

שבוע פרשת פינחס

(28 June - 04 July 2026)

י"ג - י"ט תמוז ה'תשפ"ו

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

הי' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספות כמפורט בתוכן עניינים

סדר הנחת תפילין

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין הוא בזמן תפילת שחרית, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם.

משיחת י"א שבט תשכ"ח

בְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם: וְנָתַתִּי מִמֶּנּוּ אֲרָצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרָה וּמִלְקוֹשׁ, וְאֶסַּפְתִּי דִגְגָךְ וְתִירֶשֶׁךְ וְיִצְהַרְךָ: וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשִׂדְךָ לְבַהֲמֶיךָ, וְאֶכְלָתָ וְשִׁבְעָתָ: הַשְׁמִירוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וְסִרְתֶּם וַעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם: וְחָרָה אַף יי בְּכֶם וַעֲצַר אֶת הַשְׁמִימִים וְלֹא יִהְיֶה מִמֶּנּוּ וְהֶאֱדַמָה לֹא תִתֵּן אֶת־יְבוּלָהּ, וְאֶבְרַתֶּם מִהָרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטְּבָה אֲשֶׁר יי נָתַן לָכֶם: וְשִׁמְתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וְקִשְׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְטוֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם: וְלִמְדֶתֶם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדָבָר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ, וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ, וּבְשִׁכְבְּךָ, וּבְקוּמְךָ: וְכִתַּבְתֶּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ, וּבְשַׁעְרֶיךָ: לְמַעַן יִרְבּוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יי לְאַבְרָהָם לֵאמֹר לְתֶת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשְׁמִימִים עַל הָאָרֶץ:

וַיֹּאמֶר יי אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל־כִּנְפֵי בְגָדֵיהֶם לְדִרְתָּם, וְנָתַנּוּ עַל־צִיצִית הַכִּנֹּף פִּתִּיל תְּכֵלֶת: וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וְרָאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יי, וְעִשִּׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתּוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זָנִים אַחֲרֵיהֶם: לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתֵי, וְהִיִּיתֶם קְדָשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם: אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִמִּצְרָיִם מִצְרַיִם לְהִיּוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם: אָמֵן:

נכון לומר קודם התפילה:

הָרִינִי מִקִּבֵּל עָלִי מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבָה לְרַעְדָּ בְּמִוֶּדֶ: מַצְוָה לְהַתְפַּלֵּל בְּתַפִּילִין אֶת כָּל תְּפִילַת שַׁחְרִית כּוֹלֵל שִׁיעוֹר תְּהִלִּים כְּפִי שְׁמֵתִי לִימֵי הַחוּדוּשׁ. יְהִי רָצוֹן מִלְפָּנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאַלֹהֵינוּ אֲבוֹתֵינוּ, שִׁכְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֵלְקֵנוּ בְּתוֹךְךָ: אֵךְ צְדִיקִים יִדְּרוּ לְשִׁמְךָ, וְיִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת־פָּנֶיךָ:

טוב להרגיל עצמו לומר . . . נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ מֶלֶךְ חַי וְקַיִם, שֶׁהַחֲזַרְתָּ בִּי נִשְׁמָתִי בְּחַמְלָה. רַבָּה אֱמוּנָתְךָ:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקימורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף!

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוְּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין של יד לשל ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוְּנוּ עַל מִצְוֹת תְּפִלִּין:

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאוד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיכרך.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאַהֲבָה אֶת יי אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לְבַבְךָ, וּבְכָל נַפְשְׁךָ, וּבְכָל מְאֹדְךָ: וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם, עַל לְבַבְךָ: וְשָׁנַנְתָּם לְבִנְיָךְ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ, וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ, וּבְשִׁכְבְּךָ, וּבְקוּמְךָ: וְקִשְׁרְתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְטוֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ: וְכִתַּבְתֶּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ, וּבְשַׁעְרֶיךָ:

וְהָיָה אִם שָׁמַעְתָּ שְׁמִיעוּ אֶל מִצְוֹתֵי אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוָּה אֶתְכֶם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֶת יי אֱלֹהֵיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ,

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חומש - חמישה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לבד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס . . שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשי תיבות "לה"ו)) בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

מזמורי תהלים

קכה

א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת הַבְּמִתִּים בְּיַד כְּהֹנָסִים לֹא יִמּוּט לְעוֹלָם יֵשֵׁב: כִּירוּשָׁלַם הָרִים סָבִיב לָהּ וְיִי סָבִיב לַעֲמֹד מִעַתָּה וְעַד־עוֹלָם: ג כִּי לֹא יָגוּחַ שָׁבֵט הָרָשָׁע עַל גּוֹרֵל הַצַּדִּיקִים לְמַעַן לֹא־יִשְׁלַחוּ הַצַּדִּיקִים | בְּעוֹלָתָהּ יָדִיהֶם: ד הִיטִיבָה יִי לַטּוֹבִים וְלִישָׁרִים בְּלִבּוֹתָם: ה וְהַמַּטִּים עֲקֻלָּלוֹתָם וְזִלְכֶם יִי אֶת־פְּעָלֶי הָאֵוֶן שְׁלוֹם עַל־יִשְׂרָאֵל:

קכו

א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת בְּשׁוּב יִי אֶת־שִׁיבַת צִיּוֹן הֵינּוּ בְּחִלָּמִים: ב אֲזִי יִמְלֹא שְׂחוֹק פִּינוּ וְלִשְׁוִנֵנוּ רִנָּה אֲזִי יֵאמְרוּ בְּגוֹיִם הַגְדִּיל יִי לַעֲשׂוֹת עִמָּנוּ לַעֲשׂוֹת עִם־אֱלֹהִים: ג הַגְדִּיל יִי לַעֲשׂוֹת עִמָּנוּ הֵינּוּ שְׂמִחִים: ד שׁוּבָה יִי אֶת־שְׁבִיתֵנוּ כַּאֲפִיקִים בְּנֶגֶב: ה הַזְרְעִים בְּרִמְעָה בְּרִנָּה יִקְצְרוּ: ו הַלֹּךְ יִלֵּךְ | וּבָכָה נִשְׂא מִשָּׁד־הַזֶּרַע בֹּא־יָבוֹא בְּרִנָּה נִשְׂא אֱלֹמָתֵינוּ:

סוף זמן קידוש לבנה: יום שני בערב, י"ד תמוז

אגרות קודש

ב"ה, כ"ו תמוז, תשי"ג
ברוקלין.
שלום וברכה!

...ובמה שכותב שרואה הוא ירידה במצבו הרוחני. הנה בלי שום ספק שדברי רז"ל אמיתיים הם, וכיון שפסקו ובדבר משנה שמצוה גוררת מצוה, הרי ברור הדבר שעסקנות בחינוך הכשר המקרב את לבן של בני"י לאבינו שבשמים מוכרח שתגרוור אחרי עוד מצות ולא ח"ו לגרוע במצב הרוחני של העוסק בזה, ומובן זה ביתר שאת ויתר עז ע"פ המבואר בתורה אור בתחלתו בהענין דצדקה תרומם גוי וכלשון רבינו הזקן אשר נעשים מוחו ולבו זכים אלף פעמים ככה, שהוא ממש אלף פעמים כדמוכח מלשון המדרש דאלף נכנסים למקרא מאה כו' ואחד יוצא להוראה ונתבאר בלקו"ת לג' פרשיות בתחלתו, אלא שמלשון זה גופא שמוחו ולבו נעשים זכים מובן שעכ"פ קביעות ללימוד התורה צריכה להיות, ואז מצליחים במשך שעה אחת מה שבלא"ה הי' צריך לאלף שעות, ובטחוני שחלק האלף מזמנו שהי' קובע לתורה קודם התעסקותו בחינוך הכשר יוכל לקבוע גם עתה ועוד יותר מזה, ואין לך דבר העומד בפני הרצון...

נהניתי במאד מ"ש שזוגתו עומדת עם תלמידי' מלפנים בקישור ובודאי יביא זה תועלת בשביל התלמידות בכמה מובנים, וע"פ מרז"ל יותר ממה שהבע"ב עושה עם העני העני עושה עם הבע"ב, הנה בודאי יביא זה ג"כ תועלת בשביל זוגתו תחי' וכל ביתה.

בברכת הצלחה בעבודתו בקדש ובענייניהם הפרטים שלו ושל כל ב"ב ומשפחתו שיחיו.

מפתח

אגרות קודש

עמודים: 3, 43, 45, 86, 89,
93, 152, 174, 184, 197,
215, 216, 235, 258, 260

לקוטי שיחות

פינחס, כרך לג, א / 32
פינחס, כרך לג, ב / 37

התוועדות

ט"ז תמוז ה'תשל"ה / 19

מאמר

ד"ה אך בגורל יחלק את
הארץ ה'תשל"ה / 5

הוספות

לימוד יומי על פי תקנת רבותינו נשיאנו

חומש	תניא	היום יום	רמב"ם שלושה פרקים	רמב"ם פרק אחד	רמב"ם ספר המצוות
ראשון / 46	ראשון / 75	ראשון / 87	ראשון / 94	ראשון / 153	ראשון / 170
שני / 49	שני / 76	שני / 87	שני / 103	שני / 155	שני / 170
שלישי / 55	שלישי / 78	שלישי / 87	שלישי / 111	שלישי / 157	שלישי / 171
רביעי / 58	רביעי / 79	רביעי / 88	רביעי / 121	רביעי / 158	רביעי / 172
חמישי / 62	חמישי / 80	חמישי / 88	חמישי / 131	חמישי / 160	חמישי / 172
שישי / 63	שישי / 83	שישי / 88	שישי / 138	שישי / 164	שישי / 172
שבת קודש / 70	שבת קודש / 85	שבת קודש / 89	שבת קודש / 145	שבת קודש / 167	שבת קודש / 173

לימוד מחולק לפי ימים

משנה	גמרא	שולחן ערוך הרב
ראשון / 177	ראשון / 186	ראשון / 217
שני / 178	שני / 190	שני / 218
שלישי / 179	שלישי / 194	שלישי / 218
רביעי / 180	רביעי / 198	רביעי / 219
חמישי / 181	חמישי / 202	חמישי / 219
שישי / 182	שישי / 206	שישי / 220
שבת קודש / 183	שבת קודש / 210	שבת קודש / 220

מתורת רבותינו נשיאי חב"ד

אדמו"ר הזקן	אדמו"ר המהר"ש
שולחן ערוך עם הערות וציורים 217 /	תורת שמואל תרל"ג / 228
שולחן ערוך לפי לוח 'רב יומי' 217 /	אדמו"ר הרש"ב
לקוטי תורה / 221	ספר המאמרים - המשך תער"ב 229 /
אדמו"ר האמצעי	אדמו"ר הרי"צ
תורת חיים / 226	ספר המאמרים תרפ"ט / 230
אדמו"ר ה'צמח צדק'	לקוטי דיבורים / 231
דרך מצוותיך / 227	רשימות - אבות החסידות / 233
	אגרות קודש / 234

שונות

ילקוט לוי יצחק על התורה / 42
נקודות בעניני גאולה ומשיח / 44
הלכה יומית לעיון ברמב"ם / 90
פרק בנביאים וכתובים / 175
עין יעקב - מסכת שבת / 185
ענייני בית הבחירה - מסכת מדות / 236
רמב"ם - הלכות בית הבחירה / 242
נקודה מעובדת משיחת קודש / 244
חומש לקריאה בציבור / 245
ביאורים לפרקי אבות / 257, 259
לוח זמנים / 262

מאמר דא"ח

ביאור בדרך אפשר

נאמר בתורה בפרשת השבוע, פרשת פינחס:

1 אַךְ בְּגוֹרֵל יִחַלֵּק אֶת הָאָרֶץ¹, והכתוב מדבר על חלוקת ארץ
2 הַקּוֹדֶשׁ, לאחר שִׁכְבָּשׁוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן² וַעֲשׂוּ אוֹתָהּ
3 אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְעַד כִּי הָיָא מַעֲלָתָהּ שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שְׁעוֹד בְּהִיּוֹת
4 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר (טֶרֶם
5 שִׁבְּאוּ לָאָרֶץ יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי
6 שִׁנְכַסּוֹ לָאָרֶץ בַּפּוּעַל) נֶאֱמַר עָלֶיהָ
7 הַכְּתוּב בַּתּוֹרָה אֶרֶץ אֲשֶׁר גּוֹ'
8 עֵינֵי ה' אֶלְקִידָה בְּהַ מְרִשִּׁית
9 הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה³,
10 הִנֵּה מִבְּאֵר פְּסוּקָה זֹה אֲשֶׁר
11 חֲלֻקַּת אֶרֶץ הַקּוֹדֶשׁ לִבְנֵי
12 יִשְׂרָאֵל שֶׁכָּל שָׁבַט וְכָל אֶחָד קִיבֵּל אֶת
13 הַנַּחֲלָה הַפְּרִטִית שֶׁלָּהּ הִיְתָה עַל פִּי
14 הַגּוֹרֵל.
15 וְהוֹסֶפֶה בָּזָה וְהַכְּתוּב מוֹסִיף וְאוֹמֵר
16 שֶׁהַחֲלֻקָּה עַל פִּי הַגּוֹרֵל הִיְתָה עַל פִּי
17 ה' וּמִפְּרֹשׁ רִשִּׁי⁴ בְּרוּחַ הַקּוֹדֶשׁ. וְעוֹד עֲנִין הִיְתָה
18 תַּמְעִיט נַחֲלָתוֹ⁵, שֶׁהוּא עֲנִין עַל פִּי שֶׁכָּל. שְׁהָרִי
19 פִּירוּשׁ הַפְּשׁוּט בְּלֶרֶב תְּרֻבָּה גּוֹ' הוּא כְּמוֹ
20 שֶׁמִּפְּרֹשׁ רִשִּׁי [אֲשֶׁר פִּירוּשׁ רִשִּׁי עַל הַתּוֹרָה
21 הוּא פְּשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא] לְשִׁבְטֵי שְׁהִיָּה מְרוּבָּה
22 בְּאוֹכְלוֹסִין נִתְּנוּ חֵלֶק רַב שְׁלֹא הָיוּ הַחֲלָקִים
23 שְׁוִים כּו', דְּחֲלֻקָּה זֹה הָיָא עַל פִּי שֶׁכָּל. [וְהִגָּם
24 בְּלֶרֶב תְּרֻבָּה גּוֹ' הוּא כְּמוֹ
25 שֶׁמִּפְּרֹשׁ רִשִּׁי [אֲשֶׁר פִּירוּשׁ
26 רִשִּׁי עַל הַתּוֹרָה הוּא פְּשׁוּטוֹ
27 שֶׁל מִקְרָא] לְשִׁבְטֵי שְׁהִיָּה
28 מְרוּבָּה בְּאוֹכְלוֹסִין נִתְּנוּ חֵלֶק
29 רַב שְׁלֹא הָיוּ הַחֲלָקִים שֶׁל כָּל
30 הַשְּׁבִטִים שְׁוִים כּו', דְּחֲלֻקָּה זֹה
31 הָיָא עַל פִּי שֶׁכָּל. [וְהִגָּם דְּהֶרֶמְבִּין פְּלִיג חוֹלֵק עַל זֶה הֶרֶמְבִּין]
32 מִבְּאֵר אֶת פִּירוּשׁ רִשִּׁי וְכוּתָב עַל כֵּךְ (לְחֵל, עֵיקָר דְּבִירוֹ): "וּמִדְּרַשׁ רַבּוּתֵינוּ

בס"ד. יום ד', פ' פינחס, ט"ז תמוז, תשל"ה.*

אֶךְ בְּגוֹרֵל יִחַלֵּק אֶת הָאָרֶץ¹, חֲלֻקַּת אֶרֶץ
הַקּוֹדֶשׁ, שִׁכְבָּשׁוּ אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן² וַעֲשׂוּ
אוֹתָהּ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְעַד שְׁעוֹד בְּהִיּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
בַּמִּדְבָּר (טֶרֶם שִׁבְּאוּ לָאָרֶץ יִשְׂרָאֵל) נֶאֱמַר עָלֶיהָ
אֶרֶץ אֲשֶׁר גּוֹ' עֵינֵי ה' אֶלְקִידָה בְּהַ מְרִשִּׁית הַשָּׁנָה
וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה³, הִנֵּה מִבְּאֵר אֲשֶׁר חֲלֻקַּת אֶרֶץ
הַקּוֹדֶשׁ הִיְתָה עַל פִּי הַגּוֹרֵל. וְהוֹסֶפֶה בָּזָה עַל פִּי
ה' וּמִפְּרֹשׁ רִשִּׁי⁴ בְּרוּחַ הַקּוֹדֶשׁ. וְעוֹד עֲנִין הִיְתָה
תַּמְעִיט חֲלָתוֹ, לְרַב תְּרֻבָּה נַחֲלָתוֹ וְלִמְעַט
תַּמְעִיט נַחֲלָתוֹ⁵, שֶׁהוּא עֲנִין עַל פִּי שֶׁכָּל. שְׁהָרִי
פִּירוּשׁ הַפְּשׁוּט בְּלֶרֶב תְּרֻבָּה גּוֹ' הוּא כְּמוֹ
שֶׁמִּפְּרֹשׁ רִשִּׁי [אֲשֶׁר פִּירוּשׁ רִשִּׁי עַל הַתּוֹרָה
הוּא פְּשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא] לְשִׁבְטֵי שְׁהִיָּה מְרוּבָּה
בְּאוֹכְלוֹסִין נִתְּנוּ חֵלֶק רַב שְׁלֹא הָיוּ הַחֲלָקִים
שְׁוִים כּו', דְּחֲלֻקָּה זֹה הָיָא עַל פִּי שֶׁכָּל. [וְהִגָּם
בְּלֶרֶב תְּרֻבָּה גּוֹ' הוּא כְּמוֹ
שֶׁמִּפְּרֹשׁ רִשִּׁי [אֲשֶׁר פִּירוּשׁ
רִשִּׁי עַל הַתּוֹרָה הוּא פְּשׁוּטוֹ
שֶׁל מִקְרָא] לְשִׁבְטֵי שְׁהִיָּה
מְרוּבָּה בְּאוֹכְלוֹסִין נִתְּנוּ חֵלֶק
רַב שְׁלֹא הָיוּ הַחֲלָקִים שֶׁל כָּל
הַשְּׁבִטִים שְׁוִים כּו', דְּחֲלֻקָּה זֹה
הָיָא עַל פִּי שֶׁכָּל. [וְהִגָּם דְּהֶרֶמְבִּין פְּלִיג חוֹלֵק עַל זֶה הֶרֶמְבִּין]
מִבְּאֵר אֶת פִּירוּשׁ רִשִּׁי וְכוּתָב עַל כֵּךְ (לְחֵל, עֵיקָר דְּבִירוֹ): "וּמִדְּרַשׁ רַבּוּתֵינוּ

(*) המאמר הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א. (1) פינחס כו, נה – והוא בהשעור דיום השלישי (דשבוע זה) שהוכפל בו כי טוב; ופרטי החלוקה (לבאי הארץ) – שתלויים בדיני הירושה (מיוצאי מצרים) – נאמרו בהשעור דיום הרביעי (יום בו נאמר המאמר). (2) עיין תו"א, תו"ח וכו' ר"פ וישב. (3) עקב יא, יב. (4) יהושע יט, נ. (5) פרשתנו כו, נו. ולכל הגירסאות בפרש"י כאן – הייתה חלוקה גם ע"פ רוח"ק. (6) פרשתנו כו, נד. (7) פירש"י בראשית ג, ח. כד. ועוד. (8) ראה רא"ם כאן ועוד. וש"נ לב"ב (קז, א. קכב, א) וספרי כאן.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 עצמו שְׁלֹפִי פִירוּשָׁם הוּצָרָה הַתּוֹכָה לְשָׁלוֹל הַחֲלוּקָה עַל פִּי
 - 2 שְׁכָל, מוֹכַח שֵׁשׁ לַחֲלוּקָה זֹו שְׁיִיכוּת לְשָׁכָל. אָבֵל עֵינָהּ
 - 3 הַמְדוּבָר כָּאֵן הוּא פְּשֻׁטוֹת הַתּוֹכָה וּפְשֻׁטוֹת פִּירוּשׁ רִשִׁי
 - 4 וְהַסְפְּרִי⁹. שֶׁהַחֲלוּקָה הִיְתָה לִפִּי מִסְפֵּר הָאֲנָשִׁים וְאֵכֵן לִשְׁבֹּט
 - 5 רַב־נִתָּן חֵלֶק גָּדוֹל וּלְשֹׁבֵט מְעֻט־נִתָּן
 - 6 חֵלֶק קָטָן, שֶׁהִיא חֲלוּקָה עַל פִּי
 - 7 שְׁכָל]. נִמְצָא שְׁבַחֲלוּקָת
 - 8 הָאָרֶץ הִיוּ שְׁלֹשָׁה עֲנָנִים. עַל
 - 9 פִּי גוֹרֵל, עַל פִּי רוּחַ הַקֹּדֶשׁ,
 - 10 וְעַל פִּי שְׁכָל הַהִיגִיוֹן הָאֲנוּשִׁי
 - 11 הַמּוֹבָן גַּם בְּנֶפֶשׁ הַשְּׁכָלִית שֶׁל
 - 12 הָאָדָם.
 - 13 (ב) וְהִנֵּה הָעֲנָן דְּחֲלוּקָת
 - 14 הָאָרֶץ עַל פִּי גוֹרֵל, מִבְּאֵר
 - 15 כְּבוֹד קְדוּשַׁת אֲדָמוֹר הַצֶּמַח
 - 16 צֶדֶק¹⁰, מִיּוֹסֵד עַל מֵאֲמֵר
 - 17 כְּבוֹד קְדוּשַׁת אֲדָמוֹר הַזֶּקֶן¹¹
 - 18 בְּמָה שְׁאֲמֵר רַבֵּן יוֹחָנָן בֶּן
 - 19 זְכַאי אֵינִי יוֹדֵעַ בְּאִיזוֹ דֶּרֶךְ
 - 20 מוֹלִיכִים אוֹתִי¹², כִּמְסוּפֵר
 - 21 בְּגִמְרָא, "וְכִשְׁחַלָּה רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זְכַאי
 - 22 נִכְנְסוּ תַלְמִידָיו לְבִקְרוֹ, כִּיּוֹן שְׂרָאָה
 - 23 אוֹתָם הַתַּחֲתִיל לְבִכּוֹת, אֲמָרוּ לוֹ תַלְמִידָיו
 - 24 נָרִי שִׁירָאֵל עֲמוּד הַיָּמִינִי פְּטִישׁ הַחֹזֶק
 - 25 מִפְּנֵי מָה אַתָּה בּוֹכָה, אֲמָר לָהֶם אֵילוֹ
 - 26 לִפְנֵי מֶלֶךְ בִּשְׂרִידוֹם הִיוּ מוֹלִיכִין אוֹתִי
 - 27 שְׁהִיּוֹם כָּאֵן וּמַחֲר בְּקִבֵּר שָׁאֵם כּוֹעֵס
 - 28 עָלַי אֵין כְּעִסוֹ כְּעֵס עוֹלָם וְאֵם אוֹסְרִי
 - 29 אֵין אִיסוּרוֹ אִיסוּר עוֹלָם וְאֵם מִמִּיתָנִי
 - 30 אֵין מִיתַתּוֹ מִיתַת עוֹלָם וְאֵנִי יוֹכֵל
 - 31 לִפְיִיסוֹ דְּבִרְבִּירִים וּלְשַׁחֲדוֹ בְּמִמּוֹן אֵף עַל
 - 32 פִּי כֵן הִיִּיתִי בּוֹכָה, וְעַכְשִׁיו שְׁמוֹלִיכִים
 - 33 אוֹתִי לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים הַקְדוּשׁ
 - 34 בְּרוּךְ הוּא שְׁהוּא חֵי וְקִיִּים לְעוֹלָם
 - 35 וְלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים שָׁאֵם כּוֹעֵס עָלַי כְּעִסוֹ
 - 36 כְּעֵס עוֹלָם וְאֵם אוֹסְרִי אִיסוּרוֹ אִיסוּר
 - 37 עוֹלָם וְאֵם מִמִּיתָנִי מִיתַתּוֹ מִיתַת עוֹלָם
 - 38 וְאֵנִי יוֹכֵל לִפְיִיסוֹ דְּבִרְבִּירִים וּלְשַׁחֲדוֹ
- בְּמִמּוֹן וְלֹא עוֹד אֵלָּא שֵׁשׁ לִפְנֵי שְׁנֵי דְרָכִים אַחַת שֶׁל גֵּן עֵדֶן וְאַחַת שֶׁל גִּיהֵנָם
- וְאֵינִי יוֹדֵעַ בְּאִיזוֹ מוֹלִיכִים אוֹתִי וְלֹא אֲבִכָּה, דְּלִכְאֹרָה תְּמוּנָה אֵין יִתְכֵן
- שְׂרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זְכַאי אֲמָר עַל עֲצָמוֹ שְׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ בְּאִיזוֹ דֶּרֶךְ מוֹלִיכִים אוֹתוֹ, הָאֵם
- לִגֵּן עֵדֶן אוֹ לְהִיפֵךְ, וְהִרִי רַבֵּן יוֹחָנָן בֶּן זְכַאי לֹא הֵלָךְ אֲרַבְּעָה
- אַמּוֹת בְּלֹא תוֹרָה וּבְלֹא
- תְּפִלִּין¹³, וְשְׁמוֹנִים שָׁנָה לְמֹד
- וְלִימָד תּוֹרָה¹⁴ וְכוּ', וְמָה
- מְקוֹם לְסַפֵּק בְּאִיזוֹ דֶּרֶךְ
- מוֹלִיכִין אוֹתוֹ, וּמִבְּאֵר בְּזָה
- כְּבוֹד קְדוּשַׁת אֲדָמוֹר הַזֶּקֶן
- שְׁזָהוּ מִצַּד עֲצָם הַנֶּפֶשׁ, הֵיִינוּ
- מִצַּד בְּחִינַת הַנֶּפֶשׁ שְׁלִמְעָלָה
- מִטַּעַם וְדַעַת חֵלֶק הַנֶּפֶשׁ שְׁהוּא
- עַל־שְׁכָל. וְלִכֵּן אֲמָר רַבֵּן יוֹחָנָן
- בֶּן זְכַאי אֵינִי יוֹדֵעַ כּוּ', אֵף
- עַל פִּי שְׁעָסֵק בְּתוֹרָה וְכוּ', כִּי
- זֶה שְׁעָסֵק בְּתוֹרָה הוּא עֲנָן
- הַשְּׁיִיף לְטַעַם וְדַעַת וְכוּן אֵכֵן
- יֵדַע אֵת מַעֲלָתוֹ וְלֹא הִיָּה לוֹ סִפֵּק בְּאִיזוֹ
- דֶּרֶךְ וְלִיכּוֹי אוֹתוֹ וְאֵין מִזָּה רִאֲיָה
- לְהַבְחִינָה שְׁלִמְעָלָה מִטַּעַם
- וְדַעַת שְׁבַחֲנָה זֹו הִיָּה לוֹ סִפֵּק וְחִשָּׁשׁ
- וְלִכֵּן בִּכְחַ. וְהִנֵּה גַם בְּחִינָה זֹו
- הַבְּחִינָה שְׁלִמְעָלָה מִטַּעַם וְדַעַת,
- מִכִּיּוֹן שֵׁשׁ בְּזָה הָעֲנָן דְּשִׁכָּר
- וְעוֹנֵשׁ (כְּמוֹכָן מִזָּה גּוֹפָא עֲצָם הַנֶּפֶשׁ, הֵיִינוּ מִצַּד
- שְׁאֲמֵר רַבֵּן יוֹחָנָן בֶּן זְכַאי
- אֵינִי יוֹדֵעַ בְּאִיזוֹ דֶּרֶךְ מוֹלִיכִין
- אוֹתִי הָאֵם לִגֵּן־עֵדֶן לְקַבֵּל שְׂכָר אוֹ
- לְהִיפֵךְ), מוֹכַח מִזָּה, שֵׁשׁ
- אַפְשָׁרִיּוֹת וְיִכּוּלֹת וְרִשּׁוֹת לְכָל
- אָדָם נְתוּנָה¹⁵ וְהִדְבַּר תְּלִי בְּבַחֲרִיה
- הַחּוֹפְשִׁית שֶׁל הָאָדָם גַּם בְּנוֹגֵעַ
- לְבַחֲרִינָה זֹו שְׁבַנְפֶּשׁ. וְהֵיִינוּ
- שֵׁשׁ עֲבוּדָה כְּזוֹ שְׁהָאֵרֵם עוֹבֵד
- אֵת ה' שְׁפּוֹעָלֶת גַּם בְּעֲצָם
- גַּם בְּנוֹגֵעַ לְבַחֲרִינָה זֹו שְׁבַנְפֶּשׁ. וְהֵיִינוּ שֵׁשׁ עֲבוּדָה כְּזוֹ שְׁפּוֹעָלֶת גַּם בְּעֲצָם

(9) וראה ג"כ ראב"ד הובא בש"מ לב"ב שם. הרי"א ליהושע. מלכים כאן. ועוד. (10) אוה"ת פרשתנו ע' א'נט ואילך. וראה גם ד"ה אך בגורל תרכ"ו [סה"מ תרכ"ו ע' קצז [קעא] ואילך]. (11) הובא באוה"ת וד"ה אך בגורל שם. וראה גם לקו"ת ויקרא נ, סע"ד. ד"ה אשרנו תפר"ח ותרצ"ו. סד"ה להבין כו' ה' בענין (קצורים לתניא ע' מא ואילך). (12) ברכות כח, ב. (13) סוכה כח, א. (14) ר"ה לא, סע"ב. סנהדרין מא, א. (15) לשון הרמב"ם הל' תשובה רפ"ה. וראה שם ה"ד, שבאם לא ה' רשות נתונה, "באי זה דין ואיזה משפט נפרע מן הרשע או משלם שכר לצדיק".

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 הנפֿש וְשַׁעַל יְדָה תְּהִיָּה כְּדָבְעִי¹⁶ ועל ידי עבודה זו עצם הנפש
- 2 תהיה כנדרש ותהיה ראויה לשכר. וּבְחִינָה זו שְׂבֻנָּפֶשׁ, היא בחינת עצם
- 3 הנפש וְכֵן הַעֲבֹדָה שהאדם עובד את ה' הַשְׂיִיכָת לְבַחֲיָנָה זו,
- 4 נִקְרָאת בְּשֵׁם גּוֹרֵל¹⁷ שהוא ענין שלמעלה מטעם ודעת. וְעַל פִּי זֶה
- 5 מִבָּאָר ה'צִמְח צֶדֶק הַעֲנִין
- 6 דְּחִלּוּקַת הָאָרֶץ שַׁעַל פִּי גּוֹרֵל
- 7 שהיתה חלוקה (גם) למעלה מטעם
- 8 ודעת.
- 9 (ג) וּבִיאור הַשְׂיִיכּוֹת שַׁל
- 10 שְׁלֹשָׁה הַדְּבָרִים (הַגּוֹרֵל
- 11 בְּנֶפֶשׁ וּבַעֲבֹדַת הָאָדָם
- 12 וּבְחִלּוּקַת הָאָרֶץ כְּנוֹכַח לַעֲלִי),
- 13 הִנֵּה כָּל הַדְּבָרִים שְׂפָעוּלָם
- 14 יִשְׁנָם בְּיִשְׂרָאֵל¹⁸ (כמבואר
- 15 בליקוטי תורה לאדמו"ר הזקן, "הנה
- 16 האדם הוא עולם קטן. כמו שכתוב
- 17 באבות דרבי נתן פל"א וכמו שיש
- 18 בעולם ד' יסודות אש רוח מים עפר כך
- 19 יש בנפש האדם ד' יסודות... וכמו
- 20 שכתוב גם את העולם נתן בלבם מבלי
- 21 אשר לא ימצא האדם את המעשה אשר
- 22 עשה האלהים מראש ועד סוף... פירוש
- 23 שהעולם הוא נתן בלבם של בני האדם
- 24 דהיינו ד' יסודות שלו וכל העולם תלוי
- 25 באדם כשיתקן ד' יסודות שלו בזה הוא
- 26 מתקן את כל העולם כולו"). וּבִפְרָט
- 27 הַחֶלֶק שְׂפָעוּלָם הַשְׂיִיךְ בְּפָרֵט
- 28 לְיִשְׂרָאֵל, וּכְמֵאמֹר חֲזוֹ"ל¹⁹
- 29 במדרש בְּשִׁבְרָא קְדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא
- 30 הָעוֹלָם חֶלֶק הָאָרֶץ כּו' וּבַחֲמֵר
- 31 וּבַחֲמֵר בָּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל כּו' וּבַחֲמֵר
- 32 לְחֶלְקוֹ יִשְׂרָאֵל כּו' ואמר הקדוש
- 33 ברוך הוא יְבֹאֵר יִשְׂרָאֵל שְׂבָאוֹ
- 34 לְחֶלְקִי וַיִּנְחֲלוּ אֶת הָאָרֶץ
- 35 שְׂבָאָה לְחֶלְקִי, שְׁלֹכָן נָתַן
- 36 הַקֶּב"ה אֶת כָּל אֶרֶץ כְּנָעַן הִיא
- 37 אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְאַבְרָהָם אָבִינוּ לוֹ
- 38 וַיִּזְרְעוּ אַחֲרָיו לְאַחֲזוֹת
- 39 עוֹלָם²⁰. וּמִזֶּה מְדַבֵּר חֲזוֹ"ל אלו

- 40 על השייכות המיוחדת של ארץ ישראל לבני ישראל והשייכות המיוחדת של
- 41 בני ישראל לארץ ישראל מוֹכֵן שְׂהַדְּבָרִים שְׂבָאָרֶץ יִשְׂרָאֵל הֵם
- 42 בְּהִתְאָם לְהַדְּבָרִים שְׂבִישְׂרָאֵל, וְכֵן לְאִידֶךָ גִּיסָא שְׂהַדְּבָרִים
- 43 שְׂבִישְׂרָאֵל הֵם בְּהִתְאָם לְהַדְּבָרִים שְׂבָאָרֶץ יִשְׂרָאֵל. וּמִכֵּיּוֹן
- 44 שְׂבִינוּגַע לְאָרֶץ יִשְׂרָאֵל,
- 45 בְּכִיבּוּשׁ אֶרֶץ כְּנָעַן מִיַּד אֻמּוֹת
- 46 הָעוֹלָם שִׁישְׁבוּ בָּהּ לְעִשּׂוֹת אוֹתָהּ
- 47 אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שִׁתְּהִיָּה אַחֲזוֹת עוֹלָם
- 48 לְבִנֵּי יִשְׂרָאֵל, הִיוּ כָּה שְׁלֹשָׁה
- 49 הַדְּבָרִים דְּגּוֹרֵל רוּחַ הַקֹּדֶשׁ
- 50 שֶׁהֵם עֲנִינִים לְמַעַל מִטַּעַם וּדְעַת
- 51 וְשִׁכָּל (שֶׁהוּא הַחֲלּוּקָה שַׁעַל פִּי
- 52 שְׁכָל עֲנִין לְרַב תְּרַבָּה גו' וְלִמְעַט תִּמְעִיט גו' כְּנוֹכַח לַעֲלִי),
- 53 הָרִי מוֹכֵן שְׁשִׁלְשָׁה דְּבָרִים
- 54 אֵלּוֹ יִשְׁנָם בְּיִשְׂרָאֵל, הֵינִינוּ
- 55 בְּרוּחָנִיּוֹת דִּישְׂרָאֵל וְגַם זֶה
- 56 דְּרַב וּמְעַט, הַעֲנִין הַשְׁלִישִׁי
- 57 בַּחֲלּוּקַת הָאָרֶץ, שֶׁהוּא עַל פִּי שְׁכָל
- 58 מִכֵּיּוֹן שְׂיִשְׁנָו (בַּחֲלּוּקַת אֶרֶץ
- 59 יִשְׂרָאֵל) כְּנוּגַע לְהַגּוּף (שֶׁהוּא
- 60 טָפַל לְגַבִּי הַנִּשְׁמָה וְהַנֶּפֶשׁ), הָרִי
- 61 עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה שְׂיִשְׁנָו
- 62 גַּם עֲנִין זֶה שֶׁל רַב וּמְעַט כְּנוּגַע
- 63 לְהַרְוִחָנִי, הַנִּשְׁמָה, שְׁנָה
- 64 הַעֲיָקָר]. וּמִכֵּיּוֹן שְׁהַתְּכָלִית
- 65 דִּישְׂרָאֵל הוּא כְּמֵאמֹר רַז"ל²¹
- 66 אֲנִי נִבְרָאתִי לְשִׁמְשׁ אֶת קוֹנִי,
- 67 הָרִי מוֹכֵן, שְׁכָל שְׁלֹשָׁה
- 68 דְּבָרִים הַנּוֹפְרִים לַעֲלִי גּוֹרֵל, רוּחַ
- 69 הַקֹּדֶשׁ וְשִׁכָּל יִשְׁנָם גַּם בְּהַעֲנִין
- 70 דְּלִשְׁמֵשׁ אֶת קוֹנִי, בַּעֲבֹדַת
- 71 ה', וְכִפִּי שְׂמִישׁוֹךְ וּמִבָּאָר.
- 72

בְּנוּגַע לְהַרְוִחָנִי, הַנִּשְׁמָה, שְׁנָה הַעֲיָקָר]. וּמִכֵּיּוֹן שְׁהַתְּכָלִית דִּישְׂרָאֵל הוּא
כְּמֵאמֹר רַז"ל²¹ אֲנִי נִבְרָאתִי לְשִׁמְשׁ אֶת קוֹנִי, הָרִי מוֹכֵן, שְׁכָל שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים
הַנּוֹפְרִים לַעֲלִי יִשְׁנָם גַּם בְּהַעֲנִין דְּלִשְׁמֵשׁ אֶת קוֹנִי, בַּעֲבֹדַת ה'.

(16) להעיר מתו"ש ע' 171. וראה לקו"ש ח"ג ע' 10161. (17) ראה אגה"ק סו"ס ד'. בהנשמן בהערה 10. ד"ה אשרנו שם. —
ועפ"ז יל"פ מש"כ בתשובות הגאונים (ווילנא תרמ"ה סנ"ז) אין הגורל אלא מפי שמים שנאמר ע"פ הגורל תחלק הארץ
והעובר על הגורל כעובר על עשה"ד. (18) וכמש"נ גם את העולם נתן בלבם (קהלת ג, יא) כו' — לקו"ת במדבר (ה, ב).
(19) תנחומא ראה ת. וראה מכילתא בשלח (טו, יז). (20) לך יז, ח. (21) משנה קדושין בסופו.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 (ד) וְהֶעֱנִין הוּא, דְּהֵנָּה נִתְבָּאָר בְּהַמְאָמְרִים דִּימִי הַגְּאוּלָּה שֶׁל
2 הַרְבֵּי הָרִי"צ מִמַּאסְרוֹ (בִּשְׁנַת תרפ"ו) י"ב וְי"ג תַּמּוּז²² שְׁנָה זוֹ, תַּשְׁל"ה,
3 דִּיבּוּר הַמִּתְחִיל 'אֹז יִשִּׁיר יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת עָלֵי בָאָר עֲנֹ לָהּ' שְׁנֵאמֹר
4 בַּהֲתוֹעֲדוֹת שֶׁבֶת פֶּרֶשֶׁת חוֹקֵת-בֶּלֶק י"ב תַּמּוּז וּדִיבּוּר-הַמִּתְחִיל 'שִׁירוֹ לָהּ' שִׁיר
5 חָדָשׁ, שִׁירוֹ לָהּ' כֹּל הָאָרֶץ שְׁנֵאמֹר
6 בַּהֲתוֹעֲדוֹת י"ג תַּמּוּז (אֲשֶׁר הֵימִים
7 הָאֵלֶּה בָּאִים בְּהַמְשָׁךְ לִימִי
8 הַגְּאוּלָּה), שְׁבִישְׁרָאֵל יֵשׁ
9 שְׁלֹשׁ דְּרָגוֹת. כְּמוֹ שֶׁהֵם בְּנֵי
10 יִשְׂרָאֵל בְּבַחֲיִנַת מַעֲיָן גְּנִים,
11 כְּמוֹ שֶׁהֵם בְּבַחֲיִנַת פֶּאָר מִים
12 חַיִּים, וְכְמוֹ שֶׁהֵם בָּאִים (עַל
13 יְדֵי עָלִי בָאָר עֲנֹ לָהּ) לְבַחֲיִנַת
14 וְנוֹזְלִים מִן לְבָנוֹן, וְנוֹזְלִים
15 הוּא מְלִשׁוֹן מְזֹל, דְּמְזֹל
16 שְׁעָנִינוּ לְמַעְלָה מִחֻקְמָה
17 וּבִינָה עֵינֵי הַמּוֹחִין וְהַשְׁכַּל הוּא
18 עֵינֵי הַגּוֹרֵל בְּמִבְּוֹאָר כְּכֶמָה
19 מְקוֹמוֹת²³, (וְכֵמוֹ שְׁמִבְּוֹאָר
20 בְּלֻקוֹטֵי תוֹרָה' לֵאדַּמְו"ר הוֹקֵן לִגְבִי
21 'מֹזֶל' הַנִּשְׁמָה, "וְהֵנָּה לֹא כֹל הַנִּשְׁמָה
22 יוֹרֶדֶת לְמִטָּה לְהַתְּלַבֵּשׁ בְּגוֹף רַק הָאָרֶה
23 מִמֶּנָּה בִּלְבַד דֶּרֶךְ צִמְצוּם... אֲבָל כֹּל
24 הַנִּשְׁמָה וּמִקּוּרָה נִשְׁאָרָה לְמַעְלָה וְנִקְרָא
25 מֹזֶל... מִקּוּר הַנִּשְׁמָה וְשִׁרְשָׁה וְנִקְרָא
26 מֹזֶל מִלִּשׁוֹן נֹזֵל אֵלֶּה שְׁנוֹל הוּא לִשׁוֹן
27 נִפְעַל וּמֹזֶל הוּא לִשׁוֹן פּוֹעַל... שְׁהוּא
28 הַמִּקּוּר לֵהוִיִּת נֹזֵל מִמֶּנּוּ הַהִשְׁפָּעָה
29 וְרוּחַ חַיִּים לְהַחְיִית רוּחַ שְׁפִלִים גַּם
30 שֶׁפֶע אֱלֹהֵי וְהַרְהוּרֵי תִּשְׁוֹבָה שְׁבָאִים
31 לֵאדָם הֵם בָּאִים מִכָּח בַּחֲיַת הַמּוֹל כִּי
32 אֵע"ז דְּאִיהוּ לֹא חַי מֹזֶל' חַי שְׁרֹאָה
33 וְשׁוֹמֵעַ הַכְּרוּוּן שֶׁל מַעְלָה בְּתִּקּוּל
34 יוֹצֵאת וּמִכְרוֹת כו'. וְעַל יְדֵי זֶה מִשְׁפָּעַת
35 לְמִטָּה לֵהוִיִּת הַתְּעוֹרְרוֹת בִּלְבַד כו', כִּי
36 הַהָאָרֶה שִׁירָה וְנִתְפַּשְׁטָה לְמִטָּה בְּגוֹף
37 אִינוֹ דְּבַר נִפְרָד לְגַמְרֵי מִמִּקּוּרָה וְשִׁרְשָׁה
38 שֶׁלְמַעְלָה... וְהֵנָּה כְּתִיב וְנוֹזְלִים מִן
39 לְבָנוֹן. פִּירוּשׁ עַל-דֶּרֶךְ וְהַחֲכָמָה מֵאֵין
40 תַּמְצָא כִּי הַחֲכָמָה תַּחִּיה שְׁהוּא רֵאשִׁית הַתְּפִשּׁוֹת הַחַיִּית נִמְשָׁךְ מִבַּחֲיִנָה
41 שֶׁלְמַעְלָה מִן הַשְׁכַּל וְהוּא בַּחֲיַת אֵין שְׁאִינוֹ מוֹשֵׁג. וְהוּא בַּחֲיַת לְבָנוֹן וּמִמֶּנּוּ
- נֹזֵל הַהִשְׁפָּעָה..."). וְנִתְבָּאָר בְּזֶה בְּמֵאמְרֵי י"ב וי"ג תַּמּוּז הַנּוֹכְרִים,
שְׁמַעֲיָן גְּנִים קָאֵי מְכוּוֹן עַל הַנִּשְׁמָה כְּמוֹ שֶׁהֵם לְמַעְלָה קוֹדֵם
שִׁירָדוֹ לְמִטָּה וְכִמְבּוּאָר שֶׁם שְׁגִימִים רִמּוֹ לִשְׁתֵּי בַּחֲיִנוֹת בְּגֵן עֵדֶן, מִקּוֹם
הַנִּשְׁמָה, גֵּן עֵדֶן הַתַּחְתּוֹן וְגֵן עֵדֶן הָעֶלְיוֹן. וְאֵזֶּךְ קוֹדֵם שִׁירָדוֹ לְמִטָּה הֵם
הַנִּשְׁמָה נִקְרָאוֹת בְּשֵׁם בְּנוֹת
יְרוּשָׁלַיִם, שְׁיִירוּשָׁלַיִם מוֹרָה
עַל שְׁלִימוֹת הַיְרָאָה,
וְכִדְאִיתָא וְכִפִּי שְׁמוּבָא
בְּתוֹסְפוֹת²⁴ שְׁיִירוּשָׁלַיִם נִקְרָא
עַל שֵׁם יְרָאָה וְעַל שֵׁם שְׁלֹם
וְלִכְךָ אֵין אֲנֹנוּ נֹתְנִין יו"ד
בִּירוּשָׁלַיִם (בֵּין לְמִ"ד
לְמִ"ם). וְלִכְךָ הַנִּשְׁמָה כְּמוֹ
שֶׁהֵם לְמַעְלָה נִקְרָאוֹת בְּשֵׁם
בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם לְפִי שְׁאֹז הֵם
בְּשְׁלִימוֹת הַיְרָאָה. וְכִבָּר (מִים)
חַיִּים קָאֵי מְכוּוֹן עַל הַנִּשְׁמָה
כְּמוֹ שִׁירָדוֹ לְמִטָּה וּמְלוּבָשׁוֹת
בְּגוֹפִים גְּשָׁמִיִּים הַמַּעֲלִימִים
וּמִסְתִּירִים עַל הַנִּשְׁמָה, בְּדוּגְמַת
הַבָּאָר שְׁנִמְצָא בְּעוֹמֶק הָאָרֶץ
כו'. וְהָאֲדָמָה מִכְסָה וּמִסְתִּירָה אֶת מִי
הַבָּאָר. אֲמֵנָם יְרִידָה זֹו שְׁהַנִּשְׁמָה
יוֹרֶדֶת מִמִּקּוּרָה וְשׁוֹרֶשָׁה הָעֶלְיוֹן
לְהַתְּלַבֵּשׁ בְּגוֹף גְּשָׁמִי בְּעוֹלָם הַזֶּה הִיא
צוּרָה עֲלִיָּה, שְׁעַל יְדֵי עֲבוֹדַת
הַנִּשְׁמָה לְמִטָּה דְּוָקָא הִיא
מִתְּעַלִּית בְּבַחֲיִנָה נְעִלִית יוֹתֵר
מִכְּמוֹ שְׁהִיָּתָה קוֹדֵם יְרִידָתָה
וְלִכְךָ הִירִידָה הַגְּדוּלָּה כְּדֹאִית, כִּי הָעֲלִיָּה
שְׁעַל יְדֵי הִירִידָה הִיא לְבַחֲיָנָה נְעִלִית
יוֹתֵר מִבַּחֲיִנָה שְׁכָה הִיָּתָה הַנִּשְׁמָה
קוֹדֵם הִירִידָה. וְזֶהוּ הַפִּירוּשׁ הַפְּנִימִי
בְּכַתּוּב בְּשִׁיר הַשִּׁירִים שְׁחֹרָה אֲנִי
וְנִשְׁאָרָה בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם²⁵,
שְׁהַנִּשְׁמָה שִׁירָדוֹ לְמִטָּה
לְהַתְּלַבֵּשׁ בְּגוֹף וְנִפְשׁ
הַבְּהֵמִית, אֲוִמְרוֹת לְהַנִּשְׁמָה
שְׁלְמַעְלָה שְׁנִקְרָאוֹת בְּנוֹת
יְרוּשָׁלַיִם, הֵגֶם לְמִרוֹת שְׁשְׁחֹרָה אֲנִי, כִּי עַל יְדֵי יְרִידָתָה
לְעוֹלָם הַזֶּה הַתְּתַחֲוֹן שְׁאֵין תְּתַחֲוֹן לְמִטָּה מִמֶּנּוּ בְּעֵינֵי הַסֵּתֵר

(22) רָאָה גַם ד"ה אֹז יִשִּׁיר בְּלֻקוֹת (סב, ב וַאֲיִלֶךְ) וְאוֹה"ת פ' חֻקֵּת (ע' תַּתֵּס וַאֲיִלֶךְ). וְכִכ"מ. (23) לְקוֹת"ר ר"פ הָאִינוֹ. וְכִכ"מ.
(24) תַּעֲנִית טז, א (ד"ה ה'). (25) שְׁה"ש א, ה. וְרָאָה ד"ה זֶה בְּלֻקוֹת (שְׁה"ש ו, ג וַאֲיִלֶךְ). אוֹה"ת עה"פ. בִּסְה"מ תר"ל.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 בענין הסתר אורו יתברך²⁶ כלשון רבנו הזקן בספר התניא היא
- 2 הנשמה נעשית בבחינת שחרות שהוא העדר האור לגמרי כי
- 3 הגוף הגשמי מעלים ומסתיר לגמרי על אור הנשמה, מפל מקום על ידי
- 4 ששחורה אני הנה דוקא על ידי זה נעשה אחר כך ונאורה לשון
- 5 יופי, שהיא מתעלית יותר
- 6 מכמו שהיתה למעלה 1 אורו יתברך²⁶ היא נעשית בבחינת שחרות
- 7 בהיותה נקראת בנות 2 שהוא העדר האור לגמרי, מפל מקום על ידי
- 8 ירושלים. דכמו שהבאר על 3 ששחורה אני הנה דוקא על ידי זה ונאורה, שהיא
- 9 ידי שממיו עוברים את גידי 4 מתעלית יותר מכמו שהיתה למעלה בהיותה
- 10 הארמה המעלימים 5 נקראת בנות ירושלים. דכמו שהבאר על ידי
- 11 ומסתירים על המים נעשה 6 שממיו עוברים את גידי האדמה המעלימים
- 12 בהם באותם מים זיכוף וכו' עד 7 ומסתירים על המים נעשה בהם זיכוף וכו' עד
- 13 שנעשים מים חיים, שהוא 8 שנעשים מים חיים, שהוא
- 14 מים חיים' עילוי נעלה יותר 9 מבחינת מעין, וכדאיאתא בפשנה²⁷ שדוקא מים
- 15 מבחינת מעין, וכדאיאתא בפשנה²⁷ שדוקא מים 10 חיים (מה שאין בן מעין) מטתרים את שלש
- 16 שמוכא בפשנה²⁷ שדוקא מים 11 טומאות החמורות עד לטומאת מת שהיא אבי
- 17 חיים (מה שאין בן מעין) 12 אבות הטומאה, על דרך זה הוא גם בנוגע
- 18 מטתרים את שלש טומאות 13 להנשמה, שעל ידי ירידתה למטה והתלבשותה
- 19 החמורות זכ, מצורע וטמא מת עד 14 בגוף ונפש הבהמית המעלימים ומסתירים על
- 20 לטומאת מת שהיא אבי 15 אור הנשמה כשהיא מתגלית מהכיסוי וההסתר
- 21 אבות הטומאה, על דרך זה 16 על ידי העבודה דחפירה שרים פרוה נדיבי
- 22 הוא גם בנוגע להנשמה, 17 העם, שענין החפירה והפירה הוא הסרת
- 23 שעל ידי ירידתה למטה 18 ההעלם והסתר של הגוף ונפש הבהמית
- 24 והתלבשותה בגוף ונפש 19 המעלימים ומסתירים על אור הנשמה
- 25 הבהמית המעלימים 20 אפי' וקרית הבאר שהיא הסרת העפר וכו' וידי
- 26 ומסתירים על אור הנשמה 21 המעלים ומסתיר על המים), שבעבודה זו שני
- 27 אזי כשהיא הנשמה מתגלית 22 ענינים, א' ענין ההתבוננות הנקראת שרים²⁸, ב'
- 28 מהכיסוי וההסתר על ידי 23 ענין המדות שכלב הנקראות נדיבי העם²⁸, שעל
- 29 העבודה שהאדם עובד את ה' 24 ידם בא לסור מרע ועשה טוב בפועל, הנה על
- 30 דחפירה שרים פרוה נדיבי 25 ידי זה דוקא מתעלית הנשמה למעלה יותר
- 31 העם, שענין החפירה והפירה 26 מכמו שהיתה קודם ירידתה, שנעשים בחינת מים חיים (שלמעלה יותר
- 32 הוא הסרת ההעלם והסתר 27 מבחינת מעין גנים), ועד שעל ידי זה דוקא באה לבחינת מעין גנים. ונזלים מן לבנון.
- 33 של הגוף ונפש הבהמית 28 דהו שחורה אני ונאורה, שדוקא על ידי שחורה אני נעשה ונאורה. אלא שהכל
- 34 המעלימים ומסתירים על 29 שיש להנשמה שבגוף לעבודה זו נמשך לה משרשה שלמעלה. דהו האמירה
- 35 אור הנשמה (בדוגמת חפירת 30 לבנות ישראל²⁹ שחורה אני ונאורה בנות ירושלים, שהכל להנשמה שבגוף
- 36 וקרית הבאר כדי לגלות את המים 31 לברר את השחרות וכו' ולהיות ונאורה הוא על ידי הסיוע שנמשך (להנשמה
- 37 שנמצאים בעומק האדמה שהיא 32 על השחרות וכו' המים),
- 38 הסרת העפר וכו' המעלים 33 של הגוף והנפש הבהמית המסתירים
- 39 ומסתיר על המים), 34 על הנשמה כדי לגלות את אור הנשמה
- 40 שבעבודה זו של הסרת ההעלם 42 על הנשמה כדי לגלות את אור הנשמה

תש"ב. ועוד. 26) תניא פל"ו. 27) מקואות ספ"א – הובא באוה"ת חוקת שם (ע' תתסד). 28) ראה אוה"ת שם (ע' תתסז).
29) דיש בזה ב' ענינים – וכמו בפ' ענו לה (אתדל"ע שלפני ושל אחרי אתדל"ת).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 מְשַׁרְשָׁה שְׁלֹמֶעֱלָה שאינו יורד להתלבש בגוף הַנִּקְרָא בְּנוֹת
2 יְרוּשָׁלַיִם.
3 (ה) וּבִזָּה מוֹכֵן³⁰ שֶׁהַשִּׁירָה עָלֶי בָּאָר עָנָו לָהּ אָמְרוּ יִשְׂרָאֵל
4 לְסוֹף אַרְבָּעִים שָׁנָה מאז יציאת מצרים, אף שֶׁהַבָּאָר של המים
5 נִתְּנָה לָהֶם מִתְּחִילַת אַרְבָּעִים
6 כשהתחילו את שהותם במדבר 1 שְׁבִגוּף) מְשַׁרְשָׁה שְׁלֹמֶעֱלָה הַנִּקְרָא בְּנוֹת
7 (כְּמוֹכָא בְּפִירוּשׁ רַש"י על 2
8 הַתּוֹרָה³¹ זוה לשונו, "עלי באר - 3 (ה) וּבִזָּה מוֹכֵן³⁰ שֶׁהַשִּׁירָה עָלֶי בָּאָר עָנָו לָהּ
9 מתוך הנחל והעלי מה שאת מעלה, 4
10 ומנין שהבאר הודיעה להם שנאמר 5
11 ומשם בארה, וכי משם היתה והלא 6
12 מתחילת ארבעים שנה היתה עמהם 7
13 אלא שירדה לפרסם את הנסים וכן אז 8
14 ישיר ישראל, השירה הזאת נאמרה 9
15 בסוף ארבעים והבאר ניתנה להם 10
16 מתחלת מ' ומה ראה ליכתב כאן אלא 11
17 הענין הזה נדרש למעלה הימנו"), כִּי 12
18 יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ בְּמִדְבָּר, אֵף 13
19 שֶׁהָיוּ דוֹר דִּיעָה במצב רוחני 20
21 נַעֲשֶׂה וְכַמְבּוֹאָר בְּאֵרוֹכָה 22
23 גּוֹדֵל הָעִילּוּי שֶׁהָיוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דוֹר 24
25 שְׁלֹמֶה, נִשְׁמֹת דְּעוֹלָם 26
27 הַמְחַשְׁבָּה, הִינּוּ שָׁגַם 28
29 בְּהִיוֹתָם לְמִטָּה בעולם הזה 30
31 הגשמי הָיוּ בְּכַחֲנִית עוֹלָם 32
33 הַמְחַשְׁבָּה הרוחני, מִכָּל מְקוֹם 34
35 (מִצַּד זֶה גּוֹפֵא עֲצוּמוֹ, שְׁחִי 36
37 בדרגה רוחנית גבוהה כל כך) לֹא 38
39 הָיָה בָּהֶם הָעִילּוּי דְּכַחֲנִית 40
41 בָּאָר מִיָּם חַיִּים וְנוֹזְלִים מִן 42
43 לְבָנוֹן שְׁעִנָם נחבאר באריכות בשני 44
45 המאמרים הנוכחים של י"ב ו"ג תמו, 46
47 כִּי עִילּוּי זֶה נַעֲשֶׂה עַל יְדֵי 48
49 בִּירוּר דְּכָרִים הַגְּשָׁמִיִּים דּוֹקָא 50
51 שַׁעַל יְדֵי הַמַּנְעַע עִם הַדְּרִים הַגְּשָׁמִיִּים 52
53 לְצוּר עֲבוֹדַת ה' מְפִידִים אֶת הַטּוֹב 54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74

(30) ראה אוה"ת שם (ע' תתצא). (31) חקת כא, יז. (32) נסמן בלקו"ת ר"פ שלח ובכ"מ. (33) שלח יד, ז. וראה לקו"ת שם. (34) עפ"מ ש"כ בבמדב"ר ס"פ חוקת כיבוש ממש (עכ"פ דסיוחון) וז"ל: כיון שלא קיבל סיחון הפילו הקב"ה מפניהם כו' ולא עוד אלא אף אותן שהטמינו עצמן במערות להרגן רמז הקב"ה להר ורצץ אותן שנאמר (תהלים עד) שברת ראשי כו' אז ישיר ישראל כו' – ועפ"ז בטלה מעיקרא השאלה למה פתח בשלום לאחר שנטמנו במערות להרוג את בני". – וגם ע"פ פשטות הכתובים – עכ"פ כבר עמדו בגבול ארץ סיחון ועוג והקב"ה כבר אמר ראה נתתי בידך את סיחון גו'. ועוד וג"ז עיקר – בשירת הבאר נכלל השבח ומבמות הגיא – נבו. (35) כמבואר בדיני עבר הירדן. וראה במדב"ר פ"ז, ח: ארץ

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 כמבואר בפירוש רבי עובדיה מברטנורא על המשנה במסכת ביכורים, "...
- 2 מפירות של עבר הירדן נמי [גם] מביאים בכורים, אף על פי שאינה ארץ זבת
- 3 חלב ודבש, שכיון שנתנה הקדוש ברוך הוא לישראל קרינא בה פרי האדמה
- 4 אשר נתת ל¹⁷), לכן הנה בסוף ארבעים שנה דוקא היו ניסים
- 5 אלו שפעלו בישראל
- 6 שיאמרו השירה עלי באר גו' 1 שנה דוקא היו ניסים אלו שפעלו בישראל
- 7 הניסים שעליהם נאמרה שירה זו 2 שיאמרו השירה עלי באר גו'.
- 8 (כמבואר בפירוש רש"י "ואשר הנחלים 3 ו) והנה אמירת שירה הנזכרת לעיל באה על
- 9 - תרגום של שפך אשד, שפך הנחלים 4 ידי מסעי בני ישראל (וכמו שכתוב
- 10 שנשפך שם דם אמוריים שהיו נחבאים 5 לפני זה משם נסעו ויחנו מעבר ארנון גו' על
- 11 שם, לפי שהיו ההרים גבוהים והנחל 6 בן יאמר גו'³⁶). והוא בדוגמת מה שפלטות ענין
- 12 עמוק וקצר וההרים סמוכים זה לזה, 7 התורה ומצות הוא על ידי נסיעה דוקא, וכמו
- 13 אדם עומד על ההר מזה ומדבר עם 8 שגאמר במתן תורה³⁷ ויירד הוי' על הר סיני
- 14 חבירו בהר מזה והדרך עובר בתוך 9 (הנסיעה של הקב"ה) ואל משה אמר עלה אל
- 15 הנחל. אמרו אמוריים שכיסנו ישראל 10 הוי' (הנסיעה של בני ישראל), וכן הוא
- 16 לארץ לתוך הנחל לעבור, נצא מן 11 בהעבודה של כל אחד ואחד מישראל שהתחלת
- 17 המערות בהרים שלמעלה מהם ונהרגם 12 העבודה היא לך לך מארצך וממולדתך ומבית
- 18 בחצים ואבני בליסטראות. והיו אותן 13 אביך היציאה מהטבע והרגילות והגסות שלו
- 19 הנקעים בהר של צד מואב ובהר של 14 (וכמבואר בהמשך תרס"ו³⁸ פירטי הענינים
- 20 צד אמוריים היו כנגד אותן נקעים כמין 15 דארצך מולדתך ובית אביך), ועל ידי זה דוקא
- 21 קרנות ושדים בולטין לחוץ, כיון שבאו 16 ואברכך ואגדלה שמך והיה ברכה עד אשר
- 22 ישראל לעבור נודעוזה ההר של ארץ 17 ונברכו בך כל משפחות האדמה. וכן הוא גם
- 23 ישראל כשפחה היוצאת להקביל פני 18 בנוגע להגילוי דגאולה העתידה, שאז יהיה
- 24 גבירתה ונתקרב לצד הר של מואב 19 הענין דנברכו בך כל משפחות האדמה בגילוי
- 25 ותכנסו אותן השדים לתוך אותן נקעים 20 ובתכלית השלימות וכמו שגאמר³⁹ אז אהפך אל
- 26 והרגום. וזהו אשר נטה לשבת ער, 21 עמים שפה ברוך לקרא כלם בשם ה' לעבדו
- 27 שההר נטה ממקומו ונתקרב לצד גבול 22 שכם אחד, שהגילוי דגאולה העתידה הוא על
- 28 מואב ונדבק בו וזהו ונשען לגבול 23 ידי הקדמת הגלות דוקא⁴⁰. ועל דרך השירה
- 29 מואב". 24 עלי באר גו' (בהתחלת הכניסה לארץ) שהיתה
- 30 ו) והנה אמירת שירה 34 זה, משם נסעו ויחנו מעבר
- 31 הנזכרת לעיל שירת 'עלי באר' 35 ארנון גו' על פן יאמר גו'³⁶). והוא בדוגמת מה שפלטות
- 32 באה על ידי מסעי בני 36 ענין התורה ומצות הוא על ידי נסיעה דוקא הליכה ורחנית
- 33 ישראל (וכמו שכתוב לפני 37 שבאה לידי ביטוי בהליכה ממקום למקום בגשמיות, וכמו שגאמר במתן

ישראל מקודשת מכל הארצות ומה היא קדושתה כו' ארץ כנען מקודשת מעבר הירדן. וראה ירושלמי ומפרשי המשנה לביכורים פ"א מ"י. רמב"ן דברים ב, כג. אוה"ח לדברים ג, יג. ואכ"מ. 36) וגם הבאר עצמה ובענין זה עצמו "ירדה לתוך הנחל (ואח"כ) עלי באר מתוך הנחל" (רש"י כאן). 37) שמו"ר פ"ב, ג. וראה שיחת ט"ז סיון תשל"ה (לקו"ש ח"ג ס"ע 181 [תורת מנחם ח"פ ע' 331 ואילך]. 38) סד"ה לך תרס"ו ותרס"ז. וראה גם סד"ה זה דשנת תש"ב ותש"ה. 39) צפני ג, ט. וראה רמב"ם הל' מלכים ספ"א: ילחום מלחמות ה' כו' וקבץ נדחי ישראל כו' אז אהפוך כו'. 40) להעיר דלך לך מארצך גו' – הוא ענין דגלות וכן דגאולה (ד"ה לך באוה"ת עה"פ, בסה"מ תרכ"ז).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

אותותינו לא ראינו וכענין הזריעה שבהעלם עדיין בארץ, והגאולה נקראת
בשם לידה וצמיחה, והנה גאולת מצרים הי' מבחינת נוקבא ולכן אף שהי'
בחינת לידה וגילוי אלקות ביציאת מצרים וקריעת ים סוף ומתן תורה כו' מכל
מקום הי' עוד בחינת עיבור בגלות בבל, אבל השיר שלעתידי הי' שיר זכר
שהוא הגילוי שמלמעלה מעיבור
ולידה...["], שְׁנָה כללות ענין הגאולה
בא על ידי קדימת הגלות
דוקא. דענין הגלות הוא
(בדוגמת ו) משתלשל מענין
דויג'ר' שהו שהקדוש ברוך הוא גירש
את אדם הראשון מגן עדן על ידי
חטא עץ הדעת⁴³, ולפני זה
הענין דמיעוט הירח⁴⁴ ביום
הרביעי לששת ימי בראשית לפני
יצירת האדם וחטא עץ הדעת שאף
הוא ענין של העלם והסתר, אֲשֶׁר
ירידה זו היתה בכוננה
תחילה (כמו שכתבנו בבור
קדושת אדמו"ר האמצעי⁴⁵
בארוכה בענין המשמעות
הפנימית של הכתוב נורא עלילה
על בני אדם⁴⁶ שכל ענין הגלות
והירידה היה בכוננה האלוהית מראש,
וכמובא בהערה כאן ממאמר אדמו"ר
הרש"ב, ש"כל זה (שבירת הכלים
ומיעוט הירח וחטא עץ הדעת וחורבן
בית המקדש) לא הי' במקרה ח"ו...
והכל בשביל היתרון אור") בכדי ששעל ידי הירידה יהיה אחר כך
תכלית העילוי והשלימות בישראל, שעל ידי זה תכלית
העילוי והשלימות בבני ישראל יהיה במילא תכלית העילוי
והשלימות בכל סדר ההשתלשלות של ירידת האור האלוהי מדרגה
לדרגה, ריבוי דרגות, כדי לברוא עולמות ונבראים מוגבלים, מתחיל
מעולם הזה התחתון שאין תחתון למטה ממנו, והתחלת
העילוי והשלימות בתכלית תהיה בעולם הזה הגשמי שהוא העולם התחתון

שְׁהִיְתָה עַל יְדֵי עֲנִין הַמַּסְעוֹת דּוֹקָא בְּנוֹכַר לְעִיל, עַל דְּרָךְ
זֶה הוּא גַם בְּנוֹגֵעַ לְהַשִּׁירָה דְּשִׁירֵי לְהַי' שִׁיר חֲדָשׁ [תְּהִלִּים
צו, שְׁהוּא הַמְזֻמּוֹר שֶׁל בַּעַל הַגְּאוּלָּה הַרְבִּי הַרִי"צ, בַּהֲתָאם
לַמַּסְפָּר שְׁנוֹתֵי (נולד ב"ב תמוז תר"מ) שְׁהוּתָחַל בִּי"ב תַּמּוּז⁴¹ שְׁנָה
זו, תשל"ה] שְׁקָאֵי שְׁמִכּוּן עַל
הַשִּׁיר שֶׁבְּגְאוּלָּה הַעֲתִידָה
[שְׁלֹכֵן נֶאֱמַר בַּפְּסוֹק זֶה שִׁיר
חֲדָשׁ לְשׁוֹן זָכָר, כִּי גְאוּלָּה
הַעֲתִידָה הִיא גְאוּלָּה שְׁלִימָה
וְנִצְחִית שְׁאִין אַחֲרֶיהָ גְלוּת⁴²
כַּמֵּאמֶר חז"ל בְּמִכְיֵלָתָא עַל הַכְּתוּב "אִז
יִשִּׁיר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה
זֹאת", "הַעֲשִׂירִית [הַשִּׁירָה הַעֲשִׂירִית
תְּהִי] לַעֲתִיד לְבוֹא, שְׁנֵאמַר [בִּישְׁעִיהָ]
שִׁירֵי לַה' שִׁיר חֲדָשׁ תְּהִלָּתוֹ מִקְצֵה
הָאָרֶץ וְאוֹמֵר [בַּתְּהִלִּים] 'שִׁירֵי לַה'
שִׁיר חֲדָשׁ תְּהִלָּתוֹ בְּקֹהַל חֲסִידִים', כֹּל
הַשִּׁירֹת שֶׁעָבְרוּ קְרוּאוֹת בִּלְשׁוֹן נִקְבָּה
כֶּשֶׁם שֶׁהִנָּקְבָה יוֹלֶדֶת כִּךְ הַתְּשׁוּעוֹת
שֶׁעָבְרוּ הִיָּה אַחֲרֵיהֶם שֶׁעָבְדוּ, אֲבָל
הַתְּשׁוּעָה הַעֲתִידָה לִהְיוֹת אֵין אַחֲרֶיהָ
שֶׁעָבְדוּ לִכְךָ קְרוּאָה בִּלְשׁוֹן זָכָר שְׁנֵאמַר
[בִּירְמִיָּה] 'שְׁאֵלוּ נָא וְרֹאוּ אִם יוֹלֵד זָכָר
מִדּוֹעַ רֵאִיתִי כֹל גִּבּוֹר יָדָיו עַל חֲלָצִיר,
שֶׁכֶּשֶׁם שֶׁזָּכָר אִינוּ יוֹלֵד כִּךְ הַתְּשׁוּעָה
הַעֲתִידָה לְבוֹא לֹא יִהְיֶה אַחֲרֶיהָ שֶׁעָבְדוּ,
שְׁנֵאמַר [בִּישְׁעִיהָ] 'יִשְׂרָאֵל נוֹשֵׁעַ בַּה'
תְּשׁוּעַת עוֹלָמִים לֹא תִבּוֹשׁוּ וְלֹא תִכְלְמוּ עַד עוֹלָמִי עַד', וְכַמּוֹבָאֵר בְּתוֹסְפוֹת
בְּמַסַּכְת פִּסְחִים, "כֹּל הַשִּׁירֹת לְשׁוֹן נִקְבָּה חוּץ מִשִּׁירָה דְּלַעֲתִיד דְּלְשׁוֹן זָכָר,
כִּלּוּמִר שֶׁהִנָּקְבָה יֵשׁ לָהּ צֶעַר לִידָה אֶף כֹּל הַנְּסִים יֵשׁ אַחֲרֵיהֶם צֶעַר חוּץ מִלַּעֲתִיד
שֵׁאִין אַחֲרֶיהָ צֶעַר", וְכַמּוֹבָאֵר בְּאוֹר הַתּוֹרָה לְאֲדַמּוֹר"ר הַצִּמְצוּם צִדְק: "... כַּמֵּאמֶר
רז"ל, כֹּל הַשִּׁירֹת נִאֲמָרוּ בְּל' נִקְבָּה וְלַעֲתִיד יִהְיֶה שִׁיר זָכָר שֶׁנִּקְרָא גַם כֵּן שִׁיר
חֲדָשׁ, וְהַעֲנִין כִּי נִקְבָּה יֵשׁ עֵיבוֹר וְלִידָה וְחֻזְרוֹת וּמִתְעַבְרוֹת אַחֵר הַלִּידָה, וְהִנֵּה
שֶׁהַעֲבִיבּוֹר הוּא גְלוּת שֶׁכֹּל הַמַּשְׁמָכוֹת שֶׁמִּמֵּשִׁיכִים הֵם בְּבַחֲנֵת הָעֵלֶם לַמַּעֲלָה,

(41) ראה קובץ מכתבים לתהלים ע' 114 המנהג לאמר הקאפיטל תהלים המתאים למספר שנותיו – וענין זה הוא גם לאחר ההסתלקות (ראה רשימת כ"ק מור"ח אדמו"ר מיום כ' מ"ח תש"ה (נעתקה בהקדמה לד"ה סמוכים לעד פרת", ובלקו"ש ח"ב ע' 496. וראה גם סה"מ י"א ניסן בתחלתו)). וראה צפע"נ לרמב"ם הל' תשובה (פ"ח, ה"ד) בגדר הזמן לאחר מיתה. וי"ל דבנוגע לצדיקים שהם חיים גם לאחר ההסתלקות – כ"ע מודי. ואכ"מ. (42) ראה תוספות פסחים קטז, ב (ד"ה הכי גרסינן). (43) ראה פתיחתא דאיכ"ר ד' (עה"פ והמה כאדם). רשימות הצ"צ לאיכה ע' 14 (אוה"ת נ"ך כרך ב' ע' א"מג) ואילך. ובארוכה – ד"ה איכה עת"ר (סה"מ עת"ר ע' ריג [שיד] ואילך). (44) ראה ד"ה איכה שם (ע' ריז [שיט]). ד"ה ע"כ יאמרו המושלים תרצ"א פ"ב (סה"מ קונטרסים ח"א קצב, א ואילך. תרצ"א ע' שיט ואילך). (45) תור"ח תולדות יג, א ואילך. וראה גם ד"ה איכה שם ש"כל זה (שבה"כ ומיעוט הירח וחטא עה"ד וחורבן ביהמ"ק) לא הי' במקרה ח"ו.. והכל בשביל היתרון אור". (46) תהלים סו, ה. תנחומא וישב ד. (47) תור"ח ד, א.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 והנחות ביותר וכמשל הליווע"ר⁴⁷ המנוף, שפשוט ציגם להגביה
 - 2 על ידו בית וכיוצא בזה, צריך לאחוז את הליווע"ר צריך
 - 3 שהמנוף יחזיק בחלק הכי תחתון של הבית, ועל ידי הגביה
 - 4 חלק התחתון דוקא יוגבה כל הבית (וכמבואר בתורה אור: "ועל
 - 5 דרך משל כשצריכים להגביה איזה דבר
 - 6 מן הארץ על ידי כלי ההגבה הנקרא
 - 7 ליווע"ר, צריכים לאחוז בחלקים
 - 8 התחתונים שבו דוקא כמו בהגבה
 - 9 כותלי בית שצריכים להתחיל להגביה
 - 10 הקורה התחתונה דוקא ואז ממילא
 - 11 יוגבה גם העליונים הימנו. מה שאין
 - 12 כן אם היה מתחיל מאמצע הכותל לא
 - 13 היה מגביה התחתונים"). ועל דרך
 - 14 זה הוא גם בעליית העולמות
 - 15 כולל העליה בתכלית שתהיה בעת
 - 16 הגאולה, אשר על ידי עליית
 - 17 עולם הזה התחתון דוקא
 - 18 תחילה נעשה אחר כך עליה בכל
 - 19 העולמות, ועליה באופן דאין
 - 20 צורך עליה גדולה ביותר, ללא יחס
 - 21 והשוואה למצב הקודם, ועל דרך
 - 22 המבואר בהמשך דיוס
 - 23 ההילולא⁴⁸ (של הרבי הרי"צ
 - 24 בעל הגאולה) קבוצת מאמרים
 - 25 שתחילתה במאמר דיבור-המתחיל
 - 26 'באתי לגני' שהרבי הרי"צ הוציא
 - 27 לאור ליום יו"ד שבת תשי" וביום זה
 - 28 נסתלק, שהענין דלמשה עד אין
 - 29 תכלית הכוח האלוני לדרת
 - 30 ולהתגלות ללא גבול שייך להענין
 - 31 דלמעלה עד אין קץ לכוז
 - 32 האלוני להתעלות ולהתעלם ללא גבול.
 - 33 ז) ועל פי הנזכר לעיל יובן
 - 34 מאמר בעל הגאולה⁴⁹ הרבי
- הרי"צ שרק הגוף הולך בגלות ולא הנשמה. דלקאורה הרי
- איתא מובא בגמרא⁵⁰ שהגלות מכלל להבנה והשגה של
- דברי תורה, ועל אחת כמה וכמה שהגלות מפריעה להבנה והשגה
- בתורה באופן דלאסוקי שמענתא אליבא דהילכתא, להפיק
- מתוך הסוגיה מסקנה הלכה למעשה,
- שדבר זה מחייב תוספת עיון, ואם כן
- מאחר שהגלות מונעת הבנה ראויה
- בתורה הרי הגלות פועל
- לקאורה גם על הנשמות ואין
- דבר מתאים לאימרה שרק הגוף הולך
- לגלות ולא הנשמה?
- אף אחד הביאורים בזה, על
- פי מה שאיתא מובא בגמרא
- במסכת עירובין⁵¹ כיון
- דקתיב בזה שכתוב בהם (בבב
- ישראל) על פי ה' יתנו ועל פי
- ה' יסעו, כמאן דקביע להו
- דמי הרי זה נחשב כאילו הם קבועים,
- דמפנין שהתניה היא על פי
- ה', לכן (הגם שהיא רק לפי
- שעה למרות שלמעשה זו רק תניה
- זמנית) חשובה היא להיות
- נידונה קבע כאילו היא תניה
- קבועה. דקמו כן הוא גם בנוגע
- לזמן הגלות, מפנין שהוא
- השעות בגלות על פי ה'⁵², לכן
- גם העבודה דתורה ומצוות⁵³
- שבזמן הגלות למרות שאכן
- הגלות משפיעה עליה ומפני הגלות יש
- חסרון בהבנה והשגה של דברי תורה,
- בכל זאת עסק התורה והמצוות בזמן
- הגלות הוא בכל התוקף באופן
- של קביעות ונצחיות. וענין
- זה הוא לא חוקה על-שכלית פי

(48) באתי לגני ה'שית פ"ב ואילך. (אולי ע"פ ז"ח יתרו לד, סע"ג: לעילא עד א"ס ולתתא עד אין תכלית). (49) ג' תמוז תרפ"ז – נדפס בקונ' יד בתחילתו (סה"מ תרפ"ז ע' קצו). לקו"ד ח"ד תרצב, א [ע' א'שטן]. (50) ראה מגילה יב, ב: מיום שחרב ביהמ"ק וגלינו מארצנו ניטלה עצה ממנו ואין אנו יודעים לרין כו'. וראה עירובין סה, א שאפי' טירדא קלה מבלבלת כו'. (51) נה, ב. (52) ועפ"ז יומתק המשך הענינים (בהרשימה דג' תמוז) "אבינו מלכנו ית' האט אונז פארטריבן אין גלות.. נאָר אונזערע גופים כו" – דמכיון שאבינו מלכנו ית' שלח אותנו בגלות (על פי ה'), לכן רק גופותינו ניתנו בגלות כו'. וע"פ המבואר לקמן [שזה מה שרק גופותינו הם בגלות הוא מצד זה שהירידה דגלות היא צורך עלי' שתהי' בגאולה העתידה] – יומתק גם מה שמוסיף שם "והוא ית' וועט אונז אויס לייזען כו'", שיי"ל הכוונה בזה: מכיון שאבינו מלכנו ית' הגלנו מאדמתנו, והטעם למה שהגלנו הוא בשביל העלי' שתהי' כאשר "הוא ית' וועט אונז אויס לייזען כו'", לכן "נאָר אונזערע גופים כו". (53) שאז היא חני' ע"פ הוי' – דעבדי אתם ו(נבמילא) לא עבדים לעבדים (קדושין כב, ב. וש"נ).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 אִם אֶפְשָׁר לְהַסְבִּירוֹ גַּם בְּשֹׁכֶל דִּנְפֶּשׁ הָאֱלֹקִית עַל פִּי
2 הַמְּבֹאֵר בַּתְּנִיָּא⁵⁴ שֶׁהֵיחֹד הַחִיבּוּר וְהֵאִיחֹד שֶׁל הָאָדָם עִם הַקְּדוּשָׁה
3 בְּרוּךְ הוּא הַנֶּעֱשֶׂה הַנִּפְעָל עַל יְדֵי לִימּוּד הַתּוֹרָה וְקִיּוּם הַמִּצְוֹת
4 הוּא יִחְדוּר נִצְחִי לְעוֹלָם וְעַד וְנִמְשָׁךְ וְקִיּוּם גַּם לְאַחַר הַלִּימּוּד וְקִיּוּם
5 הַמִּצְוָה, וְהֵיכִינוּ שֶׁיִּחְדוּר נִצְחִי זֶה
6 (שֶׁלִּמְעַלָּה) הוּא גַּם לְמִטָּה⁵⁵.
7 וְעִנְיָן זֶה שְׂמוּכָן בְּשֹׁכֶל שֶׁל נֶפֶשׁ
8 הָאֱלֹקִית אֶפְשָׁר לְהַסְבִּיר גַּם
9 בְּהַשְׁכֵּל דִּנְפֶּשׁ הַבְּהֻמָּת
10 [שֶׁהַתְּכֵלִית הַמִּטָּה הַדְּלִימּוּד
11 הַתּוֹרָה הוּא שֶׁעַל יְדֵי הַשְׁכֵּל
12 דִּנְפֶּשׁ הָאֱלֹקִית, יִהְיֶה גַּם
13 הַשְׁכֵּל דִּנְפֶּשׁ הַבְּהֻמָּת מִיּוֹחֵד
14 מִחוּבֵר וּמֵאִוָּחֵד עִם הַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא
15 בִּיחְדוּר נִפְלָא⁵⁶ כו',
16 שֶׁמִּכִּיּוֹן⁵⁷ שֶׁכּוֹנֵה הַעֲלִיּוֹנָה
17 בְּהִירִידָה שֶׁל הַנִּשְׁמָה הָאֱלֹקִית
18 לְמִטָּה הִיא לְצוּרָה עֲלִיָּה,
19 כְּמִבּוֹאָר לְעִיל הָרִי פֶּשׁוּט שֶׁזֶה
20 שֶׁהוּרִיד הַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא הוּא
21 בְּעַל הַפִּת הֵן עַל הִירִידָה וְהֵן
22 עַל הַעֲלִיָּה⁵⁸, וּמִכִּיּוֹן שֶׁהֵעִנְיָן
23 דִּירִידָה צוּרָה עֲלִיָּה הוּא
24 בְּתֵכֵלִית הַשְּׁלִימּוּת, הֵיכִינוּ
25 שֶׁכֵּל פֶּרֶט שֶׁבְּהִירִידָה הוּא רַק
26 בְּשִׁבִּיל הַעֲלִיָּה וְאִין בִּירִידָה אִפִּילוֹ
27 פֶּרֶט אַחֵר שֶׁהוּא יִירֵד בְּלִבָּד לְלֹא
28 עֲלִיָּה. וּמִכִּיּוֹן שֶׁהוּא הַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ
29 הוּא יִתְבָּרֵךְ הוּא עֵצָם הַטוֹב
30 וּמִטְּבַע הַטוֹב לְהִטִּיב, וְעַד
31 שְׂאוּמֵרִים עַל זֶה הַלְשׁוֹן טְבַע
32 כְּבִיכּוֹל⁵⁹, כְּמִבּוֹאָר בְּמֵאמְרֵי
33 אֲדָמוֹר"ר הָאֲמַצְעִי דַּעַל אֶף שֶׁה' יִתְבָּרֵךְ
34 הוּא טוֹב לְהִטִּיב מִצַּד שֶׁהוּא 'כֹּל יִכּוֹל'
35 וְאִין-סוֹף, וְאִמְנָם יֵשׁ בּוֹ גַּם אֶת יִכּוֹל
- 1 חֻקָּה כִּי אִם אֶפְשָׁר לְהַסְבִּירוֹ גַּם בְּשֹׁכֶל דִּנְפֶּשׁ
2 הָאֱלֹקִית עַל פִּי הַמְּבֹאֵר בַּתְּנִיָּא⁵⁴ שֶׁהֵיחֹד
3 הַנֶּעֱשֶׂה עַל יְדֵי לִימּוּד הַתּוֹרָה וְקִיּוּם הַמִּצְוֹת
4 הוּא נִצְחִי לְעוֹלָם וְעַד, וְהֵיכִינוּ שֶׁיִּחְדוּר נִצְחִי זֶה
5 (שֶׁלִּמְעַלָּה) הוּא גַּם לְמִטָּה⁵⁵. וְעִנְיָן זֶה אֶפְשָׁר
6 לְהַסְבִּיר גַּם בְּהַשְׁכֵּל דִּנְפֶּשׁ הַבְּהֻמָּת [שֶׁהַתְּכֵלִית
7 דִּלִּימּוּד הַתּוֹרָה הוּא שֶׁעַל יְדֵי הַשְׁכֵּל דִּנְפֶּשׁ
8 הָאֱלֹקִית, יִהְיֶה גַּם הַשְׁכֵּל דִּנְפֶּשׁ הַבְּהֻמָּת מִיּוֹחֵד
9 בִּיחְדוּר נִפְלָא⁵⁶ כו'], שֶׁמִּכִּיּוֹן⁵⁷ שֶׁכּוֹנֵה הַעֲלִיּוֹנָה
10 בְּהִירִידָה הִיא לְצוּרָה עֲלִיָּה, הָרִי פֶּשׁוּט שֶׁזֶה
11 שֶׁהוּרִיד הוּא בְּעַל הַפִּת הֵן עַל הִירִידָה וְהֵן עַל
12 הַעֲלִיָּה⁵⁸, וּמִכִּיּוֹן שֶׁהֵעִנְיָן דִּירִידָה צוּרָה עֲלִיָּה
13 הוּא בְּתֵכֵלִית הַשְּׁלִימּוּת, הֵיכִינוּ שֶׁכֵּל פֶּרֶט
14 שֶׁבְּהִירִידָה הוּא רַק בְּשִׁבִּיל הַעֲלִיָּה. וּמִכִּיּוֹן
15 שֶׁהוּא יִתְבָּרֵךְ הוּא עֵצָם הַטוֹב וּמִטְּבַע הַטוֹב
16 לְהִטִּיב, וְעַד שְׂאוּמֵרִים עַל זֶה הַלְשׁוֹן טְבַע
17 כְּבִיכּוֹל⁵⁹, הָרִי מִכִּיּוֹן שֶׁזֶה מֵה שֶׁבְּחֵר בִּירִידָה
18 גְּדוּלָּה כְּזוֹ הוּא לְפִי שְׂוֹהֵי הַדֶּרֶךְ הַיְחִידָה שֶׁעַל
19 יְדֵה דְּוָקָא אֶפְשָׁר לְבֹא לְעֲלִיָּה גְּדוּלָּה הַלְזוֹ. וְעַל
20 יְדֵי הַתְּבֻנָּה זֶה פּוֹעֲלִים גַּם בְּנֶפֶשׁ הַבְּהֻמָּת
21 שֶׁתִּהְיֶה בְּמִנּוּחַת הַנֶּפֶשׁ, וְאִזּוּ הֵנָּה לֹא רַק שֶׁהַנֶּפֶשׁ
22 הָאֱלֹקִית אֵינָה בְּגִלּוֹת אֱלֹא שְׂגָם נֶפֶשׁ הַבְּהֻמָּת אֵינָה בְּגִלּוֹת, כִּי גַּם הַכֹּחַ
23 דִּנְפֶּשׁ הַבְּהֻמָּת (כּוֹלָל גַּם כֹּחַ הַשְׁכֵּל) הֵם בְּתֵכֵלִית שְׁלִימּוּתָם, שֶׁמִּצַּד זֶה אֶפְשָׁר
24 לְהִיטֵב אֲצִלּוֹ הַכֵּנָה וְהַשְׁגָּה בְּתוֹרָה וְעַד לְאַסּוּקִי שְׂמֵעֶתָא אֱלִיבָא דְּהִלְכְתָּא
25 (גַּם בְּזִמְנֵי הַגְּלוּת), כִּי גַּם מִצַּד נֶפֶשׁ הַבְּהֻמָּת הוּא בְּמִצַּב שֶׁל מְנוּחַת הַנֶּפֶשׁ.

(54) פכ"ה. (55) אלא שלמטה הוא באותה שעה לבדה כו' (עיי"ש בתניא). (56) ראה תניא פ"ה. (57) ע"פ מ"ש בפנים [שהטעם על זה שגם העבודה שבזה"ג היא באופן של קביעות ונצחיות הוא לפי שהירידה גדולה היא בשביל העלי' שתהי' אח"כ בהגאולה], יש לבאר מה שאמרו בעירובין שם "כיון דכתיב בהו על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו כמאן דקביע להו דמי" – דלכאורה: מה שנוגע לשם הוא רק "על פי ה' יחנו", ולמה הועתק בגמרא גם "על פי ה' יסעו"? אלא – גם "על פי ה' יסעו" מחזק את הקביעות ד"יחנו". והביאור בזה: בעת חנייתו במדבר, שאז נתעכבו מלכת לא"י – הוא דוגמת ענין הגלות; משא"כ בעת נסיעתם, מכיון שאז נתקברו לא"י – הוא מקרב דוגמת ענין הגאולה, ומכיון שהכוונה העליונה ("על פי ה'") בהירידה ד"יחנו" היא בכדי שתביא תוספות ב"יסעו", הרי שבהירידה ד"יחנו" יש גם העילוי ד"יסעו" – הקביעות דארץ ישראל. (58) דלא כהטעות דאין בעה"ב יכול להוציא כליו (סוטה לה, א). (59) ראה ד"ה אתה אחד לאדמו"ר האמצעי

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 (ח) וְהָיָה גַם כְּשֶׁלֹּא הִגִּיעַ עֲדֵיין הָאָדָם לְדִרְגָּא הַנּוֹכְרָת לְעִיל,
2 שֶׁל הַתְּבוֹנָנוֹת בְּנֶפֶשׁ הָאֱלֹוֹקִית שֶׁמִּשְׁפִּיעָה גַם עִם הַנֶּפֶשׁ הַבְּהִמִית כִּי לֹא
3 נִקְלָטָה עֲדֵיין בְּשִׁכְלוֹ הַסִּבְרָה הַנּוֹכְרָת לְעִיל שֶׁהִירִידָה
4 בְּעוֹלָם הַזֶּה הַתַּחְתּוֹן שְׂאִין תַּחְתּוֹן לְמִטָּה מִמֶּנּוּ, וּבִפְרָט
5 הִירִידָה שְׁבַעֲקֶבְתָּא דְּמִשְׁיָחָא
6 בזמן סוף הגלות כשהחושך הרוחני
7 מתגבר עוד יותר (שְׁבַעֲוֹלָם)
8 הַתַּחְתּוֹן גּוֹפָא עֲצוּמוֹ) שְׁהִיא
9 יְרִידָה גְדוֹלָה בְּיִתְרָה פְּמִבּוּאָר
10 בְּשִׁס"ס⁶⁰ (בסיום מסכת סוטה,
11 "בעקבות משיחא חוצפא יסגא ויוקר
12 יאמיר, הגפן תתן פריה והיין ביוקר
13 ומלכות תהפך למינות ואין תוכחת,
14 בית וועד יהיה לזנות והגליל יחרב
15 והגבלן [הגולן] ישום ואנשי הגבול
16 יסובבו מעיר לעיר ולא יחוננו, וחכמות
17 סופרים תסרח ויראי חטא ימאסו,
18 והאמת תהא נעדרת נערים פני זקנים
19 ילבינו, זקנים יעמדו מפני קטנים, בן
20 מנוול אב, בת קמה באמה כלה
21 בחמותה אויבי איש אנשי ביתו פני
22 הדור כפני הכלב, הבן אינו מתבייש
23 מאביו ועל מה יש לנו להשען על
24 אביו שבשמים") וּכְפִי שְׂרָוָאִים
25 זֶה גַם בְּמִוֶּחֶשׁ בְּעֵינֵי בָשָׂר עַד
26 כמה גדולה הירידה הרוחנית בתקופה
27 זו של 'עקבתא דמשיחא', הִיא רַק
28 בְּשִׁבְלִי הָעֲלִיָּה שְׁלֹכָן לְאִמִּיתוֹ
29 של דבר, הִירִידָה אֵינָה יְרִידָה
30 אֲמִיתִית⁶¹ כִּי הִירִידָה עֲצֻמָּה הִיא
31 לְצוּרֵן הָעֲלִיָּה, אֲמֵנָה, לְמִרְוֵת שֶׁהִבֵּנָה זו
32 לֹא נִקְלָטָה עֲדֵיין בְּשִׁכְלוֹ אֵף עַל פִּי
33 כֵּן מִפִּינֵן שֶׁהוּא רוֹצֵה וּמַצְפֶּה
34 לְהִיּוֹת בְּדִרְגָּתָ הָעֲלִיָּה הַגְּדוֹלָה
35 שֶׁבָּאָה עַל יְדֵי הִירִידָה כִּמְבוּאָר לְעִיל,
36 הָרִי עַל יְדֵי זֶה הָרָצוֹן וְהַצִּיפִּיה
37 גּוֹפָא עֲצוּמוֹ הוּא אֲכַן נִמְצָא בְּדִרְגָּא זו, כְּמֵאמָר הַבְּעַל שֵׁם
38 טוֹב⁶² שְׁבַמְקוֹם שְׁמִחְשַׁבְתּוֹ וְרָצוֹנוֹ שֶׁל אָדָם מְכוּוֹנִים אֵלָיו שֵׁם
39 הוּא נִמְצָא. אֲמֵנָה לְהִיּוֹת שִׁשְׁשָׁנָה עֲנִינִים חִיצוֹנִיִּים מִחוּץ
- לָאָדָם עֲצוּמוֹ הַמְּבַלְבְּלִים וּמִסְתִּירִים וּמוֹנִיעִים מֵהָאָדָם אֶת הָעֲלִיָּה
הַרְצוּיָה, הִנֵּה בְּזֶה הָעֲצָה הַיְעוּצָה לְקִיִּים אֶת מֵאֲמַר הַמִּשְׁנָה אֵין
עוֹמְדִין לְהַתְּפַלֵּל אֶלָּא מִתּוֹךְ כּוֹבֵד רֹאשׁ⁶³ הַכְּנַעַנִי וּשְׁפִלוֹת.
תְּפִלָּה הוּא עֲנִין הַהִתְקַשְּׁרוֹת וְהַחִיבוֹר שֶׁל הָאָדָם אֶל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא [וְזֶהוּ מָה שְׂאִמְרוּ חז"ל
בְּגִמְרָא הַלּוּאִי שִׁתְּפַלֵּל אָדָם
כָּל הַיּוֹם כּוֹלֵל⁶⁴, הֵינּוּ שְׂכָל
הַיּוֹם כּוֹלֵל גַּם בִּשְׁעָה שְׁעוֹסֶק בְּעֵינֵי
הָעוֹלָם יִהְיֶה בְּהִתְקַשְּׁרוֹת כְּזוֹ
עִם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּמוֹ בְּעֵת
הַתְּפִלָּה, בְּמַצַּב שֶׁל דַּע⁶⁵ לְפָנֵי
מִי אֲתָה עוֹמֵד], וְהַהֲכָנָה
לְהִתְקַשְּׁרוֹת וְהַתְּחַבְּרוֹת שֶׁנִּפְעֵלָת עַל יְדֵי
הַתְּפִלָּה הוּא עֲנִין הַכּוֹבֵד רֹאשׁ,
כִּי עַל יְדֵי הַכּוֹבֵד רֹאשׁ
מִתְּבַטְּלִים הַדְּבָרִים הַמְּבַלְבְּלִים. וּבִפְרָט עַל פִּי
הַמְּבַלְבְּלִים. וּבִפְרָט עַל פִּי
תוֹרַת הָרַב הַמְּגִיד⁶⁶ מִמְּעוֹרֵטֵשׁ
שֶׁהַפְּנוּיָה כְּכּוֹבֵד רֹאשׁ הִיא
כּוֹבֵד שֶׁל רִישָׁא דְּכָל רִישִׁין
רֹאשׁ כָּל הָרָאשִׁים, הוּא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא, שֶׁהִגֵּשׁ זֶה בָּא עַל יְדֵי
הַהִתְבּוֹנָנוֹת שֶׁהִנְשָׁמָה הִיא
חֵלֶק אֱלֹקָה מִמַּעַל וְזֶה לִשּׁוֹן
תוֹרַת הָרַב הַמְּגִיד, 'יִגֵּשׁ אֵלָיו יְהוּדָה
וַיֹּאמֶר בִּי אֲדוֹנִי וְגו', הִנֵּה אֲמָרוּ רז"ל
אֵין הַגִּשָּׁה אֶלָּא לִשּׁוֹן תְּפִלָּה, וְנִרְאָה
לִזְמַר לִזֶּה רִמּוֹ הַפְּסוּק וַיִּגֵּשׁ אֵלָיו יְהוּדָה
נֹאמַר אִישׁ יִשְׂרָאֵל הִנְקָרָה עַל שֵׁם אִישׁ
יְהוּדָה בְּעוֹמֵד לְהַתְּפַלֵּל לְפָנֵי הַשֵּׁם
יִתְבָּרֵךְ כַּכָּה יִתְנַהֵּג, רָצָה לִזְמַר שִׁיחָה
כָּל כּוֹנֵת תְּפִלָּה לְהַשְׁפִּיעַ בְּשִׁכְנֵת עוֹזוֹ
וְזֶהוּ שֶׁאֲמָרוּ רז"ל אֵין עוֹמְדִין לְהַתְּפַלֵּל
אֶלָּא מִתּוֹךְ כּוֹבֵד רֹאשׁ הֵינּוּ כּוֹבֵד שֶׁל
רִישָׁא דְּכָל רִישִׁין אֵף שֶׁמִּבְּקֶשׁ בְּקֶשֶׁת
צָרִכִּי עֲצוּמוֹ יִהְיֶה כּוֹנֵתוֹ שֶׁל יִחְסֹר
הַדְּבָר לְעִילָא חֲסִידוֹשְׁלוֹם כִּי הַנִּשְׁמָה הִיא חֵלֶק אֱלֹוִה מִמַּעַל וְהִיא אִיבֹר מֵאֲבִיר
הַשְּׁכִינָה וְזֶהוּ עִיקָר הַבְּקֶשָׁה שִׁימְלֹא וַיּוֹשְׁפֵעַ לְעִילָא... [בְּתוֹרַת הָרַב
הַמְּגִיד שֵׁם מוֹבָא לְגַבִּי הַנִּשְׁמָה הַלְּשׁוֹן חֵלֶק אֱלֹקָה מִמַּעַל⁶⁷,
הַדְּבָר לְעִילָא חֲסִידוֹשְׁלוֹם כִּי הַנִּשְׁמָה הִיא חֵלֶק אֱלֹוִה מִמַּעַל וְהִיא אִיבֹר מֵאֲבִיר
הַשְּׁכִינָה וְזֶהוּ עִיקָר הַבְּקֶשָׁה שִׁימְלֹא וַיּוֹשְׁפֵעַ לְעִילָא... [בְּתוֹרַת הָרַב
הַמְּגִיד שֵׁם מוֹבָא לְגַבִּי הַנִּשְׁמָה הַלְּשׁוֹן חֵלֶק אֱלֹקָה מִמַּעַל⁶⁷,

(ברוקלין, תשכ"ה) ע' 4 ואילך (מאמרי אדמו"ר האמצעי קונטרסים ע' ה ואילך). (60) סוף מס' סוטה. (61) וכפס"ד דהמקלקל ע"מ לתקן מתקן הוא (שבת קה, ב). (62) הוספות לכתר שם טוב (קה"ת תשל"ג) סל"ח [סמ"ח] ובהערה שם. (63) ברכות רפ"ה. (64) ברכות כא, א. וראה תניא פי"ג (יט, א). (65) ל' התקשרות והתחברות כו' (תניא ספ"ג). (66) או"ת ר"פ ויגש. וראה גם שם קח, ג. (67) שבפסוק (איוב לא, ב) – היינו שג"ז די להתבוננות הנ"ל דלפני התפלה, ובמילא שייכת גם

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 בלי הוספת תיבת המילה ממש. ובזה רואים את החידוש
2 של רבינו הזקן בספר התניא⁶⁸ שהוא התורה שבכתב
3 דחסידות חב"ד⁶⁹ שם נאמר 'חלק אלוהה ממעל ממש', הגה על
4 ידי זה ההתבוננות במעלת הנשמה מתבטלים כל הענינים
5 המעלימים ומסתירים, ותיכף
6 ומיד מתגלה מחשבתו של
7 האדם ורצונו והציפיה שלו להתעלות
8 [ששם במקום שבו מחשבתו ורצונו
9 הוא נמצא, פנוצ'ר לעיל].
10 שמצד מחשבתו הוא בבחינת
11 עליה. ומבחינת המחשבה,
12 שעיקר מחשבה זו של הרצון
13 להתעלות הוא בדרגת הנפש
14 שלמעלה מטעם ודעת, כי מחשבה זו היא עצם
15 מחשבה זו היא עצם ענין
16 האדם והמהות האמיתית שלו
17 וכדאיתא וכפי שמוכח בתקוני
18 זהר⁷⁰ מ"ה איהו אדם
19 מחשבה חשב מ"ה כו'
20 דאיהו אדם, מחשבה, מה הוא
21 אדם (בגימטריה מ"ה) ומחשבה היא
22 (אותיות) חשב מ"ה כו' שזוהו אדם
23 מחשבה הגה מבחינת הנפש
24 שלמעלה מטעם ודעת שם היא
25 בחינת המחשבה והרצון נמשך
26 אחר כך גם בהשכל שלו,
27 שגם בשכלו נקלטה ההסברה
28 הנזכרת לעיל שמכיון שעל פי
29 ה' יחננו כמאן דקביע להו
30 דמי, כי מאחר שהחניה (גם הזמנית)
31 היא על פי ה' הרי היא נחשבת כמצב
32 קבוע ועד שזה ההבנה השכלית
33 נמשך אחר כך גם במעשה
34 בפועל.
35 ט) והנה על דרך זה הוא גם
36 בכללות ענין העבודה שהאדם
37 עובד את ה', שיש בה שלשה
38 אפנים⁷¹: העבודה בנוגע
39 לסור מרע ועשה טוב בפועל.
- 1 רואים את החידוש של רבינו הזקן בספר
2 התניא⁶⁸ שהוא התורה שבכתב דחסידות
3 חב"ד⁶⁹, הגה על ידי זה מתבטלים כל הענינים
4 המעלימים ומסתירים, ותיכף ומיד מתגלה
5 מחשבתו [ששם הוא נמצא, פנוצ'ר לעיל].
6 שמצד מחשבתו הוא בבחינת עליה. ומבחינת
7 המחשבה, שעיקר מחשבה זו הוא בדרגת הנפש
8 שלמעלה מטעם ודעת, כי מחשבה זו היא עצם
9 ענין האדם וכדאיתא בתקוני זהר⁷⁰ מ"ה איהו
10 אדם, מחשבה חשב מ"ה כו' דאיהו אדם
11 מחשבה, הגה מבחינת הנפש שלמעלה מטעם
12 ודעת נמשך אחר כך גם בהשכל שלו, שגם
13 בשכלו נקלטה ההסברה שמכיון שעל פי ה'
14 יחננו כמאן דקביע להו דמי, ועד שזה נמשך
15 אחר כך גם במעשה בפועל.
16 ט) והנה על דרך זה הוא גם בכללות ענין
17 העבודה, שיש בה שלשה אפנים⁷¹:
18 העבודה בנוגע לסור מרע ועשה טוב בפועל,
19 שהמעשה הוא העיקר, ועל דרך זה לרב תרבה
20 גו' ולמעט תמעט גו', שעבודתו של כל אחד
21 היא לפי אופן חלקו בעולם שניתן לו שצריך
22 לפעול בו בשני הקווין דסור מרע ועשה טוב.
23 למעלה יותר היא העבודה שעל פי רוח הקודש, ובזה נכללו שני ענינים.
24 וכידוע שרוח הקודש הוא בבחינת מלכות שהיא ספירה העשירית, ולפעמים
25 מבואר (בדבור המתחיל ושאבתם⁷² מכבוד קדושת אדמו"ר (מהורש"ב)
26 נשמתו עין), שרוח הקודש היא בבחינת חכמה, שמשם שואבים רוח הקודש
27 דבחינת מלכות, [ודוגמת הידוע בפירוש ראשית, ובראשית ב' ראשית, ששתי
28 הבחינות דראשית (חכמה ומלכות) נעשים תיבה אחת], שבה נכללות כל
29 העשר ספירות, והיינו שהענין דרוח הקודש כולל גם הבחינות והדרגות

קודם שמבין הענין דממש. (68) רפ"ב. ראה בארוכה מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר [אגרות-קודש שלו ח"ד ע' תד. ע' תז] בביאור
הוספה זו. (69) "קיצורים והערות לתניא" ע' קיח [אג"ק שם ע' רסא]. (70) תי' סט (קיב, ב). (71) וי"ל שזוהו ג"כ בכל לבבך,
בכל נפשך (עשר כחות הנפש), בכל מאדך (גורל). (72) תרס"ט. וראה לקו"ת לשמע"צ פז, ג. זח"ג סא, א. קה"י בערכו.
ולהעיר מאדרי"ג פל"ד, ח: עשרה שמות נקרא רוח"ק כו'.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 שְׂבִינְתִּיִּים דְּחֻכְמָהּ וּמַלְכוּת דְּבִנְפָשׁ הַבְּחִינֹת שְׂבִין חֻכְמָה וּמַלְכוּת.
- 2 וּלְמַעְלָה יוֹתֵר הִיא הָעֲבוּדָה שֶׁאֵדָם עוֹבֵד אֶת ה' בְּדוּגְמַת חִלּוּקֹת
- 3 הָאָרֶץ דְּגוּרָל, שְׁגָם בְּזֶה שְׁנֵי עֲנִינִים, כְּמוֹ שֶׁמֶכָאָר כְּבוֹד
- 4 קְדוּשַׁת אֲדָמוֹר הַצֵּמַח צֶדֶק⁷³ שְׁנֵי פִירוּשִׁים בְּעֵנֵן
- 5 הַגּוּרָל⁷⁴, א' אָמוּנָה, ב' שְׂבִינְתִּיִּים דְּחֻכְמָהּ וּמַלְכוּת דְּבִנְפָשׁ. וּלְמַעְלָה
- 6 בִּיטוּל שְׁלֹמֶעֱלָה מִהִשְׁכָּל. 2 יוֹתֵר הִיא הָעֲבוּדָה דְּגוּרָל, שְׁגָם בְּזֶה שְׁנֵי עֲנִינִים,
- 7 שְׁשֵׁנִי אָפְנִים אֱלוֹ הֵם בְּשֵׁנִי 3 כְּמוֹ שֶׁמֶכָאָר כְּבוֹד קְדוּשַׁת אֲדָמוֹר הַצֵּמַח
- 8 קְצוּוֹת, דְּעֵנֵן הָאָמוּנָה הִיא 4 צֶדֶק⁷³ שְׁנֵי פִירוּשִׁים בְּעֵנֵן הַגּוּרָל⁷⁴, א' אָמוּנָה,
- 9 בְּעֵינֵקֶר בְּסִפְרֵת הַמַּלְכוּת 5 ב' בִּיטוּל שְׁלֹמֶעֱלָה מִהִשְׁכָּל. שְׁשֵׁנִי אָפְנִים אֱלוֹ
- 10 שְׁהִיא לְמִטָּה וְסוּפָא דְכָל 6 הֵם בְּשֵׁנִי קְצוּוֹת, דְּעֵנֵן הָאָמוּנָה הִיא בְּעֵינֵקֶר
- 11 דְּרָגִין וְסוּף כָּל דְּרוּגַת שְׁהִי הַמַּלְכוּת 7 בְּסִפְרֵת הַמַּלְכוּת שְׁהִיא לְמִטָּה וְסוּפָא דְכָל
- 12 הִיא הַסְפִּירָה הָאֲחֵרוֹנָה מִבֵּין עֶשֶׂר 8 דְּרָגִין, וְהַבִּיטוּל שְׁלֹמֶעֱלָה מִטָּעַם וְדַעַת הוּא מִצַּד
- 13 הַסְפִּירֹת, וְהַבִּיטוּל שְׁלֹמֶעֱלָה 9 עֲצָם הַנִּשְׁמָה שְׁלֹמֶעֱלָה מִהִשְׁכָּל, שְׁעַל יְדֵי אָמוּנָה
- 14 מִטָּעַם וְדַעַת הוּא מִצַּד עֲצָם 10 זֶה אוֹ בִּיטוּל זֶה לֹא נִשְׁאָר שׁוּם סָפֵק בְּאִיזוֹ דְּרָף
- 15 הַנִּשְׁמָה שְׁלֹמֶעֱלָה מִהִשְׁכָּל, 11 מוֹלִיכִין אוֹתוֹ, וְדָבָר בְּרוּר הוּא שְׁמוּלִיכִין אוֹתוֹ
- 16 שְׁעַל יְדֵי אָמוּנָה זֶה אוֹ בִּיטוּל 12 לְכָל טוֹב, וְעַד לְחֻכְלִית שְׁלִימוֹת הַטּוֹב, וְעַד
- 17 זֶה לֹא נִשְׁאָר שׁוּם סָפֵק אֲצֵל 13 שְׁזוּכָה לְעוֹלָמָךְ תִּרְאָה בְּחֵידָךְ⁷⁵, שְׁמַתְגָּלָה אֲצֵלוֹ
- 18 הָאֵדָם בְּאִיזוֹ דְּרָף מוֹלִיכִין 14 בְּחִינַת אֵף בְּגוּרָל יִחְלַק אֶת הָאָרֶץ, לְמִטָּה
- 19 אוֹתוֹ, וְדָבָר בְּרוּר הוּא 15 מַעֲשֶׂה טַפְחִים, נִשְׁמָה בְּגוּף.
- 20 שְׁמוּלִיכִין אוֹתוֹ לְכָל טוֹב, 16 יְוִהָה כְּמוֹ שֶׁבְּחִלּוּקַת אָרֶץ יִשְׂרָאֵל
- 21 וְעַד לְחֻכְלִית שְׁלִימוֹת הַטּוֹב, 17 שְׁבִהֲכִנִּסָּה לְאָרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּפַעַם
- 22 וְעַד שְׁזוּכָה לְעוֹלָמָךְ תִּרְאָה 18 הָרֵאשׁוֹנָה הִי שְׁלֹשֶׁת הַדְּבָרִים הַנִּזְכָּרִים לְעִיל
- 23 בְּחֵידָךְ⁷⁵ כְּמֵאמַר חז"ל שֶׁאֲחַת 19 (אֵף) בְּגוּרָל יִחְלַק אֶת הָאָרֶץ, עַל פִּי ה' בְּרוּחַ
- 24 הַבְּרוּכֹת שְׁהִי הַחֻכְמִים מְבָרְכִים זֶה אֵת 20 הַקּוֹדֵשׁ, וְלָרֵב תִּרְבֶּה גוֹ' וְלִמְעַט תִּמְעִיט גוֹ',
- 25 זֶה כְּשֶׁנִּפְטְרִים זֶה מִזֶּה וְהוֹלְכִים לְדִרְכָּם 21 וְעַל יְדֵי שְׁלֹשֶׁת דְּבָרִים הַנִּזְכָּרִים לְעִיל חִלְקוּ אֶת
- 26 הִיא 'עוֹלָמָךְ תִּרְאָה בְּחֵידָךְ', וּפִירֵשׁ 22 הָאָרֶץ וּבְאִוְפֵן שְׁלָכָל אֶחָד הִיָּה גִפְנוֹ וְתֵאֲנָתוֹ,
- 27 רִשִׁי "כָּל צֶרֶךְ תִּצְמָא", וְלַעֲנִינוֹ 23 וּבְגִי יִשְׂרָאֵל הִיָּה בְּמִנּוּחָהּ וְשִׁלּוּהָ אִישׁ תַּחַת גִּפְנוֹ
- 28 הַכוּונָה שֶׁלֹּא זֶה בְּלִבָּד שֶׁלֹּאֲחֵר הַפְּטִירָה 24 וְתַחַת תֵּאֲנָתוֹ⁷⁶, עַל דְּרָף זֶה יְהִיָּה גַם עַכְשֵׁי עַל
- 29 מִהַעוֹלָם 'מוֹלִיכִין אוֹתוֹ' לְכָל טוֹב אֵלָּא 25 יְדֵי מַעֲשֵׂינִי וְעֲבוּדָתִינוּ, וְעוֹד בִּיתֵּר שְׂאֵת יוֹתֵר עַז
- 30 שְׁעוֹד בְּחֵייו יוֹכֵה לֹזֶה) שְׁמַתְגָּלָה 26 מִכְּמוֹ שְׁהִיָּה אַז, מִכֵּינֵן שְׁהִיָּה יְרִידָה גְּדוּלָּה בִּיתֵּר בְּעֵקֶבְתָּא דְּמִשִּׁיחָא, וּבִפְרָט
- 31 אֲצֵלוֹ בְּחִינַת אֵף בְּגוּרָל יִחְלַק 27 הַמֶּאֱסָר וְהַגְּלוּת שֶׁל נִשְׁמוֹת פְּלִלִיּוֹת נִשְׂאִי יִשְׂרָאֵל, וְעַד לְהַמֶּאֱסָר וְגְלוּת שֶׁל
- 32 אֶת הָאָרֶץ בְּחִינַת הַנִּשְׁמָה שְׁלֹמֶעֱלָה 28 נִשְׂאִי יִשְׂרָאֵל דְּדוּרְנוֹ (לִפְנֵי יב־גַּ תַּמּוּז), הִנֵּה עַל יְדֵי הַגְּאוּלָּה שְׁלוֹ, אֲשֶׁר לֹא
- 33 מִטָּעַם וְדַעַת, לְמִטָּה מַעֲשֶׂה 29 אוֹתוֹ בְּלִבָּד גָּאֵל הַקֶּבֶ"ה כִּי אִם גַּם אֶת כָּל מַחֲבָבֵי תוֹרָתִינוּ הַקְּדוּשָׁה שׁוֹמְרֵי
- 34 טַפְחִים בְּחוּךְ גִּרֵּי מִצִּיאוֹת הָעוֹלָם, 30 מִצָּוָה וְגַם אֶת אֲשֶׁר בִּשְׁם יִשְׂרָאֵל יִכְנֹה⁷⁷, הִרֵּי גְאוּלָּה זֶה הִיא הַכְּנָה קְרוּבָה
- 35 בְּחֵייוֹ נִשְׁמָה בְּגוּף. 31 וְצִנּוֹר וְכָלִי לְהַמְשִׁיךְ גְּאוּלָּה הַפְּלִלִית שֶׁל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּכָל מְקוֹם שֶׁהֵם,
- 36 יְוִהָה כְּמוֹ שֶׁבְּחִלּוּקַת אָרֶץ 32 וְעוֹד בִּיתֵּר שְׂאֵת יוֹתֵר עַז
- 37 יִשְׂרָאֵל שְׁבִהֲכִנִּסָּה לְאָרֶץ 33 מִכְּמוֹ שְׁהִיָּה אַז, מִכֵּינֵן שְׁהִיָּה יְרִידָה גְּדוּלָּה בִּיתֵּר בְּעֵקֶבְתָּא דְּמִשִּׁיחָא, וּבִפְרָט
- 38 יִשְׂרָאֵל בְּפַעַם הָרֵאשׁוֹנָה הִי 34 וְעַד לְהַמֶּאֱסָר וְגְלוּת שֶׁל
- 39 שְׁלֹשֶׁת הַדְּבָרִים הַנִּזְכָּרִים 35 נִשְׂאִי יִשְׂרָאֵל דְּדוּרְנוֹ (לִפְנֵי יב־גַּ תַּמּוּז), הִנֵּה עַל יְדֵי הַגְּאוּלָּה שְׁלוֹ, אֲשֶׁר לֹא
- 40 לְעִיל (אֵף) בְּגוּרָל יִחְלַק אֶת 36 אוֹתוֹ בְּלִבָּד גָּאֵל הַקֶּבֶ"ה כִּי אִם גַּם אֶת כָּל מַחֲבָבֵי תוֹרָתִינוּ הַקְּדוּשָׁה שׁוֹמְרֵי
- 41 הָאָרֶץ, עַל פִּי ה' בְּרוּחַ 37 מִצָּוָה וְגַם אֶת אֲשֶׁר בִּשְׁם יִשְׂרָאֵל יִכְנֹה⁷⁷, הִרֵּי גְאוּלָּה זֶה הִיא הַכְּנָה קְרוּבָה

(73) אוה"ת פינחס ע' א"ס. – וריב"ז לגודל ביטולו ועבודתו בלמד ולימד דתורה לא הי' זה אצלו בהרגש כלל. (74) ראה לקוטי לוי יצחק לתניא ע' לר, לט דגורל בכתר, במל'. (75) ברכות יז, סע"א. (76) מלכים"א ה, ה. (77) מכתב כ"ק מו"ח

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 שִׁיחָהּ שׁוּב פַּעַם כִּיבוּשׁ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְהַכִּיבוּשׁ שֶׁל הָאָרֶץ וְהַכְנִיסָה
- 2 לָאָרֶץ יִהְיוּ וּבְאֹפֶן דִּוְנַתִּי שְׁלוֹם בְּאֶרֶץ גּוֹ' וְאוֹלָךְ אֶתְכֶם
- 3 קוֹמְמִיית, עַל יְדֵי שְׁלֹשֶׁת אֶפְנֵי הָעֲבוּדָה דְּגוֹרֵל רוּחַ הַקֹּדֶשׁ
- 4 וְלָרֶב תִּרְבֶּה גּוֹ'. וְהַעֲיָקָר וְהִסּוּד - עַל יְדֵי הַהַחֲלָטָה בְּתוֹקָף
- 5 וּבְמִסִּירַת נֶפֶשׁ וּכְמֶאֱמַר בַּעַל
- 6 הַשְׁמָחָה⁷⁸ הֶרְבִּי הִרְיִי' צִשְׁעֲנִין
- 7 הַמִּסִּירַת נֶפֶשׁ הוּא הַהַחֲלָטָה
- 8 אֲזוּי אֹן נִיט אֲנִדְעָרֶשׁ, כִּי וְלֹא
- 9 אַחֲרֵת, אֹן אֲז אֲ אִיד זֶאָגֵט
- 10 (פֶּאָשֶׁר יְהוּדִי אֹמֵר) שֶׁהוּא
- 11 מַחֲלִיט בֶּן, אִין נֶפְקָא מִנָּה אִין
- 12 הַבֶּדֶל אִיף הִיָּה מַצְבּוֹ וּמַעֲמָדוֹ
- 13 בְּרַגַּע שְׁלֹפְנִי זֶה, וְכַפְסֶק
- 14 הֶרְמֶב־ם⁷⁹ שְׁמִיד כְּשֶׁאֹמֵר מִי
- 15 שֶׁמַּחֲבִיב בַּמְצוּחַ וְתַחֲלִילָה סִירֵב
- 16 לַעֲשׂוֹתָהּ, אִפִּילוֹ אִם עַל יְדֵי כַפִּיהָ הוּא
- 17 אֹמֵר רוּצָה אֲנִי, מִתְּגַלֶּה רְצוֹנוֹ
- 18 הָאֲמִתִּי מִה שֶׁכָּל אֶחָד
- 19 מִיִּשְׂרָאֵל רוּצָה לְקַיֵּם אֵת
- 20 רְצוֹן הַבּוֹרָא וְלַעֲשׂוֹת כָּל
- 21 הַתְּלוּי בּוֹ שִׁיקוּיִים רְצוֹן
- 22 הַבּוֹרָא, שְׂבֻדָּה נִכְלָל גַּם
- 23 שִׁיקוּיִים רְצוֹן הַבּוֹרָא (שֶׁהוּא
- הַבּוֹרָא עֲצֵם הַטּוֹב וּמַטְבֵּעַ הַטּוֹב) לְהוֹצִיא
- אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל מִהַגְּלוּת בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא, וּבְאֹפֶן דִּוְאַתֶּם תִּלְקֻטוּ
- שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מַלְקֻט וְאוֹסֵף אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִהַגְּלוּת אֶחָד אֶחָד מֶרְאָה
- וְגוֹדֵל הַחֲכִיבוּת וְגוֹדֵל הָאֲהָבָה
- וְגוֹדֵל הַהֲשָׁנָה פְּרִטִית עַל
- כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל⁸¹, וְיֹולִיכֵנוּ קוֹמְמִיּוֹת
- לְאַרְצֵנוּ⁸² בְּקָרוֹב מִמֶּשׁ⁸³ בְּכִיאת מְשִׁיחַ צִדְקָנוּ.

אדמו"ר לחגיגת י"ב וי"ג תמוז הראשונה – נדפס בסה"מ תפר"ח ע' קמו. בסה"מ תש"ח ע' 263 [אגרות-קודש שלו ח"ב ע' פ. 78] סה"ש תש"ה ע' 112. 79) ה'ל' גירושין ספ"ב. 80) ישע"י כז, יב. וברש"י נצבים ל, ג: כאילו הוא עצמו.. אחוז בידיו ממש איש איש ממקומו. 81) ואף שברש"י שם "ואף בגליות שאר האומות מצינו כן" – כבר נתבאר בלקו"ש ח"ט ס"ע 180 ואילך שכונות רש"י בזה היא רק להענין ד'כאילו הוא עצמו" – "ושבתי". אבל בשאר האומות, ה'ושבתי" – הוא רק בנוגע לכללות האומה, עיי"ש באריכות. 82) ארץ ישראל השלימה – כולל הקני הקניזי והקדמוני, וכנאמר בברית בין הבתרים לזרעך נתתי (כבר נתתי. ירושלמי חלה פ"ב, ה"א) את הארץ הזאת גו'. רמב"ם ה'ל' רוצה פ"ח ה"ד (והמקור בספרי יט, ח, ואולי לא ה' זה בגירסת הספרי דהכס"מ. או שיפרש שאינו מוכרח שגם ערי המקלט יהיו בהקני קו"ק. וראה רש"י ורמב"ן עה"פ שם). 83) וכפס"ד הרמב"ם (הל' תשובה פ"ז, ה"ה. וראה אגה"ת פ"א) ד'ישראל עושין תשובה ומיד הן נגאלין.

המשך ביאור למסכת חולין ליום שבת קודש עמ' 1

- 1 ארוך, ואם כן אפשר ללמוד גם סלעם, שיש לו את ארבעת
- 2 הסימנים ואין ראשו ארוך. ואם כן סָלַעַם דִּבְתָּב רַחֲמָנָא לְמָה לִי,
- 3 אלא ודאי אִם אֵינוֹ עֵינָן לְנוּפֵי – כִּיּוֹן שֶׁהַתִּיבָה סִלְעָם אֵינָה נִצְרַכַּת
- 4 ללמדנו את גוף הדין שסלעם טהור, תִּנְהוּ עֵינָן לְרִאשׁוֹ אֲרוּךְ –
- 5 תדרוש תיבה זו לענין אחר, ללמד שאף מִין חֲגַב שֶׁרִאשׁוֹ אֲרוּךְ
- 6 מותר באכילה, אִם יֵשׁ לוֹ אֶת אַרְבַּעַת הַסִּימָנִים שֶׁבִּמְשֻׁנָּה. נִמְצָא
- 7 שלדעת הברייתא יש שתי דרשות של 'כלל ופרט וכלל', אֲשֶׁר לוֹ

- 8 בְּרַעִים' הֵיינו כָּלל, 'אֵת הָאֲרָבָה' וְאֵת הַחֲרָגֵל' הֵם הַפְּרָטִים, וְמָה
- 9 שֶׁנִּכְתַּב בָּהֶם 'לְמִינוּ' 'לְמִינְהוּ' הֵם הַכָּלָלִים הָאֲחֵרוֹנִים. וְהוּא מָה
- 10 שֶׁאִמְרָה הַבְּרִייתָא, אִלּוּ כָּלָלִי כָּלִלּוֹת, וְיֵשׁ לָנוּ שְׁתֵּי תִיבוֹת
- 11 מִיּוֹתֵרוֹת, וְהֵיינו וְאֵת הַסָּלְעָם' וְאֵת הַחֲגֵב', וְמָה דוֹרְשִׁים שֶׁגַּם מִין
- 12 שֶׁרִאשׁוֹ אֲרוּךְ טָהוֹר, וְכֵן שֶׁצִּירֵךְ תִּנְאִי נֹסֵף, וְהוּא שִׁיחָהּ שְׁמוֹ
- 13 חֲגַב, וְהוּא מָה שֶׁאִמְרָה הַבְּרִייתָא שֶׁתִּנְאִי דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵל, אִלּוּ
- 14 פְּרָטִי פְּרָטוֹת.

בס"ד. שיחת יום ד' פ' פינחס, ט"ז תמוז, ה'תשל"ה.

בלתי מוגה

- א. כיון¹ שעכשיו כבר הערב של ט"ז תמוז (היום שלפני י"ז תמוז), ולעת עתה משיח לא הגיע עדיין – צריכים להתכונן, באופן המתאים, לעשרים ואחד הימים² שלאחרי ט"ז תמוז.
- הענינים שבנ"י צריכים לעשות בקשר לעשרים ואחד ימים הבאים, צריכים להיות בדוגמת הנהגת הקב"ה עם בני"ש מקדים רפואה למכה³,
- שהרי הא גופא שהתורה הודיעה לנו זאת, מורה, שגם בני"ש [להיותם "חלק אלקה ממעל ממש"⁴, יכולים ו]נדרש מהם ללכת בדרך דומה, כפי שתובע הציווי⁵ המפורש "והלכת בדרכיו"⁶ – ולכן צריכים גם בני"ש להקדים, עוד לפני בוא שלשת השבועות, להתחיל לעשות ענינים שהם "רפואה" לענינים הבלתי-רצויים הקשורים עם עשרים ואחד ימים אלו.
- ב. כיון שבנ"י עושים זאת בכח ציווי הקב"ה ("והלכת בדרכיו") ובשליחותו⁷, שבזה ישנו הכלל ש"שלוחו של אדם כמותו"⁸ (ובלקו"ת⁹ מבאר: ממש¹⁰) – גם בנוגע ל"שלוחו" של אדם העליון, הקב"ה כביכול,
- וכפי שרבינו הזקן מבאר¹¹, שכל אחד מישראל [שעליו נאמר "אתם קרויין אדם"¹², על שם "אדמה לעליון"¹³, ולכן¹⁴] יכול להיות ואכן הוא שליח של הקב"ה ו"כמותו דהמשלח ממש"¹⁵ –
- לכן, כשם שהרפואה מהקב"ה ("המשלח") היא באופן שאומרת התורה¹⁶ "כל המחלה גו' לא אשוי" עליך כי אני ה' רופאך", שכיון ש"אני ה' רופאך", הרי זו רפואה השומרת שמלכתחילה לא באים למצב הדורש ריפוי,

וראה לקח טוב (להר"י ענגל) בתחילתו, שבענין השליחות כמה אופנים. ולהעיר משו"ע אדה"ז סרס"ג סכ"ה בקו"א: "כעושה בעצמו ממש וכו' ה"ז כאילו אוחד ידו של חבירו כו' שנעשית כידו אריכתא" (ראה גם תורת מנחם חע"ח ע' 416. וש"נ).

(10) כמו בתניא (שם), שמוסיף על לשון הכתוב (איוב לא, ב) "חלק אלקה ממעל" – ממש (מהנחה בלתי מוגה).

(11) לקו"ת שם.

(12) יבמות סא, רע"א. וש"נ.

(13) של"ה ג, רע"א. כ, ב. רסח, ב. שא, ב. עש"מ מאמר אכ"ח ח"ב סל"ג.

(14) ראה לקו"ת שם, שהטעם מה שלוחו של אדם כמותו הוא מצד שהוא בדומה אליו (ש"לכן אין שליחות לחש"ו).

ועפ"ז יל"פ – שמש"ש אדה"ז בלקו"ת שם שישאל הם "כמותו דהמשלח ממש" הוא בקשר למ"ש בתניא (שם) שנפש השנית בישראל היא "חלק אלקה ממעל ממש".

(15) הלשון "כמותו דהמשלח ממש" בלקו"ת שם הוא בנוגע לשלוחו של אדם התחתון (וראה גם שו"ת הריב"ש סרכ"ח. ועוד).

אבל: מכיון שכל ענין השליחות שבלקו"ת שם בא לבאר ענין השליחות "מקדש העליון" – מובן מזה, שגם שליחות זו היא באופן של "כמותו דהמשלח ממש".

(16) בשלח טו, כו – "ולפי פשוטו" (פרש"י שם, וכגרסת הרא"ם והדפוסים).

(1) מכאן עד סוס"ו הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידיש), ונדרס בהוספות ללקו"ש ח"ג ע' 280 ואילך. במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה.

(2) ויש בזמן זה גם הדיוק דשלשה שבועים (טור או"ח סתקנ"א).

(3) מגילה יג, ב.

(4) תניא רפ"ב.

(5) תבוא כח, ט. רמב"ם הל' דעות פ"א ה"ה. סהמ"צ מ"ע ח. שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ו ס"ג. ובסהמ"צ שם: "וכבר נכפל זה

הציווי ואמר ללכת בכל דרכיו (עקב יא, כב. ספרי (והובא בפרש"י) שם) .. וכבר נכפל זה הענין בלשון אחר, אחרי ה' אלקיכם תלכו" (פ' ראה יג, ה. סוטה יד, א). ולהעיר מפרש"י ראה שם. תניא אגה"ק סט"ו (קכג, רע"ב). לקו"ת פרשתנו (פינחס) פ,

ג. וע"ע מכילתא בשלח טו, ב. שבת קלג, ב. ואכ"מ (וראה גם "פתיחה" לתורת מנחם – מנחם ציון ח"א בתחלתו).

(6) והרי הקדמת רפואה למכה – ה"ז בכלל מה הוא חנון כו' רחום.

(7) היינו ענין נוסף, שהקב"ה עליו לעשות זה (כבהערה הקודמת – להיותו רחום כו'), אלא שבנ"י שלוחו. – ולהעיר

ממחז"ל (תנחומא ויגש, וא"ו) "היו מכבדין את המצוות שהן שלוחי". וראה ירושלמי קידושין רפ"ב: "אר"ל ושחטו כו', אר"י שנייא היא שאדם שוחט פסחו של חבירו שלא מדעתו". ואכ"מ.

(8) קידושין מא, ב. וש"נ.

(9) ויקרא א, ג (מובא לקמן בפנים): "כמותו דהמשלח ממש".

1 כך גם בנוגע לבני, כיון שפועלים בשליחותו ובכחו של הקב"ה, יכולים גם הם לפעול את ה"רפואה"
2 (בשייכות לזמן של עשרים ואחד הימים) באופן שמונעת מלכתחילה שלא יבוא איזה ענין בלתי רצוי –
3 "לא אשים עליך".

4 ג. ה"רפואה" לענינים הבלתי־רצויים הקשורים עם הימים הבאים, נאמרה ע"י ישעי' הנביא (שענינו
5 כשמו – נבואה אודות ישועה¹⁷) מיד בסימן (קאפיטל) הראשון¹⁸ של ספרו¹⁹: "ציון²⁰ במשפט תפדה
6 ושבי' בצדקה" – שה"רפואה" שמרפאה את ה"מחלה" של הגלות²¹ ומביאה את הפד' והגאולה, היא
7 ב"משפט"²², שקאי על תורה²³, וב"צדקה".

8 ולכן נדרש, שבימים הבאים הללו²⁴ – בכל אחד מעשרים ואחד הימים – תהי' השתדלות מיוחדת
9 בלימוד התורה ובנתינת הצדקה (הוספה – אצל אלו שזהירים בזה מקודם), [כמובן – נתינת הצדקה רק²⁵
10 בימי החול²⁶].

11 וכיון שהשלימות של כל ענין שבקדושה²⁷ [הן לימוד התורה²⁸ הן קיום המצות²⁹] מגיעה כשנעשה
12 בעשרה מישראל³⁰ (אע"פ שברכת "חכם הרזים" היא רק בששים רבוא³¹, וי"אין השכינה (ונביאים ומשכן)
13 שורה על ישראל פחות משני אלפים ושני רבבות³²) – לכן צריכים להשתדל כפי האפשרי, שענינים אלו
14 ייעשו בציבור, בעשרה מישראל: לימוד תורה בציבור ונתינת צדקה בציבור.

15 ד. הגם שבפסוק נזכר רק "משפט" ו"צדקה" – הרי כיון שעמידת העולם היא ע"י שלשה קוין [יחד
16 עם שני הקוין ד"תורה" (משפט) ו"גמ"ח" (צדקה) – גם הקו השלישי של "עבודה" (תפלה)]³³, לכן

27 ראה ברכות מט, סע"ב (במשנה): "אר"ע כו". ובגמרא
שם (נ, א): "הלכה כר"ע". ושו"ע (ואדה"ז) או"ח סקצ"ב ס"א
(ס"ג). – ראה גם לעיל ע' 10.

28 ראה אבות פ"ג מ"ו: "עשרה שיושבין ועוסקין בתורה
שכינה שרוי' ביניהם". וראה ד"ה עשרה שיושבין, תפ"ח***.
29 ראה תניא אגה"ק רסכ"ג (קלה, סע"ב): "ע"י עסק התורה
והמצוות בעשרה דוקא" (ראה גם תורת מנחם חנ"ד ע' 323 הערה
20).

30 עפ"מ ש"כ באגה"ק שם (קלו, ב): "שמעתי מרבתי***
.. במעמד עשרה ביחד אף שאינם מדברים בדברי תורה תפול
כו" – מסתבר דמעה הוא ג"כ בנוגע להצלחת ההחלטות
שמחליטים אז וכיו"ב. ועיי"ג קונטרס החלצו ס"ז (סה"מ תרנ"ט
ע' נט [רל ואילך]). ולהעיר ממענה אדמו"ר האמצעי: "אז אינער
רעדט מיט דעם אנדערן בעניני עבודה און זיי לערנען צוזאמען,
איז דאס צוויי נפש האלקית אויף איין נפש הטבעית" ("היום יום"
כ טבת – מתורת מנחם רשימת היומן ע' תנו. וש"ג).

31 ברכות נח, א.

32 ב"ק פג, א (ובתוס' שם).

33 אבות פ"א מ"ב. וראה אוה"ת דברים ע' לב, שהטעם לזה
ש"ציון במשפט (דוקא) תפדה" הוא לפי שה"משפט הוא דוקא
בשלשה .. דהיינו חג"ת".

וראה גם רשימות הצ"צ לתהלים (עה"פ פדה בשלום נפשי –
ריש ע' רח) בענין הפדיון "שהם הג' שמות .. נמשכים ע"י תורה
עבודה וגמ"ח".

17 ראה ב"ב יד, ב: "ישעי' כולי' נחמתא". וברשימות הצ"צ
לאיכה (ע' 28. אוה"ת נ"ך כרך ב ריש ע' א'נט): "ישעי' מלשון
וישע ה' כו". ובקה"י בערכו: "חציו זעם חציו נחמה כו", לפי
שהישועה העתידה יהי' ממיתוק הגבורות כו' יצחק כו".

18 פסוק כז.

19 ב"ב שם.

20 ציון דוקא – ראה לקו"ת ר"פ דברים פי' האריז"ל וכו'.
21 ובאופן דמקדים רפואה – ראה איכ"ר פ"א, כג: "הקדים
ישעי' ורפא".

22 ולהעיר ש"משפט איהו רחמי" (תקו"ז בהקדמה יז, ב). –
מהנחה בלתי מוגה.

23 לקו"ת שם (א, סע"ב ואילך).

24 ראה גם תורת מנחם חצ"ו ס"ע 71. וש"ג.

25 כיון שגמ"ח הוא מהעמודים שעליהם העולם עומד
(אבות פ"א מ"ב) – מובן שצ"ל בכל יום. וי"ל שהוא בלבושים
ומיני מאכל ומשקה (ראה גם תורת מנחם חל"ח ס"ע 189)
שלצורך היום (ראה שו"ע אדה"ז או"ח שש"ו סט"ו. וש"ג), אבל
טרחא יתרה יש בכל זה – וחלק מהציבור אין יכולים לעמוד בזה.
וי"ל דתיקונו כבהערה הבאה. ואף דהעולם זקוק לעמודיו בכל
רגע, ובכ"ז "זמן תפלה לחוד וזמן תורה לחוד" (שבת יו"ד, א)
– שאני "יומי דמיפסקי אהרדי" (נזיר ז, א). ואכ"מ**.

26 ומה טוב – שביים הששי יתנו – בדוגמת דרכו של
הקב"ה*** (בנתינת המן) – "כסף משנה", סכום כפול לצדקה
(ראה גם תורת מנחם חצ"ו ע' 72. וש"ג).

(* וזהו גם דיוק הלשון "ישועה" (אף שיש עוד כמה לשונות: הצלה, גאולה, פד' וכו') – כמבואר בתניא אגה"ק (סוס"ג) ש"ישועה הוא מלשון
וישע ה' .. והוא ירידת האור והשפע דש"ע נהורין כו".

(** לשלימות הענין – ראה שיחת ש"פ דברים בסופה (לקמן ט"ע 218 ואילך).

(*** ולכן – גם אפילו אם נותן צדקה הנ"ל בשבת.

(**** מאמר זה ניתן לחגיגת י"ב"ג תמוז הראשונה – והרי ימים אלו באים בהמשך לימי הגאולה י"ב"ג תמוז.

(*****) פ"י: הבענש"ט והרב המגיד (סה"ש תש"ד ע' 97. תש"ה ריש ע' 59. ע' 74).

- צריכה להיות³⁴ בכל יום מימים אלו השתדלות גדולה והתחזקות [עבודת ה]תפלה³⁵ (ובאופן של ציבור דוקא – במכש"כ³⁶ מהנ"ל),
- ובפרט שתפלה קשורה עם תשובה³⁷, והרי תשובה מביאה את הגאולה³⁸, כהפסק דין³⁹: ישראל עושין תשובה ומיד הן נגאלין.
- ובכל שלשת הקוים – גם בתפלה⁴⁰ (יחד עם זה שצריך להיות ה"כבוד ראש"י⁴¹ קודם התפלה⁴²) – תהי' התנועה של שמחה⁴³, "עבדו את ה' בשמחה"⁴⁴.
- ה. מובן בפשטות, שכל זה נוגע במיוחד בארץ הקודש תובב"א. ובארץ הקודש גופא – בפרט בכותל המערבי, וכן במערת המכפלה, או בסמיכות למערת המכפלה (ובשבת – במקום שאפשר לעשות זאת גם ביום השבת).
- ולכן בודאי ישתדלו לסדר, שבשני מקומות אלו – הן בכותל המערבי, והן במערת המכפלה (או בסמיכות לה) – ילמדו בכל יום (מעשרים ואחד הימים) תורה בחבורה בציבור, הן נגלה דתורה, הן פנימיות התורה [שהרי פנימיות התורה שייכת במיוחד לגאולה, כהבטחת מלך המשיח לבעש"ט⁴⁵ ש"לכשיפוצו מעיינותיך חוצה" יהי' "קא אתי מר"]⁴⁶; יתפללו בהתעוררות בציבור; ויתנו צדקה בציבור.
- חלוקת שני המקומות הנ"ל (כותל המערבי ומערת המכפלה) היא רק מתוך כוונה להדגיש, ששם ייעשה כל זה ביתר שאת ויתר עז. אך בה בעת צריכה להיות ההשתדלות הדרושה לעשות באופן דומה גם בשאר בתי כנסיות, הן בתי כנסיות שבארה"ק והן בתי כנסיות שבחור"ל, שכל בית כנסת הוא "מקדש מעט"⁴⁶.
- לכל זה יש חשיבות וצורך מיוחדים במחנות הקיץ (קייטנות), שבהם נמצאים ילדי ישראל בימי הקיץ (כולל גם המחנות שבהם נמצאים רק כמה שעות ביום)⁴⁷ – שהרי "מפי עוללים ויונקים יסדת עוז גו'⁴⁸ להשביט אויב ומתנקם"⁴⁸.
- ו. ויהי רצון שיקויים זה באופן ש"אני ה' רופאך" שאז (מלכתחילה) "לא אשים עליך" – כאמור לעיל (ס"ב) שזהו לפי שבנ"י עושים זאת ע"פ רצונו של הקב"ה ובשליחותו של הקב"ה.

שולל בתכלית ענין זה (מהנחה בלתי מוגה).
 (42) ברכות רפ"ה (ל, ב). וראה אגה"ת שם.
 (43) ולהעיר ממ"ש רבינו הזקן בתו"א (תולדות כ, ב) "שהי' האריז"ל שמח מאד בעשיית המצות ולכן זכה לרוח הקודש". והסיבה שמספרים לנו זאת היא – כדי לעורר, שמבלי הבט על המעמד ומצב שבו נמצאים, נדע מה שיכולים לפעול ע"י שמחה של מצוה. ועאכור"כ בשעה שצריך לפעול ענין כללי שמביא ל"שמחת עולם על ראשם" (ישע"י לה, יו"ד. נא, יא) – צריכה להיות ההכנה והרפואה (ובפרט רפואה שפועלת שמלכתחילה "לא אשים עליך") באופן של שמחה (מהנחה בלתי מוגה).
 (44) תהלים ק, ב. וראה ברכות שם (לא, א). וכן בצדקה (וביותר, וכמש"נ (פ' ראה טו, יו"ד) "ולא ירע לבבך בתתן לו". המשך מי יתן תרמ"ב פכ"א (סה"מ תרמ"ב ע' שכז). ובכ"מ).
 (45) אגה"ק הידועה דהבעש"ט – נדפס בתחילת ספר כש"ט. ובכ"מ.
 (46) יחזקאל יא, טז. מגילה כט, א. ובזח"ג קכו, א: "כל בי כנישתא דעלמא מקדש אקרי".
 (47) ראה גם לעיל ע' 78 ואילך. וש"נ.
 (48) תהלים ח, ג.

(34) ובפרט ע"פ דרשת רז"ל (ברכות ה, רע"א): "כל העוסק בתורה ובגמ"ח ומתפלל עם הצבור מעלה אני עליו כאילו פדאני לי ולבני מבין אומות העולם".
 (35) ולהעיר שארבעים יום האמצעיים שהתחלתם ב"ח תמוז (פרש"י יתרו יח, יג. עקב ט, יח) * התפלל משה – עקב ט, כ. שם, כו (ראה פרש"י שם, כה) – ראה תורת מנחם שם ע' 327.
 (36) שהרי תפלות כנגד תמידין תקנום (ברכות כו, ב) – שהם קרבנות ציבור. וראה שו"ע או"ח ס"צ.
 (37) ראה תניא אגה"ת פ"י. אגה"ק ס"ח (קיג, רע"א). וראה ג"כ ד"ה אך בעשור (סו"ס המאמרים תר"ל (ע' שב ואילך)). ולהעיר ששניהם עיקרם בלב: בתפלה אמרו רז"ל (תענית ב, א. רמב"ם ריש הל' תפלה) "ולעבדו בכל לבבכם, איזו היא עבודה שהיא בלב, הוי אומר זו תפלה". ובתשובה – "הרי עיקר התשובה בלב" (תניא פכ"ט לו, ב). אגה"ק ס"י (קטו, ב)). וראה תורת מנחם שם הערה 49.
 (38) ולהעיר גם מפרש"י ישע"י שם: "ושבי" – עושי תשובה".
 (39) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.
 (40) ראה ברכות לא, א. תניא אגה"ת שם.
 (41) אבל לא באופן של עצבות, ח"ו, שבתניא (פכ"ו ואילך)

(*) ומה שפירש רש"י בתשא (לג, יא) "ובי"ט עולה" – ראה מפרשי רש"י שם, ובפ' עקב שם. וראה סדר עולם פ"ו, תנחומא תשא לא (הובאו בתוס' ב"ק פב, א – ד"ה כד), פדר"א פמ"ו. ועוד, ואכ"מ.

1 וכיון שעשרים ואחד הימים קשורים עם "מקל שקד" . כי שוקד אני על דברי לעשותו⁴⁹ – תהי' זו
 2 ה"שקידה" לטוב⁵⁰, שקידת הגאולה, ללא חשבונות של קצים (והרי האמת היא שכבר "כלו כל
 3 הקיצין"⁵¹), ותהי' השקידה "להכניס בני לא"י מיד"⁵²,
 4 שבשעתא חדא וברגעא חדא⁵³ תהי' הגאולה ע"י משיח צדקנו, למטה מעשרה טפחים, ובשמחה
 5 ובטוב לבב.

* * *

7 ז. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה אך בגורל יחלק את הארץ (הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א).

* * *

8 ח. בהמשך להאמור בנוגע לענין התורה בפרט – כבר דובר ונכתב וגם נדפס⁵⁴ אודות דברי בעל
 9 השמחה והגאולה במכתב הראשון בקשר עם החגיגה הראשונה בכל קצוי תבל של יום הגאולה (מיום
 10 ט"ו סיון תרפ"ח)⁵⁵, שמדגיש הענין של הרבצת התורה.

11 והדיוק בענין ה"הרבצה"⁵⁶ – יש בו ב' קצוות:

12 מחד גיסא – מלשון רובץ על הארץ, ולא באופן שהוא במעמד זקוף, כמו מים ש"יורדים ממקום
 13 גבוה למקום נמוך"⁵⁷, והרי הטבע הוא שיורדים למקום שאין נמוך למטה הימנו⁵⁸ – בדוגמת מ"ש רבינו
 14 הזקן⁵⁹ בנוגע לכללות עולם הזה: "התחתון במדרגה שאין תחתון למטה ממנו"; וכשם ששם הכוונה
 15 היא מצד המצב הרוחני, הרי מובן שגם ירידת המים למקום נמוך שאין למטה הימנו היא באופן שכולל
 16 גם מצד המצב הרוחני, ואעפ"כ, צריך להיות שם הענין של הרבצת התורה, וכפי שבעל השמחה והגאולה
 17 פתח וסלל את הדרך להנהגה זו עד לאופן של מסירת נפש.

18 ולאידך גיסא – מלשון "תרביצא"⁶⁰, שמורה על ענין של גן שהוא לשם תענוג, שזוהי תכלית
 19 השלימות בלימוד התורה – לא רק כפי המוכרח כדי לדעת את המעשה אשר יעשון, אלא באופן שעליו
 20 נאמר בגמרא⁶¹ "יגדיל תורה ויאדיר"⁶²; והלימוד באופן של תענוג כפי שהוא באדם התחתון, קשור עם
 21 ענין התענוג כפי שהוא באדם העליון, שעז"נ⁶³ "ואהי' גו' שעשועים גו' לפניו", שזהו ענין התענוג.

22 וב' ענינים אלו קשורים זב"ז – כידוע בענין "פועל ישועות בקרב הארץ"⁶⁴, שהענין ד"ישועות", ש"ע
 23 בלשון רבים (עם ב' ווא"וין) הוא הענין ד"שעשועים", ב"פ ש"ע (כמבואר בספרים⁶⁵), ונמשך ופועל
 24 "בקרב הארץ" – בתחתון שאין תחתון למטה הימנו, כמובן מפירוש רש"י על הפסוק⁶⁶ "בקרב הארץ"
 25 (כפי שצויין גם במכתב⁵⁴).

9 ט. ומהעצות שצריך לעשות בשביל זה (והרי בשביל זה צריך לעשות כל העצות) – הו"ע חמשת
 10 המבצעים וכן מבצע נש"ק, שנוסף על ענינם מצד עצמם שקובע ברכה לעצמו, יש בהם גם סגולה נוספת,
 11 בדוגמת מאמר המשנה⁶⁷ בנוגע לכל המצוות, שכל מצוה שעל ידה מקיים רצון הקב"ה, יש בה סגולה

(49) ירמ' א, יא-יב. רש"י שם. קה"ר עה"פ (יב, ז) וישב
 העפר. זו"ח שה"ש (סא, ג). איכה (צג, א).
 (50) ראה שם לא, כז. לקו"ת ס"פ קרח.
 (51) סנהדרין צז, ב.
 (52) פתיחתא דאיכ"ר כ.
 (53) להעיר מלקוטי לוי"צ הערות לזח"א ע' פא.
 (54) ראה מכתב יום שלישי, שהוכפל בו כי טוב, פ' וישראל
 עושה חיל, ח' תמוז שנה זו (אג"ק ח"ל ע' רמז ואילך).
 (55) אג"ק שלו ח"ב ע' פ ואילך. וש"נ.
 (56) ראה גם לעיל ע' 49 ואילך. וש"נ.
 (57) ראה תענית ז, א. תניא פ"ד.

(58) ראה גם לעיל ע' 92.
 (59) תניא רפ"ו.
 (60) ראה מו"ק ו, ב ובפרש"י.
 (61) חולין סו, ב. וש"נ.
 (62) ישע"י מב, כא.
 (63) משלי ח, ל.
 (64) תהלים עד, יב.
 (65) ראה אוה"ת שלח ע' תקז. וראה גם תורת מנחם חע"ו ע'
 277. וש"נ.
 (66) וארא ח, יח.
 (67) אבות פ"ד מ"ב.

1 נוספת: "מצוה גוררת מצוה", שמסייעת להביא אותו לקיום עוד מצוה, ועאכו"כ במצוות שיש שייכות
2 מיוחדת ביניהם (כמבואר בארוכה במכתב⁵⁴ עם ציוני מראי-מקומות):
3 מבצע תורה – שהרי מדתו של הקב"ה היא "מדה כנגד מדה"⁶⁸.
4 מבצע תפילין – שעיי"ז ממשיכים למטה את המוחין שלמעלה, שזהו"ע התפילין – תפילין של ראש,
5 וכן תפילין של יד, כמבואר בקבלה⁶⁹ שהו"ע מוחין דנוקבא; וכמובן גם מזה שחלק מהמצוה עצמה (לא
6 רק כוונת המצוה)⁶⁹ הוא לשעבד הלב והמוח⁷⁰. וזהו גם משנ"ת במאמר איתא במדרש תהלים הידוע⁷¹
7 בפ"י מארז"ל⁷² "אמרו ישראל לפני הקב"ה רצוננו לעסוק בתורה יומם ולילה אבל אין לנו פנאי, אמר
8 להם הקב"ה קיימו מצות תפילין וכו'" – שקיום מצות תפילין מחליף ונותן סיוע שאח"כ יוכל להיות
9 בפועל גם לימוד התורה יומם ולילה.
10 מבצע מזוזה – שמתחיל באות מ"ם, ואיתא בספרים שרומז על ענין התורה שניתנה לארבעים יום⁷³,
11 ורומז גם על ספירת הבינה⁷⁴ (שממנה נמשכים "זו" ו"זה" (שב"מזוזה"), שזהו"ע ז"א ומלכות, שכוללים
12 כל הספירות כולם⁷⁵).
13 וקשור גם עם ענין המזוזה כפשוטו – שבה נכתב ב"פ החיוב דלימוד התורה, ובאופן שצ"ל בכל
14 מעמד ומצב: "בשבתך בבינתך ובכלתך בדרך ובשכבך ובקומך"⁷⁶,
15 ועד באופן של הוספה לגבי תפילין – שהרי בתפילין יש כו"כ הגבלות: בזכרים ולא בנקבות⁷⁷; ביום
16 ולא בלילה⁷⁸, ולא בשבתות וימים-טובים⁷⁹; וקשור גם עם גוף נקי⁸⁰; משא"כ מצות המזוזה היא ביום
17 ובלילה, ואינה תלוי' במעמד ומצב הגוף כו', כך שמתבטלים כל ההגבלות;
18 ההגבלה היחידה היא – שצריך שתהי' לו דירה, והרי עז"ז⁸¹ "מי שאין לו בית אינו אדם" (כהלשון
19 המובא בחסידות⁸²), וכיון ש"אתם קרויין אדם"⁸², ע"ש "אדמה לעליון"⁸³, בהכרח שיהי' לו ובמילא יש
20 לו "בית" ברוחניות, ואז ישנו ענין ה"מזוזה" ברוחניות, ואז מזכה אותו הקב"ה גם במזוזה נאה
21 (כמארז"ל⁸³ "התנאה לפניו במצוות" לדירה נאה, שמנצל אותה להרחבת הדעת, שהרי "דירה נאה" היא
22 א' מג' הדברים ש"מרחיבין דעתו של אדם"⁸⁴.
23 ועאכו"כ הענין של מבצע צדקה – שעיי"ז נעשים מוחו ולבו זכים אלף פעמים ככה⁸⁵; וגם הענין
24 ד"לבו" הוא כמו בתפילין של יד שכנגד הלב, שקשור עם ענין המוחין, אלא שזהו מוחין דנוקבא (כנ"ל).
25 וכן בית מלא ספרים – שכולל ענין התורה וגם ענין התפלה, והרי ענין התפלה מיוסד על פסוקים
26 בתורה (כמבואר בכ"מ בפירושי התפלה בפשטות הענינים), ועאכו"כ כפי שהוא ברוחניות הענינים –
27 שתפלה שהיא "חיי שעה"⁸⁶ קאי על ספירת המלכות⁸⁷, ש"לית לה מגרמה כלום"⁸⁸, אלא מקבלת הכל
28 מז"א (בדוגמת הלבנה שמקבלת מהשמש), שהו"ע התורה בערך התפלה, ובתורה גופא הו"ע תושב"כ
29 ותושבע"פ, כמבואר בכ"מ⁸⁹.

(68) סנהדרין צ, סע"א. וראה סוטה ח, ב ואילך.

(69) ראה גם תורת מנחם ח"פ ע' 329. וש"נ.

(70) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סכ"ה סי"א. וש"נ.

(71) סה"מ תרל"ד ע' נג ואילך, תש"ח ע' 271 ואילך. וראה גם תורת מנחם חנ"ג ע' 309 ואילך.

(72) מדרש תהלים בתחלתו (א, ב).

(73) ראה זח"ג קצט, א. תקו"ז תי"ז (לא, רע"ב).

(74) ראה לקוטי לוי"צ הערות לזח"א ע' רמא. לזח"ג ע' תנג.

(75) ראה גם תורת מנחם חע"ה ע' 185. וש"נ.

(76) ואתחנן ו, ז. עקב יא, יט.

(77) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סל"ח ס"ג. וש"נ.

(78) ראה שם רס"ל. וש"נ.

(79) ראה שם רסל"א. וש"נ.

(80) ראה שם רסל"ז. וש"נ.

(81) ראה יבמות סג, א ובתוס'.

(82) ראה גם תורת מנחם חס"ו ע' 112. וש"נ.

(83) שבת שבעה עה 5.

(84) ברכות נז, ב.

(85) תו"א בראשית בתחלתו (א, ב).

(86) שבת שבעה עה 25.

(87) ראה תניא קו"א קנה, ריש ע"ב. ובכ"מ.

(88) ראה זהר ח"א לג, ב. קפא, א. רמט, ב. ח"ב רטו, א. ריח,

ב. ע"ח ש"ו (שער העקודים) פ"ה.

(89) ראה של"ה בהקדמה (טז, סע"א). במס' שבועות שלו

(קצא, א). וראה גם לקו"ש ח"ל ס"ע 10 ואילך. וש"נ.

1 ועד שבאים למבצע נרות שבת קודש:

2 ובהקדים – שכל אחד מישראל ירד למטה כדי לעשות "שבת" בעולם, שלכן נבראו אדה"ר וחוה
3 ביום ששי למעשה בראשית כדי שימצאו הכל מוכן לסעודה (כדאיתא בגמרא במסכת סנהדרין⁹⁰), ועד
4 שאפילו בנוגע לעץ הדעת, שבו הי' החטא של חוה ש"סחטה ענבים ונתנה לו"⁹¹ [שתיקונו נעשה ע"י
5 נשי ישראל שמקיימות שלשת המצוות שניתנו להן במיוחד⁹²] – מביא רבינו הזקן בלקו"ת ר"פ קדושים⁹³
6 ש"אילו המתין . . עד שבת הי' כל פרי קדש הילולים", וכדאיתא בקבלה⁹⁴ שאז הי' מקדש עליו באותו
7 ליל שבת; ודוגמתו הוא הקידוש על היין בהתחלת כל ליל שבת, אבל לאחר הדלקת נרות שבת קודש.
8 ועל זה יש הבטחה בגמרא⁹⁵: "הרגיל בנר (שיהא זהיר בו לעשותו יפה⁹⁶) הויין לי' בנים תלמידי
9 חכמים", "דכתיב⁹⁷ כי נר מצוה ותורה אור, ע"י נר מצוה דשבת . . בא אור דתורה", ובדוגמת זה מובן
10 גם בנוגע להרבצת התורה.

10 י. המשך השיחה אודות ההוספה בתורה וצדקה ותפלה בציבור ומתוך שמחה – בהוספה על המדובר
11 בזה בשנה שעברה, ובשנים שלפנ"ז⁹⁸, וכמובן, בלי נדר, כך, שגם מי שלא יעשה זאת, בודאי לא יזיק
12 לו ח"ו בשום ענין – נכלל בחלק השיחה שהוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (לעיל ס"ג-ו). (וסיים):

13 ועי"ז יהי' "העולם עומד" ו"העולם קיים"⁹⁸ – עמידה וקיום אמיתיים גם בגילוי – כפי שהי' העולם
14 במילואו⁹⁹ קודם החטא, וכפי שיהי' באופן נעלה יותר – לאחר הגאולה, שנפעלת ע"י מעשינו ועבודתנו
15 במשך זמן הגלות¹⁰⁰.

16 וע"י השמחה – הנה שמחה פורץ גדר¹⁰¹, ועד לפריצת הגדרים של זמן ומקום, והמשכת הלמעלה
17 מן הזמן ומקום – בזמן ומקום, ע"י ש"יעלה הפורץ לפנינו"¹⁰², בקרוב ממש, בביאת משיח, שהוא מזרעו
18 של פרץ בן יהודה, בן יעקב וישראל, "בחיר האבות"¹⁰³.

19 ועוד ברגעים האחרונים של הגלות נגאלים – הן הגוף והן הנשמה, נשמות בגופים – מכל הענינים
20 הבלתי רצויים, בדרכי נועם ודרכי שלום, באופן ד"ושכבתם ואין מחריד"¹⁰⁴, "ואולך אתכם קוממיות"¹⁰⁵,
21 ובשעתא חדא וברגעא חדא מקבלים פני משיח צדקנו, שיבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, ובאופן
22 של "שמחת עולם על ראשם"¹⁰⁶.

* * *

11 יא. בהמשך להמדובר בהתוועדות של י"ג תמוז¹⁰⁷ אודות הענין ד"הוי גולה למקום תורה"¹⁰⁸ – הנה:

12 כל ענין של גלות הוא ענין של ירידה – שהרי העובדה שגולה ממקומו היא אחד היסורים הכי קשים
13 וכו' (כמבואר בספר החינוך¹⁰⁹). ומזה מובן שהתכלית בזה אינו הענין ד"גולה" כשלעצמו, סתם כדי

(99) ראה ב"ר פי"ב, ו. פי"ג, ג. פי"ד, ז.

(100) תניא רפ"ז.

(101) ראה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך. ועוד.

(102) ע"פ מיכה ב, יג. וראה אגדת בראשית ספס"ג. ב"ר פפ"ה, יד ובפרש"י שם.

(103) ראה שעה"פ תולדות כז, כה. וראה גם ב"ר רפ"ו.

זח"א קיט, ב. קלג, א. קמז, ב. קצא, ב.

(104) בחוקותי כו, ו.

(105) שם, יג.

(106) ראה לעיל הערה 43.

(107) סל"ט (לעיל ע' 78 ואילך).

(108) אבות פ"ד מ"ד.

(109) מצוה תי.

(90) לח, א ובפרש"י.

(91) ב"ר פי"ט, ה.

(92) ראה מדרז"ל שבעה ע"א.

(93) כט, סע"א. וראה גם הנסמן בלקו"ש חכ"ד ריש ע' 133.

(94) ראה חכמת שלמה לשו"ע או"ח סרע"א ס"י ("מ"ש המקובלים"). וראה גם ש"ך עה"ת בראשית ג, א – ד"ה עוד

במדרש אמר (יא, ג). הובא במדרש תלפיות ענף אדה"ר. אוה"ח בראשית א, כט. ויחי מט, ג. קדושים יט, כו.

(95) שבת כג, ב ובפרש"י.

(96) ראה שו"ע אדה"ז שם רסרס"ג. וש"נ. וראה גם תורת

מנחם חע"ח ע' 131.

(97) משלי ו, כג.

(98) אבות פ"א מ"ב. שם מ"ח.

לייגע ולייסר כו' (שזהו ענין שחסידות אינה גורסת כלל), אלא כדי שתהי' ירידה שעל ידה תגיע עלי' גדולה יותר.

ובדוגמת המבואר¹¹⁰ בנוגע לעבודת הנשמה, שצריכה להיות הירידה מהדרגא שבה נקראות הנשמות "בנות ירושלים"¹¹¹, ע"ש יראה וע"ש שלם¹¹², ששם היא בתכלית השלימות אפילו ביראה עילאה, ועאכו"כ בדרגות שלמטה מזה, ומשם יורדת הנשמה למקום שבו נמצאת במעמד ומצב שנקראת "שחורה"¹¹¹, שזוהי תכלית הירידה למטה בענין הצבעים, שאף שכולם אינם צבע לבן, שמורה על תכלית השלימות (כמבואר בדרושי בגדי כהונה¹¹³), אין זה מגיע לשלילת הלבנונית שבצבע שחור, ומזה מובן גודל הירידה בנוגע למעמד ומצב הרוחני; אך דוקא עי"ז מגעת הנשמה להיות באופן ד"נאוה"¹¹¹.

ומזה מובן גם בנוגע לענין "הוי גולה למקום תורה" – דלכאורה אינו מובן: מהו ההכרח בזה, ומדוע אינו יכול ליצור "מקום תורה" במקומו, להביא לשם תורה עם מלמדי תורה וכו' – כיון שאין זה מגיע לשלימות שאלי' יכולים להגיע ע"י "הוי גולה למקום תורה", כמדובר בארוכה בהתוועדות של יום הגאולה. יב. וכן הוא בנוגע להזדמנות פז ("גאלדענע געלעגנהייט") שבקבלת ילדים ל"מחנות" שנקראים בשם "גני ישראל" (או בשאר שמות כיו"ב) באופן ד"הוי גולה", שמוציאים אותם מד' אמות של הבית, אשר, עם היותו בית יהודי כשר, בית תורני וחסידי, אין זה מגיע לעילוי שאלי' יכולים להגיע בשעה שגולים אפילו ממקום כזה.

ומזה מובן גודל הזכות שיש לכל אלו שיכולים לעסוק בעניני מחנות קיץ (או כפי שנקראים בשאר השמות), ואפילו אלו שנקראים בשם "מחנה יומי", כיון שלקראת ערב חוזרים הילדים לבתיהם ללון – הרי במשך היום נמצאים הילדים במחנות הנ"ל⁴⁷.

וכללות הענין בזה – שאפילו במדינות אלו שמצד חוק המדינה (או מצד מנהג או מצד טבע) נקבע שלומדים גם לימודי חול, הנה כאשר אותו חוק פוטר אותם, ואומר, שבמשך שבועות או חדשים אלו משוחררים הם מ"עולה של מלכות", ויכולים לנצל את זמנם כיד הוי' הטובה עליהם – הרי מובן גודל האפשרויות והיכולת לפעול עם הילדים והילדות, בשעה שבשבועות אלו יכולים ללמוד עמהם תורת הוי', ש"דבר אלקינו יקום לעולם"¹¹⁴, ללא בלבולים, ומתוך שמחה וטוב לבב ומנוחת הנפש, כך, שיכולים להפוך אותם מן הקצה אל הקצה – בענינים שצריך להפכם, ולהשלים ולהביא לעלי' גדולה ביותר את התכונות הטובות שישנם בשופי אצל כל אחד מישראל ועאכו"כ אצל ילדי ישראל, שיהיו בתכלית השלימות.

יג. המשך השיחה אודות הפעולה בג' הקוין דתורה צדקה ותפלה בכ"א הימים הנ"ל גם (ולא רק גם, אלא ביתר שאת וביתר עוז) במחנות קיץ (וכאמור, ובהדגשה פעם שני' ושלישית: בלי נדר, שלא יזיק ח"ו לאף אחד אם לא יקבלו זאת, או שלא יעשו זאת בשלימות וכו' וכו') – נכלל בחלק השיחה שהוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (לעיל ס"ה). (וסיים):

וכך יהי' קיץ בריא ברוחניות, ובדרך ממילא יהי' בריא גם בגשמיות, ועאכו"כ כשתיתוסף גם העשי' בדרך הטבע, ע"י המנהלים, המדריכים ומדריכות, שנאמנים על אומנתם, שיעשו התלוי בהם גם בענין שמירת בריאות הגוף, ובפרט ע"פ הפסק של רבינו הזקן בשו"ע (כפי שנדפס בכרך הרביעי)¹¹⁵ ש"אין לאדם רשות על גופו כלל... לצערו כו'", להיותו "קנין הקב"ה"¹¹⁶, כך, שכאשר שומרים על הגוף, שומרים על נכסיו של הקב"ה, וא"כ, מובן יוקר השליחות שניתנה לו, וגודל השכר על מה שיפעל בזה¹¹⁷.

(114) ישע"י מ, ח.

(115) חו"מ הל' נזקי גו"נ ס"ד.

(116) רמב"ם הל' רוצח ושמירת נפש פ"א ה"ד. וראה רדב"ז

הל' סנהדרין ספ"ח.

(117) סיום השיחה – נכלל בחלק השיחה שהוגה ע"י כ"ק

אדמו"ר שליט"א (לעיל ס"ה).

(110) ראה לקו"ת שה"ש (ו, ג ואילך) ד"ה שחורה אני ונאווה

בנות ירושלים. ד"ה אך בגורל שנאמר בהתוועדות פ"ד (לעיל ע')

99 ואילך. וש"נ.

(111) שה"ש א, ה.

(112) ראה תוד"ה הר – תענית טז, א (מב"ר פנ"ו, יו"ד).

(113) ראה לקו"ת אחרי כח, ג. ובכ"מ.

* * *

- 14 יד. נזכר בהתוועדות י"ג תמוז¹¹⁸ במיוחד בנוגע לג' השיעורים שהראשי-תיבות שלהם נרמזו
15 בפסוק¹¹⁹ "ויהי חתת אלקים על הערים גו'" ובמילא "ויסעו" – כמדובר לעיל¹²⁰ בענין "ויסעו ויחנו",
16 ועד "על פי הוי' יסעו גו' ועל פי הוי' יחנו"¹²¹.
- 17 והתחלה בזה – השיעור בחומש (הח' ד"ח"ת"), החל מהשיעור דיום השלישי שהוכפל בו כי טוב¹²²,
18 ט"ו תמוז, שבו "קיימא סיהרא באשלמותא"¹²³, שבו נאמר הפסוק¹²⁴ "אך בגורל יחלק את הארץ",
19 ולאח"ז בא ההמשך¹²⁵ בשיעור דיום רביעי, ט"ז תמוז, שהתחלתו בדברי הקב"ה למשה: "כן בנות צלפחד
20 דוברות"¹²⁶, כפירוש רש"י¹²⁷ "ופה תבעו", היינו, שהקב"ה משבח אותן ומצדיק את טענתן, וכפי שרש"י
21 מסיים¹²⁷: "אשרי אדם שהקב"ה מודה לדבריו".
- 22 פרשה זו שמבטאת את החשיבות והחכמה של בנות צלפחד, וצדקת תביעתן לקבל נחלה בארץ ישראל
23 – באה בהמשך לפרשה הקודמת (שלישי) שבה מדגישה התורה את מעלת בנות ישראל ביחס והשוואה
24 לבני ישראל¹²⁸:
- 25 בנות ישראל חיבבו את ארץ ישראל, בהיותן סבורות¹²⁹ ש"טובה הארץ מאד מאד"¹³⁰ – מבלי הבט
26 על כך שאז הי' מקום לטעות להתנגד לבוא ולעבוד את הקב"ה בארץ ישראל, בגלל הטיעון שצריכה
27 להיות העבודה של "עולם המחשבה" או "עולם הדיבור" (שזוהי (עיקר) העבודה ב"מדבר"¹³¹), ולא לירד
28 לעבודה של עולם המעשה, שהיא (עיקר) העבודה בארץ ישראל¹³².
- 29 ומעלה זו של בנות ישראל באה לידי ביטוי בפרשת בנות צלפחד¹³³, שדרשו דוקא "נתנה לנו
30 אחוזה"¹³⁴ (בניגוד לטענה "נתנה ראש ונשובה"¹³⁵), ולכן היתה להן הזכות שהגם שפרשה זו (הלכותי')
31 היתה צריכה להאמר ע"י משה רבינו, "זכו בנות צלפחד ונכתבה על ידן" (כמובא בפירוש רש"י¹³⁶).
- 15 טו. הענין שהתורה מלמדת אותנו בפרשה זו [ששייך להבנה אפילו של ילד בן חמש¹³⁷, ושל ילדה

הדבר אשר צוה הוי' לבנות צלפחד" (שם, ו)) – גם יפה היא,
ולכן (אף שלא דברו עד"ז): "וכל בת גו' ממשות בני" גו'" (שם,
ח).

128 (פרש"י כו, סד. ספרי קלג (קרוב לסופו). תנחומא ז.
במדבר"ר פכ"א, יו"ד.
129 ראה תנחומא ובמדבר"ר שם: "הנשים לא היו עמהם
בעצה כו'".

130 שלח יד, ז.
131 דרוב מצוות מעשיות אין מקום להם במדבר, או שלא
נצטוו לקיימם שם. – להעיר מפרש"י בהעלותך ט, א.
132 לקו"ת ר"פ שלח. אוה"ת שם. וש"נ לכתבי האריז"ל.
133 כסיום פרש"י שם (כו, סד, במדבר"ר שם. ועד"ז היא
גירסת הגר"א בספרי שם): "לכך נסמכה פרשת בנות צלפחד
לכאן"*.
134 פרשתנו כז, ד. ובפרש"י (כו, סד) מעתיק גם תיבת
"מצרימה" – להדגיש שהאנשים רצו לשוב אפילו ל(שעבוד)
מצרים (להעיר גם מאחרי (יח, ג) ופרש"י שם), משא"כ הנשים
כו'.

135 שלח שם, ד.
136 כז, ה. מספרי שם. ב"ב קיט, א. סנהדרין ח, א.
137 ד"בן חמש שנים למקרא" (אבות ספ"ה – כגירסת
אדה"ז בסידורו).

118 בסופה (לעיל ע' 95).
119 וישלח לה, ה.
120 במאמר פ"ז (לעיל ע' 103).
121 בהעלותך ט, יח.
122 ב"ר פי"ד, ו. הובא בפרש"י עה"ת בראשית א, ז.
123 זח"א קנ, רע"א. רכג, א"ב. ועוד. וראה שמו"ר פט"ו,
כו.

124 פינחס כו, נה.
125 מכאן עד סוסכ"א הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א
(באידיש), ונדפס בהוספות ללקו"ש ח"ג ע' 256 ואילך. במהדורא
זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה.
126 שם כז, ז.

127 מספרי עה"פ. – בדפשוטו של מקרא "כן בנות צלפחד
דוברות" מיותר, שהרי מפורט הדין לקמן בכתוב (וכקושיית
האוה"ח), וכמו שלא נאמר עד"ז לעיל (בהעלותך ט, יו"ד). ולכן
מבאר רש"י אשר כאן "כן" פירושו "יפה" (להעיר ממקץ מב, יט)
– לא רק אישור תביעתן, כי אם גם שתביעה יפה היא (משא"כ
בהעלותך שהי' בזה שקו"ט – פרש"י שם ט, ז). וא"ת מאי
נפק"מ – לזה מוכרח רש"י להוסיף: "אשרי אדם כו'", שבא
בהמשך לשאר השבחים שנאמרו עליהן כאן. ואמירה זו מוכרחת
בפשוטו של מקרא – לבאר השינוי דפרשה זו שנאמרה ע"י בנות
צלפחד (פרש"י לעיל כז, ה). ועד"ז לקמן (מסעי לו, ה): "כן מטה
בני יוסף דוברים" – שנוסף על זה שטענתם צודקת (ולכן – "זה

(*) בתנחומא שם: "ולכך נכתבה... סמוך למיתת מרים, ובתנחומא באבער: "פרשת מדין". אבל מובן שע"ד הפשט – אין זה בסמיכות.

— אפשר לומר — עוד לפני"ז, כיון ש"בינה יתירה ניתנה באשה" ¹³⁸, שלכן ¹³⁹ נעשית בת מצוה מוקדם יותר ¹⁴⁰] הוא, ככל הענינים בתורה, תורה-הוראה נצחית ¹⁴¹ לכל הזמנים והמקומות ¹⁴²:
כמה גדול הכח והזכות של נשי ובנות ישראל; וכמה יש ביכלתן לפעול — כאשר הן מגלות בעצמן את האמת של נשמה יהודית, "חלק אלקה ממעל ממש" ⁴,
ועד להגיע לכך שהקב"ה מסכים ומודה כביכול לדבריהן, שזהו בדוגמת "צדיק גזור והקב"ה מקיים" ¹⁴³.
ולכן, אע"פ שנמנעו מלדבר בפומבי בהדגשה מיוחדת אודות ענינים מסויימים שדורשים במיוחד אצל נשי ובנות ישראל —
הנה בעמדנו בזמן שהוא עדיין המשך של י"ב-י"ג תמוז, כאשר בעל הגאולה פתח את הדרך שיוכלו לפעול גדולות ונצורות, ועד (ש"עמך כולם צדיקים" ¹⁴⁴, ו"צדיקים דומים לבוראם" ¹⁴⁵ — להיות) "פועל ישועות בקרב הארץ" ⁶⁴; ומה גם שבשיעור היומי אומרת התורה: "כן בנות צלפחד דוברות" (כנ"ל), מתאים עכשיו הזמן והמקום (בית הכנסת — תפלה, ובית המדרש — תורה) לעורר על עניני יהדות שבהם יש היום לנשי ובנות ישראל את הכח והאפשרות לפעול יותר מאשר בני ישראל (בדוגמת המעמד ומצב של בנות צלפחד וכל בנות ישראל אז, שהצטיינו יותר מבנ"י בהרגש של חביבות ארץ ישראל), ובמיוחד בענינים כאלו שגם לפי "טבע העולם" (כפי שהעולם הוא באופן של העלם והסתרה ¹⁴⁶) הרי הם תלויים לחלוטין או בעיקר בנשים.
כלומר: נוסף על המצוות של נש"ק וחלה וכדומה שהתורה מסרה אותן בעיקר לבנות ישראל ¹⁴⁷ (שזוהי שייכות שאינה מוכרחת לגמרי מצד הטבע ושכל אנושי), יש דברים כאלו שע"פ טבע והנהגת העולם הרי הם בידיהן של הנשים, ומובן שהסיבה לכך שכן הוא בטבע, בחלק הטוב שבטבע — בגלל שכן הוא בטוב האמיתי, טוב של קדושה, שהוא המקור והסיבה של הטוב שבעולם.
טז. יש שאלה בספרים, ועוד יותר שואלים אנשים את עצמם, כשמדברים אודות מצב היהדות וקיום התומ"צ בדורות האחרונים: היתכן שבחוגים יהודיים מסויימים שורר כזה שפל המצב וכזו ירידה רוחנית — כפי שמתואר בסוף מסכת סוטה?
יש בזה שני ביאורים:
הסברה אחת היא:
כדי שנשמות ישראל יהיו בעולם בציור הראוי להם, שאז יוקשה ליצה"ר לעשות את עבודתו המזיקה — צריכים ילדי ישראל להוולד בטהרה וקדושה. אבל במקרה שחסר השמירה המוכרחת בפרטי דיני טהרת המשפחה, יש לזה השפעה לא טובה על הנשמות ¹⁴⁸ שנולדות אח"כ — חסר בעידון וזיכון הלבושים שעל ידם פועלת ומתבטאת הנשמה ¹⁴⁹.

פ"ו, ב.
(146) עולם מל' העלם — לקו"ת שלח לו, ד. ד"ה על ג' דברים היש"ת (סה"מ היש"ת ע' 60 ואילך). ובכ"מ.
(147) ירושלמי שבת פ"ב ה"ו. תנחומא ר"פ נח. ב"ר ספי"ז. בענין נש"ק לבד — רמב"ם הל' שבת פ"ה ה"ג. טור ושוע (ראדה"ז) או"ח סרס"ג ס"ג (ס"ה).
(148) נוסף על התוצאות בבריאות הגוף כפשוטו — וראה סה"ש תרצ"ד ריש ע' 441. קיץ היש"ת ע' 19 ואילך. תש"ג ע' 26. במקומות שצוינו בהערה הבאה.
(149) ראה זח"ב ג, רע"ב. ולהעיר מתנחומא ר"פ מצורע. ויק"פ פט"ו, ה. רמב"ן אחרי ית, יט. תניא ספ"ב. ועוד. וראה גם תורת מנחם חע"ח ע' 238. ויש"נ.

(138) נדה מה, ב. וראה דרך חיים ע' 120. המשך מצה זו תר"ם פ"ז ואילך (סה"מ תר"ם ח"א ע' קנא ואילך).
(139) וצע"ק בפיה"מ לרמב"ם יומא פ"ח מ"ב ובנדה שם. רש"י כתובות נ, א (וראה גם אג"ק ח"א ס"ע יד, וב"רשימות" חוברת קד בתחלתה).
(140) ראה גם תורת מנחם חכ"ב ס"ע 172. ויש"נ.
(141) זח"ג נג, ב. גו"א ר"פ בראשית בשם הרד"ק.
(142) ראה תניא רפי"ז.
(143) ראה תנחומא וירא יט. זח"ב טו, א. וראה שבת נט, ב. כתובות קג, ב. סוטה יב, א. וראה או"ת להח"מ ר"פ בשלח: "נחת ותענוג גדול ושמחה גדולה כו". ועוד.
(144) ישע"י ס, כא. וראה סנהדרין ר"פ חלק.
(145) ב"ר פס"ז, ח. במדבר פ"י, ה. רות רבה פ"ד, ג. אסת"ר

- 1 [ומזה באה גם התופעה של כאלו הנחות משונות, כמו לדוגמא הטענה שיכול להיות "גיור" – לידה
2 של יהודי חדש¹⁵⁰ – אפילו כשנעשה "שלא כהלכה", בניגוד אפילו לשכל אנושי פשוט; או לומר שקיום
3 בניי אינו קשור עם לימוד התורה וקיום המצוות – הגם שברור שבזה תלוי הקיום והחיות של בניי, כמו
4 "דגים שבים"¹⁵¹, שכל חיותם היא מה"מים", ולולי זאת אינם יכולים להתקיים כלל, וכיו"ב].
- 5 והרי שמירת טהרת המשפחה בפועל ממש היא – בדרך הטבעית – בידי נשי ישראל; מהבעל נדרש
6 לעודד ולהקל את השמירה, ובודאי – להסכים לזה, שלא להתנגד ח"ו. ויתירה מזה – כשהאשה רוצה
7 זאת באמת ועומדת על כך, בודאי יכולה למלא זאת. ועי"ז מתבסס ומתחזק השלום בית. ובפרט שהדינים
8 והפרטים של טהרת המשפחה, מתוך הרחבת הביאור אודות גודל החשיבות, וההכרח החיוני שבדבר,
9 נדפסו בחוברות בכמה שפות, ובאופן המותאם לכל אחת.
- 10 וזוהי השליחות הגדולה והתפקיד המוטל על נשי ישראל – להשתדל שכל בת ישראל תשמור טהרת
11 המשפחה, כי, לבד זאת שמצוה זו היא יסוד קדוש בחיי המשפחה, ונוגע לבריאות וטהרת הנשמה (והגוף)
12 של ילדי ישראל, הרי זה ענין שמשפיע וממשיך יהדות נצחית בכל הדורות – שנולדים ילדים שגדלים
13 ובונים בתים בישראל – בנין עדי עד, בנים ובני בנים וכו'.
- 14 ועפ"ז מבארים (במאמר (המשך) "כל הנהגה"¹⁵²) שגילוי האין סוף בעולם בא לידי ביטוי בענין
15 ההולדה, שנמשך באופן נצחי, בלי סוף, "בנין עדי עד".
- 17 יז. וההסברה השני' על הירידה במצב הרוחני, קשורה גם היא עם ענין שנמצא (כמעט) לגמרי בידי
18 נשי ישראל:
- 19 מבואר בספרים (גם של חכמי הטבע) שהתכונות הטבעיות ומדותיו של האדם מושפעים במדה רבה
20 מסוג המאכלים והמשקאות שאוכל ושותה, כי המזון נהפך להיות "דם ובשר כבשרו", ולכן, כשם
21 שבחירת המזון נוגע לבריאות הגופנית, בגשמיות, כך משפיע הדבר על תכונות הנפש; כמובא בספרים¹⁵³
22 שע"י אכילת בשר של חי' טורפת עוברת לנפש האדם תכונת האכזריות וכו'.
- 23 וכשם שהמאכלים משפיעים על התכונות והמדות, עד"ז ישנה השפעת המאכלים על השכל, על אופן
24 ההבנה וההשגה של האדם¹⁵⁴: אם הוא ניזון במאכלים מגושמים ומפוטמים ("פֶּאֶרְטֶע־מֶפֶטֶט"), הרי זה
25 מעורר הגשמה במוח; ולעומת זאת, נעשית הבנת המוח בבירור וזיכוך יותר בשעה שאוכל מאכלים
26 עדינים, כמובא בספרים (גם בספרי הטבעיים)¹⁵⁵.
- 27 ומובן, שמאכלים שאינם כשרים, שהם היפך התורה, יש להם השפעה מזיקה ביותר על עדינות וזכות
28 השכל היהודי, ועד – השפעה ונטי' היפך התורה בשכל של האוכלים¹⁵⁶.
- 18 יח. ועפ"ז מובנת בבירור יותר סיבת ירידת הדורות:
- 19 מצד הענין הראשון (העדר שמירת טהרת המשפחה כדבעי, ח"ו) בא החסרון באופן לידת הילד עם
20 "לבושים" שהם היפך התורה והיהדות.
- 21 ומ"מ, גם לאחר"ז יש לנשמה בחירה חפשית, ובמילא יש בכחה – ע"י יגיעה בכח להתגבר ולהכריע
22 את תכונות הלבושים שהם היפך התורה שעמהם נולד – אם היא רק תעשה זאת בתוקף; ואכן יש לנשמה
23 תוקף זה!

שם. ועוד. רמב"ן ראה יד, ג. רמ"א יר"ד ספ"א ס"ז. ועוד.
(154) להעיר מכש"ט שספ"א וסקפ"ו (ובהנשמך בהערות
וציונים לשם) – בשם כתבי הרמב"ם.
(155) ראה של"ה שער האותיות פה, ב. ועוד (אלשיך דניאל
ה, א. הובא בסה"מ תרצ"ט ע' 57).
(156) ראה עקידה ואברבנאל שם: "מתעבים ומשקצים .. נפש
המשכלת כו'".

(150) כלשון חז"ל – ופס"ד שלהם: "גר שנתגייר כקטן שנולד
דמי" (בימות כב, א. וש"נ. רמב"ם ה' איסור"ב פי"ד הי"א. ה'י'
ערות פי"ג ה"ב. ושוש"ע יר"ד סרס"ט ס"י. חו"מ סל"ג סי"א).
(151) ע"ז ג, סע"ב. וראה ברכות סא, ב.
(152) תרנ"ב (סה"מ תרנ"ב ס"ע קל). וראה לקו"ת שה"ש מ,
רע"א.
(153) רמב"ן (הובא בבחי) שמיני יא, יג. עקידה ואברבנאל

1 אך מדוע לא רואים אצל כל בני את התגברות הנשמה על טבע הלבושים?

2 אך על זה בא הענין השני: כיון שגם לאח"ז, במשך החיים, לא מקפידים על שמירת כשרות, וע"י
3 מאכלים בלתי כשרים, מאכלים שהם היפך התורה, נולדים בנפש תכונות שאינן כשרות – הרי מובן שזה
4 מונע ולא נותן מקום לכח ותוקף האמור של הנשמה.

5 גם אלו שנולדו בטהרה וקדושה – אם הם מנצלים את בחירתם לאכול רח"ל מאכלים שאינם כשרים,
6 היפך התורה – הרי הם משחיתים רח"ל את הלבושים הטהורים של הנשמה וכו' בדרך שהיא היפך
7 התורה.

19 יט. וגם שמירת הכשרות באכילה ושת' תלוי' (בעיקר) בעקרת הבית – כהנהגת טבע העולם בכלל,
20 שהאשה היא זו שמנהלת את הכנת המזון ואת המטבח וכיו"ב.

21 וכאשר אשה בישראל תגלה בעצמה ותעורר את הרצון החזק וההחלטה שכל המאכלים והמשקאות
22 שבבית מוכרחים להיות כשרים כציווי הקב"ה, תוכל לפעול זאת בהצלחה ובמלוא המדה.

23 וביכלתה לפעול זאת לא רק בבית:

24 אפילו אם הבעל, או מישהו אחר מהמשפחה, לא נמצא עדיין במעמד ומצב להבין בעצמו את ההכרח
25 החיוני של כשרות – הנה עי"ז שהיא קובעת ומרגילה, שבמטבח, ובכל הבית, נשמרת במילואה כשרות
26 המאכל והמשקה, הרי זה פועל שינוי בתכונות הנפש, ומשפיע על מהלך המחשבה של הבעל (או מישהו
27 אחר מבני הבית), עד שנשמר בכשרות גם מחוץ לבית;

28 ובפרט שהיא בודאי תשתדל לפעול עליו בכיוון זה בדברים משכנעים.

29 וכשם שהענין הראשון – טהרת המשפחה – הוא דבר שקשור עם היחיד, וגם עם כל בני הבית, עם
30 בנין בית ישראל, ובמילא עם כלל ישראל (שמיוסד על בית ישראל) – כך גם הענין השני, כשרות האכילה
31 ושת', הוא ענין יסודי שנוגע ליחיד, למשפחה, ולכל כלל ישראל¹⁵⁷.

20 כ. דובר כבר פעמים רבות שליהודי יש רצון להשתתף בכל דבר טוב, וכלשון הכתוב¹⁵⁸: "חבר אני
21 לכל אשר יראוך ולשומרי פקודיך".

22 ובגלל זה נתעוררו כמה יהודים לנדב סכום וייסדו "קרן" ("פאָנד") שמיועדת למטרה לעזור לאלו
23 שרוצים להנהיג כשרות בביתם (וזקוקים לסיוע כספי למלא זאת בהקדם האפשרי).

24 וכיון שהנהגת שמירת הכשרות כרוכה בהוצאות: לקנות כלים חדשים, להכשיר כלים; לרכוש שתי
25 מערכות כלים (עבור חלבי ובשרי), וכיו"ב – הנה כל אחת (או כל אחד) שיפנה אודות סיוע בהוצאות
26 של הנהגת מטבח כשר וכלים כשרים (וימצאו אישור חתום מהרב שלהם שהם הכשירו את הבית, ושילמו
27 עבור זה סכום מסוים) – תשלם ה"קרן" מחצית ההוצאות.

28 ובמילים פשוטות:

29 יש לפרסם בין בני¹⁵⁹, בפרט לנשי ישראל (כמובן שהדיבור עמהן צריך להיות באופן של הצנע לכת
30 ובדרכי נועם, שלא לביישן, ח"ו), שכל בית שהנהגת הכשרות עד עתה היתה שלא כדבעי, והאשה (או
31 הבעל) מקבלת על עצמה להכשיר את המטבח, לקנות כלים חדשים (או להכשיר את הכלים הישנים),
32 מערכת כלים נפרדת לבשרי ומערכת כלים נפרדת לחלבי – שידעו, שכאשר יציגו מכתב מהרב של
33 השכונה אל ה"מזכירות" (ב-770 איסטערן פארקוויי), או למוסדות חב"ד היכן שנמצאים בכל קצוי תבל,
34 שהם הכשירו את הבית, ושילמו על זה כך וכך, אזי יוחזר מחצית ההוצאות שעלה המעבר לכשרות.

159 ואין הכרח להזכיר את שמי (כ"ק אדמו"ר שליט"א הוסיף בבת שחוק): או במקום שישנם כאלו שטוענים "איפכא מסתברא", כך, שהזכרת שמי יכולה לפעול היפך הסיוע – יעלימו את שמי.

157 ראה בנבואת הגאולה: "כי כה אמר ה' הנני נוטה אלי' כנהר שלום גוי' וראיתם ורש לבכם גוי' ונודעה יד ה' גוי' אוכלי בשר החזיר גוי'" (ישעי' סו, יב"ז).
158 תהלים קיט, סג.

- 1 מובן מאליו, והנני מבקש מהמוסדות והמזכירות – שמכתבים הנ"ל יהיו באופן חשאי, ויושמדו אח"כ.
- 2 ובה בשעה ישנה גם התפלה והבקשה, שמהם יראו וכן יעשו – שיימצאו ריבוי קהלות, ארגונים,
- 3 חברות ויחידים, הן בארץ ישראל והן בחוץ לארץ, שיעשו כמו הנדבנים הנ"ל, ויודיעו בגלוי – בפרסום
- 4 גדול – בחוגים שלהם ובכל מקום שידם מגעת, שהם מכסים חלק חשוב מההוצאות של אלו שיכשירו
- 5 את המטבח, יכשירו את כליהם, יקנו כלים חדשים וכו'.
- 21 כא. ויהי רצון שמכאן ולהבא יהיו אצל בני"ק רק אכילה ושתי' כשרים, ובמילא גם הדם והבשר, הגוף,
- 22 יהי' ראש יהודי, לב יהודי, ואברים יהודיים, ובודאי נשמות יהודיות בגילוי, ובתוקף – כך ולא אחרת¹⁶⁰.
- 23 וזה יפעל, ובודאי יפעל, בריאות טהרה וקדושה בגלוי בכל גוף יהודי ונשמה יהודית, ועי"ז – בדרך
- 24 ממילא – גם בכל העולם.
- 25 ואז יהי' "בקולו תשמעו"¹⁶¹ כפשוטו, ובאופן ד"ש(ש אנכי על אמרתך) כמוצא שלל רב"¹⁶² (כדאיתא
- 26 בספרים¹⁶³ שזהו ר"ת כש"ר) – השלל של בירורי המצוות.
- 27 וה"ב"קולו תשמעו" יביא את ה"היום"¹⁶⁴ – היום של ביאת המשיח, של הגאולה האמיתית והשלימה
- 28 ע"י משיח צדקנו – למטה מעשרה טפחים ובעגלא דידן – שאז יקחו בני"ק עמהם את ה"שלל רב" של
- 29 ימי הגלות¹⁶⁵, וילכו "קוממיות"¹⁶⁶ לארצנו הקדושה.
- * * *
- 22 כב. ע"פ המדובר לעיל (ס"ג) שיהי' הענין ד"במשפט", תורה (כפי' התרגום על הפסוק¹⁶⁷ "כמשפט
- 23 הראשון", "כהלכתא קדמייתא"²³), ו"בצדקה", וכן ענין התפלה בציבור,
- 24 הנה בהמשך לענין התורה – חזרת מאמר¹⁶⁸ שמיוסד על מאמרי רבותינו נשיאנו, שהתעסקו ב"פוצו
- 25 מעינותיך חוצה", שע"ז פועלים ש"קאתי מר" דא מלכא משיחא⁴⁵, וכן ענין התפלה – שלאחרי
- 26 ההתוועדות תהי' תפלה בציבור, צריך להיות גם ענין הצדקה,
- 27 וכדי שתהי' עתה ההתחלה בזה – מבקשים שה"טנקיסטים" יעלו [אבל ללא רעש והמולה ("אן אַ
- 28 טומל און אָן אַ הומל")] מצד אחד ויצאו מצד השני, ויחלקו לכל מי שירצה לקחת – שני שטרות של
- 29 דולר: שטר א' – שהוא בעצמו יהי' שליח ליתנו לצדקה, ושטר ב' – שימצא יהודי נוסף שימנה אותו
- 30 לשליח ליתנו לצדקה (ומי שרוצה, יוכל להחליף שטרות אלו – לשטרות אחרים, כמדובר כמ"פ).
- 31 והעיקר – שבקרוב ממש נראה את צדקתו של הקב"ה, שמבלי להתחשב בכיכול עם חשבונות וקיצים
- 32 כו', הנה תיכף ומיד, בעגלא דידן, ובאופן של חסד ורחמים, בטוב הנראה והנגלה – יוציא את כל אחד
- 33 מישראל וכל בני"ג מהגלות אל הגאולה האמיתית והשלימה, ובקרוב ממש.

(165) גם בפשטות – כמובא בנבואת הגאולה (וראה רמב"ם ה' תשובה פ"ט) – ובמכש"כ וק"ו מימי צאתך מארץ מצרים – שיצאו ברכוש גדול. וראה ס' האמונות והדעות להרס"ג מאמר ח'.

(166) "בקומה זקופה" (רש"י בחוקותי כו, יג – מהספרא שם. ובספרא שם לפני זה (ובקיצור – ב"ב עה, א. סנהדרין ק, א. נתבאר באוה"ת עה"פ – ע' תערב): "מאתים אמה כו', מאה אמה כו', אין לי אלא אנשים, נשים מנין, ת"ל בנותינו כוזיות מחוטבות תבנית היכל").

(167) וישב מ, יג.

(168) לעיל ע' 97 ואילך. וש"נ.

וכשם שהבטיחו חז"ל ש"האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם" (אבות פ"ו מ"ו), כך במקום שיש תועלת לומר זאת שלא בשמי – יביאו "גאולה לעולם" עי"ז שלא יזכירו את שמי; ובלבד שיהי' הענין נפעל בכל קצוי תבל, במקום שצריך לתקן זאת (מהנחה בלתי מוגה).

(160) ראה שיחת יב"ג תמוז תש"ה ס"ד (סה"ש ה'תש"ה ע' 112).

(112) וראה גם לעיל ע' 43.

(161) תהלים צה, ז.

(162) שם קיט, קסב.

(163) לקוטי לוי"צ אג"ק ע' קצח.

(164) תהלים צה שם. סנהדרין צח, סע"א.

[לאחרי חלוקת השטרות – אמר:]

ע"פ המדובר כמ"פ ש"שמחה פורץ גדר"¹⁰¹ – צריך לנגן ניגון. ותחילה יש להשלים מההתוועדות דיום י"ג תמוז – ניגון ה"בינוני", ולאח"ז הניגון ד"לכתחילה אריבער" לאדמו"ר מהר"ש, ולאח"ז – ניגון שמחה פורץ גדר.

[לאחרי ההתוועדות התפללו תפלת ערבית, וטרם צאתו התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן הניגון "ניעט ניעט ניקאווץ".]

המשך ביאור למסכת חולין ליום שני עמ' ב

מלחמת משה רבינו בסיחון, כפי השבון עיר סיחון מלך האמרי היא, והוא נלחם במלך מואב' וגו' (במדבר כא כו), ולכאורה קשה, מאי נפקא מינה – איזה דבר נלמד ממה שהשמיענו הפסוק שמתחילה היתה העיר חשבון שייכת למואב, וכבש סיחון את חשבון ממואב. ומבארת הגמרא מה באמת השמיענו הפסוק, כיון דאמר להו הקדוש ברוך הוא לישראל (דברים ב ט) 'אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה כי לא אתן לך מארצו ירשה כי לבני לוט נתתי את ער ירשה', הרי שצוה ה' את ישראל שלא לכבוש כלום מנחלת מואב, ורצה ה' לתת לישראל את חשבון שהוא חלק מנחלת מואב, ולכן אמר הקדוש ברוך הוא, לית סיחון ליפוק ממואב – יבוא סיחון ויוציא את העיר חשבון מרשות המואבים, ואחר כך ליתו ישראל וליפיקו מסיחון – יבואו ישראל ויכבשו את חשבון מסיחון. ותינו דאמר רב פפא, עמון ומואב טיהרו מסיחון, כלומר, מתחילה היו ישראל אסורים לכבוש את ארצם של עמון ומואב, ויטרהו, נבטל אסורם, על ידי שסיחון כבש את ארצם, וישראל נטלה מסיחון.

הגמרא ממשיכה לדרוש פסוקים הנראים כמיותרים: נאמר בפסוק (דברים ג א) 'צדיקים יקראו לחרמון שרין והאמרי יקראו לו שניר', ולכאורה קשה, מדוע הוצרך הפסוק להשמיענו כיצד מכנים הצידונים והאמוריים את הר חרמון. ומבארת הגמרא: תנא – שנינו בברייתא, 'שניר' ו'שרין' הם מהרי ארץ ישראל, ולפי שהר חרמון קרוב לארץ הצידונים ולארץ האמורי בנו עליו שניהם ערים גדולות, הצידונים קראו לעיר שלהם 'שרין' והאמוריים קראו לעיר שלהם 'שניר', ופסוק זה מלמד שכל אחד ואחד מאומות העולם הלה וכןה לו ברוך גדול לעצמו, והעלה לו על שם הרי ארץ ישראל – ורצה שיקרא שם העיר כשם הר שבארץ ישראל, ללמדו שאפילו הרי ארץ ישראל חביבים על האומות העולם.

כיוצא ב – בדומה לכך יש פסוק נוסף שלכאורה לא מובן מדוע נכתב בתורה, שנאמר לגבי הרעב שהיה במצרים בזמן יוסף, כשנגמר למצריים הרכוש שיכלו לקנות מזון תמורתו, מכרו את אדמתם לפרעה, ונאמר (בראשית מז כ-כא) 'ויקן יוסף את כל אדמת מצרים לפרעה כי מכרו מצריים איש שדהו כי חזק עליהם הרעב ותהי הארץ לפרעה, ואת העם העביר אתו לערים, מקצה גבול מצרים ועד קצה'. ולכאורה קשה מאי נפקא מינה – מה משמיענו הפסוק בכך שהעביר יוסף את העם ממקום למקום. ומבארת הגמרא: בא הפסוק לספר שבחו של יוסף, מאחר ואחי יוסף ירדו לגור במצרים, רצה יוסף דלא ליקר לאחיו בללותא – שלא יקראו המצרים לאחיו לאחר זמן 'גולים', וכדי שלא יתביישו בני ישראל שהם גולים, טרח יוסף שגם כל המצרים יהיו גולים, כל אחד בעיר רחוקה ממקום מגוריו, בקצה השני של מצרים.

שנינו במשנה: 'סימני העוף לא נאמרו'. תמזה הגמרא: ולא – האם לא נדרשו סימני עופות מתורה, והתנא בברייתא, נאמר בתורה בכלל העופות הטמאים נשר,

תחליף בר אבינא, כתוב 'ארונק' באגדה, לפי שנאמרה בו תיבה יפה של ארונקי, ופרשה – ותפרש שם מהו ארונקי, לפי שאין הכל מבינים תיבה זו.

הגמרא דנה עתה בעיקר דברי רבי יונתן. אומרת הגמרא: ופליגא דרב – רבי יונתן, האומר שהטעם שאין העוים נמנים עם סרני פלשתים הוא כיון שלא היו חשובים, חולק על רב, דאמר רב, עוים, לא היו מפלשתים, אלא מתימן בן אליפז בן עשו באו, ולא היו מהפלשתים, ולכן לא כתב הפסוק שיש ששה סרני פלשתים, אלא רק חמשה. תניא נמי הכי – וכן שנינו בברייתא כדברי רב, עוים מתימן באו. ולמה נקרא שמן עוים, לפי שעויותו את מקומן – שיצאו ממקומם והלכו לארץ פלשתים, ולכן מקומם נתעוות, כלומר נחרב. דבר אחר, נקראו עוים לפי שאיוו לאלהות הרבה – עיוו מלשון איוו, שהאותיות עי"ן ואל"ף מתחלפות, ולכל אחד מסרני פלשתים היתה עבודה זרה משלו, והם באו לגור בין הפלשתים מפני שהתאוו לעבוד את כל חמשת העבודות. דבר אחר, נקראו עוים, לפי שהיו גיבורי מלחמה, שכל הוואה אותם אוחותו עוית – רתת וחלחלה. אמר רבי יוסף, ואית להו שיתפרי דרי שיני לכל חד וחד – ויש לכל אחד מהעוים שש עשרה שורות של שינים.

אבב כך שהביאה הגמרא פסוקים הנראים כסותרים זה את זה, מביאה הגמרא דרשות על פסוקים הנראים כמיותרים, והראשונה שבהם היא בענין העוים: אמר רבי שמעון בן לקיש, יש הרבה מקראות שנראה לקורא אותם שהם איווין לשויה, מפני שאין להם צורך בתורה, וגנאי הוא לחברם עם דברי הקודש, ובאמת הן הן גופי תורה, לפי שיש טעמים גדולים התלויים בפסוקים אלו.

הגמרא מפרשת עתה עד סוף הסוגיא מה הם פסוקים הללו: נאמר בפסוק 'והעוים הישבים בחצרים עד עזה כפתרים היצאים מנפתור השמידם וישבו תחתם' (דברים ב כג), ולכאורה קשה מאי נפקא מינה – מה הדבר שיש לנו ללמוד מדברי הימים של הכפתורים ושל העוים. אמנם לפי האמת יש בכך לימוד גדול, ומבארת הגמרא, מדאשכחיה – כיון שהשביע אבייאל מלך פלשתים לאברהם ואמר לו 'ועתה השבעה לי באלהים הנה אם תשקן לי וליניי וליבדי כחסד אשר עשיתי עמך תעשה עמדי ועם הארץ אשר גרתה בך' (בראשית כג כג), ונשבע על כך אברהם, שלא ילחם בבניו ובכדיו של אבייאל, ובשעה שנכנסו ישראל לארץ עדיין היו נכדי אבייאל קיימים, ולא יכלו בני ישראל לכבוש את ארצם של העוים מעזה עד חצרים. אמר הקדוש ברוך הוא, ליתו בפתורים – יבואו בני האומה הקרויה כפתורים, שאינם מפלשתים, וליפקו – ויוציאו את הארץ מעוים, דתינו – שהם פלשתים, נכדי אבייאל, ואחר כך ליתו – יבואו בני ישראל, ליפקו – ויכבשו את הארץ מפתורים, ובכך אינם עוברים על השבועה, שהרי לא נלחמו בעצמם בצאצאי אבייאל.

מביאה הגמרא פסוק נוסף הנדרש בדומה לכך: כיוצא בדבר אהה אומר – כעין דבר זה מצאנו בפסוק אחר, נאמר בפסוק לגבי

לקומי שיחות

פינחס

כרך לג, א

"פלאות" נזכרו ש"פילים" לשון רבים – מוסיף על "פלאות" – "פלאי פלאות", היינו נוסף על הריבוי בכמות, גם ריבוי באיכות].

אבל רש"י שולל התחלת פירוש זה, באמרו שהטעם ש"הרואה פינחס בחלום פלא נעשה לו" הוא (לא מפני שאות פ"א שבתית "פינחס" מורה על "פלא", אלא) לפי שזהו "כמו שנעשה לפינחס".

ויש לומר, שטעמו של רש"י לחלק בין "הרואה הונא כו'" ל"הרואה פינחס כו'" הוא ע"פ המשך דברי הגמ' שם ש"הרואה הונא כו'" פירושו שראה שם זה "בכתבא" (שראה תיבת הונא או חנינא – כתובה. רש"י), ולכן מסתבר שהרמז קשור עם האותיות שראה בחלומה⁷; משא"כ "הרואה פינחס כו'" פיל כו'" אין פירושו שראה תיבה זו כתובה, אלא ראה דמותו של פינחס⁸ או פיל (כדמוכח מגמ' שם⁹ שיש חילוק אם ראה פיל "דמסרג" (שיש לו אוכף על גביו. רש"י) או "דלא מסרג"), וכיון שראה פינחס בחלומה, מסתבר שזה קשור עם הקורות¹⁰ את פינחס עצמו].

א. איתא בגמרא¹: "הרואה פינחס בחלום פלא נעשה לו, הרואה פיל בחלום פלאות² נעשו לו, פילים פלאי פלאות נעשו לו". ובפרש"י שם "פלא נעשה לו, כמו שנעשה לפינחס כדאמרין בסנהדרין"³.

מפשטות הגמרא משמע, שהחילוק בין "הרואה פינחס" ל"הרואה פיל" הוא, ש"הרואה פיל" עושים לו "פלאות" – רבות, ואילו "הרואה פינחס" עושים לו רק פלא אחד ("פלא" לשון יחיד).

ותמוה: בסנהדרין שם³ מפורש "נשה נסים נעשו לו לפינחס" (ובספרי⁴, תיב"ע⁴ ועוד איתא שי"ב נסים נעשו לו, ובפרש"י עה"ת⁴ "והרבה נסים נעשו לו"), ומדוע "הרואה פינחס בחלום (רק) פלא (אחד) נעשה לו" – הרי אין זה "כמו שנעשה לפינחס"?

ויש להוסיף ולהעיר, שלולא פרש"י הי' אפשר לבאר טעם החילוק, שהוא ע"ד מה שנאמר בגמ' בהמשך לזה⁵, "הרואה הונא בחלום נס נעשה לו, חנינא חנניא יוחנן נסי נסים נעשו לו", ובפרש"י שם "נס נעשה לו, נו"ן כנגד נו"ן כו'", "חנינא, נוני"ן הרבה, נסים הרבה". ומעין זה הי' אפשר לומר בענינו, שה"פ"א דפינחס הוא כנגד "פלא"⁶, והיות שב"פיל" יש (נוסף על הפ"א) גם אות למ"ד ד"פלא"⁶ ה"ז מוסיף בהענין – ויש

(7) ועפ"ז מובן הטעם שרש"י שם (ד"ה נס) מוסיף "וכגון שראה השם כתוב" (ולא סמך על המפורש בש"ס תיכף לאח"ז. וראה סמיכת חכמים על פרש"י) – כי זהו היסוד לקשר אות נו"ן שב(אמצע) תיבת "הונא" לענין הנס.

(8) ראה גם דק"ס לברכות שם (בהגהות), אלא שמקשה ע"ז דא"כ הול"ל "ודוקא פינחס בן אלעזר" כדאמר (בגמ' שם לפני) גבי ישמעאל ("ודוקא ישמעאל בן אברהם").

(9) וכן מוכח מהא דרך ב"רואה הונא כו'" אמרו "והני מילי בכתבא" (ראה רש"י שם), ומשמע שהדברים שנמנו לפניו אינם "בכתבא" אלא הדבר עצמו. ועכ"ל כן בכו"כ דברים שם. וראה סמיכת חכמים לברכות שם ד"ה יצפה.

(10) משא"כ בנוגע ל"פיל", כיון שכללות השם (שהוא חיותו של הפיל – ראה תניא ח"ב פ"א) קרובה לתיבת "פלא" (דלא כשם פינחס, שהשייכות (הגלוי) היא רק באות אחת), מובן, שיש שייכות ביניהם*. וראה הגהות מלא הרועים לברכות שם (ד"ה הרואה קנה).

(*) ולהעיר מגמ' שם (נו, ב) לפני ד"רואה חתול בחלום, באתרא דקור ל' שונרא נעשית לו שירה נאה, שינרא נעשה לו שיני רע".

(1) ברכות נו, סע"ב.

(2) בברכות נו, ב פיל . . פלא נעשה לו. אבל בנוסח הכ"י ברק"ס שם – "פלאות" (כלפניו בגמ' שם).

(3) פב, ב.

(4) ס"פ בלק. – ובראב"ע שם "שנעשו נעשרה נסים לפינחס". רצ"ע מקורו.

(5) שם נו, רע"א.

(6) ולהעיר, דאות נו"ן (שבפינחס) מתחלפת בלמ"ד (שהן ממוצא א' – דטלג"ת שבלשון. ראה נחמ"ג, ל ומצו"ד שם. רש"י קדושים יט, טז. ועוד).

נפלאות", שהכוונה בזה¹⁵, שבגאולה העתידה לבא
יהיו נסים גדולים, שאפילו בערך להנסיים שאירעו
לאבותינו ביציאת מצרים (שלא היו מלובשים
בטבע), יהיו בגדר "נפלאות".

וזהו גם כוונת רש"י במ"ש "כמו ש-נעשה
לפינחס כדאמרין בסנהדרין", שמגמ' סנהדרין שם
מוכח, שעיקר החידוש אצל פינחס, אינו כמות
הנסים שנעשו לו, אלא זה ש"פלא שנעשה לו",
היינו לא רק נסים רבים בכמות, אלא איכות בלתי
טבעית – הנהגה באופן של "מופלא". שהרי ששת
הנסים שנמנו בסנהדרין שם, היו כולם באותו ענין,
היינו שבכל פרט ופרט שבמעשה שלו עשה הקב"ה
נס, ובוזה נראה בעליל שכל הנהגת הקב"ה עם
פינחס היתה באופן בלתי רגיל לגמרי, מלכתחילה
הנהגה של "פלא", וריבוי הנסים אינו עיקר
החידוש כלל כ"א שכל ההנהגה עם פינחס היתה
בדרך "פלא".

ליתר ביאור:

ענין של "נס" הוא שידור מערכות הטבע,
שמה גופא מובן, שיש נתינת מקום להנהגת
הטבע, אלא שפועל בה שידור וביטול, ולכן, בכל
פעם שיש נס צ"ל פעולה חדשה עוד הפעם של
ביטול הטבע; משא"כ פלא – ד"כל הפלאה לשון
הבדלה ופרישה"¹⁶ – מורה על הנהגה שמובדלת
לגמרי מהנהגת הטבע, עד שאינו בגדר הטבע,
ובמילא אין כאן בכל פעם פעולה מיוחדת של
שידור הטבע, אלא נקבעה הנהגה נסית שהיא תהי'
ההנהגה הרגילה בכל מאורע זה.

וזה מ"ש רש"י "פלא נעשה לו, כמו שנעשה
לפינחס" – "פלא" לשון יחיד דוקא: זה שנסים
רבים נעשו לפינחס, היתה הנהגה (כללית) אחת,
בדרך "פלא", מובדל לגמרי מגדר הטבע (אלא
שבדרך ממילא נסתעף מזה שהיו נסים בכל פרט
ופרט כו'), ולכן אין הם "פלאות" (או "נסים")
לשון רבים, כי הכוונה היא למצב, הנהגה (לשון
יחיד) פלאית.

והדרא קושיא לדוכתא – שהרבה נסים נעשו
לו.

ב. ויובן זה בהקדם עוד דיוק, שלכאורה, ע"פ
פרש"י שזה ש"פלא נעשה לו" הוא "כמו שנעשה
לפינחס" – מדוע אומרים "פלא נעשה לו" (פלא
דייקא), והרי בסנהדרין שם הלשון "ששה נסים
נעשו לו", והול"ל "נס נעשה לו"?

וגם את"ל שפתרון החלום שייך גם לשם
"פינחס" – הרי בשם "פינחס" יש שתי (20)
האותיות "נס" (שלכאורה הרי זו שייכות יותר
גלוי, מהשייכות דאות פ"א לתיבת "פלא").

והנה לפעמים מבואר¹¹ החילוק בין שתי
הלשונות "נס" או "פלא", ש"נס" הוא דבר גבוה
כבכתוב שלפני פרשתנו¹² – היינו מאורע שיוצא
וגבוה מדרכי הטבע, ואילו "פלא" הוא כל דבר
המעורר פליאה אצל האדם¹³, גם אם אין בו שידור
מערכות הטבע, כלומר גם כשהנס מלובש בטבע.

ועפ"ז ה' אפשר לבאר, לכאורה, דיוק הלשון
"פלא נעשה לו" – כי רוב הנסים שנפרטו בש"ס
שם אינם דברים היוצאים מדרכי הטבע, "הי' לו
לזמרי לפרוש ולא פירש" . ה' לו לדבר ולא דבר
וכו".

אבל דוחק לתרץ כן, כי שני הנסים האחרונים
שנמנו בגמ' שם – "שבא מלאך והגבי" את
המשקוף" . שבא מלאך והשחית בעם" – אינם
מלובשים בטבע כלל ונלמדרשים הנ"ל שיי"ב נסים
נעשו לו – הרי רוב הנסים שנפרטו שם הם דברים
שלמעלה מן הטבע באופן גלוי.

ג. ולכן נ"ל להיפך, שכאן הכוונה ב"פלא נעשה
לו" היא, ל"פלא" שלמעלה מ"נס", ע"ד לשון
הכתוב¹⁴ "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו

ועוד י"ל, שפיל בפשטות הוא בעל חי "מופלא" – ראה רש"י
ברכות (נז, ב ד"ה חוץ) "שמשונוין במראיהן". ועוד, שפיל הוא
מהבחי"ה הגדולים בגשמיות (וראה ברכות שם (נה, סע"ב) "ולא
פילא דעייל בקופא דמחטא"). ולהעיר מגליני הש"ס (להר"י
ענגל) שם בנוגע ל"גמל". ביאורו (לאדמו"ר האמצעי) וישב כד,
ג.

(11) ראה לקו"ש חט"ו ע' 367 ואילך.

(12) חוקת כא, ח.

(13) ולהעיר מרמב"ם סוף ה'ל' טומאת צרעת "אות ופלא ה'י
בישראל".

(14) מיכה ז, טו. וראה תשא לר, י. ועוד.

(15) ראה אוה"ת למיכה עה"פ (ע' תפ"ד). וראה לקו"ש שם
הערה 16. ונ"ל.

(16) רש"י שופטים יז, ח. וראה רש"י וירא יח, יד. תשא שם.
ועוד.

37 הוא מתייגע ומעורר בעצמו הנהגה חדשה, תוקף
38 גדול עד כדי מסירת נפש. ומובן, שאז המסירת
39 נפש בכל פעם היא עבודה חדשה, וצ"ל התעוררות
40 חדשה ע"ז;

41 אבל יש אדם שהוא איש מסירת נפש, שהוא
42 מסור ונתון לגמרי לרצונו ית' ואין לו רצון בפ"ע
43 כלל, ענינו הוא מסירת נפש להקב"ה, ואזי בדרך
44 ממיילא יש לו מסירת נפש בכל ענין ופרט הקשור
45 לעבודתו ית' – ע"ד הנ"ל בענין של "פלא", שזהו
46 מצב של הנהגה נסית באופן שהנהגה זו היא
47 ההנהגה הרגילה (הטבעית) שלו.

48 וזהו דרגתו של פינחס, "בקנאו את קנאתי"¹⁹,
49 שסיכן עצמו בענין שאין בזה חיוב (ואדרבה, אם
50 הי' שואל – אין מורין כן²⁰), אלא שקנאין פוגעין
51 בו²¹, שזהו רשות והיתר לקנאי לפגוע בו; ובפרט
52 לפי דברי הירושלמי²² שקנאות זו היא "שלא ברצון
53 חכמים". ועוד זאת בנדו"ד – שמשא רבינו לא
54 עשה כלום (והרי פינחס לא הי' יודע שנתעלמה
55 ממנו הלכה²³) – אבל פינחס לא נכנס לשקו"ט
56 בעצמו כ"א קינא קנאת ה' צבאות.

57 מסירת נפשו של פינחס היתה למעלה מחשבון
58 ומדידה, משום שהי' איש מסירת נפש בעצם, וכיון
59 שהי' ענין של קידוש השם²⁴ – קינא קנאת ה'
60 צבאות.

61 ומדה כנגד מדה – שפלא נעשה לו²⁵.
62 ה. עפ"ז יבואר גם הטעם ששכרו של פינחס הי'
63 – "והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם"²⁶,

1 [ועפ"ז אולי יש לומר, שה"פלא" שנעשה
2 ל"הרואה פינחס בחלום" הוא למעלה מה"פלאות"
3 (לשון רבים) אצל "הרואה פיל", דמזה שאומר
4 "פלאות", לשון רבים, מובן, שהכוונה לריבוי
5 פלאות בכמות, והיינו פעולות של נפלאות, משא"כ
6 "פלא נעשה לו" (כמו שנעשה לפינחס) היינו לא
7 עשיית פלא אחד, אלא מצב של "פלא", כנ"ל¹⁷].

8 ד. והנה ע"פ פרש"י הנ"ל, ש"הרואה פינחס
9 בחלום פלא נעשה לו – כמו שנעשה לפינחס",
10 מובן, שענין ה"פלא" הוא ענינו העיקרי של
11 פינחס; דאם נאמר שזהו רק ענין טפל וצדדי בו,
12 לא שייך לומר, שמשום שביום ההוא נעשה פלא
13 לפינחס – משא"כ כל השנים שלפני זה ושלאחרי
14 זה – לכן כל "הרואה פינחס בחלום פלא נעשה
15 לו". אלא עכצ"ל שענין ה"פלא" הוא ענינו של
16 פינחס.

17 והיינו, שהטעם לזה שהקב"ה התנהג עם פינחס
18 באופן של "פלא", הוא משום שהנהגתו ועבודתו
19 של פינחס עצמו היתה (לא עבודה רגילה, אלא)
20 באופן של "פלא", ומדתו של הקב"ה מדה כנגד
21 מדה – ולכן הנהגת הקב"ה עמו היתה באופן כזה,
22 "פלא נעשה לו".

23 ביאור הענין:

24 ענינו של "נס" בעבודת האדם הוא – מסירת
25 נפשו¹⁸, דכמו שנס כפשוטו מורה על גדלותו של
26 הקב"ה, שאין דבר המונע מילוי רצונו ית', ואם
27 מצב הטבע מנגד לרצונו הרי הקב"ה משנה הטבע
28 – ע"ז הוא ענין עבודה מתוך מסירת נפש, שזה
29 מורה על תוקף רצונו של האדם לעשות רצונו ית',
30 באופן שאין דבר שיכול למנוע אותו מלקיים רצונו
31 ית', ומוסר נפשו ע"ז.

32 ובזה גופא יש שני אופנים הנ"ל – "נס"
33 ו"פלא":

34 יש אדם שעיקר עבודתו היא ע"פ טעם ודעת,
35 בלימוד התורה, קיום המצוות, וכיו"ב, אלא שאם
36 נצרך באיזה פרט יוצא מהרגיל, מסירת נפש, הרי

(17) ועד"ז י"ל בנוגע ל"פלאי פלאות" (בהמשך הגמ'),
שהכוונה לגדר ריבוי (אלא – לא בכמות כ"א באיכות). משא"כ
"פלא" ל' יחיד הוא למעלה מגדר ריבוי, כנ"ל בפנים.

(18) ראה (בסגנון אחר) לקו"ש ח"ז ע' 151 ואילך. ועוד.

(19) פרשתנו כה, יא.

(20) סנהדרין פב, א. רמב"ם הל' איסור"ב פ"ב ה"ה. טור אה"ע
סו"ז. רמ"א חו"מ סת"כ ס"ד.

(21) משנה שם פא, ב. מקומות שבהערה הקודמת. רש"י בלק
כה, ז.

(22) סנהדרין שם (פ"ט ה"ז), וכפירוש היפה מראה שם. וראה
לקו"ש ח"ח ע' 319 ואילך ובהערה 24. וש"נ.

(23) סנהדרין שם פב, א. רש"י בלק שם, ו.
(24) ראה סנהדרין שם (בסוף העמוד).

(25) עפ"ז יש לומר גם הטעם שנעשה לו נס "לא הטיפו דם
כדי שלא יטמא פינחס" (תנחומא ס"פ בלק – משא"כ בתיב"ע
שם "דלא יסתאב כהנא") – אף ש(לכמה דיעות) פינחס לא הי'
כהן עדיין (נסמן בהערה 27), ומהו ההכרח שלא יטמא? – אלא
שזהו בהתאם להמס"ג דפינחס, שלא הי' בזה חיוב, ולכן נעשה
לו נס בענין שלא הי' מוכרח אלא להראות הגבהה, חזיבה תיורה
(ע"ד המבואר במפרשים לענין נס שמן דחנוכה).
(26) פרשתנו כה, יג.

אדמו"ר³², שמסירת נפשו במדינה ההיא היתה ע"ד
מסירת נפש דפינחס באופן של "בקנאו את
קנאתי", היינו לא מסירת נפש שמחוייבים בה ע"פ
דין תורה, וכמה חכמי ישראל סברו שאין מחוייבים
במסירת נפש באופן כזה – והוא מסר נפשו ע"ז.

והיינו משום שאצל כ"ק מו"ח אדמו"ר היתה
מסירת נפש לא פרט בעבודתו הק' אלא שכל
מהותו היתה מסירת נפש, עד שכל ענין בעבודה זו
הי' חדור במסירת נפש.

וכמשנ"ת במ"א בארוכה³³, ע"ד ג' התקופות
הכלליות בשלשים שנות נשיאותו של כ"ק מו"ח
אדמו"ר – תקופה ראשונה בעת היותו במדינה
ההיא, תקופה השני' בהיותו בלעטלאַנד ופולין,
ותקופה השלישית בארצות הברית – שעבודת הק'
שלו בכל אחת מהן דרשה תוקף ומסירת נפש,
ובכל אחת מהן – בצורה אחרת:

במדינה ההיא הי' זה קשור במסירת נפש
כפשוטו בגשמיות, עבודה הקשורה בסיכון חיי
הגוף, ולא רק של עצמו, אלא גם של שלוחיו
וחסידיו, שע"פ הוראותיו או גם בשליחותו ממש
עסקו בהרצת התורה וחיוזוק היהדות במדינה
ההיא, והעמידו חייהם בסכנת נפשות ממש;

בתקופה השני' היתה עבודתו בין אחבנ"י,
שומרי תומ"צ – ושם הקים כ"ק מו"ח אדמו"ר
מחדש ישיבות, ועסק בהפצת התורה בכלל
ובהפצת המעיינות ותורת חסידות חב"ד בין כל
החוגים;

ובתקופה השלישית, בהגיעו לארצות הברית,
שם הי' צריך לשנות דעם אפלייג (הנחת) המדינה
שבארצות הברית איז אנדערש, ואי אפשר
אידישקייט ממש ווי אין "דער אַלטער שטעטל" –
שהתעסקות זו היתה אפשרית רק על ידי תוקף
ומסירת נפש נגד כל הזרמים.

שכל אחד משלשת אופנים אלו במסירת נפש,
הוא מסוג שונה זמ"ז – וכ"ק מו"ח אדמו"ר קפץ
בנחשול של כאו"א בחיות ומסירת נפש, בלי
הגבלה כלל.

(32) ראה בארוכה בכ"ז לקו"ש ח"ח שם ע' 321 ואילך. ועוד.
(33) לקו"ש ח"ח ע' 303 ואילך. ע"ש בפרטיות.

1 שלפי פשוטו של מקרא²⁷, הפירוש בזה, שרק אז
2 נתכהן פינחס, "תחת אשר קנא לאלקיו"²⁶.

3 דיש לומר, שגם אופנו של שכר זה הוא בהתאם
4 לענין הנ"ל, שמהותו של פינחס היא – שהי' איש
5 "פלא" בעצם.

6 דהנה כהונה היא דבר הבא בירושה, כי אינה
7 אלא לזרע אהרן; ואילו כאן ניתנה כהונה לפינחס
8 "תחת אשר קנא לאלקיו"²⁸.

9 אלא שזהו מדה כנגד מדה, דכשם שפינחס קנא
10 לאלקיו, אף שלא הי' מצווה ע"ז (ועד שזהו "שלא
11 ברצון חכמים", שע"פ חכמת התורה יש מקום
12 לשקו"ט אודות קנאות זו), כך ניתן לו דבר –
13 כהונה – שע"פ חכמת התורה אינו דבר הניתן
14 בתור שכר.

15 וע"פ הנ"ל יש לבאר הטעם שהשכר הי' דוקא
16 בענין של כהונה, שזהו ענין של ירושה וטבע – כי
17 גם זה הוא כמו "פלא" (שלמעלה מנס), והיינו,
18 שנוסף לזה שנעשה לו דבר שלא ע"פ חכמת
19 התורה (שאי אפשר להגיע לכהונה על ידי עבודה),
20 הרי עוד זאת, ששכר זה גופא (שלמעלה מחכמה)
21 נעשה אצלו ענין שבטבע, עד שבא בירושה "לזרעו"
22 אחריו – שזהו גדר של "פלא", שענין הנס נעשה
23 הטבע שלו, כנ"ל באורך.

24 ו. והנה גאולת כ"ק מו"ח אדמו"ר (ביום י"ב
25 תמוז תרפ"ז) ממאסרו אשר נאסר במדינה ההיא
26 היתה בשבוע דשבת פ' פינחס²⁹, ועוד זאת,
27 שבשבת פ' פינחס בירך ברכת הגומל³⁰. ואם כל
28 עניני העולם הם בהשגחה פרטית (כתורת
29 הבעש"ט), כ"ש וק"ו עניני איש ישראל, ועאכו"כ
30 של נשיא ישראל – ומזה מובן, שגאולת כ"ק מו"ח
31 אדמו"ר שייכת לתוכן ענינו של פינחס³¹.

32 ואכן ראינו אצל בעל הגאולה – כ"ק מו"ח

(27) רש"י שם. וכהדיעה בגמ' זבחים (קא, ב).

(28) ראה גם לקו"ש ח"ד ע' 1070 ואילך. ח"ח ע' 320. ועוד.

(29) וכן הברי"מ שלו (י"ט תמוז תר"ם) היתה בשבוע דפ' פינחס. וראה לקו"ש ח"ח שם ע' 318 הערה 3.

(30) ראה סה"מ קונטרסים ח"א קצה, א. ובכ"מ.

(31) ולהעיר שפינחס בגימט' יצחק (זהר פרשתנו רלז, ב) –

שם השני דבעל הגאולה, ופינחס מזרע' דיוסף (רש"י וראו ו, כה. סוטה מג, א) – שם הראשון דבעל הגאולה.

1 וזהו איש מסירת נפש בעצם מהותו, ולכן כל
2 דבר ודבר בזה נעשה מתוך מסירת נפש [ע"ד הנ"ל]
3 ס"ג בענין "פלא".
4 וזוהי גם ההוראה למעשה – שע"י ש"נלך
5 בדרך . . אשר הורנו . . ונלכה באורחותיו"³⁴
6 לעסוק בחיזוק הדת והרבצת התורה, במסירת נפש
7 – ובפרט שעתה הוא לא מתוך מצוקה גשמית ח"ו

8 אלא מתוך הרחבה, מסירה ונתינה לעבודה למעלה
9 ממדידה והגבלה, מבלי להתחשב עם מונע ומעכב
10 כו' – זוכים ש"פלא נעשה לו", שהקב"ה מצליח
11 את העבודה בדרך "פלא",
12 וכ"ז ממהר ומביא במהרה בימינו ממש קיום
13 היעוד³⁵ "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות".
(משיחת ש"פ פינחס תשכ"ו)

(34) ל' אדה"ז תניא אגה"ק סי' זך.

(35) מיכה ז, טו.

המשך ביאור למסכת חולין ליום חמישי עמ' א

1 'למינו' נאמרה כדי להביא עורב הקא בראשי יונים, שאף הוא אסור.
2 מפרשת הגמרא את הברייתא: אמר ר' ברייתא, 'עורב, זה עורב'.
3 תמחה הגמרא: מאחר ופירש התנא את מיני העורבים שריבתה
4 התורה, מדוע לא פירש מהו סימנו של סתם עורב, אטו קמן קאי
5 – וכי עורב סתם נמצא לפנינו והתנא מראה לנו אותו, שמחמת כן
6 לא הוצרך לפרש את סימנו, שנדע מי הוא סתם עורב, האסור.
7 מתרצת הגמרא: אלא אימא – כך צריך לגרוס בברייתא, 'עורב, זה
8 עורב אויבא' – עורב שכולו שחור, וכן הוא אויב (שיה"ש ה"א)
9 ראשו כתם פז קוצותיו תלתלים שחורות כעורב, ומבואר בפסוק
10 שסתם עורב הוא העורב השחור, ואף עורב האמור בפסוק, הוא
11 השחור.
12 ממשכיה הגמרא לבאר את הברייתא: 'עורב העמקי', שהתרבה
13 לאיסור מלשון 'את כל העורב', זה הוא חיוורא – עורב לבן.
14 ו'עמוק' הוא מלשון לבן, ומוכיחה זאת הגמרא, וכן הוא אויב לגבי
15 נגע צרעת של בהרת לבנה על עור הבשר, ו'רָאָה הִכְהֵן אֶת הַנֶּגַע
16 וְהִנֵּה (ו)מֵרָאֵהוּ עֹמֵק מִן הָעוֹר' (ויקרא יג ל), שמראה הלובן של הנגע
17 נראה כאילו הוא יותר עמוק מן העור שמסביב, שהוא כהה יותר,
18 כְּמֵרָאֵה חֹמֶה הַעֲמוּקָה מִן הַצֵּל – כמו שהמקום שהשמש זורחת בו
19 נראה עמוק יותר ממקום שיש בו צל, וכן העורב הלבן נראה צבעו
20 'עמוק' כלפי העורב השחור, ולכן הוא מכונה 'עמקי'.
21 מבארת הגמרא את סיום הברייתא: ו'עורב הקא בראשי יונים',
22 שהתרבה לאיסור מלשון 'למינו', אמר ר' פפא, לא תימא דאית
23 בריש יוני – אל תאמר שזה העורב שמגיע לפני היונים, אלא דרמי
24 רישיה לדיניה – אלא זה העורב שראשו דומה לראש היונה.
25 הגמרא ממשכיה בביאור המינים הטמאים: תנו רבנן, נאמר בתורה
26 בפרשת העופות הטמאים (ויקרא יא טז) יָאֵת הַנֶּזֶץ לְמִינֵהוּ, ויש
27 לדרוש כן, 'הנץ, זה מיני הקרוי נץ, ומה שנאמר בתורה 'למינהו',
28 נאמר להביא את מין העוף שקרוי ב' חיריא, שגם הוא בכלל איסור
29 הנץ. מבארת הגמרא: מאי – מהו ב' חיריא, אמר אבבי, זהו עוף
30 הקרוי שוריקא.
31 הגמרא מבארת שהחסידיה והאנפה הן ממין 'דידה', ומדוע נקרא
32 כן: אמר ר' יהודה, 'החסידיה' האמורה בתורה (ויקרא יא טז) זו מין

33 דיה לבנה. ולמה נקרא שמה חסידיה, לפי שעושה חסידות עם
34 חבירייה, שמחלקת להן את מזונותיה. 'האנפה' האמורה בתורה
35 (שם) זו מין דיה רגזית. ולמה נקרא שמה אנפה, לפי שמנאפת –
36 מתרגזת עם חבירייה.
37 הגמרא מבררת את מנין העופות הטמאים: אמר ר' חנן בר רב
38 חסדא, אמר רב חסדא, אמר ר' חנן בר רביה (בנו) דרבא, אמר רב,
39 עשרים וארבעה עופות טמאין הן, שמנתה תורה.
40 מקשה הגמרא: אמר ליה ר' חנן בר רב חסדא לרב חסדא, דהיא
41 – על איזו פרשה נאמר כלל זה, והרי בשני מקומות מנתה התורה
42 את העופות הטמאים, בספר ויקרא ובספר דברים, אי כוונת רב
43 לאותם דספר ויקרא, עשרים הוּן – הרי נמנו שם עשרים עופות
44 בלבד. ואי כוונתו לאותם דמשנה תורה, הרי רק עשרים וחד הוּן.
45 וכי תימא – ואם תפרש שהכוונה לאותם המנויים במשנה תורה,
46 והעוף 'דאח' דבתיבא – שכתבתו התורה בויקרא, ולא בתיבא –
47 ולא כתבתו תורה במשנה תורה, שרייה עליה – יש להוסיף על
48 אותם המנויים במשנה תורה, הרי אכתי עשרין ותרין הוּן – עדיין
49 יש לנו רק עשרים ושנים עופות, ואילו רב אמר שיש עשרים
50 וארבעה עופות טמאים.
51 מתרצת הגמרא: אמר ליה רב חסדא, הכי אמר אבבה דאמך משמיה
52 דרב – כך אמר אבי אמך שהוא רב חנן בר רבא בשם רב, נאמר
53 בתורה 'האנפה למינה', 'האיה למינה', 'כל ערב למינו', ו'הנץ
54 למינהו', הרי כאן עוד ארבע עופות טמאים, ויחד עם העשרים
55 המנויים בפירוש, הרי אלו עשרים וארבע.
56 מקשה הגמרא: הרי מתחילה אמרנו שבשתי הפרשיות יחד נאמרו
57 עשרים ושנים עופות טמאים בפירוש, ואי הכי – אם כך שנסופו
58 לנו עוד ארבעה מינים טמאים, עשרין ושתים הוּן – עשרים ושש
59 עופות טמאים הם, ולא רק עשרים וארבע. מתרצת הגמרא: אמר
60 אבבי, 'דאח' האמורה בספר ויקרא ולא במשנה תורה, ו'דאח'
61 האמורה במשנה תורה ולא בספר ויקרא, מין עוף אחת היא.
62 ומוסיף אבבי ואומר, דא' סלקא דעתך תרפי אינון – שאם תעלה
63 בדעתך לומר ששני מיני עופות שונים הם,

לקוטי שיחות

פינחס

כרך לג, ב

בפשטות יש לומר, שכוונתו בזה לבאר מדוע נענשו בני קרח כל עיקר (להיות בין הבלועים באדמה) – והרי עשו תשובה?⁷ ולכן כותב ש"הם היו בעצה תחלה", ועוד זאת, שתשובתם לא היתה תשובה גמורה⁸, כי רק "הרהרו תשובה בלבם" – ולכן הגיע להם עונש זה (שנבלעו באדמה), אלא שכיון שעכ"פ הרהרו תשובה, לכן "לא מתו" אלא "נתבצר להם מקום גבוה בגיהנם וישבו שם".

אבל עדיין אין זה מבאר דיוק הלשונות בפירוש רש"י:

(א) מ"מ ש"הם היו בעצה תחלה" (ולא "הם היו במחלוקת" וכיו"ב), משמע, שלא רק שהצטרפו למחלוקת שפרצה, אלא הם היו מהיועצים שעל פי עצתם התחילה⁹ מחלוקת קרח.

ואינו מובן:

(1) ההכרח ע"פ פשט שבתחילה היו בני קרח בין החולקים על משה – ולהעיר אשר תרגום יונתן ותרגום ירושלמי¹⁰ פירשו שלא היו בעצת קרח –

(7) וראה משמרת הקדש, באר יצחק ועוד כאן. – וצ"ק, שלכאורה קושיא זו מתעוררת כבר לעיל בפ' קרח, כיון שפרש"י שם שבני קרח עשו תשובה, והו"ל לרש"י לתרץ שם מדוע נבלעו.

(8) ראה עד"ז גו"א כאן.

(9) ע"ד "בעצה תחלה" שבפרש"י וראו (ז, כח).

(10) פרשתנו כאן.

בקיצור מזרחי (ועד"ז במלאכת הקודש על פרש"י) פי' ברש"י שהיו מבני בניו של קרח שהיו גדולים ולא נכנסו עמהם במחלוקת כל עיקר (וזוהי משפחת הקרחי שממנה יצא שמואל כו'). וצ"ע שהרי זה היפך פרש"י קרח הנ"ל, דזה שיצא ממנו שמואל כו' הוא לפי שבני קרח עשו תשובה.

[אלא שלדעתו תלוי בכ' הדעות אם בני קרח יצאו מן האדמה או ששוב לא עלו (ראה לקמן ס"ג ובהנמקן שם), וראה שם שמפרש, שפרש"י בתהלים (מב, א) הוא להדיעה שיצאו משם ופרש"י פרשתנו הוא כהדיעה שלא יצאו משם, וא"כ אפ"ל שס"ל שפרש"י קרח הנ"ל הוא להדיעה שיצאו משם*].

(*) והוא כדעת הרא"ם בכ"מ, שלפעמים מפרש רש"י במקום א' לדיעה א' ובמקום שני לפי דיעה אחרת. וכבר נת' כמ"פ שלכאורה אין זה פשוטו של פרש"י.

א. עה"פ¹¹ "ובני קרח לא מתו" פרש"י "הם היו בעצה תחלה ובשעת המחלוקת הרהרו תשובה בלבם לפיכך נתבצר² להם מקום גבוה בגיהנם וישבו שם".

וכתבו המפרשים³, שכוונת רש"י היא ליישב סתירה בפשטות הכתובים, דאיך אפ"ל ש"בני קרח לא מתו", והרי מפורש לעיל בפ' קרח⁴ "ותבלע גו' ואת כל האדם אשר לקרח" (שבפשטות נכללים והעיקר בזה בני קרח⁵)? ולכן מפרש רש"י, שאכן נבלעו באדמה, אבל לא מתו, כי "נתבצר להם מקום גבוה בגיהנם וישבו שם", והטעם ש"לא מתו" – כי "בשעת המחלוקת הרהרו תשובה בלבם".

אבל עדיין צריך ביאור אריכות לשון רש"י – "הם היו בעצה תחלה ובשעת המחלוקת הרהרו תשובה בלבם" – דלכאורה ה' מספיק לומר בקיצור: "לפי שעשו תשובה לפיכך נתבצר כו'", וע"ד לשון רש"י לעיל בפ' קרח⁶ (כשמפרש טעמו של קרח שהכניס עצמו לחלוק על משה, משום ש"ראה שלשלת גדולה יוצאה ממנו שמואל ששקול כנגד משה ואהרן כו' וכ"ד משמרות עומדות לבני בניו כו'", שרש"י מסיים) "ולא ראה יפה לפי שבניו עשו תשובה".

(1) פרשתנו כו, יא.

(2) מגילה יד, א. סנהדרין ק', סע"א. תנחומא קרח יא. במדב"ר שם (פ"ח, כ). – וראה הערה 18.

(3) שפ"ח. משכיל לדוד. וראה גם חדא"ג מהרש"א סנהדרין שם. – ובגו"א (ועוד) שרש"י מתרץ מדוע נאמר "לא מתו" ולא נאמר ובקיצור "חיו" (ע"ד שלח יד, לח).

(4) טז, לב.

(5) ברמב"ן שם, ש"כל האדם" היינו עבדיו ושפחותיו (ולא בניו). ובספורנו שם פי' שהם "הנמשכים אחריו במחלוקתו". – אבל מסתימת רש"י שם מובן, שלדעתו "כל האדם אשר לקרח" פירושו כפשוטו, שכל השייכים אליו בכלל.

(6) טז, ז.

ע"ד פירוש רש"י²⁰ "וישב יעקב – ביקש יעקב
לישב בשלוה". ומהו ענינו של עונש כזה, שהוא
דבר והיפוכו – נמצאים באדמה (בגיהנם), ושם
גופא – במקום "גבוה", ובאופן של "נתבצר"
(וישיבה בשלוה)?

וכדי לתרץ שאלה זו מדייק רש"י "ובשעת
המחלוקת הרהרו תשובה בלבם לפיכך נתבצר להם
כו" – כלומר: החסרון בתשובתם של בני קרח הי'
בכך שהיתה רק הרהור בלב ולא בדיבור בגלוי,
באופן שלא נודעה לאיש. ואדרבה, תשובתם היתה
בשעת המחלוקת, היינו, שלפי ראות עינים עדיין
המשיכו במחלוקת, וביחד עם זה עלה בלבם הרהור
תשובה.

[בפרש"י לתהלים²¹ אמנם כתב "ובשעת
המחלוקת פירשו" – אבל מזה שבפירושו על
התורה סתם "ובשעת המחלוקת הרהרו תשובה
בלבם" (ולא כתב ש"פירשו") מובן, שמפשטות
הכתובים (בחומש) משמע שלא פירשו מן
המחלוקת (והטעם בפשטות, שאם פירשו לא היו
נבלעים באדמה²²), ורק הרהרו תשובה בלבם²³].

ולכן הי' עונשם משונה כנ"ל, כי ה"ז מדה כנגד
מדה: כמו שהנהגתם היתה באופן של דבר

1 מובן, כי הלא מפורש בכתוב, כנ"ל, שכל האדם
2 אשר לקרח נבלעו בהאדמה, ומסתבר שזהו בגלל
3 השתתפותם בהמחלוקת¹¹; אבל מנ"ל לרש"י
4 ש"הם היו בעצה תחלה?

5 (2) גם אם נמצא הכרח לזה בפשוטו של
6 מקרא¹² – למאי נפק"מ כאן להדגיש גודל חטאם,
7 (שלא רק שנשתתפו במחלוקת קרח ועדתו, אלא)
8 היו "בעצה תחלה" [והרי גם בלי זה ראויים לעונש
9 כיון שלא עשו תשובה גמורה?]

10 (ב) "בשעת המחלוקת הרהרו תשובה בלבם" –
11 מהו הדייק שהרהרו תשובה בעת המחלוקת עצמה,
12 ולא לאחר? כתוצאה מדברי משה? ולכאורה
13 מסתבר יותר שתשובתם היתה לאחר שאמר משה¹³
14 "בזאת תדעון כי ה' שלחני גו' אם כמות כל האדם
15 גו'¹⁴, ולכן לא הועילה אז תשובתם לבטל עונשם
16 לגמרי, ולכן נבלעו.

17 (ג) "הרהרו תשובה בלבם" – דלכאורה אין
18 בלשון זו הדגשה שתשובתם לא היתה תשובה
19 גמורה¹⁵, אלא שהיתה רק הרהור בלב, ולא וידוי בפה
20 כו'¹⁶.

21 ב. ויש לומר, שכוונת רש"י היא, לבאר הטעם
22 שנענשו ולאחר זה ניצלו ובאופן משונה (ונסי)
23 שלא מצינו דוגמתו בכל התורה כולה – נבלעו
24 ביחד עם (קרח¹⁷ ו)דתן ואבירם ומשפחותיהם,
25 ולאידך, שם גופא "נתבצר להם מקום גבוה
26 (בגיהנם) וישבו שם" (ובפרט שיש מקום לומר
27 שב"וישבו שם"¹⁸ מתכוון רש"י לישיבה בשלוה¹⁹,

(11) להעיר שגם טפס של דתן ואבירם נאבדו (רש"י קרח טז,
כו).

(12) וי"ל ע"פ פרש"י קרח (שהובא לעיל בפנים) שסיבת
מחלוקת קרח היתה ש"ראה שלשלת גדולה יוצאה ממנו", וא"כ
מסתבר שגם בניו היו בעצה זו.

(13) קרח טז, כח ואילך.

(14) וצ"ע במשכיל לדוד כאן, שכ' "שנבלעו אלא דבאותה
שנעה הרהרו כו" (וכ"ה במדרש תהלים מה, ב) – שהרי ברש"י
מפורש "בשעת המחלוקת כו".

(15) שהרי תתכן תשובה גמורה בלב. ולהעיר מקידושין (מט),
ב) הרהר תשובה כו' צדיק גמור (כגירסת האור זרוע סק"ב. וכ"ה
בתניא פ"א).

(16) וראה מדרש תהלים שבעה ערה 14.

(17) את"ל שרש"י ס"ל שהי' מן הבלועים. וראה שיחת ש"פ
קרח תשל"ג. ואכ"מ.

(18) דלכאורה תיבות אלו מיותרות הן. ובכמדב"ר (פי"ח, כ)

ליתא. ואף שכ"ה בשאר המקומות שבהערה 2 – אין זה טעם
שרש"י יעתיקו בפירושו (כמו שלא העתיק מ"ש בסנהדרין שם
"וישבו שם) ואמרו שירה", כיון שאינו שייך לפשט"מ).

וע"פ המבואר בפנים מובן מדוע בחר רש"י בהגירסא "וישבו"
ולא (כמגילה שם) "ועמדו". וראה הערה 28.

(19) וי"ל שזוהי גם כוונת רש"י "נתבצר להם מקום גבוה כו"
– והיינו, כפירושו הפשוט, מלשון "מבצר", "ערים בצורות"
(וראה רש"י סנהדרין שם) – ל' חזק* (ועד"ז כ' ברע"ב ובאר
מים חיים (לאחי המהר"ל) כאן), והיינו, ש"מקום גבוה" זה גופא
הי' אצלם כמו עיר מבצר וחזק, שמזה מובן עוד יותר עד כמה
היתה ישיבתם שם בשלוה (והיו יכולים לחיות שם זמן רב).
(20) וישב לו, ב סד"ה אלה.

(21) מב, א.

(22) ולהעיר ממחז"ל (סנהדרין קט, סע"ב ואילך) שאון בן
פלת, אף שהי' בעצה, ניצל ע"י אשתו (אלא שרש"י לא הביאו.
וראה שיחת ש"פ קרח תשל"ג).

(23) ולשון רש"י בפ' קרח "עשו תשובה" – י"ל שקיצר שם
בלשונו (כיון שאינו מקומו), וכוונתו כמ"ש כאן להרהור תשובה
בלב.

(*) דלא כפרש"י במגילה שם ד"נתבצר" הוא "לשון גבוה" (ברש"י
בע"י "לשון גבוה"). וראה המשך לשונו בסנה" שם "התקין להם הקב"ה
מקום גבוה". ואכ"מ.

30 אבל עדיין אין בזה ישוב לשאלה האמורה –
31 מדוע לא הקדים וכתב הכתוב שבני קרח לא מתו
32 במקומו בפ' קרח, שנשארה "משפחת הקרחי"?
33 יש מפרשים²⁹ שזהו "מפני כבודו של משה
34 שאמר משה³⁰ ואם בריאה יברא ה' וירדו³¹ הם וכל
35 אשר להם וגו', ואם ה' נזכר כאן שבניו לא מתו
36 ה' גנאי למשה שלא הועילה תפלתו שהרי נשארה
37 מהם שארית בארץ".

38 אבל תי' זה צ"ע, שהרי זה ש"בני קרח לא
39 מתו" אינו בסתירה כלל לתפלת משה "אם בריאה
40 יברא ה' וגו' וירדו גו'", היות שלפועל נתמלאה
41 תפלתו וגם הם ירדו חיים שאולה, אלא שאח"כ
42 "נתבצר להם מקום גבוה בגיהנם", וא"כ אין כאן
43 גנאי למשה [ואדרבה, כיון שמשה רצה והשתדל
44 שיעשו תשובה³², הרי זה משבחו של משה, שפעל
45 עכ"פ על בני קרח שיעשו תשובה].

46 ד. ויש לומר בזה, בהקדם דיוק לשון הכתוב
47 בפ' קרח³¹ בעונש הבליעה – "וירדו הם גו' חיים
48 שאולה ותכס עליהם הארץ ויאבדו מתוך הקהל",
49 דלכאורה מהו הדיוק "ויאבדו מתוך הקהל", ולא
50 סתם "ויאבדו", או "ויאבדו מן הארץ" וכיו"ב³³.
51 וע"פ משנתל" בחטאם ותשובתם של בני קרח
52 יש לומר, כי עונש בני קרח ה' רק שנאבדו "מתוך
53 הקהל" ההוא³⁴, היינו הקהל שראו בעיניהם את
54 השתתפותם בהמחלוקת ואילו את תשובתם לא
55 ראו, שלכן מן ההכרח שיאבדו מתוך קהל זה;
56 משא"כ קהל אחר (שלא היו עדים בדבר) הרי אין
57 סיבה שיאבדו מתוכו.

58 וזהו הטעם שלא נאמר לעיל בפ' קרח ש"בני
59 קרח לא מתו" – כי רק לאחר שכתב לא ה' הקהל
60 שהי' בזמן מחלוקת קרח, כפרש"י לעיל (בפ'
61 חוקת³⁵) שבעדה זו "לא ה' בהן אחד מאותם

1 והיפוכו, שבפועל ובגלוי לא ה' ניכר שפירשו
2 מהמחלוקת אלא שבסתר מחשבתם והרהורם נבדלו
3 משאר עדת קרח – כך גם עונשם ה' במדה זו,
4 שראו כל ישראל שנענשו בדומה לקרח ועדתו
5 שכמוהם נבלעו באדמה, אלא ששם באופן מובלע
6 בארץ נבדלו מן השאר, "מקום גבוה בגיהנם וישבו
7 שם".

8 ג. ויש לומר, שבזה מתרץ רש"י בדרך אגב
9 (כדרכו) תמי' כללית בפסוק זה – דכל הכתוב "ובני
10 קרח לא מתו" מה בעי הכא? סיפור זה שבני קרח
11 לא מתו כי עשו תשובה, מקומו לעיל בפ' קרח,
12 כשהתורה מספרת גופא דעובדא.

13 בפשטות יש לומר, כי כאן בפרשתנו הוצרך
14 הכתוב להודיענו שלא מתו, כדי שלא יקשה לן זה
15 שמונה בין משפחות בני לוי את "משפחת
16 הקרחי"²⁴, ולכן מקדים הכתוב ש"בני קרח לא
17 מתו"²⁵, וכיון שלא מתו בהבלעם ו"נתבצר להם
18 מקום גבוה . . וישבו שם", הרי מסתבר שבמשך
19 הזמן יצאו משם²⁶, ומהם יצאו (כפרש"י לעיל בפ'
20 קרח, כנ"ל) שמואל הנביא וכ"ד משמרות כו'.

21 [בכמה מפרשי רש"י²⁷ כתבו דמ"ש רש"י
22 "נתבצר כו' וישבו שם", כוונתו שבני קרח נשארו
23 שם לעולם.

24 אבל דבריהם צ"ע, דמאחר שרש"י כ' בפירושו
25 שמבני קרח יצאו שמואל הנביא וכ"ד משמרות כו'
26 לפי שעשו תשובה, הרי עכצ"ל שסוף סוף יצאו
27 חיים מן האדמה²⁸. ויתירה מזו – מזה שבפרשתנו
28 – בזמן משה נמנית "משפחת הקרחי", מוכח
29 שבזמן משה כבר חיו חיי משפחה].

(24) כו, נח.

(25) ומה שנאמר זה כאן (במנין משפחות בני ראובן), ולא במקומו – ראה לקמן סעיף ה.

(26) ולהעיר שרש"י כותב ברור "בגיהנום". אבל ראה בחיי ועוד כאן, שמקום הבליעה נק' גיהנום. הרשב"א בהכותב לע"י מגילה שם.

(27) ראה רא"ם, ס' זכרון, קצור מזרחי, ועוד.

(28) כמ"ש בנחלת יעקב. וראה גם אמרי שפר, צידה לדרך ועוד. וכ"כ רש"י בתהלים מב, א "ועלו משם" (ובדברי דוד כאן ועוד, "שאיזה זמן היו בגיהנום ואח"כ יצאו על פני הארץ").

ועפ"ז מ"ש רש"י "וישבו שם", אינו מלשון התיישבות (וקביעות) אלא מלשון עכבה (כפרש"י תזריע יב, ד. וראה רש"י שמות ב, טו. ועוד. וראה לק"ש ח"ז ע' 80 ואילך ובהערות שם) – שנתעכבו שם משך זמן עד שיצאו.

(29) ש"ך עה"ת קרח (טז, לב), ובפרשתנו כאן מבאר הטעם שנאמר באמצע מנין בני. ע"ש.

(30) קרח טז, ל.

(31) שם, לג.

(32) ראה רש"י קרח טז, ח. שם, יב. שם, כה.

(33) ובכלל תיבות אלו לכאורה מיותרות. וראה ראב"ע, רמב"ן ועוד שם.

(34) ואף ששאר האנשים נאבדו לגמרי, שינה הכתוב מפני עונש בני קרח.

(35) כ, כב. וכן לפני"ז – כ, א.

36 (וגם לא אצל הר"ן איש מעדת קרח⁴⁰) – כמו כן
 37 הוא בבני קרח, שגם הם "היו בעצה תחלה".
 38 וזהו גודל הפלא בהענין דבני קרח, שאע"פ
 39 שהיו בעצה תחלה כמו דתן ואבירם, מ"מ, כיון
 40 ש"הרהרו תשובה בלבם" נמלטו מהשואל, ועד
 41 שיצאו מהם שמואל הנביא וכ"ד משמרות כו'.
 42 ויש לומר, שענין זה – החילוק בין דתן ואבירם
 43 ובני קרח – הוא בהתאם לתוכן הכללי של מנין זה
 44 של בני ישראל, שהי' "אחר המגפה"⁴¹, וכפרש"י
 45 שהמנין הי' כדי "לידע מנין הנותרות"; ובהמשך
 46 לזה מספר הכתוב ע"ד עדת קרח, שמבין אלה
 47 שנגזרה עליהם כלי' (שנאבדו הם וכל אשר להם
 48 מבלי שנשאר מהם שריד) היו "נותרים" – ובני
 49 קרח לא מתו".
 50 ו. מכל הנ"ל יש הוראה בגודל כחה של תשובה
 51 – שביכלתה לשנות ולהפוך את האדם מן הקצה
 52 אל הקצה:
 53 בני קרח נמצאו בתחילה בקצה הכי תחתון,
 54 וכנ"ל שהם היו בעצה תחלה, היינו שלא רק
 55 שנכשלו בחטא המחלוקת, אלא היו בגדר
 56 מחטיאים את הרבים, לחלוק על משה ועל הקב"ה;
 57 וגם תשובתם לא היתה תשובה גלוי', ואדרבא
 58 הי' רק הרהור תשובה בלב, ובגלוי הייתה – "בשעת
 59 המחלוקת", שהרהור התשובה שלהם לא הי' חזק
 60 דיו לפעול עליהם שיפרשו בריש גלי מן המחלוקת.
 61 ואעפ"כ, הנה לא זו בלבד, שבזכות הרהור
 62 תשובה זה נמלטו מן העונש שבא על עדת קרח,
 63 אלא עוד זאת, שגם בעת העונש גופא, בהיותם
 64 בלועים בגיהנם, היתה זאת ישיבה מתוך "שלוה",
 65 במקום גבוה ומבוצר,
 66 ועד שהגיעו לקצה הכי עליון – ש"אמרו
 67 שירה"⁴², ועוד זאת – שדברי שירתם ותהילתם
 68 נכללו בספר תהלים⁴³, ועד להשיר⁴⁴ ש"יסודתו
 69 בהררי קודש".

1 שנגזרה גזירה עליהם שכבר כלו מתי מדבר" – היו
 2 יכולים לצאת ממקומם כו', ורק אז נגלה לבני
 3 ש"בני קרח לא מתו".
 4 ה. אבל עדיין אין הענין מיושב כל צרכו, כי
 5 פסוק זה "ובני קרח לא מתו" בא (בסיום מנין
 6 משפחות בני ראובן –) בהמשך להסיפור ע"ד דתן
 7 ואבירם בני אליאב (בן פלוא בן ראובן) – "הוא"³⁶
 8 דתן ואבירם קריאי העדה אשר הצו על משה גו'
 9 בהצותם על ה', ותפתח הארץ את פי' ותבלע אותם
 10 וגו'".
 11 ולכאורה, הי' יותר מתאים לכתוב ענין זה
 12 במקום שהכתוב מונה את משפחות בני לוי³⁷,
 13 וביניהן את "משפחת הקרחי"³⁸.
 14 בפשטות יש לומר: כיון שהכתוב מספר כאן
 15 ע"ד בליעת דתן ואבירם, לכן מסיים הכתוב בענין
 16 הבליעה בקצרה ש"בני קרח לא מתו" (משא"כ
 17 באם הי' נכתב בפרשת משפחות בני לוי, הי' צריך
 18 הכתוב לחזור עוה"פ על דבר המחלוקת והבליעה).
 19 אבל זהו דוחק קצת מצד תוכן הענינים – כי
 20 מאחר שבא הכתוב לרמז תשובתם של בני קרח,
 21 שמשום כך לא מתו – הרי אינו מתאים להזכיר את
 22 בני קרח בהמשך אחד עם הסיפור ע"ד הרשעים
 23 הללו, דתן ואבירם, שנאבדו הם וכל אשר להם.
 24 וכדי לתרץ שאלה זו, מקדים רש"י "הם היו
 25 בעצה תחלה": זה שהכתוב מצרף את הענין ש"בני
 26 קרח לא מתו" להסיפור ע"ד דתן ואבירם, בא
 27 ללמדנו על ההשוואה והדמיון ביניהם בחומר
 28 המחלוקת – כשם שדתן ואבירם היו אלה "אשר
 29 הצו על משה", וכפרש"י "השיאו את ישראל לריב על
 30 משה", היינו לא רק שהכניסו עצמם בעדת
 31 החולקים, אלא שהם "הצו" ו"השיאו" לריב
 32 בתחבולות ועצות לחלוק על משה ועל הקב"ה [וזה
 33 הי' חומר החטא של דתן ואבירם שבגללו נאבדו
 34 הם וכל אשר להם, שלא מצינו (מפורש בחומש³⁹)
 35 עונש כזה במשך כל מ' שנה שהיו ישראל במדבר

40 כי הם (עכ"פ) בקשו כהונה, משא"כ דתן ואבירם שכל כוונתם היתה רק "הצו", ריב ומחלוקת עצמם.

41 פרשתנו כו, א.

42 סנהדרין קי, סע"א.

43 ב"ב טו, רע"א.

44 תהלים מזמור פז, א. – ולהעיר שמזמור זה מתחיל "לבני קרח מזמור שיר" (דלא ככמה המזמורים שאמרו בני קרח). וי"ל

36 פרשתנו כו, ט"ז.

37 כו, נז ואילך.

38 וראה ראב"ע, חזקוני, אוה"ח ועוד כאן.

39 ורק בפרש"י פרשתנו (כו, יג, שם, כד בסופו) נזכר ע"ד משפחות שנאבדו. ע"ש. – אבל ג"ז אינו דומה כלל לעונשם של דתן ואבירם, כפשוטו.

אריכות זמן הגלות, די ומספיק לישראל הרהור
תשובה בלב להביא תיכף ומיד ממש גאולתן של
ישראל – "ולציון יאמר איש ואיש יולד בה והוא
יכוננה עליון"⁴⁶, בגאולה האמיתית והשלמה על
ידי משיח צדקנו.

(משיחת ש"פ פינחס תשל"ז)

(46) תהלים שם, ה.

ומזה מובן בכ"ש וק"ו וכו' בנוגע לגאולה
העתידה לבא, שפסק הרמב"ם⁴⁵ "סוף ישראל
לעשות תשובה. . ומיד הן נגאלין" – שלאחרי
ריבוי התומצ"צ מתוך מסירת נפש וכו' במשך
שהוא ע"ד מחז"ל (פסחים קיז, א) "לדור מזמור מלמד ששרתה
עליו שכונה ואח"כ אמר שירה".
(45) הל' תשובה פ"ז ה"ה.

המשך ביאור למסכת חולין ליום חמישי עמ' 1

ובשמותיהם של העופות השונים, שהרי זו אומנותו. אלא אי אפרת
שרבי יצחק מדבר ברבך שהוא תלמיד חכם, בשלמא שמייהו נמיר
להו – מובן הדבר שהוא בקי בשמות העופות הטמאים משום
שהוא למד מהכוכמים את כל השמות של כל מיני העופות
הטמאים, אלא אינהו מי ידע להו – מנין יכיר החכם את מיני
העופות עצמם, ואם כן איך יתכן שיהיה בקי בצורת העופות
הטמאים, כדי לדעת שאין עוף זה דומה לאחד ממיני העופות
הטמאים. מסיימת הגמרא: אלא לאו שמייהו – ודאי מוכח מכאן
שרבי יצחק דיבר על רבו צייד. מסיקה הגמרא: שמייהו – אכן
יש להוכיח כן.
הגמרא מביאה ברייתא בענין קניית ביצים מעובדי כוכבים: תנו
רבנן בברייתא, לוקחין [קונים] ביצים מן העובדי כוכבים בכל
מקום, והביצים מותרות באכילה, ואין חוששין לא משום נבלות –
שמה ביצה זו נמצאה בתרגולת נבילה, ולא משום תרפות – וכן
אין חוששים שמה ביצה זו הוטלה על ידי תרגולת שיש בה אחד
מסימני הטריפה. כיון שביצים אלו הן מיעוט, ואין חוששים להן.
מקשה הגמרא: והרי עדיין יש לחשוש, דילמא דעוף טמא ניהו –
שמה זו ביצה של עוף טמא. מתרצת הגמרא: אמר אבהו דשמואל
– תירץ אביו של האמורא שמואל, מדובר בברייתא פאומר הנכרי
המוכר שביצה זו היא של עוף פלוני טהור, ואנו יודעים שאותו עוף
הוא טהור, ומאחר וזה דבר שאנו יכולים לבדוק זאת בעצמינו, על
ידי שנביא ביצים של אותו עוף, ונראה אם הם באמת דומים
לביצים הללו שמכר לנו הנכרי, הנכרי מפחד לשקר, ואפשר
לסמוך על דבריו.
מקשה הגמרא: מדוע אביו של שמואל הצריך שהנכרי יאמר
שהביצה היא של עוף פלוני טהור, ולקמא של עוף טהור – לכאורה
די שיאמר הנכרי רק שהביצה היא של עוף טהור, בלי לפרט איזה
מין של עוף טהור.
מתרצת הגמרא: אי ה"י – אם יאמר הנכרי כך, אית ליה
לאייתמא – יכול הוא להשתמש גם במקרה שנמצא ששיקר,
ויאמר שזה באמת של עוף טהור, אך הוא של עוף טהור אחר
שאינו מכיר.
מקשה הגמרא: מדוע צריך להאמין לנכרי, ולבדוק [שיבדוק]
הלוקח? בסמיני, שהרי יש סימנים להכיר איזה ביצים הם של עוף
טהור, דתניא בברייתא, בסמיני ביצים כך סמיני דגים – אותם
הסימנים שיש לביצים של עופות להכיר איזה ביצה היא של עוף
טהור, הם גם הסימנים להכיר איזה דג טהור.
תמזה הגמרא: סמיני דגים סלקא דעתך – וכי עולה על דעתך
שהברייתא מפרשת שסימני הטהרה של דגים הם כסימני הטהרה
של הביצים, סנפיד וקשקשת אמר רחמנא – הרי אמרה התורה
שסנפיד וקשקשת הם סימנים של דגים, וסימנים אלו לא שייכים
בביצים. מתרצת הגמרא: אלא אמא – אמור כך בברייתא, כפי
סימני ביצי העופות, כך הם סמיני

שבעולם: תני – שנה את הברייתא הו אבימי בריה דרבי אבהו,
שבע מאות מיני דגים טמאים הן בעולם, ושמונה מאות מיני חגבים
טמאים יש בעולם, ולעופות אין מספר כמה מינים יש, לפי שמיני
העופות רבים כל כך.
הבינה הגמרא שהכוונה שמיני העופות הטמאים רבים כל כך.
ולפיכך מקשה: הרי עופות טמאים רק עשרים וארבע הן. מתרצת
הגמרא: אלא כוונת הברייתא ולעופות טהורים אין מספר, לפי
שהם מרובים כל כך, אבל עופות טמאים יש רק עשרים וארבעה.
הגמרא מביאה ברייתא המבארת מדוע בבהמות מנתה התורה רק
את הטהורות, ובעופות רק את הטמאים: תניא בברייתא, רבי
אומר, גלוי ודוע לפני מי שאמר והיה העולם, שבהמה טמאה מרובה
מן הטהורות, שהרי יש הרבה מיני בהמות וחיות, ומתוכם רק
עשרה מינים טהורים, שלש בבהמה ושבע בבהמה, לפיכך מנה
הכתוב בטהורות, ואנו יודעים שכל השאר טמאים. וכמו כן גלוי
ודוע לפני מי שאמר והיה העולם שעופות טהורים מרובין על
הטמאין, לפיכך מנה הכתוב בטמאין, ואנו יודעים שכל שאר
המינים טהורים.
שואלת הגמרא: מאי קא משמע לן – מה בא רבי ללמדנו בכך, והרי
פשוט שאין עוד בהמות טהורות ואין עוד עופות טמאים חוץ ממה
שמנה הכתוב, שאם לא כן היתה התורה מונה אותם. משיבה
הגמרא: כוונת רבי להשמיענו פדאמר רב הונא אמר רב, ואמר ליה
– ויש אומרים שמאמר זה אמר רב הונא אמר רב משום רבי מאיר,
לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה – בנוסח קצר. ולכן לימדנו
רבי שהתורה נטטה את האופן הקצר, בבהמות את הטהורות
ובעופות את הטמאים, ומכאן נלמד שיש ללמד את התלמידים
בלשון קצרה.
הגמרא דנה בענין אכילת עוף על פי מסורת: אמר רבי יצחק, עוף
טהור נאכל במסורת – אם אדם זוכר שאדם כשר אכל את העוף
זהו, או שמסר לו רבו או צייד חכם שמין עוף זה הוא טהור, מותר
לו לסמוך על המסורת הזאת ולאכול את העוף. ומוסיף רבי יצחק:
נאמן הצייד לומר, עוף זה טהור מסר לי רבי. אמר רבי יוחנן, והוא
בתנאי שקלי קלון – שרבו של הצייד מכיר את כל מיני העופות
הטמאים, ובשמותיהן – וכן את כל השמות של כל העופות
הטמאים.
הגמרא מביאה ספק בביאור דבריו של רבי יצחק: פגי – הסתפק
רבי ויין, מה שאמר רבי יצחק שהצייד נאמן לומר בשם רבו שעוף
זה הוא מין של עוף טהור, האם מדובר ברבך חכם – תלמיד חכם
שהוא רבו של הצייד בתורה, או רבו צייד – צייד מומחה שהוא
לימד את הצייד את אומנות הצידה, ולכן הוא נקרא רבו במלאכת
הצידה.
מוכיחה הגמרא: תא שמע, דאמר רבי יוחנן על דברי רבי יצחק,
והוא – ובתנאי שרבו של הצייד פקי פקון ובשמותיהן. אי אפרת
בשלמא רבו צייד – אם נאמר שמדובר ברבו צייד שפיר – מובן
הדבר שרבו של הצייד בקי בכל מיני העופות הטמאים

ילקוט לוי יצחק על התורה

יסורו ממנו, רומזים על המזלות¹ נצר חסד ונקה שמהם יונקים אבא² ואמא, ויחוד או"א הוא תדירי, ויחודם תלוי

שמות כה, מז - ונתת אל הארץ את העדת אשר אתן אליך.

יו - ועשית כפרת זהב טהור אמתים וחצי ארכה ואמה וחצי רחבה.

יב

ביאור תוכן ענינים של א) "הארון והלוחות", ב) "הכפרת", ג) "הכרובים", ד) "הבדים".

בקודש הקדשים¹ היו הארון והלוחות, הוא יסוד² אבא³ עם אורותיו⁴, והכפרת יסוד⁵ אימא. והבדים שלא

(1) בסימן זה יבואר:

א) מהו תוכן הענין של "הארון והלוחות"?

ב) מהו תוכן הענין של "הכפרת"?

ג) מהו תוכן הענין של "הבדים"?

ד) בהמשך לשאלה ג', מהו הטעם דהבדים "לא יסורו" מהארון?

ה) מהו תוכן הענין של הכרובים "כמעט איש ולויות" (ראה הערה 8).

ו) מהו הטעם דהכרובים היו "שוים" בקומתם?

ז) מהו הטעם דה"שני" כרובים יצאו מה"כפרת"?

ח) מהו תוכן הענין דהכרובים "סוככים" בכנפיהם על הכפרות והארון?

(2) יסוד אבא: ראה תורת מנחם - ספר המאמרים ה'תש"כ עמוד

עד וז"ל: יסוד הו"ע ההשפעה וכו' ויש בזה ריבוי מדרגות, בחי'

יסוד זו"א המשפיע במלכות, ולמעלה יותר, בחי' יסוד אבא, שעל ידו

היא ההשפעה מספירת החכמה שהיא ראשית האצילות. ולמעלה

יותר בחי' יסוד אריך שהו"ע ההשפעה מבחי' הכתר שלמעלה

מהשתלשלות. עיי"ש.

(3) הארון . . אבא: ראה אור התורה תרומה (שמות כרך ה) עמוד

א'תמדו וז"ל: ירושלמי פ"ו דשקלים ה"א ע"ד דר' מאיר דאמר באמה

של ששה טפחים הארון עשוי ארכו של ארון חמשה עשר טפחים

שנאמר אמתים וחצי ארכו כו', לפמ"ש"ל דהארון הוא יסוד אבא וחז"ב

הם תרין ריעין ע"כ ארכו חמשה עשר טפחים היינו בחי' י"ה יוד חכמה

ה' בינה כו' עיי"ש.

(4) אורותיו: זהו הלוחות והתורה שבארון, ראה לקמן סי' מז הערות 9.

10. כמ"ש בע"ח שער הארות המוחין פ"ח. מאורי אור אות א' סעיף

פח. עיי"ש.

(5) ראה דרך מצותיך פו, ב. וז"ל: והארון שבקדה"ק הוא בחי' כלי

להלוחות הוא בחי' ג"ר כח"ב כי הלוחות הם מבחי' פנימי' הכתר כמ"ש

במצוה שע"ט ע"פ הירושלמי שהיו נקראים מכל צד לפי שכולו פנים

ואין בהם מבחי' אחוריים וס"ת שכתב משה שהי' מונחת בארון בחי'

אור החכמה והארון הי' כלי לכ"ז.

והכפרות הוא מחיצת יסוד אימא המלביש ליסוד אבא כמ"ש באוצ"ח ע"פ טובה תוכחת מגולה מאהבה מסותרת (משלי כ"ה ה') שבחי' חסדים המכוסים ביסוד אימא נק' אהבה מסותרת והוא בחי' אהבה רבה שלמעלה מהשכל שעוברת דרך מעביר ע"י השכל ומתלבשת בו. ושני הכרובים כרוב א' מקצה מזה וכרוב א' מקצה מזה (שמות כ"ה י"ט) הם בחי' זו"נ כי זו"א הוא סוף עולמות הא"ס וזהו מקצה מזה ונוק' היא מקור הנבראים ושורשם ונק' אימא תתאה וזהו מקצה מזה . . והכרובים יוצאים מן הכפרת בחי' יסוד אימא שנעשה כתר לזו"נ והוא בחי' סוכ"ע שכולל שניהם בשוה עיי"ש.

(6) המזלות נצר חסד ונקה. פירוש: בפרי עץ חיים שער הסליחות פרק ד, מבואר איך הוא הסדר דה"ג מדות הרחמים (כי תשא לד, ו), והם: א) "אל", ב) "רחום", ג) "וחנון", ד) "אריך", ה) "אפים", ו) "ורב חסד", ז) "ואמת", ח) "נצר חסד", ט) "לאלפים", י) "נושא עון", יא) "ופשע", יב) "וחטאה", יג) "ונקה". ראה הטבלא לקמן סימן צא.

ומבאר שם, דבהפגים ושערות הזקן - הדיקנא - יש י"ג חלקים, הנקראים י"ג תיקוני דיקנא, והם כנגד הי"ג מדות הרחמים, וחלק הזקן מהפה ולמטה (דהוא כללות עובי הזקן ועיקר הזקן הנמשך למטה) והם שערות על גבי שערות עבות מאוד, הנה החלק הנראה בחוץ - חלק המגולה - הוא תיקון "נצר חסד", והחלק המכוסה שהוא נגד הגרון (החלק היותר פנימי - היינו עובי הזקן ועיקר הזקן - לצד הגרון) הוא תיקון "ונקה".

והם כנגד חכמה ובינה - אב ואם.

החלק המגולה "אבא" הוא מזל "נוצר חסד".

והחלק המכוסה "אמא" הוא מזל "ונקה".

ראה ילקוט לוי יצחק עה"ת חלק א סימן קצח. חלק ב סימן קנז. קנח. חלק ג סימן קלו. חלק ד קכט. חלק ה סי' קה. מכתבי החתונה מכתב ו' ע' קסג), ובמילואים לשם אות לו.

ראה גם שם חלק ה סימן כג. סא. צב. לקוטי לוי יצחק, הערות לזהר שמות-דברים עמוד רעט וזו תמצית לשונו: השערות עצמן הן בחי' בינה, וכשמאיר גם הפנימיות שבתוך השערות הוא בחי' חכמה, כי בינה מושפעת מהשערות עצמן, ואבא מושפע מהפנימיות שבתוך השערות כמ"ש ברמ"ז פ' אמור והובא בלקוטי תורה [עקב יד, א] בז"ה ויאכילך את המן. עיי"ש.

(7) יונקים אבא ואמא: ראה ספר המאמרים ה'תרע"ח עמוד שז וז"ל: יש לבינה מקור מיוחד כמו לחכמה כו' . . והן ב' מזלות דנוצר ונקה שהן מזל עליון ומזל התחתון . . דנוצר הו"ע העכבה עצמוס וכנ"ל דנוצר הוא אותיות צנור כו', גם דנוצר הוא ל' שמירה והמתנה וכמו ואביו שמר את הדבר כמו"כ דנוצר הוא השמירה בבחי' המתנה ועכבה

א' לשניהם. ועוד יותר שסוככים כנפיהם על הכפרת והארון, הוא מה ששרש ז"ן למעלה מאבא ואמא, כי אבא ואמא במזלא איתכללין, משא"כ ז"א¹⁰ בעתיקא אחיד ותליא, ומכל שכן מלכות ששרשה¹¹ ברדל"א.

לקוטי לוי יצחק, אגרות קודש עמוד שצג

(10) ז"א בעתיקא אחיד ותליא: ראה זהר ח"ג דף רצב, א. תורה אור עג, א (מובא לקמן סימן יג הערה 13). לקוטי תורה פ' שמיני יט, ב. במדבר יט, ב. שלח נא, ג. חקת נח, ב. דרושי שיר השירים מז, ד. ספר המאמרים תרס"ו (הוצאת ה'תשע"א) ע' פב ואילך. ספר המאמרים תרח"ץ ע' פז ואילך, ובהנסמן שם בהערה 11. תורת מנחם – ספר המאמרים תשי"ט ע' ז. תשכ"ב ע' קלו. תשכ"ז ע' ק.

ביאור הדבר יובן עפ"י משל מכחות הנפש למטה באדם:

רואים במוחש בנפש האדם שאף שהמוחין שבראש הם במדרגה נעלית יותר מהמדות שבלב, ולכן המדות נולדות ומתגלות על ידי השכל שבמוח (ראה תניא פ"ג), מכל מקום המדות שבלב מוטבעות ומושרשות בעומק הנפש הרבה יותר מכחות השכל [אף שמתנהגות ומתגלות רק על פי השכל], כפי שרואים בחוש שיותר קל לאדם לשנות את השקפותיו ודעותיו מאשר לשנות את טבע מדותיו, וסיבת הדבר היא, כאמור, לפי שהמדות מושרשות בעומק פנימיות ועצמויות הנפש למעלה משרוש המוחין.

וכך הוא גם בנמשל למעלה, שורש המוחין הוא בבחינת "אריך אנפין", חכמה סתימאה, אבל המדות העליונות (בחינת "זעיר אנפין") מאוחדות ותלויות – היינו שרשם – בבחינת עתיק, גלגלתא דאריך אנפין.

(11) ראה ספר המאמרים ה'תרס"ו (הוצאת תשע"א) עמוד תנו. תקפד. תרצה. עטר"ת עמוד סה ואילך. ה'תרפ"ד ע' ח ואילך. ה'תרפ"ה ע' נא ואילך. ה'תרפ"ז ע' ו ואילך. ה'תרצ"ט ע' 17 ואילך. ה'תש"ד ע' 264 ואילך. ה'תש"ח ע' 51 ואילך. תש"ט ע' יב ואילך. תורת מנחם – ספר המאמרים מלוקט חלק א ע' לו ואילך. ע' רפט.

בהמזלות, זהו שלא יסורו הבדים.

ועל הכפרת הכרובים כמער⁸ איש ולויתו הרומזים על זו"ן⁹ כמו שהם שווים בקומתם, שהכפרת, בינה, הוא כתר

כו' . . דמזל ונקה הוא בחי' התפשטות כו', והרי זהו ג"כ ההפרש בין חכ' ובינה, דחכ' הוא בחי' נקודה וכל ענינה הוא בחי' אין דוקא, ובינה הוא בחי' התפשטות והתרחבות והוא בחי' יש וכמ"ש להנחיל אוהבי יש כו'. וע"כ שרש החכמה הוא ממזל עליון בחי' נוצר שהו"ע המתנה והעכבה בעצמו שכן הוא בחי' החכ' בבחי' נקודה ואין דוקא כו', ושרש הבינה הוא בחי' מזל ונקה שהוא בחי' התפשטות. עיי"ש.

ובמאמרי אדמו"ר הזקן על מאחז"ל ע' רעו (על זהר), וז"ל: ש"ג תקוני דיקנא דא"א המה י"ג מיני המשכו' בבחי' שער' ממ"ס דא"א ממותרי המוחי' לאחר חפיית קרומא כו' וממז"ל החי' שהוא נוצר חס"ד יומשך יניקה לכח המשכיל הנק' ראשית, כי מ"ס כלול מ"ס ואנשי האדרא רבא השיגו בדרך פרט כל המשכה שמן חסד או גבור' שבמ"ס כו' וידעו שהשער' שתחת החוטם הוא כו', ותקון החי' הוא המקור לאבא, ומזל הי"ג ונקה שהם סוף שער' חזקן הוא המקור להיות מציאו' בינה כו' ודל". עיי"ש.

(8) ראה אור התורה תרומה (שמות כרך ה) עמוד א'תנא וז"ל: וז"ל הבחיי פ' תרומה ע"פ ועשית שנים כרובים . . דרשו רז"ל במסכת יומא פרק הוציאו לו דנ"ה אמר רב קטינא בשעה שישאל עולין לרגל היו מגלים להם את הפרכת ומראים להם הכרובים שהם מעורים זה בזה (ופרש"י מעורים לשון דבוק כמו אילן שנפשח ומעורה בקליפה, פ"ג דעוקצין, ובמסכת ביצה פ"ק ד"ז אם היו מעורות בגידין אסורות) ואומרים ראו חביבתכם לפני המקום כחבת זכר ונקבה, עו"ש כתיב כמער איש ולויתו במלכים א' סי' ז' ל"ו, מאי כמער איש ולויתו כאיש המעורה בלווייה שלו (הנדבק וחבוק באשתו בין זרועותיו רש"י) הג"ה, עיי"ש.

(9) ראה אור התורה שם עמוד א'תנ וז"ל: אדמו"ר נ"ע בתו"א פ' תרומה בכי"ק נ"ע וז"ל, והכרובים נעשים מקשה אחת מהכפרות שהוא בחי' כתר לשניהם עכ"ל, ור"ל שהכרובים הם זו"נ והכפרות מבחי' בינה, עיי"ש.

אגרות קודש

[כ"ג תמוז, ה'תש"א]

...בודאי למותר לעורר ע"ד תכנית מיוחדת לימי החופש שההכרח להכנינה בעוד מועד, וכפתגם כ"ק רבוה"ק, אז ווי מען שטעלט זיך אוועק אזוי גייט דאס, וה"ה להנהגה דימי החופש. מכמה טעמים נכון לסדר שהחופש יתבטא רק במיעוט ומינימאלי של הלימודים, ותו לא, וכמנהג ישראל מאז ומקדם, ואם בכל הערים ובכל המושבות היתה הנהגה כזו כדאית, עאכ"כ במושב אני"ש.

נקודות משיחות קודש בעניני גאולה ומשיח

ואם כן, היִתכן ש(תבֹת) גֵּאֻלָּה כוללת בתוכה את תבֹת "גֵּאֻלָּה" (גְּלוּת), ויִתְרָה מִזֶּה: גֵּאֻלָּה מִרְכֶּכֶת (וְנַעֲשִׂית) דוֹקָא מ(תבֹת) גֵּאֻלָּה, עַד שֶׁרֵב הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל "גֵּאֻלָּה" הֵן בְּעֵצָם "גֵּאֻלָּה", וְהוֹסְפָה הִיא רַק אוֹת אֶל־ף יְחִידָה; וְגַם רֹאשׁ הַתִּבְּיָה (שֶׁל גֵּאֻלָּה) נִשְׁאָר הַגִּימָ"ל שֶׁל "גֵּאֻלָּה"!!
וְיֵשׁ לוֹמֵר הַבְּאוּר בְּזֶה:

גֵּאֻלָּה אֵין פְּרוּשָׁה, שֶׁעַל יְדֵי הִצִּיאָה מִהֶגְלוֹת מִזְנִיחִים אֶת הַחַיִּים, הַפְּעֻלוֹת וְהַעוֹלָם שֶׁהֵיוּ (קִדְּם) בְּגִלוּת. אֲדָרְבָּה, גֵּאֻלָּה פְּרוּשָׁה, שֶׁהַמִּצִּיאוֹת שֶׁהִיְתָה לִפְנֵי זֶה מְשַׁעֲבֶדֶת בְּגִלוּת נַעֲשִׂית (לֹא בְטֵלָה חֹס וְשָׁלוֹם, אֶלֶּא) מְשַׁחֲרֶרֶת.

(התוועדות תנש"א ח"ג ע' 9-177. מתוך "לקראת שבת")

הַמִּפְתָּח לַתִּבְּיָה בִּידְנֵינוּ

עֲנִינֵי הַגֵּאֻלָּה יִשְׁנֵם כֶּכֶר עֵתָהּ, אֶלֶּא, שְׁנִמְצָאִים בְּהַעֲלָם, כְּמִשְׁלׁ הָאֲבָנִים טוֹבוֹת וּמְרִגְלִיּוֹת שְׁמִנְחִים בַּתִּבְּיָה שְׁלֵעַת עֵתָהּ הִיא סִגוּרָה, אֲבָל, מִפְתָּח הַתִּבְּיָה נִמְצָא בִּידּוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד וְאַחַת, וּבִיכְלָתוֹ לַפְתָּחָה בְּכָל עֵת שִׁירְצָהּ.

וּבִמְיָלָא... יֵשׁ לְרִצּוֹת וּלְפַעַל שְׂמִים אֱלוֹ יִהְיוּ יָמִים אַחֲרוֹנִים דְּגִלוּת, שְׁעוֹת אַחֲרוֹנוֹת, עַד לְרִגְעִים אַחֲרוֹנִים דְּגִלוּת - עַל יְדֵי זֶה שְׁמוֹסִיף "מִצְוָה אַחַת", מַעֲשֶׂה אֶחָד, דְּבוּר אֶחָד וְאֶפְלוּ מִחֻשְׁבָּה אַחַת, שֶׁעַל יְדֵי זֶה "הַכְרִיעַ אֶת עֲצָמוֹ וְאֶת כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ לְכָף זְכוּת וְגֵרָם לוֹ וְלָהֶם תִּשְׁוָעָה וְהִצָּלָה".

(משיחת ליל י"ב סיון ה'תשמ"ו. מתוך "לקראת שבת")

הָעוֹלָם דּוֹרֵשׁ גֵּאֻלָּה

סִימּוֹ כֶּכֶר אֶת כָּל הַהֲכָנוֹת לְגֵאֻלָּה, וְעֵתָהּ יֵשׁ רַק "לְהַמְשִׁיךְ" אֶת הַגֵּאֻלָּה בְּפַעַל לְגִשְׁמִיּוֹת וְחִמְרִיּוֹת הָעוֹלָם (חִמְרִיּוֹת הַהֶפְכָּת לְגִשְׁמִיּוֹת), בְּגִלּוֹי לְעִינֵי בִּשְׂרָא...

הַיּוֹם צְרִיד רַק לִפְתֹּחַ אֶת הָעֵינַיִם וְאֵזִי יֵרְאוּ אִיךָ שֶׁכָּל הָעוֹלָם תּוֹבֵעַ שֶׁכָּל יְהוּדֵי כֶּכֶר יַעֲמֹד בְּמַעֲמָד וּמִצְבָּה שֶׁל גֵּאֻלָּה הָאֱמִתִּית וְהַשְׁלָמָה.

וְיֵשׁ לוֹמֵר, שֶׁזֶּה גּוֹפֵא הַטַּעַם מִדּוּעַ רוֹאִים כַּיּוֹם שְׁכַּנֵּי יִשְׂרָאֵל יְכוּלִים לַעֲמֹד בְּעֵינֵי הַיְּהוּדוֹת בְּכָל הַתִּקְוָה

עֵמֶק הַגִּלוּת מוֹל רוּם הַגֵּאֻלָּה

הַ"גִּלוּת" כְּמִשְׁגַּח נִמְדָּדֶת לִפְנֵי עֶרְבָּ וּבִיחָס לְאֶדָם הַנִּמְצָא בְּגִלוּת. אֵינָה דּוֹמָה גִּלוּת שֶׁל עֶבֶד לְגִלוּת שֶׁל אִישׁ פְּשוּט, אִישׁ חָשׁוּב, וְעַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה בְּנֵי יְחִידוֹ שֶׁל מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁכֶּפֶשׁר חָסֵר אֶצְלוֹ "כִּי-הוּא-זֶה" מִהַמְּעֻמָּד וּמִצְבָּה שֶׁל "סִמּוֹן עַל שְׁלֹחַן אֲבִיו", הִרִי זֶה כֶּכֶר עֲנִין שֶׁל גִּלוּת הַכִּי גְדוּלָּה, הַכִּי חֲזָקָה וְהַכִּי מִטָּה-מִטָּה בְּיִתְרָה.

וְזֶהוּ גַם הַטַּעַם שֶׁבְּנוֹגֵעַ לְעֲנִין הַגֵּאֻלָּה מִדְּגִישִׁים "גֵּאֻלָּה הָאֱמִתִּית וְהַשְׁלָמָה", וּבְזֶה גּוֹפֵא לֹא רַק אֲמַת סֵתָם אֶלֶּא אֲמַת לְאִמּוֹתָם, וְלֹא רַק שְׁלֵמוֹת סֵתָם אֶלֶּא שְׁלֵמוֹת שְׁבִשְׁלֵמוֹת.

(כ"ה אלול תנש"א, התוועדות תנש"א ח"ד, ע' 319. מתוך "לקראת שבת")

בְּלִי לְהַכּוֹת

אֶחָד הַחֲלוּקִים בֵּין קְרִיעַת יָם סוּף בִּיצִיאַת מִצְרַיִם לְבִקְיעַת הַנֶּהָר שֶׁתִּהְיֶה לְעֵתִיד לְבֹא:

קְרִיעַת יָם סוּף הִיְתָה עַל יְדֵי מִטָּה ("קַח אֶת מִטָּה") וְאֵלוּ בְּקִיעַת הַנֶּהָר לְעֵתִיד לְבֹא תִהְיֶה עַל יְדֵי הִיד בְּעֵצָמָה ("וְהִנִּיף יָדוֹ").
וְהַהֶסְכְּרָה בְּזֶה:

בְּקְרִיעַת יָם סוּף בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיוּ רַק בַּתְּחִלַת הָעֲבוּדָה, שְׁאֵז הָעֲבוּדָה הִיא בְּאִפְּן שֶׁל "אַתְּכַפֵּי" [=לְכוּפָּה אֶת הָרֶע, שֶׁעִדּוֹ בַּתְּקוּפוֹ], וּכְמֵאֲמַר חֲז"ל - כְּשֵׁם שֶׁדִּרְכוֹ שֶׁל כָּל לְלִקּוֹת בְּמִקְל [כִּךְ הִיָּה הַמִּצְבָּה בְּזִמְנֵי יְצִיאַת מִצְרַיִם].

אוּלָּם לְעֵתִיד לְבֹא, שְׁאֵז יֵאָחֲזוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּסִינּוֹם וּגְמִר הָעֲבוּדָה לֹא יִהְיֶה צָרָה בְּמִטָּה וְעֲבוּר בְּקִיעַת הַנֶּהָר יִהְיֶה דִּי בִּ"וְהִנִּיף יָדוֹ".

(ע"פ מאמר ד"ה והניף ידו תשי"א. מתוך "לקראת שבת")

"גֵּאֻלָּה" נְבִינִית מִ"גֵּאֻלָּה"!!

בַּמֶּלֶה "גֵּאֻלָּה" רוֹאִים אֲנִי דְּבִר פִּלְא: הַמֶּלֶה "גֵּאֻלָּה" בְּנוּיָה מְאוּתָן אוֹתִיּוֹת שֶׁל הַמֶּלֶה "גֵּאֻלָּה" (גְּלוּת) אֶלֶּא בְּתוֹסֶפֶת אֶל־ף...

וְלִכְאוּרָה אֵינוּ מוֹכֵן: גֵּאֻלָּה הִיא הַהֶפֶךְ הַגָּמוּר מִגְּלוּת.

חיל" - על ידי זה נזקה בקרוב ממש לאמירת שירה העשירית דלעתיד לבוא ובאפן של שיר חדש בגאולה האמתית והשלמה על ידי משיח צדקנו.

(לקוטי שיחות חכ"ג ע' 233. מתוך "לקראת שבת")

משיח צריך לבוא מיד

כבר "כלו כל הקצין" עוד בזמן הגמרא, ועל אחת כמה וכמה לאחר אריכות וקשי הגלות במשך יותר מאלף ותשע מאות שנה ועדין לא בא..

ובנוגע לתשובה ("אין הדבר תלוי אלא בתשובה"), כבר עשו תשובה, שהרי אין לה אדם מישאל לא הרהר בתשובה (לא רק פעם אחת, אלא) כמה פעמים במשך ימי חייו, שעל ידי זה נעשה "בשעתא חדא וברגע חדא" מרשע גמור לצדיק גמור, כפסק דין הגמרא ש"המקדש את האשה על מנת שאני צדיק (גמור), אפלו רשע גמור - מקדשת, שמא הרהר תשובה", - הרי בודאי ובודאי שמשיח צדקנו צריך לבוא תכף ומיד ממש!

(תורת מנחם - התוועדיות תנש"א ח"ב ע' 191)

וזקיפות הקומה גם על אמות העולם - ואין הדבר תלוי אלא ברצונם - שכן היות שעומדים תכף לפני הגאולה, שאז תגלה בפעל איך "ועבדי דוד נשיא להם לעולם", "וידעו הגוים כי אני ה'" - משום כך משתקף הדבר בפעל במצב דורנו, כהכנה המובילה מיד לגאולה האמתית והשלמה על ידי משיח צדקנו.

(סה"ש תשנ"ב ח"א ע' 25. מתוך "לקראת שבת")

לשיר ולהלל

מובא בגמרא (סנהדרין צד, א) ש"בקש הקדוש ברוך הוא לעשות חזקה משיח" אלא שכיון ש"עשית לו כל הנסים הללו ולא אמר שירה לפניך", לכן לא היה הוא זה שגאל את ישראל.

והנה מרבה מדה טובה בו' (סוטה יא, א), ומזה מובן שהענין של אמירת הלל ושירה על נסים - מקרבים ומביאים את הגאולה.

ויהי רצון שעל ידי השבח וההלל להקדוש ברוך הוא על הנסים שעושה עם ישראל, כאשר נכר בגלוי ש"יד ה' עשתה זאת", "כי ה' אלקיך הוא הנותן לה כח לעשות

אגרות קודש

ב"ה, כ' תמוז, תשי"ג

ברוקלין.

שלום וברכה!

... ולרגלי הודעתנו שעברו לדירה חדשה, הנה יה"ר מהשי"ת שיהי משנה מקום משנה מזל לטובה ולברכה בגשמיות וברוחניות גם יחד ויגדלו הוא וזוגתו שיחיו את כל ילדיהם שיחיו לתורה ולחופה ולמעשים טובים מתוך הרחבה אמיתית.

בברכה.

נ"ב. הי' טוב שתומ"י יקבע מזוזות (כמובן כשרות ובידקות) בדירתם החדשה, בלא ברכה, וכעבור שלושים יום יקח אחת מהם לבדקה עוה"פ וימצא אחרת נאה הימנה ובמילא יברך ויכוין להוציא את כל המזוזות שבדירתם.

פרשת פינחס

~ יום ראשון י"ג תמוז ~

כה (י) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:

י ומליל יי עם משה למימר:

(יא) פִּינְחָס בֶּן-אֱלֶעָזָר בֶּן-אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן הַשֵּׁיב אֶת-חַמְתִּי מֵעַל בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאוֹ אֶת-קִנְאָתִי בְּתוֹכָם וְלֹא-כִלִּיתִי אֶת-בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאָתִי:

יא פינחס בן אלעזר בן אהרן כהן אתה ית חמתי מעל בני ישראל בדקנתי את קנאתי ביניהון ולא שצית ית בני ישראל בקנאתי:

אחר אהרן. בקנאו את-קנאתי. בקנאו את נקמתי, בקצפו את הקצף שהיה לי לקצף. כל לשון "קנאה" הוא המתחרה לנקם נקמת דבר, אנפרטמנ"ט בלע"ז.

כ"י פִּינְחָס בֶּן-אֱלֶעָזָר בֶּן-אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן • (סנהדרין פב. סוטה מב) לפי שהיו השבטים מבזים אותו: הראיתם בן פוטי זה שפטם אבי אמו עגלים לעבודת אלילים והרג נשיא שבט מִיִּשְׂרָאֵל, לפיכך בא הכתוב וַיַּחֲסוּ

~ נקודות משיחות קודש ~

(ב) בִּינוֹן שְׁהוּא מִצְוָה לְלַמֵּד וּלְקַנֵּס מִצְוֹת עַל-פִּי 'שְׁלַחַן עָרוֹף', אֲסוּר לְפֻסְלוֹ, כִּי הוּא עָלּוּל עָקֵב זֹאת לְהַפְסִיק לְלַמֵּד תּוֹרָה וְכו'. צָרִיךְ רַק לְעוֹרְרוֹ שֶׁיִּתְחִיל לְלַמֵּד לְשִׁמְהָ, שֶׁיִּגְעֵעַ מֵהֵר כָּכָל הָאִפְשָׁר לִידֵי "בֹּא לְשִׁמְהָ".
(ג) וְהַעֲיָקֵר: לְעוֹלָם אֵין לְדַעַת אֶת הַנַּעֲשָׂה בְּלִבּוֹ שֶׁל הַזּוּלָּת, כִּפִּי שְׂרֹאִים בְּרוּר בְּעִנְיָנָיו, שֶׁאִפִּילוּ הַשִּׁבְטִים, לְמִרוֹת שֶׁהֵיוּ בִּידֵם הַזְּכוּת בְּרוּרוֹת, לְכֹאֲרָה, שֶׁפִּינְחָס עָשָׂה זֹאת "שְׁלֵא לְשִׁמְהָ", הָרִי הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא – אֲשֶׁר "ה' יִרְאֶה לְלֵבָב" – הַעִיד עָלָיו שֶׁעָשָׂה זֹאת רַק מִפְּנֵי קִנְאָת ה'.

ענין נוסף בכך:

מי שֶׁמְבַטֵּל אֶת הַזּוּלָּת הַעוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה טוֹב, בְּטַעֲנָה שֶׁהִלָּה עוֹשֶׂה זֹאת מִמְּנִיעִים אִישִׁים, עָלּוּל לְטַעֵן שֶׁהוּא מְבַטֵּל מִצַּד הַקְּדוּשָׁה: בִּינוֹן שֶׁאֵינִי עֲנִיו בְּטַבְּעִי (– כֵּן הוּא חוֹשֵׁב לְעַצְמוֹ), אֵינִי מְסַגֵּל לְסִבֵּל גִּאֲוָה, וְלִכֵּן, בְּרֹאוּתִי יְהוּדִי הַלּוֹמֵד תּוֹרָה בְּהִתְלַחֲבוּת אוֹ מִקְּמֵס מִצְוֹת בְּהַדּוּר, בֹּאֲפֵן הַיִּכּוֹל לְהִרְאוֹת כִּי־הִרְאָה – אֵינִי יָכוֹל לְסִבֵּל זֹאת וּלְשַׁתֵּק.

הַהוֹרָאָה שֶׁאִפְשָׁר וְשֶׁצָּרִיךְ לְלַמֵּד מִפִּירוּשׁ רַש"י זֶה, מוֹכַנֵּת בְּפִשְׁטוֹת:

כֹּאֲשֶׁר רֹאִים אֲדָם הַעוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה טוֹב, הָרִי אֵף שִׁישׁ הַזְּכוּת רַבּוֹת לְכַךְ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה זֹאת, לְכֹאֲרָה, מִפְּנֵי מְנִיעִים אִישִׁים – אֲסוּר בְּכָל זֹאת לְשַׁלֵּל אֶת מַעֲשֵׂהוּ הַטוֹב, כִּי:

(א) אֵף אִם נִינֵחַ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה זֹאת מִתּוֹךְ מְנִיעִים אִישִׁים, הָרִי הַהִלָּכָה קוֹבַעַת "לְעוֹלָם יַעֲסֹק אָדָם בַּתּוֹרָה וּמִצְוֹת אֶף-עַל-פִּי שְׁלֵא לְשִׁמְהָ, שֶׁמִּתּוֹךְ שְׁלֵא לְשִׁמְהָ בֹּא לְשִׁמְהָ" –

וּבְמִיּוֹחַד לִפִּי הַמְּשַׁמְעוֹת הַפְּנִימִית שֶׁל "מִתּוֹךְ שְׁלֵא לְשִׁמְהָ בֹּא לְשִׁמְהָ", שֶׁהָאָדָם מְגִיעַ אַחֲרֵי-כֵן לִידֵי "לְשִׁמְהָ", מִפְּנֵי שֶׁעָכְשׁוֹ הוּא עוֹשֶׂה זֹאת "שְׁלֵא לְשִׁמְהָ" רַק בְּחִיצוֹנִיּוֹת, אֵף בְּפְנִימִיּוֹת וּבִ"תּוֹךְ" בּוֹנְתוֹ הִיא לְשִׁמְהָ. וְלִכֵּן "מִתּוֹךְ שְׁלֵא לְשִׁמְהָ" – מִ"תּוֹךְ" וְהַפְּנִימִיּוֹת שֶׁלוֹ בְּקִיּוֹם הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת "שְׁלֵא לְשִׁמְהָ" הוּא "בֹּא לְשִׁמְהָ" – שֶׁהַפְּנִימִיּוֹת הַנִּסְתָּרֹת בֹּאָה לִידֵי גִילּוֹ.

(יא) בְּקִנְאוֹ אֶת קִנְאָתִי בְּתוֹכָם. שֶׁעָשָׂה נִקְמָתִי לְעִנְיִי כֻלָּם, כְּדִי שֶׁבְּרֹאוּתָם זֶה וְלֹא יִמְחוּ, יִכְפַּר עַל אֲשֶׁר לֹא מָחוּ בְּפִשְׁעֵים, וּבִכְּנָה "הַשֵּׁיב אֶת חַמְתִּי" מְעַלְיָהָ. תורה יב

מְקֻדָּשָׁה לֹא תִתֵּן מִסְקָנָה הַנוֹגֶדֶת לְאַמֶּת, וְכִינּוּן שֶׁהֵן הַעֲבָדָה שֶׁהוּא עֲצָמוֹ אֵינוֹ לּוֹמֵד בְּהִלָּהֻבוּת, כְּמֵאֲמַר חזו"ל "מִה לְהֵלֵךְ בְּאַיְמָה וּבִיִּרְאָה וּבִרְתָּת וּבִזְעַי, אִפֹּי כְּאֵן..." (לְמִרוֹת שִׁנְדָּמָה לוֹ שְׂאִין הוּא עֲדִין בִּרְבֻנָּה שֶׁל לְנִהְגַּ כִּף "לְשִׁמָּה" כְּאֵמֶת), בְּנִגּוּד לְפֶסֶק הַתּוֹרָה "לְעוֹלָם יִצְעֶסְק אָדָם בַּתּוֹרָה וּמִצְוֹת שֶׁלֹּא לְשִׁמָּה..." , וְהֵן הַתְּנִיגּוּתוֹ בְּבִטּוֹל הַזִּיּוּלָת, לְהִפָּךְ מִהַנּוֹרָא בְּ"תוֹרַת אֱמֶת" וְהַיְיָ דֵּן אֶת כָּל הָאָדָם לְכָף זְכוּת" – הִרִי זֹאת הוֹכְחָה בְּרוּרָה, שֶׁהַגּוֹרֵם לְכָף אֵינוֹ רִגְשׁ שֶׁל קֻדְשָׁה, אֲלֵא לְהִפָּךְ.

יִתְּרֵךְ מִכֶּךָ, יִתְּכֵן שְׁלֵהֶיפֶךָ, הַמִּבְטֵל עוֹשֶׂה זֹאת דְּיוֹקָא מִפְּנֵי
גְּאוּתוֹ שְׁלוֹ:

אֵין הוּא מְסַגֵּל לְסִבֵּל שְׁהוּיִלֵּת נַעֲלָה מִמֶּנּוּ, וּלְפִיכָךְ הוּא
מִקְנָא בּוֹ. וְאֵלּוּ הֵיחָ מִתְנַהֵג כְּרֹאִי, הֵיתָה קִנְאָה זֹאת

רש"י ◀ אֶת-פְּרִיְתִי שְׁלוֹם • (סנהדרין פב) דָּתָהּא לוֹ לְבָרִית
שְׁלוֹם, כִּאֲדָם הַמַּחְזִיק טוֹבָה וְחֲנוּנֹת לְמִי שֶׁעוֹשֶׂה עִמּוֹ

שֶׁאֵין עוֹלָם לֹא יִשְׁכַּח נִתְּנָה כִּהְיֶה לְזֶרַע שֶׁל אֶהְרֹן, לֹא נִתְּנָה אֶלָּא לְאֶהְרֹן וּלְבָנָיו שֶׁנִּמְשְׁחוּ עִמּוֹ וּלְתוֹלְדוֹתֵיהֶם שֶׁיִּוִּלְדוּ אַחֵר הַמִּשְׁחָתָן, אֲבָל פִּינַחֵם שֶׁנּוֹלַד קִדְּם לְכֹן

(יד) וְשֵׁם אִישׁ יִשְׂרָאֵל הַמֶּכֶּה אֲשֶׁר הִכָּה אֶת־
הַמְּדִינִית וּמְרִי בֶן־סְלוּי נָשִׂיא בֵּית־אֵב לִשְׁמַעְיִי:

(יב) אַתְּ בְּרִיתִי שְׁלוֹם. מִמְּלֶאךָ
הַמֶּתָּ, כְּעִנֵּן "עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמֵי"
(איוב כה, ג). כִּי אָמַם הֶפְסֵד לֹא יִקְרָה
אֵלָּא בְּסִבַּת הַתְּנַגְדוֹת הַהֶפְכִּים. וְזֶה
אָמַם נִתְקַם בְּפִינֶחָם, שֶׁהָאִרְיָה יָמִים
הַרְבֵּה מְאֹד מִכָּל שָׁאָר אֲנָשֵׁי דוֹרוֹ,
עַד שֶׁהָיָה הוּא מְשַׁמֵּשׁ בְּמִשְׁכָּן שִׁילָה
בְּזֶמֶן פִּלְגָּשׁ בְּגִבְעָה, שֶׁהָיָה בְּלִי סֶפֶק
אַחֲרֵי מוֹת יְהוֹשֻׁעַ וְשָׂאָר הַזִּקְנִים

שמעון. דבר אחר: להודיע שבחו של פינחס, שאף-על-פי שזה היה נשיא, לא מנע את עצמו מלקנא לחלול השם, לכך הודיעה הכתוב מי הוא המכה.

וְשֵׁם אִישׁ יִשְׂרָאֵל וְגו' • במקום שיחס את הצדיק לשבח, יחס את הרשע לגנאי. נשיא בית-אב לשמעוני • לאחד מחמשת בתי אבות שהיו לשבט

טו ושום אתמא דאתקטילת מדינתא כזבי בת צור ריש אמי בית אבא במדין הוא:

(טו) וְשֵׁם הָאִשָּׁה הַמִּכָּה הַמְדִינִית כְּזָבִי בַת־צֹר רֹאשׁ אֲמוֹת בֵּית־אָב בְּמִדְיָן הוּא: פ

היה חשוב מכלם, שנאמר "ראש אמות"; ולפי שנהג בזיון בעצמו להפקיר בתו, מנאו שלישי. בית-אב • חמשה בתי אבות היו למדין (בראשית כה): עיפה ועפר וחנוך ואכידע ואלדע, וזה היה מלך לאחד מהם.

וְשֵׁם הָאִשָּׁה הַמִּכָּה וְגו' • להודיע שנתן של מדינים, שהפקירו בת מלך לזנות, כדי להחטיא את ישראל. ראש אמות • אחד מחמשת מלכי מדין (במדבר לא): "את-אוי ואת-רגם ואת-צור וגו'", והוא

טז ומליל יי עם משה למימר:

(טז) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

יז אעק ית מדינאי ותקטל יתהון:

(יז) צֹרֹר אֶת־הַמְדִינִים וְהַבִּיתִם אוֹתָם:

יח צרור • כמו: "זכור", "שמור", לשון הנה, עליכם לאיב אותם.

יח ארי מעיקין אגון לכוז בנכליהון די נכילו לכוז על עסק פעור ועל עסק כזבי בת רבא דמדין אסתהון דאתקטילת ביומא דמונתא על עסק פעור:

(יח) כִּי צֹרְרִים הֵם לָכֶם בְּנִכְלִיָּהֶם אֲשֶׁר־נָכְלוּ לָכֶם עַל־דָּבָר פְּעוּר וְעַל־דָּבָר כְּזָבִי בַת־נְשִׂיא מִדִּין אַחֲתָם הַמִּכָּה בְּיוֹם־הַמִּגֶּפֶה עַל־דָּבָר פְּעוּר:

פעור. ואת מואב לא צוה להשמיד, מפני רות שהיתה עתידה לצאת מהם, כדאמרינן ב'בבא קמא' (נח).

יח כי צררים הם לכם וגו' על-דבר-פעור • שהפקירו בנותיהם לזנות, כדי להטעותכם אחר

איהוה בטר מותנא ואמר יי למשה ולא לעזר בר אהרן בהנא למימר:

כו וַיְהִי אַחֲרֵי הַמִּגֶּפֶה פ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאַל אֵלְעוֹר בֶּן־אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן לֵאמֹר:

למשה, נמסרו לו במגן, עכשו כשקרב למות ולהחזיר צאנו, מחזירים במגן.

יח ויהי אחרי המגפה וגו' • משל לרועה שנקנסו זאבים לתוף עדרו והרגו בהן, והוא מונה אותן לידע מגן הנותרות. דבר אחר: כשיצאו ממצרים ונמסרו

~ נקודות משיחות קודש ~

משל לרועה שמונה הצאן שבעדרו

ואחד מדיגי ישראל היה הורג שנים, ודיגי ישראל שמונה רבוא ושמונת אלפים.
וצריך באור: משמעות הכתוב בפירשתינו (לפי המוכן ממשלו של רש"י) היא שהמגן היה לידע מגן הנותרים בעקבות המגפה בה נפלו כ"ד אלף מישראל, ולפי חשבון

ויהי אחרי המגפה... שאו את-ראש | כל-עדת בני-ישראל משל לרועה שנקנסו זאבים לתוף עדרו והרגו בהן, והוא מונה אותן לידע מגן הנותרות (כו, א"ב. ובפרש"י)
ובסיים פרשת בלק, כתוב "ויאמר משה אל שופטי ישראל הרגו איש אנשיו וגו'". וברש"י שם: "כל אחד

וּבְנֵי דִדָּן: הָרִיגְתָּ חֲחוּטָאִים הִתָּה פֶּדִין, וְלֹא הָיָה מִשָּׁה אֲשֶׁם בְּהָרִיגְתָּם, וְאֵין טַעַם לְמִנּוֹת הַנּוֹתָרִים לְהַזְהִיר בְּשִׁמְיֶרְתָּם. מִה־שָּׂאִין-כֵּן הַמַּגָּפָה אֲרָצָה כְּתוּצָאָה מִכָּף שְׁנִתְעַלְמָה מִמִּשָּׁה הַהִלָּכָה ד"הבועל ארמית קנאין פוגעין בו", וְאַחַר הָרִיגַת זְמָרִי עַל יְדֵי פִנְחָס נִעְצָרָה הַמַּגָּפָה, וְלִכְּנֵן הִצְרָךְ לְמִנּוֹת אֶת הַנּוֹתָרִים אַחֵר הַמַּגָּפָה, בְּדִגְמַת רוּעָה שֶׁנִּכְנָסוּ זָאֲבִים בְּצֵאֲנָו. (על-פי לקוטי שידות כרך יח עמ' 326 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')	הַהֲרוּגִים עַל יְדֵי שׁוֹפְטֵי יִשְׂרָאֵל, נִמְצָא שֶׁהָרָגוּ לְמַעַלְה מִי"ז רְבוּא (כְּמוֹכָא בְּרַמְבַּ"ן), רְבוּי מִפְּלֶג לְגַבִּי הַנּוֹפְלִים בַּמַּגָּפָה, וְשֵׁם לֹא מְצִינוּ מִנֵּן?! הַבְּאִיר בְּזֶה: תַּפְקִידוֹ שֶׁל רוּעָה הוּא לְשִׁמּוֹר עַל הַצֵּאָן. כְּאֲשֶׁר הָרָגוּ זָאֲבִים מִן הַצֵּאָן, הוּא מוֹנֶה אֶת הַנּוֹתָרִים כְּדֵי לְהַבְטִיחַ שֶׁמַּעֲתָה יִזְהַר יוֹתֵר בְּשִׁמְיֶרְתָּם. בָּרָם, הַדָּבָר שֶׁיֵּךְ רַק בְּהִזָּק הַתְּלוּי בַּשּׁוֹמֵר, שֶׁהָרִי לְגַבִּי הִזָּק שָׂאִינוּ בְּאִשְׁמֹתוֹ לֹא תוֹעִיל זְהִירוֹת יִתְרָה בְּשִׁמְיָרָה.
---	---

(ב) **שָׂאוּ אֶת־רֹאשׁוֹ כָּל־עַדְת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעַלָּה לְבֵית אֲבֹתָם כָּל־יָצֵא צָבָא בְּיִשְׂרָאֵל:**
כִּי־לְבֵית אֲבֹתָם • עַל שֶׁכֵּט הָאָב יִתְיַחֲסוּ, וְלֹא אַחֵר הָאִם.

(ג) **וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה וְאַלְעָזָר הַכֹּהֵן אֹתָם בְּעֶרְכַּת מוֹאָב עַל־יְרֵדוֹ וַיֹּרְחוּ לֵאמֹר:**
כִּי־וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה וְאַלְעָזָר הַכֹּהֵן אֹתָם • דִּבְרוּ עִמָּם עַל זֹאת, שֶׁצִּוָּה הַמֶּלֶךְ לְמִנּוֹתָם. לֵאמֹר • אָמְרוּ לָהֶם: צָרִיכִים אַתֶּם לְהַמְנוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעַלָּה.

(ד) **מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעַלָּה כְּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הַיּוֹצֵאִים מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם:**
כִּי־כְאֲשֶׁר צִוָּה וְגו' • שִׁיחָא מִנֵּינָם מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעַלָּה, שְׁנֵאמַר (שְׁמוֹת ל): "כָּל הָעֹבֵר עַל הַפְּקָדִים וְגו'".

~ יום שני י"ד תמוז ~

(ה) **וַיֹּאבֵדוּ בְּכּוֹר יִשְׂרָאֵל בְּנֵי רְאוּבֵן חֲנוּךְ מִשְׁפַּחַת הַחֲנֹכִי לְפָלֹא מִשְׁפַּחַת הַפְּלֹאִי:**

כִּי־מִשְׁפַּחַת הַחֲנֹכִי • לְפִי שֶׁהָיוּ הָאֲמוֹת מְבֻזֵּין אוֹתָם וְאוֹמְרִים: מַה אֵלֹו מִתְיַחֲסִין עַל שִׁבְטֵיהֶם, סְבוּרִין הֵם שְׁלֹא שְׁלֹטוֹ הַמִּצְרַיִם בְּאֲמוֹתֵיהֶם? אִם

כֹּה (ג-ד) **לֵאמֹר מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה עֶשְׂרִים. כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הַיּוֹצֵאִים מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם.**
 (עליל א. ב.). תורה ה
 שְׁאֵמַר אַז "לְמִשְׁפַּחַתָּם לְבֵית אֲבֹתָם"

"הפלאי", אבל בימנה לא הצרף לומר "משפחת הימני" - לפי שהשם קבוע בו: יו"ד בראש וה"א בסוף.

בני אבותיהם. וזה הוא שמפרש על-ידי דוד (תהלים קכב): "שבטיה ערות לישראל". - השם הזה מעיד עליהם לשבטיהם, לפיכך בכלם כתיב: "החנכי",

(ו) לחצרון משפחת החצרוני לכרמי משפחת הכרמי: ולחצרון זרעית חצרון לכרמי זרעית כרמי:

(ז) אלה משפחת הראובני ויהיו פקדיהם שלשה וארבעים אלה ושבע מאות ושלשים:

(ח) ובני פלוא אליאב: ח ובני פלוא אליאב:

(ט) ובני אליאב נמואל ודתן ואבירם הוא דתן ואבירם מערעי כנשתא דאתקנשו על משה ועל אהרן כנשתא דקרח באתקנושיון על יי:

כ"י אֲשֶׁר הָצוּ • אֶת יִשְׂרָאֵל עַל מִשָּׁה. בְּהִצָּתָם • אֶת הָעָם עַל ה' • הָצוּ • הָשִׁיאוּ אֶת יִשְׂרָאֵל לָרִיב עַל מִשָּׁה, לְשׁוֹן הַפְּעִילִי.

(י) ותפתח הארץ את-פיה ותבלע אתם ואת-קרח במות העדה באכל האש את חמשים ומאתים איש ויהיו לגם:

כ"י אֲשֶׁר הָצוּ • לָאוֹת וּלְזַפְרוֹן, לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא יִקְרַב אִישׁ זֶר, לְחַלֵּק עוֹד עַל הַפְּהִנָּה.

(יא) ובני-קרח לא-מתו: יא ובני קרח לא מתו:

כ"י אֲשֶׁר הָצוּ • לָאוֹת וּלְזַפְרוֹן, לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא יִקְרַב אִישׁ זֶר, לְחַלֵּק עוֹד עַל הַפְּהִנָּה. (סנהדרין ק') נתבצר להם מקום גבה בגיהנם וישבו שם.

~ נקודות משיחות קודש ~

שיאבדו מתוך קהל זה. מה-שאין-בן קהל אחר, שלא היו עדים בדבר, אין סיבה שיאבדו מתוכו. לכן מסופר על בני קרח רק בפרשתנו, כי לאמרי שפכר לא היה הקהל שהיה בזמן המחלוקת (כפי שפרש רש"י בפרשת חוקת כ, כב) שפכר פלו מתי מדבר, יצאו בני קרח מן המקום שנבצר להם (ראה רש"י), ואז התברר לבני ישראל שלא מתו.

(לקוטי שיחות, כרך לג, עמ' 173)

ובני קרח לא מתו (כו, יא) יש לשאול, סיפור הצלת בני קרח שניף לכאורה לפרשת קרח, ומה ענינו לכאן?

ויש לומר, דהנה לגבי קרח ועדתו, כתיב (קרח טז, לג) ויאבדו מתוך הקהל. ויש לומר, שבני קרח נענשו בכך שנאבדו מתוך הקהל ההוא, אותו קהל שראו אותם משתתפים במחלוקת, ואילו את תשובתם לא ראו (כי הרהרו תשובה בלבם, כפרוש רש"י), שלכן מן ההקרח

(יב) בְּנֵי שִׁמְעוֹן לְמִשְׁפַּחְתָּם לְנִמְוָאֵל מִשְׁפַּחַת
הַנִּמְוָאֵל לְזִמְיִן מִשְׁפַּחַת הַיִּזְיִי לְיִכִּין מִשְׁפַּחַת
הַיִּכִּינִי:

מספעות יש למפרע? אלא שחזרו לאחוריהם, ורדפו בגי' לוי אתריהם להחזירם, והרגו מהם שבע משפחות, ומבגי' לוי נפלו ארבע משפחות: משפחת שמעי ועזיאל, ומבגי' יצחק לא נמנו כאן אלא משפחת הקרחי; והרביעית לא ידעתי מה היא. ורבי תנחומא דרש, שמתו במגפה בדבר בלעם, אבל לפי החסרון שחסר משבט שמעון במנין זה ממנין הראשון שבמדבר סיני, נראה שכל כ"ד אלף נפלו משבטו של שמעון.

כַּאֲשֶׁר לִזְרַח • הוּא (שְׁמוֹת 1) צִחֹר, לְשׁוֹן צִהֹר, אֶחָד מִשְׁפַּחַת אֶהֱרַ בְּטֶלָה וְכֵן חֲמֵשׁ מִשְׁבָּט בְּנֵימִן, שְׁהִירֵי בַעֲשָׂרָה בָּנִים יָרַד לַמִּצְרַיִם וְכֵאן לֹא מָנָה אֶלָּא חֲמֵשָׁה, וְכֵן אֶצְבֵּן לְגֹד, הָרִי שָׁבַע מִשְׁפָּחוֹת. וּמִצְאֲתִי בְּגִמְרֵא יְרוּשָׁלַיִת, (סוֹטָה פ"א. יוֹמָא פ"א) שֶׁכְּשֵׁמֶת אֶהֱרָן נִסְתָּלְקוּ עֲנָנֵי קָבוֹד, וְכֵאן הִכְנַעְנִים לְהִלָּחֵם בְּיִשְׂרָאֵל, וְנִתְּנוּ לֵב לְחֹזֵר לַמִּצְרַיִם, וְחִזְרוּ לְאַחֲרֵיהֶם שְׁמוֹנֶה מִסְעוֹת מֵהָר הָהָר לְמוֹסְרָה, שְׁנָאֲמֹר (דְּבָרִים י'): "וּכְנִי יִשְׂרָאֵל נִסְעוּ מִבְּאֵרוֹת בְּנֵי-עֶקֶן מוֹסְרָה, שָׁם מֵת אֶהֱרָן". וְהֵלֵא בְּהָר הָהָר מֵת? וּמוֹסְרָה עַד הָר הָהָר, שְׁמוֹנֶה

(יד) אֱלֹהִים מִשְׁפַּחַת הַשְּׁמֵעָנִי שְׁנִים וְעֶשְׂרִים אֵלֶּיךָ
וּמֵאֵתִים: ׀

(טו) פִּנִּי גֵד־לְמִשְׁפַּחְתָּם לְצִפּוֹן מִשְׁפַּחַת הַצִּפּוֹנִי לְחֹנִי
מִשְׁפַּחַת הַחֹנִי לְשׁוֹנִי מִשְׁפַּחַת הַשׁוֹנִי:

(טז) לְאֹנִי מִשְׁפַּחַת הָאֹנִי לְעָרִי מִשְׁפַּחַת הָעָרִי:

רמ"א לאזני • אומר אני שזו משפחת אצבון, ואיני יודע למה לא נקראת משפחתו על שמו.

(י) לְאֶרֶץ מִשְׁפַּחַת הָאֲרֻזִּי לְאֶרְאֵלִי מִשְׁפַּחַת הָאֲרֻזִּי:

(יח) אֵלֶּה מִשְׁפָּחוֹת בְּנֵי יִגְדֵּי לִפְקֻדֵיהֶם אַרְבָּעִים אֶלֶף
וְתֹמֵשׁ מֵאוֹת: ׀

(יט) בְּנֵי יְהוּדָה עַר וְאוֹנֵן וַיִּמַּת עַר וְאוֹנֵן בְּאַרְץ
פְּנֵעַ:

(ב) וַיְהִי בְּגֵי' יְהוּדָה לְמִשְׁפַּחְתָּם לְשִׁלָּה מִשְׁפַּחַת
הַשְּׁלָלִי לְפָרִץ מִשְׁפַּחַת הַפְּרָצִי לְזֹרַח מִשְׁפַּחַת
הַזֹּרְחִי:

(כא) וַיְהִי בְּיַד פָּרִץ לְחֻצְרֹן מִשְׁפַּחַת הַחֻצְרִי לְחֻמּוֹל
מִשְׁפַּחַת הַחֻמּוֹלִי:

(כב) אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת יְהוּדָה לְפָקֻדֵיהֶם שִׁשָּׁה וְשִׁבְעִים
אֵלֶּף וַחֲמִשׁ מֵאוֹת: ׀

(כג) בְּנֵי יִשָּׁשְׁכָר לְמִשְׁפַּחַתָּם תּוֹלַע מִשְׁפַּחַת הַתּוֹלָעִי
לְפָנָה מִשְׁפַּחַת הַפּוֹנִי:

(כד) לְיִשׁוּב מִשְׁפַּחַת הַיִּשְׁבִּי לְשִׁמְרֹן מִשְׁפַּחַת
הַשְּׁמֹרִנִי:

אֲרֵךְ וְנֶעֱמָן יֵצֵא מִכָּל אֶחָד מִשְׁפָּחָה רַבָּה, וְנִקְרָאוּ
תּוֹלְדוֹת שָׂאֵר הַבָּנִים עַל שֵׁם בָּלַע, וְתּוֹלְדוֹת הַשְּׁנַיִם
הַלְלוּ נִקְרָאוּ עַל שֵׁמָם. וְכֵן אֲנִי אוֹמֵר בְּכֵנִי מְכִיר
שְׁנֹחֲלֵקוֹ לְשֵׁנֵי מִשְׁפָּחוֹת: אַחַת נִקְרָאת עַל שְׁמוֹ,
וְאַחַת נִקְרָאת עַל שֵׁם גִּלְעָד בְּנוֹ. חֲמִשׁ מִשְׁפָּחוֹת
חִסְרוּ מִבְּנָיו שֶׁל בְּנִימִין. כָּאֵן נִתְקַיְמָה מִקְצַת נְבוֹאָת
אִמּוֹ, שֶׁנִּקְרָאתוֹ "בֶּן אוֹנִי" - בֶּן אֲנִינוּתִי, וּבְפִילָגֶשׁ
בְּגִבְעָה נִתְקַיְמָה כָּלָה. זֶה מִצָּאתִי בִּיסוּדוֹ שֶׁל רַבִּי
מֹשֶׁה הַדַּרְשָׁן.

כִּי יִשָּׁשְׁכָר • הוּא יוֹב הָאִמּוֹר בְּיּוֹרְדֵי מִצְרַיִם, כִּי
כָּל הַמִּשְׁפָּחוֹת נִקְרָאוּ עַל שֵׁם יוֹרְדֵי מִצְרַיִם. וְהַנּוֹלְדִין
מִשֵּׁם וְהַלָּא לֹא נִקְרָאוּ הַמִּשְׁפָּחוֹת עַל שֵׁמָם, חוּץ
מִמִּשְׁפָּחוֹת אֲפָרַיִם וּמְנַשֶּׁה שְׁנוֹלְדוֹ כָּלֵם בְּמִצְרַיִם,
וְאֲרֵךְ וְנֶעֱמָן בְּנֵי בָלַע בֶּן בְּנִימִין. וּמִצָּאתִי בִּיסוּדוֹ
שֶׁל רַבִּי מֹשֶׁה הַדַּרְשָׁן, שִׁירָדָה אֲמֵן לְמִצְרַיִם כְּשֶׁהִיָּתָה
מִצְרַת מֶהֱם, לְכַף נִחְלָקוּ לְמִשְׁפָּחוֹת כְּחֻצְרֹן וְחֻמּוֹל,
שֶׁהָיוּ בְּנֵי בָנִים לַיהוּדָה, וְחִבְר וּמִלְכִּיאֵל, שֶׁהָיוּ בְּנֵי
בָנִים שֶׁל אֲשֵׁר. וְאִם אֵגֵדָה הִיא, הָרִי טוֹב, וְאִם לֹא, וְאִם
אוֹמֵר אֲנִי שֶׁהָיוּ לְבָלַע בְּנֵי בָנִים הַרְבֵּה, וּמִשְׁנִים הָלְלוּ

(כה) אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת יִשָּׁשְׁכָר לְפָקֻדֵיהֶם אַרְבָּעָה
וְשִׁשִּׁים אֵלֶּף וְשָׁלֹשׁ מֵאוֹת: ׀

(כו) בְּנֵי זְבוּלֹן לְמִשְׁפַּחַתָּם לְסֹרֵד מִשְׁפַּחַת הַסֹּרְדִי
לְאֵלֹן מִשְׁפַּחַת הָאֵלֹנִי לְיַחֲלָאֵל מִשְׁפַּחַת הַיַּחֲלָאֵלִי:

(כז) אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת הַזְּבוּלָנִי לְפָקֻדֵיהֶם שִׁשִּׁים אֵלֶּף
וַחֲמִשׁ מֵאוֹת: ׀

(כח) בְּנֵי יוֹסֵף לְמִשְׁפַּחַתָּם מְנַשֶּׁה וְאֲפָרַיִם:

(כט) בְּנֵי מְנַשֶּׁה לְמְכִיר מִשְׁפַּחַת הַמְּכִירִי וּמְכִיר
הוֹלִיד אֶת-גִּלְעָד לְגִלְעָד מִשְׁפַּחַת הַגִּלְעָדִי:

(ל) אֵלֶּה בְּנֵי גִלְעָד אִיעָזֵר מִשְׁפַּחַת הָאִיעָזָרִי לְחֵלֶק
מִשְׁפַּחַת הַחֵלְקִי:

כח אֵלִין וְרַעֲיָת יִשָּׁשְׁכָר לְמִנְגִּיָּהוֹן שְׁתֵּין
וְאַרְבָּעָה אֵלִפִּין וְחֵלֶת מֵאָה:

כו בְּנֵי זְבוּלֹן לְרַעֲיָתָהוֹן לְסֹרֵד וְרַעֲיָת סֹרֵד
לְאֵלֹן וְרַעֲיָת אֵלֹן לְיַחֲלָאֵל וְרַעֲיָת יַחֲלָאֵל:

כז אֵלִין וְרַעֲיָת זְבוּלֹן לְמִנְגִּיָּהוֹן שְׁתֵּין אֵלִפִּין
וְחֲמִשׁ מֵאָה:

כח בְּנֵי יוֹסֵף לְרַעֲיָתָהוֹן מְנַשֶּׁה וְאֲפָרַיִם:

כט בְּנֵי מְנַשֶּׁה לְמְכִיר וְרַעֲיָת מְכִיר וּמְכִיר
אוֹלִיד יֵת גִּלְעָד לְגִלְעָד וְרַעֲיָת גִּלְעָד:

ל אֵלִין בְּנֵי גִלְעָד אִיעָזֵר וְרַעֲיָת אִיעָזֵר לְחֵלֶק
וְרַעֲיָת חֵלֶק:

לא וְאֶשְׂרֵי־אֵל זִרְעִית אֲשֶׁר־אֵלֵי וְשִׁכְם זִרְעִית שִׁכְם:

(לא) וְאֶשְׂרֵי־אֵל מִשְׁפַּחַת הָאֲשֶׁר־אֵלֵי וְשִׁכְם מִשְׁפַּחַת הַשִּׁכְמִי:

לכ וְשִׁמְדָּע זִרְעִית שְׁמִידָע וְחֹפֶר זִרְעִית חֹפֶר:

(לב) וְשִׁמְדָּע מִשְׁפַּחַת הַשְּׁמִידָעִי וְחֹפֶר מִשְׁפַּחַת הַחֹפְרִי:

לג וְצִלְפָּחַד בֶּרֶךְ חֹפֶר לֹא הָיוּ לָהּ בָּנִים אֶלֶּהָן בָּנָה וְשֵׁם בָּנָה צִלְפָּחַד מַחֲלָה וְנָעָה חֲגִלָּה מַלְכָּה וְתִרְצָה:

(לג) וְצִלְפָּחַד בֶּרֶךְ חֹפֶר לֹא־הָיוּ לוֹ בָּנִים כִּי אִם־בָּנוֹת וְשֵׁם בָּנוֹת צִלְפָּחַד מַחֲלָה וְנָעָה חֲגִלָּה מַלְכָּה וְתִרְצָה:

לד אֵלֶּיךָ זִרְעִית מְנַשֶּׁה וּמִנְגִּיָּהוֹן חֲמִשִּׁין וְתִרְצִין אֶלְפִּין וְשִׁבְעָה מֵאוֹת:

(לד) אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת מְנַשֶּׁה וּפְקֻדֵיהֶם שְׁנֵים־וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְשִׁבְעָה מֵאוֹת: ׀

לה אֵלֶּיךָ בְּנֵי אֶפְרַיִם לְזִרְעִיתָהוֹן לְשִׁוְתָלַח זִרְעִית שִׁוְתָלַח לְבָכָר זִרְעִית בָּכָר לְתַחֵן זִרְעִית תַּחֵן:

(לה) אֵלֶּה בְּנֵי־אֶפְרַיִם לְמִשְׁפַּחָתָם לְשִׁוְתָלַח מִשְׁפַּחַת הַשִּׁוְתָלַח לְבָכָר מִשְׁפַּחַת הַבָּכָרִי לְתַחֵן מִשְׁפַּחַת הַתַּחֲנִי:

לו וְאֵלֶּיךָ בְּנֵי שִׁוְתָלַח לְעֶרְן זִרְעִית עֶרְן:

(לו) וְאֵלֶּה בְּנֵי שִׁוְתָלַח לְעֶרְן מִשְׁפַּחַת הָעֶרְנִי:

שְׁשִׁים וַחֲמִשָּׁה, וְזֶהוּ שְׁנַאֲמֹר (דברים ז): "כִּי אַתֶּם הַמַּעֲט וְגו'" ה"א מַעֲט, חֲמִשָּׁה אַתֶּם חֲסִרִים מִמִּשְׁפַּחַת כָּל הָעַמִּים שֶׁהֵן שְׁבָעִים. אֵף־כֵּן הַבְּנֵי מִסֻּדּוֹ שֶׁל רַב־יִשְׁרָאֵל הַדִּרְשָׁן, אֵךְ הַצְּרִכְתִּי לַפְּחוֹת וְלַהוֹסִיף בְּדָבָרִי.

כ"י וְאֵלֶּה בְּנֵי שִׁוְתָלַח וְגו' • שָׂאָר בְּנֵי שִׁוְתָלַח נִקְרְאוּ תוֹלְדוֹתֵיהֶם עַל שֵׁם שִׁוְתָלַח, וּמִעֶרְן יֵצְאָה מִשְׁפַּחַת רַבָּה וְנִקְרְאוֹת עַל שְׁמוֹ, וְנִחְשְׁבוּ בְּנֵי שִׁוְתָלַח לְשִׁוְתֵי מִשְׁפַּחַת. צֶא וְחֹשֶׁב, וְתִמְצָא בְּפֶרֶשָׁה זוֹ חֲמִשִּׁים וְשִׁבְעָה מִשְׁפַּחַת, וּמִבְּנֵי לֹדִי שְׁמוֹנֶה, חֲרִי

לז אֵלֶּיךָ זִרְעִית בְּנֵי אֶפְרַיִם לְמִנְגִּיָּהוֹן חֲלָתִין וְתִרְצִין אֶלְפִּין וַחֲמִשָּׁה מֵאוֹת אֵלֶּיךָ בְּנֵי יוֹסֵף לְזִרְעִיתָהוֹן:

(לז) אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת בְּנֵי־אֶפְרַיִם לְפְקֻדֵיהֶם שְׁנֵים־וַחֲמִשָּׁה אֶלֶף וַחֲמִשָּׁה מֵאוֹת אֵלֶּה בְּנֵי־יוֹסֵף לְמִשְׁפַּחָתָם: ׀

לח בְּנֵי בְנִימִן לְזִרְעִיתָהוֹן לְכָלֶּע זִרְעִית כָּלֶּע לְאֶשְׁבֵּל זִרְעִית אֶשְׁבֵּל לְאַחִירָם זִרְעִית אַחִירָם:

(לח) בְּנֵי בְנִימִן לְמִשְׁפַּחָתָם לְכָלֶּע מִשְׁפַּחַת הַכָּלְעִי לְאֶשְׁבֵּל מִשְׁפַּחַת הָאֶשְׁבֵּלִי לְאַחִירָם מִשְׁפַּחַת הָאַחִירָמִי:

כ"י לְאַחִירָם • הוּא אַחִי שְׂרִיד לְמִצְרַיִם, וְלִפִּי שְׁנוּקְרָא עַל שֵׁם יוֹסֵף שֶׁהָיָה אַחִיו וְרַם מִמֶּנּוּ, נִקְרָא אַחִירָם.

לט לְשִׁפּוֹפֶם מִשְׁפַּחַת הַשּׁוֹפָמִי לְחוּפָם זִרְעִית שְׁפּוֹפֶם לְחוּפָם זִרְעִית חוּפָם:

(לט) לְשִׁפּוֹפֶם מִשְׁפַּחַת הַשּׁוֹפָמִי לְחוּפָם מִשְׁפַּחַת הַחוּפָמִי:

כ"י לְשִׁפּוֹפֶם • הוּא מִפִּים, עַל שֵׁם שֶׁהָיָה יוֹסֵף שְׁפּוֹף בֵּין הָאֲמוֹת.

(מ) וַיְהִי בְּנִי־בֹלַע אֶרֶץ וְנַעֲמָן מִשְׁפַּחַת הָאֲרָדִי
לְנַעֲמָן מִשְׁפַּחַת הַנַּעֲמִי:

(מא) אֵלֶּה בְּנֵי־בְנִימָן לְמִשְׁפַּחֹתָם וּפְקֻדֵיהֶם חֲמִשָּׁה
וְאַרְבָּעִים אֵלֶּף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת: ס

(מב) אֵלֶּה בְּנֵי־דָן לְמִשְׁפַּחֹתָם לְשׁוֹחֵם מִשְׁפַּחַת
הַשׁוֹחֲמִי אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת דָּן לְמִשְׁפַּחֹתָם:

כ"י • לְשׁוֹחֵם • הוּא חָשִׁים.

(מג) כָּל־מִשְׁפַּחַת הַשׁוֹחֲמִי לְפְקֻדֵיהֶם אַרְבָּעָה
וְשֵׁשִׁים אֵלֶּף וְאַרְבַּע מֵאוֹת: ס

(מד) בְּנֵי אָשֶׁר לְמִשְׁפַּחֹתָם לִימָנָה מִשְׁפַּחַת הַיִּמָּנָה
לִישׁוּי מִשְׁפַּחַת הַיִּשׁוּי לְבְרִיעָה מִשְׁפַּחַת הַבְּרִיעִי:

(מה) לְבְנֵי בְרִיעָה לַחֲבֵר מִשְׁפַּחַת הַחֲבֵרִי לְמִלְכִּיאֵל
מִשְׁפַּחַת הַמִּלְכִּיאֵלִי:

(מו) וְשֵׁם בֶּת־אֲשֶׁר שָׂרַח:

כ"י • וְשֵׁם בֶּת־אֲשֶׁר שָׂרַח • לְפִי שֶׁהִתָּה קִיָּמַת בַּחַיִּים, מְנַאֶה כָּאֵן.

(מז) אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת בְּנֵי־אֲשֶׁר לְפְקֻדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה
וּחֲמִשִּׁים אֵלֶּף וְאַרְבַּע מֵאוֹת: ס

(מח) בְּנֵי נַפְתָּלִי לְמִשְׁפַּחֹתָם לִיחְצִאֵל מִשְׁפַּחַת
הַיִּחְצִאֵלִי לְגִנִּי מִשְׁפַּחַת הַגִּנִּי:

(מט) לִיָּצֵר מִשְׁפַּחַת הַיָּצֵר לְשֵׁלָם מִשְׁפַּחַת הַשְּׁלָמִי:

(נ) אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת נַפְתָּלִי לְמִשְׁפַּחֹתָם וּפְקֻדֵיהֶם
חֲמִשָּׁה וְאַרְבָּעִים אֵלֶּף וְאַרְבַּע מֵאוֹת:

(נא) אֵלֶּה פְּקוּדֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁש־מֵאוֹת אֵלֶּף וְאַלְף
שֶׁבַע מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים:

~ יום שלישי ט"ו תמוז ~

(ג) וידבר יהוה אל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

גב ומליל יי עם מֹשֶׁה לְמִיָּמָר:

(ג) לֵאמֹר תַּחֲלֹק הָאָרֶץ בְּנַחֲלָה בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת:

גב לאלין תתפלג ארעא באחסנא במנן שמיהן:

נטלו חלק בארץ אלא אלו שש מאות אלה ואלה, ואם היה לאחד מהם ששה בנים, לא נטלו אלא חלק אביהם לבדו.

נ"י לאלה תחלק הארץ. ולא לפחותים מבן עשרים, אף-על-פי שבאו לכלל עשרים בטרם חלוק הארץ - שהרי שבע שנים פכשו ושבע חלקו, לא

(ג) לָרֹב תִּרְבֶּה נַחֲלָתוֹ וְלַמָּעֹט תִּמְעָט נַחֲלָתוֹ אִישׁ לְפִי פְקֻדּוֹ יִתֵּן נַחֲלָתוֹ:

גב לסגיא תסגון אחסנתהון ולעירי תזערון אחסנתהון גבר לפום מנינהי תתייב אחסנתה:

גבולים ביי"ב פתקין, ובכלום בקלפי, והנשיא מכניס ידו לתוכה ונוטל שני פתקין: עולה בידו פתק של שם שבטו ופתק של גבול המפרש לו, והגורל עצמו היה צווח ואומר: אני הגורל עליתי לגבול פלוני לשבט פלוני, שנאמר: "על-פי הגורל". ולא נתחלקה הארץ במדה, לפי שיש גבול משבח מחברו, אלא בשומא: בית כר רע כנגד בית סאה טוב, הכל לפי הדמים.

נ"י לרב תרבה נחלתו. לשבט שהיה מרבה באוכלוסין נתנו חלק רב, ואף-על-פי שלא היו החלקים שווים - שהרי הכל לפי רבוי השבט חלקו החלקים - לא עשו אלא על-ידי גורל. והגורל היה על-פי רוח הקדש, כמו שמפרש ב'בבא בתרא' (דף קיח): אלעזר הכהן היה מלבש באזורים ותמים, ואומר ברוח הקדש: אם שבט פלוני עולה, תחום פלוני עולה עמו. והשבטים היו כתובים ביי"ב פתקין, ויי"ב

(ג) אַךְ-בְּגוֹרָל יַחֲלֹק אֶת-הָאָרֶץ לַשְּׁמוֹת מִמֹּת אֲבֹתָם יִנְחֹל:

גב ברם בעדבא תתפלג ית ארעא לשמהן שבטי אבהתהון יחסנון:

שנאמר: "לאלה תחלק הארץ". חזרה נחלתן אצל אבי אביהן וחלקו הכל בשוה. וזהו שנאמר: "לשמות משותפות אבותם ינחלו", שאחר שנטלו הבנים, חלקיה לפי האבות שניצאו ממצרים. ואלו מתחלה חלקיה למנן יוצאי מצרים, לא היו נוטלין אלו הארבעה אלא שני חלקים, עכשו נטלו ארבעה חלקים. אף

נ"י לשמות משותפות אבותם. אלו יוצאי מצרים. שנה הכתוב נחלה זו מפל הנחלות שבתורה, שפל הנחלות, החיים יורשים את המתים, וכאן מתים יורשים את החיים. כיצד? שני אחים מיוצאי מצרים שהיו להם בנים בבאי הארץ, לזה אחד ולזה שלשה. האחד נטל חלק אחד, והשלשה נטלו שלשה,

ספורט

באמרו "ומחבל בני יהודה נחלת בני שמעון" (יהושע יט, ט), ובנה נתקדם בשבטו של שמעון "אחלקם ביצקב" (בראשית מט, ז). תורה נה (ג) אף בגורל. אף על פי שעשו חלקים גדולים וקטנים כפי צורך השבטים וכמותם, לא נתנו לכל שבט חלקו אלא "על פי הגורל", ובנה האפן קבל כל שבט חלקו "על פי ה'". תורה נו

בכורת יוסף, באמרו "נתתי לך שכם אחד על אחיך" (בראשית מח, כב). וכן באר באמרו "ובחללו יצועי אביו נתנה בכרתו לבני יוסף בן ישראל" (דברי הימים א ה, א). ולשמעון, שהתמעט באוכלוסין יותר מפל שאר השבטים בעת כניסתו לארץ, נתן חלק מעט בכמות, יקר הרבה בדמים. ובהיות שלא נמצא חלק קרקע יחדו שנה כל כך מספיק לשמעון, בררו אותו החלק בכמה מקומות בתוך ארץ יהודה,

(ג) לָרֹב תִּרְבֶּה נַחֲלָתוֹ. בכמות הקרקע. כי אמנם נתחלקה הארץ לשנים עשר חלקים שווים בערך הדמים, בלתי שוות בכמות, אלא כור רע כנגד בית סאה טוב, ונטל השבט המרבה באוכלוסין החלק רב הכמות, והשבט שהיה מעט נטל החלק הקטן בכמות, שנה בערך הדמים אל החלק רב הכמות, באמרו "לרב תרבה נחלתו" (להלן לג, ג). ובנה האפן נטלו מנשה ואפרים שני חלקים בשביל

בגורל • יצאו יהושע וכלב, וכן הוא אומר (שופטים א) : "על-פי ה' נתנו לו את-העיר אשר שאל".
 "ויתנו לכלב את-חברון כאשר דבר משה", ואומר
 מטות-אבתם • יצאו גרים ועבדים.

נקודות משיחות קודש

מטעם נדעת. ובלשון אדמו"ר הזקן בפתגא (אגרת הקודש, סוף סימן ז): תרון האור הזה הפרטי לנשמות פרטיות – אינו בחינת טעם נדעת מושג, אלא למעלה מבחינת הדעת, שבה עלה במחשבה . . . ודוגמתו למטה הוא בחינת הגורל ממשי.

(לקוטי שיחות, כרך ב, עמ' 347)

אף בגורל יחלק את הארץ (כו, נה) לכל יהודי לשנה מצוה אחת השנית לו במיוחד, שבה הוא 'נהיר טפי' (שבת קיח). זוהי המשמעות הפנימית של 'חליקת הארץ' – לכל יהודי נתן 'חלקו' המיוחד לו בעבודתו לקונו. לכן חלקה הארץ בגורל דוקא, כי גורל הוא למעלה מטעם נדעת, וגם 'חלוקה' זו היא למעלה

(נו) על-פי הגורל תחלק נחלתו בין רב למעט: ם
 נועל פנים עדכא תתפלג אחסנתהון בין סגיא לזעירי:

כ"י • על-פי הגורל • הגורל היה מדבר, כמו שפירשתי; מגיד שנתחלקה ברוח הקדש, לכה נאמר: "על-פי ה'".

(נו) ואלה פקודי הלוי למשפחתם לגרשון משפחת הגרשני לקחת משפחת הקהתי למררי משפחת המררי:

(נח) אלה • משפחת לוי משפחת הלבי משפחת החברני משפחת המחלי משפחת המושי משפחת הקרחי וקהת הולד את-עמרם:

כ"י • אלה משפחת לוי • חסר כאן משפחת השמעני והעזיאל, וקצת מן היצחקי.

(נט) וישם • אשת עמרם יוכבד בת-לוי אשר ילדה אתה ללוי במצרים ותלד לעמרם את-אהרן ואת-משה ואת מרים אחתם:

כ"י • אשר ילדה אתה ללוי במצרים • (סוטה יב) אשתו ילדתה במצרים, [לדתה במצרים] ואין הורתה במצרים. כשנכנסו לתוך החומה, ילדתה. והיא

(ס) ויולד לאהרן את-נדיב ואת-אביהוא את-אלעזר ואת-איתמר:

ס ואת-ילד לאהרן ית נדיב וית אביהוא ית אלעזר וית איתמר:

(נו) על פי הגורל תחלק נחלתו. וכן כשיהיה השבט מחלק את חלקו לגלגולותיו, יתן לכל אחד חלקו "על פי הגורל". תורה נו

(סא) וַיָּמָת נָדָב וַאֲבִיהוּא בְּהַקְרִיבָם אֶשְׁזָרָה לְפָנָי
וַיְהִי:
סא ומית נדב ואביהוא בקריבם אשזרה לפני נוקרתא קדם יי:

(סב) וַיְהִי פְקֻדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְעֶשְׂרִים אָלֶף כָּל־זָכָר
מִבְּנֵי־חֹדֶשׁ וּמַעֲלָה בִּי, לֹא הִתְפַּקְדּוּ בְּתוֹךְ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל כִּי לֹא־נָתַן לָהֶם נַחֲלָה בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
סב והיו פקדיהם שלשה ועשרים אלף כל־זכר מבני־חודש ומעלה בי, לא התפקדו בתוך בני ישראל כי לא־נתן להם נחלה בתוך בני ישראל:

כ"י כִּי לֹא הִתְפַּקְדּוּ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. לְהִיּוֹת
נִמְנִין בְּנֵי עֲשָׂרִים שָׁנָה. וּמָה טַעַם? כִּי לֹא־נָתַן לָהֶם
שְׁנָאֵמַר: "אִישׁ לְפִי פְקָדִי יָתֵן נַחֲלָתוֹ".
כ"י כי לא התפקדו בתוך בני ישראל. להיות נמנין בני עשרים שנה. ומה טעם? כי לא־נתן להם שנאמר: "איש לפי פקדי יתן נחלתו".

(סג) אֵלֶּה פְּקוּדֵי מֹשֶׁה וְאַלְעָזָר הַכֹּהֵן אֲשֶׁר פָּקְדּוּ
אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֶרְבַת מוֹאָב עַל יַרְדֵּן יְרֵחוֹ:
סג אלה פקודי משה ואלעזר הכהן אשר פקדו את־בני ישראל בערבת מואב על ירדן ירחו:

(סד) וּבְאֵלֶּה לֹא־הָיָה אִישׁ מִפְּקוּדֵי מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן
הַכֹּהֵן אֲשֶׁר פָּקְדּוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבַּר סִינַי:
סד ובאלה לא־היה איש מפקודי משה ואהרן הכהן אשר פקדו את־בני ישראל במדבר סיני:

כ"י וּבְאֵלֶּה לֹא־הָיָה אִישׁ וְגו'. אָכֵל עַל
הַנָּשִׁים לֹא נִגְזְרָה גְזֵרַת הַמְּרָגְלִים, לְפִי שֶׁהֵן הָיוּ
מִחֻבָּבוֹת אֶת הָאָרֶץ; הַנָּשִׁים אוֹמְרִים (במדבר יד):
כ"י ובאלה לא־היה איש וגו'. אכל על הנשים לא נגזרה גזרת המרגלים, לפי שהן היו מחבבות את הארץ; הנשים אומרים (במדבר יד):

(סה) כִּי־אָמַר יְהוָה לָהֶם מוֹת יָמָתוּ בְּמִדְבָּר וְלֹא
נֹתַר מֵהֶם אִישׁ כִּי אִם־כָּלֵב בֶּן־יִפְנֶה וַיְהוֹשֻׁעַ
בֶּן־נוּן: ס
סה כי־אמר יהוה להם מות ימתו במדבר ולא נותר מהם איש כי אם־כלב בן־יפנה ויהושע בן־נון:

כז (א) וַתִּקְרַבְנָה בָּנוֹת צִלְפָּחַד בִּן־חֲפֹר בֶּן־גִּלְעָד
בֶּן־מְכִיר בֶּן־מְנַשֶּׁה לְמִשְׁפַּחַת מְנַשֶּׁה בֶּן־יוֹסֵף וְאֵלֶּה
שְׁמוֹת בָּנָתָיו מַחֲלָה נָעֳמָה וְחַגְלָה וּמִלְכָּה וְתַרְזָח:
כז (א) ותקרבנה בנות צלפחד בן־חפור בן־גילעד בן־מכיר בן־מנשה למשפחת מנשה בן־יוסף ואלה שמות בנותיו מחלה נעמה וחגלה ומלכה ותרצה:

כ"י וַתִּקְרַבְנָה בָּנוֹת צִלְפָּחַד בֶּן־חֲפֹר בֶּן־גִּלְעָד
בֶּן־מְכִיר בֶּן־מְנַשֶּׁה לְמִשְׁפַּחַת מְנַשֶּׁה בֶּן־יוֹסֵף וְאֵלֶּה
שְׁמוֹת בָּנָתָיו מַחֲלָה נָעֳמָה וְחַגְלָה וּמִלְכָּה וְתַרְזָח:
כ"י ותקרבנה בנות צלפחד בן־חפור בן־גילעד בן־מכיר בן־מנשה למשפחת מנשה בן־יוסף ואלה שמות בנותיו מחלה נעמה וחגלה ומלכה ותרצה:

(ב) וַתַּעֲמִדְנָה לִפְנֵי מֹשֶׁה וּלְפָנָי אֲלֵעָזָר הַכֹּהֵן וּלְפָנָי
הַנְּשִׂאִים וְכָל־הָעֵדָה פָּתַח אֹהֶל־מוֹעֵד לֵאמֹר:
ב) ותעמידנה לפני משה ולפני אֲלֵעָזָר הכהן ולפני הנשאים וכל־העדה פתח אהל־מועד לאמר:

כ"י לְפָנָי מֹשֶׁה וּלְפָנָי אֲלֵעָזָר. מַגִּיד, שְׁלֹא עָמְדוּ
לְפָנֵיהֶם אֶלָּא בִשְׁנַת הָאֲרָבָעִים אַחֵר שְׁמַת אֶהֱרֹן.
לְפָנָי מֹשֶׁה. וְאַחֲרֵי־כֵן לְפָנָי אֲלֵעָזָר? אֲפָשָׁר, אִם
מֹשֶׁה לֹא יָדַע, אֲלֵעָזָר יָדָע? אֶלָּא סָרַס הַמֶּקְרָא
כ"י לפני משה ולפני אֲלֵעָזָר. מגיד, שלא עמדו לפניהם אלא בשנת הארבעים אחר שמת אהרן. לפני משה. ואחר־כן לפני אֲלֵעָזָר? אפשר, אם משה לא ידע, אֲלֵעָזָר ידע? אלא סרס המקרא

(ג) אָבִינוּ מֵת בַּמִּדְבָּר וְהוּא לֹא־הָיָה בְּתוֹךְ הָעֵדָה הַנּוֹעָדִים עַל־יְהוָה בַּעֲדַת־קָרַח כִּי־בִחָטְאוֹ מֵת וּבָנִים לֹא־הָיוּ לוֹ:

ג אָבוֹנָא מֵיַת בַּמִּדְבָּרָא וְהוּא לֹא הָיָה בְּגוֹ כְּנִשְׁתָּא דְאַדְמֵנוּ עַל יְיָ כְּכִנְשְׁתָּא דְקָרַח אַרִי כְּחֻבָּה מֵיַת וּבָנִין לֹא הָיוּ לָהּ:

כ"ט • וְהוּא לֹא־הָיָה וְגו' (שם קיח, ספרי) לְפִי שֶׁהָיוּ בָּאוֹת לֹמֵר: "בְּחָטְאוֹ מֵת", נִזְקְקוּ לֹמֵר לֹא בְּחָטָא מֵתֻלּוֹנִים וְלֹא בַּעֲדַת קָרַח שֶׁהָיוּ עַל הַקְדוּשָׁת־בְּרוּךְ־

הוּא, אֲלֵא בְּחָטְאוֹ לְבַדּוֹ מֵת וְלֹא הִחֲטִיא אֶת אַחֲרִים עִמּוֹ. (שבת צו) רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: מְקוֹשֵׁשׁ עֲצִים הָיָה. וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: מִן הַמַּעֲפִילִים הָיָה.

(ד) לָמָּה יִגָּרַע שֵׁם־אָבִינוּ מִתּוֹךְ מִשְׁפַּחְתּוֹ כִּי אֵין לוֹ בֶּן תְּנַחֲלֵנוּ אַחֲזָה בְּתוֹךְ אָחִי אָבִינוּ:

ד לָמָּא יִתְמַנַּע שְׁמָא דְאַבוֹנָא מִגּוֹ יִרְעִיתָהּ אַרִי לֵיַת לָהּ בֶּרֶךְ הַב לָנָא אַחְסָנָא בְּגוֹ אָחִי אָבוֹנָא:

כ"ט • לָמָּה יִגָּרַע שֵׁם־אָבִינוּ • אָנוּ בְּמִקּוֹם בֶּן עוֹמְדוֹת, וְאֵין הַנִּקְבּוֹת חֲשׁוּבוֹת זָרַע, תִּתְיַבֵּם אִמָּנוּ לְיָכֶם

(ב"ב קיט) • כִּי אֵין לוֹ בֶּן • הָא אִם הָיָה לוֹ בֶּן, לֹא הָיוּ תּוֹכְעוֹת כָּלוּם; מַגִּיד, שֶׁחֲכָמֵינוּ הָיוּ.

(ה) וַיִּקְרַב מֹשֶׁה אֶת־מִשְׁפָּטָן לִפְנֵי יְהוָה: פ

כ"ט • וַיִּקְרַב מֹשֶׁה אֶת־מִשְׁפָּטָן • (סנהדרין ח) נִתְעַלְמָה הַלְכָה מִמֶּנּוּ, וְכָאן נִפְרָע עַל שְׁנֵטל 'עֲטָרָה', לֹמֵר (דברים א) : "וַיִּדְבֹּר אֲשֶׁר יִקְשֶׁה מִכֶּם תִּקְרְבוּן אֵלַי"

ה וַיִּקְרַב מֹשֶׁה יֵת דִּינְהוֹן קָדָם יְיָ:

(סנהדרין שם) • דְּבַר אַחֵר: רְאוּיָה הָיְתָה פִּרְשָׁה זֹו לְהַכְתֵּב עַל־יְדֵי מֹשֶׁה, אֲלֵא שְׂזָכוּ בְּנוֹת צִלְפָּחֵד וְנִכְתְּבָה עַל־יָדָן.

~ יום רביעי ט"ז תמוז ~

(ו) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

ו וַיֹּאמֶר יְיָ לְמֹשֶׁה לְמִימָר:

(ז) בְּנֵי בְנוֹת צִלְפָּחֵד דִּבְרַתְּ נָתַן תַּתֵּן לָהֶם אַחֲזַת נַחֲלָה בְּתוֹךְ אָחִי אֲבִיהֶם וְהַעֲבַרְתָּ אֶת־נַחֲלַת אֲבִיהֶן לָהֶן:

ז יִאֲזוּת בְּנֵי צִלְפָּחֵד מִמֶּלֶךְ מִתֵּן תַּתֵּן לָהֶן אַחֲזִיַת אַחְסָנָא בְּגוֹ אָחִי אָבוֹהֶן וְתַעֲבֹר יֵת אַחְסָנָת אָבוֹהֶן לָהֶן:

כ"ט • בְּנֵי בְנוֹת צִלְפָּחֵד דִּבְרַתְּ • כְּתוּבָמוֹ: "יִאֲזוּת". כֶּף כְּתוּבָה פִּרְשָׁה זֹו לְפָנַי בְּמִרוֹם; מַגִּיד, שֶׁרְאֲתָה עֵינֶן מָה שֶׁלֹּא רְאִיתָ עֵינֵינוּ שֶׁל מֹשֶׁה. בְּנֵי בְנוֹת צִלְפָּחֵד דִּבְרַתְּ • יָפָה תִּבְעוּ; אֲשֶׁרִי אָדָם שֶׁהִקְדוּשָׁת־בְּרוּךְ־הוּא מוֹדֶה לְדַבְּרֵינוּ. נָתַן תַּתֵּן • (ב"ב קיח) שְׁנֵי חֲלָקִים: חֶלֶק אֲבִיהֶן שֶׁהָיָה מִיִּצְחָא מִצְרִים, וְחֶלֶק עִם אָחִיו בְּנִכְסֵי חֶפֶר. וְהַעֲבַרְתָּ • לְשׁוֹן הַעֲבָרָה

(ס"א עֲבָרָה) (ב"ב קטז) הוּא כְּמִי שֶׁאֵינוּ מְנִיחַ בֶּן לְיִוְרָשׁוֹ. דְּבַר אַחֵר: עַל שֵׁם שֶׁהִבַּת מַעֲבַרְת נַחֲלָה מִשְׁבֵּט לְשִׁבְט, שֶׁכָּנָה וּבִעֲלָה יוֹרְשִׁין אוֹתָהּ; שֶׁלֹּא (ב"ב קכ) תִּסַּב נַחֲלָה, לֹא נִצְטוּהָ אֲלֵא לְאוֹתוֹ הַדּוֹר בְּלִבָּד. וְכֵן "וְהַעֲבַרְתָּ אֶת־נַחֲלָתוֹ לְבָתוֹ", בְּכָלֵן הוּא אוֹמֵר "וְנִתְּתָם", וּבִבְת הוּא אוֹמֵר: "וְהַעֲבַרְתָּם".

ספורנו

פרק כז (ג) והוא לא היה.. בעדת קרח. שהיה דינם שייאבד ממונם בחרם, שהחרימם משה רבינו באמרו "סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה, ואל תגעו בכל אשר להם, פן תספו" (לעיל טז, כז). וכן נדונו בדיני שמים באמרו "ואת כל הרכוש" (שם לב).

כ"ט • בְּחָטְאוֹ מֵת. לֹא הָיָה עֹנֵשׁ חָטָאוֹ אֲלֵא שְׁמִיּוֹת, לֹא שִׂיאֲבָד מְמוֹנוֹ מִן הַיּוֹרְשִׁים. תוֹרַה ד

ח וְעַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תִּמְלֹל לְמִימְרֵי גֹבֵר אֲרִי
יָמוּת וְכֹר לִית לָהּ וְתַעֲבֹרֶנָּה יָת אַחֲסָנֶתָהּ
לְבָרְתָּהּ:

ט וְאִם לִית לָהּ בְּרִתָּא וְתַתְּנֹנָה יָת אַחֲסָנֶתָהּ
לְאַחוּהִי:

י וְאִם לִית לָהּ אַחִין וְתַתְּנֹנָה יָת אַחֲסָנֶתָהּ
לְאַחֵי אָבוּהִי:

יא וְאִם לִית אַחִין לְאַבוּהִי וְתַתְּנֹנָה יָת
אַחֲסָנֶתָהּ לְקָרִיבָהּ דְּקָרִיב לָהּ מִזִּרְעִיתָהּ וְיָרֵת
יָתָהּ וְתִהְיֶה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְגִזְרֵת דִּין כְּמָא דִּי
פְּקִיד יְיָ יָת מֹשֶׁה:

(ח) וְאֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תִּדְבֹּר לֵאמֹר אִישׁ כִּי־יָמוּת וּבֶן
אִין לוֹ וְהֶעֱבַרְתֶּם אֶת־נַחֲלָתוֹ לְבָתּוֹ:

(ט) וְאִם־אִין לוֹ בֵּת וְנָתַתֶּם אֶת־נַחֲלָתוֹ לְאָחָיו:

(י) וְאִם־אִין לוֹ אֲחִים וְנָתַתֶּם אֶת־נַחֲלָתוֹ לְאָחֵי אָבוּיוֹ:

(יא) וְאִם־אִין אֲחִים לְאָבִיו וְנָתַתֶּם אֶת־נַחֲלָתוֹ
לְשֹׂאֲרוֹ הַקָּרִיב אֵלָיו מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ וְיִרְשׁ אֹתָהּ וְהָיְתָה
לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְחֶקֶת מִשְׁפָּט כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה: פ

כ"ט - לְשֹׂאֲרוֹ הַקָּרִיב אֵלָיו מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ • (ספרי. ב"ב קט) וְאִין 'מִשְׁפַּחָה' קְרוּיָה אֵלָּא מִשְׁפַּחַת הָאָב.

יב וְיֹאמַר יְיָ לְמֹשֶׁה סֵק לטוֹרָא דְּעִבְרָאֵי הָדִין
וְחֲזִי יָת אֲרַעָא דִּי יְהִיבִית לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל:

(יב) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה עֲלֶה אֶל־הָרֹם הָעִבְרִים
הַזֶּה וְרֵאֵה אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל:

מֹשֶׁה לְנַחֲלַת בְּנֵי גֵד וּבְנֵי רְאוּבֵן, שְׁמַח וְאָמֵר: כְּמִדְּמָה
לִי שֶׁהָתֵר לִי נְדָרִי. מִשָּׁל לְמִלָּךְ שֶׁגִּזֹּר עַל בְּנוֹ שְׁלֹא יִכְנָס
לְפֶתַח פְּלִטִין שְׁלוֹ. נִכְנָס לְשַׁעַר - וְהוּא אַחֲרָיו, לְחֹצֵר
- וְהוּא אַחֲרָיו, לְטָרְקֵלִין - וְהוּא אַחֲרָיו. כִּיּוֹן שֶׁבָּא לְכָנֶס
לְקִיטוֹן, אָמַר לוֹ: בְּנִי, מִכָּאן וְאֵילָף אֶתָּה אֲסוּר לְכָנֶס.

כ"י - עֲלֶה אֶל־הָרֹם הָעִבְרִים • (במדבר רבה) לָמָּה נִסְמְכָה
לְכָאן? כִּיּוֹן שֶׁאָמַר הַקְדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא: "נָתַתִּי תַתְּנָה
לָהֶם", אָמַר: אוֹתִי צִוָּה הַמָּקוֹם לְהִנָּחִיל, שְׁמָא הִתְרָה
הַגִּזְרָה וְאִכְנָס לְאָרֶץ? אָמַר לוֹ הַקְדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא:
גִּזְרָתִי בַּמָּקוֹמָה עוֹמֶדֶת (ספרי). דְּבַר אַחֵר: כִּיּוֹן שֶׁנִּכְנָס

יג וְתַחֲזִי יָתָהּ וְתַתְּכַנֵּשׁ לְעַמִּידָא אִף אֶתָּה כְּמָא
דִּי אַתְּכַנֵּישׁ אַהֲרֹן אַחִידָא:

(יג) וַרְאִיתָהּ אֹתָהּ וְנֹאסַפְתָּ אֶל־עַמִּידָא גַם־אֹתָהּ
כַּאֲשֶׁר נֹאסַף אַהֲרֹן אֶחִידָא:

הָאֲמִינוּ, לְכָף בְּקֵשׁ מֹשֶׁה שִׁיכְתָּב סְרַחוּנּוֹ, שְׁלֹא
יֹאמְרוּ: אִף הוּא מִן הַמְּמָרִים הֵיךְ (יובא ט). מִשָּׁל לְשִׁתִּי
נָשִׁים שְׁלוּקוֹת בְּבִית־דִּין: אַחַת קִלְקְלָה וְאַחַת אֲכָלָה
פְּגִי שְׁבִיעִית וְכו', אִף כָּאן, בְּכָל מָקוֹם שֶׁהִזְכִּיר
מִיתָתָן, הִזְכִּיר סְרַחוּנָם, לְהוֹדִיעַ שְׁלֹא הָיְתָה בָּהֶם
אֵלָּא זֶה בַּלְבָּד.

כ"י - כַּאֲשֶׁר נֹאסַף אַהֲרֹן אֶחִידָא • מִכָּאן, שֶׁנִּתְאַוָּה
מֹשֶׁה לְמִיתָתוֹ שֶׁל אַהֲרֹן. דְּבַר אַחֵר: אִין אֶתָּה טוֹב
מִמֶּנּוּ. (דברים לב): "עַל אֲשֶׁר לֹא־קִדְשְׁתָּם". הָא אִם
קִדְשְׁתָּם אוֹתִי, עֲדִין לֹא הִגִּיעַ זְמַנָּם לְהַפְטֹר. בְּכָל
מָקוֹם שֶׁכְּתָב מִיתָתָם, כְּתָב סְרַחוּנָם, לְפִי שֶׁנִּגְזְרָה
גִּזְרָה עַל דּוֹר הַמִּדְבָּר לְמוֹת בַּמִּדְבָּר בְּעוֹן שְׁלֹא

יד כְּמָא דִּי סְרַבְתוּן עַל מִימְרֵי בְּמִדְבָּרָא דְּצֹן
בְּמַצוֹת כְּנָשְׁתָּא לְקִדְשׁוֹתֵי כְּמִיָּא לְעִינְיָהוֹן
אֲנָנוּ מִי מַצוֹת רַקִּים מִדְבָּרָא דְּצֹן:

(יד) כַּאֲשֶׁר מָרִיתֶם פִּי בַּמִּדְבָּר־צֹן בְּמִרְיַבַת הָעֵדָה
לְהַקְדִּישָׁנִי בְּיָמִים לְעִינְיָהֶם הֵם מִי־מִרְיַבַת קֹדֶשׁ
מִדְבָּר־צֹן: ס

כ"י - הֵם מִי־מִרְיַבַת קֹדֶשׁ • הֵם לְבָדֶם, אִין בָּהֶם עוֹן אַחֵר. דְּבַר אַחֵר: הֵם שֶׁהָמְרוּ בְּמֶרֶה, הֵם הָיוּ שֶׁהָמְרוּ
בַּיָּם־סוּף, הֵם עֲצָמָם שֶׁהָמְרוּ בַּמִּדְבָּר צִין.

טו וּמִלֵּיל מֹשֶׁה עִם יְיָ לְמִימְרֵי:

(טו) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה לֵאמֹר:

כ"י וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־ה' וַגּוֹיִם לְהוֹדִיעַ שְׂבָחָן שֶׁל צַדִּיקִים, שְׂכָשְׁכָטִירִין מִן הָעוֹלָם, מְנִיחִין צָרְפָן

(טו) וַיִּפְקֹד יְהוָה אֱלֹהֵי הָרוּחַת לְכָל־בָּשָׂר אִישׁ טז וַיִּמָּנֵי יְיָ אֱלֹהֵי רוּחָא לְכָל בְּסָרָא גְבֵר עַל כְּנִשְׁתָּא: עַל־הָעֵדָה:

כ"י וַיִּפְקֹד ה' בִּינוֹן שְׁשֻׁמַּע מֹשֶׁה שְׁאָמַר לוֹ הַמָּקוֹם: "תֵּן נַחֲלַת צִלְפָּחֵד לְבִנְיָהוּ", (במד"ד) אָמַר: הִגִּיעַ שְׁעָה שְׁאֵתְבַע צָרְכִי, שִׁירְשׁוּ בְנֵי אֶת גְּדֻלָּתִי. אָמַר לוֹ הַקְדוּשָׁ-בְרוּךְ־הוּא: לֹא כֹף עֲלֵתָה בְּמַחֲשָׁבָה לְפָנַי, כְּדָאֵי הוּא? הוֹשַׁע לְטַל שְׁכָר שְׁמוּשׁוֹ, שְׁלֹא מִשׁ מִתּוֹךְ

(יז) אֲשֶׁר־יֵצֵא לְפָנֵיהֶם וְאֲשֶׁר יָבֹא לְפָנֵיהֶם וְאֲשֶׁר יוֹצִיאֵם וְאֲשֶׁר יָבִיאֵם וְלֹא תִהְיֶה עֵדֶת יְהוָה בְּצֵאתָם אֲשֶׁר אֵין־לָהֶם רָעָה:

כ"י וַיִּצָּא אֲשֶׁר־יֵצֵא לְפָנֵיהֶם • לֹא כְדֶרֶךְ מַלְכֵי הָאֻמּוֹת, שִׁיּוֹשְׁבִים בְּבִתְיָהֶם וּמִשְׁלַחִין אֶת חִילוֹתֵיהֶם לְמַלְחָמָה, אֲלֹא כְמוֹ שְׁעִשְׁתֵּי אָנִי, שְׁנֹלַחְמָתִי בְּסִיחוֹן וְעוֹג, שְׁנֹאֲמַר (במדבר כא): "אֶל־תִּירָא אֹתוֹ". וּכְדֶרֶךְ שְׁעִשָּׂה יְהוֹשֻׁעַ, שְׁנֹאֲמַר (יהושע ה): "וַיִּלָּךְ יְהוֹשֻׁעַ אֵלָיו

(יח) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה קַח־לָךְ אֶת־יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נּוֹן אִישׁ אֲשֶׁר־רוּחַ בּוֹ וְסָמַכְתָּ אֶת־יָדְךָ עָלָיו:

כ"י קַח־לָךְ • קַחְנוּ בְּדִבְרֵים: אֲשֶׁר־יָד, שְׁזִכִּיתָ לְהַנְהִיג בְּנָיו שֶׁל מָקוֹם. לָךְ • אֶת שְׂבִדוּק לָךְ, אֶת זֶה אֶתָּה מְפִיר. אֲשֶׁר־רוּחַ בּוֹ • כְּאֲשֶׁר שְׁאֵלָתָ, שְׁיֻכַּל לְהִלָּךְ

(יט) וְהֵעֵמְדָתָ אֹתוֹ לְפָנַי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וּלְפָנַי כָּל־הָעֵדָה וְצִוִּיתָהּ אֹתוֹ לְעִינֵיהֶם:

כ"י וְצִוִּיתָהּ אֹתוֹ • עַל יִשְׂרָאֵל: דַּע, שְׁטַרְחָנִין הֵם, סִרְכָּנִים הֵם; עַל־מִנְתַּ שְׁתַּקְבַּל עֲלֶיךָ.

(כ) וְנָתַתָּה מִהוֹדְךָ עָלָיו לְמַעַן יִשְׁמְעוּ כָּל־עַדֶּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

(יז) אֲשֶׁר יֵצֵא לְפָנֵיהֶם. בַּעֲנָן הַמְּלַחְמָה. וְאֲשֶׁר יוֹצִיאֵם. בַּעֲנָנֵי הַנִּהְגָּת הַמְּדִינָה. תוֹרָה יח (יח) אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ בּוֹ. מוֹכֵן לְקַבֵּל אֹר פָּנֵי מֶלֶךְ חַיִּים, בַּעֲנָן "וּבִלְבַב כָּל

(שמואל א כה, ל), ו"למן היום אשר צויתיה שפטים" (שמואל ב ז, יא). תורה כ (כ) ונתת מהודך עליו. הוד מלכות. תן לו איזה שררה בסייד, שיתחילו לנהוג בו כבוד. למען ישמעו. וטעם המנוי

חכם לב נתתי חכמה" (שמות לא, ו). תורה יט (יט) וצויתיה אותו לעיניהם. תמנה אותו לנגיד עליהם "לעניניהם", כדי שיקבלוהו וישמעו בקולו. כי יאמר "צווי" על המנוי, כמו "וצוה לנגיד"

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל • שִׁיחֵיו נוֹהֲגִין בּוֹ כְּבוֹד וַיִּרְאֶה כְּדָרְךָ
שֶׁנוֹהֲגִין בָּךְ.

כִּי־יִנְתַּתָּה מֵהוֹדֶךָ עָלָיו • זֶה קִרְוֵן עוֹר פָּנִים.
מֵהוֹדֶךָ • וְלֹא כָּל הוֹדֶךָ, נִמְצָאנוּ לְמִדִּין: פָּנֵי מֹשֶׁה
בַּחֲמָה, פָּנֵי יְהוֹשֻׁעַ בְּלִבְנָה. לְמַעַן יִשְׁמְעוּ כָּל־עַדֹּת

~ נקודות משיחות קודש ~

(כז) הַמֶּשֶׁל מִ"שֶׁמֶשׁ הַמַּאִיר לְכוֹכְבִּים מִתַּחַת לָאָרֶץ,
כְּדֹאִיתָא בִּתְיֻקָּנִים' (ראה הנסמן בהערות ותיקונים לתניא שם)
עַל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלֵיו־הַשְּׁלוֹם שְׁאֵחַר פְּטִירָתוֹ מִתַּפְשֻׁט
הָאֲרֶצֶת בְּכָל דָּרָא וְדָרָא לְשָׂשִׁים רַבּוֹא נְשֻׁמוֹת, כְּמוֹ שֶׁמֶשׁ
הַמַּאִיר מִתַּחַת לָאָרֶץ לְשָׂשִׁים רַבּוֹא כּוֹכְבִּים". וְלָכֵן, הִנֵּה
גַּם מִסִּירַת הַנִּהְגֻּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִיהוֹשֻׁעַ הַצִּרְכָּה לִהְיוֹת
עַל־יְדֵי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ דוֹקָא (וְלֹא עַל־יְדֵי הַקֶּבֶ"ה בַּעֲצָמוֹ).
(שיחת שבת פרשת וילך, שבת שובה, וא"ו תשרי, ה'תשכ"ו)

וּלְהַעֲרִי, שְׁגַם לְאַחֲרֵי שְׁנִטְלָה הַרְשׁוֹת מִמֹּשֶׁה וְנִתְּנָה
לִיהוֹשֻׁעַ, הִנֵּה עֲדִין יְהוֹשֻׁעַ הוּא הַתְּלִמִּיד וּמֹשֶׁה הוּא הָרֹב, כִּי
כָּךְ שָׁפֵל עֲנִינְיוֹ מִקַּבֵּל יְהוֹשֻׁעַ מִמֹּשֶׁה דוֹקָא, וְעַד שָׁפֵל
מִצִּיאָתוֹ שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ (הַתְּלִמִּיד) הִיא מִצִּיאָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה
(הָרֹב), וּבִלְשׁוֹן רַש"י בְּסִיּוֹם פֶּרֶשֶׁת וַיִּלָּךְ: "כָּל זֶמֶן
שִׁיְהוֹשֻׁעַ חֵי, הִנֵּה נִרְאֶה לְמֹשֶׁה בְּאֵילוֹ הוּא חֵי". וְכֵמוֹ
בַּחֲמָה וּלְבִנָּה, שְׁגַם לְאַחֲרֵי שְׁקִיעַת הַחֲמָה, מִקַּבְּלָת
הַלְבָּנָה אֹר מִהַחֲמָה, וְכַמְּבֹאֵר בִּ'אַגְרַת הַקֶּדֶשׁ' (סוף סימן

כא וְלִקְדָּם אֶלְעָזָר כֹּהֵנָא יָקוֹם וַיִּשְׁאַל לֵה
בְּדִין אֹרִיָּא קָדָם יי עַל מִימְרָה יְהוֹז נָפְקִין
וְעַל מִימְרָה יְהוֹז עֲלִין הוּא וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
עִמָּה וְכָל כְּנֻשָּׁתָא:

(כא) וְלִפְנֵי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן יַעֲמֹד וַיִּשְׁאַל לוֹ בְּמִשְׁפַּט
הָאוֹרִים לִפְנֵי יְהוָה עַל־פִּיו יֵצְאוּ וְעַל־פִּיו יָבֹאוּ הוּא
וְכָל־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֹתוֹ וְכָל־הָעֵדָה:

כְּשִׁי־צִטְרָךְ לְצֹאת לְמַלְחָמָה. עַל־פִּיו • שֶׁל אֶלְעָזָר.
וְכָל־הָעֵדָה • סִנְהֶדְרִין (יומא עג).

כִּי־יִנְתַּתָּה אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן יַעֲמֹד • הָרִי שְׁאֵלְתְּךָ
שִׁשְׁאֵלְתָּ, שְׁאִין הַכְּבוֹד הַזֶּה זָז (ס"א נוטל) מִבֵּית אֲבִיךָ,
שְׁאִף יְהוֹשֻׁעַ יְהֵא צִרִיךְ לְאֶלְעָזָר. וַיִּשְׁאַל לוֹ •

כב וַיַּעֲבֹד מֹשֶׁה כְּמֵא דִּי פִקִּיד יי יְתָה וּדְבַר
יְתָה יְהוֹשֻׁעַ וְאַקִּימָה קָדָם אֶלְעָזָר כֹּהֵנָא וּקְדָם
כָּל כְּנֻשָּׁתָא:

(כב) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ וַיִּקַּח
אֶת־יְהוֹשֻׁעַ וַיַּעֲמִדְהוּ לִפְנֵי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וּלְפָנֵי
כָּל־הָעֵדָה:

כִּי־יִקַּח אֶת־יְהוֹשֻׁעַ • (ספרי) לְקַחוּ בְּדְבָרִים, וְהוֹדִיעוּ מִתֵּן שְׂכָר פְּרָנְסִי יִשְׂרָאֵל לְעוֹלָם הַבָּא.

כג וַיִּסְמְךָ יְתָה יְהוָה עָלָיו וַיִּפְקְדֵהוּ כְּמֵא דִּי
מְלִיל יי בִּידָא דְמֹשֶׁה:

(כג) וַיִּסְמְךָ אֶת־יָדָיו עָלָיו וַיִּצְוֵהוּ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה
בִּיד־מֹשֶׁה: פ

וְגִדּוּשׁ, וּמִלְאוּ חֲכָמְתוֹ בְּעֵין יָפָה. כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר ה' •
אִף לְעֵנִן הַהוּד: נִתֵּן מֵהוֹדוֹ עָלָיו.

כִּי־יִסְמְךָ אֶת־יָדָיו • בְּעֵין יָפָה, יוֹתֵר וַיּוֹתֵר מִמָּה
שֶׁנִּצְטָנָה, שֶׁהַקְדוּשָׁה־כְּרוּךְ־הוּא אָמַר לוֹ: "וַיִּסְמְכָתָּ
אֶת־יָדְךָ"; וְהוּא עָשָׂה בִּשְׁתֵּי יָדָיו, וַעֲשָׂאוֹ כְּכָל מִלָּא

~ יום חמישי י"ז תמוז ~

כח (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

א וּמַלִּיל יֵי עִם מֹשֶׁה לְמִימָר:

(ב) צוֹ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֶת־קִרְבָּנִי לַחֲמִי לְאִשֵּׁי רֵיחַ נִיחָחִי תִשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְמוֹעֲדוֹ:

ב פֶּקֶד יֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִימַר לַהוֹן יֵת קִרְבָּנִי לַחֵם סְדוּר לְקִרְבָּנִי לְאַתְקַבְּלָא בְרַעוּא תִשְׁרוּן לְקַבָּא קִדְמִי בְזַמְנָה:

אמורין, וכן הוא אומר (ויקרא א): "והקטירם הכהן המזבחה לחם אשה". לאשי. הנתנין לאשי מזבחי. תשמרו • (ספר) שיהיו כהנים ולוים וישראלים עומדין על גביו, מפאן למדו ותקנו מעמדות (תענית כח). במועדו • בכל יום הוא מועד התמידים.

כ"י צו את־בני ישראל • מה אמור למעלה? "פקד" • אמר לו הקדוש־ברוך־הוא: עד שאתה מצוני על בני, צנה את בני עלי. משל לבת מלך שהיתה נפטרת מן העולם, והיתה מפקדת לבעלה על בניה וכו', כדאיתא ב'ספרי'. קרבני • (ספר) זה הדם. לחמי • אלו

(ג) וְאָמַרְתָּ לָהֶם זֶה הָאֵשֶׁה אֲשֶׁר תִּקְרִיבוּ לַיהוָה כִּבְשִׁים בְּנִי־שָׁנָה תְּמִימִם שְׁנַיִם לְיוֹם עֹלָה תָּמִיד:

ג וְתִימַר לַהוֹן דִּין קִרְבָּנָא דִּי תִקְרְבוּן קִדְם יֵי אַמְרִין בְּנֵי שָׁנָא שְׁלָמִין תְּרִין לְיוֹמָא עֹלָתָא תְּדִירָא:

היום, תמיד של שחר במערב, ושל בין הערבים במזרחן של טבעות (יומא סב).

כ"י וְאָמַרְתָּ לָהֶם • אזהרה לבית־דין. שנים ליום • כפשוטו. ועקרו בא ללמד; שיהיו נשחטין כנגד

~ נקודות משיחות קודש ~

להקב"ה; ו"עולה תמיד" מורה שבטול זה הוא תמיד, במשך כל היום. ובצבדות האדם: מיד בראשית היום, מבשאים בטול מחלט להקב"ה על־ידי אמירת "מודה אני", ובטול זה מטביע את חותמו על כל היום.

(לקוטי שיחות, כרך ג, עמ' 9)

עולה תמיד (כח, ג) קרבן התמיד, המסמל את כללות הקרבנות, הנה עולה, שהוא "כליל לה". לומר לך: אם רצונך להגיע לדבקות אמיתית (קרבן) מלשון 'קריב'), עליך לעבד את עבודתך "כליל לה" – שלא על־מנת לקבל פרס. קרבן עולה, שהנה "כליל לה", רומז לבטול מחלט

(ד) אֶת־הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בִּבְקָר וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֶרְבִים:

ד יֵת אַמְרָא חַד תַּעֲבַד בְּצִפְרָא וְיֵת אַמְרָא תַנְיָנָא תַעֲבַד בֵּין שְׁמַשְׁיָא:

וגו' היא היתה אזהרה לימי המלואים, וכאן צנה לדורות.

כ"י אֶת־הַכֶּבֶשׂ אֶחָד • אף־על־פי שכתב נאמר בפ'רשת "וְאֵתָה תַצְנֶה" (שמות כט): "וְזֶה אֲשֶׁר־תַּעֲשֶׂה

(ה) וְעִשְׂרִית הָאִיפָה סֹלֶת לַמִּנְחָה בַּלִּילָה בַּשָּׂמֶן פְּתִית רִבִּיעֵת הַהֵינן:

ה יֵחִיד מִן עֲשָׂרָא בַתְּלַת סָאִין סִלְתָּא לַמִּנְחָתָא דְפִילָא בְּמִשְׁחָא כְּתִישָׁא רִבְעוֹת הֵינָא:

כ"י סֹלֶת לַמִּנְחָה • מנחת נסכים.

(ו) עֹלֶת תָּמִיד הָעֲשִׂיָה בְּהָרְ סִינֵי לְרֵיחַ נִיחָחֵהָ לַיהוָה:

ו עֹלָתָא תְּדִירָא דְאַתְעִבִּידָא בְטוּרָא דְסִינֵי לְאַתְקַבְּלָא בְרַעוּא קִרְבָּנָא קִדְם יֵי:

מתן-תורה שכתוב בה (שמות כד): "וישם באגנת", מלמד שטעונה כלי.

כ"י: העשויה בהר סיני. כאותן שנעשו בימי המלוואים. דבר אחר: העשויה בהר סיני, הקיש עולת תמיד לעולת הר סיני, אותה שנתקרה לפני

~ נקודות משיחות קודש ~

המעורר את כל הביטול שבנשמה. זהו הקשר בין עולת תמיד לימי המלוואים: בימי המלוואים שימש משה רבינו בכהונה, ובכך שהוא התחיל בהקרכת התמיד פתח את הצינור לכל יהודי ויהודי.

(לקוטי שיחות, כרך ו, עמ' 234)

עולת תמיד העשויה בהר סיני (כח, ו)

כאותן שנעשו בימי המלוואים (רש"י). קרבן התמיד, שהיה כליל לה', רומז לכך שכל יהודי מסוגל להיות בהתמסרות והתבטלות תמידית להקב"ה. והנתינת כל והסיוע לעבודה זו באה ממשה רבינו, שהוא הוא

ז ונסכה רבעות הינא לאמרא חד בקודשא יתנסף נסוף דחמר עתיק קדם יי:

(ז) ונסכו רבעות ההין לכפש האחד בקדש הסף נסך שכו ליהוה:

כ"י: ונסכו • זין. בקדש הסף • (ספרי) על המזבח יתנסכו. נסך שכו • (ב"ב צו) זין המשכר, פרט לזין מגתו.

ח וית אמרא תנינא תעבד בין שמשאי פמנחת צפרא ונסכה תעבד קרבן דמתקבל ברעוא קדם יי:

(ח) ואת הכפש השני תעשה בין הערבים פמנחת הבקר ונסכו תעשה אשה ריח נוח ליהוה:

כ"י: ריח נוח • נחת רוח לפני, שאמרת ונעשה רצוני.

ט וביומא דשבתא תרין אמרין בני שנה שלמין ותריין עשרונין סלתא דמנחתא דפילא במשח ונסכה:

(ט) וביום השבת שני כבשים בני שנה תמימים ושני עשרנים סלת מנחה בלולה בשמן ונסכו:

י עלת שבתא דתעבד בשבתא על עלתא תדירא ונסכה:

(י) עלת שבת בשבתו על-עלת התמיד ונסכה:

(ספרי) אלו מוספין, לבד אותן שני כבשים של עולת התמיד; ומגיד, שאין קרבין אלא בין שני התמידין, וכן בכל המוספין נאמר "על-עולת התמיד" לתלמוד זה.

כ"י: עלת שבת בשבתו • ולא עולת שבת זו בשבת אחרת; הרי שלא הקריב בשבת זו, שומע אני יקריב שתיים לשבת הבאה? תלמוד לומר: "בשבתו", מגיד, שאם עבר יומו - בטל קרבנו. על-עלת התמיד •

יא ובירשי ירחיכו תקרבון עלתא קדם יי תורין בני תורי תרין ודכר חד אמרין בני שנה שבעא שלמין:

(יא) ובראשי חדשיכם תקריבו עלה ליהוה פרים בני-בקר שנים ואיל אחד כבשים בני-שנה שבעה תמימים:

ספורט

שיהיה יום קדש בצד מה, כמו שהעיד באמרו "אשר נסתר שם ביום המעשה" (שמואל א ב, יט). וזה יורה שלא היה יום ראש חדש אצלם יום מעשה. ולכן יחס אותו לישראל

עשית בו ביום 'עלת הבקר' כמו זאת השנית לגמרי, מכל מקום תהיה גם השנית "ריח נוח". תורה ט (יא) ובראשי חדשיכם. הנה יום ראש חדש היה מנהג לישראל,

(ו) עלת תמיד העשויה בהר סיני. קדם העגל, שלא היתה צריכה נסכים. תורה ז (ח) פמנחת הבקר ונסכו תעשה אשה ריח נוח. אף על פי שכו

יב ותלתא עשרונים סלתא מנחתא דפילא
במשח לתורא חד ותרין עשרונים סלתא
מנחתא דפילא במשח לדכרא חד:

(יב) וּשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים סֶלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בְשֶׁמֶן לַפָּר
הָאֶחָד וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים סֶלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בְשֶׁמֶן
לְאֵיל הָאֶחָד:

כ"ג וּשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים • כְּמִשְׁפֹּט נֶסְכֵי פֶר, שֶׁפֶן הֵן קְצוּבִין בְּפִרְשֵׁת נֶסְכִים.

יג וְעֶשְׂרֹנָא עֶשְׂרֹנָא סלתא מנחתא דפילא
במשח לאמרא חד עלתא לאתקבלא ברענא
קרנא קדם יי:

(יג) וְעֶשְׂרֹן עֶשְׂרֹן סֶלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בְשֶׁמֶן לַכֹּבֶשׂ
הָאֶחָד עֲלֵה רֵיחַ נִיחֹחַ אִשָּׁה לַיהוָה:

יד וְנִסְכֵיהֶן פִּלְגוֹת הֵינָא יְהִי לְתוֹרָא
וּמִלְתוֹת הֵינָא לְדִכְרָא וּרְבָעוֹת הֵינָא לְאִמְרָא
חֲמֶרָא דָא עֲלֵת רִישׁ יִרְחָא בְּאַתְחֲדוּתָהּ כֵּן
לְכָל רִישֵׁי יִרְחֵי שְׁתָּא:

(יד) וְנִסְכֵיהֶם חֲצֵי הַחֵין יִהְיֶה לַפָּר וּשְׁלִישֵׁת הַחֵין
לְאֵיל וּרְבִיעֵת הַחֵין לַכֹּבֶשׂ יֵין זֹאת עֲלֵת הַדֶּשֶׁל
בַּחֲדָשׁוֹ לַחֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה:

כ"ד זֹאת עֲלֵת חֲדָשׁ בַּחֲדָשׁוֹ • שָׁאם עֵבֶר יוֹמוֹ בְּטֵל קֶרְבָּנוֹ, וְשׁוּב אֵין לוֹ תִּשְׁלוּמִין.

טו וְצִפִּיר בֵּר עֲזִי חֵד לְחִטָּאתָא קָדָם יי עַל
עֲלֵתָא תִּדְרָא יִתְעַבֵּד וְנִסְכָּה:

(טו) וּשְׁעִיר עִזִּים אֶחָד לְחִטָּאת לַיהוָה עַל-עֲלֵת
הַתָּמִיד יַעֲשֶׂה וְנִסְכּוֹ: ׀

אֵלָא הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּלִבָּד, וְשָׂאָר הַשְּׁעִירִין לְמִדִּין
מִמֶּנּוּ. וּמִדְרָשׁוֹ בְּאַגְדָּה (חולין ט): אָמַר הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-
הוּא: הֵבִיאוּ כִפָּרָה עָלַי עַל שְׁמַעַטְתִּי אֶת הָיִרֹחַ.
עַל-עֲלֵת הַתָּמִיד יַעֲשֶׂה • כָּל הַקֶּרֶבֶן הַזֶּה. וְנִסְכּוֹ •
אֵין "וְנִסְכּוֹ" מוֹסֵב עַל הַשְּׁעִיר, שָׂאֵין נֶסְכִים לְחִטָּאת.

כ"ה וּשְׁעִיר עִזִּים וְגו' • כָּל שְׁעִירֵי הַמוֹסָפִין בָּאֵין
לְכַפֵּר עַל טְמֵאת מִקְדָּשׁ וּקְדָשִׁיו, הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁמִּפְרָשׁ
בְּמִסְכָּת שְׁבוּעוֹת (דף ט). וְנִשְׁתַּנָּה שְׁעִיר רֹאשׁ-חֲדָשׁ,
שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ "לֵה", תִּלְמוּדוֹ לְלִמְדָּה שֶׁמִּכַּפֵּר עַל שָׂאֵין
בוֹ יָדִיעָה לֹא בַתְּחִלָּה וְלֹא בְּסוֹף, שָׂאֵין מִכִּיר בַּחֲטָא

ספורט

שׁוֹדֵד' (גִּטִּין נח, א). וּבִהְיוֹת חֲטָאת רֹאשׁ
חֲדָשׁ כִּפָּרָה עַל יִשְׂרָאֵל הַגּוֹרְמִים
מִנִּיעַת הָאֹר אוֹ מַעוּטוֹ, כְּמוֹ שֶׁהִתְקִינוּ
ז"ל בְּאַמְרָם 'שְׁעִירֵי חֲטָאת לְכַפֵּר
בְּעֵדָם, זִכְרוֹן לְכָלֶם יִהְיֶה, תְּשׁוּעַת
נַפְשָׁם מִיַּד שׁוֹנֵא', וּבִכְפָּרָה זֹאת תִּהְיֶה
תְּשׁוּעָה מִה לְחִלּוֹל הַשֵּׁם, לְפִיכָךְ
אָמְרוּ שְׁלֹכָךְ נֶאֱמַר בְּשְׁעִיר רֹאשׁ חֲדָשׁ
"חֲטָאת לֵה" (פסוק טו), מִפְּנֵי שֶׁכִּפְּרָתוֹ
מוֹעִילָה לְקֹדֶשׁ שְׁמוֹ יִתְבָּרֵךְ. וְזֶה רָצוֹ
בְּאַמְרָם: 'אָמַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא:
הֵבִיאוּ עָלַי כִּפָּרָה עַל שְׁמַעַטְתִּי אֶת
הָיִרֹחַ' (חולין ס, ב), רָצוֹנוֹ לומר: הֵבִיאוּ
כִּפָּרָה בְּשִׁבְלִי לְהַשִּׁיג קֹדֶשׁ שְׁמִי
הַמְּחַלֵּל בְּגוֹיִם, בְּסִבַּת מִה שְׁמַעַטְתִּי
אֶת "הַיִּרֹחַ", כְּשֶׁהִגְלִיתִי אֶת יִשְׂרָאֵל
וְהִסְתַּרְתִּי פָנַי מֵהֶם. תּוֹרָה יב

לְיִשְׂרָאֵל' (שבת קנא, א), וְלֹא אוֹר כָּלֶל
מַעֲצָמָם, וְזוֹלָתִי אוֹר הָאֵל יִתְבָּרֵךְ
בְּהִיוֹתָם לְרָצוֹן. וּבִכֵּן נִקְרָא הָאֵל
יִתְבָּרֵךְ אֵצֶל הַנְּבִיאִים "אוֹר יִשְׂרָאֵל",
כְּאָמְרוּ "וְהָיָה אוֹר יִשְׂרָאֵל לְאִשׁ"
(ישעיה ג, יז), וְכֵן הֵעִיד בְּאַמְרוֹ "ה' אוֹרִי
וְיִשְׁעִי" (תהלים כו, א).
וְכֹאשֶׁר הָיוּ הַחֲטָאִים מְבִדִּילִים,
כְּאָמְרוּ "כִּי אִם עֲזוּתִיכֶם הָיוּ מְבִדִּילִים
בֵּינֵכֶם לְבֵין אֱלֹהֵיכֶם, וְחֲטָאוֹתֵיכֶם
הִסְתִּירוּ פָנִים מִכֶּם מִשְׁמוֹעַ" (ישעיה נט,
ב), הִלְכּוּ חֲשָׁכִים מְבַהֲלִים וְדַחוּפִים
בֵּין הָאֲמוֹת. וּבִהְיוֹת מִזֶּה נִמְשָׁךְ חִלּוֹל
הַשֵּׁם בְּלִי סֶפֶק "כְּאָמַר לָהֶם עִם ה'
אֱלֹהֵה" (יחזקאל לו, ב), הָיָה בְּאִפְּן מִה
בְּכָל צָרָתָם לוֹ צָר" (ישעיה סג, ט),
כְּאָמְרָם ז"ל 'בְּכִיכּוֹל עָלַי וְעַלֶיךָ בָּא

בְּאַמְרוֹ "רֹאשֵׁי חֲדָשִׁיכֶם", וְלֹא כֵּן
כְּתִב בְּמוֹעֲדִים, שֶׁלֹּא כְּתִב בְּשִׁבַּת
'שְׁבֻתָּכֶם' וְלֹא 'בְּיוֹם בְּכוּרֵיכֶם', וְלֹא
'בְּיוֹם סִפּוּתֵיכֶם'. וְטַעַם מִנְהֶגֶם זֶה
הָיָה, כִּי אֲמָנָם הִצְלִיחוּ יִשְׂרָאֵל בְּעוֹלָם
הַזֶּה הָיָה בְּצֹד מִה דּוֹמָה לְעִנְיַן הָיִרֹחַ,
אֲשֶׁר אֵין לָהּ בְּעֶצְמָהּ אוֹר כָּלֶל זוֹלָתִי
מִה שֶׁתִּקְבֵּל מִזוּלָתָהּ. וְזֶה, שָׂאָף עַל
פִּי שֶׁקָּדָם לְעֹגֵל הָיָה "חֲרוֹת עַל
הַלָּחַת" (שמות לב, טז) — חֲרוֹת מִשְׁעָבוֹד
מִלְכּוּת לְעוֹלָם, הִנֵּה מִשְׁחָטָאוֹ
הִתְנַצֵּלוּ וְלֹא הִשְׁתַּמְשׁוּ בְּכֶתֶר מְלָכוּת
תָּמִיד, כְּמוֹ שָׂאָר הָאֲמוֹת, אֲבָל הָיָה זֶה
לָהֶם לְעֵתִים כִּפִּי שֶׁפַּע הָאֹר הִצְלִיחוּ
עֲלֵיהֶם. וּבִלְעֲדֵיו הִלְכּוּ חֲשָׁכִים וְאֵין
נִגְוָה לָמוֹ, כְּמוֹ שִׁיקָרָה לְכַנְּנָה כְּשֶׁלֹּא
תִּקְבֵּל אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ. כִּי 'אֵין מִזֵּל

... ביום י"ז תמוז ותשעה-בבב יש לומדים (אף שמעטים הם ביותר – ולא נתפרסם כלל וכלל) בתורה (בנביאים) פרשת היום על-דבר "צום הרביעי" ו"צום החמישי" (על-דרך שבכל יום אומרים שירו של יום וכיוצא-בזה), ויתירה מזה – התורה היא נצחית גם לעתיד-לבוא, כולל חלקים אלו בנביאים המדברים על-דבר הצומות; אלא שבתורת אמת ותורה אור – מאיר בגלוי הטוב שבכל דבר, היינו הטוב שבצומות אלו, כפי שייהפכו לששון ולשמחה ולמועדים טובים לעתיד-לבוא, ואדרבה – על-ידי הלימוד בנוגע להירידה לפי שעה, הרי-זה מגדיל השמחה והיום טוב'.

(משיחת שבת פרשת פינחס ה'תשמ"ח – הערה 36)

עטרת מרים

ו דרשו יהוה בהמצאו בעוד הוא מצוי בכם קראוהו בהיותו קרוב:
ז יעזב רשע דרכו במעשה ובפח ואיש און מחשבתיו תרעות וישב
וישוב אליהוה וירחמיהו ואליהינו ויש תקוה פיריפה לסלוח:
ח כי לא מחשבותי מחשבותיכם כי אני מרבה לסלוח ולא ישאר אצלי

מהעון דבר ולא דרכיכם דרכי
דרך בשרונם לענוש את המורד בו
ואין מועיל תשובה ופזים, אכל דרכי
לא כן היא נאם יהוה: ט ואין
כאן רק הבדל בפחות ויותר, אלא כי
כמו גבהו שמים מארץ כן גבהו
בהבדל רב דרכי מדרכיכם
ומחשבותי ממחשבותיכם כי דרך
בשרונם שלא ימחול כלל וכלל, ודרכי
למחול מכל וכל: י כי פאשר ירד
הגשם והשילג מן השמים
ושמיה לא ישוב ריקם כי אם-
הרוע השביע את-הארץ
והולידה מוציא הצמח מהרעין
בעומק הארץ והצמיחה הצמח
ממעל לארץ וגתן זרע לזרע ולחם
לאוכל: יא כן יהיה דברי אשר
יצא מפי לא-ישוב אלי ריקם כי
אם-עשה את-אשר חפצתי
והצליח אשר שלחתי שפודאי
תתקם הבמחתי: יב וזהו ההבדל
כייבשמתה תצאו מן הגלות
ובשלוש תובלון תובא לארצכם,
ההרים והגבעות יפצחו לפניהם
רנה דרך משל, וכל-עצי השדה
ימחאו-כף יכו בכפיהם לשמחה, גם

הפטרה לתענית ציבור בישעיה פרק נה

ו דרשו יהוה בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב:
ז יעזב רשע דרכו ואיש און מחשבתיו וישב
אליהוה וירחמיהו ואליהינו פיריפה
לסלוח: ח כי לא מחשבותי מחשבותיכם
ולא דרכיכם דרכי נאם יהוה: ט פיריפה
שמים מארץ כן גבהו דרכי מדרכיכם
ומחשבותי ממחשבותיכם: י כי פאשר ירד
הגשם והשילג מן השמים ושמיה לא ישוב כי
אם-הרוע את-הארץ והולידה והצמיחה
וגתן זרע לזרע ולחם לאכל: יא כן יהיה

עטרת מרים

זה ענין מלצה: יג תחת במקום הנעצוץ הרשעים יעלה ברוש ימשלו
צדיקים ותחת הסרפד ונעצוץ הם מיני קוצים יעלה הדם והיה הדבר
הזה ליהוה לשם גבורה לאות עד עולם לא יפרת: א אמר לפני
הגלות כה אמר יהוה שמרו משפט בין אדם לחבירו ועשו צדקה
בין אדם לאדם למקום, פיריפה
ישועתי לבוא על ידי זה וצדקתי
להגלות ורק התשובה מעבדת ביאת
המשיח: ב אשרי אנש יעשה
זאת את האמור למטה ובן-אדם
יחזיק בה שמר שבת מחללו
מחללו ושמר ידו מעשות כל-
רע: ג ואליאמר בן-הנכר
הגלות אליהוה להאמין בו
לאמר הבדל יבדילני יהוה מעל
עמו בעת יקבלו המוכה ולא אקבל
עמכם, ואם כן למה אצדק ואל-
יאמר הפרים תן אני עץ יבש
ואני מגדל פרי, ולא ישאר שמי לזכרון
ועל מה אשר דרכי: ד פיריפה
אמר יהוה לפריסים אשר
ישמרו את-שבתותי ויבחרו
באשר חפצתי ומחזיקים אוחים

דברי אשר יצא מפי לא-ישוב אלי ריקם כי אם-עשה את-אשר חפצתי
והצליח אשר שלחתי: יב פיריבשמתה תצאו ובשלוש תובלון תהרים
והגבעות יפצחו לפניכם רנה וכל-עצי השדה ימחאו-כף: יג תחת
הנעצוץ יעלה ברוש ותחת הסרפד יעלה הדם והיה ליהוה לשם לאות
עולם לא יפרת: א כה אמר יהוה שמרו משפט ועשו צדקה פיריפה
ישועתי לבוא וצדקתי להגלות: ב אשרי אנש יעשה-זאת ובן-אדם יחזיק בה שמר שבת מחללו
ושמר ידו מעשות כל-רע: ג ואליאמר בן-הנכר הגלות אליהוה לאמר הבדל יבדילני יהוה
מעל עמו ואליאמר הפרים תן אני עץ יבש: ד פיריפה אומר יהוה לפריסים אשר ישמרו

עטרת מרים

בְּבִרְיִי בְּתוֹרָתִי: ה וְנָתַתִּי לָהֶם בְּבִיתִי בְּהִיכָל וּבְחֹמֹתַי בְּמוֹשָׁב הַסִּנְהֶדְרִין וְהַזְקֵנִים יָד מָקוֹם מַעֲלָה וְשִׁבְחָה וְשֵׁם שְׁקִיבֹר לְמוֹכָה, וְהוּא דָּבָר טוֹב יוֹתֵר מִזְכָּרוֹן הָאָם מִבְּנֵי וּמִבְּנוֹת שֵׁם לְמוֹכָה עַד עוֹלָם אֶתְּנֶלֶּה אֲשֶׁר לֹא יִפְרֹת וְזָרֹן שְׁמוֹ: ו וּבְנֵי הַנֶּזֶךְ וּבְנֵי הָעַמִּים הַנָּלוּיִם עַל־יְהוָה אֵל ה' לְשִׁרְתּוֹ וְלֹא־הִכָּה אֶת־שֵׁם יְהוָה לְהוֹיֹת לוֹ לַעֲבָדִים כָּל מִי כְּהֵם אֲשֶׁר שָׁמַר שַׁבָּת מִחֻלָּלֹו וּמַחְזִיקִים בְּבִרְיִי בְּתוֹרָתִי: ז כְּשִׁיבֹאוֹ לְהַתְּכִיר: וּבְהִיאֹתָיוֹם אֵת הָעוֹשִׂים

עטרת מרים

כָּל אֵלֶּה אֶל־הַר קֹדֶשׁ אֵל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְשִׁמְחָתִים אֲשֶׁמְחֶם בְּבֵית תְּפִלָּתִי בְּבֵית הַמּוֹקֵן לְהַתְּפִלָּל שֵׁם לִפְנֵי, עוֹלָתֵיהֶם וּבְחִיתֵיהֶם יְהִיו מִקְדָּשִׁים לְרָצוֹן עַל־מִזְבְּחִי כִּי בֵיתִי בֵּית־תְּפִלָּה יִקְרָא וְהָיָה מוֹקֵן לְכָל־הָעַמִּים: ח נָאֻם אֲדֹנֵי יְהוָה מִקְבֵּץ הַמִּקְבָּץ נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל עוֹד אֶקְבֹּץ גָּרִים עָלָיו עַל יִשְׂרָאֵל לְהוֹיֹת נִסְפִים לְנִקְבְּצָיו מִיִּשְׂרָאֵל:

אֶת־שִׁבְתוֹתַי וּבִכְרוֹ בְּאֲשֶׁר חֲפָצְתִּי וּמַחְזִיקִים בְּבִרְיִי: ה וְנָתַתִּי לָהֶם בְּבִיתִי וּבְחֹמֹתַי יָד וְשֵׁם טוֹב מִבְּנֵים וּמִבְּנוֹת שֵׁם עוֹלָם אֶתְּנֶלֶּה אֲשֶׁר לֹא יִפְרֹת: ו וּבְנֵי הַנֶּזֶךְ הַנָּלוּיִם

עַל־יְהוָה לְשִׁרְתּוֹ וְלֹא־הִכָּה אֶת־שֵׁם יְהוָה לְהוֹיֹת לוֹ לַעֲבָדִים כָּל־שָׁמַר שַׁבָּת מִחֻלָּלֹו וּמַחְזִיקִים בְּבִרְיִי: ז וּבְהִיאֹתָיוֹם אֶל־הַר קֹדֶשׁ וְשִׁמְחָתִים בְּבֵית תְּפִלָּתִי עוֹלָתֵיהֶם וּבְחִיתֵיהֶם לְרָצוֹן עַל־מִזְבְּחִי כִּי בֵיתִי בֵּית־תְּפִלָּה יִקְרָא לְכָל־הָעַמִּים: ח נָאֻם אֲדֹנֵי יְהוָה מִקְבֵּץ נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל עוֹד אֶקְבֹּץ עָלָיו לְנִקְבְּצָיו:

זכריה פרק ח

א וַיְהִי דְבַר־יְהוָה צְבָאוֹת לֵאמֹר: ב כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת קִנְיָתִי לְצִיּוֹן קִנְיָה גְדוֹלָה וְחִמָּה גְדוֹלָה קִנְיָתִי לָהּ: ג כֹּה אָמַר יְהוָה שְׁבִיתִי אֶל־צִיּוֹן וְשִׁכְנֹתִי בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַם וְנִקְרָאָה יְרוּשָׁלַם עִיר־הָאֱמֶת וְהָרִי־יְהוָה צְבָאוֹת הָרִי הַקֹּדֶשׁ: ד כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת עַד יֵשְׁבוּ זְקֵנִים וְזִקְנוֹת בְּרַחְבוֹת יְרוּשָׁלַם וְאִישׁ מִשְׁעֻנְתּוֹ בְּיָדוֹ מִרְב יָמִים: ה וּרְחֻבוֹת הָעִיר יִמְלֹאוּ יִלְדִים וְיִלְדוֹת מִשְׁחָקִים בְּרַחֲבֹתֶיהָ: ו כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת כִּי יִפְלֹא בְּעֵינֵי שְׂאֵרֵי הָעָם הַזֶּה בְּיָמִים הָהֵם גַּם־בְּעֵינֵי יִפְלֹא נָאֻם יְהוָה צְבָאוֹת: ז כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת הִנְנִי מוֹשִׁיעַ אֶת־עַמִּי מֵאֲרָץ מִזְרַח וּמֵאֲרָץ מְבֹאָה הַשָּׁמֶשׁ: ח וְהִבֵּאתִי אֹתָם וְשִׁכְנֹוּ בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַם וְהָיוּ־לִי לְעָם וְאֲנִי אֶהְיֶה לָהֶם לֵאלֹהִים בְּאֱמֶת וּבְצִדְקָה: ט כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת תַּחֲזֹקְנָה יְדֵיכֶם הַשְׁמַעִים

בְּיָמִים הָאֵלֶּה אֵת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה מִפִּי הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר בָּיוֹם יִפְדֹּ בֵּית־יְהוָה צְבָאוֹת הַהִיכָל לְהַבְנוֹת: י כִּי לִפְנֵי הַיָּמִים הָהֵם שָׁכַר הָאָדָם לֹא נָתַהּ וּשְׁכַר הַבְּהֵמָה אֵינְנָה וְלִיּוֹצֵא וּלְבָא אִין־שְׁלוֹם מִן־הַצָּר וְאֲשַׁלַּח אֶת־כָּל־הָאָדָם אִישׁ בְּרַעְהוֹ: יא וְעָתָה לֹא כְיָמִים הָרִאשֹׁנִים אֲנִי לְשִׂאֲרֵי הָעָם הַזֶּה נָאֻם יְהוָה צְבָאוֹת: יב כִּי־זָרַע הַשְׁלֹום הַגֶּפֶן תִּתֵּן פְּרִיָּהּ וְהָאֲרֶץ תִּתֵּן אֶת־יְבוּלָהּ וְהַשָּׁמַיִם יִתְּנוּ טַלָם וְהִנַּחֲלָתִי אֶת־שְׂאֵרֵי הָעָם הַזֶּה אֶת־כָּל־אֵלֶּה: יג וְהָיָה פֶּאֶשֶׁר־חַיִּיתֶם קָלָלָה בְּגוֹיִם בֵּית יְהוּדָה וּבֵית יִשְׂרָאֵל בֶּן אוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם וְהָיִיתֶם בְּרֻכָּה אֶל־תִּירָאוּ תַחֲזֹקְנָה יְדֵיכֶם: יד כִּי כֹה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת פֶּאֶשֶׁר זִמְמָתִי לְהַרְע לָכֶם בְּהַקְצִיף אֲבֹתֵיכֶם אֹתִי אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת וְלֹא נִחְמָתִי: טו כֵּן שְׁבִיתִי זִמְמָתִי בְּיָמִים הָאֵלֶּה לְהִיטִיב אֶת־יְרוּשָׁלַם וְאֶת־בֵּית יְהוּדָה אֶל־

תִּירָאוּ: זו אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ דְּבָרוֹ
אִמַּתְּ אִישׁ אֶת־רַעְיוֹ אִמַּתְּ וּמִשְׁפַּטְּ שְׁלוֹם
שָׁפְטוּ בְּשַׁעְרֵיכֶם: יז וְאִישׁ | אֶת־רַעַת רַעְיוֹ
אֶל־תַּחֲשֹׁבוּ בְּלִבְכֶּם וּשְׁבַעַת שָׁקָר אֶל־תֵּאָהָבוּ
כִּי אֶת־כָּל־אֱלֹה אֲשֶׁר שָׁנַאתִי נֹאֲמִי־יְהוָה:
יח וַיְהִי דְּבַר־יְהוָה צִבְאוֹת אֵלַי לֵאמֹר: יט כֹּה־
אָמַר יְהוָה צִבְאוֹת צֹם הָרִבִּיעִי וְצֹם הַחֲמִישִׁי
וְצֹם הַשְּׁבִיעִי וְצֹם הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה לְבֵית־יְהוּדָה
לְשִׁשּׁוֹן וּלְשִׁמְחָה וּלְמַעֲרִים טֹובִים וְהָאִמַּת
וְהַשְׁלוֹם אָהָבוּ: כ כֹּה אָמַר יְהוָה צִבְאוֹת עַד

אֲשֶׁר יָבֹאוּ עִמָּם וַיִּשְׁבִּי עָרִים רַבּוֹת:
כא וְהָלְכוּ יִשְׁבִּי אַחַת אֶל־אַחַת לֵאמֹר גִּלְכָּה
הָלוֹךְ לַחֲלוֹת אֶת־פָּנַי יְהוָה וּלְבַקֵּשׁ אֶת־יְהוָה
צִבְאוֹת אֱלֹהֶיךָ גַּם־אֲנִי: כב וּבָאוּ עִמָּם רַבִּים
וְגוֹיִם עֲצוּמִים לְבַקֵּשׁ אֶת־יְהוָה צִבְאוֹת
בִּירוּשָׁלַם וּלְחַלּוֹת אֶת־פָּנַי יְהוָה: כג כֹּה אָמַר
יְהוָה צִבְאוֹת בְּיָמֵינוּ הִתְקַמָּה אֲשֶׁר יַחֲזִיקוּ עֲשֵׂרָה
אֲנָשִׁים מִכָּל לְשִׁנוֹת הַגּוֹיִם וְהִחֲזִיקוּ בַּכֶּנֶף אִישׁ
יְהוּדִי לֵאמֹר גִּלְכָּה עִמָּכֶם כִּי שָׁמַעְנוּ אֱלֹהִים
עִמָּכֶם:

~ יום שישי י"ח תמוז ~

טז וּבִיָּרְחָא קִדְמָאָה בְּאַרְבַּעַת עֶשְׂרֵא יוֹמָא
לִיָּרְחָא פִּסְחָא קִדְמָא: יז
(טז) וּבַחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאַרְבַּעַת עֶשְׂרֵא יוֹם לַחֲדָשׁ
פֶּסַח לִיְהוָה:

יז וּבַחֲמִשָּׁת עֶשְׂרֵא יוֹמָא לִיָּרְחָא הַדִּין חֲמָא
שִׁבְעָא יוֹמִין פִּטִּיר יִתְאַכַּל:
(יז) וּבַחֲמִשָּׁת עֶשְׂרֵא יוֹם לַחֲדָשׁ הַזֶּה חֹג שִׁבְעַת יָמִים
מִצּוֹת יֵאָכַל:

יח בְּיוֹמָא קִדְמָאָה מְעַרַע קִדִּישׁ כָּל עֲבִידַת
פִּלְחָן לֹא תַעֲבִדוּן:
(יח) בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרֵא־קֹדֶשׁ כָּל־מְלֶאכֶת עֲבֹדָה
לֹא תַעֲשׂוּ:

כז יִכְלֹא מְלֶאכֶת עֲבֹדָה • אִפְלוּ מְלֶאכֶה הַצְרִיכָה לָכֶם, כְּגוֹן: דְּבַר הָאֲבֵד הַמִּתְּרַת בְּחֵלוֹ שֶׁל מוֹעֵד - אֲסוּרָה
בַּיּוֹם טוֹב.

יט וְהַקְרִבְתֶּם אִשָּׁה עֹלָה לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי־בָקָר
שְׁנַיִם וְאֵיל אֶחָד וּשְׁבַעַת כִּבְשִׁים בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִם
יִהְיוּ לָכֶם:
(יט) וְהַקְרִבְתֶּם אִשָּׁה עֹלָה לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי־בָקָר
שְׁנַיִם וְאֵיל אֶחָד וּשְׁבַעַת כִּבְשִׁים בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִם
יִהְיוּ לָכֶם:

כט יִכְלֹא אֲבָרְהָם, שְׁנַאֲמַר (בראשית יח): "וְאֵל־
הַבָּקָר רֵץ אֲבָרְהָם". אֵילִים • כְּגוֹן אֵילוֹ שֶׁל יִצְחָק.
כָּבָשִׁים • כְּגוֹן יֶעֱקֹב (שם ל): "וְהַכְּשָׁבִים הַפְּרִיד יַעֲקֹב".
בִּיסוּדוֹ שֶׁל רַבִּי מִלְשָׁה הַדְרָשָׁן רֵאִיתִי זֹאת.

כ וּמִנְחָתָם סֶלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן שְׁלִישָׁה עֶשְׂרִינָם
לֶפֶר וּשְׁנֵי עֶשְׂרִינָם לְאֵיל תַּעֲשׂוּ:
(כ) וּמִנְחָתָם סֶלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן שְׁלִישָׁה עֶשְׂרִינָם
לֶפֶר וּשְׁנֵי עֶשְׂרִינָם לְאֵיל תַּעֲשׂוּ:

כ וּמִנְחָתָהוֹן סֶלֶתָא דְּפִילָא בְּמִשַּׁח תִּלְתָּא
עֶשְׂרִינָן לְתוֹרָא וְתִרְיָן עֶשְׂרִינָן לְדְכָרָא
תַּעֲבִדוּן:

(כא) עֲשׂוּן עֲשׂוּן תַעֲשֶׂה לִכְפֹּשׁ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכֹּהֲנִים:

כא עֲשׂוּןָא עֲשׂוּןָא תַעֲבַד לְאַמְרָא חַד בִּין לְשִׁבְעָא אַמְרִין:

(כב) וְשִׁעִיר חַטָּאת אֶחָד לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם:

כב וְצִפִּירָא דְחַטָּאתָא חַד לְכַפֵּרָא עֲלִיכוֹן:

(כג) מִלִּבְדֹּעַלֹת הַפֶּקֶד אֲשֶׁר לְעֹלֹת הַתִּמְדִּיר תַעֲשׂוּ אֶת־אֵלֶּה:

כג בִּר מִלְּבַד עֲלֹת צִפְרָא דְהִיא עֲלֹת תְּדִירָא תַעֲבִידוּן יַת אֵלִין:

(כד) כָּאֵלֶּה תַעֲשׂוּ לַיּוֹם שִׁבְעַת יָמִים לַחֵם אִשָּׁה רִיח־נִיחֹחַ לַיהוָה עַל־עֹלֹת הַתִּמְדִּיר יַעֲשֶׂה וְנִסְכּוֹ:

כד כָּאֵלִין תַעֲבִידוּן לַיּוֹמָא שִׁבְעָא יוֹמִין לַחֵם קִרְבִּין דְּמִתְקַבֵּל בְּרַעְוָא קָדִישׁ יְיָ עַל עֲלֹתָא תְּדִירָא יתַעֲבִד וְנִסְכָּה:

כד"י כָּאֵלֶּה תַעֲשׂוּ לַיּוֹם • שְׁלֹא יִהְיוּ פּוֹחֲתִין וְהוֹלְכִין כְּפָרֵי הַחֵג.

(כה) וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל־מִלְאכַת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ: ׀

כה וּבַיּוֹמָא שְׁבִיעִיָּא מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל עֲבִידַת פִּלְחָן לֹא תַעֲבִידוּן:

(כו) וּבַיּוֹם הַבְּפוּרִים בְּהַקְרִיבְכֶם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַיהוָה בְּשִׁבְעַת־יָמֵיכֶם מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל־מִלְאכַת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:

כו וּבַיּוֹמָא דְּבִפּוּרִיָּא בְּקִרְבִּיכוֹן מִנְחָתָא חֲדָשָׁה לַיהוָה יְיָ בְּעֶצְרִיתִיכוֹן מִעֲרַע קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל עֲבִידַת פִּלְחָן לֹא תַעֲבִידוּן:

כד"י וּבַיּוֹם הַבְּפוּרִים • חֵג הַשְּׁבוּעוֹת קָרוֹי "בְּפוּרֵי קֶצֶר חֲטִיִּם", עַל שֵׁם שְׁתֵּי הַלֶּחֶם, שֶׁהֵם רִאשׁוֹנִים לְמִנְחַת חֲטִיִּם הַבָּאָה מִן הַחֲדָשׁ.

(כז) וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה לְרִיח־נִיחֹחַ לַיהוָה פָּרִים בְּנִי־בָקָר שְׁנַיִם אִיל אֶחָד שִׁבְעָה כִּבְשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה:

כז וְהִקְרַבְתִּין עֲלֹתָא לְרִיח־נִיחֹחַ לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנַיִם אִיל אֶחָד שִׁבְעָה כִּבְשִׁים בְּנֵי שָׁנָה:

(כח) וּמִנְחָתָם סֹלֶת בָּלוּלָה בַשֶּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים לֶפֶר הָאֶחָד שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לְאִיל הָאֶחָד:

כח וּמִנְחָתְהוֹן סֹלֶתא בָּלוּלָא בְּשֶׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים לֶפֶר הָאֶחָד שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לְאִיל הָאֶחָד:

(כט) עֲשׂוּן עֲשׂוּן לִכְפֹּשׁ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכֹּהֲנִים:

כט עֲשׂוּןָא עֲשׂוּןָא לְאַמְרָא חַד לְשִׁבְעָא אַמְרִין:

(ל) שִׁעִיר עִזִּים אֶחָד לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם:

ל צִפִּיר בִּר עִזִּין חַד לְכַפֵּרָא עֲלִיכוֹן:

ספורנו

(כו) בְּשִׁבְעַת־יָמֵיכֶם. בְּשִׁבְלִי "שִׁבְעַת חֲקוֹת קֶצֶר" (יִרְמְיָה ה' כד) שְׁשִׁמְרִיתִי לָכֶם. וְנִסְכּוֹ בִּי"ת בְּתִיבַת

"בְּשִׁבְעַת־יָמֵיכֶם" כְּטַעַם "בְּנֶפֶשׁ יִכְפֹּר" (כז), "בְּלֶחֶם נִשְׁפָּרוּ" (שְׁמוּאֵל א ב, ירְקָא יז, יא), "בְּדָם עֲשֶׂה־אֵל" (שְׁמוּאֵל ב ג, ה). תּוֹרָה כז

(לא) מִלֶּבֶד עַלֹּת הַתָּמִיד וּמִנְחָתוֹ תַעֲשׂוּ תְּמִימִם
וְהָיוּ לָכֶם וְנִסְכֵיהֶם: פ

כ"י - תְּמִימִם וְהָיוּ לָכֶם וְנִסְכֵיהֶם • אף הַנִּסְכִּים יִהְיוּ תְּמִימִים; לְמַדוּ רַבּוֹתֵינוּ (מנחות פז) מִכָּאן, שֶׁהֵינָן שֹׁהַעֲלָה קִמְחִין - פָּסוּל לְנִסְכִּים.

כט (א) וּבַחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאַחַד לַחֲדָשׁ מִקְרָא־קֳדָשׁ
יִהְיֶה לָכֶם כָּל־מִלֻּאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ יוֹם תְּרוּעָה
יִהְיֶה לָכֶם:

(ב) וַעֲשִׂיתֶם עֹלָה לְרִיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פֶּר בֶּן־בָּקָר
אֶחָד אֵיל אֶחָד כִּבְשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שְׁבַעַה תְּמִימִם:

(ג) וּמִנְחָתָם סֵלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים
לִפְרֵ שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לְאֵיל:

(ד) וַעֲשִׂרוֹן אֶחָד לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכִּבְשִׂים:

(ה) וּשְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד חֲטָאת לַכֹּפֶר עֲלֵיכֶם:

(ו) מִלֶּבֶד עַלֹּת הַחֲדָשׁ וּמִנְחָתָהּ וְעַלֹּת הַתָּמִיד
וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכֵיהֶם כַּמִּשְׁפָּט לְרִיחַ נִיחֹחַ אִשָּׁה
לַיהוָה: ס

כ"י - מִלֶּבֶד עַלֹּת הַחֲדָשׁ • מוֹסְפֵי רֹאשׁ חֲדָשׁ, שֶׁהוּא בְּיוֹם רֹאשׁ הַשָּׁנָה.

(ז) וּבַעֲשׂוֹר לַחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה מִקְרָא־קֳדָשׁ יִהְיֶה
לָכֶם וְעֲנִיתֶם אֶת־נִפְשֵׁיכֶם כָּל־מִלֻּאכָה לֹא תַעֲשׂוּ:

(ח) וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה לַיהוָה רִיחַ נִיחֹחַ פֶּר בֶּן־בָּקָר
אֶחָד אֵיל אֶחָד כִּבְשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שְׁבַעַה תְּמִימִם
וְהָיוּ לָכֶם:

(ט) וּמִנְחָתָם סֵלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים
לִפְרֵ שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לְאֵיל הָאֶחָד:

(י) עֶשְׂרוֹן עֶשְׂרוֹן לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכִּבְשִׂים:

א וּבִיָּרְחָא שְׁבִיעָאָה בְּחַד לִירְחָא מְעַרַע
קָדִישׁ יִהְיֶה לָכוֹן כָּל עֲבִידַת פְּלִחָן לֹא
תַעֲבֹדוּן יוֹם יִבְכָּא יִהְיֶה לָכוֹן:

ב וְתַעֲבֹדוּן עֲלֵתָא לְאַתְקַבְּלָא בְּרַעֲוָא קָדָם יי
תוֹר פֶּר תוֹרֵי חַד דְּכֶר חַד אִמְרִין כְּגִי שָׁנָא
שְׁבַעָא שְׁלִמִין:

ג וּמִנְחָתָהוֹן סֵלְתָא דְּפִילָא כַּמִּשְׁחָ תִּלְתָּא
עֶשְׂרוֹנִין לְתוֹרָא תְּרִין עֶשְׂרוֹנִין לְדְכָרָא:

ד וְעֶשְׂרוֹנָא חַד לְאִמְרָא חַד לְשְׁבַעָא אִמְרִין:

ה וְצִפִּיר פֶּר עִזֵּי חַד לְחִטָּאָתָא לַכֹּפֶר
עֲלֵיכֶן:

ו פֶּר מַעֲלַת יִרְחָא וּמִנְחָתָהּ וְעַלֹּת תְּדִירָא
וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכֵיהֶן כְּדִחְזִי לְהוֹן לְאַתְקַבְּלָא
בְּרַעֲוָא קָרְבָּנָא קָדָם יי:

ז וּבַעֲשָׂרָא לִירְחָא שְׁבִיעָאָה הָדִין מְעַרַע
קָדִישׁ יִהְיֶה לָכוֹן וְתַעֲנִין יֵת נִפְשֵׁיכֶן כָּל
עֲבִידָתָא לֹא תַעֲבֹדוּן:

ח וְתִקְרַבְכוּן עֲלֵתָא קָדָם יי לְאַתְקַבְּלָא בְּרַעֲוָא
תוֹר פֶּר תוֹרֵי חַד דְּכֶר חַד אִמְרִין כְּגִי שָׁנָא
שְׁבַעָא שְׁלִמִין יְהוֹן לָכוֹן:

ט וּמִנְחָתָהוֹן סֵלְתָא דְּפִילָא כַּמִּשְׁחָ תִּלְתָּא
עֶשְׂרוֹנִין לְתוֹרָא תְּרִין עֶשְׂרוֹנִין לְדְכָרָא חַד:

י עֶשְׂרוֹנָא עֶשְׂרוֹנָא לְאִמְרָא חַד לְשְׁבַעָא
אִמְרִין:

(יא) שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד חֲטָאת מִלֶּבֶד חֲטָאת הַכֹּפָרִים
וְעֹלֹת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכֶּיהֶם: ׀

אֶת אֵלֶּה וְנִסְכֵּיהֶם. וְכֵן כָּל "וְנִסְכֵּיהֶם" הָאֲמֻרִים בְּכָל
הַמִּזְבְּחוֹת, חוּץ מִשָּׁל קֶרְבָּנוֹת הַחֵג, שֶׁכָּל "וְנִסְכֵּיהֶם",
וְנִסְכֵּיהֶם, "וְנִסְכֵּיהֶם" שֶׁבָּהֶם, מוֹסְפִים עַל הַתָּמִיד
וְאֵינָן לְשׁוֹן צִוּי, שֶׁהָרִי נִסְכֵּיהֶם שֶׁל מוֹסְפִין כְּתוּבִין
לְעֶצְמָן בְּכָל יוֹם וְיוֹם.

כִּי- מִלֶּבֶד חֲטָאת הַכֹּפָרִים • שְׁעִיר הַנִּזְעָשָׁה בַּפָּנִים
הָאֲמֹר בִּ"אַחֲרֵי מוֹת", שָׁגַם הוּא חֲטָאת. וְעֹלֹת
הַתָּמִיד • וּמִלֶּבֶד עֹלֹת הַתָּמִיד, תַּעֲשׂוּ עֹלֹת הַלֵּל.
וְנִסְכֵּיהֶם • מוֹסֵב עַל הַמוֹסְפִין הַכְּתוּבִים וְעַל "תַּעֲשׂוּ"
וְהוּא לְשׁוֹן צִוּי. מִלֶּבֶד עֹלֹת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ, תַּעֲשׂוּ

~ שבת קודש י"ט תמוז ~

יב וּבַחֲמִשָּׁה עֶשֶׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא-קֹדֶשׁ
יִהְיֶה לָכֶם כָּל־מִלְאכַת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ וְחַגְתֶּם
חֵג לַיהוָה שִׁבְעַת יָמִים:

(יב) וּבַחֲמִשָּׁה עֶשֶׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא-קֹדֶשׁ
יִהְיֶה לָכֶם כָּל־מִלְאכַת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ וְחַגְתֶּם
חֵג לַיהוָה שִׁבְעַת יָמִים:

יג וְהַקֶּרְבָּתִם עֹלָה אִשֶּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פָּרִים
גִּדְּם יִי תֹרִין בְּנֵי תֹרֵי תֵּלֶת עֶשֶׂר דָּבָרִין
תִּרִין אֲמָרִין בְּנֵי שָׁנָא אֲרַבְעָא עֶשֶׂר שְׁלֹמִין
יְהוֹן:

(יג) וְהַקֶּרְבָּתִם עֹלָה אִשֶּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פָּרִים
גִּדְּם יִי תֹרִין בְּנֵי תֹרֵי תֵּלֶת עֶשֶׂר דָּבָרִין
תִּרִין אֲמָרִין בְּנֵי שָׁנָא אֲרַבְעָא עֶשֶׂר שְׁלֹמִין
אֲרַבְעָא עֶשֶׂר תְּמִימִם יִהְיוּ:

יד וּמִנְחָתָהּ סֵלֶת בָּלֻלָה בַּשָּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים
עֶשְׂרֹנִין לַתֹּרֶא חֵד לַתֵּלֶת עֶשֶׂר תֹּרִין
תִּרִין עֶשְׂרֹנִין לְדָבָר חֵד לַתִּרִין דָּבָרִין:

(יד) וּמִנְחָתָם סֵלֶת בָּלֻלָה בַּשָּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים
לְפָר הָאֶחָד לְשֹׁלֶשָׁה עֶשֶׂר פָּרִים שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לְאֵיל
הָאֶחָד לְשְׁנֵי הָאֵילִם:

טו וְעֶשְׂרֹנָא עֶשְׂרֹנָא לְאֲמָרָא חֵד לְאַרְבַּעַת
עֶשֶׂר אֲמָרִין:

(טו) וְעֶשְׂרֹנִין עֶשְׂרֹנִין לְפָבֶשׁ הָאֶחָד לְאַרְבַּעַת עֶשֶׂר
כְּבָשִׂים:

טז וְצִפִּיר בֵּר עֲזִין חֵד חֲטָאתָא בֵּר מַעֲלָת
תְּדִירָא מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ:

(טז) וְשְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד חֲטָאת מִלֶּבֶד עֹלֹת הַתָּמִיד
מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ: ׀

יז וְכִימָא תִּנְנָא תֹרִין בְּנֵי תֹרֵי תִּרִין עֶשֶׂר
דָּבָרִין תִּרִין אֲמָרִין בְּנֵי שָׁנָא אֲרַבְעָא עֶשֶׂר
שְׁלֹמִין:

(יז) וּבַיּוֹם הַשְּׁנִי פָּרִים גִּדְּם בְּנֵי-בָקָר שְׁנֵים עֶשֶׂר אֵילִם
שְׁנֵים כְּבָשִׂים גִּדְּם אֲרַבְעָא עֶשֶׂר תְּמִימִם:

יח וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכֵּיהֶן לַתֹּרִין לְדָבָרִין
וְלֹאֲמָרִין בְּמִנְחָתָהּ דָּבָרִין:

(יח) וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לְפָרִים לְאֵילִם וְלְכָבָשִׂים
בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט:

תשעים ושמונה קללות שבמספר תורה. בשני נאמר: "ונספיהם" על שני תמידי היום, ולא שנה הלשון אלא לדרכו, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת ק"ג ע"ב): בשני - ונספיהם, בששי - ונספיהם, בשביעי - כמספרם - מ"ם יו"ד מ"ם, הרי כאן "מים", רמז לנסוף המים מן התורה בזה.

כ"י וּמִנְחָתָם וְנִסְפֵיהֶם לַפָּרִים • (סוכה נז) פָּרִי הַחֵג שְׂבָעִים הֵם, כְּנֶגֶד שְׂבָעִים אֲמוֹת עֹבְדֵי גִילוּלִים שֶׁמִּתְמַעֲטִים וְהוֹלְכִים, סִימָן בְּלִיָּה הִיא לָהֶם, וּבִימֵי הַמִּקְדָּשׁ הָיוּ מְגִנִּין עֲלֵיהֶם מִן הַיִּסּוּרִין. וְלִכְבָּשִׁים • כְּנֶגֶד יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרָאוּ (ירמיה א): "שָׂה פְּזוּרָה", וְהֵם קְבוּעִים. וּמִנִּינָם תִּשְׁעִים וּשְׁמוֹנֶה, לְכָלֹת מֵהֶם

יט וצפיר בר עזין חד חטאתא בר מעלת תדירא ומנחתה ונספיהו:

(יט) וּשְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד חֲטָאת מִלֵּבֶל עֲלֵת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְפֵיהֶם: ם

כ וביזמא תליתאה תורין חד עשר דכרין תרין אמרין בגי שגא ארבעא עשר שלמין:

(כ) וּבִיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי פָּרִים עֲשֵׂתִי-עֶשֶׂר אֵילִם שְׁנֵים כִּבְשִׁים בְּנֵי-שָׁנָה אֲרֻבָּעָה עֶשֶׂר תְּמִימִם:

כא ומנחתהו ונספיהו לתורין לדכרין ולאמרין במנניהו בדחזי:

(כא) וּמִנְחָתָם וְנִסְפֵיהֶם לַפָּרִים לְאֵילִם וְלִכְבָּשִׁים בְּמִסְפָּרם כְּמִשְׁפָּט:

כב וצפירא דחטאתא חד בר מעלת תדירא ומנחתה ונספיהו:

(כב) וּשְׁעִיר חֲטָאת אֶחָד מִלֵּבֶל עֲלֵת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְפָּהּ: ם

כג וביזמא רביעאה תורין עשרא דכרין תרין אמרין בגי שגא ארבעא עשר שלמין:

(כג) וּבִיּוֹם הָרְבִיעִי פָּרִים עֶשְׂרֵה אֵילִם שְׁנֵים כִּבְשִׁים בְּנֵי-שָׁנָה אֲרֻבָּעָה עֶשֶׂר תְּמִימִם:

כד מנחתהו ונספיהו לתורין לדכרין ולאמרין במנניהו בדחזי:

(כד) מִנְחָתָם וְנִסְפֵיהֶם לַפָּרִים לְאֵילִם וְלִכְבָּשִׁים בְּמִסְפָּרם כְּמִשְׁפָּט:

כה וצפיר בר עזין חד חטאתא בר מעלת תדירא ומנחתה ונספיהו:

(כה) וּשְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד חֲטָאת מִלֵּבֶל עֲלֵת הַתָּמִיד מִנְחָתָהּ וְנִסְפָּהּ: ם

כו וביזמא חמישאה תורין תשע דכרין תרין אמרין בגי שגא ארבעא עשר שלמין:

(כו) וּבִיּוֹם הַחֲמִישִׁי פָּרִים תֵּשְׁעָה אֵילִם שְׁנֵים כִּבְשִׁים בְּנֵי-שָׁנָה אֲרֻבָּעָה עֶשֶׂר תְּמִימִם:

כז ומנחתהו ונספיהו לתורין לדכרין ולאמרין במנניהו בדחזי:

(כז) וּמִנְחָתָם וְנִסְפֵיהֶם לַפָּרִים לְאֵילִם וְלִכְבָּשִׁים בְּמִסְפָּרם כְּמִשְׁפָּט:

כח וצפירא דחטאתא חד בר מעלת תדירא ומנחתה ונספיהו:

(כח) וּשְׁעִיר חֲטָאת אֶחָד מִלֵּבֶל עֲלֵת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְפָּהּ: ם

כט וביֹמָא שְׁתִּיתָא תוֹרִין תְּמַנָּא דְכָרִין
תְּרִין אַמְרִין בְּגֵי שְׁנָא אַרְבַּעָא עֶשֶׂר שְׁלָמִין:

(כט) וּבְיוֹם הַשְּׁמִינִי פָּרִים שְׁמֹנֶה אֵילִם שְׁנַיִם בָּבָשִׁים
בְּנִי־שָׁנָה אַרְבַּעָה עֶשֶׂר תְּמִימִם:

ל ומִנְחָתָהוֹן וְנִסְכֵּיהוֹן לְתוֹרִין לְדְכָרִין
וּלְאִמְרִין בְּמִנְגִּיָּהוֹן בְּדַחֲזִי:

(ל) וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לְפָרִים לְאֵילִם וּלְבָבָשִׁים
בְּמִסְפָּרָם בְּמִשְׁפָּט:

לא וצִפְרִיא דְחֻטָּאתָא חַד בַּר מַעֲלַת תְּדִירָא
מִנְחָתָה וְנִסְכָּהָ:

(לא) וְשִׁעִיר חַטָּאת אֶחָד מִלִּבְד' עֹלֹת הַתְּמִיד מִנְחָתָה
וְנִסְכָּיהָ: ם

לב וביֹמָא שְׁבִיעָא תוֹרִין שְׁבַעָא דְכָרִין
תְּרִין אַמְרִין בְּגֵי שְׁנָא אַרְבַּעָא עֶשֶׂר שְׁלָמִין:

(לב) וּבְיוֹם הַשְּׁבִיעִי פָּרִים שְׁבַעָה אֵילִם שְׁנַיִם בָּבָשִׁים
בְּנִי־שָׁנָה אַרְבַּעָה עֶשֶׂר תְּמִימִם:

לג ומִנְחָתָהוֹן וְנִסְכֵּיהוֹן לְתוֹרִין לְדְכָרִין
וּלְאִמְרִין בְּמִנְגִּיָּהוֹן בְּדַחֲזִי לְהוֹן:

(לג) וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לְפָרִים לְאֵילִם וּלְבָבָשִׁים
בְּמִסְפָּרָם בְּמִשְׁפָּט:

לד וצִפְרִיא דְחֻטָּאתָא חַד בַּר מַעֲלַת תְּדִירָא
מִנְחָתָה וְנִסְכָּהָ:

(לד) וְשִׁעִיר חַטָּאת אֶחָד מִלִּבְד' עֹלֹת הַתְּמִיד מִנְחָתָה
וְנִסְכָּהָ: ם

לה בְּיוֹמָא תְּמִינָאָה כְּנֶשׁ יְהִי לְכוֹן כָּל עֲבִידַת
פְּלִחָן לֹא תַעֲבֹדוּן:

(לה) בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם כָּל־מְלָאכָת
עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:

הַקְּרִיבוּ כִּנְגֵד שְׁבַעִים אַמּוֹת, וּכְשֶׁבִּאִין לְלֶכֶת, אָמַר
לָהֶם הַמָּקוֹם: בְּבִקְשָׁה מִכֶּם, עֲשׂוּ לִי סֻעָדָה קְטָנָה
כְּדִי שְׂאֵהָנָה מִכֶּם.

ז"י • עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם • עֲצוּרִים בַּעֲשֻׁת מְלָאכָה.
(ספרי) דְּכָר אַחֵר: עֲצֶרֶת, עֲצְרוּ מִלְּצֹאת. מִלְּמַד, שְׁטַעוֹן
לִינָה. וּמִדְּרָשׁ בְּאַגְדָּה (סוכה נה): לְפִי שֶׁכָּל יָמוֹת הָרָגֶל

ל ויתְקַרְבִּין עֲלֵתָא קֶרְפִּין דְּמִתְקַבֵּל בְּרַעוּא
קֶדֶם יי תוֹר חַד דְּכָר חַד אַמְרִין בְּגֵי שְׁנָא
שְׁבַעָא שְׁלָמִין:

(לו) וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה אִשָּׁה רֵיחַ נִיחָח לַיהוָה פֶּר
אֶחָד אֵיל אֶחָד בָּבָשִׁים בְּנִי־שָׁנָה שְׁבַעָה תְּמִימִם:

תְּנַחֲמוּא: לְמַדָּה תוֹרָה דְּרָךְ אֶרֶץ, שְׁמִי שְׂיֵשׁ לוֹ
אַכְסְנַאי, יוֹם רֵאשׁוֹן מְאָכִילוֹ פְּטוּמוֹת, לְמַחֵר מְאָכִילוֹ
דְּגִים, לְמַחֵר מְאָכִילוֹ בֶּשֶׂר בְּהֵמָה, לְמַחֵר מְאָכִילוֹ
קְטָנִיּוֹת, לְמַחֵר מְאָכִילוֹ יֶרֶק - פּוֹחַת וְהוֹלֵךְ כְּפָרִי
הַחֵג.

ז"י • פֶּר אֶחָד אֵיל אֶחָד • (אלו) כִּנְגֵד יִשְׂרָאֵל,
הִתְעַכְּבוּ לִי מַעַט עוֹד, וּלְשׁוֹן חֶבֶה הוּא זֶה כְּבָנִים
הַנִּפְטָרִים מֵאַבְיָהָם וְהוּא אוֹמֵר לָהֶם: קֶשֶׁה עָלִי
פְּרֻדְתְּכֶם, עֲכָבוּ עוֹד יוֹם אֶחָד. מִשָּׁל לְמַלְךְ שְׁעִשָּׂה
סֻעָדָה וְכו' כְּדֵאיִתָּא בְּמִסְכַּת סָכָה (דף נה). וּבִמְדֻרָּשׁ רַבִּי

~ נקודות משיחות קודש ~

פירוד הלכות בין יהודי אחד לחבירו, "פרידתכם", הוא הוא הגורם לפירוד, חלילה, בין ישראל לאביהם שבשמים. כמאמר: ברכנו אבינו — כולנו כאחד.

(לקוטי שיחות, כרך ב, עמ' 433)

פר אחד איל אחד (כט, לו)
קשה עלי פרידתכם, עכבו עוד יום אחד (רש"י). לכאורה היה לו לומר קשה עלי פרידתנו, ומהו הלשון "פרידתכם"? אלא רמז רמז לנו, שהפירוד בין הקב"ה ובני ישראל בא מצד ישראל, לא מצד הקב"ה. שכן,

לו מנחתהון ונספיהון לתורא לדכרא
ולאמריין במגניהון כדחזי:

(לו) מנחתם ונספיהם לפר לאיל ולפכשים במספרם
במשפט:

לח וצפירא דחטאתא חד בר מעלת תדירא
ומנחתה ונספה:

(לח) ושעיר חטאת אחד מלבד עלת התמיד
ומנחתה ונספה:

לט אליו מעבדון קדם יי במועדיכון בר
מנדיכון ונדבתכון לעלותכון ולמנחתכון
ולנספיון ולנכסת קודשיכון:

(לט) אלה תעשו ליהוה במועדיכם לבד מנדריכם
ונדבתיכם לעלתיכם ולמנחתיכם ולנספיוכם
ולשלמיכם:

כל השנה, תקריבום ברגל, שמא יקשה לו לחזור
ולעלות לירושלים ולהקריב נדריו, ונמצא עובר
ב"כל תאחר".

כ"י אלה תעשו לה' במועדיכם. דבר הקצוב
לחובה. לבד מנדריכם. אם באתם לדר קרבנות
ברגל, מצוה היא בידיכם, או נדרים או נדבות שגדרתם

א ואמר משה לבני ישראל ככל די פקיד יי
ית משה: פ פ פ

ל (א) ויאמר משה אל-בני ישראל ככל אשר-צוה
יהוה את-משה: פפפ

להפסיק תחלה ולומר, שחזר משה ואמר פרשה זו
לישראל; שאם לא כן, יש במשמע שלא אמר להם
זו, אלא בפרשת נדרים התחיל דבריו:

כ"י ויאמר משה אל-בני ישראל. להפסיק הענין,
דברי רבי ישמעאל. לפי שצד כאן דבריו של מקום,
ופרשת נדרים מתחלת בדבורו של משה, הצריך

קס"ח פסוקים, לחל"ק סימן. חסלת פרשת פינחס

הפטרה לציבור ולשמו"ת לקמן עמודים רנא - רנו

לוח תהלים

יום ראשון, י"ג תמוז < פרק כ. מפרק סט עד סוף פרק עא

יום שני, י"ד תמוז < מפרק עב עד סוף פרק עו

יום שלישי, ט"ו תמוז < מפרק עז עד סוף פרק עח

יום רביעי, ט"ז תמוז < מפרק עט עד סוף פרק פב

יום חמישי, י"ז תמוז < מפרק פג עד סוף פרק פז

יום שישי, י"ח תמוז < מפרק פח עד סוף פרק פט

שבת קודש, י"ט תמוז < פרק כ. מפרק צ עד סוף פרק צו

ממכתבי כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ

שמעתי מזקני ארץ שבימיהם
היה המנהג שכל אחד היה
אומר בכל יום את הקאפיטל
[פרק] תהילים לפי שנות חייו.
למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס
לשנת הכ"א היה אומר פרק
כ"א בתהילים וכן היו אומרים
גם את התהילים לפי שנות בניו
ובנותיו שזוהי סגולה שלא ייצאו
לתרבות רעה....

(תמוז תרס"ו)

...בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה
לכללות אנ"ש שי' אשר יקבעו, שבבתי-
הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין
מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו
שנחלק לימי החודש), ולאמר אחר זה קדיש
כנהוג. ובקשתי זאת בתקפה עומדת, לזכות
הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת,
כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו
בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות
בכל מיילי דמיטב מנפש ועד בשר...

(ט"ו סיון, תרפ"ח)

לימוד תניא בכל יום

"המנהג הטוב שנהגו חסידים
(בדורות שלפני זה, וגם בדורנו) -
ללמוד פרק תניא בכל יום (לפני
תפלת הבוקר). וכדאי לפרסם
ולחזק מנהג זה"

(משיחת ש"פ אחרי, מבה"ח אייר תשמ"ט
- התועדויות תשמ"ט ח"ג עמ' 68)

"כיון שלימוד התניא הוא אחד מהשיעורים
ששמענו כמה פעמים אודותו מכ"ק מו"ח
אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע שהוא
מסוגל לכמה ענינים, מהנכון שנוסף על
לימודו תניא כפי שכותב, ילמוד גם כן כפי
שנחלק התניא לימות השנה."

(אגרות קודש, כרך י"ד, אגרת ה'רלט)

תניא יומי

~ יום ראשון י"ג תמוז ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 186, פרק ד ואולם כל... עד עמ' 186, בנעימים.

פי דרך הסוד, הוא: "תשובה ה'", - שהאות ה' משם הוי'
תוחזר ותהיה מאוחדת עם המדריגה שלמעלה ממנה, איתה
היתה מאוחדת לפני כן, ה' תתאה - "תשובה תתאה", -
הה' התחתונה שבשם הוי', כלומר, הה' האחרונה שבשם הוי'
(ה' ה' ר' ה'), כשהיא

מוחזרת אל האות וא"ו
של שם הוי', זה נקרא
"תשובה תתאה" -
המדריגה התחתונה
שבתשובה, ה' עילאה -
"תשובה עילאה". - הה'
הראשונה שבשם הוי'
כשהיא מוחזרת אל האות
יו"ד שבשם הוי', זה
נקרא "תשובה עילאה" -
תשובה עליונה, המדריגה
העליונה שבתשובה. וגם
- צריך להקדים, מה

שכתוב בזהר הקדוש בקצת מקומות, שאין תשובה
מועלת לפונם פרייתו ומוציא זרע לבטלה, והוא - מה
שאומר באותם מקומות בזהר, שאין תשובה מועילה על חטא
זה, הרי זה דבר תמוה מאד, שאין לך דבר עומד בפני
התשובה, - שגם תשובה לא תועיל, ואפילו - העבירות
החמורות ביותר של עבדות זרה וגלוי עריות וכו'. - שיש

פרק ד. ואולם, כל הנזכר לעיל, - בענין התעניות הבאות
בשייכות לענין התשובה, ואלו תעניות יש להחמיר לצום אותן
בפועל ואלו שיש לפדות בצדקה, הוא לגמר הכפרה ומרוק
הנפש לה' - כל זה בא אחר התשובה, כמו שנתבאר
לעיל מהנמרא פרק
קמא דזבחים, - פרק

ראשון במסכת זבחים,
דעולה - שקרבן עולה
שהיו מביאים על מצות-
עשה, אחרי התשובה,
דורון היא לאחר
שרצה הפרקליט וכו'.
- אז מביאים דורון כדי
להיות רצוי וחביב בפני
המלך נגדו חטא, כך גם
התעניות (או הצדקה)
האמורות, הן כאמצעי
להיות שוב רצוי וחביב

לפני הקב"ה. אמנם התחלת מצות התשובה ועקרה,
לשוב עד ה' - כפי שיסביר להלן, הכוונה היא עד שיחזור
שם הוי' שבישראל לשלימותו, באמת ובלב שלם, ההקשר
לבאר - זאת היטב בהרחבת הבאר, בהקדים - לאחר
הקדמת, מה שכתוב בזהר הקדוש בבאר מלת
"תשובה" על דרך הסוד - ביאורה של המלה "תשובה" על

1. רפ"ב. וראה לקוטי שיחות חלק י"ט עמוד 401 הערה 12 ובשולי הגליון. 2. ח"ג קכב, א. 3. זח"א ס, א. ריט, ב. זח"ב ריד, ב.
4. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "רמב"ם תשובה ספ"ג. ע"פ ירושלמי פאה פ"א, א. ובז"ח ס"פ בראשית".

בהם החומרה המיוחדת של "יהרג ואל יעבור", שעל האדם ליהרג ובלבד שלא יעבור עבירות אלה, ובכל זאת מועילה בהם תשובה. כיצד, איפוא, אומר בזוהר הקדוש, שעל חטא פגם הברית והוצאת זרע לבטלה, אין תשובה מועילה? ופרש

ב'ראשית חכמה⁵, שפונת הוהר – היא: שאין מועלת – על חטא זה, תשובה תתאה פיראם תשובה עלאה וכו'. – לכך מתכוון הזוהר, שתשובה סתם, שהיא "תשובה תתאה" אין בה מן המועיל, אך המדריגה העליונה יותר של תשובה, "תשובה עילאה" – מועילה לחטא זה. הנה להבין זאת – לפחות, מעט מועיל, – מעט מן המקצת, צריך להקדים מה שמבאר מהכתוב ומדברי רבותינו זכרונם לברכה ענין הפרת ומיתת בידי שמים, – באיזה אופן בוצע עונש כרת ועונש מיתה בידי שמים: כשעבר עברה שחייבים עליה כרת – הנה מת ממש קדם – לפני מלאת לחוטא, חמשים שנה, ובמיתה בידי שמים – כשאחד עובר עבירה

אגרת התשובה

ופי' בר"ח שכונת הזוהר שאין מועלת תשובה תתאה כ"א תשובה עילאה וכו'. הנה להבין זאת מעט מזעיר צריך להקדים מה שמבאר מהכתוב ומדברי רז"ל ענין הכרת ומיתה בידי שמים כשעבר עבירה שחייב עלי' כרת הי' מת ממש קודם חמשים שנה. ובמיתה בידי שמים מת ממש קודם ששים שנה כחנניה בן עזור הנביא בירמי' (ולפעמי' גם במיתה בידי שמים נפרעין לאלתר כמו שמצינו בער ואונן) והרי נמצאו בכל דור כמה וכמה חייבי כריתות ומיתות והאריכו ימיהם (ושניהם) [ושנותיהם] בנעמים.

שעונשה מיתה בידי שמים, היה מת ממש – לא מיתה רוחנית של הנפש, אלא מיתה גשמית של הגוף – קדם – לפני שמלאו לו ששים שנה, כחנניה בן עזור הנביא בירמי' – שאמר נבואת שקר, והקב"ה אמר לו "הנני משלחך מעל פני האדמה גר", ובתור עונש מת ממש¹¹, (ולפעמים גם במיתה בידי שמים נפרעין לאלתר, – נעשים מיד, כמו שמצינו בער ואונן). – שהיו חייבים מיתה בידי שמים (הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: ראה לעיל ספ"א), על החטא שחטאו, ועונשם בא עליהם מיד. על-כל-פנים,

כפי שמוצאים אנו בפסוקים ובמאמרי חכמינו ז"ל, הרי כרת ובמיתה בידי שמים, שמי שהיה חייב בהם, מת בפועל ממש, לפני שמלאו לו חמשים או ששים שנה, ומתעוררת השאלה: והרי נמצאו בכל דור כמה וכמה חייבי כריתות ומיתות, – ובכל זאת, והאריכו ימיהם (ושניהם) [ושנותיהם] בנעמים?¹²

~ יום שני י"ד תמוז ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 186, אך הענין יובן... עד עמ' צד, האותיות.

אגרת התשובה

אך הענין יובן עפ"י מ"ש כי חלק ה' עמו וכו' חלק משם הוי' ב"ה כדרכיב

אך הענין יובן, על-פי מה שכתוב¹³: "כי חלק ה' עמו וכו'", – בני ישראל הם חלק הוי', הם

חלק משם הוי' כדרכיב, הוא, כדרכיב: – כמו שכתוב¹⁴: "ויפח באפיו נשמת חיים", –

5. שער הקדושה פי"ו. 6. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וי"ל: מעט (בכמות) מזעיר (באיכות) – משא"כ בל' מעט מן המעט וכיו"ב). 7. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אולי שולל דעת הרמב"ן ס"פ אחריי". 8. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כירוש' ביכורים רפ"ב – כפי' תוד"ה כרת שבת כה, סע"א". 9. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כנ"ל". – בנוגע לכרת (בהערה 7). 10. פכ"ח. 11. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: (1) הרי דינו מיתה בידי אדם (סנה' פט, א. 2) לא נתפרש בכלל בן כמה שנים הי'. וי"ל דהרא"י היא דמיתה ביד"ש מת ממש (דזוהר חידוש אדה"ז כאן) וכמש"נ בחנני' כה אמר ה' הנני משלחך (ביד"ש) מעל פני האדמה השנה אתה מת גר' וימת חנני' גר'. ועפ"ז מובן הבא בחצע"ג תיכף לאח"ז "ולפעמים גם במיתה ביד"ש נפרעין לאלתר" – מהי (1) השייכות לכאן, (2) פי' "גם" – ועפ"ה נ"ל: מתרץ, – דלכאורה ענין דחנני' אינו דומה ליד"ש דנדר"ד שהרי מיתתו ביד"א (ובזה – פשיטא שהכוונה מת ממש) ומיתתו בפועל באה תחת זה. ועי' מתרץ "בירמי" – דאף שדינו מיתה ביד"א כבש"ס – לא דנוהו ע"ז, כ"א כמסופר בירמי: הבטחת מת גר' לכן גר' – עונש מה' (לא תמורת יד"א) על שהבטיח כו' ומת ממש. וא"ת הרי מת לאלתר – לפעמים גם כו'. בהמשך להנ"ל יל"פ גם ההדרגה הנביא – לא רק שלא דנוהו בפועל ביד"א, אלא שאא"פ הי' לדנוה למיתה ביד"א (ובמילא – אין מקום לעונשו תמורת זה), כי המדובר בחנני' הנביא (היינו שנביא אמת הי'. וכ"כ בירוש' סנהדרין פי"א ה"ה. ורק לאחר שיעברו שנתיים ולא תתקיים הבטחתו אפשר לדנוה ביד"א". – ראה שיעורים בספר התניא עמוד 1188 ואילך. 12. על השאלה: מה מציין רבנו הזקן בקושיא, בהוסיפו המלה "בנעמים" ("שהאריכו ימיהם ושנותיהם בנעמים") – ענה הרבי שליט"א: "שאאל"פ (ברוח עכ"פ) שנתקיים ע"י עונש עוני וכו' שנק' מתו בל' "הכתוב" (שמות ד, יט) ו"דבריו רז"ל" (הובא בפרש"י עה"ת שם). 13. האזינו לב, ט. 14. בראשית ב, ז.

הרי כתוב כאן "ויפח", ומאן דנפח מתוכו נפח¹⁵ וכו'.¹⁶ – הנופח, נופח מתוכיותו ומפנימיותו. כך, שהנשמה עליה כתוב "ויפח", היא מפנימיות האלקות, והיא שם הוי', כפי שסיביר מיד להלן: ואף שאין לו – להקב"ה, דמות הגוף וכו'.¹⁷ חס' ושלום, – כיצד,

איפוא, מתאים לומר על כך "ויפח", ושעם ישראל הם חלק מהקב"ה? אך דברה תורה כלשון בני אדם¹⁸, כי כמו שיש הפרש והבדל גדול באדם התחתון על"מ בין ההבל שיוצא מפינו בדבורו להבל שיוצא מפינו בדבורו נפיקה, שבהבל שיוצא בדבורו מלבש בו כח וחיות מעט מזער, – מעט מן הקצת, והוא בחינת חיצוניות מנפש החיה שנקרבו, אבל ביוצא בפה הנופח, דמתוכו נפח, מלבש בו – באותו הבל, כח וחיות פנימית מבחינת הנפש החיה וכו' – הרי כפי שהדבר הוא באדם, שקיים הבדל בין דיבור לבין נפיקה, שההבל

שבדיבור הוא חיצוניות, וההבל שבנפיקה הוא פנימיות. בכה ממש על-דרך משל, המבדיל הבדלות לאין קץ, יש הפרש עצום מאד למעלה, בין כל צבא השמים, ואפלו המלאכים, שנבראו מאין ליש, – שלפני שנבראו לא היו קיימים כלל, ולאחר מכן הם קיימים, וחיים וקיימים, מבחינת חיצוניות החיות והשפע שמשפיע אינסוף ברוך-הוא להחיות העולמות, ובחינה זו – של שפע וחיות, נקראת בשם "רוח פיו" על-דרך משל, – כמו רוח הפה שיוצא מהאדם בשעה שהוא מדבר, כמו שכתוב¹⁹: "וברוח פיו – נבראו, כל צבאם", והיא בחינת חיות המלבשת פאותיות

שבעשרה מאמרות (שהן – האותיות, בחינת כלים וקמ'שבות וכו', – מהחיות האלקית, כמו שנתבאר בלקוטי אמרים – ספר ה"תניא", חלק ב – "שער היחוד והאמונה", פרק יא); ובין נשמת האדם, שנמשכה תחלה מבחינת פנימיות החיות והשפע

אגרת התשובה

ויפח באפיו נשמת חיים ומאן דנפח מתוכו נפח וכו'. ואף שאין לו דמות הגוף וכו' ח"ו. אך דברה תורה כלשון בני"א. כי כמו שיש הפרש והבדל גדול באדם התחתון עד"מ בין ההבל שיוצא מפינו בדיבורו להבל שיוצא ע"י נפיקה. שיוצא בדיבורו מלובש בו כח וחיות מעט מזער והוא בחי' חיצוניות מנפש החיה שבקרבו. אבל ביוצא בכח הנופח דמתוכו נפח מלובש בו כח וחיות פנימי' מבחי' הנפש החיה וכו'. ככה ממש עד"מ המבדיל הבדלות לאין קץ. יש הפרש עצום מאד למעלה בין כל צבא השמים ואפי' המלאכי' שנבראו מאין ליש וחיים וקיימי' מבחי' חיצוניות החיות והשפע שמשפיע א"ס ב"ה להחיות העולמות ובחי' זו נקראת בשם רוח פיו עד"מ כמ"ש וברוח פיו כל צבאם והיא בחי' חיות המלוכשת באותיות שבעשרה מאמרות (שהן בחי' כלים והמשכות וכו' כמ"ש בלק"א ח"ב פ"א). ובין נשמת האדם שנמשכה תחלה מבחי' פנימי' החיות והשפע שמשפיע א"ס ב"ה כמ"ש ויפח וכו' ואח"כ ירדה בסתר המדרגה ג"כ ע"י בחי' האותיות שבמאמר נעשה אדם וכו' כדי להתלבש בגוף עוה"ז התחתון. ולכן נקראו המלאכי' בשם אלקים בכתוב וכמ"ש כי ה' אלקיכם אלקי האלקי' כו' הודו לאלקי האלקי' כו' ויבאו בני האלקי' להתייצב כו'. לפי שיניקת

שמשפיע אינסוף ברוך-הוא, כמו

שכתוב: – לגבי הנשמה,

הלשון "ויפח וגו'", –

שכאמור לעיל, מורה

המלה "ויפח" על

פנימיות החיות והשפע,

כי הנופח – נופח מתוכו

ומפנימיותו, הרי

שהנשמה נמשכה תחלה

מפנימיות החיות והשפע

של אינסוף ברוך-הוא.

אלא, שלאחר מכן, בגלל

כניסת הנשמה בגוף –

ואחרי-כך ירדה בסתר

המדרגה, גם כן, על-

ידי בחינת האותיות –

כפי שהדבר במלאכים

המתהווים מאותיות, אלא

שכאן הן האותיות

שנמשכות: "נעשה אדם

וכו"²⁰, – מהן נברא

האדם, כדי להתלבש –

הנשמה, בגוף – האדם,

שבעולם הזה התחתון. – הרי שהנשמה נמשכה תחילה,

מפנימיות החיות והשפע, ורק מפאת התלבשותה בגוף, נמשכה

על-ידי בחינת האותיות, שהן בחינה של חיצוניות. הרי

שההבדל בין מלאכים לנשמות הוא, שנשמות הן מפנימיות

האלקות, היא שם הוי' (כפי שיוסבר להלן), ומלאכים הם

מבחינה של חיצוניות – שם אלקים. ולכן נקראו המלאכים

בשם "אלקים" בכתוב, וכמו שכתוב²¹: "כי ה' אלקיכם

[הוא]²² אלקי האלקים גו'²³, – האל-ה של המלאכים,

"הודו לאלקי האלקים גו'²⁴, – של המלאכים, ויבאו בני

האלקים להתייצב גו'²⁵, – המלאכים באו להתייצב לפני

15. הובא לעיל ח"א רפ"ב בשם הזהר. 16. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אולי הכוונה להמשך בזה ח"א רפ"ב". 17. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וכו' – ולא גוף – שיר יגדל. וראה לקו"ת לג"פ בתחלתו". 18. ברכות לא, ב. 19. תהלים לג, ו. 20. בראשית א, כו. 21. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ג' פסוקים. וי"ל כנגד ג' דרגות מלאכים – דבי"ע: הקרובה לדרגת הנשמות שכולם עלו במח' (ח"א רפ"ב) בריאה. וכל' פסוק הא' ה' אלקיכם (דנשמות) אלקי האלקים (מלאכים), למטה מזה – לא נזכר לא ה' ולא אלקיכם, כ"א (פסוק הב') אלהאל"ק. וי"ל יצירה, למטה מזה (פסוק הג') בני (ונמשכים מ)האלקים להתייצב גו' (דין עניני עוה"ז וסיפורם "משוט בארץ") וי"ל עשי". 22. המלה "הוא" נוסף על ידי כ"ק אדמו"ר שליט"א, וכך כתוב בפסוק. 23. עקב י, יז. 24. תהלים קלז, ב. 25. איוב א, ו.

הקב"ה, הרי שהמלאכים נקראים בשם "אלקים". לפי שיניקת חיותם – של המלאכים, היא מבחינת חיצוניות – האלקות, שהיא בחינת האותיות לבד, ושם אלקים הוא בחינת חיצוניות לגבי שם הו"ה פרודי-הוא.

אגרת התשובה

חיותם היא מבחי' חיצוניות שהיא בחי' האותיות לבד ושם אלקים הוא בחי' חיצוניות לגבי שם הו"ה ב"ה. אבל נשמת האדם שהיא מבחי' פנימי' החיות היא חלק שם הו"ה ב"ה. כי שם הו"ה מורה על פנימי' החיות שהיא למעלה מעלה מבחי' האותיות.

אבל נשמת האדם, שהיא מבחינת פנימיות תחיות, – האלקית, היא חלק משם הו"ה פרודי-הוא, כי שם הו"ה מורה על פנימיות תחיות, שהיא למעלה מעלה מבחינת האותיות.

~ יום שלישי ט"ו תמוז ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' צד, וביאור הענין... עד עמ' צה, אלו).

התפשטות באורך ורוחב, מרמזות לחכמתו ותפודה, – ספירת החכמה, שהיא – בחינת וספירת החכמה, היא מבחינת העלם והסתה, קדם – לפני, שבאה לבחינת התפשטות וגילוי ההשגה וההכנה (והקוץ שעל"ה הו"ה רומז

ובאור הענין, – איזה ענין יש בנשמה, שבו נראה שהיא חלק משם הו"ה – כלומר, שאותם בחינות וענינים שישנם בשם הו"ה, ישנם גם ב"חלק" זה – בנשמה? רבנו הזקן מסביר להלן, שבשם הו"ה נכללות עשר הספירות, ובמקביל ישנם בנשמה עשרה כוחות שהם כמו

למבחינת רצון העליון פרודי-הוא, – בחינת כתר, שלמעלה מעלה מדרגת בחינת חכמה עלאה, (בנודע). ואחר שבאה לבחינת התפשטות וגילוי ההשגה וההכנה לעלמין סתימין – לעולמות סתומים – כשהיא במדרגה שהעולמות הסתומים יכולים לתפוס אותה בהשגה והבנה, שהיא מדרגת וספירת הבינה, נכללת ונרמזת – בחינת וספירת בינה, באות ה"א, – של שם

העלם והסתה, קדם – לפני, שבאה לבחינת התפשטות וגילוי ההשגה וההכנה (והקוץ שעל"ה הו"ה רומז לבחי' רצון העליון ב"ה שלמעלה מעלה ממדרגת בחי' חכמה עילאה בנודע). ואחר שבאה לבחי' התפשטות וגילוי ההשגה וההכנה לעלמין סתימין נכללת ונרמזת באות ה"א שיש לה בחי' התפשטות לרוחב המורה ומרמז על הרחבת הביאור וההכנה וגם לאורך המורה על בחי' ההמשכה וההשפעה מלמעלה למטה לעלמין סתימין. ואח"כ כשנמשכת

אגרת התשובה

עשרה כוחות שהם כמו עשר הספירות: בנודע ממאמר אליהו: – ב"פתח אליהו" שבהקדמת 'תיקוני זוהר': "אנף הוא דאפיקת – אתה הוא זה שהוצאת, האצלת, עשר תיקונים, וקרין להון – וקוראים להם, עשר ספירות, – עשר ספירות, לאנהגא בהון עלמין סתימין וכו', – להנהיג בהם עולמות סתומים (עלומים) שאינם מתגלים, ועולמות גלויים וכו',²⁶ אנף חכים ולא בחכמה ידיעה, – אתה

הו", שיש לה – לאות ה', בחינת התפשטות לרחב, המורה ומרמז על ההכנה וההכנה, – ענינה של "בינה", וגם לאורך, – לאות ה' יש גם התפשטות לאורך, המורה על בחינת ההמשכה וההשפעה מלמעלה למטה לעלמין סתימין. – לעולמות סתומים (עלומים) – שנמשכת ויורדת אליהם השפעה מספירת הבינה, שתהיה להם השגה

חכם, אתה בעל החכמה, אבל לא בחכמה הידועה לנבראים, אנף מבין ולא בבינה ידיעה וכו'". – אתה מבין, אתה בעל כוח הבינה, אבל לא בבינה הידועה לנבראים, וכך הלאה, כל עשר הספירות, וכל העשר ספירות נכללות ונרמזות בשם הו"ה פרודי-הוא. כי הו"ה, – של שם הו"ה, שהיא בחינת נקודה לבד, – האות יו"ד מורכבת מנקודה בלבד בלי

26. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ולכאורה סתירה להנ"ל דהוי' למע' מעלה מבחי' האותיות וכאן "לאנהגא בהון עלמין" ומתורץ במש"כ לקמן "ולא בחכמה ידיעה". ולא בבינה ידיעה". אותיות ה"ה מודיעים ומגלים (כדלעיל בח"ב בכ"מ) – ולכן התחלת "לאנהגא" היא דעלמין סתימין (לא ידיעה)". 27. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "מדייק "שעל" – כי יש קוץ למטה מעצם הו"ה ורומז לענין אחר".

שפנימיות הדיבור, היא הענין של הכל, וְגַם הַכֶּרֶת הַחַ"א היא בְּחִינַת הַכֵּל לְבַד, כְּמוֹ שֶׁבְּתוֹכָהּ: "אַתָּה קָלִילָא דְלִית בָּהּ מוֹשָׁא". – אות קלה שאין אפשרות למשש אותה, היא הכל בלבד. לכן מרמזת האות ה' על בחינת מלכות ודיבור

שפנימיותו הוא ענין ההכל. וְאַף שָׁאִין לוֹ – להקב"ה, דְּמוּת הַגּוֹף חֲסִידוֹשָׁלוֹם, – כיצד, איפוא, מתאים לייחס למעלה הברל מאותיות שיש בהן ממשות לאות שאין בה ממשות? – אֲדָּה דְּבִרָה תוֹרָה בְּלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם, – באדם הרי קיים הברל כזה, כך גם למעלה מצינים הברל זה, כי ברוחניות הענינים יש גם למעלה הברל בין האות ה' לבין שאר האותיות. בְּשֵׁנִים, – וכן מטעם נוסף מתאים המשל – אף שאין לו דמות הגוף חסידוֹשָׁלוֹם, שֵׁנִים "דְּבַר ה'" – מורכב כביכול, מִכ"ב אוֹתִיּוֹת,

הַמִּתְחַלְקוֹת לַח' חֲלָקֵי הַמוֹצָאוֹת, – מהן באות האותיות שלמטה, וּבְהֵן נִבְרָא כָּל הַיְצוֹר – כל הנבראים, (וְכֵמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּלִקוּטֵי אֲמָרִים – ספר ה"תניא", חֲלָק ב' – "שער היחוד והאמונה" פֶּרֶק יא, בְּאֹר עֲנִין אוֹתִיּוֹת אֶלוֹ). – על-כל-פנים, הסביר כאן רבנו הזקן, איך כל עשר הספירות נכללות ונרמזות בשם הוי'. – להלן יסביר, איך גם בנשמה, להבדיל, שהיא חלק משם הוי', ישנם עשר בחינות וכוונות, שענינם דומה לעשר הספירות.

והבנה באלקות. וְאַחֲרֵיכֵן, בְּשֵׁנִים שֶׁכֶּת הַמִּשְׁכָּה וְהַשְׁפָּעָה זוֹ יוֹתֵר לְמִטָּה לְעֵלְמִין דְּאֶתְגַּלֵּין, – לעולמות הגלויים, וכמו – למשל, הָאָדָם שְׂרֻצָּה²⁸ לְגִלּוֹת חֻכְמָתוֹ לְאֲחֵרִים עַל-יְדֵי דְבוּרוֹ עַל-דְּרֹךְ-מִשְׁל – נִכְלָלָת וְנִרְמְזָת הַמִּשְׁכָּה זוֹ בְּאוֹתִיּוֹת ו"ה – של

שם הוי', בִּי הוֹי"ו מוֹרָה עַל הַמִּשְׁכָּה מְלֻמְעָה לְמִטָּה, – כציור האות ו' בכתב בגשמיות, קו למעלה למטה, וְגַם – מטעם נוסף יש לכך שייכות לאות ו', שכן הַמִּשְׁכָּה זוֹ – הנמשכת ל"עלמין דאתגליין", היא עַל-יְדֵי מִדַּת חֲסִידוֹ וְטוֹבוֹ – של הקב"ה, וְשָׂאֵר מִדּוּתֵי הַקְדוּשׁוֹת, הַנִּכְלָלִים בְּדֶרֶךְ בְּלָל בְּמִסְפָּר שֵׁשׁ, – כמספר האות ו', שֶׁבְּסוּק²⁹: "לֵךְ ה' הַגְדֵּל וְכוּ'" עַד "לֵךְ ה' הַמְּלִכָה וְכוּ'", וְלֹא "עַד" בְּכֵלֵל. – בחינת

"לֵךְ ה' הַמְּלִכָה" איננה בכלל המדות, בִּי מִדַּת מְלֻכּוּתוֹ יִתְבָּרֵךְ נִקְרָאת בְּשֵׁם "דְּבַר ה'", – ענין של דיבור, ולא מדה כמו שאר המדות, כְּמוֹ שֶׁבְּתוֹכָהּ³⁰: "בְּאֲשֶׁר דְּבַר מֶלֶךְ שְׁלֵמִין", – וכך, בחינת מלכות למעלה, היא ענין של דיבור, וְנִכְלָלָת וְנִרְמְזָת – מדת המלכות, בְּאוֹת הַחַ"א אֲחֵרֹנָה שֶׁל שֵׁם הוֹי"ה, – כיצד מרמזת האות ה' על בחינת המלכות? – בִּי שְׁפִימִיּוֹת וּמְקוֹר הַדְּבוּר, הוּא הַחֵבֶל הַעוֹלָה מִן הַלֵּב וּמִתְחַלֵּק לַח' מוֹצָאוֹת הֶפְּה: אַחֲחָ"ע מִהֲגֵרֶן וְכוּ', – הרי

אגרת התשובה

המשכה והשפעה זו יותר למטה לעלמין דאתגליין. וכמו האדם שרוצה לגלות חכמתו לאחרים ע"י דיבורו עד"מ. נכללת ונרמזת המשכה זו באותיות ו"ה. כי הוי"ו מורה על המשכה מלמעלה למטה. וגם המשכה זו היא ע"י מדת חסדו וטובו ושאר מדותיו הקדושות הנכללות בדרך כלל במספר שש שבפסוק לך ה' הגדולה וכו' עד לך ה' הממלכה וכו' ולא עד בכלל. כי מדת מלכותו ית' נק' בשם דבר ה' כמ"ש באשר דבר מלך שלטון ונכללת ונרמזת באות ה"א אחרונה של שם הוי". כי פנימ' ומקור הדיבור הוא החבל העולה מן הלב ומתחלק לה' מוצאות הפה אחח"ע מהגרן וכו'. וגם הברת הה"א היא בחי' הכל לבד כמ"ש אתא קלילא דלית בה מושא. ואף שאין לו דמות הגוף ח"ו. אך דברה תורה כלשון בני אדם. בשגם שגם דבר ה' כ"ב אותיות המתחלקות לה' חלקי המוצאות ובהן נברא כל היצור (וכמ"ש בלק"א ח"ב פ"א ביאור ענין אותיות אלו).

~ יום רביעי ט"ז תמוז ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' צה, וככה ממש... עד עמ' צה, הוי' וכו'.

אגרת התשובה

בחינת נפש האלקית דמתוכיה נפח – על כך כתוב הלשון "ויפח" המורה, שהיא באה מפנימיות האלקות, שהרי הקב"ה נופח את הנשמה

וככה ממש עד"מ

המבריל הברלות לאין קץ בנשמת האדם שהיא בחי' נפש האלקי' דמתוכיה נפח יש בה בחי' שכל הנעלם

וככה ממש על-דרך משל, המבריל הברלות לאין קץ, – בין ה"למעלה" לבין נשמה שהיא נברא, כך הדבר גם בנשמת האדם, שהיא

28. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "מוסיף שרוצה במדת חסדו וטובו דלקמן". 29. דברי הימים א. כט, יא. 30. קהלת ח, ד. 31. נוסח "אקדמות".

בתחילת הולדת המדות, כשהן ישנן במוח ובתעלומות הלב בלבד. אבל, באופן גלוי אין הוא מרגיש עדיין אהבה או יראה בלבו, וְאַחֲרֵיכֵן – יביא להולדת המדות בְּבְחִינַת הַתְּגַלּוּת לְבָבוֹ. ענין זה, שיוּרַד מהשכל וההבנה להיות ענין של מדות –

זו הרי ירידה מלמעלה למטה (שכן, השכל הוא הרי למעלה ממדות), על כך מורה האורך שבאות ה"א, על הירידה מלמעלה למטה, שמהשכל יתהוו מדות. וּמִזֶּה – מהמדות אהבה ויראה וכו', נִמְשָׁכָה עֲבֻדַּת הָאֱמִיתִית בְּעֶסֶק הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת, בְּקוֹל וְדִבּוּר אוֹ מַעֲשֶׂה, – לקיים מצוות במעשה, העבודה האמיתית בלימוד תורה וקיום מצוות, היא הרי כשזה

בא מתוך אהבת ה' ויראת ה' שלו (כפי שהוסבר בפרק ד' בחלק הראשון של ספר ה"תניא"), וכשזה יורד למטה ומתבטא בלימוד תורה ובקיום מצוות בדיבור ובמעשה, הרי הן אוֹתוֹת וּמוֹת ה' ה"א וכו'. – שכן, האות וא"ו היא ענין הקול והדיבור, והאות ה"א היא ענין המעשה. וְגַם הַתְּגַלּוּת לְבָבוֹ וְלַהֲשִׁיבֵל בְּאִמְתּוֹ וְגִדְלָתוֹ יִתְפַּרֵּד, נִמְשָׁכָה גַם כֵּן מִהַתּוֹרָה, – שכן, עליו הרי ללמוד בתורה ענינים שיביאו אותו להבנת אמיתות וגדלות הקב"ה, דְּאוֹרֵיתָא מִחֻכְמָה נִפְקָא, – תורה באה מספירת החכמה, הִיא בְּחִינַת יו"ד שֶׁל שֵׁם הַיְיָ וכו'.

מתוכיותו ומפנימיותו, הרי כיוון שהנשמה היא מפנימיות האלקות, הוא שם הוי', הרי כשם שבשם הוי' ישנן עשר ספירות, כך גם בנשמה: יֵשׁ בָּהּ – בנשמה בְּחִינַת שְׂכָל הַנַּעֲלָם, – בחינת וכוח החכמה, הַמְרָמֵז בְּאוֹת יו"ד, – שהרי

כשם שהאות יו"ד היא בלי התפשטות של אורך ורוחב (היא נקודה בלבד), כך גם כוח ובחינת החכמה, הוא כוח שאין בו עדיין שום התפשטות של שכל והשגה, אלא זאת בלבד, שֶׁבְּכָחוֹ לְצַאת אֶל הַגִּלּוּי, לְהִבִּין וְלַהֲשִׁיבֵל בְּאִמְתּוֹ יִתְפַּרֵּד – באמיתות יחודו, וּבְגִדְלָתוֹ וכו', כֵּל חָד וְחָד לְפָנָם שְׁעוֹרָא דִּילָהּ, – כל אחד ואחד לפי שיעורו, לְפִי רֻחַב שְׂכָלוֹ וּבִינָתוֹ.

– עד כדי כך הוא מבין את אמיתות גדלותו של הקב"ה. עצם הכוח, ש"יונה" בו ענין אמיתות וגדלות הקב"ה, זהו כוח החכמה, עליו מרמזות האות יו"ד. וְכִפִּי אֲשֶׁר מַעֲמִיק שְׂכָלוֹ וּמַרְחִיב דַּעְתּוֹ וּבִינָתוֹ לְהַתְּבַנֵּן בְּגִדְלָתוֹ יִתְפַּרֵּד, אוֹ מְרֻמֹּת בִּינָתוֹ – כוח הבינה, בְּאוֹת ה"א, שֵׁשׁ לָהּ רֻחַב, – המרמז על רוחב ההבנה, וְגַם אֵרֶךְ, – לאות ה"א יש גם אורך, הַמּוֹרָה עַל הַמִּשְׁכָּה מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה, – כדי לְהוֹלִיד מִבִּינָתוֹ וְהַתְּבַנְנוֹתוֹ בְּגִדְלָת ה' אַהֲבָה וִירָאָה וְתוֹלְדוֹתֶיהָ – שאר המדות הנקראות "תולדות" ו"ענפים" של אהבה ויראה, בְּמִחוֹ וְתַעֲלוּמוֹת לְבָבוֹ, – כך הדבר

~ יום חמישי י"ז תמוז ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' צה, פרק ה והנה המשכת... עד עמ' 190, כדלקמן).

קיימים גם בה עשרה כוחות, בדוגמה לעשר ספירות הכלולות בשם הוי'. בפרק הנוכחי יסביר רבנו הזקן, שגם מה שהנשמה נמשכת למטה בגוף (שעל כך הוסבר לעיל, שזה) על-ידי הדיבור "נעשה אדם", ודיבור הוא הרי חיצוניות, אך, מאיזו מדרגה בדיבור נמשכה הנשמה – מפנימיות הדיבור, שזה הענין של הבל (שלא כמו בשאר הנבראים, כולל מלאכים, שהם באים מחיצוניות הדיבור), כך, שגם פנימיות הנשמה וגם חיצוניות הנשמה באות מהפנימיות שלמעלה: פנימיות הנשמה באה מהפנימיות שלמעלה (שהיא שם הוי'), וחיצוניות הנשמה באה מהפנימיות הדיבור שלמעלה (כלומר, מהפנימיות של החיצוניות, שכן, דיבור בכלל הוא הרי חיצוניות).

פֶּרֶק ה. בפרק הקודם, פרק ד', הסביר רבנו הזקן, שנשמתו של יהודי, היא חלק משם הוי', כלומר, היא באה מפנימיות האלקות שהיא שם הוי', שלא כמו שאר הנבראים שבאים משם אלקים ומהדיבור שלמעלה, שהוא חיצוניות. אלא, כדי שתוכל הנשמה להתלבש בגוף שבעולם הזה, היה עליה לרדת בסתר המדרגות, על-ידי ה"דיבור" שלמעלה, במאמר "נעשה אדם". כלומר, הנשמה גם כן עברה אחר-כך דרך הדיבור שלמעלה, אבל היא באה בתחילה מפנימיות האלקות. לכן כתוב על הנשמה הלשון "ויפח", שהכוונה ב"ויפח" היא, שזה בא מהפנימיות, שכן "מאן דנפח מתוכיה נפח" (הנופח – נופח מתוכו ומפנימיותו). וכיוון שהנשמה היא חלק משם הוי', לכן

נופח לאיזה מקום, אם יש איזה דבר חוצץ ומפסיק ביניהם – בין האדם הנופח לבין הדבר שעליו הוא נופח, אין הכל הנופח עולה ומגיע לכל לאותו מקום, – עליו הוא נופח⁴ ככה ממש – כנמשל, אם יש דבר חוצץ ומפסיק בין גוף האדם לבחינת הכל העליון. – אינו מגיע אז ההכל שלמעלה שעליו נאמר "ויפח". אך באמת, אין שום דבר גשמי ורוחני חוצץ לפניו ויחבר, כי – הרי כתוב⁵: "הלא את השמים ואת הארץ אני מלא", ו"מלא כל הארץ כבודי", ו"לית אתר פניו מניה", – אין מקום שהוא פנוי ממנו יתברך, "בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד", – בלעדי הקב"ה, ו"איהו ממלא כל עלמין וכו'", – הוא יתברך ממלא את כל העולמות וכו', הרי שהקב"ה נמצא בכל מקום ובכל דבר, כך שלא שייך שום דבר שיסתר

והנה, המשכת וירידת הנפש האלקית לעולם הזה להתלבש בגוף האדם, – שזה בא מהדיבור שלמעלה, מהמאמר "נעשה אדם", נמשכה מבחינת פנימיות ומקור הדיבור, הוא הכל העליון, המרמז באות ה"א תתאה –

האות ה' האחרונה של שם הוי', כנזכר לעיל, – שייכותה של האות ה' ל"הכל", וכמו שכתוב: "ויפח באפיו נשמת חיים, ויהי האדם לנפש חיה", – הקב"ה נפח נשמה בגוף, שזו משמעות "ויהי האדם לנפש חיה", נשמה בגוף – "ויפח באפיו נשמת חיים" – שהיה זה באופן של "ויפח", ומאן דנפח וכו'. – הנופח – נופח מתוכיותו ומפנימיותו. הרי, שגם ההמשכה של הנשמה בגוף (חיצונית הנשמה) היא באופן של פנימיות, אלא שהמדיבור כאן הוא על פנימיות הדיבור, שהיא הפנימיות של החיצונית, שלא בפנימיות של הנשמה

אגרת התשובה

פרק ה והנה המשכת וירידת הנפש האלקי לעוה"ז להתלבש בגוף האדם
נמשכה מבחי' פנימי' ומקור הדיבור הוא הכל העליון המרמז באות ה"א תתאה כנ"ל וכמ"ש ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה ומאן דנפח וכו'. וז"ש כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו פי' כמו חבל עד"מ שראשו א' קשור למעלה וקצתו למטה. כי הנה פשט הכתוב מ"ש ויפח הוא להורות לנו כמו שעד"מ כשהאדם נופח לאיזה מקום אם יש איזה דבר חוצץ ומפסיק בינתיים אין הכל הנופח עולה ומגיע כלל לאותו מקום ככה ממש אם יש דבר חוצץ ומפסיק בין גוף האדם לבחי' הכל העליון. אך באמת אין שום דבר גשמי ורוחני חוצץ לפניו ית' כי הלא את השמים ואת הארץ אני מלא ומלא כל הארץ כבודי ולית אתר פניו מניה" – אין מקום שהוא פנוי ממנו יתברך, "בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד", – בלעדי הקב"ה, ו"איהו ממלא כל עלמין וכו'", – הוא יתברך ממלא את כל העולמות וכו', הרי שהקב"ה נמצא בכל מקום ובכל דבר, כך שלא שייך שום דבר שיסתר

עצמה הבאה מהפנימיות שלמעלה ממש, וזהו שכתוב⁶: "כי חלק ה' עמו, יעקב חבל נחלתו", – כלומר, שישנן בנשמה שתי מדרגות: מדרגה אחת – "חלק מהויו", פנימיות הנשמה, ומדרגה שניה – "חבל נחלתו", חיצונית הנשמה. פירוש, – המלה "חבל", הוא כמו חבל, על-דרך-משל, שראשו אחד קשור למעלה וקצתו למטה. – כך הנשמה, הקצה העליון של הנשמה קשור ב"למעלה" והקצה השני מלוכש בגוף. כי הנה, פשט – פירוש, הכתוב⁷ מה שכתוב⁸ – לגבי הנשמה: "ויפח", הוא להורות לנו, כמו שעל-דרך-משל כשהאדם

עליו יתברך, אלא כמו שכתוב בישעיה: "כי אם עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלקיכם". והטעם, – מדוע יש בכוח העוונות לכסות ולהבדיל בין הנשמה לאלקות, הוא: לפי שהם – העוונות, נגד רצון העליון ברוך-הוא המתייחס את הכל, כמו שכתוב⁹: "כל אשר חפץ ה' עשה בשמים ובארץ" – הכל, מהשמים עד הארץ, נברא ברצונו של הקב"ה, (וכמו שנתבאר לעיל, – בפרק ד', שהוא – הרצון העליון, מקור השפעת שם הוי"ה, ונרמז בקוצו של יו"ד). – של שם הוי", וכיוון ששם הוי"

1. בראשית א, כו. 2. האזינו לב, ט. 3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "היתור ל' פשט הכתוב כו' לנו" (מה ה' חסר בהבנת הענין - בהשמטתם?) - י"ל דמבואר וגם מתרץ מה שלכאורה אינו מובן כלל: ע"פ משנת"ל הסדר בהמשכת הנשמה מלמעלה"ט - פנימיות החיות, אח"כ פני' הדיבור (ושניהם נלמדים מל' ויפח - כנ"ל) ואח"כ אותיות הדיבור (ולא בנפיקה) "נעשה אדם", ורק אח"כ "נעשה" בפועל - התלבשות הנשמה בגוף - היינו ד"באפיו" נמשך מדבור ולא מ"ויפח"! ולזה מבאר דפשט הכתוב מה שבא להורות (דלכאורה ה' צ"ל "פירוש" "תוכנו" וכו"ב או להשמיט התיבה) - על השינוי גם לאחר הפעולה ד"נעשה אדם", דגם אז (אף שאינו מפנימי) ה"ז עד"מ כשאדם נופח כו' (משא"כ דיבורו נשמע - היינו מגיע - גם כשיש חציצה, ולכן בשאר הנבראים אין ענין הכרת וכו') וענין זה דויפח ישנו בכל הדרגות בהמשכת הנשמה עד לגוף וגם לאח"ז - כל משך היותם "אדם" נשמה וגוף יחד. 4. ב"אגרת התשובה" מהדורא קמא, מביא כאן רבנו הזקן משל - "כגון בריאה של בהמה" - מהניפוח ב"ריאה" של בהמה. הרבי שליט"א הסביר פעם, שבכך רוצה רבנו הזקן להביא משל מתורה (שכן, ע"פ תורה (שו"ע יו"ד רס"ט) צריכה להיות בדיקת הריאה על ידי ניפוח).
5. ירמיה כג, כד. 6. ישעיה ו, ג. 7. נט, ב. 8. תהלים קלה, ו.

הוא מקור ההשפעה לכל הנבראים, הרי דבר שהוא נגד מקור ההשפעה של שם הוי' (והוא ענין העוונות), הוא מנוגד לחיות האלקית ומכסה עליה. ואם כך – הרי העוונות הם דבר המכסה ואינו נותן לחיות האלקית שמה"הבל העליון" (עליה נאמר

"ויפח") להגיע אל גוף האדם. וזהו ענין הפרת, שנקרת ונפסק חבל ההמשכה משם הוי' ה' פרוץ הוא, שנמשכה מה"א תתאה – האות ה' האחרונה של שם הוי', כנזכר לעיל, – הרי שאין הנשמה שבגוף מקבלת חיות ממקורה שבשם הוי', ובשעה שחיותו של יהודי היא מהקדושה בלבד (כפי שהיה למשל בזמן בית המקדש – כך יסביר להלן), מביא אז דבר זה

למיתה גשמית של הגוף, וכמו שכתוב בפרשת אמרי: "ונכרתה הנפש ההיא מלפני, אני ה'" – כלומר, משמעות ענין ה"כרת" היא, שהוא נכרת מהוי', ובלשון רבנו הזקן: "מלפני" דיקא. – ממני דוקא, משמעות הכריתה היא שהוא נכרת מפנימיות האלקות, שהיא (כאמור לעיל) שם הוי'. ובשאר עברות שאין בהן כרת – על כל פנים הן פוגמין – את הנפש, כנודע; ופגם, הוא מלשון פגומת הסבין. – סבין שחיטה פגום, היינו שחסר משהו באותו מקום; כך גם בענינו, שחסר משהו מחבל ההמשכה שמשם הוי' אל הנשמה, כפי שרבנו הזקן מסביר מיד להלן: והוא על דרך משל, מחבל עב שזור מתרי"ג – 613, חבלים דקים, ככה חבל ההמשכה הנזכר לעיל כלול מתרי"ג – 613, מצות¹⁰, – כל מצוה היא חבל דק המחבל הכללי, ובשעור חסידים על אחת מהנה – על אחת מתרי"ג המצוות, נפסק חבל הדק – שננגד אותה מצוה, וכו'. – וכשנפסקים

אגרת התשובה

של יו"ד). וזהו ענין הכרת. שנכרת ונפסק חבל ההמשכה משם הוי' ב"ה שנמשכה מה"א תתאה כנ"ל. וכמו ש בפ' אמור ונכרתה הנפש ההיא מלפני אני ה'. מלפני דייקא. ובשאר עבירות שאין בהן כרת עכ"פ הן פוגמין הנפש כנודע. ופגם הוא מלשון פגומת הסבין והוא עד"מ מחבל עב שזור מתרי"ג חבלים דקים ככה חבל ההמשכה הנ"ל כלול מתרי"ג מצות ובשעור ח"ו על אחת מהנה נפסק חבל הדק וכו'. אך גם בחייב כרת ומיתה נשאר עדיין בו הרשימו מנפשו האלקי ועי"ז יכול לחיות עד נ' או ס' שנה ולא יותר (ומ"ש בשם הארז"ל שנכנסה בו בחי' המקיף וכו' אינו ענין לחיי גשמיים הגוף ומיירי עד נ' שנה או בזמן הזה כדלקמן):

מספר מרובה יותר של חבלים דקים, על-ידי שהוא עובר חסידים על כמה וכמה מצוות, נגרמת חלישות גדולה בחבל. ואילו "כרת" הוא ענין שהחבל כולו נכרת ונפסק רחמנא-ליצלן. אך גם בכתב כרת ומיתה, נשאר עדיין בו הרשימו – הרושם, מנפשו האלקית, ועל-ידיה יכול לחיות עד נ' – אם הוא חייב כרת, או ס' – אם הוא חייב מיתה בידי שמים, שנה ולא יותר – מזמן נקוב זה. (ומה שכתוב בשם הארז"ל שנכנסה בו – במי שעובר על חטא שיש בו כרת או מיתה בידי שמים, בכתב המקיף וכו' – כלומר, למרות שאין הוא יכול לקבל חיות פנימית, כי נשמתו נכרתה משרשה, אבל הרי

הוא מקבל חיות מבחינת ה"מקיף", משם יכול הוא לקבל חיות גם כשנשמתו נכרתה מההשפעה הפנימית של שם הוי' (ולכאורה, מבחינה זו, הרי היה יכול לחיות יותר מחמשים או ששים שנה? – אלא, האמור לעיל בשם הארז"ל) אינו ענין לחיי גשמיים הגוף¹¹, – שמבחינת ה"מקיף" יכול לחיות גם כשלא נשאר שום רושם מהנפש האלקית, ומיירי – ומדובר, עד נ' שנה, – כשעדיין קיים הרושם מהנפש האלקית, שבגלל כך הוא חי בגופו – אז ישנה בו בחינת ה"מקיף", או בלשון הזה בללקמן): – כפי שיוסבר להלן, שבזמן הזה, כשחיותו של יהודי באה על-ידי התלבשות בענינים שאינם קדושה, הרי ביכולתו לקבל ממילא את חיותו גם אז, כשנשמתו כרוחה משרשה בשם הוי', שלכן בזמן הזה יכול גם מי שחייב כרת או מיתה, לחיות יותר מאשר חמשים או ששים שנה, ואז, חיות הקדושה שמוכרת שתהיה ליהודי, נמצאת בו מבחינת ה"מקיף" (כמאמר הארז"ל).

9. כב, ג. 10. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "חידוש נפלא – דכאור"א מקבל חיות בפועל בעוה"ז ע"י תרי"ג חבלים, אף שמצות כהנים אין שייכות לזרים, כו"כ מצות א"א שתהינה בב"א ועוד. ואולי מוכן עפמשת"ב בקור"א ד"ה ולהבין פרטי הלכות (קטנ, ב)". 11. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "להעיר מלקות דברים סב, סע"ג. פג, סע"ב".

~ יום שישי י"ח תמוז ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 190, פרק ו אמנם... עד עמ' צו, כנודע ל"ח.

לפני שימלאו לו ששים שנה. בפרק הנוכחי, פרק ו', יסביר רבנו הזקן, שכך היה רק בשעה שהשכינה שרתה בישראל בבית המקדש, אז היתה כל חיותם של בני ישראל רק מצד הקדושה, מהשפע הפנימי שהשפיע הקב"ה עלידי שם הוי'.

ואילו בזמן הגלות, כשהשכינה בגלות, ואף חיותם של בני ישראל יכולה להימשך באמצעות "קליפה" (כלומר, שחיות הקדושה מתלבשת בלבוש של קליפה), אז, גם מי שחייב כרת או מיתה בידי שמים, מקבל חיותו, למרות שנכרת ונפסק חבל ההמשכה של

שם הוי'. ולכן אין בזמן הגלות הסדר של "מת ממש" בחייבי כריתות ומיתה בידי שמים. אלא אפשר הדבר שהם יאריכו ימים, דבר המאפשר, אגב, הזדמנות לחזור בתשובה ולתקן את ענין הכרת או המיתה בידי שמים, וכיוצא בזה.

אָמְנָם, זֶהוּ בְּזֶמֶן שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּמַדְרַגָּה עֲלִיּוֹנָה, בְּשִׁחְיָתָהּ הַשְׂכִּינָה שׁוֹרָה בְּיִשְׂרָאֵל בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, וְאִזּוּ לֹא הָיוּ מְקַבְּלִים חַיּוֹת לְגֻפָם רַק עַל־יְדֵי נֶפֶשׁ הָאֱלֹקִית לְבִדּוּת, מִבְּחִינַת פְּנִימִיּוֹת הַשְּׁפָע שֶׁמִּשְׁפִּיעַ אֵין־סוֹף בְּרוֹךְ־הוּא עַל־יְדֵי שֵׁם הַיְיָ בְּרוֹךְ־הוּא, בְּנוֹכַח לְעִיל. – וממילא, אם נפסק "חבל ההמשכה" משם הוי', לא היתה יכולת להמשיך לחיות, כאמור, שבשעה שעל־ידי ענין של כרת נכרת ונפסק "חבל ההמשכה" משם הוי' לנשמתו של יהודי, היה "מת ממש", שכן לא היתה לו אפשרות לקבל חיותו. אִךְ לְאַחֵר שִׁירְדוּ מִמַּדְרַגָּתָם, וְנִרְמּוּ מִמַּעֲשֵׂיהֶם סוֹד גְּלוּת הַשְׂכִּינָה, – שהשכינה היא בגלות בקליפות וסטרא־אחרא, שזה ענין של סוד, כיצד יתכן הדבר שהשכינה תהיה בגלות בקליפות? בְּמֹז שְׁכָתוֹב: "וּבִפְשָׁעֵיכֶם שִׁלַּחָה אִמְכֶם", – "אמכם" היינו השכינה, "אם הבנים" (כמבואר בחלק א' ריש פרק נ"ב), כנסת ישראל, מקור נשמות ישראל, בחינת מלכות דאצילות. ובשם הוי' זה "ה' תתאה" של שם הוי' שכאמור לעיל – משם בא "חבל ההמשכה" לנשמה, דְּהֵינּוּ שִׁירְדָה הַשְּׁפָעַת פְּנִימָתָהּ ה' אֲתַתָּה – של שם הוי', הַנּוֹכַח לְעִיל, וְנִשְׁתַּלְשַׁל

פְּרָק ו'. בפרק ד', בו החל רבנו הזקן לפרש ענין התשובה על פי דרך הסוד, הקדים להסביר מה שמהפסוק ומדברי חכמינו ז"ל אנו יודעים, שב"כרת" היה האדם מת לפני שימלאו לו חמשים שנה, וב"מיתה בידי שמים" היה מת ממש לפני

שימלאו לו ששים שנה, ומתעוררת על כך השאלה: הרי ראינו הרבה חייבי כריתות ומיתה בידי שמים שחיו את שנותיהם באריכות ימים ו"בנעמים"? כדי להבהיר שאלה זו, הסביר רבנו הזקן, שהנשמה היא חלק משם הוי', וגם פנימיות הנשמה וגם

חיצוניותה הן שתיהן באופן של "ויפח" ("ויפח באפיו נשמת חיים"), כלומר, מפנימיות האלקות: פנימיות הנשמה באה מפנימיות שם הוי', ושם הוי' הוא הרי הפנימיות שבאלקות. וכן חיצוניות הנשמה הנמשכת (בגוף) על־ידי הדיבור "נעשה אדם", היא גם כן באה מפנימיות הדיבור. ושתייהן – פנימיות וחיצוניות הנשמה – הן באופן של "ויפח". שבזה נכללות כל מדריגות ההמשכה של הנשמה כפי שהיא נמשכת בגופו של יהודי, וכפי שהיא כבר נמצאת בתוך גופו של יהודי. על כל זה נאמר "ויפח". דבר המלמד אותנו, שאופן המשכת החיות של נשמה, הנמשכת מאלקות, היא באופן של "נפיקה". שבשעה שקיים דבר החוצץ ומפסיק בין הנופח לבין הדבר אליו הוא נופח, אין חבל הנופח מגיע למקום אליו הוא נופח (שלא כמו בדיבור, שגם אם יש דבר המפסיק, אפשר לשמוע את הדיבור, כלומר, הדיבור מגיע לתעודתו למרות הדבר המפסיק). בכך הסביר רבנו הזקן ענין ה"כרת", בדרך כלל הרי "יעקב חבל נחלתו" שגם בחיצוניות הנשמה ישנו "חבל ההמשכה" של החיות הנמשכת מהנשמה בגוף; אך בשעה שישנו דבר המפסיק, במיוחד ענין של כרת רחמנא־ליצלן החותך את חבל ההמשכה – עלולה אז החיות שמה"ויפח" שלא להגיע לנשמה שבגוף, וממילא היה משפיע הדבר להיות "מת ממש", שמי שהיה חייב כרת מת ממש לפני שימלאו לו חמשים שנה, או מי שהיה חייב מיתה בידי שמים היה מת

1. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שזהו מראה מדר' ישראל אז". 2. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "זהו בכללות העולם, ובנוגע לשכינה, וכן בפרט ובנוגע לאדם – עוד ענין". 3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "היינו גם כאו"א בפ"ע". 4. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ועיין לקמן קמ, ב". 5. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "דלכאורה אינו מובן שעי" מעשה בני אדם יבוא גלות השכינה"? ו"עז" מביא ראי' וגם ביאור: (א) ראי' – שכן הוא (ב) ביאור – מפני שהיא אמכם". 6. ישעי' נ, א. 7. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בפ"ד – בנוגע לכללות העולם. בפ"ה – בנוגע לנשמה דכאו"א".

שְׁעוֹשָׁה הָרַע בְּעֵינֵי ה' בְּמַעֲשֵׂה אוּ בְדַבּוּר אוּ בְהִרְהוּרֵי
עֲבָרָה וְכוּ'¹³ – בשלשה לבושי מחשבה דיבור ומעשה, הכל
– כל השפע והחיות הללו, נִשְׁפָּע לוֹ מְהִיכְלוֹת הַסְטָרָא
אַחֲרָא הַמְבֹאֲרִים שֶׁם בּוֹהֵר הַקְדוּשָׁה. – וישנם היכלות
שונים של קליפה וסטרא-

אחרא, מהם באה החיות
למעשים, דיבורים
ומחשבות השונים
שחיותם היא מקליפה.
וְהָאֵדָם הוּא 'בְּעַל
בְּחִירָה' אִם לְקַבֵּל
הַשְּׁפָעוֹת מְהִיכְלוֹת
הַסְטָרָא־אַחֲרָא, – זאת
כשהוא חושב, מדבר או
עושה ענינים של רע, או
מְהִיכְלוֹת הַקְדוּשָׁה¹⁴
שֶׁמֶהֱם נִשְׁפָּעוֹת כָּל
מַחֲשַׁבּוֹת טוֹבוֹת
וְקְדוּשׁוֹת וְכוּ', –
כלומר, גם דיבורים
ומעשים טובים, שכל
אלה מקבלים חיותם
מהיכלות הקדושה. בִּי
זֶה לַעֲמַת זֶה עֲשֵׂה
הָאֱלֹקִים" וכו'.¹⁵ – לעומת כל דבר שבקדושה, יש כנגדו
בקליפה וסטרא-אחרא, וְהִיכְלוֹת הַסְטָרָא־אַחֲרָא מְקַבְּלִים
וְיוֹנְקִים חַיּוֹתָם מִהַתְלַבְּשׁוֹת וְהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת הַשְּׁפָע דְּעֵשֶׂר
סְפִירוֹת דְּנֻגָה, – איך השפע בא ויורד ממדרגה למדרגה
עד שהשפע יורד בהיכלות ה"סטרא אחרא", הַכְּלוּלָה –
קליפת "נוגה" כלולה, מְבַחֲנִית טוֹב וְרַע, הִיא בְּחִינַת "עֵץ
הַדַּעַת" וכו', – בחינת "עץ הדעת טוב ורע", שיש בו טוב
ורע, בְּנֻדָּע לְיִדְעֵי חָן. – ליודעי חכמת הקבלה. הרי, כיוון
שיש בו טוב ורע, נמשך משם אחרי ריבוי השתלשלות, הרע
של היכלות ה"סטרא-אחרא", שמשם מקבל האדם שפע
כשהוא עושה ענינים של רע במחשבה, דיבור או מעשה.

מִמְדְּרָגָה לְמִדְּרָגָה לְמַטָּה מַטָּה, עַד שֶׁנִּתְלַבְּשָׁה הַשְּׁפָעָתָה
בְּעֵשֶׂר סְפִירוֹת דְּנֻגָה, – בקליפת "נוגה" שהיא הקליפה שיש
בה גם טוב, יש בה עשר ספירות לעומת עשר ספירות
הקדושה¹⁶, הַמְשִׁפְּעוֹת שֶׁפָּע וְחַיּוֹת עַל־יְדֵי הַמְזוֹלוֹת וְכָל

צָבָא הַשָּׂמַיִם וְהַשָּׂרִים
שְׁעֻלֵיהֶם, לְכָל הַחַי
הַנִּשְׁמִי שֶׁבְּעוֹלָם הַזֶּה,
– שחיותם באה מקליפת
"נוגה" על-ידי המזלות
וצבא השמים והשרים,
וְגַם לְכָל הַצּוּמָח, –
שגם חיותם, המתבטאת
בענין של צמיחה, שהם
צומחים מקטן לגדול –
באה גם כן מקליפת
"נוגה" על-ידי המזלות
וצבא השמים והשרים,
בְּמֵאמָר
וְכָרוֹנִם לְבִרְכָה¹⁰: "אֵין
לָךְ כָּל עֵשֶׂב מִלְמַטָּה
שֶׁאֵין לוֹ מוֹל וְכוּ'". –
"למעלה – המכה בו
ואומר לו גדל", המשפיע
בו ענין הצמיחה מקטנות

לגדלות. ומאחר שכל אלה מקבלים חיותם על-ידי קליפת
"נוגה", לכן – וְאֵין יָכוֹל גַּם הַחוּטָא וּפּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל
לְקַבֵּל חַיּוֹת לְגוֹפָם וְנַפְשָׁם בְּהִמְיּוֹת – גם כן מקליפת
"נוגה", כְּמוֹ שֶׁאֵר פְּעֻלֵי־חַיִּים מְמַשׁ, – המקבלים חיותם
על-ידי קליפת "נוגה", כְּמוֹ שֶׁבְּתוֹב¹²: – שקיים מצב שהאדם
הוא "נִמְשָׁל בְּכַהֲמוֹת נְדוּמוֹ". – משולים ודומים לבהמות,
וְאִדְרָבָה – להיפך, לא זו בלבד שהוא גם יכול לקבל חיותו
מקליפה, כמו בהמה ושאר דברים חיים או צומחים שבעולם
הזה, אלא הוא מקבל חיותו משם בְּיָתֵר שָׂאת וְיָתֵר עָז, –
יותר מאלה, עַל־פִּי הַמְבֹאֲר מוֹהֵר הַקְדוּשׁ פְּרִשְׁת פְּקוּדֵי,
שֶׁכָּל שֶׁפָּע וְחַיּוֹת הַנִּשְׁפָּעוֹת לְאֵדָם הַתַּחֲתוֹן בְּשָׁעָה וְרֻנָּע

אגרת התשובה

למטה מטה עד שנתלבשה השפעתה ב"ס דנוגה
המשפיעות שפע וחיות ע"י המזלות וכל צבא השמים
והשרים שעליהם לכל החי הגשמי שבועה"ז וגם לכל
הצומח כמארו"ל אין לך כל עשב מלמטה שאין לו
מזל וכו'. ואזי יכול גם החוטא ופושעי ישראל לקבל
חיות לגופם ונפשם הבהמיות כמו שאר בע"ח ממש
כמ"ש נמשל כבהמות נדמו. ואדרבה ביתר שאת
ויתר עז עפ"י המבואר מזה"ק פ' פקודי שכל שפע
וחיות הנשפעת לאדם התחתון בשעה ורגע שעושה
הרע בעיני ה' במעשה או בדיבור או בהרהורי עבירה
וכו' הכל נשפע לו מהיכלות הסט"א המבוארים שם
בוזה"ק. והאדם הוא בעל בחירה אם לקבל השפעתו
מהיכלות הסט"א או מהיכלות הקדושה שמהם נשפעות
כל מחשבות טובות וקדושות וכו'. כי זה לעז"ז עשה
האלקי' וכו'. והיכלות הסט"א מקבלים ויונקים חיותם
מהתלבשות והשתלשלות השפע ד"ס דנוגה הכלולה
מבחי' טו"ר היא בחי' עה"ד וכו' כנודע לז"ח.

8. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כבא"א פ"ר". 9. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בלאה"כ (ולא ע"י הגלות שבנדוד, כי אם מחטא עה"ד. ראה קמ, רע"א)". 10. ב"ר פ"י, ו. 11. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה צ"ל 'ופושע' ל' יחיד". 12. תהלים מט, יב. 13. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "צ"ע"ק מאי מרבה ב"וכו" – ואולי הכוונה ל"וגם אם אינו כו" (שבח"א פ"א) דל' 'וגם' משמע דאינו ענין בפ"ע לגמרי (דלכן אינו מפרטו בפ"ע – באגה"ת), אבל בכ"ז צריך ריבוי (ולכן מוסיף 'וכו')". 14. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה מאי קמ"ל? והביאור – שאדרכא הוא חידוש גדול, דאף דשולחה אמכם כו' ונתלבשה ב"ס דנוגה (כנ"ל), בכ"ז בבחירתו – יכול לקבל מהיכלות דקדושה! ואולי יש לבאר: דאז אף שנתלבשה ב"ס דנוגה – קליפת נוגה (הלבוש – בטל להמלוכוש, מתהפך לטוב ו) נכללת בקדושה – עדמ"כ לעיל נד, סע"ב נוא"כ – אינו כמש"כ בס' הרר"י שי' קארף. רצ"ע. ועוד י"ל (ואולי שייך יותר לכאן, ממש"כ לעיל אך לאחר כו' האדם הוא בעל בחירה כו') דרק כשירדו ממדרי' האדם בעל בחירה לקבל חיותו מהיכלות דסט"א, משא"כ בזמן הבית, וכדלעיל ספ"ה". 15. קהלת ז, יד.

~ שבת קודש י"ט תמוז ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' צו, והנה יעקב חבל... עד עמ' 192, נאמר וכו'.

יותר. אשר לכן, לא זו בלבד שהחוטא יכול לקבל השפעתו מקליפות וסטרא-אחרא, אלא הוא מקבל יותר השפעה וְיִי לְמַבִּין. – אלא, אף-על-פי-כן כתוב בחסידות¹⁸, שסוף סוף מן ההכרח שההשפעה תיפסק, כי יהודי יכול רק באופן זמני לקבל השפעתו מסטרא-אחרא, ולא לזמן ממושך,

כי אין זה המקום שממנו עליו לקבל חיות. הרבי שליט"א הזכיר דבר זה בשיחה קדושה, בשייכות לחיזוק שמירת שבת בבני ישראל, שיש להסביר ליהודי, שהריווח שהוא רואה ר"ל מחילול שבת, עליו לדעת, שהסוף של ריווח זה וניצול הריווח לא יכול להיות טוב, כי ברכה והצלחה בבני ישראל הן דוקא על-ידי פרנסה בשמירת שבת ודיני התורה בכלל. וזהו שְׁאֵמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ וְכוּנֵם לְבָרְכָה¹⁹: "אין

בִּידֵינוּ לֹא מְשָׁלוֹת הָרָשָׁעִים וְכוּ"²⁰ – שהם חיים בטוב, "בִּידֵינוּ" דִּקְא, בְּלוֹמַר בְּזִמְן הַגְּלוּת אַחֵר הַתְּרַבֵּן. – מפני שמקבלים אז חיות מהקליפות. וזוהי בְּחִינַת גְּלוּת הַשְּׂכִינָה כְּבִיכּוֹל, – כש"מ ה' תתאה" של שם הוי' נמשך בקליפות, לְהַשְׁפִּיעַ לְהִיבָלוֹת הַסְטְרָא-אַחְרָא אֲשֶׁר שְׁנֵאנָה נַפְשׁוֹ יִתְרַבֵּן. – יצטרך הקב"ה להשפיע להן תוספת השפעה, יותר מאשר הוקצב להן מראש לינוק מקדושה, וזאת – כדי שיהיה ענין הבחירה וענין העבודה. וְכֵשֶׁהָאֵדָם עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה נְכוֹנָה – אֵין מְסַלֵּק מֵהֶם – מהקליפות, הַהִשְׁפָּעָה שְׁהַמְשִׁיךְ – בהן, בְּמַעֲשָׁיו וּמַחֲשַׁבּוֹתָיו, כִּי בְּתֻשְׁבָּתוֹ מַחְזִיר הַשְּׁפָעַת הַשְּׂכִינָה לְמַקּוֹמָהּ. – והריהו נוטל מהן ההשפעה שנמשכה בהן על-ידי "גלות השכינה" בתוכן. וזהו

להלן יסביר רבנו הזקן, מדוע האדם החוטא – לא זו בלבד שהוא יכול לקבל חיות מ"סטרא-אחרא" כשאר בעלי חיים, אלא שהוא יכול לקבל זאת ביתר שאת ויתר עז, מפני שהוא ממשיך לקליפות תוספת יניקה מהשפעת הקדושה, ומפני

שהוא הוא הממשיך להן זאת, לכן הוא מקבל החלק הראשון מההשפעה משפיעות לאחר מכן, ובלשון רבנו הזקן: וְהֵנָּה, "יַעֲקֹב חָבֵל נִחְלָתוֹ"¹⁶ בְּתִיב¹⁷, – נשמתו של יהודי היא כמו חבל, עַל דְּרָגַת מְשָׁל, כְּמוֹ הַחָבֵל שֶׁרָאשׁוֹ אֶחָד לְמַעַלָּה וְרָאשׁוֹ הַשְּׁנִי לְמַטָּה, אִם יִמְשֹׁךְ אָדָם בְּרָאשׁוֹ הַשְּׁנִי – יִנְעֲנַע וְיִמְשֹׁךְ אַחֲרָיו גַּם רָאשׁוֹ הָרָאשׁוֹן כְּמָה שֶׁאֲפָשָׁר לוֹ לְהַמְשִׁיךְ. וְכֵכָּה מִמֶּשׁ בְּשֶׁרֶשׁ נִשְׁמַת הָאָדָם וּמְקוֹרָהּ מְבַחֲיֵנָה ה' תתאה הנ"ל הוא ממשיך ומוריד השפעתה ע"י מעשיו הרעים ומחשבותיו עד תוך היכולות הסט"א כביכול שמשם מקבל מחשבותיו ומעשיו. ומפני שהוא הוא הממשיך להם ההשפעה לכן הוא נוטל חלק בראש וד"ל. וזהו שאמרו רז"ל אין בידנו לא משלות הרשעים וכו' בידנו דוקא כלומר בזמן הגלות אחר החורבן. וזהו בח' גלות השכינה כביכול להשפיע להיכולות הסט"א אשר שנאה נפשו ית'. וכשהאדם עושה תשובה נכונה אזי מסלק מהם ההשפעה שהמשיך במעשיו ומחשבותיו. כי בתשובתו מחזיר השפעת השכינה למקומה. וזהו

מְבַחֲיֵנָה ה' תתאה – ה' אחרונה של שם הוי', הַנּוֹכַח לְעֵיל, – שבשעה שהוא עושה עבירה, הוא מְמַשֵּׁךְ וּמּוֹרִיד הַשְּׁפָעַתָּה – של "ה' תתאה", משם שרשו ומקורו, עַל-יְדֵי מַעֲשָׁיו הָרָעִים וּמַחֲשַׁבּוֹתָיו עַד תּוֹךְ הִיבָלוֹת הַסְטְרָא-אַחְרָא כְּבִיכּוֹל, שְׁמֵשֶׁם – מהיכולות הסטרא-אחרא, הוא מְקַבֵּל מַחֲשַׁבּוֹתָיו וּמַעֲשָׁיו. – ולמרות שהסביר לעיל, שבחייבי כריתות נפסק "חבל ההמשכה" משם הוי', אס-כן כיצד הוא יכול על-ידי חבל זה להמשיך תוספת יניקה לסטרא-אחרא? – אלא שמוכא בחסידות, שרושם מהחבל (חיצוניות החבל) נשאר, ולכן הוא יכול על-ידי-זה להמשיך תוספת יניקה ב"סטרא-אחרא". ומפני שְׁהוּא הוּא הַמְּמַשֵּׁךְ לָהֶם הַהִשְׁפָּעָה, לָכֵן הוּא נוֹטֵל חֶלֶק בְּרָאשׁ, – חלק גדול

16. האזינו לב, ט. 17. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה הסגנון דדבר חדש קמ"ל - קשה, שהרי כל הפרק שלפ"ז מדבר בענין זה? ! אבל באמת כן הוא, שבא לבאר ענין חדש ואף הפכי מהקודם - ועפ"ז מובנים כמה שינויים מפרק לפרק. - שזהו (כסיום הענין) ההכתוב - ע"י שיעקב - חבל נחלתו, סיום וקצה ההמשכה (ולכן קאמר ראשו כו' וקצהו), מלמעמ"ט ע"י החבל. בפ"ו - הכתוב יעקב חבל נחלתו (כענין בפ"ו) (ולכן הוסיף כאן: יעקב חבל נחלתו כתיב) (ולכן בפמ"ה שא"צ לשלול ענין וביאור שקדמו - לא הוסיף "כתיב") (הפכי מהנ"ל) - שהלמטה, "ראשו (בנוגע לפעולה) השני", פועל על הראש (בנוגע לחיות) דלמע' וממשיך (ועוד ענין חדש) ומוריד כו' (היכולות כו') (שבזה ב' פרטים חדשים: דהחבל ממשיך לאחרים (ולא כבפ"ה - ליעקב) - ירידה למטה מיעקב חבל - עד תוך היכולות כו' - שלזה מוכרח לתרץ: איך אפשר לחבל שתוריד למטה מהחבל? ולזה כופל שמשם מקבל כו', היינו שבאותו ענין יעקב מקבל (למטה מהמשפיע כו').". 18. קונטרס ומעין ע' 77-80. 19. אבות ד, טו. 20. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "דלשני הפי"

– מה שהמלה "תשובה" היא "תשוב ה'" (כמובא לעיל בפרק ד' מזהזר הקדוש), ושובה של ה' תתאה" היא "תשובה" רבתינו וְכִרְזָנָם לְבִרְכָּהּ²²: "וְהַשִּׁיב לֹא נֶאֱמַר וְכוּ": – תתאה, תשוב ה"א תתאה – היא שבה מְבַחֲנִית גְּלוּת, וְכִמְו שְׁבִתוֹב²¹: "וְשֵׁב ה' אֱלֹקֶיךָ – מקור נשמתך, אֶת שְׁבוּתְךָ, בְּלוֹמַר

– "עם שְׁבוּתְךָ", – הוא עצמו ישוב עם שובך, וְכִמְאֹמַר רבתינו וְכִרְזָנָם לְבִרְכָּהּ²²: "וְהַשִּׁיב לֹא נֶאֱמַר וְכוּ": – אלא "ושב", והכוונה היא שהוא עצמו ישוב מהגלות, על-ידי שיהודי שב מגלות, – שב "אלקיד" מקור נשמתו, השכינה, מגלות.

אגרת התשובה

תשוב ה"א תתאה מבחי' גלות וכמ"ש ושב ה' אלקיד
את שבותך כלומר עם שבותך וכמאמר רז"ל והשיב
לא נאמר וכו':

(דהרע"ב) קשה הבידינו דוקא: (1) דרך רשעים צלחה – ה"ז שאלת ירמי' (יב, א) ומרע"ה (ברכות ז, א). (2) השלוח דבשביל לטרדן כו' – למה זה לזמן הגלות דוקא? משא"כ להמבואר בפנים – דבזמן הגלות דוקא – הרשע מקבל חיות (וגם יכול להיות בנעימים – כדלעיל רפ"ד –) ומקבל – בראש (וגם באיכות – היינו – שלוח) ובכ"ז אין בידינו כו' כלומר יצאנו כו'. ראה להלן עמוד 1239. 21. נצבים ל, ג. 22. מגילה כט, א.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ו תמוז, תשי"ג

ברוקלין.

שלום וברכה!

בנועם קבלתי מכתבו מיום ב' פנחס – לאחר שתיקתו הארוכה – ושמחתי לקרות בו אשר ממשיך הוא בלימוד תורת החסידות ברבים ובטח יוסיף בזה וכפסק רז"ל מעלין בקדש. ומה שכותב שהיו מנגדים על לימוד זה, הנה בטח לא הי' בזה אלא ענין של נסיון לנסותו אם לא יבוש מפני המלעיגים כדרישת תוה"ק בתחלת אורח חיים (הן בטור והן ברמ"א רשכבה"ג) ולמרות ההעלמות יפיץ שם מאור שבתורה זוהי תורת החסידות, ואשרי חלקו שעמד בנסיון, ובודאי ישמש זה מופת ג"כ לאחרים שאם רק ירצו באמת חפץ הי' בידם יצליח להביא אור וחיות וחמימות החסידות לבני ובנות ישראל בכל מקום שהם.

ובמענה על שאלתו שעד עתה הי' נזהר להתפלל עם נץ החמה אבל מכאן ולהבא רוצה להתפלל באריכות קצת וכן להכון להתפלה ע"י טבילה והתבוננות קודם התפלה,

הנה כבר ידוע הפסק דהכון לקראת אלקיד ישראל ובפרט בענין התפלה אשר ענינה הוא עבודה שבלב ואין הדבר תלוי אלא בכוונה (כמתאים להפסק שאם חסרה כוונה העיקרית של התפלה הרי זה תפלה בטלה), ואופן הכוונה אינה שוה בכל האנשים ובכל העתים, כי לפוס גמלא שיחנא, וכיון שנתעורר במחשבה טהורה הנ"ל הרי בטח צריך לעשות כזה. וליתר שאת ויתר עז יאמר ק"ש קטנה עם הנץ החמה וכן גם יתיר נדר בפני שלשה, ואף שכנ"ל אין זה אלא ליתר שאת ובהתאם לענין התפלה דרחמנא לבא בעי ותפלה רחמי היא...

בברכה לבריאות הנכונה בריאות בגשמיות ובריאות ברוחניות.

לוח היום יום...

ה'תש"ג

יג תמוז, חג הגאולה

יום שישי

יום ראשון

אין אומרים תחנון.

שיעורים. חומש: בלק, ששי עם פירש"י.

תהלים: סט"עא.

תניא: פרק ב. אך כל . . . יום רצון.

יום בו יצא כבוד קדשת אדמו"ר שליט"א [אדמו"ר מהור"צ נשמתו-עדן] לחרות. המאסר התחל רבע על שעה השלישית אור ליום רביעי חמשה עשר בסיון תרפ"ז. התעכב בגלות - בעיר קאסטרנא - עד חצי שעה אחר חצות היום, יום הרביעי שלשה עשר בתמוז תרפ"ז.

ממכתב כבוד קדשת אדמו"ר שליט"א [הרי"צ נשמתו-עדן] לחג הגאולה: הנני שולח מאמר... השתתפותי עם ידידנו אנ"ש שיחיו בכל מקום מושבותיכם להצלחה, ולהיות אתכם עמכם בהתועדותכם בדבר חזק דרכי החסידות בקביעות ושמירת זמני למודי דא"ח [=חסידות, דברי אלוקים חיים] ולהתעורר בקיום עניני הלמוד... אלקינו ואלקי אבותינו יברך את כללות אנ"ש, הם ביתם ורעם וזרע ורעם בתוך כלל אחינו בני ישראל, ה' עליהם יחיו, בכל מלי דמיטב, מנפש ועד בשר.

ה'תש"ג

יד תמוז

שבת

יום שני

שיעורים. חומש: בלק, שביעי עם פירש"י.

תהלים: עב"עו.

תניא: פרק ג'. והנה . . . 184 ג"פ כו'.

זה לשון ה"צמח צדק" באחד מדרושי: רבנו ו"ל [אדמו"ר הנקן] באמרו תיו לבניו יום ג' פרשת בלק שנת תקס"ב אמר, וזה דבריו: להבין קשית התוכנים, מאחר שהארץ היא כדורית ועגלה כתפות, למה אינם נופלים אותם בני אדם הדרים כנגדנו מלמטה באמריקא... ותרופם אינו אמת... ורבנו ו"ל אמר, כי התרוץ הוא, דהנה מבאר ב'עץ חיים' שהתשעה גלגלים מקבלים מבחינת עגולים, ובהעגול אין בו מעלה ומטה, ומהאי טעמא [מסבה זו] הנה אותם בני אדם שהם כנגדנו למטה, הרי הרקיע שעליהם הוא למעלה בהשואה אחת עם הרקיע שעלינו, והארץ דשם היא מטה לגבי הרקיע שעליה.

ה'תש"ג

טו תמוז

יום ראשון

יום שלישי

שיעורים. חומש: פנחס, פרשה ראשונה עם פירש"י.

תהלים: עז"עח.

תניא: אכן כל . . . 184 תענית.

אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב] כותב באחד ממאמריו: בתענוג נפשי על אלקות יכול להיות מזה שמנונית בגוף. אומרים על הרב נחום מטשרנאביל, שהיה שמן בגופו מענית "אמן יהא שמיה רבא".

יום
רביעי

יום שני

טז תמוז

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: פנחס, שני עם פירש"י.

תהלים: עט"ב.

תניא: ומ"מ . . . צג בהצדקה.

אהבת ישראל של הפעל-שם-טוב - אין לשער.

הרב המגיד אומר: הלוא היו נושקים הספר-תורה באותה האהבה שהיה מורי מנשק את הילדים בהוליכו אותם אל ה"חדר" כשהיה "באהעלפער" [=עוזר (למלמד)].

יום
חמישי

יום שלישי

יז תמוז

ה'תש"ג

תענית. סליחות. אבינו מלכנו.

שיעורים. חומש: פנחס, שלישי עם פירש"י.

תהלים: פג"ז.

תניא: אכן מספר . . . לא תמנו.

חלוק [=ההבדל שבין] לוחות הראשונות ולוחות האחרונות:

בלחות עצמן - הראשונות מעשה אלקים, השניות פסל לך. המכתב - חרות על הלחות, שפדרשת רז"ל עירובין (נד, א) הוא רק בלחות הראשונות. במעלת בבי ישראל - בלחות הראשונות צדיקים, כשעמדו על הר סיני פסקה והמתן, בשניות בעלי תשובה. במעלת משה - במתן תורה נתן למשה אלף אורות במתנה, ובחטא העגל נטלו ממנו ולא חזרו בלוחות שניות (רק בשבת נותנים לו, כדאיתא [כמו שכתוב] ב'פרי עץ חיים'). מעלת לוחות השניות שנתן גם כן הלכות מדרש אגדות כו', בפלים לתושיה כדאיתא [כמו שנמצא] בשמ"ר מ"ו [במדרש שמות רבה תחלת פרשה מו], וקירון עור פני משה.

יום
שישי

יום רביעי

יח תמוז

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: פנחס, רביעי עם פירש"י.

תהלים: פח"ט.

תניא: פרק ד. ואולם . . . בנעימים.

דער אלטער רבי האט געזאגט אויף ר' משה ווילענקער: משה האט מוחין דגדלות, און אין די צען יאר וואס ער האט געהארעוועט, האט ער אויסגעהארעוועט מוחין רחבים.

דריי יאר האט ר' משה ווילענקער זיך מכין געווען צו יחידות באם אלטען רבי'ן, און נאכדעם איז ער געבליבען זיבען יאר אין ליאזנא אויף בריינגען די יחידות אין עבודה בפועל.

תרגום

אדמו"ר הזקן התבטא על ר' משה ווילענקער: למשה יש מוחין דגדלות, ובעשר השנים שהתיגע הוא יגע [=השיג] מוחין רחבים. שלש שנים הכין ר' משה ווילענקער את עצמו ל'יחידות' אצל אדמו"ר הזקן, ואחר-כך נשאר שבע שנים בליאזנא כדי לישם את ה'יחידות' בעבודה בפועל.

שבת
קודש

יום חמישי

יט תמוז

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: פנחס, חמישי עם פירש"י.

תהלים: צ"צו.

תניא: אך הענין . . . צד החי' וכו'.

מִהֲנִיגוֹת אֲדֹנִי אָבִי מוֹרֵי וְרַבִּי [הַרְש"ב] כְּשֶׁנִּסַּע מִבֵּיתוֹ, אָף שֶׁנִּשְׁאַר בְּמָקוֹם
אֶחָד כְּמֵה חֲדָשִׁים, הָיָה אוֹמֵר בְּכָל יוֹם אַחֵר הַתַּפְּלָה תַּפְּלַת הַדֶּרֶךְ – בְּלֹא שֵׁם
וּמַלְכוּת.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ו תמוז, תשי"ג

ברוקלין.

שלום וברכה!

הנה סו"ס - אחרי שתיקתו הארוכה - נתקבל מכתבו מט"ו תמוז בו כותב ע"ד בקורו אצל
הרופא ומה שאמר לו.

והנה ידוע עד כמה שיקר בעיני ה' בריאותו של גוף ישראל, ועל פי מה ששמענו מכ"ק מו"ח
אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, שפעם הנה אביו כ"ק אדמו"ר גליא לדרעא ואמר לו, ראה גודל
ערך הגוף שבשבילו הנה יצקו געגאסען כמה תורה ומצות, ובמילא פשוט שצריך הוא לשמור על
בריאות גופו, וכיון שזהו מהענינים שהתורה מסרה לרופא להורות הסדרים באכילה ושת"י וכו'
צריך לעשות כהוראתם, ואינו מובן מה שכותב שמפני זה אינו יכול לעסוק בעבודת תפלה, ואם
כוונתו שאינו אוכל וטועם קודם התפלה, הרי ידוע באחרונים וכן פסקו נשיאינו הק' שבמקום
הנצרך לבריאות הגוף מותר לטעום קודם התפלה, ואדרבה מצוה וחובה הדבר, ובפרט ע"פ פתגם
הצמח צדק, שטוב לאכול בשביל התפלה מאשר תפלה בשביל האכילה, ובפרטי האכילה ידבר בזה
עם המשפיע ש"י ויעשה כהוראתו ובהתאם להוראת הרופאים, וה"ה למה שכותב אודות עצבין,
שבטח גם זה יכול לתקן בקל ע"י טיול לעתים קרובים וכיו"ב, והעיקר ע"י בטחון גמור בהשי"ת
שמוליד את כאו"א מאתנו וגם הוא בכלל במסילה העולה בית א-ל, אלא שצריך לחזק הקשרים
בה' ותורתו על ידי אהבת השם אהבת התורה ואהבת ישראל, וכלך מענין המרה שחורה שזהו
מעצת היצר לבלבלו מתורה ועבודה ובעיקר מהענין דבכל דרכיך דעהו.

המחכה לבשו"ט ומברכו בהצלחה ובבריאות הנכונה בגו"ר גם יחד.

הלכה לעיון

~ יום ראשון י"ג תמוז ~

שמיטת חוב ממכירה בהקפה

להאריך לזמן רב, והחיוב חל מיד בעת המכירה והמעוֹת נתונים בידו כהלוואה ולכן השביעית משמטת אותה (בית יוסף שם).

ומוסיף ה'בית יוסף' (כסף משנה לעיל ה"ה) ומבאר שלוקח קבוע הקונה כמה פעמים בהקפה אכן לא חל עליו החוב עד שיזקוף אותו במלווה, אבל קניה חד-פעמית בהקפה נחשבת מיד כחוב והרי זה נשמט.

ולפי זה רק בחנות שדרכה להקיף (מכולת) אין החוב נשמט, אך בחנות שנהוג לשלם מיד (בית מרקחת) הרי זה כחוב ונשמט בשביעית, אלא שלפי הפירוש הראשון חוב שנוצר בעקבות מכירה אינו נשמט בכל אופן (נטעי גבריאלי, שמיטת כספים עמ' עז).

להלכה נחלקו הפוסקים: ה'תומים' (ס"ו סו סקט"ו) כתב שה'בית יוסף' כתב חילוק זה רק כדי לבאר את דעת הרמב"ם אך ב'שלחן ערוך' (שם ס"ו יד) פסק בסתם שהלוואת החנות אינה נשמטת ולא חילק בדבר, משום שלדעתו לעולם אין חוב שמחמת מכירה נשמט (ודין השוחט הנ"ל אכן אינו להלכה). אך אדמו"ר הזקן (הל' הלוואה סל"ט) כן הביא חילוק זה להלכה.

הלכות שמיטה ויובל פרק ט, הלכה יא: הקפת החנות, אינה נשמטת.

בטעם הדבר שהקפת החנות אינה נשמטת, נחלקו הפוסקים: יש אומרים שרק חוב הנוצר על ידי הלוואה נשמט ולא חוב כתוצאה ממכירה (שו"ת מהרי"ט ח"ב חר"מ קיד). ולדעה זו קשה, שהרי לעיל (הל' ה) נפסק לגבי השוחט את הפרה ומוכרה בהקפה ועברה השנה השביעית נשמט החוב! ואמנם בירושלמי מבואר שדין זה נאמר רק לדעת רבי יהודה הסובר שהקפת החנות נשמטת, אבל הרמב"ם פסק דין זה לעיל אף שכאן פסק שהקפת החנות נשמטת ואם-כן לדעתו הדין מוסכם לכל הדעות.

ומבאר ה'בית יוסף' (חר"מ ס"ו סו סע' יט): לדעת הרמב"ם גם חוב של מכירה נשמט בשביעית אלא שכאן מדובר בה'הקפת חנות' שבה נהוג לדחות הרבה את מועד הפרעון והרי זה כהלוואה עד אחר שביעית שלדעת רוב הפוסקים אין השביעית משמטת חוב זה כיון שזמן הפירעון עדיין לא הגיע בשביעית. אך המוכר חפץ לחברו שלא בחנות אין דרכו

~ יום שני י"ד תמוז ~

מתי שבט לוי נוטל נחלה בארץ?

המצוה ששבט לוי לא יטול חלק בארץ היא 'לאו' בתורה ("לא יהיה לכהנים הלויים כל שבט לוי חלק ונחלה עם ישראל"), ואיך תיעקר המצוה לעתיד, הרי מהכתוב "אלה המצוות אשר צוה ה'" (ויקרא כו, לד) למדו חז"ל "שאין נביא רשאי לחדש דבר" ועוד: אם מצוה זו תתבטל לעתיד – איך היא נמנית במנין המצוות (מל"ת קסט) והרי כתב הרמב"ם (סהמ"צ שורש ג) "שאין ראוי למנות מצוות שאין נוהגין לדורות?" ויש לבאר:

מדיוק לשון הרמב"ם בהלכה זו "כל שבט לוי מוזהרין שלא ינחלו בארץ כנען", ולא כלשון הרגיל 'בארץ ישראל', נראה שכוונתו היא כי רק בארץ ישראל שנכבשה מנענן אין לשבט לוי נחלה עם ישראל, אבל בערי הקיני והקניזי והקדמוני שלא נכבשו בראשונה אלא ייכבשו "בימי המלך המשיח" (הל' רש"מ פ"ח ח"ד) – שבט לוי נוטל חלק בארץ, ככל ישראל.

(לקוטי שיחות לז, עמ' 103)

הלכות שמיטה ויובל פרק יג, הלכה י: כָּל שֶׁבֶט לְוִי, מוֹזְהָרִין שֶׁלֹּא יִנְחְלוּ בָאָרֶץ כְּנַעֲנִין... שְׁנֵאמַר: "לֹא יִהְיֶה לְכַהֲנִים הַלְוִיִּם כָּל שֶׁבֶט לְוִי, חֵלֶק וְנַחֲלָה עִם יִשְׂרָאֵל".

ה'משנה למלך' הביא את דעת הסמ"ג (לארץ ס"ו רעו) שלעתיד לבוא נוטלים הלויים חלק בארץ, וכאמור בברייתא (בבא בתרא קכב, ב) "עתידה ארץ ישראל שתתחלק לשלושה עשר שבטים", והחלק השלושה עשר ינתן נחלה לשבט לוי.

אך לדעת הר"ן (הובא בשיטה מקובצת ב"ב שם) אין הלויים נוטלים חלק לעתיד, ו"כשם ששבט לוי לא נוטל חלק בראשונה, כך לא יטול בשניה".

והנה, הסמ"ג "דרכו תמיד להלך בעקבות הרמב"ם", ומסתבר שלדעתו גם שיטת הרמב"ם היא שלעתיד לבוא שבט לוי נוטל חלק בארץ.

והקשו אחרונים (מנחת חינוך מ' תח. הגר"פ פערלא על הרס"ג ל"ת

רלד):

~ יום שלישי ט"ו תמוז ~

גביעים, כפתורים ופרחים – משוקדים

ומבאר הרבי:

יש לעיין בדברי הגמרא ש"מקרא זה אין לו הכרע": א. כיצד יתכן שהתורה קובעת הלכה באופן ש"אין לו הכרע" איך לקיימה? ב. הרי היה ניתן לברר ספק זה על פי המנורה שהיתה במשכן (ואח"כ במקדש) שעשאה משה בתבנית "אשר אתה מראה בהר" (שמות כה, מ)?

וצריך לומר, שאכן מנורת משה היתה באופן ש'הכל משוקדים' כי כך היא ההלכה, ולא מפני הספק, ובהתאם לכך הוא פסק הרמב"ם.

וההסבר הוא: הגביעים והכפתורים והפרחים "לא היו אלא לנו" (רש"י שמות כה, לא), ולכן ציוותה תורה לעשותם 'משוקדים' שהוא מעשה אומנות המוסיפה נוי ויופי (ראה פיה"מ לרמב"ם מנחות ספ"ג), וכיון ש'משוקדים' הוא פרט בנוי המנורה מובן שהוא חל על כל חלקי המנורה, משום "זה קלי ואנוהו" – ש"כל דבר שהוא לשם הא"ל הטוב שיהיה מן הנאה והטוב" (הל' איסור"מ פ"ו ה"א).

ומה שאמרו בגמרא "אין לו הכרע" – הוא רק לגבי פירוש הפסוקים אך לא להלכה, כי בכל אופן דין 'משוקדים' חל על כל פרטי המנורה.

(לקוטי שיחות כו, עמ' 183)

הלכות בית הבחירה פרק ג, הלכה ב: שששת הקנים, שלשה מצד זה, ושלשה מצד זה; וככל קנה וקנה מהן, שלשה גביעים וכפתור ופרח, והכל משוקדים כמו שנקדים בעשיתו.

וכתב הכסף משנה בשם המהרי"ק:

על הפסוק (שמות כה, לג) "שלשה גביעים משוקדים בקנה האחד כפתור ופרח... ובמנורה (הקנה האמצעי) ארבעה גביעים משוקדים כפתוריה ופרחיה" אמרו בגמרא (יומא נב, ב) – "מקרא זה אין לו הכרע" האם המילה 'משוקדים' מתייחסת ל'גביעים' או ל'כפתוריה ופרחיה', ולכן כתב הרמב"ם שיש לעשות את הכל 'משוקדים', כי אפילו אם אחד מהם אינו צריך להיות משוקד, "אין בכך הפסד".

וה'משנה מלך' תמה:

בגמרא מדובר רק לגבי הפסוק "ובמנורה ארבעה גביעים משוקדים כפתוריה ופרחיה", והיינו בקנה האמצעי, ואילו לגבי הכפתורים והפרחים בששת הקנים ("שלשה גביעים משוקדים בקנה האחד כפתור ופרח") אין להסתפק האם צריכים להיות משוקדים, שהרי המילים 'בקנה האחד' מפסיקים בין המילה 'משוקדים' ל'כפתור ופרח' – ומדוע כתב הרמב"ם ש"הכל משוקדים", גם הכפתורים ופרחים שבששת הקנים?

~ יום רביעי ט"ז תמוז ~

האם מותר להשכיר דירות בירושלים?

כך בימינו?

ויש שכתבו כי אף לדעת הרמב"ם תקנה זו נתקנה רק לעולים לירושלים לצורך מצוה (אף שאינה מוגבלת לעלייה לרגל), וראיה לכך מהמובא בהמשך ההלכה ש"אין הבית נחלט בה", היינו שהמוכר בית בירושלים יכול לגאול אותו ביוכל, ואם בעל הבית יכול למכור אותו, בוודאי זכותו גם להשכירו בתשלום. ולכן צריך לפרש שתקנת איסור על שכירות לצורך האורחים הבאים מחוץ לעיר לזמן קצר, "וכל העולים לירושלים אפילו בשאר ימות השנה לדבר מצוה הם באים כגון להקריב קרבנותיהם, ואינו בדין ליקח שכר מהם לקצת ימים" (חסדי דוד שם). ולפי זה, גם לדעת הרמב"ם אין איסור זה נוהג בימינו כשאין בית המקדש קיים ואין עולים לירושלים לצורך מצוות מיוחדות המתקיימות בה.

והמהר"י קורקוס כתב ליישב את המנהג ליטול תשלום על השכירות, על פי המנהג בתקופתו כאשר הארץ היתה

הלכות בית הבחירה פרק ז, הלכה יד: ואלו דברים שנאמרו בירושלים...? ואין משכירין בתוכה בתים... ואין תפית נחלט בה.

טעם האיסור להשכיר בתים בירושלים הוא משום שירושלים לא התחלקה לשבטים כשאר הארץ אלא היא בבעלות כלל ישראל. ומאחר ובתיה בנויים על קרקע ציבורית, נאסר להשכירם בתשלום ויש לאפשר להתארח בהם בחינם.

ונחלקו ראשונים בדבר. יש אומרים שהאיסור הוא רק בתקופת העלייה לרגל (ריטב"א יומא יב, א, וראה רש"י מגילה כו, א), אך הרמב"ם לא הזכיר זאת, ומשמע שלדעתו האיסור נוהג תמיד (חסדי דוד נגעים ו, ב).

ולדעת הסוברים כי מדובר רק בעלייה לרגל, ברור שאין האיסור שייך בזמן הזה שאין עולים לרגל, אך לדעת הרמב"ם שהאיסור נוהג תמיד, עולה השאלה: מדוע אין מקפידים על

שזכו בבתים בכיבוש הארץ ולבניהם ובני בניהם שירשו מהם עד לתקופת החורבן, אך בימינו שהדרים בירושלים רכשו את הבתים בכסף מלא, אין לחייבם להכניס אחרים לבתיהם בחינם.

בשליטת גויים והיהודים רכשו או שכרו מהם את הבתים. ומאחר ובעלי הבית הוציאו הוצאות בעבור הבית, אינו מן הדין שיצטרכו להכניס אליו אחרים בחינם ולא ייטלו את הוצאותיהם. ולפי דבריו נראה כי עיקר הדין נאמר לאבותינו

~ יום חמישי י"ז תמוז ~

מתי 'אין שבות במקדש'?

ביו"ט אסור מדרבנן שאין שבות במקדש (הל' יוה"כ פ"ב ה"ד). והרי גם שם אפשר לעשות בהיתר (שם), כשיחממו מים מערב יום הכפורים ולמחר יערכו את המים החמים במי המקוה?

ותירץ ה'ארעא דרבנן' (להגרי"י אלגזי, אות א סק"ד):

חימום המים בכמות גדולה ועירובם במי המקוה הוא טורח גדול יותר מהטלת העששיות במים, ולכן התירו שבות במקדש, כדי להמעיט בטירחה.

ומבאר הרבי:

ההלכות בפרק זה (פרק ח) הם בנושא 'כבוד המקדש'. ולכן יש לומר שגם הבדיקות שנעשו בעזרה (אם ימצאו כלי המקדש במקומם" – רא"ש, תמיד כח, א) הם לכבוד המקדש, ואינו ראוי שבית המקדש יתכבד על ידי איסור שבות שנדחה, אלא צריך שהבדיקות תהיינה בהיתר, "בנרות הדלוקין שם מערב שבת".

הלכות בית הבחירה פרק ח, הלכה יב: בפסוק הנה עושין ככל לילה, חוץ מלילי שבת – שאין בידם אור, אלא בורקין בנרות הדלוקין שם מערב שבת. מבאר ה'כסף משנה':

בלילי שבת לא נעשו הבדיקות בעזרה כשהאבוקות ביד הכהנים. ואף שחכמים לא גזרו על איסור שבות במקדש (הל' שבת פכ"א ה"ז) וטלטול האבוקות בשבת הוא איסור 'שבות' (שם פכ"ה ה"י), לא התירו זאת כיון שאפשר לעשות בהיתר – בנרות הדלוקים מערב שבת. והקשה ה'משנה למלך':

בטבילת כהן גדול בעבודת יום הכפורים, "אם היה כהן גדול זקן או חולה, מלבנין עששיות של ברזל באש מבערב ולמחר מטילין אותן למים כדי להפיג צינתן (אף ש'צירוף' הברזל

~ יום שישי י"ח תמוז ~

כיבוד כהן קטן

קודש'. כלומר, הזרע הוא מיוחס כולו – תמים ובעל מום". הרי שאפילו כהן בעל מום שאינו ראוי להקריב צריך לכבדו. והוא הדין לקטן.

ויתכן שהמחלוקת תלויה בשאלה האם חיוב הכבוד הוא לכל כהן בפני עצמו או כלפי כללות שבט הכהונה. לדעת ה'מגן אברהם' החיוב הוא כלפי הכהן הפרטי וזה דווקא אם הוא עצמו ראוי להקריבה. ואילו לדעת החולקים החיוב הוא כלפי כללות השבט וכל מי שהוא בכלל השבט מצוה לכבדו גם אם אינו מקריב בעצמו (תבצלת השורן, ויקרא ב עמ' תרכו).

אך יתכן שגם לדעת ה'מגן אברהם' חובה לכבד כהן בעל מום, בשונה מקטן, כי אע"פ שבעל מום אינו יכול להקריב, הרי הוא יכול לאכול מבשר הקרבנות ולקיים בכך חלק ממצוות עבודת הקרבן, אך הקטן אף שיכול לאכול אינו מקיים מצוה באכילתו וכיון שאינו שייך כלל לעבודת הקרבן, אין מצוה לכבדו (הגהות הר צבי למנחת חינוך שם).

ועוד יתכן כי דברי הספרא אודות החיוב לכבד כהנים

הלכות כלי המקדש פרק ד, הלכות א"ב: ומצות עשה היא להקדיל הפתנים ולקדשם ולהכניסם לקרבן – שנאמר: "וקדשתו, כי את לחם אלהיך הוא מקריב". וצריך כל אדם מישראל לנהוג בו כבוד הרבה, ולתקדים אותו לכל דבר שבקדושה.

האם מצות 'וקדשתו' היא רק כלפי כהן מבוגר או גם לגבי ילד כהן?

לדעת ה'מגן אברהם' (אר"ח סי' רפב ס"ז), משמעות הפסוק "וקדשתו כי את לחם אלקיך הוא מקריב" היא שדין זה נאמר בכהן הראוי להקריבה. ואם כן, אין צריך לכבד קטן הפסול להקריבה. וכן כתב אדמו"ר הזקן (שם ס"ז).

והג"ר עקיבא איגר (בהגהות השור"ע שם) וה'מנחת חינוך' (מצוה רט) חלקו על כך וראייתם היא מדברי ה'ספרא' על הפסוק: "והיו קודש – לרבות בעלי מומים". וכפי שביאר ה'חינוך' (שם): "שלא נאמר, מאחר שזה אינו ראוי להקריב לחם אלוהים, למה זה נקדימהו ונכבדהו. על כן אמרו 'והיה

בעלי מומים, הם דוקא לגבי כהן שהיה תמים ואחר כך נפל בו מום, כי מאחר וכבר התקדש לא פקעה קדושתו כשנפל בו מום, אך כהן קטן שעדיין לא התקדש מעולם לעבודת הקרבנות, אין מצוה לכבדו (ראה משפטי עזריאל ח, לב).

~ שבת קודש י"ט תמוז ~

חייבים לקיים מצוות בעת השינה?

אמנם, הפוסקים דנו האם חובה להקיץ אדם משנתו לשם קיום מצוה שזמנה עומד לעבור, כגון הרואה את חברו ישן בסמוך לסוף זמן קריאת שמע. ויש שכתבו שאין להעירו משם שבעת השינה הרי הוא כשוטה ואינו חייב במצוות, אלא אם כן הוא מנמנם ואינו ישן לגמרי שאז הוא עדיין בר חיוב (ראה שולחן שלמה, תפילה עמ' שלה). ולפי זה, אין לומר שההכאה כאן היא כדי שלא יבטל את המצוה כעת שהרי עתה איננו בר חיוב.

אך יש סוברים כי אין האדם פטור מקיום המצוות בעת השינה ולכן חובה להקיצו כדי למנוע ביטול מצוה (ראה מעשי למלך שם ח. שולחן שלמה שם הע' 4 בשם מהר"ל דיסקין). וכן מוכח מדברי אדמו"ר הזקן (אורח סי' סג, ס"ו) לגבי קריאת שמע ש"אם היה ישן, מצערים אותו ומעירים אותו עד שיקרא פסוק ראשון", הרי שגם בעת השינה הוא בר-חיובא ולכן צריך להקיצו כדי שיקיים את חיובו, והוא הדין בנידון דידן לגבי שמירת המקדש.

הלכות כלי המקדש פרק ז, הלכה ד: זֶה שֶׁעַל הַשּׁוֹמְרִים – הוּא אִישׁ הַר הַבַּיִת שֶׁמִּסְבֵּב עַל הַלָּוִיִּם בְּכָל לַיְלָה; וְכָל מִי שֶׁיֵּשֶׁן עַל מִשְׁמְרָתוֹ – מַלְקִין אוֹתוֹ בְּמַקְלוֹת, וְשׁוֹרְפִין אֶת בְּסוֹתוֹ.

יש להבין: כיצד הותר לממונה להכות אדם מישראל? ואין לומר שחייב מלקות כעונש על שנדרס על משמרתו, שהרי לוקים רק על מעשה איסור ולא על 'לאו שאין בו מעשה'. ועוד, שגם במקום שיש חיוב מלקות, אין הדבר מסור לכל אדם אלא לבית דין!

ויש לבאר כי מטרת ההכאה כאן אינה כעונש על האיסור שנעשה אלא כדי למנוע אותו מביטול המצוה כאשר הוא ממשיך לישון על משמרתו, כנאמר בגמרא (כתובות פו, א): "אומרים לו עשה סוכה ואינו עושה, לולב ואינו עושה – מכין אותו עד שתצא נפשו". והכאה זו אינה כעונש שהרי אין עונש מלקות על ביטול מצוה עשה (ואם כבר עבר זמן המצוה, אסור להכות אותו כעונש על מה שנעשה), אלא שכל עוד חיוב המצוה קיים, מכים אותו כדי לכפותו על קיומה (מעשי למלך ס"ק ד).

אגרות קודש

[כ"ו תמוז, תשי"ג]

...ות"ח על מה שכותב בענין ההתועדות שהי' להם ביום ההלולא של דוד המלך, ובטח גם להבא ינצלו את היומי דפגרא להתועד בהתועדות חסידותיות ולהתעוררות באהבת השם אהבת התורה ואהבת ישראל, והעיקר - לקבל על עצמם בהחלטה גמורה שכבר באה העת שצריכים לצאת מד' אמות המצומצמים ולהתפשט, באופן המתאים, בין שאר חוגי בניי' להפיץ שם המעינות, מעינות דא"ח ותורת החסידות הכללית ותורת חסידות חב"ד. וכמה דרכים בזה, ואחד מהדרכים הוא ע"י התועדות ברבים ובהשתדלות לשתף בהתועדות אנשים ובפרט הנוער מחוגים שונים, ובטח יקויים חפץ ורצון כ"ק אדמו"ר הזקן, שחב"ד לא יהי' ענין של מפלגה אלא של כללות עם ישראל יחיו.

שיעורי רמב"ם - ג' פרקים ליום

הספּוֹת; מה שם אחר שבע, אף השמטת כספים
אחר שבע.

(ו) במצוות הקהל.

לפיקד, המלוה את חברו בשביעית עצמה, גובה
חובו כל השנה פלה; וכשתשקע חמה בליל ראש
השנה של מוצאי שביעית, אבד החוב.

~ נקודות משיחות קודש ~

.. אבד החוב.

כאמור לעיל שמיטת כספים הוא חיוב גברא ולא
"אפקעתא דמלכא". כיון שכך, מובנת דעת רוב
הפוסקים (חוץ מה"יראים") שאף שאין על הלוח גדר
מצוה להחזיר החוב (עוד לפני שאמר המלוה "משמט
אני"), בכל זאת החוב קיים ונקרא "מחזיר חוב" – כיון
שאף שפטור מלהחזיר ההלוואה עדיין קיים החוב
ובשעה שהלווה חלה על נכסיו מעין בעלות של המלוה.
ומה שכתב כאן "וכשתשקע חמה בליל ר"ה של מוצאי
שביעית אבד החוב" – אין פירושו שבטל החוב או
נפקע וכיו"ב, אלא שאי אפשר לתובעו יותר, ובא
כהמשך למה שכתב לפניו ש"בשביעית עצמה גובה
חובו כו' וכשתשקע חמה כו' אבד החוב".

חי"ז עמוד 291 הערה 51

מתוך רמב"ם "פרדס המלך"

ה. שחט את הפרה, וחלקה על דעת שהיום ראש

השנה של מוצאי

שביעית, ונתעבר אלול,

ונמצא • אותו היום סוף

שביעית - אבדו

הדמים, שהרי עברה

שביעית על החוב.

השנת הראב"ד

ונמצא... הדמים א"א
אשתמיטתיה מאי דאמור
בירושלמי דהאי מתני' ר"י היא
דאמר הקפת החנות הראשונה
ראשונה משמט אבל לרבנן כל
הקפת החנות אינה משמטת והא
דפרה הקפת החנות היא.

(ז) נתן לאנשים אחרים חלק מהבהמה, מתוך כוונה שישלמו
לו אחרי החג. (ח) וכבר עברה שביעית, והחובות לא
נשמטים. (ט) בית הדין הוסיף יום שלוש לחרוש אלול,
ומתברר שהיום בו התחייבו האנשים האחרים לשלם היה
בשנת השמיטה.

~ יום ראשון י"ג תמוז ~

הלכות שמטה ויובל

פרק ט

דיני שמיטת כספים

א. מצות עשה להשמיט המלוה בשביעית, שנאמר¹⁶: "שמוט כל בעל משה ידו";
והתובע חוב שעברה עליו שביעית - עבר על לאו,
שנאמר¹⁷: "לא יגש את רעהו ואת אחיו".

(א) דווקא לאחר שעברה שנת השמיטה, כי השביעית
משמטת כספים בסופה.

ב. אין שמטת כספים נוהגת מן התורה
בשביעית, אלא בזמן שהיובל [ישנת החמישים] נוהג,
שיש שם [ביובל] שמטת קרקע - שהרי ישוב
הקרקע לבעליו בלא כסף; ודבר זה, קבלה הוא
[ממשה רבינו]: אמרו חכמים, בזמן שאתה משמיט
קרקע - אתה משמיט כספים בכל מקום, בין בארץ
בין בחוצה לארץ; ובזמן שאין שם שמטת קרקע
- אין אתה משמיט כספים בשביעית, אפילו בארץ.

(ב) כלומר, עזיבת הקרקע והחזרתה למוכר. (ג) ודין זה הוא
דומה לשמיטת כספים – שהחוב נמחל ללא החזרת הכסף,
ולכן לומדים שדין שמיטת כספים מהתורה קיים רק כאשר
דין שמיטת הקרקע גם קיים. (ד) שחובת שמיטת כספים
תלויה בקיום דיני היובל.

ג. ומדברי סופרים, שתהא שמטת כספים נוהגת
בזמן הזה בכל מקום, ואף על פי שאין היובל נוהג
- כדי שלא תשתפח תורת השמטת כספים מישאל.

(ה) אפילו בחוץ לארץ.

ד. אין שביעית משמטת כספים אלא בסופה -
שנאמר¹⁸: "מקץ שבע שנים, תעשה שמטה. וזה
דבר השמטה: שמוט וכו'", ושם הוא אומר¹⁹:
"מקץ שבע שנים, במועד שנת השמטה - בחג

16. דברים-ראה, טו, ב. 17. שם. 18. דברים-ראה, טו, א-ב. 19. דברים-וילך, לא, י.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

טו) הלווה הכחיש את מעשה ההלוואה, וטען שאינו חייב לו כלום. טז) מכיוון שבבעקבות הכחשת הלווה לא הייתה להלווה יכולת לגבות את החוב לפני סוף השביעית, והשביעית משמיטה רק חובות שיש אפשרות לגבות אותם.

ט. המלוה את חברו, וקבע לו זמן לעשר שנים" - אינו משמיט; אף על פי שהוא בא לידי "לא יגש" ²¹, הרי הוא עתה אינו יכול לנגש. התנה עמו שלא יתבענו, שביעית משמיט.

יז) והרי בתוך עשר שנים יש שנת שמיטה. יח) כלומר, למרות שלאחר שיעברו עשר שנים, הוא יוכל לגבות את החוב, בכל זאת מכיוון שבשנת השמיטה עצמה אין לו יכולת לגבות, החוב לא נשמט. יט) כלומר, לקח הלוואה מחברו כדי להחזיר לו כעבור זמן קצר, אך עשה אתו תנאי שלא יתבע ממנו את ההלוואה. כ) כי אמנם המלווה לא יכול לתבוע את החוב מהלווה, אך יש חיוב על הלווה להחזיר מעצמו את ההלוואה ונחשב כאילו הוא נתבע מעצמו.

י. המלוה את חברו, והתנה עמו שלא תשמיטנו שביעית - הרי זה נשמיט, שאינו יכול לבטל דין השביעית. התנה עמו שלא ישמיט הוא חוב זה, ואפילו בשביעית - תנאו קיים; שכל תנאי שבפמון קיים, ונמצא זה חייב עצמו בפמון שלא חיבה אותו תורה, שהוא חיב.

כא) כלומר, התנאי לא היה שהשביעית לא תשמיט את החוב, אלא שהלווה יתחייב להחזיר את החוב גם אם עוברת השביעית.

יא. הקפת החנות [קנייה בהקפה], אינה נשמיטת; ואם עשה אותה מלוה, נשמיטת. שכן שכי, אינו נשמיט; ואם זקפו עליו [התחייב לשלם כ] במלוה, הרי זה נשמיט.

כב) כי חוב זה דומה למתחייב להחזיר חוב בעוד עשר שנים, מכיוון שבעל החנות לא תובע ביוזמתו את החוב. כג) כלומר, אם בעל החנות תבע ביוזמתו את החוב מהקונה. כד) מכיוון שהרגילות היא לאסוף את הכסף המגיע לשכיר כתשלום על עבודתו ולשלם לו אותו כעבור תקופה, כך שהכסף הזה אינו נחשב חוב אלא פיקדון.

יב. קנס של אוגס והמפתה והמוציא שם רע - אינו נשמיטין; ואם זקפו במלוה, נשמיטין.

כה) מכיוון שהם אינם חוב רגיל, אלא חיוב שמוטל על האדם.

ו. שביעית משמיטת את המלוה; ואפילו מלוה ששטר שיש בו אחריות נכסים, הרי זה משמיט. ואם סיים [הקפה] לו שדה בהלואתו, אינו משמיט. והשביעית משמיטת את השבועה, שנאמר ²⁰: "לא יגש" - מפל מקום, לא לשלם ולא להשבע.

ז) כי מכיוון שהלווה ייחד את השדה להחזר ההלוואה והראה כבר למלווה את השדה וגבולותיה, היא נחשבת כגבויה כבר בעד החוב. יא) כמו במקרה שאחד תובע מחברו מאה זוז שהלווה לו, והחבר מודה שחייב לו רק חמישים, שחייב שבועה כדין מודה במקצת - אם עבר על הדין הזה סוף שנת השמיטה, החבר פטור מלשלם ומלהשבע.

ז. במה • דברים אמורים? בשבועת הדינין [אם פרע חוב], וכל פיוצא בה מדברים שאם יודה בהן, שביעית משמיט אותן; אבל שבועת השומרין והשתפין [התביעות נזיקין], וכיוצא בהן משבועות שאם יודה יי שלם י - הרי זה ישבע [גם] אחר השמטה.

יב) כלומר, במקרה שאם הלווה היה מודה שהוא חייב את כל הסכום שהמלווה תובע ממנו. יג) אם השומר או השותף הודה שלא שמר כראוי על הפיקדון, וחייב לשלם על הנזק. יד) גם לאחר ראש השנה של שמינית, מכיוון שזהו אינו חוב בעקבות הלוואה אלא בעקבות נזק שגרם.

ח. הלווה • ותבעו וכפר בו, והגיעה שמטה והוא בכפירתו, והודה אחר שעברה שביעית, או שבאו עליו עדים אחר השביעית - אין משמיטתו.

הלווה. אחר א"א הנה הוא סובר טעמא דחור והודה או באו עדים משמט הא אם עמד בכפירתו אינו משמט כפשוטו של ירושלמי מלוה ונעשית כפרנית אינו משמט אולי אינו כמו שהוא סובר דלא בכפירה תליא מילתא אלא או שפטרותו ב"ד בשבועתו ונשבע קודם שביעית וחזר והודה או באו עדים או שמא שהוא חוזר על מעשה ב"ד הסמוך לו ואמר מלוה נעשית כפרנית ובא לב"ד וחייבוהו, וכתבו לו זכותו שיטרוף אינו משמט דהיינו מעשה בית דין אבל כפרנית ונעשית מלוה כלומר שהאריך אותו והמתין עליו לרגלו משמט שאם הוא כמו שהוא פושט דברים כפשוטן מתניתין דשביעית קשיא והשביעית משמטת את השבועה וה"ז עומד בכפירתו דוק ותשכח כללו של דבר לא נמסר הגמרא אלא או לבעלי הקבלה או לבעלי הסברה הנכונה.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

שִׁישׁ לִי, שְׁאֲגִבְנוּ כָּל זֶמֶן שְׂאֲרָצָה; וְהִדְגִּינוּ חֹתְמִין מְלֻמָּטִין, אוֹ הָעֵדִים.

(כט) אם הוא מוסר את דבריו בפניהם. (ל) אם הוא מוסר את החוב לבית דין שנמצא במקום אחר.

יט. אין פותבין פרוזבול, אלא על הקרקע [שביד הלוח]^{לא}; **אם אין קרקע ללוה - מוצה לו המלוה** [שטח] **כל שהוא בתוך שדהו, אפילו קלח של פרוזבול. השאילו מקום לתנור או לכירה, פותבין עליו פרוזבול;** **היתה לו שדה ממשיכנת, פותבין עליה פרוזבול.**

(לא) כלומר, בית דין כותב פרוזבול רק אם ללוה יש קרקע שניתן לגבות ממנה את החוב, כך שהחוב נחשב כאילו הוא כבר גבוי בידי בית הדין והשביעית לא משמיטה אותו. (לב) כלומר, אפילו קרקע כלשהי שאפשר לזרוע בה רק קלח אחד של כרוב. (לג) כי מכיוון שיש לשואל זכות להשתמש בקרקע, הקרקע נחשבת שלו.

כ. וכותבין לאיש על נכסי אשתו, וליתומים על נכסי אפיטרופין [אפוטרופוס].

(לד) נכסי מלוג שהבעל אוכל את פירותיהם.

אין לו קרקע, ולערב יש לו קרקע - פותבין לו עליה פרוזבול. היה לו חוב על חברו, ויש לחברו קרקע - הואיל והוא תחת שעבודו, פותבין עליו פרוזבול.

(לה) היה ללוה חבר שחייב לו כסף, ולאותו חבר הייתה קרקע. (לו) מכיוון שהקרקע הזו משועבדת להחזר החוב ללוה.

כא. אחד שלוה מתמשה, צריכין פרוזבול לכל אחד ואחד; וחמשה שלוו מאחד, דין [די להם] בפרוזבול אחד לכלן.

כב. כתב הפרוזבול תחלה, ואחר כך הלוה - אינו מועיל, אלא משמיט; עד שיקתב הפרוזבול לאחר שהלוה. נמצאת אומר, שכל מלוה הקודמת לפרוזבול, אינה נשמטת [ונשארת בתוקפה] **בפרוזבול זה; ואם הפרוזבול קדם את המלוה, הרי זו נשמטת.**

ומאימתי נזקפין במלוה? משעת העמדה בדין. יג. המגרש את אשתו קדם השמטה, אין כתבתה נשמטת; ואם פגמה אותה, או זקפתה עליו במלוה - נשמטת.

(כו) מכיוון שהכתובה אינה החזר חוב, אלא תשלום - דומה להקפת חנות ושכר שכיר. (כז) כלומר, קיבלה חלק מהכתובה, שעל ידי זה הפכה הכתובה למלוה.

יד. המלוה על המשכון, אינו משמיט - והוא, שיהיה החוב כנגד [שווי] המשכון; ואם היה יתר, משמיט היתר על המשכון.

(כח) מכיוון שהמלוה כביכול קנה את המשכון מהלוה, וכשהלוה רוצה להחזיר את החוב הוא כאילו קונה את המשכון בחזרה.

טו. המוסר שטרותיו לבית דין, ואמר להם: 'אתם גבו לי חובי זה' - אינו נשמט, שנאמר²²: 'ואשר יהיה לך את אחיך'; וזה - בית דין תובעין אותו. וכן בית דין שחתכו את הדין [=פסקה], וכתבו: 'איש פלוני אתה חייב לתן לזה כך וכך' - אינו נשמט; שדה פגבוי הוא, וכאלו בא לידו, ואינו במלוה.

טז. כשראה הלל הזקן שנמנעו מלהלות זה את זה, ועוברין על הכתוב בתורה²³: 'השמר לך פן יהיה דבר וגו'' - התקין פרוזבול [מסירת החוב לאחריות

בית הדין], **כדי שלא ישמט החוב, עד שילוו זה את זה. ואין הפרוזבול מועיל אלא בשמטת כספים בזמן הזה, שהיא מדברי**

סופרים; אבל שמטה של תורה, אין הפרוזבול מועיל בה.

יז. אין פותבין פרוזבול, אלא בית דין חכמים גדולים ביותר, כבית דינו של רבי אמי ורבי אסי - שהן ראויין להפקיע ממוז בני אדם; אבל שאר פתי דינין, אין פותבין.

יח. זה הוא גופו של פרוזבול: 'מוסר אני לכם, פלוני ופלוני הדינין שבמקום פלוני, שכל חוב

22. דברים-ראה, טו, ג. 23. דברים-ראה, טו, ט.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

כג. לפיכך, פרוזבול המקדם פשר, והמאחר פסול.
וכן, פרוזבול היה לי ואבד' - שכינן שתקנו חכמים פרוזבול, חזקה היא שאין אדם מניח דבר מתר ואוכל דבר אסור^{מב}.

(מא) ומכיוון שאין למלוה פרוזבול, ההלוואה נשמטת. (מב) כלומר, מכיוון שבעקבות תקנת חכמים יש לאדם אפשרות לגבות את חובו בהיתר, בוודאי הוא יקפיד על כך ויעשה פרוזבול ולא יגבה את חובו באיסור.

כז. תלמידי חכמים שהלוח זה את זה, ומסר דבריו לתלמידים, ואמר: 'מוסר אני לכם, שכל חוב שיש לי שאגבנו כל זמן שארצה' - אינו צריך לכתב פרוזבול; מפני שהן יודעין שהשטמט קספים בזמן הזה ובדברים . . . נדחית א"א דבריו סותרין זה את זה.
מדבריהם, ובדברים • בלבד היא נדחית^{מג}.

(מג) כלומר, בלי כתיבת פרוזבול, וכן אפילו שלא בפני בית דין חשוב.

כח. כל המחזיר חוב שעברה עליו שביעית, רוח חכמים נוזה הימנו^{מז}. וצריך המלוה לומר למחזיר: 'משמיט אני, וכבר נפטרת ממני'. אומר לו: 'אף על פי כן, רצוני שתקבל' - יקבל ממנו, שנאמר^{מז}: "לא יגש", והרי לא נגש. ולא יאמר לו [הלוה]: 'בחובי אני נותן לך'; אלא יאמר לו: 'שלי הם^{מז}, ובמתנה אני נותן לך'.

(מד) כי בכך הוא גורם שלא יימנעו מלהלוות. (מה) מכיוון שהשביעית שמטה את החוב.

כט. החזיר לו חובו, ולא אמר לו פן - מסבב עמו [המלוה] בדברים, עד שיאמר לו: 'שלי הם, ובמתנה נתתם לך'; אם לא אמר, לא יקבל ממנו - אלא יטל [הלוה] מעותיו, וילך לו.

ל. מי שנמנע מלהלוות את חברו קדם השמטה, שמא יתאחר החוב אצלו^{מז} וישמט - עבר בלא תעשה, שנאמר^{מז}: "השמר לך וגו'". וחטא גדול הוא - שהרי הזהירה תורה עליו בשני לאוין, שנאמר^{מז}: "השמר לך פן וגו'", וכל מקום

כד. המוציא שטר חוב אחר שביעית, ואין עמו פרוזבול - אבד חובו. ואם אמר: 'היה לי פרוזבול, ואבד' - נאמן; שמזמן הסכנה לי ואילך, בעל חוב גובה שלא בפרוזבול. ולא עוד, אלא פשיטא בעל חוב את שטרו, או פשיטא לתבע במלוה על פה - אומרים לנתבע: 'שלם לו'; ואם טען הנתבע ואמר: 'איה פרוזבול שלי'? אומרים לתובע: 'היה לך פרוזבול, ואבד'? אם אמר: 'כן היה', נאמן^{מז}; ואם הודה שלא כתב פרוזבול, אבד חובו.

והיתומין, אינן צריכין פרוזבול [לגבות חובם].
 (זו) מהתקופה בה הגויים אסרו על עם ישראל לקיים מצוות, ובכללם לקיים את מנהג הפרוזבול. (לח) אם אמר, שהיה לו ואבד.

כה. הוציא פרוזבול, וטען הנתבע ואמר: 'מלוה זו שהוא תובע - אחר פרוזבול זה היתה', והתובע אומר: 'קדם פרוזבול זה היתה' - התובע נאמן^{מז}; שאלו אמר: 'היה לי ואבד' - נאמן, ואף על פי שאין אנו יודעין זמן הפרוזבול שאבד^{מז}.

(לט) והפרוזבול מקיים את החוב ואינו נשמט. (מ) ומכיוון שהוא נאמן לומר שהיה פרוזבול, מאמינים לו גם על הזמן בו הוא טוען שעשה אותו.

כו. טען הנתבע ואמר: 'מלוה יש לו אצלי^{מא}, והתובע אומר: 'לא פי, אלא הקפת החנות היא שאינה נשמטת, שהרי לא זקפתה מלוה' - הרי זה נאמן; שאם ירצה יאמר: 'מלוה היתה,

(התובע)

24. דברים-ראה, טו, ב. 25. דברים ראה, טו, ט. 26. שם.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

שנה בפני עצמה. (ה) שנת השמיטה הראשונה הייתה בשנת ב' תק"י, שבע שנים אחרי סיום כיבוש וחלוקת הארץ לשבטים.

ג. שבעה • עשר

יובלים מנו ישראל,

משנכנסו לארץ ועד

שיצאו; ושנה שיצאו

בה, שחבר הפית

בראשונה [ג' של"ט ליצירה],

מוצאי שביעית היתה, ושנת שש ושלושים ביובל

היתה - שארבע מאות שנה ועשר שנים עמד בית

ראשון.²⁷

(ו) אחרי ארבע עשרה שנה שכבשו וחילקו את הארץ, כנ"ל.

(ז) אחרי חורבן בית המקדש ראשון. (ח) והוא נבנה 440

שנה אחרי שנכנסו לארץ, נמצא שחורבן בית המקדש

הראשון היה 850 שנה אחרי שבני ישראל נכנסו לארץ,

והתחילו למנות 14 שנה אחר כך שבהם כבשו וחילקו את

הארץ, נמצא שמאז שהתחילו למנות שמיטה ויובל עד

חורבן בית המקדש הראשון היו 836 שנה מתוכם 16

יובלות, ועוד 36 שנה בתוך היובל ה-17.

בין שחבר הפית, בטל מנן זה משבטלה הארץ.

ונשארה הארץ חרבה שבעים שנה [בשנים ש"מ - ת"ט],

ונבנה בית שני [בשנת ת"י], וארבע מאות ועשרים

עמד. ובשנה השביעית מבנינו עלה עזרא, והיא

הפיאה השנייה; ומשנה זו [תט"ז] התחילו למנות

מנן אחר. ועשו שנת שלש עשרה לבנין בית שני

שמיטה, ומנו שבע שמיטות וקדשו שנת חמישים;

אף על פי שלא היה שם יובל בבית שני, מוגין היו

אותו כדי לקדש שמיטות.²⁸

(ט) היו מונים את שנת החמישים כשנה בפני עצמה, ובשנה

שלאחריה היו מונים שוב שבע שנים לשמיטה.

ד. נמצאת למד, שהשנה שחבר בה הפית

באחרונה, שתחלתה מתשרי שאחר החורבן בשני

חדשים, שהרי מתשרי הוא המנן לשמיטים

וליובלות²⁹ - אותה השנה מוצאי שביעית היתה³⁰,

שנאמר: 'השמר', או 'פן', או 'אל' - הרי זו מצות

לא תעשה. והתורה הקפידה על מחשבה רעה זו,

וקראה אותו "בליעל"²⁷; והרי הוסיף הכתוב

להזהיר ולצוות שלא ימנע אלא יתן, שנאמר²⁸:

"נתן תתן לו, ולא ירע לבבך בתתך לו"; והבטיח

הקדוש ברוך הוא בשכר מצוה זו פעולם הנה,

שנאמר²⁹: "כי בגלל הדבר הזה, יברכך וגו'".

(מו) כלומר, מחשש שהלווה לא יחזיר לו את חובו בזמן

הפירעון.

פרק י

דיני שנת היובל

א. מצות עשה לספור שנים שבע שבע, ולקדש

שנת החמישים - שנאמר³⁰: "וספרת לך שבע

שבת שנים וגו' וקדשתם את שנת החמישים";

ושתי מצוות אלו, מסורין לבית דין הגדול בלבד.

(א) לספור שבע פעמים שבע שנים, סך הכל ארבעים ותשע

שנים. (ב) על ידי הכרזת הבית דין, 'מקודשת השנה'.

ב. ומאימתי התחילו למנות? מאחר ארבע עשרה

שנה משנכנסו לארץ - שנאמר³¹: "שש שנים תזרע

שדך, ושש שנים תזמר פרך", עד שיהיה כל אחד

מפיר ארצו; ושבע שנים עשו בכבוש הארץ, ושבע

שנים בחלוק.

נמצאת אומר, בשנת שלש וחמש מאות וארבעים

מראש השנה שאחר מולד אדם הראשון, שהיא

שנה שניה ליצירה [לבריאת העולם] - התחילו למנות.

ועשו שנת עשר וחמש מאות וארבעים ליצירה,

שהיא שנת אחת ועשרים משנכנסו לארץ -

שמיטה³²; ומנו שבע שמיטות וקדשו שנת חמישים,

שהיא שנת ארבע וששים משנכנסו לארץ.

(ג) תחילת המניין היה בשנת ב' תק"ג, שאז בני ישראל סימו

לכבוש ולחלק את הארץ לשבטים. (ד) שנחשבת השנה

השנייה לבריאת העולם, כי חמשת הימים מכ"ה באלול, יום

בריאת העולם עד ראש השנה, יום בריאת האדם נחשבת

27. שם. 28. שם, פסוק י. 29. שם. 30. ויקרא - בהר, כה, ח"י. 31. שם, פסוק ג.

נתון . . לו: רבינו בחר להביא פסוק זה לענין הלואה ולא כמקור למצות צדקה - לקו"ש ח"ד ע' 85 הע' 32 ושוה"ג. נמצאת . . לארץ: דיון בנושא זמן התחלת המנין דברייתא העולם - לקו"ש ח"ל ע' 272.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

וְשָׁנַת חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה מִן הַיּוֹבֵל הַתְּשִׁיעִי [שנת תת"ל] **הִיְתָה.**

(י) חורבן בית המקדש השני. (יא) 'שנת החורבן' היא י"ב חודשים אחרי חורבן בית המקדש, ומניין שנות השמיטה ויובל, מתחיל מתשרי, ולכן מתחילים לספור את השנה הראשונה שאחרי החורבן מתשרי. (יב) שהרי בית המקדש היה קיים 420 שנה כנ"ל, ובשנה השביעית לבניינו החלו למנות, הרי 414. יוצא שבית המקדש חרב בסוף השנה השביעית במניין השמיטות השני של היובל התשיעי.

וּלְפִי חֲשׁוֹן זֶה - שָׁנָה זו, שֶׁהִיא שְׁנַת אֶלֶף וּמֵאָה וְשִׁבְעֵי לַחֲרָפָן, שֶׁהִיא שְׁנַת שִׁבְעֵי וּשְׁמוֹנִים וְאַלְף וְאַרְבַּע מֵאוֹת לְמִנְיָן שְׁטָרוֹת [למלכות אלכסנדר מוקדון], **שֶׁהִיא שְׁנַת שֵׁשׁ וּשְׁלֹשִׁים וּתְשַׁע מֵאוֹת וְאַרְבַּעַת אֲלָפִים לִיצִירָה - הִיא שְׁנַת שְׁמֹטָה, וְהִיא שְׁנַת אַחַת וְעֶשְׂרִים מִן הַיּוֹבֵל.**

(יג) נמצא שהשנה בה כתב הרמב"ם את ההלכה הזו (1,107, שנה אחרי החורבן), היא השמיטה השלישית ביובל השלושים, אחרי שעברו 22 יובלות (ושבע שנים) מהחורבן, ועוד שמונה יובלות (וארבע עשרה שנה) שזה 414 שנה מאז שהחלו למנות יובלות בבית המקדש השני.

ה. אֲבָל כָּל הַגָּאוֹנִים אָמְרוּ, שֶׁמִּסְרַת הִיא בִּידֵיהֶם אִישׁ מִפִּי אִישׁ, שֶׁלֹּא מִנּוּ בְּאוֹתָן הַשְּׁבָעִים שָׁנָה שֶׁבִּין חֲרָפָן בֵּית רֵאשׁוֹן וּבִנְיָן בֵּית שְׁנֵי אֲלָא שְׁמֹטוֹת בְּלִבָּהּ, בְּלֹא יוֹבְלוֹתֵי; וְכֵן מִשְׁחָרֵב בְּאַחֲרוֹנָהּ, לֹא מִנּוּ שְׁנַת חֲמִשִּׁים אֲלָא שִׁבְעֵי שָׁבָע בְּלִבָּהּ מִתְחַלֵּת שְׁנַת הַחֲרָפָן. וְכֵן עוֹלָה מִתְלַמּוּד עֲבוּדָה זָרָה, כְּפִי חֲשׁוֹן זֶה, שֶׁהוּא קִבְּלָהּ.

(יד) היות ובזמן שבית המקדש חרב אין היובל נוהג, לא מונים את שנת החמישים בפני עצמה, אלא היא השנה הראשונה לשמיטה הבאה. (טו) והגאונים הורו כחשבון הזה, לא בגלל שהוכיחו מהגמרא שכן הוא החשבון, אלא שקיבלו כן איש מפי איש, כנ"ל.

ו. וְשָׁנַת • הַשְּׁמֹטָה יְדוּעָה הִיא וּמִפְרָסְמָת אֲצֵל הַגָּאוֹנִים וְאַנְשֵׁי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל; וְכֵלָן לֹא מִנּוּ אֲלָא לְשָׁנֵי חֲרָפָן,

השנת הראב"ד ושנת... בבב"א הגאונים שאמרו שאין מונין משנת החורבן אלא שבע אולי ג"כ קודם החורבן כי יש מפרשים דסבירא להו כרבי יהודה דאמר שנת חמישים עולה לכאן ולכאן וסומכין את דבריהם למה שאמרו בגמרא דע"ז ונשקול מכל

מִשְׁלִיכִין אוֹתָן שִׁבְעֵי שָׁבָע. וּלְפִי חֲשׁוֹן זֶה - תְּהִי שָׁנָה זו, שֶׁהִיא שְׁנַת שִׁבְעֵי וּמֵאָה וְאַלְף לַחֲרָפָן, מוֹצָאֵי שְׁבִיעִיתִי. וְעַל זֶה אָנוּ סוֹמְכִין, וְכְפִי חֲשׁוֹן זֶה אָנוּ מוֹרִין לְעִנְיָן

מאה תרתי ונשדי אפרטי כי אמרו אלו המפרשים לא יתכן לחשב אחר החורבן וזכר לבנין חשבון אחר זולתי החשבון הראשון מ"מ אני איני סובר לא כדבריהם ולא כדבריו ואיני מפרש נשקול מכל מאה תרתי ונשדי אפרטי על דרך פירושם אלא לומר שאינם נוטנים ליובל אחר חורבן שם זכר קדושה אלא כשאר שני שבוע שהם חול מ"מ חמשים חמשים הם מונין דלא כר' יהודה כמו שהיו מונין בתחלה ואולי דעת הגאונים כך הוא.

מִעֲשָׂרוֹתֵי וְשְׁבִיעִיתֵי וְהַשְּׁמֹטָה כְּסָפִים - שֶׁהִקְפָּלָה [מסורת הגאונים] **וְהַמַּעֲשֵׂהִי עֲמוּדִים גְּדוֹלִים בְּהוֹרָאָה, וּבְהֶם רְאוּי לְהַתְּלוֹת.**

(טז) שכשנחלק 1,106 לשבע, נמצא 158 שמיטות, ושנה אחת נותרת, שהיא מוצאי שביעית, דהיינו השנה הראשונה במניין השמיטה הבא. (יז) שמעשר שני מפרישים בשנה ראשונה שניה רביעית וחמישית, ומעשר עני מפרישים בשלישית וששית. (יח) שמיטת קרקע. (יט) שכן היו נוהגים בארץ ישראל.

ז. שְׁנַת יוֹבֵל אֵינָה עוֹלָה מִמִּנְיָן שְׁנֵי הַשְּׁבָעִים [השמיטה] **- אֲלָא שְׁנַת תְּשַׁע וְאַרְבָּעִים שְׁמֹטָה, וְשְׁנַת חֲמִשִּׁים יוֹבֵל; וְשְׁנַת אַחַת וְחֲמִשִּׁים, תְּחִלַּת שֵׁשׁ שָׁנִים שֶׁל שְׁבָעִים. וְכֵן כָּל יוֹבֵל וְיוֹבֵל.**

ח. מִשְׁגָּלָה שֶׁבֶט רְאוּבֵן וְשֶׁבֶט גָּד וַחֲצִי שֶׁבֶט מְנַשֶּׁה, בְּטָלוּ הַיּוֹבְלוֹת - שְׁנַת מֵרֵאשִׁית³²: "וּקְרָאתֶם דְּרוֹר בְּאֶרֶץ לְכָל יִשְׂבִּיהָ", בְּזִמְנָן שֶׁכָּל יוֹשְׁבֵיהָ עָלֶיהָ; וְהוּא, שֶׁלֹּא יִהְיוּ מַעֲרִבִין שֶׁבֶט בְּשֶׁבֶט, אֲלָא כָּל יוֹשְׁבִים כְּתֻקָּנָיו.

(כ) כל שבט יושב במקום שנקבע לו על ידי יהושע.

בְּזִמְנָן שֶׁהַיּוֹבֵל נוֹהֵג בְּאֶרֶץ, נוֹהֵג בְּחוּצָה לְאֶרֶץ, שְׁנַת מֵרֵאשִׁית³³: "יוֹבֵל הִיא" - כָּל מְקוֹם, בֵּין בְּפִנֵּי הַבַּיִת [בזמן המקדש] **בֵּין שֶׁלֹּא בְּפִנֵּי הַבַּיִת.**

(כא) אם כל יושביה עליה, כנ"ל.

ט. וּבְזִמְנָן שֶׁהַיּוֹבֵל נוֹהֵג, נוֹהֵג דִּין עֶבֶד עֲבָרִיכִי, וְדִין בְּתִי עֲרִי חוֹמֵמִי, וְדִין שְׂדֵה חֲרָמִים [המוחרמת לבדק הבית או לכהן], **וְדִין שְׂדֵה אֲחֻזָּה** [היורש מאבותיו ומכרה, חזרת אליו ביובל], **וּמִקְבָּלִין גֵּר תוֹשֵׁב** [לגור בארץ ישראל]; **וְנוֹהֵגָת**

32. ויקרא-בהר, כה, י. 33. שם.

שנה . . לחורבן: זמן כתיבת ספר ה"ד" והתיווך עם הזמנים שהוזכרו בהל' קידוש החודש - לקו"ש ח"כ ע' 547, אג"ק ח"ט ע' מ.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

שביעית בארץ, והשמיטת כספים בכל מקום - מן התורה.

(כב) יהודי שהעני, יכול למכור את עצמו לעבד, או שביט דין מוכרים אותו, אם הוא גנב ואין לו איך לשלם. (כג) בתים בערים מוקפות חומה, שאם נמכרו אפשר לגואלם באופנים מסוימים.

ובזמן שאין היובל נוהג, אין נוהג עבד עברי, ולא בתי ערי חומה, ולא שדה אחזה, ולא שדה חרמים, ואין מקבלין גר תושב; ונוהגת שביעית בארץ מדבריהם, וכן השמיטת כספים בכל מקום מדבריהם, כמו שבארנו.

י. מצות עשה לתקע בשופר בעשירי בתשרי בשנת היובל. ומצוה זו מסורה לבית דין, תחלה; וכל יחיד ויחיד חייב לתקע, שנאמר: "תעבירו שופר". ותקעין בשופר תשע, בדרך שתוקעין בראש השנה; ומעבירין שופר בכל גבול ישראל.

(כד) ביום הכיפורים. (כה) הגדול. (כו) בתחילה תוקעין בבית דין, ואחר כך תוקעים כל ישראל. (כז) שנאמר: "תעבירו שופר בכל ארצכם". והטעם, כדי לפרסם את חירות העבדים.

יא. שופר של יובל ושל ראש השנה, אחד הוא לכל דבר; ואחד היובל ואחד ראש השנה לתקיעות, אלא שביובל תוקעין בין בבית דין שקדשו בו את החדש, ובין בבית דין שלא קדשו בו את החדש; וכל יחיד ויחיד חייב לתקע כל זמן שביט דין יושבין, ושלא בפני בית דין.

(כח) דיני השופר שתוקעים בו יובל, שווים לדיני השופר שתוקעים בו בראש השנה. (כט) בבית דין הגדול. (ל) בתי דין שבכל עיר.

יב. ובראש השנה שחל להיות בשבת, לא היו תוקעין אלא בבית דין שקדשו בו את החדש; ואין כל יחיד ויחיד תוקע, אלא בפני בית דין.

יג. שלשה דברים מעבדין ביובל [את החלת דיניה]: תקיעה, ושלוח עבדים, והחזרת שדות לבעליהן - וזו היא השמיטת קרקע.

יד. מראש השנה ועד יום הכפורים, לא היו עבדים [עבריים] נפטרים לבתיהם, ולא משתעבדין לאדוניהם, ולא השדות חוזרות לבעליהן - אלא עבדים אוכלין ושותים ושמחים, ועטרוניהם בראשיהם. פיון שהגיע יום הכפורים - תקעו בית דין בשופר, נפטרו עבדים לבתיהן, וחזרו שדות לבעליהן.

(לא) שמא לא יתקעו בית דין בשופר ביום הכיפורים, ותקיעה היא אחת משלשת הדברים המעכבים את היובל, כמפורש למעלה. (לב) שמא יתקעו ביום הכיפורים, ויהיה היובל למפרע מראש השנה. (לג) על חירותם.

טו. דין היובל בשביטת הארץ ודין השמיטה, אחד הוא לכל דבר: כל שאסור בשביעית מעבודת הארץ, אסור בשנת יובל; וכל שמתר בשביעית, מתר ביובל; ומלאכות שלוקין עליהן בשביעית, לוקין עליהן ביובל; ודין פרות שנת יובל באכילתן ומכירתן, ובבעור, בדין פרות שביעית לכל דבר.

(לד) שצריך לאכלם ולא לשרפם ולהפסידם. (לה) שאין עושים בהם סחורה.

טז. יתרה שביעית על היובל - שהשביעית משמיטת כספים, ואין היובל משמיט כספים. ויותר יובל על השביעית - שהיובל מוציא עבדים, ומשמיט קרקע; וזה הואלי דין מכירת שדות האמור בתורה, והיא מצות עשה, שנאמר: "גאלה תתנו לארץ". יובל משמיט קרקע בתחלתו, ושביעית אין משמיטת כספים אלא בסופה, כמו שבארנו.

(לו) יש דבר נוסף שקיים רק בשביעית ואין ביובל. (לז) כלומר, השמיטת הקרקע - שהיא חזרת השדות לבעליהן ביובל. (לח) מראש השנה.

פרק יא

דיני שדה אחוזה.

א. ארץ ישראל המתחלקת לשבטים - אינה נמכרת לצמיתות [לתמיד], שנאמר: "והארץ לא

34. ויקרא-בהר, כה, ט. 35. ויקרא-בהר, כה, כד. 36. ויקרא-בהר, כה, כג.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(י) לפדות. (יא) למרות, שכבר אכל את רוב השנים, אין אומרים, שהמוכר לא יחזיר לו את העודף.

ו. מכרה לו והיא מלאה פרות, ולאחר שנים גאלה - אינו יכול לומר לו: 'החזירנה לי מלאה פרות כמו שמכרתי לך'. לפיכך, אם מכרה לו מלאה פרות לפני ראש השנה, וגאלה אחר שתי שנים - הרי זה אוכל שלש תבואות³⁷ בשתי השנים, ואינו מחשב עמו אלא לפי שתי שנים בלבד, שנאמר³⁸: "על פי השנים", לא על פי התבואות.

(יב) את התבואה שהייתה בשעת המכירה, ושתי התבואות של שתי השנים.

ז. הקנים והזמורות ופרות שקמה שבתוכה, הרי הן של לוקח כשאר הפרות שלה; אבל אילן שנכסס^[נקצץ] או שיבש, שניהן אסורין בו³⁹. כיצד יעשה? ימכר⁴⁰, וילקח בדמיו קרקע, והלוקח אוכל פרותיה, עד שתגאל השדה מידי.

(יג) למוכר אסור להשתמש בו, שהרי האילן משועבד ללוקח, וללוקח אסור להשתמש בו, שהרי הוא מכלה את גוף האילן, ולמוכר יש זכות לגאול אותו עם השדה. (יד) האילן היבש.

ח. הלוקח שדה אחזה, ונטעה אילנות והשביחה - כשהיא חוזרת ביובל, שמין שבח האילנות שבתוכה⁴¹, ונותן בעל השדה דמי השבח ללוקח, שנאמר⁴²: "ויצא ממכר בית" - ממכר חוזר, ואין השבח חוזר.

(טו) כמה נוסף בשווי השדה על ידי נטיעת האילנות.

ט. המוכר את שדהו בזמן שהיובל נוהג, כמו שבארנו - אינו מתר לגאל⁴³ לפחות משתי שנים⁴⁴, שנאמר⁴⁵: "במספר שני תבואת ימכר לך"; ואפלו רצה הלוקח, הרי זה אסור - שנאמר⁴⁶: "במספר שנים אחר היובל, תקנה מאת עמיתך", אין פחות משתי שנים מעת לעת⁴⁷ מיום המכירה⁴⁸.

(טז) אין המוכר יכול לגאול. (יז) לפני שתהא השדה ביד הלוקח, שנתיים. (יח) אותו היום ואותה שעה לאחר שנתיים. (יט) ואין אומרים, שכבר מתשרי, זה נחשב שכבר עברה שנה.

תמכר לצמחת⁴⁹. ואם מכר לצמיתות, שניהם עוברין בלא תעשה⁵⁰; ואין מעשיהן מועילין, אלא תחזור השדה לבעליה ביובל.

(א) שהרי על ידי שניהם, נעשית המכירה.

ב. והמוכר שדהו לששים שנה, אינה יוצאה ביובל - שאין חוזר ביובל, אלא דבר הנמכר סתם, או הנמכר לצמיתות⁵¹.

(ב) שלא סיכמו בפירוש שתימכר לזמן מסויים. (ג) שסיכמו בפירוש שתימכר לעולם.

ג. לא ימכר אדם ביתו או שדה אחזתו, אף על פי שהן חוזרין אחר זמן - אלא אם כן העני, שנאמר⁵²: "וכי ימוך אחיך, ומכר מאחזתו". אבל למכר ולהניח הדמים בכיסו, או לעשות בהן סחורה, או לקח בהן פלים ועבדים ובהמה - אינו רשאי; אלא למזונות בלבד. ואם עבר ומכר מקל מקום, הרי אלו מכורין⁵³.

(ד) היינו ביובל, או לאחר זמן מסוים שקצב בשעת המכירה, כנ"ל. (ה) שאין זה איסור מפורש, אלא שמדברי הכתוב נראה שאסור למכור שדהו אלא אם כן העני.

ד. ודינין [=חל] בבית [הנמכר] דין בתי ערי חומה, ובשדה דין שדה אחזה.

דין מוכר שדה אחזה - להשיב את הדמים לפי השנים הנשארות ליובל⁵⁴; ובכל עת שירצה לפדות, מחשב עם הלוקח על השנים שאכל, וגורע [מפחית] מדמי המכר, ומחזיר לו את השארי.

(ו) לחשב כמה כסף משלם הלוקח עבור כל שנה שהוא מחזיק בשדה. (ז) ושב המוכר לאחוזתו.

ה. כיצד? הרי שנשארו ליובל עשר שנים, ומכר לו שדהו במאה דינר⁵⁵, אכלה הלוקח שלש שנים, ורצה המוכר לגאלי - נותן לו שבעים דינר, ומחזיר שדהו; וכן אם אכלה שש שנים⁵⁶ - נותן לו ארבעים דינר, ומחזיר שדהו. לא גאלה, אלא היתה ביד הלוקח עד שנת היובל - תחזור לבעלים בלא דמים, שנאמר⁵⁷: "במספר שני תבואת ימכר לך".

(ח) מיום המכירה. (ט) שהם עשרה דינרים לכל שנה.

37. ויקרא-בהר, כה, כה. 38. ויקרא-בהר, כה, טו. 39. ויקרא-בחוקתי, כז, יח. 40. ויקרא-בהר, כה, לג. 41. ויקרא-בהר, כה, טו.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

י. וְצִרְיָהּ שִׂיאָכֵל הַלֹּקֶחַ שְׁנֵי תְבוּאוֹתֵי בִשְׁתֵּי
הַשָּׁנִים, וְאַחֵר יִגָּאֵל - שְׁנֵי תְבוּאוֹת⁴²; "שְׁנֵי תְבוּאוֹת";
לְפִיקָה, אִם הָיְתָה אַחַת מִשְׁתֵּי הַשָּׁנִים שְׁבִיעִית⁴³, או
שְׁנֵת שְׁדִפּוֹן⁴⁴ או יִרְקוֹן⁴⁵ [בהם אין תבואה] - אֵינָה עוֹלָה
מִן הַמִּנְיָן⁴⁶.
כ. שְׁנֵתִים שֶׁהָיוּ בָּהֶן תְבוּאוֹת. כא. שֶׁאִסּוּר לְזָרֹעַ.
כב. שֶׁהָרוּחַ הִרְסָה אֶת הַתְבוּאָה. כג. שְׁנֵת יוֹבֵשׁ. כד. שֶׁל
שְׁתֵּי הַשָּׁנִים, אֲלֵא מִחֻזֵּק בְּשֶׁדָּה שְׁנָה נֹסֶפֶת.

יא. הַנִּיחָה הַלֹּקֶחַ בּוֹרְהָיָה שְׁנָה וְאֶכְלָה שְׁנָה, או
אֶכְלָה שְׁנָה וְנָרָה שְׁנָה לְזָרִיעָה וְלֹא זָרְעָה - הָרִי אֵלָיו
עוֹלִין לַמִּנְיָן⁴⁷.
כח. שֶׁלֹא זָרַע אֶת הַשְּׂדֵה. כו. כִּיּוֹן שֶׁהַשָּׁנִים הֵן "שְׁנֵי
תְבוּאוֹת", אֲלֵא שֶׁהוּא לֹא זָרַע, וְהַפְסִיד לַעֲצֻמוֹ.

מְכָרָה בְּשָׁנַת יוֹבֵל עֲצָמָה - אֵינָה נִמְכָּרֶת, וְהַדָּמִים
חוֹזְרִין לְבָעָלִים.
יב. מְכָרָה שְׁנָה אַחַת לְפָנֵי הַיּוֹבֵל - הָרִי הַלֹּקֶחַ
אוֹכֵל אוֹתָהּ שְׁנָה שְׁנָה אַחֵר הַיּוֹבֵל, שְׁנֵי תְבוּאוֹת⁴⁸:
"שְׁנֵי תְבוּאוֹת".

כז. דִּהְיִינוּ שְׁנֵתִים לְפָנֵי הַיּוֹבֵל, מִכּוּיוֹן שֶׁהַשְּׂדֵה שֶׁלְפָנֵי הַיּוֹבֵל
הִיא שְׁנֵת שְׁמִיטָה וְלֹא מִצְטָרֶפֶת לַחֲשׁוֹן הַשָּׁנִים.

יג. מְכָר נִקְעִים [=בִּירוֹת] מִלְּאִים מִיָּם⁴⁹, או
סְלָעִים⁵⁰ שְׁאֵינָם רְאוּיִין לְזָרִיעָה - הָרִי זֶה פּוֹדָה
בְּפָחוֹת מִשְׁתֵּי שָׁנִים, שְׁנֵי תְבוּאוֹת⁵¹: "בְּמִסְפַּר שְׁנֵי
תְבוּאוֹת" - שְׁדָּה הָרְאוּיָה לְתְבוּאָה, הִיא שְׁאֵינָה
נִגְאָלֶת אֲלֵא אַחֵר שְׁתֵּי שָׁנִים. וְאִם לֹא גָאֵלָה - אֵף
עַל פִּי שְׁאֵינָה רְאוּיָה לְזָרִיעָה, חוֹזְרֶת לְבָעָלִים
בַּיּוֹבֵל.

כח. עֲמוּקִים עֲשֶׂה טַפְחִים. כט. גְבוּהִים עֲשֶׂה טַפְחִים.
יד. מְכָר אֵילָנוֹת - אֵין נִגְאָלִין לְפָחוֹת מִשְׁתֵּי
שָׁנִים, שֶׁהָרִי רְאוּיִין לְתְבוּאוֹת⁵²; וְאִם לֹא גָאֵלָה,
אֵין חוֹזְרִין לְבָעָלִים בַּיּוֹבֵל - שְׁנֵי תְבוּאוֹת⁵³: "וְשָׁב
לְאַחֲזָתוֹ", וְלֹא לְאֵילָנוֹת.

ל. שְׁעוֹשִׁים פִּירוֹת. לא. וְהֵם נִכְלָלִים בְּמָה שֶׁכְּתוּב,
"בְּמִסְפַּר שְׁנֵי תְבוּאוֹת יִמְכַר לךְ", כ"ל.

טו. מְכָר שְׂדֵהוּ לְרֹאשׁוֹן, וּמְכָר הָרֹאשׁוֹן לְשָׁנִי,
כח. עֲמוּקִים עֲשֶׂה טַפְחִים. כט. גְבוּהִים עֲשֶׂה טַפְחִים.

יז. הַמּוֹכֵר שְׂדֵה אַחֲזָה, וְהָיוּ לוֹ שְׂדוֹת אַחֲרוֹת,
וּמְכָר מֵאוֹתָן הַשְּׂדוֹת כְּדִי לְגָאֵל שְׂדֵה שְׁמֵכָר - אֵין
שׁוֹמְעִין לוֹ⁵⁴, שְׁנֵי תְבוּאוֹת⁵⁵: "וּמִצָּא כְּדִי גְאֻלָּתוֹ", עַד
שְׁמִיטָה דְּבָר שְׁאֵינָה מְצוּי בְּשַׁעַת שְׁמֵכָר. וְכֵן אִם
לָוֶה לְגָאֵל, אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ - שְׁנֵי תְבוּאוֹת⁵⁶: "וְהַשְּׂמִיטָה
יָדוּ", לֹא שְׁמִיטָה.

לו. אִפִּילוֹ אִם הֵן רְחוֹקוֹת וְרֵעוֹת, וְהַשְּׂדֵה שֶׁמְכָר קְרוּבָה
וּפְּנֵיהָ.

יח. מִצָּא מְעֻטִּי, וְרָצָה לְגָאֵל חֲצִי הַשְּׂדֵה שְׁמֵכָר -
אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ, שְׁנֵי תְבוּאוֹת⁵⁷: "כְּדִי גְאֻלָּתוֹ" - או גּוֹאֵל
אֶת כָּלָהּ, או אֵינוֹ גּוֹאֵל. וְאִם רָצָה קְרוּבָיו לְגָאֵל -
גּוֹאֵלִין, שְׁנֵי תְבוּאוֹת⁵⁸: "וּבֹא גְאֻלּוֹ הַקָּרֵב אֵלָיו".

לז. הַשִּׁיג דְּבַר מוּעָט, שֶׁלֹא הִיָּה מְצוּי לוֹ בְּשַׁעַת שֶׁמְכָר.

לב. כְּלוּמָר, הוּא מְחַזֵּר לְרֹאשׁוֹן אֶת הָעוֹדֵף עֲבוּר הַשָּׁנִים
שְׁנוֹתָיו עַד הַיּוֹבֵל, לְפִי מֵאָה דִּינָר שֶׁקִּיבֵל מִמֶּנּוּ. וְהִינּוּ,
לְטוֹבוֹת הַמּוֹכֵר.

מְכָרָה לְרֹאשׁוֹן בְּמֵאִתִּים, וּמְכָרָה הָרֹאשׁוֹן לְשָׁנִי
בְּמֵאָה - הָרִי זֶה מְחַשֵּׁב עִם הָאַחֲרוֹן⁵⁹. וְכֵן אִם
מְכָרָה בְּמֵאָה, וְהַשְּׂבִיחָה בְּדִי הַלֹּקֶחַ, וְהָרִי הִיא
רְאוּיָה לְהִמְכֹּר בְּמֵאִתִּים - מְחַשֵּׁב לְפִי מָה שְׁמֵכָרָהּ;
וְאִם מְכָרָה בְּמֵאִתִּים, וְהַכְּסִיפָה [=הַחֲלוּלָה], וְהָרִי הִיא
רְאוּיָה לְהִמְכֹּר בְּמֵאָה - מְחַשֵּׁב לְפִי מָה שֶׁהִיא⁶⁰.
לְעוֹלָם מִיִּפְּיָן כֹּחַ הַמּוֹכֵר שְׂדֵה אַחֲזָה, וּמְרַעֵין כֹּחַ
הַלֹּקֶחַ.

לג. שְׁנֵי תְבוּאוֹת, "וְהַשִּׁיב אֶת הָעוֹדֵף לְאִישׁ", וְהַכּוֹנֵה לְאִישׁ אֲשֶׁר
בְּתוֹכָהּ. לד. שְׁנֵי תְבוּאוֹת: "וְהַשִּׁיב אֶת הָעוֹדֵף", וְהַכּוֹנֵה
לְעוֹדֵף שְׂבִידוֹ (הִינּוּ, שְׁנֵי תְבוּאוֹת אֶת הַשְּׂדֵה לְפִי מֵאָה דִּינָר
שֶׁקִּיבֵל מִהַלּוֹקֶחַ). לה. שְׁנֵי תְבוּאוֹת "הָעוֹדֵף", הָעוֹדֵף שֶׁבִּקְרָקַע
(לְפִי שׁוּוִיָּה עֲתָה).

יז. הַמּוֹכֵר שְׂדֵה אַחֲזָה, וְהָיוּ לוֹ שְׂדוֹת אַחֲרוֹת,
וּמְכָר מֵאוֹתָן הַשְּׂדוֹת כְּדִי לְגָאֵל שְׂדֵה שְׁמֵכָר - אֵין
שׁוֹמְעִין לוֹ⁶¹, שְׁנֵי תְבוּאוֹת⁶²: "וּמִצָּא כְּדִי גְאֻלָּתוֹ", עַד
שְׁמִיטָה דְּבָר שְׁאֵינָה מְצוּי בְּשַׁעַת שְׁמֵכָר. וְכֵן אִם
לָוֶה לְגָאֵל, אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ - שְׁנֵי תְבוּאוֹת⁶³: "וְהַשְּׂמִיטָה
יָדוּ", לֹא שְׁמִיטָה.

לו. אִפִּילוֹ אִם הֵן רְחוֹקוֹת וְרֵעוֹת, וְהַשְּׂדֵה שֶׁמְכָר קְרוּבָה
וּפְּנֵיהָ.

יח. מִצָּא מְעֻטִּי, וְרָצָה לְגָאֵל חֲצִי הַשְּׂדֵה שְׁמֵכָר -
אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ, שְׁנֵי תְבוּאוֹת⁶⁴: "כְּדִי גְאֻלָּתוֹ" - או גּוֹאֵל
אֶת כָּלָהּ, או אֵינוֹ גּוֹאֵל. וְאִם רָצָה קְרוּבָיו לְגָאֵל -
גּוֹאֵלִין, שְׁנֵי תְבוּאוֹת⁶⁵: "וּבֹא גְאֻלּוֹ הַקָּרֵב אֵלָיו".

לז. הַשִּׁיג דְּבַר מוּעָט, שֶׁלֹא הִיָּה מְצוּי לוֹ בְּשַׁעַת שֶׁמְכָר.

42. ויקרא-בהר, כה, כז. 43. ויקרא-בחוקותי, כז, כד. 44. ויקרא-בהר, כה, כז. 45. שם. 46. ויקרא-בהר, כה, כז. 47. שם, פסוק מט.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שני י"ד תמוז - ספר זרעים - הלכות שמיטה ויובל קג

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

יט. הנותן שדהו מתנה, הרי זו חזרת לו ביוכל
- שנאמר⁴⁸: "תשבו איש אל אחתו", לרבות את

המתנה.

(ב) ואינו יכול לגאול רק חצי מהבית, אלא יגאל את כל הבית או שלא יגאל כלום.

ג. מת הלוקח, יפדה [המוכר] מיד בנו; וכן אם מת המוכר, יש לבנו לפדותה כל שנים עשר חודש.

ד. מכר לראשון, ומכר ראשון לשני בתוך השנה - מוניין לראשון: בין ששלמה שנה לראשון - החלט הבית [=עבר לרשותו לגמרי] ביד השני; שהמוכר מכר לשני כל זכות שתבוא לידי.

(ג) הראשונה משעת המכר. (ד) י"ב חודש. (ה) משעת המכר לקונה הראשון. (ו) ואילו הייתה הקרקע ביד המוכר הייתה נחלטת לו, ולכן כשמכרה, נחלטת לקונה אותה לדורותיו, ולא תצא ביובל.

הגיע שנים עשר חודש ולא גאלה, הרי זו נחלטה ביד הלוקח. וכן אם נתן הבית מתנה ולא גאלו כל שנים עשר חודש, הרי זו נחלט ביד זה שנתן לו מתנה.

ה. היתה שנה מעברת, אינו נחלט עד סופה - שנאמר⁴⁹: "עד מלאות לו שנה תמימה", להביא [לרבות] חודש העבור.

ו. מכר שני בתים, אחד בחצי אדר ראשון ואחד בראש אדר שני - זה שמכר בראש אדר שני, בין שהגיע אחד באדר של שנה הבאה, עלתה לו שנה; וזה שמכר בחצי אדר הראשון, לא עלתה לו שנה עד חצי אדר של שנה הבאה - מפני שירד הלוקח בחודש העבור.

(ז) שהיא שנה פשוטה. (ח) שהרי זה כאילו ירד בראש חודש אדר של שנה שאינה מעוברת. (ט) היינו, באדר ראשון שהוא מעובר, וחל עליו הדין שבשנה מעוברת אין השדה נחלטת עד סופה, היינו, עד אמצע אדר של שנה הבאה.

ז. הגיע יום שנים עשר חודש, ולא נמצא הלוקח לפדות ממנו - הרי זה מניח מעותיו בבית דין, ושובר הדלת ונכנס לביתו; ואימתי שיבוא הלוקח, יבוא ויטל את מעותיו.

(י) והמוכר רצה לפדות את הבית, רק שלא מצא את הקונה.

כ. האחין שחלקו [בירושה] - פלקוחות הן, ומחזירין זה לזה חלקו [מחליפים] ביוכל; ולא תבטל חלקתן מקמות שהיתה להם. וכן הנכור והמנבם [=נושא] אשת אחיו [שמת]^מ - מחזיר ביוכל חלק שנטל, ונוטל החלק שפגדו.

(לח) כלומר, כאילו כל אחד מכר לאחיו את חלקו תמורת חלקו של האח השני, ולא אומרים "ברירה", שהתברר הדבר שזה חלקו וזה חלקו של השני. (לט) שאין מבטלים את החלוקה הראשונה ומחלקים מחדש, אלא מחליפים את חלקיהם. (מ) שנוטל את חלק אחיו בירושה.

כא. אבל הירש את אשתו - אף על פי שירשת הפעל מדבריהם - עשו חזוק לדבריהם פשל תורה, ואינו מחזיר ביוכל. ואם ירש ממנה בית הקברות - יחזיר לבני משפחה^{מא}, משום פגם משפחה [שגנאי להם שיקבר זר בתוכם]; ויתנו לו דמיה, ומנפין לו דמי קבר אשתו^{מב} - שהרי חזב בקבורתה.

(מא) את בית הקברות, ביובל. (מב) שאינם משלמים עבור הקבר שלה.

~ יום שני י"ד תמוז ~

פרק יב

דיני בתי ערי חומה.

א. המוכר בית בתוך עיר המקפת חומה - הרי זה גואל אותה כל שנים עשר חודש מיום שמכר, בכל עת שירצה, ואפלו ביום שמכר; וכשרוצה לפדות - נותן כל הדמים שלקח, ואינו גורע [מפחית] ללוקח כלום.

(א) שהייתה מוקפת חומה, בשעת כיבוש הארץ.

ב. ואין הקרובים פודין אותה, אלא המוכר עצמו אם השיגה ידו. ויש לו למכר מנכסיו

48. ויקרא-בהר, כה, יג. 49. ויקרא-בהר, כה, ל.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(יא) כי מכיוון שגאל את הבית, קנה אותו בכל כרחו של הלקוח.

נחלט בהי. ובית הבנוי בחומה, אינו כבתי ערי חומה.

(כב) מכיוון שבית בגודל כזה אינו נחשב כבית. (כג) מכיוון שירושלים לא התחלקה לשבטים, והשטח של הבית לא שייך למוכר, ואינו יכול להקנותו לאדם אחר. (כד) כי זה לא נחשב בית בתוך 'עיר חומה' אלא בתוך החומה עצמה.

יג. עיר שגגותיה חומתהי, או שהים חומתה - אינה כמקפתי.

(כה) שלא הקיפה חומה, אלא הקיפה בבתיים, צמודים זה לזה, כחומה. (כו) ובתיה כבתי ערי חצרים.

יד. אין המקום נקרא 'עיר חומה' - עד שיהיה בו שלש חצרות או יותר, ובכל חצר מהן שני בתים או יותר, ונקיפו אותן חומה תחלה, ואחר כך יבנו החצרות בתוכו; אבל מקום שישב ואחר כך הקף, או שלא היו בו שלש חצרות של שני בתים - אינו עיר חומה, אלא אלא בתים שבו כבתי החצרים.

טו. אין • סומכין

אלא על חומה המקפת בשעת פבוש הארץ.

פיצד? עיר שלא היתה מקפת חומה בשעה שפכש יהושע את הארץ - אף על פי שהיא

מקפת עתהי, הרי היא כבתי החצרים; ועיר שהיתה מקפת חומה בימי יהושע - אף על פי שאינה מקפת עתהי, הרי היא כמקפת. וכיון שגלו בחרבן ראשון, בטלה קדשת ערי חומה שהיו בימי יהושע.

(כז) להחשיב את העיר כמקפות חומה. (כח) היינו, בזמן בית המקדש הראשון. (כט) בזמן בית המקדש הראשון.

פיון שעלה עזרא בביאה השניה, נתקדשו כל הערים המקפות חומה באותה העת - מפני שביאתן בימי עזרא שהיא ביאה שניה, כביאתן בימי יהושע: מה ביאתן בימי יהושע, מנו שמטין ויובלות, וקדשו ערי חומה, ונתחייבו במעשר - אף ביאתן בימי עזרא, מנו שמטין ויובלות, וקדשו ערי חומה, ונתחייבו במעשר.

ח. המקדיש בית [ב] עיר [המוקפת] חומה, וגאלו אחר מיד ההקדש - פיון שעלתה לו שנה משעה שנגאל מיד ההקדש ולא גאלו בעליו, נחלט ביד הגואל; שאין ההקדש חולט, אלא הלוקח, שנאמר⁵⁷: "לקנה אתו, לדרתיו".

(יב) לבית.

ט. מכר בית עיר חומה, והגיע יובל בתוך שנת המכר - אינו חוזר ביובל, אלא יהיה ביד הלוקח, עד שירצה המוכר לגאל כל שנת המכר; או תמלא שנה, ויחלט.

י. המוכר בית כבתי החצרים [=עיר שאינה מוקפת חומה], או בעיר שאינה מקפת חומה כראויי - הרי זה נגאל בכח יפהי שבדין השדות ושבדין הבתים המקפין חומה. פיצד? אם רצה לגאל מידו - גואל, בדין הבתים. הגיע שנים עשר חדש ולא גאל - הרי זה גואל עד שנת היובל, בדין השדות⁵⁸; ובעת שגואל - מחשב עם המוכר, וגורע לו מה שאכל⁵⁹. הגיע יובל ולא גאל - חוזר הבית בלא דמים, בדין השדות.

(יג) כפי שיבואר להלן דיני היקף חומה. (יד) היינו, שמייפים את כח המוכר. (טו) אפילו ביום שמכר. (טז) שאפשר לגאלם גם אחרי שנה. (יז) את מה שנהנה מהבית, כדין השדות.

יא. כל שהוא לפנים מן החומהי, כגון הגנות והמרחצאות והשוככותי - הרי הוא כבתיים, שנאמר⁵⁰: "אשר בעיר". אבל השדות שבתוך העיר, נגאלין⁵¹ בדין השדות שחוץ לעיר, שנאמר⁵¹: "וקם הבית אשר בעיר" - "הבית" וכל הדומה לבית, לא השדות.

(יח) כל מה שנמצא בתוך היקף החומות, גם אם אינו בית מגורים. (יט) מקום שמגדלים בו יונים. (כ) ונחלטים ללוקח אחר י"ב חודש, כדין בתי ערי חומה. (כא) עד היובל.

יב. בית שאין בו ארבע אמות על ארבע אמות, אינו נחלט כבתי ערי חומהי. וירושלים, אין הבית

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שני י"ד תמוז - ספר זרעים - הלכות שמיטה ויובל קה

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ל) בקדושה שנייה. לא) ולמרות שמצד הקדושה היו ראויים להתחייב במעשרות מן התורה, אבל מכיוון שלא כל בני ישראל עלו לארץ, אינם מתחייבים אלא מדרבנן.

השנת הראב"ד

וכן לעתיד לבא א"א הא דלא כרבי יוסי אלא במקומות שלא קידש עזרא.

טז. וכן • לעתיד לבוא

בביתא שלישי, בעת

שיבנסו לארץ - נתחילו

למנות שמטין יובלות, ויקדשו בתי ערי חומה,

ויתחייב כל מקום שיבכשוהו⁵² במעשרות⁵³,

שנאמר⁵⁴: "והביאך ה' אליהך אל הארץ אשר ירשו

אבותיך, וירשתה", מקיש ירשתך לירשת אבותיך -

מה ירשת אבותיך, אתה נוהג בחדוש כל הדברים

האלו, אף ירשתך, אתה נוהג בה בחדוש כל הדברים

האלו.

לב) ולא החזיקו בהם בימי עזרא. אבל המקומות שהחזיקו

בהם בימי עזרא, נשארים בקדושתם, שהקדושה השנייה,

שקידש עזרא, קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבוא, לפי

שקדושת עזרא לא הייתה מצד הכיבוש, אלא מצד החזקה,

וחזקה לא בטלה. לג) כשיבואו כולם, יתחייבו בכל אלה

מן התורה.

פרק יג

דיני ערי הלויים

א. שבט לוי - אף על פי שאין להם חלק בארץ⁵⁵,

כבר נצטוו ישראל לתן להם ערים לשבת ומגורשיהן

[חוץ לעיר]⁵⁶; והערים - הן שש ערי המקלט, ועליהן

[עוד] ארבעים ושתים עיר; וכשמוסיפין ערי מקלט

אחרות בימות המשיח, הפל ללוים.

א) שנאמר "לא יהיה לכהנים הלויים כל שבט לוי חלק

ונחלה עם ישראל". ב) שטח מסביב לערים שבני ישראל

נותנים ללוויים, לבהמתם ולצרכי תשימשם.

ב. מגרשי הערים, כבר נתפרשו בתורה שהן

שלושת אלפים אמה סביב - שנאמר⁵⁷: "מקיר העיר

וחוצה, אלף אמה סביב", ולהלן הוא אומר⁵⁸:

"ומדתם מחוץ לעיר, את פאת קדמה אלפים באמה

וגו'" - אלף הראשונות מגרש [למגורי רועים ואיכרים],

ואלפים שמודדין חוץ למגרש לשדות וכרמים.

ג) של השלשת אלפים אמה. ד) היינו שלשת אלפים אמה,

שגם אלפים אמה של שדות וכרמים נקראו בתורה מגרשים.

ד. אין עושין בערי הלויים עיר [למגרש], ולא

מגרש עיר, ולא מגרש שדה, ולא שדה מגרש -

שנאמר⁵⁹: "ושדה מגרש עריהם, לא ימכר";

ה) אין משנים בית בערי הלויים, לעשותו מגרש פתוח שאין

גרים בו. ו) שאין זורעים במקום שהוא מגרש. ז) אסור

להשאיר את השדה לא זרועה, כדי שתשמש כמגרש.

ה. ומפי השמועה [=מסורת ממש רבינו] למדו, שזה

שנאמר⁶⁰: "לא ימכר", לא ישנה - אלא השדה

והמגרש והעיר, כל אחד משלושתן [יישאר] כמות

שהוא לעולם.

וכן בפאר ערי ישראל - אין עושין שדה מגרש,

ולא מגרש שדה, ולא מגרש עיר, ולא עיר מגרש;

ו. ולא יסתור אדם את ביתו לעשותו גנה, ולא יטע

את חרבתו גנה; שלא יחריבו ארץ ישראל.

ח) שבעיר. ט) אלא יבנה בית חדש. י) על ידי שיתמעטו

הבתים שבארץ.

ז. כהנים ולויים שמכרו שדה משדות עריהם,

או בית מבתי ערי חומה שלהן - אין גוזאלין בסדר

הזה⁶¹, אלא מוכרין השדות ואפלו סמוך ליובל,

וגוזאלין מיד⁶²; ואם הקדישו שדה, גוזאלין מיד

ההקדש לאחר היובל⁶³; וגוזאלין בתי ערי חומה

כל זמן שיצאו, אפלו אחר כמה שנים⁶⁴ -

שנאמר⁶⁵: "גאלת עולם תהיה ללוים".

יא) שהתבאר לעיל לגבי שדה אחוזה, ובתי ערי חומה.

יב) אפילו ביום שמכר, ואינו מחכה שנתיים כבשדה אחוזה.

יג) ואין השדה עוברת לרשות הכהנים בשנת היובל, כמו

בשאר שדות. יד) ואין הבית נחלט אחר שנים עשר חדש

כדין בתי ערי חומה של ישראל.

52. דברים-נצבים, ל, ה. 53. במדבר-מסעי, לה, ד. 54. שם, פסוק ה. 55. במדבר-מסעי, לה, ג. 56. ויקרא-בהר, כה, לד.

57. ויקרא-בהר, כה, לב.

הפניות לשיחות קודש
הכול ללוויים: ביאור גדר בעלות הלויים בערי מקלט ודיוקן לשונות - לקו"ש חכ"ה ע' 91. חלכה ז: בעלות הלויים היא תמידית אפילו כשהנכס נמצא ברשות אחרת - לקו"ש חכ"ה ע' 92.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ח. **יִשְׂרָאֵל שִׁירָשׁ אֶת אָבִי אִמּוֹ לִי - הָרִי זֶה גּוֹאֵל בְּלוֹיִם, אֵף עַל פִּי שְׁאִינוּ לִי; הוֹאִיל וְהָעָרִים אוֹ הַשְּׂדוֹת שֶׁל לִוְיִים, גּוֹאֵל לְעוֹלָם; שְׁדִין זֶה תְּלוֹי בְּמִקּוֹמוֹת אֵלָיו, לֹא בִּבְעָלִים.**

ט. **וְלִוְיִ שִׁירָשׁ אֶת אָבִי אִמּוֹ יִשְׂרָאֵל - אִינוּ גּוֹאֵל בְּלוֹיִם, אֲלֹא כִּי־יִשְׂרָאֵל; שְׁלֹא נֶאֱמַר⁶⁷ "גּוֹאֵל עוֹלָם תִּהְיֶה לְלוֹיִם", אֲלֹא בְּעָרֵי הַלוֹיִם.**

(טו) ונמצא שאין הקרקע שבידו מערי הלויים.

י. **כָּל שֶׁבֶט לִוִּי, מִזְהָרִין שְׁלֹא יִנְחִלוּ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן. וְכֵן הֵן מִזְהָרִין, שְׁלֹא יִטְלוּ חֶלֶק בַּבְּזָה בְּשַׁעֲהָ שְׁכּוֹבֵשִׁין אֶת הָעָרִים - שְׁנֶאֱמַר⁶⁸: "לֹא יִהְיֶה לַכְּהֻנִּים הַלוֹיִם כָּל שֶׁבֶט לִוִּי, חֶלֶק וְנִחְלָה עִם יִשְׂרָאֵל", "חֶלֶק" בַּבְּזָה, וְ"נִחְלָה" בְּאֶרֶץ; וְכֵן הוּא אוֹמַר⁶⁹: "בְּאֶרְצָם לֹא תִנְחַל, וְחֶלֶק לֹא יִהְיֶה לָּךְ בְּתוֹכָם", בַּבְּזָה. וְכֵן •**

השנת הראב"ד

ובן . . חלק א"א אם כן לא יטלו בהם תרומות ומעשרות כי הם היו תחת חלק הארץ והרי בביות מדין לא נטלו חלק בישראל אלא בתרומה ובמצות יצור הכל יתברך.

לִוִּי אוֹ כֹהֵן שֶׁנִּטַּל חֶלֶק בַּבְּזָה, לֹקָה; וְאֵם נִטַּל נִחְלָה בְּאֶרֶץ, מַעֲבִירִין [נטלים] אוֹתָהּ מִמֶּנּוּ.

יא. **יִרְאֶה לִי, שְׁאִין הַדְּבָרִים הָאֵלֹו אֲמֹרִים, אֲלֹא בְּאֶרֶץ שְׁנֹכַרְתָּ עָלֶיהָ בְּרִית לְאַבְרָהָם לִיצְחָק וְלִיעֲקֹב, וְיִרְשׁוּהָ בְּנֵיהֶם וְנִתְחַלְקָה לָהֶם; אֲבָל שְׁאָר כָּל הָאֲרָצוֹת שְׁכּוֹבֵשׁ מִלֶּךְ מַמְלֵכֵי יִשְׂרָאֵל - הָרִי הַכְּהֻנִּים וְהַלוֹיִם בְּאוֹתָן הָאֲרָצוֹת וּבִכְבֻּזָּתָן, כָּכָל יִשְׂרָאֵל.**

יב. **וְלִמָּה לֹא זָכָה לִוִּי בְּנִחְלַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּבִכְבֻּזָּתָהּ עִם אָחִיו? מִפְּנֵי שֶׁהִבְדִּיל לְעַבְדָּהּ אֶת ה' וּלְשִׁרְתּוֹ, וְלַהּוֹרוֹת דְּרָכָיו הַיִּשְׁרִים וּמִשְׁפָּטָיו**

הַצְדִּיקִים לְרַבִּים - שְׁנֶאֱמַר⁶⁰: "יִזְרוּ מִשְׁפָּטֶיךָ לִיעֲקֹב, וְתוֹרַתְךָ לְיִשְׂרָאֵל". וּלְפִיכָךְ, הִבְדִּילוּ מִדְּרָכֵי הָעוֹלָם - לֹא עוֹרְכִין מִלְחָמָה כְּשֶׁאָר יִשְׂרָאֵל, וְלֹא נִחְלִין, וְלֹא זֹכִין לְעֶצְמָן בְּכַח גּוֹפֵן; אֲלֹא הֵם חִיל ה', שְׁנֶאֱמַר⁶¹: "כִּרְךָ ה' חִילוֹ", וְהוּא כִּרְוֹךְ הוּא זֹכָה לָהֶם, שְׁנֶאֱמַר⁶²: "אֲנִי חִלְקֶךָ וְנִחְלַתְךָ".

יג. **וְלֹא שֶׁבֶט לִוִּי בְּלִבְדִּי, אֲלֹא כָּל אִישׁ וְאִישׁ מִכָּל בָּאֵי הָעוֹלָם אֲשֶׁר נָדְבָה רִיחוֹ אוֹתוֹ, וְהִבְנִינוּ מִדְּעוֹ לְהִבְדִּיל לְעַמִּד לְפָנֵי ה' לְשִׁרְתּוֹ וּלְעַבְדּוֹ לְדַעַת אֶת ה', וְהִלֵּךְ יִשָּׁר כְּמוֹ שֶׁשַּׁעֲשִׂהוּ הָאֱלֹהִים, וּפָרַק מִעַל צִוָּרוֹ עַל הַחֲשָׁבוֹנוֹת הָרַבִּים אֲשֶׁר בִּקְשׁוּ בְּנֵי הָאָדָם - הָרִי זֶה נִתְקַדֵּשׁ קֹדֶשׁ קָדָשִׁים, וְיִהְיֶה ה' חֵלְקוֹ וְנִחְלָתוֹ לְעוֹלָם וּלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים; וְיִזְכָּה לוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה דְּבַר הַמַּסְפִּיק לוֹ, כְּמוֹ שֶׁזָּכָה לַכְּהֻנִּים וְלַלוֹיִם. הָרִי דָּוִד אוֹמַר⁶³: "ה' מִנֵּת חֵלְקִי וְכוּסִּי - אֶתָּה תוֹמִיךָ גּוֹרְלִי".**

(טז) יכולים לזכות בכך. (יז) ויזמן לו ה' את צרכיו בעולם הזה.

כריף רחמנא דסייען.

נגמר ספר שביעי, בעזרת שדי. ומנזן פרקים של ספר זה, חמשה ושמונים: הלכות פלאים, עשרה פרקים; הלכות מתנות עניים, עשרה פרקים; הלכות תרומות, חמשה עשר פרקים; הלכות מעשרות, ארבעה עשר פרקים; הלכות מעשר שני ונטע רבעי, אחד עשר פרקים; הלכות כפורים ושאר מתנות כהנה שגבולין, שנים עשר פרקים; הלכות שמטה ויובל, שלשה עשר פרקים.

58. דברים-שופטים, יח, א. 59. במדבר-קרח, יח, כ. 60. דברים-וזאת הברכה, לג, י. 61. שם, פסוק יא. 62. במדבר-קרח, יח, כ. 63. תהלים, טז, ה.

הפניות לשיחות קודש

הלכה ט: דיון בשיטת רבינו בארוכה ודיוק לשונו - לקו"ש חל"ח ע' 103. בארץ כנען: "בארץ כנען" לא ינחלו הם לעולם, גם לא לעתיד, אבל בארץ ישראל יקבלו נחלה לעתיד לבוא - יין מלכות סצ"ב. שאר . . ישראל: כנדר מלחמת מדין ויישוב השנת הראב"ד - לקו"ש חכ"ע ע' 207. מפני . . לרבים: העילוי שנגרם מכך לשבט לוי - לקו"ש חכ"ע ע' 240. ולפיכך . . העולם: ענין זה בזהוהנים - לקו"ש חכ"ע ע' 120. לא עורכין מלחמה: אם השתתפו במלחמת מדין - לקו"ש חכ"ע ע' 344. אני חלקך ונחלתך: הסברת שיטת רבינו בהוספת הפסוק - לקו"ש חכ"ע ע' 117, סה"ש תש"נ ח"ב ע' 528. הלכה יג: ביאור ההלכה בפנימיות הענינים - לקו"ש ח"ד ע' 131, הע' 39, ח"ח ע' 192, ח"ט ע' 561, ח"כ ע' 242. ואיש: דיוק הלשון - לקו"ש ח"ח ע' 325, אג"ק חכ"ג ע' רכ, רלב. מכל באי העולם: דיוק וביאור הלשון "מכל באי העולם" ומקורו - לקו"ש ח"ח ע' 346, הע' ד"ה באי העולם, חכ"ז ע' 246, הע' 74, חכ"ח ע' 104, הע' 4. ישר: דיוק הלשון - סה"ש תש"נ ח"ב ע' 534, והע' 51. קודש קודשים: ביכולתו של כל יהודי לגאול עצמו מעניי העולם והחומרות - לקו"ש חל"ח ע' 225. ולזכות בתואר השייך לכהן גדול! - לקו"ש חל"א ע' 163, חל"ח ע' 225, חל"ט ע' 370, סה"ש תשמ"ח ח"א ע' 288, ח"ב ע' 409, הע' 11, תש"נ ח"ב ע' 618, ואכן, בדרגה זו יעמוד כל בני ישראל לעתיד - סה"ש תשנ"א ח"ב ע' 512, 589. ביאור כפל הלשון - לקו"ש ח"ז ע' 36, והע' 23. לעולם ולעולמי עולמים: הביאור הפנימי - לקו"ש חל"ז ע' 65. ה' . . גורלי: בפסוק זה טמונים ומרומים שני אופנים בלימוד התורה - לקו"ש ח"ח ע' 346, ד"ה תומיך. רמז נוסף בלשון רבינו - סה"ש תשנ"א ח"ב ע' 592. יש שציינו את מקור ההלכה בגמ' מסכת נדרים, אך מכמה טעמים מוטב לציין לסוף מסכת הוריות. הביאור - יין מלכות סצ"ג.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

בְּשֵׁם ה' אֵל עֹלָם.¹

שְׁאֵלוּ שְׁלוֹם יְרוּשָׁלַיִם, יִשְׁלִיחוּ אֶהֱבִיךָ.²

סֵפֶר שְׁמִינִי וְהוּא סֵפֶר עֲבוּדָה

הַלְכוּתֵי תִשְׁעָה, וְזֶה הוּא סְדוּרָן: הַלְכוֹת בֵּית הַבְּחִירָה, הַלְכוֹת פְּלִי הַמִּקְדָּשׁ וְהָעֹבְדִים בוֹ, הַלְכוֹת בִּיצַת הַמִּקְדָּשׁ, הַלְכוֹת אֲסוּרֵי מִזְבֵּחַ, הַלְכוֹת מַעֲשֵׂה הַקְּרָבָנוֹת, הַלְכוֹת תְּמִידִין וּמוֹסָפִין, הַלְכוֹת פְּסוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין, הַלְכוֹת עֲבוּדַת יוֹם הַפְּעוּרִים, הַלְכוֹת מַעֲיֵלָה.

~ נְקוּדוֹת מְשִׁיחוֹת קוֹדֶשׁ ~

"סֵפֶר שְׁמִינִי".

ב"כלי יקר" לפרשת שמִינִי כתב: "כל מספר שבע חול ומספר שמִינִי קודש כדעת המדרש האומר שכל קילוסו של משה ה' באז, ומאז באתי לדבר בשמך אז ישיר משה כו', כי "אז" היינו אחד רוכב על ז', והוא להשליט את השי"ת על כל ז' כוכבי לכת ועל כל הנמצאים שנתהוו בשבעת ימי בראשית . . מספר זה (שמִינִי) מיוחד אליו ית' . .".

בלשון תורת החסידות: שבע מורה על ז' מידות, ושמונה היינו מוחין. מידות עיקרן בשביל הזולת כי טבען שמגלים את האדם החוצה, כמו במידת החסד שאינה שייכות אם אין לו זולת להשפיע לו, וזהו ענין בריאת העולם (זולת) ע"י שבע מידות בשבעת ימי בראשית ובוה עיקר עבודת בירור העולם בזמן הזה ע"י לימוד וקיום כל הלכות התורה (פרטי הדינים: חייב ופטור, אסור ומותר, טמא וטהור) שנמשכים מבחי" המדות, שזהו"ע כיבוש ארץ שבע אומות כנגד שבעת המדות.

1. בראשית-וירא, כא, לג. 2. תהלים, קכב, ו.

~ הפניות לשיחות קודש ~

שאלו . . אוהבייך: ביאור הפסוק – לקו"ש ח"י"ח ע' 415, סה"ש תשמ"ט ח"ב ע' 445. שמִינִי: מעלת המספר שמונה ושייכותו למקדש – סה"ש תנש"א ח"א ע' 106 והע' 62. בית הבחירה: מדרש "בית הבחירה"? הלא המצוה נלמדת מהפסוק "ועשו לי מקדש"! – לקו"ש ח"י"ז ע' 91 והע' 93, ח"ט ע' 143, חכ"ד ע' 83, חכ"ח ע' 178 והע' 50, חכ"ט ע' 159, הגש"פ ע' צה, יין מלכות סצ"ד, צ"ה. הלכות בית הבחירה: בלימוד הלכות אלו "בונים" וממשיכים את בנין המקדש בעולם – סה"ש תשמ"ט ח"ב ע' 444 והע' 94, תש"נ ח"ב ע' 410. "פרקיו שמונה (ראה "ברייטא מעשה תורה" אות ח – והבוחר יבחר), והלכותיו קלו (וע"ד ל' הרמב"ם הל' חנוכה פ"ג סוף הי"ב) סימן להם שנותיו של לוי, שנבחר לשרת בביהב"ח, וראה מכילתא בתחלתה: עד שלא נבחר אהרן כו'. – ואם שגיתי ה' יכפר." – ציטוט מלקו"ש חכ"א ע' 832 והע' * לבנות מקדש: המקדש העתידי יבנה בידי אדם, משום שבניינו הוא מצוה – לקו"ש חל"ט ע' 11. לעשות: לא "לבנות". הקשר עם סיום הל' ביהב"ח – לקו"ש ח"י"ח ע' 464, חכ"א ע' 242. בית לה': גדר המצוה הוא לא קידוש המקום אלא הכנת מקום לעבודת ה' – לקו"ש חל"ז ע' 127. מוכן . . הקרבנות: לשיטת רבינו עיקר החפץ במקדש הוא עבודת הקרבנות, משא"כ לשיטת הרמב"ם; ביאור מחלוקתם; עפ"י ביאור בגדר ואופן השראת השכינה במקדש, גדר כלי המקדש, סוגי הקשר

אבל מספר שמונה קאי על בינה (ספירה שמינית מלמטה למעלה), הכוללת ג' הבחינות חב"ד – מוחין שעיקרן אינו בשביל הזולת אלא לעצמו שהרי גם ללא הזולת יכול להשכיל מושכלות לעצמו, (ואדרבא, הזולת מפריע ומבלבל לעיון והעמקה במושכלות) ומורה על חכמתו ורצונו של הקב"ה (תורה כשלעצמה) שלמעלה מפעולת העולם ועיקר שלימות גילוי המוחין יהי בימות המשיח.

ובענין המשכן, כתב רבינו בחיי: "רוב עניני המשכן והמקדש סובבים על חשבון שמונה, שהרי בגדי כהן גדול היו שמונה . . בשמי המשחה והקטורת היו ג'כ שמונה . . גם הבדים היו שמונה . . גם הקרבנות . . לא הוכשרו ליקרב כי אם אחר שמונה ימים . . גם השיר שהיו הלויים אומרים על הקרבנות היו שמונה לחנין (ח' מיני כלי זמר) כו'".

גם הרמב"ם כאן קבע "מצוות שהן בבנין המקדש וקרבנות ציבור התמידין" בספר עבודה שהוא ספר שמִינִי מה'יד' החזקה.

ספר השיחות תשנ"א ח"א עמוד 106 והערה 62
מתוך רמב"ם "פרס המלך")

הַלְכוֹת בֵּית הַבְּחִירָה

יֵשׁ בְּכֻלָּן שֵׁשׁ מִצְוֹת - שְׁלֹשׁ מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְשְׁלֹשׁ מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פֶּרֶטָן: (א) לְבָנוֹת מִקְדָּשׁ; (ב) שְׁלֹא לְבָנוֹת הַמִּזְבֵּחַ גִּזִּית; (ג) שְׁלֹא לַעֲלוֹת עָלָיו בְּמַעֲלוֹת; (ד) לִירָאָה מִן הַמִּקְדָּשׁ; (ה) לְשַׁמֵּר אֶת הַמִּקְדָּשׁ סָבִיב; (ו) שְׁלֹא לְהִשְׁבִּית שְׁמִירַת הַמִּקְדָּשׁ. וְבִאֹר מִצְוֹת אֵלּוּ בְּפָרָקִים אֵלּוּ.

פֶּרֶק א

מצות-עשה לבנות בית לה' ודברים העיקריים שצריכים להיות בו.

א. מִצְוַת עֲשֵׂה לַעֲשׂוֹת בֵּית לַה', מוֹכֵן לְהִיּוֹת

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

מְקַרְבִּין בּוֹ הַקֶּרְבָּנוֹת, וְחוֹגְגִין אֵלָיו שְׁלֹשׁ פַּעַמִּים
בַּשָּׁנָה - שְׁנֵאמְרוּ: "וַעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ". וּכְכֹר
 נִתְפָּרֵשׁ בַּתּוֹרָה מִשְׁכָּן שְׁעָשָׂה מִשָּׁה רַבְּנִי, וְהִיָּה לְפִי
 שְׁעָהִב - שְׁנֵאמְרוּ: "כִּי לֹא בָאתֶם עַד עֵתָה אֶל
 הַמְּנוּחָה וְאֶל הַנַּחֲלָה".

(א) בשלושת הרגלים - חג המצות, חג השבועות וחג
 הסוכות, שעל כל ישראל לבוא למקדש לראות את פני ה'.
 (ב) שהיה רק זמני. ג) פירוש הפסוק: המשכן קיים כל זמן
 שבני ישראל לא הגיעו "אל המנוחה ואל הנחלה", שזה
 משכן שילה והמקדש בירושלים.

ב. פִּינּוֹן שֶׁנִּכְנְסוּ לְאֶרֶץ, הַעֲמִידוֹ הַמִּשְׁכָּן בְּגִלְגָל
אַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה שֶׁכָּבְשׁוּ וְשִׁחְלְקוּהָ. וּמִשָּׁם בָּאוּ
לְשִׁילָה, וּבְנֵי שָׁם בֵּית שָׁל אֲבָנִים; וּפָרְשׁוּ יְרִיעוֹת
הַמִּשְׁכָּן עָלָיו, וְלֹא הָיְתָה שָׁם תִּקְרָה. וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת
וְשִׁשִּׁים וְתִשְׁעֵי שָׁנָה עָמַד מִקְדָּשׁ שִׁילָה. וּכְשִׁמַּת עָלָיו
- חֶרֶב, וּבָאוּ לָנֹכַח שָׁם מִקְדָּשׁ; וּכְשִׁמַּת שְׁמוּאֵל
- חֶרֶב, וּבָאוּ לְגִבְעוֹן וּבְנֵי שָׁם מִקְדָּשׁ. וּמִגִּבְעוֹן בָּאוּ
לְבֵית הָעֹלָמִים. וַיְמִי נֹכַח וּגִבְעוֹן - שָׁבַע וַחֲמִשִּׁים
שָׁנָה.

(ד) שעשה משה במדבר. (ה) כאשר נכנסו לארץ, שבע
 שנים כבשו אותה, ושבע שנים חילקו אותה בין השבטים.
 (ו) שהיה כהן גדול במשכן שילה. (ז) זה בית המקדש
 שבירושלים שקדושתו קיימת לעולם.

ג. פִּינּוֹן שֶׁנִּבְנָה הַמִּקְדָּשׁ בִּירוּשָׁלַם - נֶאֱסְרוּ כָּל
הַמְּקוֹמוֹת כֻּלָּן לְבָנוֹת בֶּהֶן בֵּית לֵה, וְלִהְיָרִיב בֶּהֶן
קֶרְבֵּן; וְאִין שָׁם בֵּית לְדוֹרֵי הַדּוֹרוֹת אֶלָּא

בִּירוּשָׁלַם בְּלִבְד, וּבִהְרֵי הַמּוֹרִיָּה שְׁפָה - שְׁנֵאמְרוּ:
"וַיֵּאמֶר דָּוִד: זֶה הוּא בֵּית ה' הָאֱלֹהִים, וְזֶה מִזְבֵּחַ
לְעֹלָה לְיִשְׂרָאֵל", וַאֲמָרוּ: "זֹאת מְנוּחָתִי עַד־"
עַד".

(ח) אסור להקריב קורבנות מחוץ לבית המקדש בירושלים,
 גם אם לא בנו שם בית לה'. (ט) ההר שבית המקדש בנוי
 עליו. (י) כלומר, זה הוא ולא אחר. (יא) מקום זה יהיה
 מנוחת ה' לעולמים, ולא מקום אחר.

ד. בְּנִין שְׁפָה שְׁלֹמֹה, כְּכֹר מִפָּרֶשׁ [תְּבִינָה] בְּמַלְכִים;
וּבֶן בְּנִין הָעֵתִיד לְבָנוֹת - אָף עַל פִּי שֶׁהוּא כְּתוּב
בִּיחֲזָקְאֵל, אֵינוֹ מִפָּרֶשׁ וּמִבָּאָר. וְאֲנָשִׁי בֵּית שָׁנִי -
כְּשִׁבְנוּ בִּימֵי עֲזָרָא - בְּנוּהוּ כְּבָנִין שְׁלֹמֹה, וּמַעֲיִן
דְּבָרִים הַמִּפָּרְשִׁים בִּיחֲזָקְאֵל.

(יב) על-ידי מלך המשיח. (יג) בנבואת יחזקאל, שם מתאר
 את בנין הבית.

ה. וְאֵלֵינוּ הֵם הַדְּבָרִים שֶׁהֵן עֶקֶר כְּבָנִין הַפִּתִּי:
עוֹשִׂין בּוֹ קִדְּשׁוֹ, וְקִדְּשׁ הַקִּדְּשִׁים, וְהִיָּה לְפָנֵי
הַקִּדְּשׁוֹ מְקוֹם אֶחָד וְהוּא הַנִּקְרָא 'אוֹלָם'; וּשְׁלֹשֶׁתָּן
נִקְרָאִין 'הֵיכָל'. וְעוֹשִׂין מִחֲצָה אַחֶרֶת סָבִיב לְהֵיכָל,
רְחוּקָה מִמֶּנּוּ פַּעֲמַי קָלְעֵי הַחֲצָר שֶׁהִיוּ בְּמִדְבָּר; וְכָל
הַמִּקְדָּשׁ בְּמִחֲצָה זֹאת שֶׁהוּא כְּעֵין חֲצָר אֹהֶל מוֹעֵד, הוּא
הַנִּקְרָא 'עֲזָרָה'. וְהַכָּל נִקְרָא 'מִקְדָּשׁ'.

(יד) כלומר, דברים שמעכבים בו, ובלעדיהם הוא אינו בית
 ה'. (טו) אולם גדול במרכזו (ההיכל). (טז) שנמצא בצד
 מערב של הקודש. (יז) שנמצא בצד מזרח של הקודש.

1. שמות-תרומה, כה, ח. 2. דברים-ראה, יב, ט. 3. דברי הימים א, כב, א. 4. תהלים, קלב, יד.

הפניות לשיחות קודש

שבין בני לקב"ה - לקו"ש ח"א ע' 120, 186, ח"ג ע' 62, ח"ד ע' 132, ח"ה ע' 40, ח"ו ע' 222, ח"ז ע' 192 סה"ש תנש"א ח"א ע' 325.
 במשכן התחדשה מציאות בית מיוחד לעבודת הקרבנות - לקו"ש ח"ב ע' 32. תוכנה הפנימי של עבודת הקרבנות - לקו"ש ח"ב ע' 238. **שלוש**
פעמים בשנה: עבודה תמידית בתוך השנים הנובעים מהגבלות העולם - לקו"ש ח"ב ע' 175, ח"ג ע' 22. **ועשו לי מקדש:** בבניית בית גשמי בעולם
 נשלמת כוונת הבריאה, עשיית "דירה בתחתונים" - סה"ש תשמ"ט ח"ב ע' 444. למרות שפסוק זה נאמר כציווי על בניית המשכן, הוא ציווי לדורות
 - לקו"ש ח"א ע' 116, ח"ט ע' 298. מדוע דווקא מפסוק זה נלמדת המצוה? - לקו"ש ח"ט ע' 298. והיה לפי שעה: זוהי הגדרת ההבדל בין
 המשכן, קדושה ארעית, למקדש, קדושה קבועה ונצחית - לקו"ש ח"ז ע' 141, סה"ש תנש"א ח"ב ע' 895, ח"ג ע' 471, ח"ד ע' 49. **שנבנה:** מדוע לא "משנבחר"? -
 למרות זאת, גם בבניית המשכן קיימו את הציווי "ועשו" - לקו"ש ח"ב ע' 149, ח"ג ע' 39. **הלכה ב:** בהתאם לשיטתו בעיקר המקדש, מביא רבינו
 את סדר השתלשלות בניית המשכן - לקו"ש ח"ב ע' 134. הסבר נוסף: משום שאיסור עשיית תבנית המקדש הוא גם כתבנית המקדש בשילה ונוב
 - לקו"ש ח"ט ע' 299. **בית:** "בית" ביחס למשכן ו"אוהל" ביחס למקדש - לקו"ש ח"ט ע' 471, ח"ג ע' 49. **שנבנה:** מדוע לא "משנבחר"? -
 לקו"ש ח"ב ע' 84. **נאסרו:** לה: דיון במהות האיסור - לקו"ש ח"ט ע' 466, ח"ג ע' 136, ח"ד ע' 47. אם בניית בתי כנסת נכללת במצוה
 "ועשו לי מקדש" - לקו"ש ח"ז ע' 127, ח"ג ע' 46. **בירושלים בלבד:** ב' דינים בקדושת ירושלים - לקו"ש ח"ז ע' 200. **זאת מנוחת:** נצחיות
 המקדש ודיוק הלשון "מנוחת" - לקו"ש ח"ט ע' 466. **עדי עד:** מצד בחירת הקב"ה. טעם הוספת פסוק זה - לקו"ש ח"ט ע' 467, ח"ג ע' 12, ח"ד ע'
 142, ח"ג ע' 25, ח"ד ע' 145, ח"ג ע' 47. **ומעין:** ביוחזקאל: שייכות המקדש השני למקדש העתידי - סה"ש תש"נ ח"ב ע' 625, ח"ג ע' 92, ח"ד ע' 120. **וקדושת**
ה: דיוק סדר ההלכות הבאות - לקו"ש ח"א ע' 121, ח"ג ע' 40. **שון:** הבית: קדושת המקדש מורכבת מפרטים רבים - לקו"ש ח"ב ע' 20. **וקדושת**
האחד תלוי: בקדושת ממנו - לקו"ש ח"א ע' 151. **אולם:** מניין שהוא עיקר בבנין? - לקו"ש ח"ט ע' 306, ח"ג ע' 58. ומדוע לא מצינו "אולם"
 במשכן? - לקו"ש ח"ז ע' 141, ח"ג ע' 48. **הוא הנקרא עזרה:** ברין החלת קדושת חצר אוהל מועד - לקו"ש ח"א ע' 219.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שני י"ד תמוז - ספר עבודה - הלכות בית הבחירה קט

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ל) אבנים גדולות שחצבו אותם מההר. (לא) לבנים מטיט שעשויות בידי אדם. (לב) חותכים ומפצלים. (לג) אבנים כבדות. (לד) אבנים שמסותות בברזל. (לה) ויש כאן סתירה בין הפסוקים, בפסוק הראשון כתוב שהיו אבנים מסותות, ובפסוק השני כתוב שלא נשמע קול כלי ברזל – אלא מובן, שרק בתוך הבית אסור, אבל מחוץ להר הבית מותר.

~ נקודות משיחות קודש ~

“ואין מפצלין את אבני הבנין בהר הבית, אלא מפצלין אותן ומסתתין אותן מבחוץ, ואחר כך מכניסין אותן לבנין”.

וי"ל הרמז בדבר, שפעולת סיתות האבנים בעבודת האדם, היא ענין ביטול לב האבן על ידי מרירות (היפך השמחה) שצריך להיות “מבחוץ” דווקא, כיון שאינו אלא הכנה לעבודה, ואילו העבודה עצמה (הבנין בהר הבית) היא מתוך שמחה.

(י"ן מלכות, ספר עבודה, סימן ז
מתוך רמב"ם “פרס המלך”)

ו. וְעוֹשִׁין בַּמִּקְדָּשׁ שְׂבָעָה בָּלִים: מִזְבֵּחַ לְעוֹלָה וְלִשְׁאָר הַקְּרָבָנוֹת; וְכִכְשִׁי שְׁעוּלִין בּוֹ לְמִזְבֵּחַ, וּמְקוֹמוֹ לִפְנֵי הָאוֹלָם, מְשוּפָּה לְדָרוֹם⁵; וְכִיּוֹרִי וְכִנּוֹי⁶, לְקֹדֶשׁ מִמֶּנּוּ הַפְּהִינִים יְדִיהֶם וְרַגְלֵיהֶם לְעִבּוּדָה⁷, וּמְקוֹמוֹ בֵּין הָאוֹלָם וְלְמִזְבֵּחַ, מְשוּפָּה לְדָרוֹם שֶׁהוּא שְׂמָאל הַנִּכְנָס לַמִּקְדָּשׁ⁸.

יח) עליה משופעת שדרכה עולים למזבח. (יט) בתוך העזרה ומחוץ לאולם, כשהוא נמצא בצד דרום העזרה. (כ) דוד מים גדול, שיוצאים ממנו ברוזים. (כא) בסיס הכיור. (כב) לפני העבודה במקדש הכהנים היו צריכים לרחוץ את ידיהם ורגליהם. (כג) כי נכנסים למקדש מכיוון מזרח.

ימזבֵּחַ לְקִטְרֵת, וּמִנּוֹרָה, וְשִׁלְחָן; וְשִׁלְשֵׁתָם בְּתוֹךְ הַקִּדְשִׁי⁹, לִפְנֵי קֹדֶשׁ הַקִּדְשִׁים.

כד) כלומר בהיכל.

ז. הַמִּנּוֹרָה בְּדָרוֹם מִשְׂמָאל הַנִּכְנָס, וְשִׁלְחָן מִיָּמִין שְׁעָלָיו לַחֵם הַפָּנִים; וּשְׁנֵיהֶם בְּצַד קֹדֶשׁ הַקִּדְשִׁים מִבְּחוּץ¹⁰. וּמִזְבֵּחַ הַקִּטְרֵת מְשוּפָּה מִבֵּין שְׁנֵיהֶם לְחוּץ¹¹. וְעוֹשִׁין בְּתוֹךְ הָעֵזְרָה גְּבוּלִין¹² - 'עַד פֶּאֶן לִישְׂרָאֵל', 'עַד פֶּאֶן לַפְּהִינִים'¹³; וּבּוֹנִים בָּהּ בָּתִּים לִשְׂאָר צְרָכֵי הַמִּקְדָּשׁ, כָּל בֵּית מֶהֱם נִקְרָא 'לִשְׂכָּה'¹⁴.

כה) קרובים לקודש הקודשים, ונמצאים מחוץ לקודש הקודשים. (כו) מזבח הקטורת נמצא בין המנורה והשולחן, אך לא בקו ישר, אלא משוך מהם לכיוון מזרח. (כז) סימנים לגבול. (כח) כלומר, עד כאן “עזרת ישראל”, ומכאן ואילך “עזרת הכהנים” שישאל אינם יכולים להיכנס לשם, כפי שסיביר הרמב"ם בהמשך. (כט) כפי שסיביר הרמב"ם בהמשך.

ח. כְּשֶׁבּוֹנִין הַהֵיכָל וְהָעֵזְרָה, בּוֹנִין בְּאַבְנֵים גְּדוֹלוֹת; וְאִם לֹא מְצָאוּ אַבְנֵים, בּוֹנִין בְּלִבְנֵים¹⁵. וְאִין מִפְּצָלִין¹⁶ אֶת אַבְנֵי הַבִּנְיָן בְּהַר הַבֵּית, אֶלָּא מִפְּצָלִין אוֹתָן וּמִסְתַּתִּין אוֹתָן מִבְּחוּץ, וְאַחַר כֵּן מְכַנְסִין אוֹתָן לַבִּנְיָן, שְׁנָאֵמַר¹⁷: “אַבְנֵים גְּדוֹלוֹת אַבְנֵים יְקָרוֹת¹⁸ לְסֵד הַבֵּית, אַבְנֵי גְזִית¹⁹”, וְאוֹמְרִים: “וּמִקְבּוֹת [פְּטִישִׁים] וְהַגְרָזָן כָּל כְּלֵי בְרִזָּל, לֹא נִשְׁמַע בְּבֵית בְּהִבְתּוֹ”²⁰.

5. מלכים א, ה, לא. 6. שם, ו, ז.

הפניות לשיחות קודש

שבעה כלים: מדוע לא הוזכר הארון? – לקו"ש חכ"א ע' 158. באבנים: רמז לספירת המלכות, שתתגלה בשלמות לעתיד – סה"ש תשנ"ב ח"א ע' 234. מפצלין . . מבחוץ: ביאור פנימי בזה – סה"ש תשמ"ט ח"א ע' 248 הע' 44. הלכה ט: יישוב השגת הראב"ד – לקו"ש חכ"ח ע' 219. כיצד

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

כפי פת הצבור, שְׁנֵאמַר⁷: "וְלִרְוֹמָם אֶת בֵּית אֱלֹהֵינוּ". וּמִפְּאָרִין אוֹתוֹ וּמִיִּפִּין כָּפִי כֶּחָן. וְאִם יִכּוֹלִין לְטִיחַ אוֹתוֹ כְּלוּ בְּזָהָב וְלִהְגָּדִיל בְּמַעֲשֵׂיו - הָרִי זֶה מִצֵּה.

יב. אֵין בּוֹנִין אֶת הַמִּקְדָּשׁ בְּלִילָה, שְׁנֵאמַר⁸: "וּבַיּוֹם הַקִּים אֶת הַמִּשְׁכָּן" - בַּיּוֹם מְקִימִין, לֹא בְּלִילָה; וְעוֹסְקִין בְּבִנְיָן מַעֲלֹת הַשֹּׁחַר עַד צֹאת הַכּוֹכָבִים. וְהַפֶּל חֲבִין לְבָנוֹת וּלְסַעַד בְּעֶצְמָם וּבְמִמוֹנָם, אֲנָשִׁים וְנָשִׁים, כְּמִקְדָּשׁ הַמִּדְבָּר⁹; וְאֵין מִבְטְלִין תִּינוּקוֹת שֶׁל בֵּית רַבִּן לְבִנְיָן. וְאֵין בִּנְיָן מִקְדָּשׁ דּוֹחָה יוֹם טוֹב.

(לט) כמו בבניין משכן משה, כמו שכתוב "ויבואו האנשים על הנשים", ו"וכל אשה חכמת לב בידיה טור". (מ) מלימוד התורה.

יג. הַמְזֻבָּח, אֵין עוֹשִׂין אוֹתוֹ אֶלָּא בִּנְיָן אֲבָנִים. וְזֶה שְׁנֵאמַר בַּתּוֹרָה¹⁰: "מִזְבֵּחַ אֲדָמָה תַעֲשֶׂה לִּי" - שִׁיְהִיה מְחֻבָּר בְּאֲדָמָה¹¹; שְׁלֹא יִבְנוּהוּ לֹא עַל גְּבִי כַפִּין¹², וְלֹא עַל גְּבִי מַחְלוֹת¹³; וְזֶה שְׁנֵאמַר¹⁴: "וְאִם מִזְבֵּחַ אֲבָנִים" - מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמָדוֹ שְׁאִינוֹ רְשׁוֹת אֶלָּא חוֹבָה מִד.

(מא) אין הכוונה שהמזבח יהיה בנוי מאדמה, אלא שיהיה מחובר לאדמה. (מב) קשתות אבן שעליהם יבנו את המזבח. (מג) מערות. (מד) אף-על-פי שהפסוק משתמש בלשון "ואם", שמשמע רשות, למדו שזה חובה.

יד. כָּל אֶבֶן שֶׁנִּפְגְּמָה כְּדִי שֶׁתַּחְגֹּר בָּהּ הַצִּפְרֹן¹⁵, כְּסִכִּין שֶׁל שְׁחִיטָה מִי - הָרִי זֶה פְּסוּלָה לְכַבֵּשׁ וְלִמְזַבֵּחַ, שְׁנֵאמַר¹⁶: "אֲבָנִים שְׁלֵמוֹת תִּבְנֶה אֶת מִזְבֵּחַ ה'". וּמֵהִיכָן הָיוּ מְבִיאִין אֶבֶן מִזְבֵּחַ¹⁷? מִבְּתוּלַת הַקֶּרֶקַע [-קֶרֶקַע שֶׁלֹא נִחְרְשָׁה] - חוֹפְרִין עַד שֶׁמִּגִּיעִין לְמָקוֹם הַנָּכָר שְׁאִינוֹ מְקוֹם עֲבוֹדָה וּבִנְיָן¹⁸, וּמוֹצִיאִין מִמֶּנּוּ הָאֲבָנִים, אוֹ מִן

(מה) שהחודר הציפורן יכול להיכנס במקום שהאבן נפגמה (מו) אם מעבירים ציפורן על סכין של שחיטה ומרגישים את הפגימה בסכין, היא פסולה. (מז) אבנים שלמות שאין בהם פגימה. (מח) מקום שאף פעם לא עבדו שם.

טו. וְאֶבֶן הַיֶּכֶל וְעֲזָרוֹת שֶׁנִּפְגְּמוּ אוֹ שֶׁנִּגְמְמוּ¹⁹ - פְּסוּלוֹת; וְאֵין לָהֶן פְּדִיּוֹן, אֶלָּא נִגְזָזִין.

(מט) שנחטכה חתיכה שלמה מהאבן, והאבן לא פגומה. (נ) אי אפשר לפדות אותם, ולהשתמש בהם לחול, מפני שהשתמשו בהם לקודש.

כ. כָּל אֶבֶן שֶׁנִּגְע בָּהּ הַבְּרִזָּל - אֵף עַל פִּי שְׁלֹא נִפְגְּמָה - פְּסוּלָה לְבִנְיָן הַמְזֻבָּח וּבִנְיָן הַכֶּבֶשׂ²⁰, שְׁנֵאמַר²¹: "כִּי חִרְבְּךָ הִנֵּפֶת עָלֶיהָ, וְתַחֲלִלָּה". וְהַבּוֹנֶה אֶבֶן שֶׁנִּגְע בָּהּ בְּרִזָּל בְּמִזְבֵּחַ אוֹ בַּכֶּבֶשׂ - לוֹקָה, שְׁנֵאמַר²²: "לֹא תִבְנֶה אֶתֵּהָ גִזִּית"; וְהַבּוֹנֶה אֶבֶן פָּגוּם, עוֹבֵר בַּעֲשָׂה²³.

(נא) אבל להיכל ולעזרה אם זה היה מחוץ להר הבית - כשרות. (נב) עובר על מצוות עשה שנאמר "אבנים שלמות תבנה את מזבח ה' אלקיך".

כז. אֶבֶן שֶׁנִּפְגְּמָה אוֹ שֶׁנִּגְע בָּהּ הַבְּרִזָּל אַחֵר שֶׁנִּבְנִית בְּמִזְבֵּחַ - אוֹתָהּ הָאֶבֶן פְּסוּלָה, וְהַשְּׂאֵר כְּשֵׁרוֹת²⁴.

(נג) כלומר, למרות שעכשיו היא מחוברת למזבח, ושאר האבנים מחוברות אליה - רק היא נפסלת.

השנת הראב"ד ומלבינין • [מסיידים] אֶת הַמְזֻבָּח פְּעָמִים בַּשָּׁנָה, בַּפֶּסַח וּבְחֻגֵּי; וּכְשֶׁמִּלְבְּנִין אוֹתוֹ, מְלַבְּנִין אוֹתוֹ בְּמַפְּהָיָה, אֲבָל לֹא בַּכֶּפֶס שֶׁל בְּרִזָּל²⁵, שְׁמָא יִגַּע בָּאֶבֶן וַיִּפְסֵל.

7. עזרא, ט, ט. 8. במדבר-בהעלותך, ט, טו. 9. שמות-יתרו, כ, כ. 10. שם, פסוק כא. 11. דברים-כי-תבוא, כז, ו. 12. שמות-יתרו, כ, כא. 13. שם.

בנו סוכה בעזרה בחג הסוכות? - לקו"ש חכ"ט ע' 497. אין... בלילה: אם גם הכלים בכלל זה - לקו"ש חכ"א ע' 254 והע' 43. והכול: אף שלכאורה, בפעולה נשגבה כזו היו צריכים לעסוק רק אנשים מיוחדים! - סה"ש תשנ"ב ח"ב ע' 383. ובממונא: אין זו חובת גברא אלא חובת חפצא: בכדי שתשרה השכינה במקדש, "ושכנתו בחוכם", נדרשת עבודה, "ועשו לי מקדש" - לקו"ש ח"ל ע' 118. אם גם בבית השלישי כך - לקו"ש ח"ל ע' 200. ונשים: חידוש גדול! - לקו"ש ח"א ע' 109 הע' 7. במקדש המדבר: בפנימיות הענינים - לקו"ש חט"ז ע' 473, חכ"א ע' 154. ואין... טוב: מדוע? - לקו"ש חכ"א ע' 241. הלכה יד: ביאור ההלכה באריכות רבה - לקו"ש חכ"ט ע' 153, יין מלכות סצ"ו. שלמות היו: מדוע לא הזכיר רבינו את סיתות האבנים בשמיר? - לקו"ש חכ"ז ע' 170 והע' 15.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

אֹתָן לְגִבּוֹהַּ. וְכָלִי גִבּוֹהִי^י - עַד שֶׁלֹּא נִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן גִּבּוֹהַּ, רִשְׁאֵי לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן הֲדִיט; וּמִשִּׁשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן גִּבּוֹהַּ, אֲסוּרִין לְהֲדִיט. אֲבָנִים וְקוֹרוֹת שֶׁחֲצֹבָן לְשֵׁם בֵּית הַפִּנְסֵת, אֵין בּוֹנִין אוֹתָן בְּהַר הַבֵּית^י.

(סה) אם לא נעשו לשם שמים, למרות שעדיין לא השתמשו בהם. (סו) שהתכוונו לעשות אותו לשם שמים. (סז) למרות שהם מיועדים לצורך מצווה, זה נקרא שחצבו אותם לשם הדיוט.

(נד) לפני חג הפסח ולפני חג הסוכות. (נה) מסיידים את האבנים באמצעות מפות שטבולות בסיד. (נו) כמו 'שפכטל' - כלי שרגילים לסייד בו.

יז. אֵין עוֹשִׂין מִדְּרָגוֹת לַמִּזְבֵּחַ, שֶׁנֶּאֱמַר^י: "וְלֹא תַעֲלֶה בַמַּעֲלֹת [מִדְּרָגוֹת] עַל מִזְבְּחִי"; אֲלֹא בּוֹנִין כְּמוֹ תֵּל בְּדְרוֹמוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ, מִתְמַעֵט וְיֹרֵד מֵרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ עַד הָאָרֶץ; וְהוּא הַנִּקְרָא 'כְּבֹשֶׁ'. וְהַעוֹלָה בַּמַּעֲלֹת עַל הַמִּזְבֵּחַ, לֹוּקָה.

וכן הנותץ אֵין אחת מן המזבֵּחַ או מִכָּל הַהִיכָל או מִבֵּין הָאוֹלָם וְלַמִּזְבֵּחַ, דֶּרֶךְ הַשְּׁחֵתָה^י - לֹוּקָה, שֶׁנֶּאֱמַר^י: "וְנִתְּצָתֶם אֶת מִזְבְּחֶתֶם .. לֹא תַעֲשִׂין כֵּן לַה' אֱלֹהֵיכֶם".

(נז) שמתכוון להרוס, אבל אם כוונתו לתקן - מותר.

יח. הַמְנוּרָה וְכָלִיהָ, וְהַשְּׁלֶחֶן^י, וְכָלִיו, וּמִזְבֵּחַ הַקְטָרֶת^י וְכָל כְּלֵי הַשֶּׁרֶת - אֵין עוֹשִׂין אוֹתָן אֲלֹא מִן הַמִּתְכַּת בְּלָבָד; וְאִם עָשׂוּ אוֹתָן שֶׁל עֵץ או עֶצֶם או אֶבֶן או שֶׁל זָכוּכִית, פְּסוּלִין.

(נח) הכוונה לציפוי השולחן. (נט) הכוונה לציפוי המזבח.

יט. הָיוּ הַקָּהָל עֲנִיִּים, עוֹשִׂין אוֹתָן אֶפְלוֹ שֶׁל בְּדִיל^י; וְאִם הָעֲשִׂירִי, עוֹשִׂין אוֹתָן שֶׁל זָהָב. אֶפְלוֹ הַמְזֻקָּתִים^א וְהַשְּׁפוּדִין^ב וְהַמְגֻרְפוֹת^ג שֶׁל מִזְבֵּחַ הָעוֹלָה, וְהַמְדוּתִים^ד - אִם יֵשׁ כַּח [ויכולת] בַּצָּבוֹר, עוֹשִׂין אוֹתָן שֶׁל זָהָב. אֶפְלוֹ שְׁעָרֵי הָעֶזְרָה - מִחִפִּין אוֹתָן זָהָב, אִם מִצָּאָה יָדָם.

(ס) מתכת פשוטה. (סא) שזורקים בהם את דם הקורבנות. (סב) שהופכים בהם את הקורבנות על המזבח. (סג) כלי להסיר את הדשן מהמזבח. (סד) כלי מדידה שהיו במקדש.

כ. אֵין עוֹשִׂין כָּל הַפְּלִים מִתְחַלְתָּן, אֲלֹא לְשֵׁם הַקֹּדֶשׁ; וְאִם נַעֲשׂוּ מִתְחַלְתָּן לְהֲדִיט^ה, אֵין עוֹשִׂין

~ יום שלישי ט"ו תמוז ~

פֶּרֶק ב

מזבח העולה - מקומו ומידותיו.

א. הַמִּזְבֵּחַ, מְקוֹמוֹ מְכוּן [מדויק] בְּיֹתֵר; וְאֵין מַשְׁנִין אוֹתוֹ מִמְּקוֹמוֹ לְעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר^י: "וְזֶה מִזְבֵּחַ לְעֹלָה לְיִשְׂרָאֵל"^א. וּבַמִּזְבֵּחַ נֶעֱקֵד יִצְחָק אֲבִינוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר^י: "וְלֹךְ לֹךְ אֶל אֲרֶץ הַמּוֹרִיָּה", וְנֶאֱמַר^י: "וַיִּכֶן שְׁלֹמֹה אֶת הַבַּיִת בְּהַר הַמּוֹרִיָּה".

(א) כלומר, זה ולא אחר.

ב. וּמִסֵּרֶת בֵּיד הַפֶּל, שֶׁהַמְּקוֹם שֶׁבָּנָה בּוֹ דָּוִד וְשְׁלֹמֹה הַמִּזְבֵּחַ בְּגֵן אֲרוֹנָה - הוּא הַמְּקוֹם שֶׁבָּנָה בּוֹ אֲבִרָהָם הַמִּזְבֵּחַ וְעָקֵד עָלָיו יִצְחָק, וְהוּא הַמְּקוֹם שֶׁבָּנָה בּוֹ נֹחַ כְּשִׁנְעָא מִן הַתְּבֵה, וְהוּא הַמִּזְבֵּחַ שֶׁעָלָיו הִקְרִיב קִין וְהָבֵל, וְבוֹ הִקְרִיב אָדָם הָרִאשׁוֹן כְּשֶׁנִּבְרָא קֶרֶבֶן, וּמִשֵּׁם נִבְרָא; אֲמָרוּ חֲכָמִים^י: "אָדָם מִמְּקוֹם כְּפָרְתוֹ נִבְרָא"^ב.

(ב) האדם נברא מהעפר ממקום המזבח, ותפקידו של המזבח לכפר על האדם.

14. שמות-יתרו, כ, כב. 15. דברים-ראה, יב, ג'ד. 16. דברים הימים א, כב, א. 17. בראשית-וירא, כב, ב. 18. מלכים-א, ו, יד. דברי הימים-ב, ג, א. 19. ירושלמי נזיר פ"ז ח"ב ובראשית-רבה פ"ד, ה.

לוקה: מדוע לא הובא איסור פסיעה גסה על המזבח? - לקו"ש חכ"א ע' 121. לשם הקודש: "לשמה" במזבח ובכל הכלים - לקו"ש חכ"ד ע' 255 הע' 38. פרק ב: בפרקים אלו קאי בכלי השרת ולא מנה ביניהם את ארון הקודש משום שאילו לשיטתו במטרת המקדש - יין מלכות ס"ח. הלכה א: בחירה מיוחדת במזבח - לקו"ש חכ"ט ע' 160. ביאור לשון רבינו בהלכות הבאות בהרחבה - לקו"ש ח"ל ע' 68. מקומו מכוון ביותר: ושאר הענינים במקדש אינם מכוונים! - יין מלכות ס"ז. דיוק הלשון "ביותר" - לקו"ש חכ"ד ע' 652. הלכה ב: החילוק בין מ"ש קודם למ"ש כאן וביאור דיוק הלשונות - לקו"ש ח"ט ע' 140 ובהע'. אדם .. נברא: נותן כח לאדם לכפר על עוונותיו גם בגלות - סה"ש תשמ"ה ח"ב ע' 546 הע' 49. והרי מקום המזבח רחוק מגן עדן, מקום יצירת האדם?! - סה"ש תשמ"ט ח"א ע' 357 הע' 25 ושוה"ג. מדוע רק ביחס לאדם הובא שממקום כפרתו נברא? - לקו"ש ח"ט ע' 143.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

שְׁמוֹנֶה וְעֶשְׂרִים אָמָה וְאַרְבָּעָה טַפָּחִים. וּמְקוֹם הַקְּרָנוֹת, אָמָה מִזֶּה וְאַמָּה מִזֶּה סָבִיב^י; וְכֵן מְקוֹם רִגְלֵי הַכֹּהֲנִים, אָמָה סָבִיב^י; וְנִמְצָא מְקוֹם הַמַּעֲרָכָה, רֹחֵב • אַרְבַּע וְעֶשְׂרִים אָמָה וְאַרְבָּעָה טַפָּחִים, עַל אַרְבַּע וְעֶשְׂרִים אָמָה וְאַרְבָּעָה טַפָּחִים^{טו}.

(י) מתחילים מתחתית המזבח: חמישה טפחים לגובה, וחמישה טפחים לתוך הריבוע – וזה היסוד, שאמת גובהו היא חמישה טפחים. (יא) אורך ורוחב המזבח מעל היסוד הוא 30 אמה ו-2 טפחים (כי תחתית המזבח 32 על 32 אמה, כפי שאמר בהלכה ה', והיסוד הפחית חמישה טפחים מכל צד). (יב) נקרא כך מפני שהוא סובב ומקיף את כל המזבח מארבע רוחותיו, בניגוד ליסוד שלא היה מקיף מארבע רוחות. (יג) קרנות המזבח שהיו מעל המזבח בארבע פינותיו, כל קרן הייתה ברוחב אמה על אמה. (יד) מקום שהכהנים היו צריכים ללכת מסביב על המזבח, רוחבו היה אמה. (טו) המזבח בתחתיתו התחיל ב-32 אמה, הפחתנו ברוחבו חמישה טפחים של היסוד, אחר כך עוד חמישה טפחים של הסובב, אמה של הקרנות ועוד אמה של מקום רגלי הכהנים – סך הכל נשאר למקום המערכה: 24 אמות ו-4 טפחים.

ח. גִּבְהָ פֶּלֶךְ קָרֵן וְקָרֵן, חֲמִשָּׁה טַפָּחִים; וְרִבּוּעַ פֶּלֶךְ קָרֵן, אָמָה עַל אָמָה. וְאַרְבַּע הַקְּרָנוֹת חֲלוּלִין הָיוּ מִתּוֹכָן^{טז}. וְגִבְהָ מְקוֹם הַמַּעֲרָכָה^{יז}, שְׁמוֹנֶה עָשָׂר טַפָּחִים. וְנִמְצָא חֲצִי גִבְהַת הַמְּזֻבָּח, כְּשִׁשָּׁה טַפָּחִים מִסּוֹף הַסּוֹבֵב וּלְמִטָּה^{יח}.

(טז) ללא מילוי. (יז) החלק שמהסובב עד למעלה. (יח) אמצע המזבח הוא 6 טפחים מתחת לסובב.

ט. וְחוּט שֶׁל סִקְרָא^{יט} הִיָּה חֲגִיר בְּאֲמָצֵעַ הַמְּזֻבָּח, לְהַבְדִּיל בֵּין דָּמִים הַעֲלִיזִים לְדָמִים הַתַּחְתּוֹנִים^כ:

ג. מִדּוֹת הַמְּזֻבָּח מְכֻוֶּנֶת הַרְבֵּה, וְצוּרְתוֹ יְדוּעָה אִישׁ מְאִישׁ. וּמְזֻבָּח שְׁבָנוּ בְּגִי הַגּוֹלָה^{כא}, כְּעֵין מְזֻבָּח שְׁעִתִּיד לְהַבְנוֹת עֲשׂוּהוּ; וְאֵין לְהוֹסִיף עַל מִדָּתוֹ, וְלֹא לְגַרֵעַ מִמֶּנָּה.

(ג) עולי בבל שבנו את בית המקדש השני.

ד. וְשִׁלְשָׁה נְבִיאִים עָלוּ עִמָּהֶן מִן הַגּוֹלָה - אֶחָד הָעִיד לָהֶם עַל מְקוֹם הַמְּזֻבָּח, וְאֶחָד הָעִיד לָהֶם עַל מִדּוֹתָיו, וְאֶחָד הָעִיד לָהֶם שְׁמִקְרִיבִין עַל הַמְּזֻבָּח הִיָּה כָּל הַקְּרָנוֹת אֵף עַל פִּי שְׂאִין שֵׁם בֵּיתָה^{כב}.

(ד) חגי, זכריה ומלאכי. (ה) למרות שעדיין לא בנו את בית המקדש, אם בנו מזבח – אפשר להקריב עליו קורבנות.

ה. מְזֻבָּח שְׁעֵשָׂה מִשָּׂה, וְשְׁעֵשָׂה שְׁלֹמֹה, וְשְׁעֵשׂוּ בְּגִי הַגּוֹלָה, וְשְׁעִתִּיד לַעֲשׂוֹת - כִּלְכָן עָשָׂר אֲמוֹת גִּבְהָ פֶּלֶךְ אֶחָד מֵהֶן; וְזֶה שְׁפָתוֹב בַּתּוֹרָה^{כג}: "שִׁלְשׁ אֲמוֹת קָמְתוּ" - מְקוֹם הַמַּעֲרָכָה [סידור העצים] בְּכִבְדִּי. וּמְזֻבָּח שְׁעֵשׂוּ בְּגִי הַגּוֹלָה, וְכֵן הָעִתִּיד לְהַבְנוֹת - מִדַּת אֲרָכּוֹ וְרֹחְבוֹ, שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם אֲמוֹת עַל שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם אֲמוֹת^{כד}.

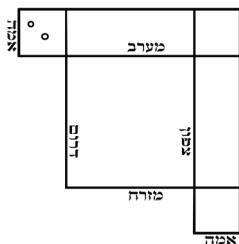
(ו) חלקו העליון של המזבח, היכן שהיו מסדרים את העצים. (ז) החלק התחתון של המזבח.

ו. עָשָׂר אֲמוֹת שֶׁל גִּבְהַת הַמְּזֻבָּח - מֵהֶן בְּאֲמָה בַּת חֲמִשָּׁה טַפָּחִים, וּמֵהֶן בְּאֲמָה בַּת שִׁשָּׁה טַפָּחִים^{כה}; וְשָׂאֵר כָּל אֲמוֹת הַבִּנְיָן, בַּת שִׁשָּׁה טַפָּחִים. וְגִבְהַת כָּל הַמְּזֻבָּח, שְׁמוֹנֶה וְחֲמִשִּׁים טַפָּחִים^{כו}.

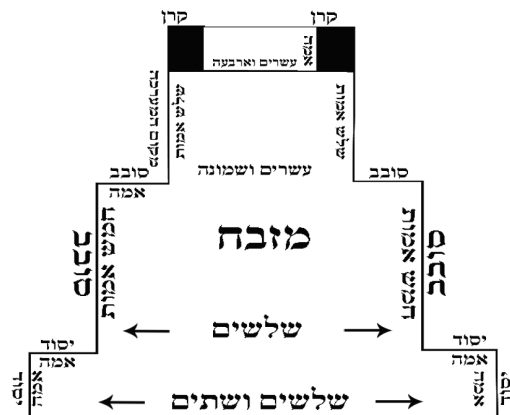
(ח) חלק מאמות גובה המזבח הייתה מאמה שמורכבת מחמישה טפחים, וחלקן היו מאמות שמורכבות מחמישה טפחים. (ט) שהם סך הכל עשר אמות, שמונה אמות של שישה טפחים, ושתי אמות של חמישה טפחים.

ז. וְכֵן הִיָּתָה מִדָּתוֹ וְצוּרְתוֹ: עֲלֶה חֲמִשָּׁה טַפָּחִים, וְכִנֵּס חֲמִשָּׁה טַפָּחִים - זֶה הוּא יְסוֹד; וְנִמְצָא רֹחֵב שְׁלֹשִׁים אָמָה וּשְׁנֵי טַפָּחִים, עַל רֹחֵב שְׁלֹשִׁים אָמָה וּשְׁנֵי טַפָּחִים^{כז}. עֲלֶה שְׁלֹשִׁים טַפָּחִים, וְכִנֵּס חֲמִשָּׁה טַפָּחִים - זֶה הוּא סוֹבֵב^{כח}; וְנִמְצָא רֹחְבוֹ שְׁמוֹנֶה וְעֶשְׂרִים אָמָה וְאַרְבָּעָה טַפָּחִים, עַל

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

וְנִמְצָא גִבְהוֹ מִן הָאָרֶץ עַד מְקוֹם הַמַּעֲרָכָה, תִּשַּׁע אַמּוֹת פָּחוֹת טַפַּח^{כא}; וְזוֹ הִיא צוּרְתוֹ לְפִי מְדוּתוֹ:

כה) שבאמצעות הטבעת היו מרימים את הטבלה. כו) חלל קטן שתחת היסוד.

יג. וְכִבְשֵׁי הָיָה פָּנוּי לְדְרוֹמוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ - אָרְכּוֹ שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם^{כח}, עַל רֹחַב שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה; וְהָיָה אוֹכַל בְּאֶרֶץ שְׁלֹשִׁים אַמָּה מֵצֵד הַמִּזְבֵּחַ^{כט}, וּפּוֹרֵחַ מִמֶּנּוּ אַמָּה עַל הַיִּסּוּד וְאַמָּה עַל הַסּוּבֵב^ל. וְאוֹרֵי מַעַט הָיָה מִפְסִיק בֵּין הַכֶּבֶשׁ לַמִּזְבֵּחַ^{לא}, כְּדִי לִתֵּן אֶת הָאֲבָרִים בְּזִיקָה^{לב}. וְגִבְהַ הַכֶּבֶשׁ תִּשַּׁע אַמּוֹת פָּחוֹת שְׁתוּת^{לג}, עַד פְּגָד הַמַּעֲרָכָה.

כז) שיפוע שמתחיל מראש המזבח עד שמגיע לרצפה. כח) כשמודדים בקו ישר, אך אורך השיפוע בפועל – ארוך יותר. כט) חלק הכבש שהיה צמוד לקרקע היה באורך שלושים אמה עד למזבח. ל) הכבש היה מתרחב ונכנס לכיוון המזבח אמה מעל היסוד, ואמה מעל הסובב – כך שלמעלה אורכו 32 אמה. לא) הכבש לא היה צמוד ממש למזבח, אלא היה רווח קטן. לב) את איברי הקורבנות היו צריכים לזרוק על המזבח, לכן היה רווח קטן בין הכבש למזבח, כדי שהכהן יעמוד על הכבש ויזרוק על המזבח. לג) היינו, פחות טפח.

יד. וּשְׁנֵי כִבְשִׁים קִטְנִים יוֹצְאִים מִמֶּנּוּ, שֶׁבֶּהֶן פּוֹנִין לַיִּסּוּד וְלַסּוּבֵב^{לד}, וּמִבְדִּילִין מִן הַמִּזְבֵּחַ כְּמֵלֵא נִימָא^{לה}.

לד) מהכבש הגדול היו יוצאים ממנו שני כבשים קטנים, אחד מהם היה מגיע ליסוד, ואחד לסובב. לה) גם הכבשים הקטנים היו מרוחקים מהמזבח במרחק קטן של שורה.

וּחִלּוֹן הָיְתָה בְּמַעֲרְבוֹ הַשֵּׁנִי הָרִאשִׁי^{לו} וּרְבֻבָה הָיְתָה נִקְרָאת א"א לֹא כִי אֵלָּא חִלּוֹן לְבַד וְהַרְבֻּבָה לְבַד וְכֵן הִיא שְׁנוּיָה בְּמִסְכַּת מְדוּת.^{לז} אַמָּה, וְרִבּוּבָה • הָיְתָה נִקְרָאת, שֶׁבֶה נֹתֵנִין פְּסוּלֵי חֲטָאת הָעוֹף, עַד שֶׁתַּעֲבֹר צוּרְתָהּ^{לח} וְתִצָּא לְבֵית הַשְּׂרָפָה^{לט}.

יט) חוט בצבע אדום. כ) חלק מהקורבנות היו מזים את דמם מעל החוט, וחלק היו מזים מתחת לחוט. כא) שהרי אמת הגובה של היסוד היא חמישה טפחים, והסובב שלושים טפחים. סך הכל תשע אמות (בנות שישה טפחים כל אחת) פחות טפח.

י. יִסּוּד הַמִּזְבֵּחַ לֹא הָיָה מְקִיף מְאַרְבַּע רוּחוֹתָיו כְּמוֹ הַסּוּבֵב, אֲלָא הָיָה הַיִּסּוּד מְשוּף פְּגָדָה כָּל רוּחַ צָפוֹן וּמַעֲרָב, וְאוֹכַל^{לב} בְּדָרוֹם אַמָּה אַחַת וּבִמְזָרְחָ אַמָּה אַחַת^{לג}; וְכֵן דְּרוֹמִית מְזָרְחִית לֹא הָיָה לָהּ יִסּוּד.

כב) תופס מקום, בולט לצד דרום ומזרח רק לאורך אמה אחת.

יא. וּבִקְרָן מַעֲרִבִית דְּרוֹמִית^{לד} הָיוּ שְׁנֵי נִקְבִים כְּמִין שְׁנֵי חֲטָמִין^{לה} דְּקִין; וְהֵן הַנִּקְרָאִין 'שִׁיתִין': שֶׁהַדָּמִים יוֹרְדִין בָּהֶן וּמִתַּעֲרָבִין בְּאַמָּה^{לו}, וְיוֹצְאִין לְנַחַל קָדְרוֹן.

כג) של היסוד. כד) היו שופכים את הדם לתוך אותם נקבים, ומשם היה הדם נכנס לאמת מים שהייתה עוברת בעזרה.

יב. וּלְמִטָּה בְּרַצְפָּה בְּאוֹתָהּ הֶקְרַן - הָיָה מְקוֹם אַמָּה עַל אַמָּה, וְטַבְלָה שֶׁל שֵׁשׁ וְטַבַּעַת קְבוּעָה בָּהֶּ^{לז}, שֶׁבּוֹ יוֹרְדִין לְשִׁיתִי וּמִנְקִין אוֹתוֹ, וְזוֹ הִיא צוּרְתָהּ:

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

לו) בקירו המערבי של הכבש היה חלון. (לז) עד שהיא תרקיב. (לח) וישפרו אותם.

טפח, פסול; פחות מטפח, פשר; והוא שלא יהא בפשאר אכן פגומה^{מז}.

(מו) כלומר, מהסיד והטיח שעליו. (מז) ואכן פגומה פוסלת אפילו בכל שהוא.

טו. ושני שלחנות היו במערב הפכשילט - אחד של שיש, שנותנין עליו את האברים; ואחד של כסף, שנותנין עליו כלי השרת.

(לט) בעזרה, בצד מערב של הכבש.

פרק ג

המנורה, השולחן, מזבח הקטורת והכור.

א. המנורה, מפרכת צורתה בתורה. וארבעה גביעים^א ושני כפתורים^ב ושני פרחים^ג היו בקנה המנורה^ד, שנאמר^ה: "ובמנרה ארבעה גביעים, משקדים, כפתריה ופריה^ו"; ועוד פרח שלישי היה סמוך לירכה של מנורה, שנאמר^ז: "עד ירכה עד פריה^ח".

(א) עיטורים על המנורה בצורת גביעים. (ב) עיטורים בצורת כדור מוארך (כמו ביצה). (ג) עיטורים בצורת קערות, ששפת הקערה יוצאת כלפי חוץ. (ד) בקנה המרכזי של המנורה.

ב. ושלש רגלים היו לה^ה.

(ה) לבסיס המנורה.

ושלשה כפתורים אחרים היו בקנה המנורה, שממן יוצאין ששת הקנים, שלשה מצד זה, ושלשה מצד זה; ובכל קנה וקנה מהן, שלשה גביעים וכפתור ופרח, והכל משקדים כמו שקדים שקדים^ו בעשיתין^ז.

(ו) יש על העיטורים הרבה בליטות קטנות בדוגמת שקדים.

ג. נמצאו כל הגביעים שנים ועשרים, והפרחים תשעה, והכפתורים אחד עשר. וכלן מעבבין זה את זה; אפילו אחד מן השנים וארבעים^ח, מעבב את כלן.

(ז) שאם חסר אחד מהם המנורה אינה כשרה. (ח) הוא הסכום הכולל של הגביעים, הכפתורים והפרחים.

ד. במה דברים אמורים^ט? בפעשוה זהב; אבל של שאר מיני מתכות, אין עושין בה גביעים

טז. כשבנין המזבח, בונין אותו פלו אטום כמין עמוד^א, ואין עושין בו חלל כלל; אלא מביא אבנים שלמות גדולות וקטנות, ומביא סיד וזפת וקונגא^ב, וממחה ושופך לתוך מלבן גדול כמדתו^ג, ובונה ועולה.

(מ) עמוד מלא וסתום. (מא) מין מתכת, שבה מצפים כלי חרס. (מב) היו מכינים תבנית מעץ בגודל היסוד, ושופכים לתוכה את האבנים יחד עם הסיד והזפת עד שהם מתקשים, אחר כן היו מוציאים את התבנית, ומניחים תבנית בגודל הסובב וממלאים אותה, וכן הלאה עד שהמזבח כולו בנוי.

ונותן בתוך הבנין גוף של עץ או אכן בקרן דרומית מזרחית, כמדת היסוד^{מג}; וכן נותן בתוך כל קרן ומקנה^{מד}, עד שישלים הבנין ויסיר הגופים שבבתוך הבנין; כדי שתשאר קרן דרומית מזרחית בלא יסוד, וישארו הקרנות חלולין.

(מג) בתוך התבנית של היסוד היו מכניסים גוף עץ או אבן בצד דרום ומזרח ששם אין יסוד, ואת שאר החלל היה ממלא באבנים וטיט כפי שהסביר מקודם. (מד) שהיו בראש המזבח, והיו צריכים להיות חלולים.

יז. ארבע קרנות של מזבח, ויסודו, ורבעו - מעבבין^{מה}; וכל מזבח שאין לו קרן, ויסוד, וכבש, ורבע - הרי הוא פסול, שארבעתן מעבבין. אבל מדת ארפו, ומדת רחבו, ומדת קומתו - אינן מעבבין; והוא שלא יפחות מאמה על אמה ברום שלש אמות, כשעור מקום המערכה של מזבח מדבר.

(מה) את כשרות המזבח.

יח. מזבח שנפגם מבנינו^{מי} - אם נפגם מבנינו

21. שמות-תרומה, כה, לד. 22. במדבר-בהעלותך, ח, ד.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(כא) שפת הגביע רחבה, והולכים ונהיים צרים בסוף הגביע.
(כב) תפוחים שגדלים באזור ביירות. (כג) עגולים ככד.
(כד) ציורים שהיו מציירים על עמודים.

(ט) שעושים בה גביעים, כפתורים ופרחים. (י) שבדיעבד גם כשרים למנורה. (יא) משקל של "כיכר" זהב בדיוק. (יב) עשויה כולה מגוש אחד, ולא מחלקים שחוברו.

(יג) צבת שבו מסדרים את הפתילה בנרות השמן. (יד) כמין בויכין (=כפות) קטנים שחותרים בהם את האפר שבנר. (טו) לא נכללים במשקל הכולל של המנורה, שצריך להיות "כיכר". (טז) והיות והתורה חזרה פעם נוספת על המילים "זהב טהור" ביחס למלקחים והמחתות, משמע שהם לא כלולים ב"זהב הטהור" של המנורה עצמה. (יז) ולכן לא כתוב בתורה "נרותיה זהב טהור", כי הנרות הם חלק מהמנורה והם כלולים במשקל "כיכר".

(יח) בראש כל קנה וקנה, היה נר אחד ששם מכניסים את השמן והפתילות.

(יט) כלומר, פיות הפתילות נטו לכיוון הנר האמצעי.
(כ) כלומר, פי הפתילה נוטה למערב.

ושעל קנה) (של קני): אם הנרות פנו לנר האמצעי במעשה המנורה, ולא רק בפחילות או להיפך; דייק הגירסאות – לקו"ש חכ"ע' 62 והע' 21 ושוה"ג. **שפיהן .. קצר:** פיהן כלפי מטה ושוליהן למעלה. הטעם – לקו"ש חכ"ע' 164. **ונמשכין ועולין:** באלכסון! לא כטעות הנפוצה – לקו"ש חכ"ע' 168.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

מקטירין אותה. (לד) תבניות שעמם היו מכינים את צורת לחם הפנים.

טו. אלו הארבעה עשר קנים - נותן החלה הראשונה על עצמו של שלחן, ונותן בין ראשונה ושנייה שלשה קנים^ל, ובין כל חלה וחלה שלשה קנים, ובין ששית וחמישית שני קנים בלבד, לפי שאין על הששית אחרת^ל; נמצאו ארבעה עשר בכל מערכה.

(לה) בין החלה הראשונה לשנייה הניחו שלושה קנים, כדי שייכנס אוויר ביניהם והחלה לא תתעפש. (לו) החלה השישית הייתה העליונה מבין כל החלות שעל שולחן לחם הפנים. מכיוון שלא הייתה מונחת עליה חלה נוספת - כלומר, לא היה עליה משקל מלמעלה - די היה לה בשני קנים בלבד לתמיכה, בניגוד לשאר החלות שנתמכו בשלושה קנים, כדי לשאת את משקל החלות שמעליהן.

טז. ושני שלחנות היו באולם מבפנים על פתח הבית^ל - אחד של שיש, נותנין עליו לחם הפנים בכניסתו, ואחד של זהב, שנותנין עליו הלחם הפנים ביציאתו; שמועלין בקדש^ל ולא מורידין^ל.

(זז) באולם, לפני הכניסה להיכל. (לח) לכן עשו את השולחן הראשון של שיש, כי מהשולחן של השיש מעלין לשולחן לחם הפנים שעשוי זהב. (לט) ולכן השולחן השני עשוי זהב, כי לאחר שהלחם היה בשולחן לחם הפנים שעשוי זהב, אין מורידין ומניחים אותם על שולחן שחשוב פחות.

יז. מזבח הקטרת^ל היה מרבע, אמה על אמה; והוא נתון בהיכל, מכון בין הצפון לדרום^{מא}, משוף מבין השלחן והמנורה לחוץ^{מב}. ושלשתן היו מנחין משליש ההיכל ולפנים, כנגד הפרכת שמבדלת בין הקדש ובין קדש הקדשים^{מג}.

(מ) שעליו הקטירו את קטורת הסמים בלבד, מזבח זה נקרא גם "מזבח הזהב", כי היה עשוי עצי שטים מצופים זהב, וכן "מזבח הפנימי", כי עמד בתוך ההיכל - בשונה מהמזבח החיצון. (מא) בדיוק באמצע רוחב ההיכל, בין צפון לדרום. (מב) לא עומד בקו ישר עם המנורה והשולחן, אלא יוצא החוצה קצת כלפי מזרח. (מג) השולחן, המנורה והמזבח היו מונחים בתוך ההיכל, בשליש הקרוב לקודש הקודשים.

יא. ואכן היתה לפני המנורה, ובה שלש מעלות [מדרגות], שעליה כהן עומד ומטיב [=מכין להדלקה] את הנרות, ומניח עליה כלי שמנה ומלקחיה ומחתותיה בשעת הטבה.

יב. השלחן [של לחם הפנים] - היה ארכו שנים עשר טפח, ורחבו ששה טפחים; והיה מנה ארכו לארך הבית^כ ורחבו לרחב הבית^כ. וכן שאר כל הכלים שבמקדשי, ארזן לארז; חוץ מן הארון^כ, שהיה ארכו לרחב הבית; וכן גרות המנורה היו כנגד רחב • הבית, בין הצפון והדרום.

(כה) מצד מערב למזרח. (כו) מצד צפון לדרום. (כז) יתר השולחנות שהיו, כפי שיסביר להלן. (כח) ארון הברית בקודש הקודשים.

יג. ארבעה צניפין של זהב היו לשלחן^{כט}, מפעלין מראשיהן^ל, שהיו סומכין בהם [כמדפים] שתי המערכות של לחם הפנים, שנים מסדר זה ושנים מסדר זה^{לא}, והם הנאמרים בתורה^{לב}: "וקשותיו".

(כט) לשולחן היה ארבעה עמודים שהיו תומכים בלחמים, העמודים עמדו מהרצפה ועלו מעבר לגובה השולחן עד לגובה לחם הפנים. (ל) בחלק העליון של העמודים, הם היו מתפצלים לצדדים. (לא) על השולחן היו מונחים שתי סדרות של לחמים, וכל שני עמודים תמכו בסדר אחד.

יד. ועשרים ושמונה קנים של זהב, כל אחד מהן כחצי קנה חלולי^ל, היו לו - ארבעה עשר לסדר זה, וארבעה עשר לסדר זה; והן הנקראין^ל "מנקותיו". ושני הבזיכין [=כלים] שמניחין בהן הלבונה על השלחן בצד המערכות^{לג}, הן הנקראין^ל "פפותיו". והדפוסין^{לד} שעושין בהן לחם הפנים, הם הנקראין^ל "קערותיו".^{לד}

(לב) כל קנה היה עשוי כמו קנה חלול שחתכו אותו לאורך. (לג) יחד עם לחם הפנים, היו מביאים לבונה, ובשבת היו

25. שמות-תרומה, כה, כט. 26. שמות-ויקהל, לו, טז. 27. שם. 28. שם.

הלכה יב: החילוקים בין השולחן, עבודה בעולם, למנורה, ענין התורה - רשימת המנורה ספ"ד. רשימות ח' מ"ז ע' 9, רשימת המנורה סל"ז.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ישראל, אין לכם משא בכתף. עתה עבדו את ה' אלהיכם וגו'.

(א) צנצנת המן שמשה רבינו צווה לשמור. (ב) מטה אהרן שפרח, כפי שמופיע בפרשת קורח, והקדוש ברוך הוא ציווה לשמור אותו.

יח. הפיור - היו לו שנים עשר דד [=דוד], פדי שיהיו כל הפהנים המתעסקין בתמיד מקדשין

ממנו באחד מה. ומוכני • עשו לו מה, שיהיו פה המים תמיד; והיא הל, פדי שלא יהיו המים שפה נפסלין בלינה; שהפיור מפלי הקדש, ומקדש; וכל דבר שיתקדש בכלי קדש - אם לו, נפסל.

(מד) כי שנים עשר כהנים היו מתעסקים בהקרבת קורבן התמיד. (מה) דוד מים גדול, שהיו מלבישים מעל הכיור, והוא שימש כמתקן שממנו היה הכיור מתמלא במים. (מו) הסיבה שעשו את המוכני הייתה משום שאם נשארים מים בכיור במשך הלילה - נפסלים לשימוש, לפי הכלל שכל דבר שנשמר בתוך כלי קודש במשך לילה שלם - נפסל. כדי להימנע מהצורך לרוקן את הכיור בכל לילה ולמלא אותו מחדש בבוקר, עשו את המוכני - שאינו נחשב כלי קודש - וממנו היו ממלאים את הכיור מדי בוקר. כך המים נשמרו כשרים, ולא נפסלו בלילה.

פרק ד

מקום הארון, מידות ופרטי קודש הקודשים, ההיכל והאולם.

א. אכן היתה בקדש הקדשים במערבו, ועליה היתה הארון מנח, ולפניו צנצנת המן ומטה אהרן. ובעת שפנה שלמה את הבית, וידע שסופו לחרב, בנה מקום לגנוז בו הארון למטה, במטמוניות עמקות ועל לקלות; ויאשיהו המלך צוה, וגנזו אותן במקום שפנה שלמה, שנאמר²⁹: "ויאמר ללויים המבינים לכל ישראל הקדושים לה': תנו את ארון הקדש בבית אשר בנה שלמה בן דוד מלך

(ג) שבו היו מושחים כהנים ומלכים. (ד) אחרי שבנו את בית המקדש השני - כל הדברים האלו היו חסרים בו. (ה) אבני החושן. (ו) במשכן ובבית ראשון, הכהן הגדול היה שואל באורים ותמים, והוא היה נענה דרך האותיות שעל אבני החושן. (ז) היות שהאורים ותמים לא היו משיבים, לכן הכהן הגדול לא היה שואל בהם מלכתחילה. (ח) פסוק זה נאמר בתחילת בית שני, ואז לא היה לכהן אורים ותמים. (ט) למרות שלא היו שואלים באורים ותמים, בכל זאת עשו אותם כדי להשלים את מניין בגדי הכהן הגדול, שאם עבד רק בשבעה בגדים - עבודתו פסולה.

~ נקודות משיחות קודש ~

"אכן היתה בקדש הקדשים במערבו, שעליה היתה הארון מנח."

וצריך להבין, מאחר שהביא כאן את פרטי הדינים בעשיית שאר הכלים, מדוע לא הביא את פרטי עשיית הארון.

29. דברי הימים ב, לה, ג. 30. עזרא, ב, סג.

הלכה א: גזית הארון היא חלק מבנין הבית וקח"ק מלכתחילה. עפ"י ביאור דיוקנים נפלאים - לקו"ש חכ"א ע' 156, חל"ו ע' 196 הע' 35. במערבו: מנין? - יין מלכות סצ"ט. ועליה. . מונח: ובכך נפעלת קדושת הבית - לקו"ש חכ"א ע' 54 הע' 40. וגנזו: אז התגלה הקשר העמוק והגבוה יותר, דרגה סתומה וגנוזה, בין בני"ו והקביה - לקו"ש חל"ו ע' 196. ומכאן שבכל מצב, קיים הקשר העמוק בין יהודי לתורה גם אם הוא מוסתר וגנוז, - סה"ש תש"נ ח"א ע' 228 והע' 42. כיצד ניטל הארון ממקומו עוד קודם החורבן? - לקו"ש ח"ד ע' 1347. אם גלה הארון לבבל - לקו"ש חכ"א ע' 157 הע' 12. וגנזו עימו: יש לומר שיחד עמם נגנזו המנורה ושאר הכלים - סה"ש תש"נ ח"א ע' 210 הע' 103. מצד טבע העולם מוכנים הכלים הקיימים להתגלות בפועל - סה"ש תש"נ ח"א ע' 210 הע' 103. מטה אהרן והצנצנת: גם לאחר שנגנזה צנצנת המן, מקור השפעת הפרנסה, נמשכת ההשפעה, יחד עם השפעת הארון. ביאור שייכות הארון וצנצנת המן - סה"ש תנש"א ח"א ע' 381 והע' 24 ושוה"ג. אורים. . שני: השיטות באופן האות"ב בבית שני - לקו"ש ח"א ע' 136 הע' 16 ושוה"ג.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

**בְּבֵית שְׁנֵי, אֲלֹא עָשׂוּ שְׁתֵּי פְּרוּכּוֹת - אֶחָד מִצַּד קֹדֶשׁ
הַקֹּדְשִׁים, וְאֶחָד מִצַּד הַקֹּדֶשׁ, וּבִינֵיהֶן אִמָּה, כְּנָגֵד
[במקום] עֲבֵי הַפֶּתֶל שֶׁהָיָה בְּרֹאשׁוֹן; אֲבָל בְּמִקְדָּשׁ
רֹאשׁוֹן, לֹא הָיְתָה שָׁם אֲלֹא פֶּרֶכֶת אַחַת בְּלֶבֶד -
שְׁנָאֲמַר³¹: "וְהַבְדִּילָה הַפֶּרֶכֶת לָכֶם וְגו'".**

(י) הכוונה למשכן, כי בבית המקדש הראשון היה כותל ולא פרוכת, כפי שכתב הרמב"ם בתחילת ההלכה.

**ג. הַהִיכָל שֶׁכָּנּוּ בְּנֵי הַגּוֹלָה³², הָיָה מֵאָה עַל מֵאָה
עַל רוּם [גובה] מֵאָה; וְכָף הָיְתָה מִדַּת רוּמוֹ: בְּנֵי גִבָּה**

**שֵׁשׁ אַמּוֹת אֶטּוּם, כְּמוֹ
יְסוֹד לֹזֵי³³; וְרוּם כְּתִלֵי
הַבֵּית אַרְבָּעִים אֲמָה,
וְרוּם • הַפִּיּוֹר שֶׁבְּתִקְרָה
אֲמָה³⁴; וְעַל גִּבּוֹ גִּבָּה
שְׁתֵּי אַמּוֹת פָּנוּי, שְׂיִכְנָס
בּוֹ הַדֶּלֶף³⁵, וְהוּא הַנִּקְרָא**

השנת הראב"ד
ורום הכיור א"א לא האיר ולא
הצהיר ולא היה כיור בתקרה אלא
טוח בכותל חזק מבפנים בסיווד
וכיור כדי שלא יכנסו מים שבגגות
התאים בכותלי ההיכל ואמתיים
בית דילפא כמו מרזבות קבועות
בכותלים ובולטות לקבל דלף
התקרה ולשופכו לתוך ואיך
אפשר להיות מ"ש ועדיין לא הגיע
לתקרה.

**'בֵּית דִּלְפָּא'; וְעֲבֵי הַתִּקְרָה שֶׁעַל גִּבֵּי בֵּית דִּלְפָּא
אֲמָה, וּמַעְזִיבָהּ³⁶ גִּבָּה אֲמָה. וְעַלֶּיהָ בְּנוּיָה עַל
גִּבּוֹי³⁷, גִּבָּה כְּתִלֶיהָ אַרְבָּעִים; וּבְגִבָּה גִּבָּה אֲמָה
פִּיּוֹר, וְאַמְתִּים גִּבָּה בֵּית דִּלְפָּא, וְאַמָּה תִּקְרָה, וְאַמָּה
מַעְזִיבָהּ. וְגִבָּה הַמַּעֲקָה³⁸ שָׁלֹשׁ; וְטֵס שֶׁל בְּרוֹזל כְּמוֹ³⁹
סִיף, גִּבְהוֹ אֲמָה, עַל גִּבֵּי הַמַּעֲקָה סָבִיב, כְּדֵי שֶׁלֹּא⁴⁰
יָנֻחוּ עָלָיו הָעוֹפּוֹת - וְהוּא הַנִּקְרָא 'בֵּלָה עוֹרֵב⁴¹'.
הָרִי הַפֶּל מֵאָה אֲמָה.**

(יא) אלו שעלו מגלות בבל ובנו את הבית השני. (יב) שטח
בנוי אטום וללא חלל פנימי, והוא שימש כסודות להיכל.
(יג) מעל הקירות היה תקרה עם ציורים בעובי אמה.
(יד) הגשם. אם הגשם חדר דרך הגג העליון, הוא התנקז
בשטח הזה, ולא היה ממשיך לדלוף להיכל עצמו. (טו) הטיט
והסיד שעל התקרה. (טז) קומה שניה שהייתה מעל
ההיכל. (יז) שמעל המעזיבה. (יח) משטח ברזל שהיה
בגובה אמה, למטה הוא רחב ולמעלה הוא צר וחד, שהיה
מניחים אותו מסביב לגג ההיכל, ונקרא "כלה עורב" כי
מכלה את העורב, שלא ינוח שם ולא יטנף את הגג.

ד. מִן הַמַּעֲרֵב לַמִּזְרָח⁴², מֵאָה אֲמָה; וְזֶה הוּא

לכאורה יש לומר, שענין זה תלוי במחלוקת הרמב"ן
והרמב"ם, כפי שהתבאר לעיל, שלדעת הרמב"ן עשיית
הכלים היא מצוה בפני עצמה, ולכן מנה עשיית הארון
כמצוה בפני עצמה, אבל לדעת הרמב"ם עשיית הכלים
אינה מצוה בפני עצמה אלא חלק ממצות בנין ביהמ"ק,
והואיל והארון אחרי שנגנז ובכל תקופת בית שני לא
היה בבית המקדש, נמצא שאין זה פרט בציווי עשיית
המקדש, שהרי המקדש עומד בשלימותו ללא הארון.

אבל עדיין צריך להבין: הרי ידוע הכלל שדרכו של
הרמב"ם להביא פסוק אף אם אינו נזכר בגמרא כלל,
מאחר שהוא מבואר יותר, כשאין נפק"מ לפועל.
וממילא גם כאן מכיון שבפועל צריכים לעשות ארון
במקדש, וישנם כמה פסוקים המדברים אודות עשיית
הארון, היה לו להביאם, שהרי סוף סוף צריכים לעשות
ארון במקדש.

ויש לתרץ על פי מה שכתב הגאון הרוגוצ'ובי "שהארון
לא היה כלי שרת". כלומר, הגם שפעל תוספת קדושה
במקדש, מכל-מקום עשיית הארון אינה בשביל
המקדש, שהרי לא היה כלי שרת, ולכן לא הזכיר
הרמב"ם על-דבר עשייתו שאינה קשורה עם המקדש.

ובפנימיות הענינים יש לומר: עניינו של הארון הוא
תורה ("אין בארון אלא שני לוחות אבנים"), ומצד גודל
מעלת התורה ש"אורייתא וקוב"ה כולא חד" הרי לא
יתכן לומר שהתורה היא בשביל ענין מסוים, גם לא בית
המקדש.

ויש לומר, שזהו עומק דעת הרמב"ן שעיקר החפץ
במקדש הוא מקום מנוחת השכינה שהוא הארון, היינו
שהמקדש נבנה בשביל הארון, וזוהי הכוונה ותכלית
עשייתו.

(יין מלכות, ספר עבודה, סימן י"א
מתוך רמב"ם "פרדס המלך")

**ב. בְּבֵית רֹאשׁוֹן הָיָה פֶּתֶל מְבָדִיל בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין
קֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים, עֲבֵי אֲמָה. וְכִיּוֹן שֶׁכָּנּוּ בֵּית שְׁנֵי,
נִסְתַּמַּק לָהֶם אִם עֲבֵי הַפֶּתֶל הָיָה מִמֵּדֶת [שטח] הַקֹּדֶשׁ;
לְפִיכָן עָשׂוּ קֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים עֲשָׂרִים אֲמָה תְּמִימוֹת,
וְעָשׂוּ הַקֹּדֶשׁ אַרְבָּעִים אֲמָה תְּמִימוֹת, וְהִנִּיחוּ אֲמָה
יְתֵרָה בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין קֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים. וְלֹא בְּנֵי פֶתֶל**

31. שמות-תרומה, כו, לג.

הלכה ב: ביאור ההלכה בהרחבה - לקו"ש חל"ו ע' 136. המעקה: כמה שונה ההיכל מבית כנסת הפטור ממעקה? - לקו"ש חכ"ד ע' 137. וטס
של ברזל: רק משום ש"גגין לא נתקדשו" התאפשרה בנייה בברזל על גג ההיכל, אך בכל המקדש לא בנו בברזל בצורה גלויה. הטעם הפנימי - סה"ש
תשנ"ב ח"א ע' 235 והע' 93.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(כה) בכותל מזרח היה שער גדול להיכל, והפשפושין היו מצדדיו. (כו) הכהן היה נכנס דרך הפשפש הצפוני, הולך בין שני הכתלים, ונכנס לקודש מצד שמאל דרך פתח שהיה שם, והיה פותח את השער הגדול בפנים.

ז. השער הגדול - היה רחבו עשר אמות, וגובהו עשרים אמה. וארבע דלתות היו לו - שתיים בפנים, ושתיים מבחוץ. החיצונות נפתחות לתוך הפתח לכסות עביו של כתי"ח, והפנימיות נפתחות לתוך הבית לכסות אחורי הדלתות.^{כט}

(כז) השער שנמצא בין הקודש לאולם. (כח) הדלתות החיצוניות היו נפתחות לתוך חלל הפתח, והם היו מכסות את הכתלים שנמצאים בעובי החלל. (כט) הדלתות הפנימיות היו נפתחות לתוך ההיכל, ומכסות את הכותל המזרחי בפנים.

ח. פתחו של אולם היה גבוה ארבעים אמה, ורחב עשרים; ולא היו לו שערים לא. וְחִמֵּשׁ מִלְתְּרִיּוֹת שֶׁל מִילָאֵב הָיוּ עַל גְּבִי פִתְחוֹ מְלֻמְעָלָה - הַתְּחִתוֹנָה עוֹדֶפֶת עַל הַפֶּתַח אִמָּה מִזָּה וְאִמָּה מִזָּה לִי, וְכָל אַחַת מִחֻמְשָׁתָן עוֹדֶפֶת עַל שְׁלֻמְטָה מִמָּנָה אִמָּה מִזָּה וְאִמָּה מִזָּה; נִמְצְאָת הָעֲלִיּוֹנָה שְׁלִישִׁים אִמָּה לִי. וְנִדְבָקָה [שורה] שֶׁל אֲבָנִים הָיָה בֵּין כָּל אַחַת וְאַחַת. וְזוֹ הִיא צוּרַת הַמִּלְתְּרִיּוֹת:

ל) פתח האולם שהיה בין האולם לעזרה. (לא) ולא נסגר כלל, אלא היה פתוח תמיד. (לב) חמש קורות עץ מעוטרות בקישוטים. (לג) הקורה התחתונה רחבה יותר בכל צד מרוחב פתח האולם - באמה אחת. (לד) הקורה התחתונה הונחה לרוחב פתח האולם (ברוחב עשרים אמה), ועודפת עליו באמה מכל צד - כך שאורכה עשרים ושתיים אמה. הקורה השנייה - עשרים וארבע אמה, השלישית - עשרים ושש, הרביעית - עשרים ושמונה, והחמישית - שלושים אמה.

חֲשׂוֹבוֹנָן: אֲרָבְעָה כְּתָלִים זֶה לַפָּנִים מִזָּה, וּבִינֵיהֶן שְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת פְּנוּיִין - בֵּין הַכְּתָל הַמַּעֲרָבִי וּבֵין הַכְּתָל שֶׁלִּפְנֵים מִמֶּנּוּ חֲמֵשׁ אַמּוֹת, וּבֵין כְּתָל שְׁנֵי וּשְׁלִישִׁי שֵׁשׁ אַמּוֹת, וּבֵין כְּתָל שְׁלִישִׁי וּרְבִיעִי שֵׁשׁ; וְאֵלוֹ הַמַּדּוֹת הֵן שֶׁל עֲבִי הַכְּתָל עִם הַמָּקוֹם הַפְּנוּי שֶׁבֵּין שְׁנֵי הַכְּתָלִים^{כא}. וְאַרְךָ קֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים עֶשְׂרִים אַמָּה, וּבֵין שְׁתֵּי הַפְּרוּכוֹת הַמַּבְדִּילוֹת בֵּינוֹ וּבֵין הַקְּדֹשׁ אַמָּה, וְאַרְךָ הַקְּדֹשׁ אֲרָבְעִים אַמָּה, וְעֲבִי הַכְּתָל הַמְּזַרְחִי שָׁבוּ הַשַּׁעַר שֵׁשׁ אַמּוֹת; וְהָאוֹלָם אַחַת עֶשְׂרֵה אַמָּה, וְרֹחַב כְּתָלֵיכֶּ הָאוֹלָם חֲמֵשׁ אַמּוֹת. נִמְצָא הַכָּל מֵאָה אַמָּה.

(ט) אורך ההיכל. (כ) היו בצד מערב של קודש הקודשים. (כא) המידות המתוארות כאן אינן רק המידות של הרווחים, אלא של הרווח כולל עובי הכותל עצמו. (כב) הכוונה לעובי הכותל.

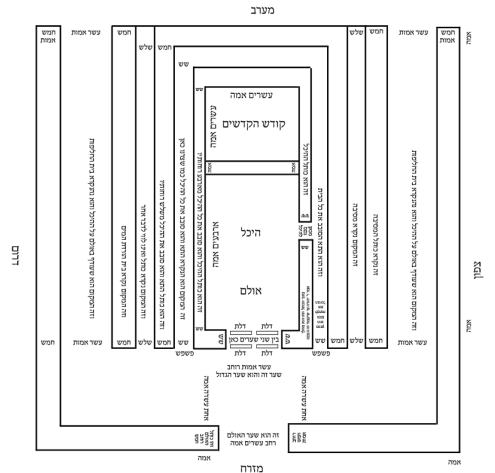
ה. מִן הַצִּפּוֹן לְדָרוֹם^{כב}, מֵאָה • אַמָּה: עֲבִי כְּתָל הָאוֹלָם חֲמֵשׁ אַמּוֹת, וּמִכְתָּל הָאוֹלָם עַד כְּתָל הַקְּדֹשׁ עֶשְׂרֵה אַמּוֹת.

וְכַתְּלֵי הַקְּדֹשׁ שִׁשָּׁה כְּתָלִים זֶה לַפָּנִים מִזָּה, וּבִינֵיהֶם חֲמֵשָׁה מְקוֹמוֹת פְּנוּיִין - בֵּין כְּתָל חִיצוֹן וּבֵין הַשְּׁנֵי חֲמֵשׁ אַמּוֹת, וּבֵין שְׁנֵי וּשְׁלִישִׁי שְׁלֹשׁ אַמּוֹת, וּבֵין שְׁלִישִׁי וּרְבִיעִי חֲמֵשׁ, וּבֵין רְבִיעִי וְחֲמִישִׁי שֵׁשׁ, וּבֵין חֲמִישִׁי וְכְּתָל הַפְּנִימִי שֵׁשׁ. נִמְצָא הַכָּל אֲרָבְעִים אַמָּה מִצַּד זֶה, וְאַרְבָּעִים אַמָּה מִצַּד זֶה שֶׁנִּפְגְּדוּ^{כג}, וְרֹחַב הַבֵּית מִבְּפָנִים עֶשְׂרִים - הָרִי מֵאָה אַמָּה.

(כג) רוחב ההיכל. (כד) ארבעים אמה מצד צפון לקודש, וארבעים אמה מצד דרום לקודש.

ו. הַפֶּשֶׁפֶשׁ הוּא הַשַּׁעַר הַקָּטָן; וְשְׁנֵי פֶשֶׁפֶשִׁין הָיוּ לְהִיכָל מִצַּדֵּי הַשַּׁעַר הַגָּדוֹל שֶׁבְּאַמְצָעוּכָה - אֶחָד בַּצִּפּוֹן, וְאֶחָד בַּדָּרוֹם. שֶׁבַּדָּרוֹם, לֹא נִכְנַס בּוֹ אָדָם מְעוֹלָם; וְעַלֵּיו הוּא מִפָּרֶשׁ עַל יְדֵי יְחִזְקִאל^{כד}: "הַשַּׁעַר הַזֶּה סָגוּר יִהְיֶה, לֹא יִפְתָּח". וְשֶׁבַּצִּפּוֹן, בּוֹ נִכְנָסִין. וּמֵהֵלֶךְ בֵּין שְׁנֵי הַכְּתָלִים, עַד שְׁמִינִיעַ לְמָקוֹם כְּתוּב לְקֹדֶשׁ מִשְׁמָאלוֹ, וְנִכְנַס לְתוֹךְ הַהִיכָל; וּמֵהֵלֶךְ עַד שַׁעַר הַגָּדוֹל, וּפּוֹתַחְתּוֹ^{כה}.

זוהי היא צורת ההיכל כולו לפי מדת ארפו ורחבו: מקפין לפתלים - רחב כל רכד שלש אמות, ובין כל רכד ורכד אמה; ורכד העליון היה רחבו ארבע אמות.

י. כָּל אֵלוֹ הַמְקוֹמוֹת הַפְּנוּיִים שֶׁבֵּין הַכְּתָלִים, כִּבֹּהִים הַנִּקְרָאִים 'תָּאִים' [לשכות]; וְנִמְצְאוּ הַתָּאִים הַמְקַפְּנִין לַמִּקְדָּשׁ, חָמֵשׁ מִן הַצִּפּוֹן וְחָמֵשׁ מִן הַדְּרוֹם וּשְׁלֹשׁ מִן הַמַּעֲרָב. וּשְׁלֹשׁ דִּיאָטוֹת [קומות] הֵיוּ, דִּיּוּטָא עַל גְּבֵי דִיּוּטָא. נִמְצְאוּ חֲמִשָּׁה עֶשֶׂר תָּאִים בַּדְּרוֹם, חֲמִשָּׁה עַל גְּבֵי חֲמִשָּׁה; וְכֵן בַּצִּפּוֹן חֲמִשָּׁה עֶשֶׂר. וּשְׁמוֹנֶה תָּאִים הָיוּ בַּמַּעֲרָב, שְׁלֹשָׁה עַל גְּבֵי שְׁלֹשָׁה

בדיוטא אחת א"א אין צורך לזה
ומה נשתנו השנים מן השלשה.

יא. שְׁלֹשָׁה פְּתָחִים הָיָה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִן הַפְּתָאִים - אֶחָד לַפֶּא, מִן הַיָּמִין, וְאֶחָד לַתֶּא מִן הַשְּׂמָאל, וְאֶחָד לַתֶּא שְׁעַל גְּבִיּוֹ; וּבִקְרֵן מְזֻרְחִית צְפוֹנִית בְּתַא שְׂבָדִיוֹטָא

השנת הראב"ד
ואחד . . הפישפש א"א לא היה שם
 אחד אחר לאותו הפשפש אלא
 באותו התא שברקן מדרחית צפונות
 היה הפשפש למדרחית והיה פתח
 קטן כעין חלון שמכניס זורעו בה
 והוא נרקא פשפש ופותח פתח התא
 המדרחית שהיה המנוול כמכניס
 ושני מנעולים המני לו אחד יורד
 לאמת השחי ואחד פותח כיון ואם
 כדבריו היה תא למורה והרי לא מנו
 אותו במנין התאים.

יב. ומסבֿה^מ הִיָּה עוֹלָה מִקֶּרֶן מְזוֹחִית צְפוֹנִית לִקְרָן צְפוֹנִית מַעֲרִבִית, שָׁבָה הִיו עוֹלִין לַגָּזוֹת הַתָּאִים: הִיָּה עוֹלָה בְּמִסְבָּה, וּפָנָיו לְמַעֲרָב^מ; הִלֵּךְ אֶת כָּל פְּנֵי הַצָּפוֹן, עַד שֶׁהוּא מֵגִיעַ לְמַעֲרָב; הֵגִיעַ

[מ] חוץ לְכַתֵּל הַמִּסְבָּה לַח.
הַתְּחִתּוֹנָה הַיְצִיעַ
חֲמִשֶּׁלֶט, וְרֹכֵד • עַל גִּבָּה
שֵׁשׁ; וְהַיְצִיעַ הָאֲמֻצָּעִית
שֵׁשׁ, וְרֹכֵד עַל גִּבָּה
שָׁבַע; וְהַעֲלִיזָה שָׁבַע,
שְׁנֵאמֹר ³³: "הַיְצִיעַ

השנת הראב"ד
ורוכד על גבה א"א איני יודע
על גבה אלא שבכותל
היה מקצר אמה ומצא חלל
שש משש אמות ומעלה ואותן
אמה שהתא בהן חללו חמש
היו כנגד אוטם ההיכל שהיו
אמות וזהו שחשבר רוחב
כותל התא חמש והתא שש ו
ההיכל שש והוא למעלה
האוטם.

וְכֵן סָבִיב לְכַתְּלֵי הָאוֹלָם מְלִמְשָׁה עַד לְמַעְלָה, כִּף
הַיּוֹ: אָמָּה אַחַת חֶלֶק, וְרֹבֵד שְׁלֹשׁ אַמּוֹת, וְאַמָּה חֶלֶק,
וְרֹבֵד שְׁלֹשׁ אַמּוֹת - עַד לְמַעְלָה ^{מֵא}. וְנִמְצְאוּ הַרְבֵּדִין

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ריקים. מעליהם נבנתה קומה נוספת של קשתות, כאשר עמודי הקשתות שבקומה העליונה עמדו בדיוק מעל החללים של הקומה שמתחתיה. (ג) כלומר, חששו שמא יש קבר מתחת להר הבית והוא מטמא את העומדים מעליו. לכן עשו את החללים האלה, כי כאשר יש חלל שלם וסגור מעל הטומאה, הטומאה אינה עולה למעלה. (ד) מסביב לחומת הר הבית, בצד הפנימי, הקיפו שתי שדרות עמודים עם תקרה.

~ נקודות משיחות קודש ~

"הר הבית, והוא הר המזרחי".

ההוראה בעבודת ה' מזה, שההליכה בדרך היהדות בקיום התומ"צ צריכה להיות באופן של "הר" היינו שלא רק שאינו מתבייש ביהדותו אלא שהנהגתו היא בדרך "גאון" באופן של הגבהה ורוממות לעיני כל העמים כבית המקדש ממש, עליו נאמר בנבואת הגאולה "נכון יהי' הר בית ה' בראש ההרים גו' ונהרו אליו כל הגוים".

ובריש פ"ו כתב: "המקדש כולו לא הי' במישור אלא במעלה ההר" היינו שכל חלק גבוה יותר מהחלק שלפניו, ובלשונו "מהלך עד סוף החיל בשוה ועולה. לעזרת נשים. . ומהלך כל עזרת נשים בשוה ועולה ממנה לעזרת ישראל. . ומהלך כל עזרת ישראל בשוה ועולה ממנה לעזרת הכהנים" וכן הלאה למעלה בקודש. וההוראה מכך, שאל לו ליהודי להסתפק בזה שנמצא כבר במקום גבוה – "הר" אלא שצריך להוסיף ולהוסיף בעלי' אחר עלי'.

ובתחילת פ"ג כתב: "מצות-עשה ליראה מן המקדש" וההוראה מכך שכאשר יהודי יודע גודל המעלה בשליחותו ותפקידו, שהקב"ה בחר בו והטיל עליו האחריות ותפקיד לבנות בית המקדש, עלולה להתעורר אצלו המחשבה שיכול לעשות איזו פשרה קלה ולוותר ח"ו על קוצו של יו"ד וכו' שהרי הוא "שותף שוה" בעסק זה.

הנה על זה באה ההוראה מהציווי "את מקדשי תיראו" שלמרות מעלתו וחשיבותו של יהודי שהוא זה הבונה את בית המקדש, אעפ"כ "מצות עשה לירא מן המקדש. . ממי שצוה על יראתו" ועליו למלא את שליחותו תוך הקפדה מוחלטת על כל הפרטים ופרטי הפרטים.

(יין מלכות, ספר שופטים, סימן יב
מתוך רמב"ם "פרס המלך")

ב. וְחִמְשָׁה שְׁעָרִים הָיוּ לוֹ - אֶחָד מִן הַמַּעְרָב, וְאֶחָד מִן הַמִּזְרָח, וְאֶחָד מִן הַצָּפוֹן, וְשְׁנַיִם מִן הַדָּרוֹם. רַחֲב כָּל שַׁעַר עֶשְׂרֵי אַמּוֹת, וְגָבְהוּ עֶשְׂרִים; וַיֵּשׁ לָהֶן דְּלָתוֹת.

לַמַּעְרָב, הַפֶּה פָּנָיו לְדָרוֹם; הָלֹךְ אֶת כָּל פְּנֵי הַמַּעְרָב, עַד שֶׁהוּא מֵגִיעַ לְדָרוֹם; הָיִיעַ לְדָרוֹם, הַפֶּה פָּנָיו לַמִּזְרָח, וְהָיָה מֵהָלֹךְ בְּדָרוֹם עַד שֶׁהוּא מֵגִיעַ לַפְּתָחָהּ שָׁל עֲלֶיהָ, שֶׁפְּתָחָהּ שָׁל עֲלֶיהָ הָיָה פְּתוּחַ לְדָרוֹם.

(מח) כעין כבש שהקיף את ההיכל מצפון, מערב ודרום, והיו עולים בו עד שמגיעים לגג ההיכל. (מט) מתחיל ללכת במסיבה מהפינה המזרחית-צפונית התחתונה לכיוון מערב. (נ) הקומה השנייה שהייתה מעל ההיכל.

יג. וּבִפְתָּחָהּ שָׁל עֲלֶיהָ הָיוּ שְׁתֵּי כְּלוֹנְסִיּוֹת שָׁל אֲרֻזָּא שֶׁבִּהֶן עוֹלִין לְגִגָּה שָׁל עֲלֶיהָ.

(נא) סוג של סולם שהיו עולים בו.

וְרֹאשֵׁי פִּסְפָּסִין [=מחיצה] הָיוּ מְבַדִּילִין בְּעֲלֶיהָ בֵּין גִּג הַקֹּדֶשׁ לְגִג קֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים^{נב}. וְלוֹלִין הָיוּ פְּתוּחִין בְּעֲלֶיהָ לְבֵית קֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים^{נג}, שֶׁבִּהֶן מְשַׁלְּשִׁין אֶת הָאֲמָנִין בְּתִבּוֹת^{נד}, פְּדִי שְׁלֹא יִזְוּנוּ אֶת עֵינֵיהֶם [=יהיו ממראה] מִבֵּית קֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים; וּפְעַם אַחַת בְּשָׁנָה מְלַבְּנִין [=צובעים] אֶת הַהֵיכָל, מִפֶּסֶח לְפֶסֶח.

(נב) בקומה השנייה, היו קורות עץ קטנות שהיו מסמנות את הגבול בין קודש לבין קודש הקודשים, כדי שלא ייכנסו בטעות לצד קודש הקודשים. (נג) פתחים קטנים שהיו פתוחים מהעלייה לתוך קודש הקודשים. (נד) כאשר היה צורך לתקן את כותלי קודש הקודשים, היו מכניסים את הפועלים לתוך תיבה מיוחדת, סגורה משלושה צדדים ופתוחה רק בצד אחד. את התיבה היו משלשלים דרך הפתחים לתוך קודש הקודשים, כשצידה הפתוח פונה אל הכותל. וכך יכלו הפועלים לבצע את התיקונים – מבלי לראות את שאר חלל קודש הקודשים.

~ יום רביעי ט"ז תמוז ~

פֶּרֶק ה

שטח הר הבית, העזרה והלשכות.

א. הַר הַבֵּית^א, וְהוּא הַר הַמִּזְרָחִי - הָיָה חֲמֵשׁ מֵאוֹת אַמָּה עַל חֲמֵשׁ מֵאוֹת אַמָּה, וְהָיָה מִקָּף חוּמָה; וְכַפִּין עַל גְּבֵי כַּפִּין הָיוּ בְּנֵיּוֹת מִתְּחַתֵּי^ב, מִפְּנֵי אֵהָל הַטְּמֵאָה^ג. וְכָלוּ הָיָה מְקָרָה סָטוּ לַפְּנִים מִסְטוּי^ד.

(א) המקום שעליו נבנה בית המקדש. (ב) הר הבית היה בנוי על גבי מערכת של מבנים קשתיים, שביניהם חללים

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

וכשומר רבא "תנאי" לא התכוון שנחלקו במספר השערים אלא לאיזה מהם יש דין שער. ומה שאמר הרמב"ם שהיו שבעה שערים ושמו על חמשה אין כוונתו שהיו שבעה שערים שיש להם דין שער, ומה ששמו הלוים על חמשה הוא מפני שעל שנים מהם שמרו הכהנים.

לקוטי שיחות, חלק יח, עמוד 212
מתוך רמב"ם "פרס המלך"

ג. לפנים ממנו סורגו מקיף סביב, גבהו עשרה טפחים. ולפנים מן הסורג - החיל, גבהו עשר אמות; ועליו הוא אומר בקינות³⁴: "ויאכל חל וחומה, יתדו"; "וחומה" - זו חומת העזרה³⁵.

(ה) בתוך שטח הר הבית. (ו) מחיצה קלועה, שכולה עשויה חורים חורים. (ז) חומה שמקיפה את כל העזרה. (ח) "חומה" האמורה בפסוק הכוונה לחומת העזרה, ולא לחומת הר הבית.

ד. לפנים מן החיל - העזרה³⁶; וכל העזרה היתה ארץ מאה ושמונים ושבע [אמה], על רחב מאה ושלשים וחמש. ושבעה שערים היו לה - שלשה מן הצפון סמוכין למערב, ושלשה מן הדרום סמוכין למערב, ואחד במזרח מכון כנגד בית קדש הקדשים באמצע.

(ט) גם לעזרה הייתה חומה.

~ נקודות משיחות קודש ~

"ושבעה שערים היו לה".

ולמד שאף ששבעה שערים היו לה, שמרו הלוים רק על חמשה שערי העזרה, והכהנים על שני השערים הנותרים. והקשו המפרשים האיך פסק כאביי ששבעה שערים היו ושמו על חמשה ולא כרבא, והרי היא מחלקות תנאים האם היו חמשה או שבעה שערים, והכלל הוא "אביי ורבא הלכה כרבא".

ויובן בהקדים השאלה בלשון המשנה "שבעה שערים היו בעזרה" וכיון שהמשנה מונה שמות השערים "מנינא למה לי".

והביאור בזה: במשנה הובאו כמה דעות במנין השערים: חמשה, שבעה, שמונה, ושלוש עשרה. והרי כלל הוא שאין מחלוקת במציאות, אלא שלכ"ע היו שלוש עשרה שערים ונחלקו במשנה לאיזה מהם היו דין שער שהצריך שמירה, ולכן נפק"מ לביאת המקדש (שהבא דרך מקום שאינו בדין שער אפ"ל שאינו דרך ביאה ופטור) וכן נפק"מ לגבי הפטור דמזוזה בשערי העזרה שהוא רק בשערים שיש להם דין שער. ולכן הקדים התנא "שבעה שערים היו בעזרה" להשמיע שרק בהם יש דין שער.

ה. כל שער מהן היה רחבו עשר אמות, וגבהו עשרים אמה; והיו לו דלתות מחפזות [מצופות] זהב - חוץ משער מזרחי שהיה נחשת דומה לזהב, ושער זה הוא הנקרא 'שער עליון', והוא שער ניקנוריא.

(י) והוא נקרא שער העליון, כי הוא היה גבוה יותר מעזרת הנשים. (יא) ונקרא כן על שם איש חסיד שהביא את הדלתות ושמו ניקנור, ונעשו לו נסים גדולים כשהביא את הדלתות.

ו. העזרה לא היתה מכוונת באמצע הר הבית³⁷, אלא רחוקה מדרום הר הבית יתר מכל הרוחות³⁸, וקרובה למערבו יתר מכל הרוחות³⁹; ובינה ובין הצפון יתר ממה שבינה ובין המערב⁴⁰, ובינה ובין המזרח יתר ממה שבינה ובין הצפון⁴¹.

(יב) המרחק בין העזרה לחומת הר הבית, לא היה שווה בכל הצדדים. (יג) המרחק בין העזרה בצד דרום לחומת הר הבית, היה המרחק הכי גדול. (יד) בצידה המערבי, העזרה הייתה הכי קרוב לחומת הר הבית. (טו) המרחק בצידה הצפוני, היה רחוק יותר מהמרחק בצידה המערבי. (טז) המרחק בצידה המזרחי, היה רחוק יותר מהמרחק שהיה בצידה הצפוני.

ז. ולפני העזרה במזרח היתה עזרת נשים, והיא היתה ארץ מאה ושלשים וחמש על רחב מאה ושלשים וחמש. וארבע לשכות היו במקצעותיה⁴², של ארבעים ארבעים אמה⁴³, ולא היו מקורות⁴⁴; וכן עתידין להיות⁴⁵.

(יז) בארבע פינותיה מבפנים. (יח) כלומר, כל לשכה הייתה

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

לעבודה זרה, וכשנצחו החשמונאים הם גנזו את אבני המזבח באותה לשכה. (לד) כהן שנטמא היה יורד דרך לשכה זו, לתוך מחילה מתחת לקרקע, עד שהיה מגיע לבית הטבילה, כדי לטבול ולהיטהר.

יא. היורד לבית הטבילה מלשכה זו, היה הולך במסבה^{לה} ההולכת תחת המקדש פלו, והנרות דולקות מפאן ומפאן, עד שמגיע לבית הטבילה. ומדורה היתה שם לי, ובית הכסא של כבוד לי; וזה הוא כבוד לי - מצאו נעול, בידע שיש שם אדם.

(לה) במחילה מתחת לקרקע. (לו) בלשכה שבה יורדים לבית הטבילה. (לז) מקום לעשיית צרכים. (לח) מדוע נקרא כך, מפני שבדלת בית הכסא היה סימן אם יש אדם בפנים, ומעולם לא נכנס לשם אדם כשחברו היה בפנים.

יב. ארץ העזרה מן המערב למזרח, מאה ושמונים ושבע^{לט}; וזה הוא חשבון: מפתל מערבי של עזרה^מ עד פתל ההיכל - אחת עשרה אמה; וארץ ההיכל פלו^{מא} - מאה אמה^{מב}; בין האולם ולמזבח - שתיים ועשרים; המזבח - שתיים ושלושים; מקום דריסת רגלי הפהנים^{מג}, והוא הנקרא 'עזרת פהנים' - אחת עשרה אמה; מקום דריסת רגלי ישראל, והוא הנקרא 'עזרת ישראל' - אחת עשרה אמה.

(לט) דהיינו מתחילת עזרת ישראל במזרח עד סוף אחת עשרה אמה שמאחורי קודש הקדשים במערב. (מ) הוא הכותל שמאחורי קודש הקדשים. (מא) קודש הקדשים, ההיכל והאולם. (מב) עם עובי הכתלים שבאמצע. (מג) השטח בעזרה שלכוהנים מותר להיות שם, וישראל אינם יכולים להיות ללא סיבה.

יג. ורחב העזרה מן הצפון לדרום, מאה ושלושים וחמש; וזה הוא חשבון: מפתל צפוני עד בית המטבחים - שמונה אמות; בית המטבחים - שתיים עשרה אמה ומחצה, ושם תולין ומפשיטין את הקדשים^{מד}. ובצדן^{מה}.

(מד) לאחר שחיתת הקורבנות היו תולים את הקורבנות על גבי עמודים שנקראו 'ננסין', ומפשיטים את העור שלהם. (מה) מילה זו שייכת להלכה הבאה - בצידן של העמודים היו השולחנות.

יד. מקום השלחנות - שמונה אמות, ובו שלחנות של שיש^{מי} שמניחין עליהן הנתיחים, ומדיחין [רחצים] את הפשר לבשלו; ושמונה שלחנות היו.

בגודל ארבעים אמה על ארבעים אמה. (ט) לא היה להם תקרה. (כ) בבניין השלישי שייבנה במהרה בימינו.

ח. ומה הן משמשות? דרומית מזרחית - לשפת הנזירים, ששם מבשלין את [קרבנות] שלמיהן ומגלחין את שערן; ומזרחית צפונית - לשפת דיר העצים, ששם פהנים פעלי מומין^{כא} מתלעין פעצים^{כב}, שכל עץ שנמצא בו תולעת, פסול; צפונית מערבית - לשפת המצרעים^{כג}; מערבית דרומית - פה היו נותנין יין ושמן, והיא היתה נקראת 'לשפת בית שמניה'^{כד}.

(כא) שאינם ראויים לעבודה. (כב) בודקים את העצים למזבח, אם יש בהם תולעים. (כג) שם היו המצורעים טובלים כדי להיטהר. (כד) שם היו שומרים את היין עבור ניסוך היין, ואת השמן למנורה.

ט. עזרת נשים היתה מקפת כצוצטרה [=מרפסת], כדי שיהיו הנשים רואות מלמעלה והאנשים מלמטה - כדי שלא יהיו מערפכין^{כה}.

(כה) בשעת שמחת בית השואבה שעשו בעזרת נשים בחג הסוכות.

ובית גדול היה בצד העזרה, בצפונה מבחוץ בין העזרה וההיכל, והיה בנוי כפה^{כו}, ומקף רבדין של אבן^{כז}; והוא היה נקרא 'בית המוקד'. ושני פתחים היו לו - אחד פתח לעזרה, ואחד פתח לחיל.

(כו) עם גג עגול. (כז) איצטבאות - משטחים של אבן שהיו מחוברים לכותל.

י. וארבע לשכות היו בו^{כח}, שתיים קדש ושתיים חליט; וראשי פספסין מבדילין בין הקדש והחליט.

(כח) בבית המוקד. (כט) החלק הצפוני של בית המוקד היה חול, ואילו החלק הדרומי, שהיה סמוך לעזרה, היה קודש. (ל) חתיכות עץ קטנות ברצפה שסימנו את הגבול בין קודש לחול.

ומה הן משמשות? מערבית דרומית - לשפת הטלאים^{לא}; דרומית מזרחית - לשפת עושי לחם הפנים^{לב}; מזרחית צפונית - פה גנזו בית חשמונאי אבגי המזבח ששקצום מלכי יון^{לג}; צפונית מערבית - פה יורדין לבית הטבילה^{לד}.

(לא) שם היו מחזיקים את הטלאים לצורך הקרבת קורבן התמיד. (לב) שם היו אופים את לחם הפנים. (לג) כשכבשו היוונים את ארץ ישראל בימי אנטיוכוס, הקריבו על המזבח

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

יִשְׁבֶּתָּ, וְחֻצְיָהָ הִיא [ב:] קֹדֶשׁ וְחֻצְיָהָ הִיא חָל; וְלֹא שְׁנֵי פִתְּחָיִים, אֶחָד לְקֹדֶשׁ וְאֶחָד לַחֹל. וּבְחֻצֵּי שֶׁל חָל, הֵיוּ הַסִּנְהֶדְרִין יוֹשְׁבֵינָּה.

(נ) ונקראת כן מפני שהייתה עשויה מאבני גזית מרובעות לכבודם של סנהדרין. (נז) שבחצי של קודש אסור לשבת, רק מלכי בית דוד יכלו לשבת בעזרה.

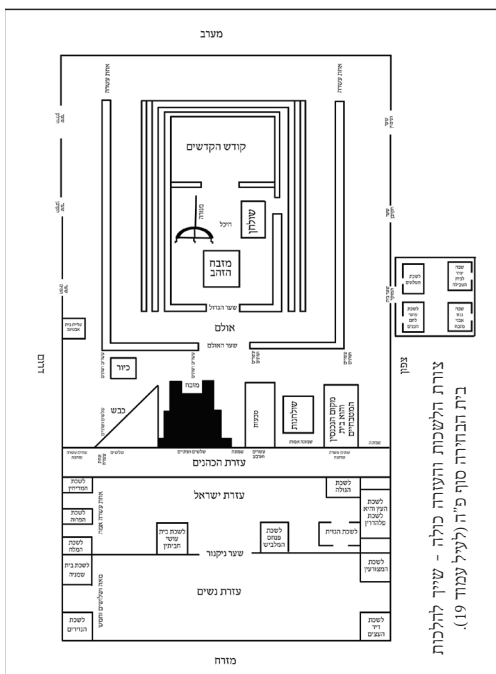
לְשֵׁכַת הַגּוֹלָה - שֵׁם הָיָה בּוֹר [מ:] שְׁמִמְלָאִין מִמֶּנּוּ בְּגִלָּה [=גלגלת], וּמִשֵּׁם מִסְפָּקִין מִים לְכָל הָעֶזְרָה. וְלְשֵׁכַת הָעֵץ הָיְתָה אַחֲרֵי שִׁתְּיָהּ, וְהִיא הָיְתָה לְשֵׁכַת כֹּהֵן גָּדוֹל; וְהִיא הִנְקֵרָא 'לְשֵׁכַת פְּלִהָדְרִין'. וְגַם שְׁלִשְׁתָּן שָׁוְהָ.

(נח) לשכת הגזית והגולה לא היו צמודות לכותל הצפוני, ולשכת העץ הייתה מאחוריהם – צפונית יותר מהם. (נט) גובה הלשכות היה שווה.

וּשְׁתֵּי לְשָׁכוֹת אַחֲרוֹת הֵיוּ שֵׁם בְּעֶזְרַת יִשְׂרָאֵל, אַחַת מִיָּמִין שַׁעַר מִזְרָחִי, וְהִיא לְשֵׁכַת פִּינְחָס הַמִּלֵּפִישִׁי, וְאַחַת מִשְׁמָאלוֹ, וְהִיא לְשֵׁכַת עוֹשֵׁי חֲבֹתִין סא.

(ס) הוא היה הממונה על הכנת בגדי הכהנים. (סא) בלשכה זו היו מכינים את המנחה שהיה הכהן הגדול מקריב בכל יום, מחציתה בבקר ומחציתה בערב, ומפני שהייתה עשויה במחבת – נקראת חביתין.

וְזוֹ הִיא צוֹרֵת כָּל הַלְשָׁכוֹת וְהָעֶזְרָה כְּלָה לְפִי מִדּוֹתֶיהָ:

וּבְצֵד מְקוֹם הַשְּׁלֻחָנוֹת, מְקוֹם הַטְּבָעוֹת מו - עֲשָׂרִים וָאַרְבַּע אַמָּה; וְשֵׁם שְׁוֹחֲטִין אֶת הַקֹּדֶשִׁים מח.

(מו) שולחנות אלו היו עשויים שיש ולא זהב, כדי שבשר הקורבנות שמניחים עליהם לא יתחמם ויתקלקל. (מז) טבעות שהיו קבועות בקרקע, והיו מכניסים בהם את רגלי הבהמה בשעת השחיטה. (מח) שם היו שוחטים את קורבנות 'קדשי קדשים' ששחיתם בצפון העזרה (אבל קורבנות 'קדשים קלים' שחיתם בכל מקום בעזרה).

טו. וּבֵין מְקוֹם הַטְּבָעוֹת וְהַמִּזְבֵּחַ - שְׁמוֹנֶה אַמּוֹת, וְהַמִּזְבֵּחַ - שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם, וְהַפֶּכֶשׁ - שְׁלֹשִׁים מט, וּבֵין הַפֶּכֶשׁ וְלִכְתֹּל דְּרוֹמִי - שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה אַמָּה וּמִחֻצָּה.

(מט) הכבש היה ארכו שלושים ושתיים אמה, אך תפס בעזרה רק שלושים אמה, כי שתי אמות מהכבש היו עולים על היסוד ועל הסוכב.

מפתל צפוני של עזרה עד כתל המזבוח, שהוא רחב [העזרה] שְׁשִׁים וּמִחֻצָּהּ, וּכְנָגְדוֹ מִכְתֵּל הָאוֹלָם עַד כְּתֵל מִזְרָחִי שֶׁל עֶזְרָה, שֶׁהוּא אָרְף [העזרה] שְׁשֵׁה וּשְׁבָעִים נא.

(נ) מהכותל הצפוני ועד למזבח עצמו (לא כולל המזבח) – היה שישים וחצי אמה. (נא) מכותל האולם ועד כותל העזרה היה שבעים ושש אמה.

טז. כָּל הַמֶּרְבַּע הַזֶּה הוּא הִנְקֵרָא 'צִפּוֹן', וְהוּא הַמְּקוֹם שֶׁשְׁוֹחֲטִין בּוֹ קֹדְשֵׁי קֹדְשִׁים.

יז. שְׁמוֹנֶה לְשָׁכוֹת הֵיוּ בְּעֶזְרַת יִשְׂרָאֵל - שְׁלֹשׁ בַּצִּפּוֹן, וְשְׁלֹשׁ בְּדָרוֹם. שְׁבָדְרוֹם - לְשֵׁכַת הַמֶּלַח, לְשֵׁכַת הַפִּרְוֶה, לְשֵׁכַת הַמִּדְיָחִין; לְשֵׁכַת הַמֶּלַח - שֵׁם נוֹתָנִין מֶלַח לְקָרְבָּן; לְשֵׁכַת הַפִּרְוֶה נ - שֵׁם מוֹלָחִין עוֹרוֹת הַקֹּדְשִׁים, וְעַל גִּגֵּה הָיָה בֵּית טְבִילָה לְכֹהֵן גָּדוֹל בְּיוֹם הַכַּפּוֹרִים; לְשֵׁכַת הַמִּדְיָחִין - שֵׁם הָיָה מִדְיָחִין [שוטפים] קָרְבִּי [=איברים הפנימיים] הַקֹּדְשִׁים, וּמִשֵּׁם מִסְבְּהִי עוֹלָה לְגַג בֵּית הַפִּרְוֶה נה.

(נב) שם היו מאחסנים את המלח להקרכת הקורבנות. (נג) לשכה זו נקראת "פרוה" על שם מכשף שחפר בקיר העזרה בלשכה זו כדי לראות את העבודה ונהרג, ולכן נקראת הלשכה על שמו. (נד) כמין כבש שהיה עולה בעיגול למעלה. (נה) שם היה בית הטבילה של הכהן הגדול.

וְהַשְּׁלֹשׁ שְׁבָצָפוֹן - לְשֵׁכַת הַגְּזִית, לְשֵׁכַת הַגּוֹלָה, לְשֵׁכַת הָעֵץ: לְשֵׁכַת הַגְּזִית - שְׁבָה סִנְהֶדְרִי גְדוֹלָה

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

פרק ו

גובה הר הבית והמקדש, הרחבת העזרה וירושלים.

א. המקדש פלו לא היה במישור, אלא במעלה
ההר: פשאדם נכנס משער מזרחי להר הבית, מהלך
עד סוף החיל בשנה [במישור], **ועולה מן החיל**
לעזרת הנשים בשתיים עשרה מעלות [מדרגות], **ויום**
פל מעלה חצי אמה ושלחה [רוחב המדרגה] **חצי אמה.**

נקודות משיחות קודש

"המקדש פלו לא היה במישור, אלא במעלה ההר כו".

הטעם שלא כתב ההלכה על דרך החיוב – המקדש כולו
הי' במעלה ההר – ומתחיל בשלילה "לא הי' במישור"
– י"ל בפשטות כיון שקיום הציווי "ועשו לי מקדש"
הוא "בהמשך למשכן שעשה משה רבינו" כפי שמפרט
"ואלו הם הדברים שהן עיקר בבית עושין בו קודש
וקודש הקדשים . . ועושין מחיצה אחרת סביב להיכל
רחוקה ממנו כעין קלעי הצצר שהיו במדבר וכל המוקף
במחיצה זו שהוא כעין חצר אהל מועד הוא הנקרא
עזרה, והכל נקרא מקדש".

כיון שכך, הי' מקום לומר שכשם שהמשכן הי' במישור,
כך הי' גם המקדש באופן זה, וכדי לשלול זאת מתחיל
וכותב בתחילה "המקדש כולו לא הי' במישור (כמו
המשכן) אלא במעלה ההר.

אבל צריך להבין, מאחר שבנין המקדש הוא המשך של
מצות "ועשו לי מקדש" שקיומה התחיל במשכן, מדוע
צריך המקדש להיות שונה מהמשכן שהי' בנוי במישור.
ואף שבפרטים רבים הי' ביהמ"ק שונה מהמשכן הנה
גם בהם צריך טעם ובנוסף, בכמה מהם הטעם פשוט
כגון שהי' המקדש בנוי מאבנים כיון שהי' הרבה יותר
גדול וגבוה מהמשכן ומכיון שהוא לדורות במקום אחד
וכיו"ב, אבל מדוע דוקא בפרט זה מודגש ההבדל
ש"המקדש כולו לא הי' במישור אלא במעלה ההר כו".

והביאור בזה: חילוקי המקומות שהיו במקדש "במעלה
ההר" הם בהתאם לזה שבכל מקום היתה דרגת קדושה
נעלית מקודמו ולכן שייך זה רק במקדש ולא במשכן כי
זה שמצד חילוקי הדרגות שבקדושה נפעל דין שונה
בשטח מקומם, קשור עם גדר הקדושה שנתחדש
במקדש.

המשכן הי' בנין ארעי ובלשון הרמב"ם "משכן שעשה
משה . . הי' לפי שעה", משא"כ בית המקדש הי' "דירת
קבע". מכאן נבע החילוק ביניהם בגדר הקדושה: במשכן

היתה חלות הקדושה (בעיקר) בבנין ובחלקיו –
הקדשים והיריעות כו' (שנמשחו בשמן המשחה והיו
קבועים) אבל במקדש היתה גם "קדושת מקום" ועצם
מקום המקדש נתקדש בשני ענינים א. שהוא "המקום
אשר יבחר ה' אלקיכם בו". ב. הי' מעשה קידוש של
קרקע (רצפה) המקדש כו'.

לכן ישנו חילוק בין מקום המשכן למקום המקדש
שבמשכן, אחרי שפרקוהו ונסעו משם לא נשארה שום
קדושה במקום הראשון, משא"כ במקדש הקדושה היא
במקום, וקבועה שם לעולם ועד.

לכן, דוקא במקדש שבו היתה קדושה בשייכות למקום
"המקום אשר יבחר ה'" שייך לומר שחילוקי הקדושה
שבמקדש פועלים גם חילוקים במקום המקדש, בגובה
השטח של כל מקום שמחולק אחד מחבירו, כי קדושת
המקדש היא בהתאם לדרגות הקדושה של חלקי הבית
– היכל, עזרה. משא"כ במשכן שלא הי' באופן של
קביעת מקום, לא נמשך ונקבע החילוק שבין קדושת
חלקי המשכן בתוך מקום המשכן שבו היתה החני',
משום כך הי' המשכן במישור ובשטח גופא לא הי'
חילוק בין מקום אחד למשנהו. לכן מדגיש הרמב"ם
ענין זה שבמקדש כיון שדוקא בו בא לידי ביטוי חידוש
עיקרי שבמקדש לגבי המשכן.

אמנם לפי"ז צריך להבין מדוע לא היו מעלות לעלות
לקודש הקדשים והרי קה"ק הי' חלוק בקדושתו מכל
חלקי הבית "שאינן נכנס לשם אלא כהן גדול ביוהכ"פ
בשעת העבודה".

והביאור בזה: ענינו של בית המקדש הוא להמשיך
השראת השכינה בעולם באופן שהקדושה תחדור בתוך
הגשמיות ותעלה אותה, ענין זה התבטא גם במציאות
הגשמית שבעולם גופא במקום שעליו עמד המקדש
בהר ולמעלה מהמקומות שסביבו. ככל שמדרגת
הקדושה שבמקדש היתה גבוהה יותר כך הי' גם המקום
הגשמי גבוה יותר בגשמיות. אלא, שעלי' זו שבקדושה
שייכת בחלקי המקדש שיש ביניהם שייכות בדרגת
קדושתם, וכענין העלי' במדרגה כפשוטה שהדרגה
העליונה היא מעל לתחתונה ובערך ושייכות אלי'.

אבל בקדושת מקום קודש הקדשים ששם הי' גילוי
עצמותו ומהותו ית' שהוא שלא בערך כלל לשאר חלקי
המקדש והוא למעלה בכלל מגדר מעלה ומטה, הנה
עילוי כזה אינו יכול להתבטא (אפילו בכעין רמז
ודוגמא) בגובה של מקום גשמי שהוא מדור ומוגבל.

יין מלכות, ספר עבודה, סימן יג
מתוך רמב"ם "פרס המלך")

הלכה א: ביאור ההלכה באריכות ונפק"מ – לקו"ש חכ"ט ע' 71, יין מלכות ס"ק. במעלה ההר: בהתאמה למקדש הרוחני העליון, כל חלק מקודש מחברו עמד בשטח פיזי גבוה יותר – לקו"ש חכ"ט ע' 21 והע' 37. ועולה: עבודת ה' צריכה להיות בעליה מתמדת – סה"ש תשמ"ט ח"ב ע' 452.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

וגגותיהן קדש; ואם אינן שוין - אף גגותיהן חל; שהגגות והעליות לא נתקדשו. לפיכך גגים אלו - אין אוכלין שם קדשי קדשים, ולא שוחטין קדשים קלים^א.

(ח) הלשכות שתחת עזרת ישראל, שפתחיהן פונות לעזרת הנשים. (ט) אם גובה הלשכות יותר גבוה מרצפת העזרה, גם הגג אינו קודש, כי הכלל הוא שכל החדרים והלשכות שנבנים במקדש בקומה שניה, לא מתקדשים בקדושת מה שמתחתיהם. (י) שיש לאוכלם דווקא בתוך תחומי העזרה, וגג הלשכות האלה אינו חלק מהעזרה. (יא) קודשים קלים ראויים להישחט בכל העזרה, אך הגגות האלה אינם חלק מהעזרה.

ח. היו בננויות בחל ופתוחות לקדש^י - תוכן קדש לאכילת קדשי קדשים^י, אכל אין שוחטין שם קדשים קלים; והנכנס לשם בטמא, פטור; וגגותיהן חל לכל דבר.

(יב) אם הייתה לשכה שבנויה מחוץ לעזרה, ויש לה פתח רק לתוך העזרה (למעשה לא הייתה לשכה כזו). (יג) התורה ריבתה חצרות לענין אכילת קדשי קדשים, למרות שאין דינם כעזרה ממש.

ט. המחלות הפתוחות לעזרה, קדש^ט; והפתוחות להר הבית, חל^ט.
 השנה הראב"ד
 ועובי החומה כלפנים א"א אך אלו
 בששים לקרקע העזרה ומשכחת
 להו בכר שורא.
 החלונות ועובי • החומה
 כלפנים^י - בין לאכילת
 קדשי קדשים, בין לטמא.

(יד) שנמצאות מתחת לאדמה. (טו) בקדושת העזרה. (טז) אין עליהם קדושת עזרה. (יז) כל עובי החומה, וחלל חלונות העזרה נחשב כחלק מהעזרה.

י. בית דין שרצו להוסיף על [שטחה של] ירושלים, או להוסיף על העזרה - מוסיפין; ויש להן למשך העזרה עד מקום שירצו מהר הבית^י, ולמשך חומת ירושלים עד מקום שירצו^י.

(יח) אפשר להרחיב את העזרה בכל שטח הר הבית. (יט) ללא שום הגבלה.

יא. אין מוסיפין על העיר [ירושלים] או על העזרות - אלא על פי מלך, ועל פי נביא, ובאורים ותמים, ועל פי סנהדרין של שבועים ואחד זקנים,

ב. ומהלך כל עזרת נשים בשוה, ועולה ממנה לעזרת ישראל, שהיא תחלת העזרה, בחמש עשרה מעלות, רום כל מעלה חצי אמה ושלחה חצי אמה.

ג. ומהלך כל עזרת ישראל בשוה, ועולה ממנה לעזרת הכהנים במעלה גבוהה אמה, ועליה דוכן^א יש בו [בדוכן] שלש מעלות, רום כל מעלה חצי אמה ושלחה חצי אמה. נמצאת עזרת כהנים גבוהה על של ישראל שתי אמות ומחצה.

(א) במה, שעליה היו הלויים עומדים בשעה שאומרים שירה.

ד. ומהלך כל עזרת כהנים והמזבח ובין האולם למזבח בשוה; ועולה משם לאולם בשתיים עשרה מעלות, רום כל מעלה חצי אמה ושלחה חצי אמה. והאולם וההיכל פלו בשוה.

ה. נמצא גבה קרקע ההיכל^ב על קרקע שער המזרח של הר הבית עשרים ושתי אמות. וגבה שער הר הבית עשרים אמה; לפיכך העומד פגוד [מול] שער המזרח, אינו רואה פתח ההיכל^ב; ומפני זה עשו כהל שער גבי שער זה נמוך^ג, כדי שיהיה פה העומד בהר המשחה רואה פתח ההיכל בשעה שמזה מדם הפרה נכח ההיכל.

(ב) כי רצפת ההיכל גבוהה יותר מהשער המזרחי. (ג) בכל השערים, הכותל שהיה מעל השער היה גבוה, ואילו כאן עשו את הכותל נמוך. (ד) הר הזיתים שנמצא מזרחית לבית המקדש, והכוהן העומד שם מביט לכיוון מערב. (ה) מעל לכותל הר הבית. (ו) בשעה שהכהן היה מזה מדם פרה אדומה, הוא היה צריך להזות מול פתח ההיכל שהוא רואה אותו.

ו. ולשכות היו שם תחת עזרת ישראל פתוחות לעזרת הנשים, ששם הלויים נותנין הפנורות והנבלים והמצלמים וכל כלי השיר; ועל הדוכן העולה מעזרת ישראל לעזרת הכהנים, היו הלויים עומדים בשעה שאומרין שירה על הקרן.

(ז) מתחת לעזרת ישראל, שהייתה גבוהה מעזרת הנשים, היו לשכות שפתחיהם לכיוון עזרת נשים.

ז. הלשכות הבנויות בקדש ופתוחות לחל^ח - אם היו גגותיהן שוין עם קרקע העזרה - תוכן חל,

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי ט"ז תמוז - ספר עבודה - הלכות בית הבחירה קבו

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

שְׁנֵאֲמַר³⁵: "כָּל אֲשֶׁר אָנִי מֵרָאָה אוֹתָךְ .. וְכֵן תַּעֲשֶׂה", לְדוֹרוֹת³⁶; וּמִשָּׁה רַבְּנָה מִלֵּךְ הָיָה³⁷.

(כ) אלא על פי התנאים הבאים. (כא) מהמילים "וכן תעשו" למדנו שהציווי הזה לדורות. (כב) וכיון שהקמת המשכן נעשתה על פי משה רבינו שהיה מלך, לכן צריך את אישור המלך. וכן שאר התנאים שהביא הרמב"ם היו במשכן.

יב. וְכִיצַד מוֹסִיפִין עַל הָעִיר? עוֹשִׂין בֵּית דִּין שְׁתֵּי תוֹדוֹת³⁸, וְלוֹקְחִין לָחֶם חֶמֶץ שֶׁבֶהֱיָה³⁹, וְהוֹלְכִים בֵּית דִּין אַחֵר שְׁתֵּי [לחמין] תוֹדוֹת⁴⁰, וּשְׁתֵּי תוֹדוֹת זו אַחֵר זו⁴¹; וְעוֹמְדִין בְּכַנּוּרוֹת וּבְנִבְלִים וּבְצִלְצָלִים, עַל כָּל פְּנֵה וּפְנֵה וְעַל כָּל אָבֶן וְאָבֶן שֶׁבִירוּשָׁלַם, וְאוֹמְרִין⁴²: "אֲרוֹמְמָךְ, ה', כִּי דָלִיתָנִי", עַד שֶׁמִּגִּיעִין לְסוֹף הַמָּקוֹם [שהוסיפו לעיר] שֶׁמִּקְדָּשִׁין אוֹתוֹ, וְעוֹמְדִין שָׁם. וְאוֹכְלִין שָׁם לָחֶם תּוֹדָה אַחַת מִשְׁתֵּי תוֹדוֹת, וְהַשְׁנֵה נִשְׁרָפָת. וְעַל פִּי הַנְּבִיא שׁוֹרְפִין אֶת זוֹ וְאוֹכְלִין אֶת זוֹכִית.

(כג) שני קורבנות תודה. (כד) יחד עם התודות היה מגיע גם לחם חמץ. (כה) הכהנים היו נושאים את הלחם החמץ מן התודות, ובית הדין היו הולכים אחריהם. (כו) הכהנים היו הולכים אחד אחרי השני. (כז) ליוו את התהלכה בכלי שיר וניגונים. (כח) הנביא היה אומר להם איזה לחם לאכול, ואיזה לשרוף.

יג. וְכֵן אִם הוֹסִיפוּ עַל הָעִיר, מִקְדָּשִׁין אוֹתָהּ בְּשִׁירֵי הַמִּנְחָה⁴³; מֵה יְרוּשָׁלַם, תוֹדָה שְׁנֵאֲמַרְתָּ בָּהּ [בכל העיר] מִקְדָּשָׁתָה - אֶף הָעִיר, שִׁירֵי הַמִּנְחָה שֶׁאֵין נֹאכְלִין אֲלָא בָּהּ הֵן שֶׁמִּקְדָּשִׁין אוֹתָהּ בָּהּ; וְאוֹכְלִין אוֹתָן בְּסוֹף הַמָּקוֹם שֶׁקְדָּשׁוֹ.

(כט) חלות שהכהנים היו צריכים לאכול בעזרה. (ל) כמו שקידשו את ההוספה של ירושלים, על ידי לחמי התודה שנאכלים בכל ירושלים, באותו סדר מקדשים את הוספת העזרה - על ידי הלחם משיירי המנחות שנאכל בכל העזרה.

יד. כָּל מָקוֹם שֶׁלֹא נַעֲשֶׂה בָּכָל אֱלוֹ וְכִסְדָּר הָיָה⁴⁴ - לֹא נִתְקַדֵּשׁ קָדוֹשׁ גָּמוּר. וְזֶה שֶׁעָשָׂה עֲזָרָא שְׁתֵּי

תוֹדוֹת⁴⁵, זָכַר הוּא שֶׁעָשָׂה; וְלֹא בְּמַעֲשָׂיו נִתְקַדֵּשׁ הַמָּקוֹם, שֶׁלֹא הָיָה שָׁם לֹא מִלֵּךְ וְלֹא אוֹרִים וְתַמִּים. וּבִמְהָ נִתְקַדֵּשָׁה? בְּקִדְשָׁה • רִאשׁוֹנָה שֶׁקְדָּשָׁה שְׁלֵמָה - שְׁהוּא קִדָּשׁ הָעִיר וְיְרוּשָׁלַם לְשַׁעֲתָה, וְקִדְשָׁה לְעֵתִיד לְבֹאֲלָהּ.

השנת הראב"ד

בקדושה... שלמה א"א סברת עצמו היא זו ולא ידעתי מאין לו ובכמה מקומות במשנה אם אין מקדש ירקב ובגמ' אמרו דנפול מחיצות אלמא למ"ד קדושה ראשונה לא קדשה לעתיד לבא לא חלק בין מקדש לירושלים לשאר א"י ולא עוד אלא שאני אומר שאפילו לרבי יוסי דאמר קדושה שנייה קדשה לעתיד לבא לא אמר אלא לשאר א"י אבל לירושלים ולמקדש לא אמר לפי שהיה יודע עזרא שהמקדש וירושלים עתידים להשתנות ולהתקדש קידוש אחר עולמי בכבוד י"י לעולם כך נגלה לי מסוד ה' ליראיו לפיכך הנכנס עתה שם אין בו כרת.

(לא) כל התנאים - הסכמת המלך, נביא, אורים ותומים, סנהדרין, וסדר ההוספה עם הלחם. (לב) כשעלה עזרא מבבל הוא קידש את ירושלים עם לחם התודה בלבד. (לג) מאז שלמה המלך נקבעה הקדושה לתמיד, ועזרא עשה רק זכר לקדושה ששלמה קידש את ירושלים.

טו. לְפִיכָךְ מְקַרְבִּין הַקִּרְבָּנוֹת בְּלֵן אֶף עַל פִּי שְׁאִין שָׁם בֵּית מִצְוִי, וְאוֹכְלִין קִדְשֵׁי קִדְשִׁים בְּכָל הָעִיר אֶף עַל פִּי שְׁהִיא חֲרָבָה וְאֵינָה מְקַפֶּת בְּמַחְצָה, וְאוֹכְלִין קִדְשִׁים קָלִים וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי בְּכָל יְרוּשָׁלַם אֶף עַל פִּי שְׁאִין שָׁם חוּמָה; שֶׁקְדָּשָׁה הָרִאשׁוֹנָה לִי קִדְשָׁה לְשַׁעֲתָה, וְקִדְשָׁה לְעֵתִיד לְבֹאֲלָהּ.

(לד) שנתקדשה בימי שלמה, וקדושתה עומדת לעד, גם לאחר חורבן בית המקדש.

טז. וְלֵמָּה אָנִי אוֹמֵר בְּמִקְדָּשׁ יְרוּשָׁלַם, שֶׁקְדָּשָׁה רִאשׁוֹנָה קִדְשָׁתָן לְעֵתִיד לְבֹאֲ, וּבְקִדְשָׁתָּה שְׁאֵר אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְעִנְיָן שְׁבִיעִית וּמַעֲשְׂרוֹת וְכִיּוּצָא בָּהֶן, לֹא קִדְשָׁה לְעֵתִיד לְבֹאֲ? לְפִי שֶׁקְדָּשָׁתָה הַמִּקְדָּשׁ יְרוּשָׁלַם - מִפְּנֵי הַשְׂכִּינָה, וְשִׁכְנִינָה אֵינָה בְּטִלָּה. וְהָרִי הוּא אוֹמֵר⁴⁶: "וְהַשְׁמוּתִי אֶת מִקְדָּשִׁיכֶם"; וְאֶמְרוּ חֲכָמִים: 'אֶף עַל פִּי שְׁשׁוּמִימִין, בְּקִדְשָׁתָן הֵן עוֹמְדִין'.

אָבֵל חַיִּיב הָאֶרֶץ בְּשְׁבִיעִית וּבְמַעֲשְׂרוֹת, אֵינִי אֲלֹא

35. שמות-תרומה, כה, ט. 36. תהלים, ל, ב. 37. יקרא-בהר, כו, לא.

ומשה... היה: גרר המלוכה בזמן משה - לקו"ש חכ"ג ע' 140. הלכה טו: ביאור ההלכה - לקו"ש ח"כ ע' 94, 97, 532. בעבודה הרוחנית - סה"ש תשמ"ט ח"ב ע' 445. למעשה נפסק דין זה רק ביחס לקרבן פסח. ביאור - לקו"ש חל"ב ע' 42 הע' 53. אם עלו לרגל אחרי החורבן - לקו"ש חל"ב ע' 60. מפני השכינה: אך קביעות הקדושה נעשית על ידי פעולת הקידוש, כמבואר בהלכות קידמות - לקו"ש חל"ט ע' 11 הע' 41. בקדושתן הן עומדים: הכוונה - לקו"ש ח"א ע' 177, ח"ט ע' 467, חכ"ד ע' 85 הע' 54.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

בפתח שפנגדה כדי לקצר הדרך, אלא יקיפו מבחוץ. ולא יפגס לו אלא לדבר מצוה.

ג. וכל הנכנסין להר הבית, נכנסין דרך ימין ומקיפין ויוצאין דרך שמאלה - חוץ ממי שארעו דברי, שהוא מקיף על השמאל. לפיכך היו שואלין אותו: 'מה לך מקיף על השמאל?' - 'שאני אבלי'. - 'השוכן בבית הזה נחמד' - 'שאני מנדה' - 'השוכן בבית הזה יתן בלבו ותשמע' לדברי חבריו ויקרבו'.

ה) כשנכנסים להר הבית פונים ימינה, והולכים סמוך לחומת הר הבית בצד צפון, וכשיוצאים - הולכים דרך חומת הר הבית בצד דרום (שהיא נמצאת מצד שמאל הנכנס להר הבית). (ו) שהוא אבל או מנודה, כדלהלן. (ז) שכאשר נכנס להר הבית, פונה שמאל לצד דרום. (ח) אם היה עונה שהוא אבל. (ט) היו עונים לו השומעים. (י) אם היה עונה שהוא מנודה. (יא) לשוב בתשובה שלימה. (יב) וחבריו יתירו את הנידוי.

ד. כל [בהן] שהשלים עבודה ונסתלק לו, אינו יוצא ואחוריו להיכל, אלא מהלך אחורנית מעט מעט, ומהלך על צדו עד שיצא מן העזרה. וכן אנשי משמר¹ ואנשי מעמד² ולוויים מדוכנן - כן הן יוצאין מן המקדש, כמו שפוסע אחר תפלה לאחוריו³. כל זה ליראה מן המקדש.

יג) הולך בזהירות על הצד, ולא מפנה את גבו לכיוון ההיכל. (יד) כוהנים שבאותו שבוע היו עובדים במקדש. (טו) אנשי מעמד היו נציגים מעם ישראל, שהיו עומדים ומסתכלים על הקרבת קורבנות הציבור בשם עם ישראל. (טז) כמו שפוסעים לאחור בסיום תפילת שמונה עשרה.

ה. לא יקל אדם את ראשו [בשחוק] פנגד [מול] שער מזרחי של עזרה שהוא שער ניקנור, מפני שהוא מכון פנגד קדש הקדשים. וכל הנכנס לעזרה - השנת הראב"ד יהלך • פנחת במקום יהלך בנחת א"א פי' שלא ילך דרך שמתר לו להפגס לשם, ויראה עצמו שהוא עומד לפני האדון ה' שאמר³⁹:

מפני שהוא כבוש רבים⁴⁰; וכיון שגלגלה הארץ מיריהם - בטל הכבוש, ונפטר מן התורה מן המעשרות ומן השביעית, שהרי אינה ארץ ישראל. וכיון שעלה עזרא וקדשה, לא קדשה בכבוש אלא בחזקה שהחזיקו בה⁴¹; ולפיכך כל מקום שהחזיקו בו עולי בבל ונתקדש בקדשת עזרא השנייה - הרי הוא מקדש היום, ואף על פי שגלגלה הארץ ממנו⁴², וחיב בשביעית ובמעשרות, על הדרך שבארנו בהלכות תרומה.

לה) כאשר עם ישראל כבש את הארץ וישב בה. (לו) עזרא לא כבש את הארץ, אלא קיבל את רשותו של כורש לחזור לארץ, והם קידשו את הארץ מכוח החזקה שכל אחד החזיק בשטח שהוא נמצא בו. (לז) את קדושת הארץ שבאה בכוח החזקה, הגויים לא יכולים לבטל (מה שאין כן בקדושה שבאה מכוח כיבוש, כפי שהסביר הרמב"ם בהלכות תרומה).

פרק ז

המצווה לירא מהמקדש, ועשר הקדושות שיש בארץ ישראל.

א. מצות עשה ליראה מן המקדש, שנאמר⁴³: "ומקדשי תיראו"; ולא מן המקדש אפה ירא, אלא ממי שצוה על יראתו.

א) אין הכוונה לירא מהמקדש עצמו, אלא ממי שצווה על כך - הקדוש ברוך הוא.

ב. ואיזו היא יראתו? שלא יפגס להר הבית במקלוב, או במנעלו שברגליו, או באפנדתי, או באבק שעל רגליו, או במעוץ הצורין לו בסדינו. ואין צריך לומר שאסור לו לרק בכל הר הבית; אלא אם נדמן לו רק, מבליעו בכסותו.

ב) מטה אשר בידו. ג) בגד תחתון שלובשים על הגוף כדי שישפוג את הזיעה, ואינו ראוי ללבישה ללא בגד עליון. ד) מעות שבתוך חתיכת בד וקשורים בחוט.

ולא יעשה הר הבית דרך, שפגס מפתח זו ויצא

38. ויקרא-קדושים, יט, ל. 39. מלכים א, ט, ג.

בטל הכיבוש: אולם בעלות היחיד על קרקעו נשארה - לק"ש ח"ל ע' 85. וכיון... וקידשה: ייחודיות כיבוש עזרא וב' פרטים בה: א. בעלות. ב. החלת קדושה - לק"ש חט"ו ע' 101, חכ"ח ע' 134 והע' 26. מדוע לא קידש עזרא את כל הארץ? - יין מלכות סק"א. הלכה א: ביאור נרחב בהלכות הבאות ודיוק הלשונות - לק"ש חל"ז ע' 55.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי ט"ז תמוז - ספר עבודה - הלכות בית הבחירה קכט

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

הגדולים. כג) כשפניו למזרח או להיפך. כד) אפילו בחוץ לארץ.

"וְהָיוּ עֵינָיו וְלִבֵּי שָׁם כָּל הַיָּמִים"; וּמִהֵלֶךְ בְּאֵימָה וְיִרְאָה וּפְחַד וְרֵעָדָה, שְׁנֵאֲמָר⁴⁰: "בְּבֵית אֱלֹהִים נִהְלַךְ בְּרָגֶשׁ".

ו. וְאִסּוּר לְכָל אָדָם לֵישֵׁב בְּכָל הָעֶזְרָה; וְאִין יִשְׁיבָה בְּעֶזְרָה אֲלָא לְמַלְכֵי בֵּית דִּין, שְׁנֵאֲמָר⁴¹: "וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ דָּוִד, וַיֵּשֶׁב לִפְנֵי ה'". וְהַסְנֵה־דְרִין שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבֵין בְּלִשְׁכַּת הַגְּזִית, לֹא הָיוּ יוֹשְׁבֵין אֲלָא בְּחֻצְיָהּ שֶׁל חָל.

ז. אֵף עַל פִּי שֶׁהַמֶּקְדָּשׁ הַיּוֹם חָרַב בְּעוֹנוֹתֵינוּ, חָיֵב אָדָם בְּמוֹרָאוֹ כְּמוֹ שֶׁהָיָה נוֹהֵג בּוֹ בְּכַנְיָנוּ; לֹא יִכְנַס אֲלָא לְמָקוֹם שֶׁמִּתֵּר לְהַכְנִס לְשָׁם⁴², וְלֹא יֵשֵׁב בְּעֶזְרָה⁴³, וְלֹא יִקַּל רֹאשׁוֹ כְּנֶגֶד שַׁעַר הַמִּזְרָח, שְׁנֵאֲמָר⁴²: "אֵת שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמְרוּ, וּמִקֳדָשִׁי תִירָאוּ" - מֵהַ שְׁמִירַת שַׁבָּת לְעוֹלָם, אֵף מוֹרָא מִקֳדָשׁ לְעוֹלָם; וְאֵף עַל פִּי שֶׁחָרַב, בְּקִדְשָׁתוֹ עוֹמֵד.

יז) אִם הוּא טָהוֹר. אוֹלָם הַיּוֹם כּוֹלְנוּ טַמְאֵי מֵתִים וְאִין לָנוּ אִפְרָה לְהִטְהָר, וְלֹכֵן הִנְכַּסְנוּ לְשֵׁם חַיִּיב כְּרַת. יח) כִּי אִסּוּר יִשְׁיבָה בְּעֶזְרָה הוּא מֵטַעַם מוֹרָא, וּמוֹרָא מִקֳדָשׁ נוֹהֵג גַּם כִּשְׁהַמֶּקְדָּשׁ חָרַב.

ח. בְּזִמְנֵי שֶׁהָיָה הַמֶּקְדָּשׁ בְּנוֹי - אִסּוּר לוֹ לְאָדָם לְהִקַּל אֵת רֹאשׁוֹ מִן הַצּוּפִים⁴⁴, שֶׁהוּא חוּץ לְיִרוּשָׁלַיִם וְלִפְנֵים; וְהוּא שֶׁהָיָה רוֹאֶה אֵת הַמֶּקְדָּשׁ⁴⁵, וְלֹא יִהְיֶה גֹדֵר מִפְּסִיק בֵּינוֹ וּבֵין הַמֶּקְדָּשׁ. יט) מִמָּקוֹם שְׁנוּקָא צוּפִים, שֶׁמֶשֶׁם יְכוּלִים לִרְאוֹת כְּבֵר אֵת הָר הַבֵּית. כ) מִהַמָּקוֹם בּוֹ נִמְצָא.

ט. אִסּוּר לוֹ לְאָדָם לְעוֹלָם⁴⁶ שֶׁיִּפְנֶה⁴⁷ אוֹ יִישֵׁן בֵּין מִזְרָח לְמַעְרָב⁴⁸; וְאִין צְרִיךְ לוֹמַר שֶׁאִין קוֹבְעִין בֵּית הַפֶּסַח בֵּין מִזְרָח לְמַעְרָב בְּכָל מָקוֹם⁴⁹, מִפְּנֵי שֶׁהֵיכָל בְּמַעְרָב. לְפִיכָךְ לֹא יִפְנֶה לֹא לְמַעְרָב, וְלֹא לְמִזְרָח שֶׁהוּא כְּנֶגֶד הַמַּעְרָב, אֲלָא בֵּין צִפּוֹן לְדָרוֹם נִפְנִים וַיִּשְׁנִים. וְכָל הַמְטִיל מַיִם [צִרְכִּים קִטְנִים] מִן הַצּוּפִים וְלִפְנֵים - לֹא יֵשֵׁב וּפְנֵיו כְּלָפֵי הַקֳדָשׁ, אֲלָא יִסְלַק מִן הַמֶּקְדָּשׁ לְצִדְדִין.

כא) אִפִּילוֹ בְּזִמְנֵי שֶׁהַמֶּקְדָּשׁ חָרַב. כב) לַעֲשׂוֹת צִרְכֵּיו

י. וְאִסּוּר לְאָדָם שֶׁיַּעֲשֶׂה בֵּית תְּכֵנִית הֵיכָל⁵⁰, אֲכַסְדֵּרָה תְּכֵנִית אוֹלָם⁵¹, חֲצֵר כְּנֶגֶד הָעֶזְרָה⁵², שְׁלֹחַן כְּצוּרַת הַשְּׁלֹחַן, וּמִנּוּחָה כְּצוּרַת הַמִּנּוּחָה; אֲכָל עוֹשֶׂה מִנּוּחָה שֶׁל חֲמֹשֶׁה קָנִים, אוֹ שֶׁל שְׁמוֹנֶה קָנִים⁵³, אוֹ מִנּוּחָה שְׁאִינָה שֶׁל מִתְכַּת⁵⁴, אֵף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לָהּ שִׁבְעָה קָנִים.

כה) כְּשִׁיעוֹר גְּבָהוּ, אֲרָכּוֹ וְרַחְבּוֹ שֶׁל הֵיכָל. כו) לַמְרוֹת שְׁבַאכְסֵדְרָה יֵשׁ רַק שְׁלֹשָׁה דְּפִנוֹת, וְאִילוּ בְּאוֹלָם הָיוּ אַרְבַּע דְּפִנוֹת - כִּיֹּן שִׁפְתָּהּ הָאוֹלָם הָיָה רַחֵב וּגְבוּהָ מֵאֵד וְלֹא הָיוּ לוֹ דְּלָתוֹת, הוּא הָיָה דּוּמָה לְאֲכַסְדֵּרָה. כז) כְּלוֹמֵר, כְּתֵבִית הָעֶזְרָה. כח) כִּי הַמִּנּוּחָה שֶׁל הַמֶּקְדָּשׁ הָיְתָה בַּת שִׁבְעָה קָנִים. כט) מִפְּנֵי שֶׁמִּנּוּחַת הַמֶּקְדָּשׁ אִין עוֹשִׂין אוֹתָהּ אֲלָא מִמִּתְכַּת.

יא. שְׁלֹשׁ מַחְנֵה הָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּר - מַחְנֵה יִשְׂרָאֵל, וְהָיָה אַרְבַּע מַחְנֵה⁵⁵; וּמַחְנֵה לְוִיָּה, שְׁנֵאֲמָר בַּה⁴³: "וְסָבִיב לְמִשְׁכַּן יַחְנֹה"; וּמַחְנֵה שְׁכִינָה, וְהָיָה מִפְּתַח חֲצֵר אֹהֶל מוֹעֵד וְלִפְנֵים.

ל) מַחְנֵה יִשְׂרָאֵל הָיָה מוֹרַבֵּעַ מַחְנֵה: מַחְנֵה יְהוּדָה, מַחְנֵה רְאוּבֵן, מַחְנֵה אֶפְרַיִם וּמַחְנֵה דָן.

וכְּנֶגֶד דְּלָוִרוֹת - מִפְּתַח יְרוּשָׁלַיִם עַד הָר הַבֵּית, כְּמַחְנֵה יִשְׂרָאֵל; וּמִפְּתַח הָר הַבֵּית עַד פְּתַח הָעֶזְרָה שֶׁהוּא שַׁעַר נִיקְנוֹר, כְּמַחְנֵה לְוִיָּה; וּמִפְּתַח הָעֶזְרָה וְלִפְנֵים, מַחְנֵה שְׁכִינָה. וְהַחִיל וְעֶזְרַת הַנְּשִׁים, מַעֲלָה יְתֵרָה בְּבֵית הָעוֹלָמִים⁵⁶.

לא) הַחִיל וְעֶזְרַת הַנְּשִׁים הָיְתָה בָּהֶם קְדוּשָׁה יְתִירָה מִקְדוּשַׁת הָר הַבֵּית, וְקְדוּשָׁה זוֹ הָיְתָה רַק בְּבֵית הַמֶּקְדָּשׁ וְלֹא בְּמִשְׁכָּן.

יב. כָּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מְקֻדָּשֶׁת מִכָּל הָאֲרָצוֹת. וּמֵה⁵⁷ הִיא קְדוּשָׁתָהּ? שְׁמִיבִיאִין [רַק] מִמְּנָה [קוֹרְבָן] הָעֹמֶר לֵב וְשִׁמְתִי הַלֶּחֶם⁵⁸ וְהַכֹּפֹרִיִּים לֵד - מֵה שֶׁאִין מִבִּיאִין כֶּן מִשְׁאֵר הָאֲרָצוֹת.

לב) לַמַּחְתֵּר חָג הַפֶּסַח הָיוּ מְבִיאִים קוֹרְבָן מִהַשְּׁעוּרִים שֶׁצִּמְחוּ בָּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל. לג) קוֹרְבָן לַחֲמִים שֶׁהָיוּ מְבִיאִים בַּחֲג הַשְּׁבוּעוֹת מִחֲטִיטִּים שֶׁגָּדְלוּ בָּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל. לד) פִּירוֹת הַבִּיכּוּרִים הָיוּ מְבִיאִים רַק מִפִּירוֹת שֶׁגָּדְלוּ בָּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל.

40. תהלים נה, טו. 41. שמואל ב, ז, יח. 42. ויקרא-קדושים, יט, ל. 43. במדבר, א, נ.

הפניות לשיחות קודש

הלכה ח: שייכות הצופים לקדושת ירושלים - לקו"ש חכ"ה ע' 42 הע' 48. תבנית היכל: גם לא כהיכל שילה ונוב - לקו"ש חט"ז ע' 305. מקדושת מכל הארצות: קדושת ארץ ישראל נעוצה ונלקחת "מכל הארצות", מעבודת ביורר עניני הארציות - סה"ש תשמ"ח ח"ב ע' 524.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

יג. עֲשֶׂה קִדְשׁוֹת הֵן בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל, זֶה לְמַעַלָּה מִזֶּה: עֲצֵרוֹת הַמִּקְשׁוֹת חוֹמָה מִקְדָּשׁוֹת מִשְׁאֵר הָאָרֶץ - שְׁמִשְׁלָחִין מִתּוֹכָן אֶת הַמַּצְרִיעִין, וְאֵין • קוֹבְרִין מֵת בְּתוֹכָן עַד שְׂרִיצוֹ שְׂבָעָה טוֹבֵי הָעִיר לֵה אוֹ פֶּל אֲנָשֵׁי הָעִיר לִי; וְאֵם יֵצֵא הַמֵּת חוּץ לָעִיר, אֵין מִחְזִירִין אוֹתוֹ לְתוֹכָהּ אֶף עַל פִּי שְׂרִיצוֹ בְּלֵן לְהַחְזִירוֹ.

ואין... שריצו א"א לא שמעתי בכאן לא רצון טובי העיר ולא רצון אנשי העיר אלא לעולם אין קוברין בהן אבל אם רצו לסבכו בעיר כדי להרבות בהספדו ובכבודו עד שריצו קרוביו להוציאו מסבכו.

השנת הראב"ד

ואין... שריצו א"א לא שמעתי בכאן לא רצון טובי העיר ולא רצון אנשי העיר אלא לעולם אין קוברין בהן אבל אם רצו לסבכו בעיר כדי להרבות בהספדו ובכבודו עד שריצו קרוביו להוציאו מסבכו.

השנת הראב"ד

ואין... שריצו א"א לא שמעתי בכאן לא רצון טובי העיר ולא רצון אנשי העיר אלא לעולם אין קוברין בהן אבל אם רצו לסבכו בעיר כדי להרבות בהספדו ובכבודו עד שריצו קרוביו להוציאו מסבכו.

ואין... שריצו א"א לא שמעתי בכאן לא רצון טובי העיר ולא רצון אנשי העיר אלא לעולם אין קוברין בהן אבל אם רצו לסבכו בעיר כדי להרבות בהספדו ובכבודו עד שריצו קרוביו להוציאו מסבכו.

ואין... שריצו א"א לא שמעתי בכאן לא רצון טובי העיר ולא רצון אנשי העיר אלא לעולם אין קוברין בהן אבל אם רצו לסבכו בעיר כדי להרבות בהספדו ובכבודו עד שריצו קרוביו להוציאו מסבכו.

ואין... שריצו א"א לא שמעתי בכאן לא רצון טובי העיר ולא רצון אנשי העיר אלא לעולם אין קוברין בהן אבל אם רצו לסבכו בעיר כדי להרבות בהספדו ובכבודו עד שריצו קרוביו להוציאו מסבכו.

ואין... שריצו א"א לא שמעתי בכאן לא רצון טובי העיר ולא רצון אנשי העיר אלא לעולם אין קוברין בהן אבל אם רצו לסבכו בעיר כדי להרבות בהספדו ובכבודו עד שריצו קרוביו להוציאו מסבכו.

(לט) אף-על-פי שבמקום אחר מותר להלין המת לכבודו, ולא לקבורו באותו יום – בירושלים אסור. (מ) אף-על-פי שקוברים מחוץ לעיר. (מא) בעלי בתים אינם יכולים להשכיר את הבתים לאחרים, מפני שירושלים אינה שלהם, כי היא לא התחלקה לשבטים. (מב) 'גר תושב' הוא גוי שקיבל עליו שבע מצוות בני נח, ומותר לנו להושיב אותו בארץ ישראל – אך בירושלים אסור. (מג) כלומר: לכתחילה אין לקבור בירושלים אף מלך ונביא, אלא שקברי בית דוד וקבר חולדה לא היו בתחילה בתוך העיר, אלא הקיפו את העיר אחרי שנקברו, ומפני כבודם לא נגע בהם אדם מעולם. (מד) היות שמזבלים את השדות. (מה) כך שמה, והיו צריכים אותה לקטורת. (מו) בכל יום היו מפנים את האשפה מירושלים. (מז) שמה יהיה כזית מן בשר המת מוטל על הרצפה, והגזוטרות והזיזין מאהילים עליו ועל האנשים שעוברים תחתיהם, ואז הם היו נטמאים בטומאת אוהל. (מח) משרפות סיד שעושים כלי חרס. (מט) והעשן היה משחיר את החומה. (נ) כי התרנגולים מנקרים באשפה, ומביאים בשר שרצים בפייה ומטמאים את הקדשים. (נא) כי הכהנים אוכלים תרומה, ולכן צריכים להישמר כל הזמן להיות טהורים. (נב) דין בית ערי חומה, שאם אדם מוכר אותו, הוא יכול לגאול אותו עד היובל, ואם הגיע היובל – הבית נחלט והוא אינו יכול לגאול אותו. אך בית בירושלים, תמיד המוכר יכול לגאול אותו, ואם הגיע היובל – הבית חוזר למוכר. (נג) אם יש נגעים בבית, הבית לא מטמא. (נד) אם רוב תושבי ירושלים עבדו עבודה זרה – היא אינה נדונה כעיר הנידחת. (נה) אם נמצא הרוג בשטח בין ערים ולא יודעים מי הרג אותו, מודדים את המרחק לעיר הקרובה ביותר, וזקני העיר צריכים להביא עגלה ערופה, אך אם נמצא הרוג סמוך לירושלים, למרות שירושלים היא העיר הקרובה אליו, לא מודדים לירושלים, אלא מודדים לעיר אחרת, אפילו שהיא רחוקה יותר. (נו) זה הסבר על ארבעת הדינים האחרונים, שכל הדינים האלה קיימים רק אם העיר שייכת לשבט מסויים, אך ירושלים אינה שייכת לאף שבט ולכן דינים אלו לא חלים בה.

לח) שבעה אנשים חשובים שעל פיהם מתנהגת העיר. לו) אם אין שבעה טובי העיר, צריך את הסכמת כל תושבי העיר.

רצו בני העיר להוציא הקבר מן המדינה ל, מפנין אותו; וכל הקברות מפנין, חוץ מקבר נביא או מלך. קבר שהקיפתו העיר, בין מארבע רוחותיו בין משתי רוחות זו כנגד זו - אם היה בינו ובין העיר יתר מחמשים אמה לכאן וחמשים לכאן, אין מפנין אותו עד שריצו בלן; פחות מכאן, מפנין אותו.

לז) אם תושבי עיר המוקפת חומה החליטו לפנות קבר מתוך העיר. לח) זאת אומרת לאחר שהקבר כבר היה קיים, העיר גדלה והיא הקיפה את הקבר.

יד. ירושלים מקדשת משאר העירות המקפות - שאוכלין שם קדשים קלים ומעשר שני לפנים מחומתה. ואלו דברים שנאמרו בירושלים: אין מלינין בה המת, ואין מעבירין בתוכה עצמות אדם, ואין משפירין בתוכה בתים, ואין נוהגין בה מקום לגר תושב, ואין מקימין בה קברות חוץ מקברי בית דוד וקבר חלדה [הנביאה] שהיו בה מן מימות נביאים הראשונים, ואין נוטעין בה גנות ופרדסים, ואינה נזרעת ולא נחרשת שמא תסרח, ואין מקימין בה אילנות חוץ מגנת ורדים שהיתה שם מימות נביאים הראשונים, ואין מקימין בה אשפות מפנין השרצים, ואין מוציאים ממנה זיזין וגזוזטרות [מפרסות] לרשות הרבים מפני

עשר: מספר השלם – סה"ש תשמ"ח ח"ב ע' 497. מדוע לא מנה רבינו "אחד עשר קדושות" בהכללת קדושת ארץ ישראל? – סה"ש תשמ"ח ח"ב ע' 497. בגדר עשר הקדושות בארוכה – לק"ש ח"א ע' 149.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי י"ז תמוז - ספר עבודה - הלכות בית הבחירה קלא

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

כב. בית קדש הקדשים מקדש ממנו - שאין נכנס לשם אלא כהן גדול ביום הפסחים בשעת העבודה.

כג. מקום שהיה בעליה [=בקומה מ] על קדש הקדשים - אין נכנסין לו אלא פעם אחת בשבוע [=בשבע שנים], לידע מה הוא צריך לחזק בדקו.

בשעה שנכנסין הפנאים לבנות ולתקן בהיכל או להוציא משם את הטמאה - מצוה שיהיו נכנסין כהנים תמימים; לא מצאו תמימים, יפנסו בעלי מומין; ואם אין שם כהנים, יפנסו לויים; לא מצאו לויים, יפנסו ישראל. מצוה בטוהרים; לא מצאו טוהרים, יפנסו טמאים. טמא ובעל מום - יפנסו טמא ואל יפנסו בעל מום, שהטמאה דחוייה בצבור^{סה}.

(סה) בגרסאות אחרות נכתב בהלכה זו "יכנס בעל מום ואל יכנס טמא", והסיבה לכך היא מכיוון שהטמאה רק נדחתה בציבור, ולא הותרה לגמרי. אבל בבעל מום מצאנו שמותר באכילת קודשים - ולכן עדיף שבעל מום יכנס.

וכל הנכנסין להיכל לתקן, יפנסו בתבות; אם אין שם תבות, או שאי אפשר להם שיעשו בתבות - יפנסו דרך פתחים.

טו. הר הבית מקדש ממנה - שאין זבין וזבות נדות^{נח} ויולדות נכנסין לשם; ומתיר להכניס המת עצמו להר הבית, ואין צריך לו מר טמא מת שהוא נכנס לשם.

(נז) אנשים שנטמאו מזוב שיצא מהם. (נח) זבות ונדות הנ נשים שנטמאו כשיצא מהם דם מהרחם בזמנים שונים.

טז. החיל • מקדש ממנו - שאין גוים וטמא מת ובוועל נדה

נכנסים לשם. **יז.** עזרת נשים מקדשת מן החיל - שאין טבול יום^{נט} נכנס לשם; ואסור זה מדבריהם, אכל מן התורה מתיר טבול יום להפנס למחנה לוייה. וטמא שנכנס לעזרת הנשים אינו חייב חטאת^ס.

(נט) טמא שטבל, אך צריך לחכות שיעריב היום כדי שיטהר. (ס) היות שאינו אסור מן התורה אלא במחנה שכינה, ואילו עזרת נשים היא מחנה לוייה.

יח. עזרת ישראל מקדשת מעזרת נשים - שאין מחסר פסחים^{סא} נכנס לשם, וטמא שנכנס לה חייב פרת.

(סא) שעדיין לא הביא את קרבנותיו.

יט. עזרת כהנים מקדשת ממנה - שאין ישראל נכנסין לשם אלא בשעת צרכיהם, לסמיכה^{סב} ולשחיטה ולתנופה^{סג}.

(סב) כשהם מביאים קורבן הם צריכים לסמוך את ידיהם עליו. (סג) להניף את הקורבן שלהם.

כ. בין האולם ולמזבח מקדש ממנה - שאין בעלי מומין ופרועי ראש [=מגדולי שער] וקרוצי בגדים נכנסין לשם.

כא. ההיכל מקדש מבין האולם ולמזבח - שאין נכנס לשם אלא רחוק ידים ורגלים^{סד}.

(סד) בכיור שהיה במקדש.

44. במדבר-קרח, יח, ב.

הפניות לשיחות קודש

שמירת . . עשה: השמירה היא פרט במקדש. בהרחבה - לקו"ש ח"ג ע' 57. למה אינה בזמן הזה? - סה"ש תש"נ ח"ב ע' 404. מדוע דיני שמירת המקדש מופיעים בהל' ביהב"ח? - לקו"ש ח"ג ע' 58, חכ"א ע' 242. שמירת המקדש בעבודת כל יהודי - סה"ש תש"נ ח"ב ע' 408. מצותה כל הלילה: אם מפני הכבוד, מדוע ביום אין צורך בשמירה? - לקו"ש ח"ג ע' 60. והרי נאמר: חייב הכהנים הוא רק פרט בשמירה; ביאור ההוכחה מהפסוקים - לקו"ש ח"ג ע' 59 והע' 38.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

שומרים במשמרות, כל אחד היה שומר שעה בלילה. (י) בגדי חול שלהם.

ז. ארע קריא לאחד מהם, הולך במסבה י' שתחת הקרקע י' - שהמחלות הפתוחות להר הבית לא נתקדשו י' - וטובל, וחוזר ויושב אצל אחיו הפתחים עד שפותחין השערים בבקר, יוצא והולך לו י'.

(יא) אחד מהכהנים ששמר באותם מקומות ראה קרי ונטמא. (יב) הכבש שמשם יורד למערה. (יג) של המקדש, כי לבעל קרי אסור להיכנס לעזרה. (יד) כפי שלמדנו לעיל, שכל המחילות שתחת להר הבית לא התקדשו. (טו) היות שהוא טבול יום, וצריך לחכות עד לערב כדי שיטהר - וטבול יום אסור לו להיכנס לעזרה.

נאמר⁴⁵: "ושמרו את משמרת אהל מועד", ונאמר⁴⁶: "והחנים .. קדמה לפני אהל מועד מזרחה משה ואהרן ובניו, שומרים משמרת המקדש".

ג. ואם בטלו שמירה זו עברו בלא תעשה, שנאמר⁴⁷: "ושמרתם את משמרת הקדש", ולשון שמירה - אזהרה היא; הא [מכך] למדת, ששמירתו מצות עשה, ובטול שמירתו בלא תעשה.

ד. מצות שמירתו, שהיו הפתחים שומרים מבפנים [למקדש] והלויים מבחוץ; וארבע ועשרים עדה שומרים אותו בכל לילה תמיד בארבעה ועשרים מקום - הפתחים בשלשה מקומות, והלויים באחד ועשרים מקום.

(א) עשרים וארבע קבוצות, שבכל אחת עשרה אנשים.

ה. והיכן היו שומרים? פתחים היו שומרים בבית אבטינס⁴⁸, ובבית הניצוצין, ובבית המוקד. בית אבטינס ובית הניצוצין, היו עליות בניות בצד שערי העזרה; והרובין היו שומרים שם. בית המוקד - בארץ⁴⁹; וזקני בית אבי של אותו היום היו לשנים שם, ומפתחות העזרה בידם⁵⁰.

(ב) לשכה שהיו עושים בה את הקטורת, ונקראת "בית אבטינס" על שם האומנים שהכינו את הקטורת ממשפחת אבטינס. (ג) בית אבטינס ובית הניצוצין היו נמצאים בקומה שניה על החומה, לצד שערי העזרה. (ד) בחורי כהונה, שעדיין לא הגיעו לגיל העבודה במקדש, ונקראו "רובין". (ה) היה נמצא על הארץ, ולא בעליה. (ו) הכהנים התחלקו לעשרים וארבעה משמרות, וכל משמר היה עובד שבוע אחד, וכל משמר היה מתחלק לבתי אבות, ובכל יום בית אב אחר היה עובד. (ז) ששערי העזרה היו נעולים בלילה. (ח) כלומר, ברשותם, שהיו ממונים עליהם.

ו. לא היו הפתחים השומרים ישנים בבגדי כהנה, אלא מקפלין אותם ומניחין אותם כנגד ראשיהן; ולובשין בגדי עצמם, וישנים על הארץ, פדרך כל שומרי חצרות המלכים, לא שישנו על המטות.

(ט) הכהנים השומרים לא היו ערים כל הלילה, אלא הם היו

ח. והיכן היו הלויים שומרים? על חמשה שערי הר הבית, ועל ארבע פנותיו מתוכו, ועל ארבע פנות העזרה מבחוץ, שאסור לישוב בעזרה; ועל חמשה שערי העזרה חוץ לעזרה, שהיו הפתחים שומרים על שער המוקד ועל שער הניצוצין⁵¹. הרי שמונה עשר מקום.

(טז) לעזרה היו שבעה שערים, חמישה מהשערים נשמרו על ידי הלויים, ושניים - שער המוקד ושער הניצוצין - נשמרו בידי הכהנים.

ט. ועוד שומרים בלשפת הקרבן⁵², ובלשפת הפרכת⁵³, ואחורי בית הכפרת⁵⁴.

(יז) לשכת הטלאים שהייתה בפניה מערבית דרומית בבית המוקד. (יח) ששם היו אורגים את הפרוכת. (יט) שהייתה מאחורי קודש הקודשים, מקום הכפורת.

י. ומעמידין ממה אחד על כל המשמרות השומרים, ואיש הר הבית היה נקרא; והיה מחזיר על כל משמר ומשמר כל הלילה, ואבוקות דולקות לפניו. וכל משמר שאינו עומד ואומר: 'איש הר הבית, שלום עליך' - נפר שהוא ישן, חובטו במקלו; ורשות היה לו לשרף את כסותו [בגדו], עד שהיו אומרים בירושלים: 'מה קול בעזרה?' - קול בן לוי נלקח ובגדיו נשרפין, שישן לו על משמרו.

45. שם, פסוק ד. 46. במדבר, ג, לח. 47. במדבר-קרח, יח, ה.

ועל . . העזרה: מדוע דווקא שערים אלו? - לקו"ש ח"ח ע' 214. הלכה י: פעולתו של איש הר הבית על השומרים - לקו"ש ח"ג ע' 64.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי י"ז תמוז - הלכות כלי המקדש והעובדים בו קלג

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

חֲבָרוּ בַּמִּקְדָּשׁ; (י) לְקַדֵּשׁ הַפֶּה לְעִבּוּדָה; (יא) שִׁיְהִי כָּל הַמִּשְׁמְרוֹת שְׁוֹת בְּרִגְלִים; (יב) לְלַבֵּשׁ בְּגָדֵי כְהֻנָּה לְעִבּוּדָה; (יג) שְׁלֹא יִקְרַע הַמַּעֲלִיל; (יד) שְׁלֹא יִזַּח הַחֹשֶׁן מֵעַל הָאֶפֶד. וּבְאֹרֶץ מִצְרַיִם אֵלּוּ בִּפְרָקִים אֵלּוּ.

פֶּרֶק א

עשיית שמן המשחה והשימוש בו, וכלי המידות שהיו במקדש.

א. מִצְוַת עֲשֵׂה לַעֲשׂוֹת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה, שִׁיְהִי מוּכָן לְדִבְרִים שְׁצָרִיכִין מִשִּׁיחָה בּוֹא - שְׁנֵאֲמָר: "וְעָשִׂיתָ אוֹתוֹ שֶׁמֶן מִשְׁחַת קֹדֶשׁ".

א) בשמן המשחה משחו את המשכן וכל כלי, ואחר כך היו מושחין בו כהנים גדולים ומשוח מלחמה ומלכי בית דוד - כפי שיבאר להלן.

ב. וְכִכָּה עָשָׂה מֹשֶׁה רִבְנוֹ בַּמִּדְבָּר: לָקַח מִן הַמֶּזֶה וְהִקְנִימוֹ וְהִקְדֵּהוּ, מִכָּל אֶחָד מִשְׁלֹשֶׁתָּן [במשקל] חֲמֵשׁ מֵאוֹת שֶׁקֶל שְׁקָל הַקֹּדֶשׁ, וּמִקְנֵה הַבָּשָׂם [במשקל] חֲמִשִּׁים וּמֵאוֹת; וְזֶה שְׁנֵאֲמָר בַּתּוֹרָה: "וְהִקְנִימוֹ בָּשָׂם מִחֲצִיתוֹ [במשקל] חֲמִשִּׁים וּמֵאוֹת" - שְׁשׁוּקְלִין אוֹתוֹ בְּשָׁנֵי פְעָמִים, חֲמִשִּׁים וּמֵאוֹת בְּכָל פְּעָם.

ב) סוגי בשמים. ג) מחצית מהקנמון בשם היה מאתיים וחמישים - סך הכל חמש מאות.

ושוחק כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְבָדוֹ, וְעָרַב הַכֹּל, וְשָׂרָה אוֹתָם בְּמֵים זָפִין וּמְתוּקִין, עַד שֶׁיֵּצֵא כָּל כֶּחֶן בְּמֵים; וְנָתַן עַל הַמֵּים שֶׁמֶן זֵית [במידת] הֵינן - וְהוּא שָׁנִים עֶשֶׂר לָג, כָּל לָג [מכיל] אַרְבַּע רִבְעִיּוֹת; וּבִשְׁלֹ הַכֹּל עַל הָאֵשׁ, עַד שֶׁאֲכָדוּ [התאדוּ] הַמֵּים וְנִשְׁאַר הַשֶּׁמֶן. וְהִנִּיחוּ בַּכֵּל לְדוֹרוֹת.

השנת הראב"ד

המור . . הצרור א"א אין דעתי מקבלת שייכנסו במעשה הקדש דם שום חיה בעולם כל שכן דם חיה טמאה אבל המור הוא האמור בשיר השירים (ה,א) "באתי לגני אחותי כלה אריתי מורי עם בשמי", והוא ממין עשב או ממין אילן, וריחו נודף [ע"פ כת"י].

ד) שכל ריח הבשמים עבר למים. ג. המור • - הוא הדם הצרור בחיה שבהודו,

כ) כלומר, השומרים לא היו עומדים ואומרים דבר לשומר הר הבית.

יא. בשחר, קדם שִׁיעָלָה עֲמוּד הַשָּׁחַר, סְמוּךְ לוֹ - יָבֹא הַמִּמָּנָה שֶׁל מִקְדָּשָׁא, וְיִדְפֹק עַל [דלת] הַפְּתִיחִים [היטנים] שֶׁבְּבֵית הַמּוֹקֵד, וְהֵן פּוֹתֵחִין לוֹ. וְנִטַּל אֶת הַמִּפְתָּח, וּפָתַח אֶת הַשַּׁעַר הַקָּטָן שֶׁבֵּין בֵּית הַמּוֹקֵד וּבֵין הָעֶזְרָה, וְנִכְנַס מִבֵּית הַמּוֹקֵד לָעֶזְרָה, וְנִכְנְסוּ אַחֲרָיו הַכֹּהֲנִים וּשְׁתֵּי אֲבוֹקוֹת שֶׁל אֹרֶךְ בֵּידָם, וְנִחְלְקוּ לְשְׁתֵּי כְּתוּבֹת - כְּתוּבַת הַלֵּכָה לְמִזְרָח, וְכְתוּבַת הַלֵּכָה לְמַעֲרָב; וְהָיוּ בּוֹדְקִין וְהוֹלִכִין אֶת כָּל הָעֶזְרָה, עַד שֶׁיִּגְעֻעוּ שְׁתֵּי הַכְּתוּבֹת לְמָקוֹם בֵּית עוֹשֵׂי [מנחת] חֲבָתִין כִּד. הַגִּיעֻכָּה - אֵלּוּ וְאֵלּוּ אוֹמְרִין: 'שָׁלוֹם, הַכֹּל שָׁלוֹם', וְהָעֲמִידוֹ עוֹשֵׂי חֲבָתִין לַעֲשׂוֹת חֲבָתִין.

כא) הוא היה ממונה על 'הפייסות', הגורלות שהיו מגרילים על תפקידי הכהנים באותו יום. כב) בתוך השער הגדול שבו נכנסים מבית המוקד לעזרה, היה שער קטן. כג) לראות אם כל הכלים עומדים במקומם. כד) היא הלשכה שמשמאל לשער המזרחי. כה) נפגשו שתי הכתות. כו) כלומר, להכין את המנחה שהכהן הגדול היה מקריב מדי יום.

יב. כְּפֶסֶדֶר הָיָה עוֹשִׂין כָּכָל לֵילָה, חוּץ מִלֵּיל שַׁבָּת - שָׁאִין בֵּידָם אֹרֶךְ, אֶלֶּא בּוֹדְקִין בְּגִירוֹת הַדְּלוּקִין שֶׁם מַעֲרֵב שַׁבָּת.

ברוך רחמנא דסייען

הַלְּבוּשׁ בְּלִי הַמִּקְדָּשׁ וְהַעֲבָדִים בּוֹ

יֵשׁ בְּכָלֶיךָ אַרְבַּע עֲשָׂרָה מִצְוֹת - שֵׁשׁ מִצְוֹת עֲשֵׂה, וּשְׁמוֹנֶה מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פְּרָטֶן: (א) לַעֲשׂוֹת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה; (ב) שְׁלֹא לַעֲשׂוֹת כְּמוֹהוּ; (ג) שְׁלֹא לְסוּף מִמֶּנּוּ; (ד) שְׁלֹא לַעֲשׂוֹת כְּמִתְכַּנֵּת הַקִּטְרֶת; (ה) שְׁלֹא לְהִקְטִיר עַל מִזְבֵּחַ הַזֶּהב חוּץ מִן הַקִּטְרֶת; (ו) לְשֹׂאת הָאֶזְרֹן עַל הַכֶּתֶף; (ז) שְׁלֹא יְסוּרוּ הַבָּדִים מִמֶּנּוּ; (ח) שִׁיעָבֵד הַלֵּוִי בַּמִּקְדָּשׁ; (ט) שְׁלֹא יַעֲשֶׂה אֶחָד בְּמִלְאָכָה

1. שמות-תצוה, ל, כה. 2. שם, פסוק כג.

הפניות לשיחות קודש

סמוך לו: עד מתי חיוב השמירה? - לקו"ש ח"ג ע' 62 הע' 51. שאין בידם אור: והרי נטילת נרות היא שבות ו"אין שבות במקדש"?! - לקו"ש ח"א ע' 238. כלי . . בו: זהו השם המלא של הלכות אלו - סה"ש תשמ"ט ח"ב ע' 456 והע' 84. המור: ע"פ המובא כאן, מקור השם "מושאק"

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

בְּלִבְדִּי^י; אֶפְלוּ כֹהֵן בֶּן כֹּהֵן י^י [גדול] - מוֹשְׁחִין אוֹתוֹ, שְׁנֵאֲמָר^י: "וְהַכֹּהֵן הַמְּשִׁיחַ תַּחֲתֵיו מִבְּנֵי וְגו'".^{טו}

(יא) כשממנים כהן גדול. (יב) הכהן שמדבר אל העם לפני שיוצאים למלחמה, והוא נקרא "משוח מלחמה". (יג) אך בזמן משה רבינו משחו עם השמן גם את בגדי הכהונה, את המשכן וכל כליו כמפורש בתורה. (יד) דהיינו, כהן גדול בן כהן גדול. (טו) הפסוק מכנה את בנו של הכהן "הכהן המשיח", ומשמעות הדבר שהוא נמשך בשמן, ולא רק קיבל את התפקיד בירושה.

ח. בֵּית שְׁנִי, שְׁלֹא הִיָּה שֵׁם שְׁמֹן הַמִּשְׁחָה - הִיָּה הַכֹּהֵן גָּדוֹל מִתְרַבֵּה בְּלִבִּישַׁת הַבְּגָדִים בְּלִבְדִּי, שֶׁהִיָּה לּוֹבֵשׁ בְּגָדֵי כֹהֵנָה גָּדוֹלָה^{טז}.

(טז) מינוי הכהן הגדול היה נעשה באמצעות לבישת בגדי כהונה בלבד, ללא שמן המשחה.

ט. בִּיצֵד מוֹשְׁחִין אֶת הַכֹּהֵן? צֶק אֶת הַשְּׁמֹן עַל רֹאשׁוֹ, וְסֵף מִמֶּנּוּ עַל גְּבִי עֵינָיו כְּמִין [צורת אות-] פֶּה יוֹנִי כְּזֶה (צ) י^י - שְׁנֵאֲמָר^י¹⁰: "וַיִּצַק מִשְׁמֶן הַמִּשְׁחָה עַל רֹאשׁ אֶהֱיִן".^י וּמִלְכֵי בֵּית דָּוִד, מוֹשְׁחִין אוֹתָן כְּמִין נִזְר עַל רֹאשָׁן^{יט}. וְלֹא יִמָּשַׁח בְּמִקוֹמוֹת אַחֵרוֹת [בנוף], וְלֹא יִרְבֶּה בְּשֶׁמֶן.

(יז) לאחר שיצק את השמן על ראשו, היה סך בידו מהשמן ומעבירו על עינו. (יח) והמשך הפסוק "וימשח אותו לקדשו" - משמע שקודם צריך להיות יציקה ואחר כך משיחה. (יט) צורת כתר על הראש.

י. הַנּוֹתֵן מִשְׁמֶן הַמִּשְׁחָה עַל גְּבִי מֶלֶךְ אוֹ כֹהֵן גָּדוֹל שֶׁכִּבֵּר נִמְשָׁחוּ, פְּטוֹר - שְׁנֵאֲמָר^י¹¹: "וְאֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ עַל זֶר", וְאִין אֵלּוּ [נחשבים] זָרִים אֲצֵלּוֹ; אֲבָל הַסֵּף מִמֶּנּוּ [על הגוף] אֶפְלוּ לְמֶלֶךְ וְכֹהֵן גָּדוֹל, חֵיב - שְׁנֵאֲמָר^י¹²: "עַל בֶּשֶׂר אָדָם לֹא יִסֹּף", כָּל אָדָם בְּמִשְׁמָעוֹ. וְכֹהֵן גָּדוֹל שֶׁנִּטַּל שְׁמֹן הַמִּשְׁחָה מִרֹּאשׁוֹ וְסֵף בְּמַעְיֵי [על בטנו] -

חֵיב כֶּרֶת; וְהוּא • שִׁיפֵף

השנת הראב"ד

והוא . . . בבית א"א לא מחזור מתוך הגמרא דכריתות דבעינן לסיכה כזית אלא לנתינה בלבד כדעת ר"י.

מִמֶּנּוּ בְּכִזִּית.

יא. אִין מוֹשְׁחִין אֶת

הַיָּדוּעַ לַכֹּהֵן שְׁמֵת בְּשִׁמְיָן בּוֹ בְּנֵי אָדָם בְּכָל מְקוֹם. וְהַקְנָמוֹן - הוּא הָעֵץ הַבָּא מֵאֵי הַדֵּי, שֶׁרִיחוֹ טוֹב וּמִתְגַּמְרִים [=מתבשרים] בּוֹ בְּנֵי אָדָם. וְהַקֶּדֶה - הוּא הַקֶּשֶׁטִי. וְקִנְהַ בִּשְׁם - הֵן הַקְנִים הַדִּקְרִין בְּתֵבֶן הָאֲדָמִים הַבָּאִים מֵאֵי הַדֵּי, וְרִיחָן טוֹב, וְהֵן מִמִּינוֹ בְּשָׂמִים שְׁנוֹתָנִין אוֹתוֹ הַרֹפְאִים בְּצָרִי [=בתרופות].

(ה) דם שנמצא בתוך בטנה של חיה שגדלה בהודו. לאחר שנקרש הדם, הייתה החיה מפרישה אותו, ואנשים היו מלקטים אותו ומשתמשים בו כבושם. (ו) מין עשב.

ד. הַעוֹשֶׂה שְׁמֹן הַמִּשְׁחָה כַּמַּעֲשֶׂה הַזֶּה וְכַמִּשְׁקָל הַזֶּה, וְלֹא הוֹסִיף וְלֹא גָרַע - כְּמִזִּיד, חֵיב כֶּרֶת; וּבִשְׁוֹגַג, מִבֵּיא חֲטָאת קְבוּעָה, שְׁנֵאֲמָר^י³: "אֲשֶׁר יִרְקַח כְּמָהוּ". וְהוּא שֶׁעָשָׂה אוֹתוֹ לְהַמְשִׁיחַ בּוֹ; אֲבָל אִם עָשָׂה לְהַתְלַמֵּד אוֹ לְתַנּוֹ לְאֲחֵרִים - פְּטוֹר.

ה. הַסֵּף [=המורה] מִשְׁמֶן הַמִּשְׁחָה [בכמות של] בִּזִּית - כְּמִזִּיד, חֵיב כֶּרֶת; וּבִשְׁוֹגַג, מִבֵּיא חֲטָאת קְבוּעָה, שְׁנֵאֲמָר^י⁴: "וְאֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ עַל זֶר - וְנִכְרַת". וְאִין חֵיבִין אֲלֵא עַל שְׁמֹן הַמִּשְׁחָה שֶׁעָשָׂה מִשְׁחָה - שְׁנֵאֲמָר^י⁵: "מִמֶּנּוּ", מִזֶּה שְׁנֵאֲמָר בּוֹ⁶: "שְׁמֹן מִשְׁחַת קֹדֶשׁ יִהְיֶה זֶה לִי"; וּמַעֲוָלָם לֹא נַעֲשֶׂה שְׁמֹן הַמִּשְׁחָה אַחֵר, חוּץ מִמֶּה שֶׁעָשָׂה מִשְׁחָה.

(ז) בסיכה חייבים רק אם סכו בשמן שהכין משה רבינו.

ו. אֶחָד הַסֵּף אֶת עֲצָמוֹ, וְאֶחָד הַסֵּף אֶת אֲחֵרִים [חייב] - שְׁנֵאֲמָר^י⁷: "וְאֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ עַל זֶר". הַסֵּף כָּלִים, וּבִהְמָה, וְגוֹיִים שֶׁהֵן בְּבִהְמָה⁸, אוֹ שֶׁסֵּף בּוֹ מֵתִים⁹ - פְּטוֹר, שְׁנֵאֲמָר^י⁸: "עַל בֶּשֶׂר אָדָם לֹא יִסֹּף".

(ח) הגויים נחשבים כבהמה (על הפסוק "שבו לכם פה עם החמור", דרשו חכמים "עם הדומה לחמור"). (ט) והם אינם נקראים עוד "אדם" אלא "מתים". (י) וכל אלה אינם נקראים "אדם".

ז. אִין מוֹשְׁחִין מִמֶּנּוּ לְדוֹרוֹת אֲלֵא כֹהֲנִים גָּדוֹלִים¹⁰, וּמִשְׁוֹחַ מִלְחָמָה^י, וּמִלְכֵי בֵּית דָּוִד

3. שמות-תצורה, ל, לג. 4. שמות-תצורה, ל, לג. 5. שם. 6. שם, פסוק לא. 7. שמות-תצורה, ל, לג. 8. שם, פסוק לב. 9. ויקרא-צו, ו, טו. 10. ויקרא-צו, ח, יב. 11. שמות-תצורה, ל, לג. 12. שם, פסוק לב.

וביאורו - סה"ש תש"נ ח"א ע' 297 הע' 97. ומעולם . . . משה: פעולת שמן המשחה לדורות - לק"ש חכ"ה ע' 111. ומלכי . . . בלבד: דין זה החל לאחר משיחת דוד - לק"ש חכ"ה ע' 190. הלכה כה: גדר מלכות בית דוד, וטעם הבאת הלכה זו בהל' כלי המקדש - לק"ש חכ"ה ע' 106.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי י"ז תמוז - הלכות כלי המקדש והעובדים בו קלה

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

סוֹתְמִין אוֹתָן, אֶלָּא מְתִיכִין אוֹתָן וְעוֹשִׂין אוֹתָן חֲדָשִׁים.

טו. סִפִּין שְׁנַשְׁמַט מִן הַנֶּצֶב [=ידית], או שְׁנַפְגָּם - אֵין מְחַזִּירִין אוֹתוֹ [לדית] וְאֵין מְשַׁחֲזִין אוֹתוֹ, אֶלָּא גּוֹנְזִין אוֹתָן בֵּין הַקֹּדֶשׁ וְהָאוֹלָם לְדִרוֹם^כ, וְעוֹשִׂין אַחֲרֵיהֶם; שָׂאִין עֲנִיּוֹת בְּמָקוֹם עֲשִׁירוֹת^{כט}.

(כח) ליד ההיכל היה מקום שנקרא "בית החליפות" ושם היו גונונים את הסכינים. (כט) הסיבה שלא מתקנים אותם, כי בבית המקדש צריך לנהוג בעשירות, ואין זה מתאים לתקן כלים שנתקלקלו.

טז. שְׁתֵּי מִדּוֹת שֶׁל יָבֵשׁ הָיוּ בַּמִּקְדָּשׁ - חֲצִי עֶשְׂרוֹן, וְעֶשְׂרוֹן: הָעֶשְׂרוֹן לַמִּנְחוֹת^{לא}, וְחֲצִי הָעֶשְׂרוֹן לַחֶלֶק בּוֹ מִנְחַת כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁבְּכָל יוֹם^{לב}.

(ל) שתי כלים למדידת דברים יבשים היו במקדש. (לא) כלי אחד בגודל 'עשרון' שאיתו מדדו את כל המנחות שהקריבו על המזבח (וכל מנחה היא לפחות עשרון). (לב) הכלי השני היה בגודל של 'חצי עשרון' ואיתו היו מודדין את מנחת החביתין, המנחה שהכהן היה צריך להביא בכל יום, ומידתה היה חצי עשרון.

יז. וְשִׁבְעַת מִדּוֹת שֶׁל לֶחַ הָיוּ שָׁם^{לג}: הֵינִי לֵד, וְחֲצִי הֵינִי, וְשְׁלִישִׁית הֵינִי, וּרְבִיעִית הֵינִי, וְלֵג, וְחֲצִי לֵג, וּרְבִיעִית. וְלָמָּה הָיוּ? חֲצִי הֵינִי וּרְבִיעִית הֵינִי וְשְׁלִישִׁית הֵינִי - לַמִּדֵּית הַנִּסְכִּים שֶׁל זִבְחִים^{לד}; וְלֵג - לַמִּדֵּית שֶׁמֶן הַמִּנְחוֹת^{לה}; וְחֲצִי לֵג - לַמִּדֵּית שֶׁמֶן לְכָל נֵר מִנְּרוֹת הַמִּנְּוֶה; וּרְבִיעִית - לַחֶלֶק בָּהּ הַשֶּׁמֶן לַחֲבִיתִין.

(לג) שבע כלים למדידת דברים נוזלים. (לד) 'הין' זה כמות של שנים עשר לוג. (לה) היין שהיו מנסכים על המזבח יחד עם הקורבנות. (לו) בכל מנחה היה לוג שמן.

יח. וְאֵין לָנוּ דָּבָר לַמֶּדֶד בּוֹ הֵין; וְלָמָּה הָיָה שָׁם^{לו}? הוֹאִיל וְהָיָה בַּמִּקְדָּשׁ בִּימֵי מֹשֶׁה, שֶׁמֶדֶד בּוֹ שֶׁמֶן לְשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה^{לז}.

(לז) אם אין לנו צורך בו, מדוע הוא היה שם? (לח) כפי שלמדנו לעיל, שבשמן המשחה שעשה משה היה הין שלם.

ובחצי לג שהיה במקדש, היו מודדין מים למי

הַמֶּלֶךְ אֶלָּא עַל גְּבִי מַעֲזִי^י; וְאֵין מוֹשְׁחִין מֶלֶךְ בֶּן מֶלֶךְ - שֶׁהַמְּלָכוֹת יִרְשֶׁה לְמֶלֶךְ לְעוֹלָם, שְׁנֵאמַר^{יב}: "הוּא וּבָנָיו בְּקֶרֶב יִשְׂרָאֵל". וְאִם הָיְתָה שָׁם מַחְלָקָת מוֹשְׁחִין אוֹתוֹ כְּדִי לְסַלֵּק הַמַּחְלָקָת וּלְהוֹדִיעַ לְכָל שָׂדֶה הוּא הַמֶּלֶךְ לְבָדוֹ; כִּמוֹ שֶׁמִּשְׁחוֹ שְׁלֹמֹה מִפְּנֵי מַחְלָקָת אֲדוֹנֵיהוּ^{יג}, וְיוֹאֵשׁ מִפְּנֵי עֲתִילָה^{יד}, וְיִהוֹאָחָז מִפְּנֵי יְהוֹיָקִים אֲחִיו^{טו}. וְזֶה שֶׁמִּשְׁחָה אֱלִישָׁע לְיִהוּא^{טז} - לֹא בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה מִשְׁחוֹ, אֶלָּא בְּשֶׁמֶן אֶפְרַסְמוֹן; וְדָבָר זֶה מְסֻרָה בְּיַד הַחֲכָמִים.

(כ) היו מושחין את המלך סמוך למעייין מים, כדי לסמל שמלכותו תמשך לנצח כמו המעייין. (כא) כאשר אדוניהו רצה למלוך, ודוד המלך רצה ששלמה ימלוך, משחו את שלמה למרות שהוא בן מלך. (כב) עתליה הרגה את כל משפחתו של יואש ורצתה למלוך, לכן יהוידע הכהן משח את יואש, למרות שהיה בן מלך. (כג) היות שיהוויקים היה גדול מיהואחז, ולכאורה הוא היה צריך למלוך, לכן משחו את יהואחז. (כד) למרות שהוא היה ממלכי ישראל, ולמדנו שמושחין בשמן המשחה רק את מלכי בית דוד.

יב. כָּל כְּלִי הַמִּקְדָּשׁ שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה בַּמִּדְבָּר - לֹא נִתְקַדְּשׁוּ אֶלָּא בְּמִשְׁחַתָּן בְּלֶבֶד בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה, שְׁנֵאמַר^{יז}: "וַיִּמְשְׁחֵם, וַיִּקְדֹּשׁ אֹתָם". וְדָבָר זֶה אֵינוֹ נוֹהֵג לְדִירוֹת^{יח}; אֶלָּא הַכֵּלִים כֻּלָּן - בֵּינָן שְׁנַשְׁתַּמְשׁוּ בָּהֶן בַּמִּקְדָּשׁ בְּמַלְאכָתָן, נִתְקַדְּשׁוּ, שְׁנֵאמַר^{יט}: "אֲשֶׁר יִשְׁרְתוּ בָם בַּקֹּדֶשׁ", בְּשִׁירוֹת הֵם מִתְקַדְּשִׁין.

(כח) שנאמר "וימשחם ויקדש אותם" - למדו חז"ל שדווקא 'אותם' צריך לקדש במשיחה, אבל כל הכלים לדורות מתקדשים בעבודה ולא במשיחה.

יג. הַכַּפּוֹת וְהַקְּעֻרוֹת שֶׁמִּקְבְּלִין בָּהֶן הַמִּנְחוֹת, וְכֵן הַמִּזְבֵּחוֹת שֶׁמִּקְבְּלִין בָּהֶן הַדָּם, וְשָׂאֵר כְּלֵי הַשֵּׁרֶת - שֶׁל כֶּסֶף וְשֶׁל זָהָב הָיוּ; וּמִתֵּר לְעֻשׂוֹתָם שֶׁל שָׂאֵר מִתְּכֹנֹת, כִּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ^כ. וְכָלֵן מִתְקַדְּשִׁין בְּמַלְאכָתָן^{כא}; וְאִם נִשְׁבְּרוּ - מִתֵּיף אוֹתָן וְעוֹשֶׂה אוֹתָן כְּלִי אַחֵר, וְאֵין קֹדֶשְׁתָּן מִסְתַּלְקָת מֵהֶן לְעוֹלָם.

(כו) לעיל פרק א מהלכות בית הבחירה הלכות יח-יט. (כז) ברגע שהשתמשו בהם במלאכת המקדש - הם התקדשו.

יד. כָּלִי הַקֹּדֶשׁ שֶׁנִּקְבּוּ אוֹ שֶׁנִּסְדְּקוּ - אֵין

13. דברים-שופטים, יז, כ. 14. במדבר-נשא, ז, א. 15. במדבר, ד, יב.

על גבי מעיין: מדוע? - לקר"ש חכ"ה ע' 112 הע' 71. וזו... ליהוא: לכאורה, מקומו בהלכה ד' 1 - לקר"ש חכ"ה ע' 111 הע' 66 ושו"ג.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(ו) עשב שגורם לעשן לעלות ישר. (ז) רק קבוצה מצומצמת של אנשים ידעה מהו אותו עשב.

ג. וזה הוא משקל אחד עשר סמניה: נטף ושחלת וחלבנה ולבונה, מפל אחד משקל שבעים מנה; והמנה [משקלו:], מאה דינרין. ומר וקציעה ושבלת נרד וכרפס, מפל אחד ששה עשר מנה; קשט, שנים עשר מנה; קנמון, תשע מנים; קלופה, שלש מנים. משקל הכל, שלש מאות ושמונה וששים מנה.

שוחקין הפל הדק; ומוסיפין לה רבע הקב מלח סדומית, וכפת הירדן, ומעלה עשן כל שהוא [מעט]. ומקטיר ממנה בכל יום על מזבח הזהב מנה - שלש מאות חמשה וששים יום, כנגד [מספר] ימות החמה. והשלש מנים הנשארות - שוחק אותן ערב יום הכפורים דקה מן הדקה, עד שמוציא ממנה מלא חפניו, להקטיר ביום הכפורים. והנשאר - הוא מותר הקטרת שאמרנו בשקלים יא.

(ח) שוחקים את כל הסמנים דק דק. (ט) הזמן השנתי שלוקח לשמש לעשות סיבוב סביב העולם הוא 365 ימים. (י) דקה ביותר. (יא) שנותר משלושת המנים הללו, וכן משאר הקטורת (שכן הכינוי לפי שנת החמה, שהיא ארוכה משנה הלבנה), דינם כפי שהתבאר בהלכות שקלים.

ד. "נטף" האמור בתורה, הוא עצי הקטף שיוצא מהן הצרי; והשחלת, היא הצפרן שנותנין בגי אדם במגמרות¹⁶ והחלבנה, כמו דבש שחור, וריחו קשה [=חזק], והוא שרף אילנות בערי יון. וזה הוא שמתן בלשון ערבי:

עוד בלסאן, ואצ'פאר טיב, ומיעה, ולבן, ומסך, וקציעה, וסנבל אלנאדין, וזעפראן, וקסט, ועוד, וקשר סליפה, וענבר.

(יב) שרף שיוצא מעצים שנקראים "קטף". (יג) שורש שאנשים נותנים בבשמים.

ה. כיצד מפתמין את הקטרת? מביא תשעת קבין בורית ברישנה¹⁷, ושרף בה את הצפרן¹⁸; ואחר כך שורה את הצפרן באחד ועשרים קב של יין חזק ביותר; ואחר כך שוחק כל אחד ואחד מן הסמנים בפני עצמו הדק, וכשהוא שוחק אומר: 'היטב הדק, הדק היטב', כל זמן ששוחק; ומערב הכל.

שוטה ושמן לתודה¹⁹; ובכרביעית שהיתה שם, היו מודדין שמן לחם נזיר ומים לטהרת מצרע. ולא מפני מעשים אלו נתקדשו [הכלים], אלא מפני המלאכות של מקדש שאמרנו.

(לט) בכלי חצי הלוג השתמשו לא רק לשמן המנורה, אלא גם למדידת מי סוטה, ולשמן הבא עם לחמי תודה. (מ) כלי החצי לוג ורביעית הלוג לא התקדשו בשימוש למדידת הדברים שכתובים בהלכה זאת, אלא רק למדידת הדברים שכתובים בהלכה הקודמת.

יט. כל [כלי] המדות האלו - קדש, ומפלי השרת²⁰; אלא שמדות הלח נמשחו [בשמן המשחה] מבפנים ומבחוץ, וכלי היבש לא נמשחו אלא מבפנים. לפיכך ברוצי²¹ מדות הלח, קדש²²; וברוצי מדות היבש, חל²³.

(מא) ולכן הדברים שנכנסים לתוכם מתקדשים. (מב) השירים שנשפכים לבחוץ אחרי שהכלי מלא. (מג) מפני שהם נשפכים על דפנות הכלי מבחוץ, וכלי הלח התקדשו מבחוץ ולכן הם מקדשים את מה שנמצא עליהם גם מבחוץ. (מד) היות שכלי היבש התקדשו רק בפנים, השירים שנמצאים עליהם מבחוץ לא נתקדשו.

פרק ב

מעשה הקטורת, ונשיאת ארון הברית.

א. הקטרת²⁴ נעשית [מחדש] בכל שנה ושנה²⁵; ועשיתה מצות עשה, שנאמר²⁶: "קח לך סמים". ונתפרשו בתורה²⁷ ארבעה מסמניה, והן: "נטף ושחלת וחלבנה ולבונה"; ושאר סמניה - הלכה למשה מסיני.

(א) שאותה מקטירים בכל יום במזבח הקטורת. (ב) מכינים אותה פעם אחת בשנה לכל השנה, ובכל שנה צריך להביא אותה מתרומה חדשה. (ג) והם יבוארו להלן.

ב. ואחד עשר סמנין נאמרו לו למשה בסיני, והן שעושין אותן במשקל מכון²⁸; ומוסיפין עמהן בלא משקל [מדויק] מלח סדומית וכפת הירדן²⁹, ועשב אחד שמעלה העשן; ולא היו יודעין אותו אלא אנשים ידועים, והוא היה הלכה בידם איש מפי איש. [מסורת]

(ד) מלח שהגיע מסדום. (ה) עשב שגדל על שפת הירדן.

16. שמות-תצוה, ל, לר. 17. שם.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי י"ז תמוז - הלכות כלי המקדש והעובדים בו קלו

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

דינו פְּדִין הַנֶּהֱגָה מִן הַקֹּדֶשׁ; לֹא חֵיבָה תּוֹרָה פְּרֹת, אֲלָא לְעוֹשֶׂה בְּמִתְכַּנְתָּה לְהָרִיחַ בָּהּ.

(כה) שנאמר "לא תעשו לכם", ולמדו חכמים "לכם" – להנאתכם הוא שאסור, אבל למסורו לציבור או רק ללמוד בו – פטור. (כו) שחייב קרבן מעילה.

יא. מִזְבַּח הַזָּהָב שֶׁבַּהֵיכָל - עָלָיו מִקְטִירִין הַקֹּטֶר בְּכָל יוֹם. וְאִין מִקְרִיבִין עָלָיו דָּבָר אֲחֵר. וְאִם הִקְטִיר עָלָיו קֹטֶר אַחֶרֶת שְׂאִינָה פָּזוּ, אוֹ שֶׁהִקְטִיר עָלָיו קֹטֶר פָּזוּ שֶׁהִתְנַדָּב אוֹתָהּ יָחִיד אוֹ רַבִּים^{טו}, אוֹ הִקְרִיב עָלָיו קָרְבָּן אוֹ הִסִּיף נֶסֶךְ - לֹקָה, שְׁנֵאמַר^{טז}: "לֹא תַעֲלוּ עָלָיו קֹטֶר זָרָה וְעוֹלָה וּמִנְחָה וְגו'".

(כז) שהרבה אנשים התנדבו יחד להביא אותה, אבל היא לא שייכת לכלל הציבור.

יב. בָּעֵת שֶׁמּוֹלִיכִין אֶת הָאֲרוֹן [הברית] מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, אִין מּוֹלִיכִין אוֹתוֹ לֹא עַל הַבִּהְמָה וְלֹא עַל הָעֶגְלוֹת; וְלִפִּי שֶׁשָּׂכַח דָּוִד וַיִּשְׁאֹל עַל הָעֶגְלוֹת, נִפְרָץ פָּרֶץ בַּעֲזָא^{יז}. אֲלָא מִצְוָה לְנָטְלוֹ עַל הַבֶּתֶף, שְׁנֵאמַר^{יח}: "כִּי עֲבֹדְתָה הַקֹּדֶשׁ עֲלֵיהֶם, בִּפְתָּה יְשָׁאוּ".

(כח) כאשר דוד העביר את הארון ממקום למקום, הוא נשא אותו על גבי עגלה, וכתוצאה מכך עוזא נהרג.

יג. בְּשֹׁשְׂאִין אוֹתוֹ עַל הַבֶּתֶף, נוֹשְׂאִין פָּנִים בְּנֶגֶד פָּנִים^{יט}, וְאֲחֻזְרֵיהֶם לַחוּץ, וּפְנֵיהֶם לְפָנִים. וְנִזְהָרִים שֶׁלֹּא יִשְׁמְטוּ הַבָּדִים מִן הַטְּבָעוֹת; שֶׁהַמְסִיר אֶחָד מִן הַבָּדִים מִן הַטְּבָעוֹת - לֹקָה, שְׁנֵאמַר^כ: "בְּטָבַעַת הָאָרֶץ יִהְיוּ הַבָּדִים, לֹא יִסְרוּ מִמֶּנּוּ".

(כט) הכוהנים נושאים את הארון עומדים מכל צד, אך פני כולם כלפי הארון – ואינם מפנים אליו את גבם. (ל) שלא יצאו מוטות הארון מתוך הטבעות שהם נמצאים בהם.

(יד) כיצד כותשין ומכנינים. (טו) סבון הבא ממקום שנקרא כרשינה. (טז) משפשים בה את הציפורן כדי לייפות אותה.

ו. וְכָל מַעֲשֵׂיָהּ בַּקֹּדֶשׁ בְּתוֹךְ הָעֶזְרָה, וּמִשְׁלַּח הַקֹּדֶשׁ; וְהַמִּפְטֵם אֶת הַקֹּטֶר מִן הַחֲלִין, פְּסוּלָהּ.

(יז) כל הכנת הקטורת נעשית בתוך העזרה. (יח) ומכנינים אותה בכלי שרת.

ז. פְּעָמִים בְּשָׁנָה הָיוּ מַחֲזִירִין אוֹתָהּ לְמִתְכַּשֶּׁת^{כא}. בַּיָּמֹת הַחֲמָה הָיוּ מְפָזְרִין אוֹתָהּ כְּדִי שֶׁלֹּא תִתְעַפֵּשׂ, וּבַיָּמֹת הַגִּשְׁמִים צוֹבְרִין אוֹתָהּ כְּדִי שֶׁלֹּא יִפּוּג רִיחָהּ.

(יט) ושוחקין אותה שם שנית.

ח. נָתַן לְתוֹכָהּ דָּבָשׁ כֹּל שְׁהוּא, פְּסָלָהּ; חִסֵּר אֶחָד מִסְּמִינֶיהָ - חֵיב מִיתָה, שֶׁהָרִי נַעֲשִׂית קֹטֶר זָרָה. פְּטוּמָה מַעֲט מַעֲט^{כב} בְּמִתְכַּנְתָּה^{כג}, כְּשֶׁרָה - אֶפְלוּ פֵטֵם פָּרָס בְּשַׁחֲרִית וּפָרָס בֵּין הָעֶרְפִּים^{כד}.

(כ) כלומר, אחד מאחד-עשר הסממנים. אבל לא מהתוספות שהיו מוספים לצורך העשן וכדומה. (כא) הכין את הקטורת בכמויות קטנות בכל פעם, ולא בבת אחת את כל 368 המנים. (כב) אם הכין לפי היחס הנכון בין הסממנים – אף אם הסך הכולל היה פחות מ-368 מנה. (כג) אפילו אם הכין רק חצי מנה להקטרת בבוקר, או חצי מנה להקטרה בערב.

ט. הָעוֹשֶׂה קֹטֶר מִן אֶחָד עֶשֶׂר סְמִינִין אֱלוֹ, לְפִי מִשְׁקָלוֹת אֱלוֹ, כְּדִי לְהָרִיחַ בָּהּ, וְאִם עַל פִּי שֶׁלֹּא הָרִיחַ - חֵיב פְּרֹת עַל עֲשִׂיתָהּ, אִם עָשָׂה בְּמִזִּיד; וּבְשֹׁגֵג, מִבֵּיא חֲטָאת קְבוּעָה. אִם עַל פִּי שֶׁלֹּא עָשָׂה הַמִּשְׁקָל כָּלוּ, אֲלָא חֲצִיו אוֹ שְׁלִישׁוֹ, הוֹאִיל וְעָשָׂה לְפִי מִשְׁקָלוֹת אֱלוֹ^{כה}, חֵיב - שְׁנֵאמַר^{כו}: "בְּמִתְכַּנְתָּה לֹא תַעֲשׂוּ: אִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה כְמוֹהָ לְהָרִיחַ בָּהּ - וְנִכְרַת מַעֲמִיו".

(כד) גם אם לא הכין כמות של 368 מנה, אלא פחות, אבל לפי היחס הנכון בין הסממנים.

י. עָשָׂה לְהִתְלַמֵּד בָּהּ אוֹ לְמִסְרָה לְצַבּוֹר - פְּטוּר^{כז}; הָרִיחַ בָּהּ וְלֹא עָשָׂה - אִינוּ חֵיב פְּרֹת, אֲלָא

18. שמות-תצוה, ל, לו. 19. שמות-תצוה, ל, ט. 20. במדבר-נשא, ז, ט. 21. שמות-תצוה, כה, טו.

חייב מיתה: משא"כ אם חיסר "מעלה עשן" – לקו"ש ח"ד ע' 128 והע'. דבר אחר: ביאור הלשון – לקו"ש ח"ו ובהע' 184. הלכה יב: דין מיוחד בנשיאת הארון – לקו"ש ח"ח ע' 49, אג"ק ח"ג ע' קצח.

לְעוֹלָם^ט. וְאֵין אוֹמְרִין שִׁירָה אֶלָּא בַּפֶּה, בְּלֹא כָלִי;
שְׁעָקָר הַשִּׁירָה שֶׁהִיא עֲבוּדָתָם - בַּפֶּה.

(ח) שמת לו אחד משבעת הקרובים שהוא חייב להתאבל עליהם – ביום המיתה הוא הנקרא "אונן". (ט) אפשר להוסיף על שנים עשר הלוויים עוד לוויים בלי גבול.

וְאַחֲרֵים הָיוּ עוֹמְדִים שָׁם, מְנַגְּנִין בְּכָלִי שִׁיר - מֵהֶם לְוִיִּם וּמֵהֶם יִשְׂרָאֵלִים מִיַּחְסִין הַמְּשִׁיאִין לַכֹּהֲנָה^י; שְׁאִין עוֹלָה עַל הַדּוֹכָן אֶלָּא מִיַּחֲס. וְאֵין אֱלוֹ הַמְּשׁוֹרְרִים עַל פִּי הַכֹּלִים עוֹלִין [=נחשבים] לְמַנֵּן הַשָּׁנִים עֶשֶׂר.

(י) ישראלים מיוחסים, שאין בהם חשש פסול – מהם היו הכהנים נושאים נשים דווקא.

ד. וּבִמָּה הֵם מְנַגְּנִין? בְּנִבְלִים וְחִלְלִים וְכַנּוּרוֹת וְחִצּוּצוֹת וְהַצְלָצָל [=מצלתיים]. וְאֵין פּוֹחֲתִין מִשְׁנֵי נִבְלִים, וְלֹא מוֹסִיפִין עַל שְׁשָׁה; וְאֵין פּוֹחֲתִין מִשְׁנֵי חִלְלִים, וְלֹא מוֹסִיפִין עַל שְׁנַיִם עֶשֶׂר; וְאֵין פּוֹחֲתִין מִשְׁנֵי חִצּוּצוֹת, וְלֹא מוֹסִיפִין עַל מֵאָה וְעֶשְׂרִים; וְאֵין פּוֹחֲתִין מִתְּשַׁעַה כַּנּוּרוֹת, וּמוֹסִיפִין עַד לְעוֹלָם; וְהַצְלָצָל - אֶחָד בְּלִבָּהּ.

ה. בִּימֵי הַמוֹעֲדוֹת כָּלָן וּבְרָאשֵׁי חֲדָשִׁים, הָיוּ הַכֹּהֲנִים תּוֹקְעִים בַּחֲצוֹצְרוֹת בְּשַׁעַת הַקֶּרְבָּן, וְהַלְוִיִּם אוֹמְרִין שִׁירָה - שְׁנֵאֲמָר²⁵: "וּבִיּוֹם שֶׁמִּחַתְכֶּם וּבִמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרָאשֵׁי חֲדָשְׁכֶם - וּתְקַעְתֶּם בַּחֲצוֹצְרוֹת". הַחֲצוֹצְרוֹת הֵינָה נִעֲשִׂית מִן הָעֶשֶׂת [=גוש] שֶׁל כֶּסֶף. עֲשֵׂה אוֹתָהּ מִן הַגְּרוֹטָאוֹת [=שברים] שֶׁל כֶּסֶף, כְּשֶׁרָה; מִשְׁאָר מִיָּנִי מִתְּכוֹת, פְּסוּלָה. וְהַחֲלִילִים שֶׁהָיוּ מְנַגְּנִין בָּהֶן - הֵינָה אֲבוֹב שֶׁלָּהֶן שֶׁל קֹנֵה^י, מִפְּנֵי שֶׁקוּלוֹ עָרֵב; וְלֹא הֵינָה מְחַלֵּק אֶלָּא בְּאֲבוֹב יַחֲדִי, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְחַלֵּק יָפֵה^{יב}.

(יא) קנה החליל היה עשוי מקנה. (יב) כשהיה מגיע לסיום המנגינה, היה אחד מהחלילים מאריך לאחר שתיקת האחרים, שלא היו מסיימים כולם בבית אחת, אלא אחד היה מסיים לבסוף – והחליל שהיה מסיים אחרון, היה חליל שבקנה שלו יש נקב בודד.

~ יום שישי י"ח תמוז ~

פֶּרֶק ג'

עבודת הלוויים.

א. זָרַע לְוִי כָּלוּ - מִבְּדֵל לְעֲבוּדַת הַמִּקְדָּשׁ, שְׁנֵאֲמָר²²: "בַּעַת הַהִיא הִבְדִּיל ה' אֶת שִׁבְט הַלְוִי"; וּמִצֻּת עֲשֵׂה לְהִיּוֹת הַלְוִיִּים פְּנוּיִן וּמוֹכְנִין לְעֲבוּדַת הַמִּקְדָּשׁ, בֵּין רָצוּ בֵּין לֹא רָצוּ - שְׁנֵאֲמָר²³: "וְעַבְד הַלְוִי הוּא". וְכֵן לְוִי שֶׁקָּבַל עָלָיו כָּל מִצְוֹת לְוִיָּה חוּץ מֵאַחַת^א - אֵין מְקַבְּלִין אוֹתוֹ, עַד שִׁיקָּבַל אֶת כָּלָן.

(א) אם הוא אינו מעוניין למלא את אחת מעבודות הלוויים שנצטוו בהן.

ב. עֲבוּדָה שֶׁלָּהֶן הִיא שִׁיחֵיו שׁוֹמְרִין אֶת הַמִּקְדָּשׁ, וְיִהְיֶה מִהֵן שׁוֹעֲרִין לַפֶּתַח שְׁעָרֵי הַמִּקְדָּשׁ וּלְהַגִּיף [-לסגור] דְּלֹתוֹתָיו; וְיִהְיֶה מִהֵן מְשׁוֹרְרִין לְשׁוֹרֵר עַל הַקֶּרֶן בְּכָל יוֹם, שְׁנֵאֲמָר²⁴: "וְיִשְׂרַת בְּשֵׁם ה' אֱלֹהֵינוּ" - אִיזָה הוּא שְׁרוּת שֶׁהוּא בְּשֵׁם ה' ב? הָיוּ אוֹמְרִים: זֶה שִׁירָה.

(ב) באיזה שרות במקדש היו הלוויים מזכירין בו שם שמים.

וּמִתִּי אוֹמְרִין הַשִּׁירָה? עַל כָּל עוֹלוֹת הַצֶּבֶר הַחוּבָהּ וְעַל שְׁלֹמִי עֲצָרִי - בַּעַת נְסוּף הַיִּינ^י; אֲבָל עוֹלוֹת נִדְבָה שֶׁמִּקְרִיבִין הַצֶּבֶר לְקִיץ הַמִּזְבֵּחַ^י, וְכֵן הַנִּסְכִּים הַבָּאִין בְּפָנֵי עֲצָמָיו - אֵין אוֹמְרִין עֲלֵיהֶן שִׁירָה.

(ג) קורבנות עולה שחובה על הציבור להביא. (ד) קורבנות שלמים שהיו מביאים בחג השבועות. (ה) זמן השירה היה בעת שהיו מנסכים את היין. (ו) כאשר המזבח היה פנוי מקורבנות חובה או מקורבנות יחיד, היו מקריבים בו קורבנות נדבה מהציבור. (ז) אם היו מנסכים יין, שלא הגיע יחד עם קורבן.

ג. לְוִי הָאוֹנֵן^ה, מִתֵּר לְעַבְד וּלְשׁוֹרֵר. וְאֵין פּוֹחֲתִין מִשְׁנֵים עֶשֶׂר לְוִיִּם עוֹמְדִים עַל הַדּוֹכָן [=בימת השירה] בְּכָל יוֹם, אוֹמְרִין שִׁירָה עַל הַקֶּרֶן; וּמוֹסִיפִין עַד

22. דברים-עקב, י, ח. 23. במדבר-קרח, יח, כג. 24. דברים-שופטים, יח, ז. 25. במדבר-בהעלותך, י, י.

פרק ג': דרגות בעבודת ה' הטמונים בפרקים הבאים – יין מלכות סק"ב. זרע: מדוע לא כ' "שבט לוי"? – יין מלכות סק"ב. לוי כולו: הכהנים לא הובדלו בקדושה מיוחדת מקדושת הלוויים – לקו"ש חכ"ח ע' 118.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי י"ח תמוז - הלכות כלי המקדש והעובדים בו קלט

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

הַלּוֹיִם לַעֲשֹׂרִים וְאַרְבָּעָה מִשְׁמֵרוֹת; וְעוֹבֵד מִשְׁמֵר בְּכָל שַׁבָּת [=שבווע]. וְכָל אֲנָשִׁי הַמִּשְׁמֵר, מִחֶלֶק אוֹתָם רֹאשׁ הַמִּשְׁמֵר לְבִתִּי אֲבוֹת; וְכָל יוֹם וְיוֹם מִיְמֵי הַשַּׁבָּת, עוֹבְדִים בּוֹ אֲנָשִׁים יְדוּעִים^כ. וְרֹאשֵׁי הָאֲבוֹת מִחֶלְקִין אֵלּוּ הָעוֹבְדִים בַּיּוֹם שְׁלֵהֶם, אִישׁ אִישׁ עַל עֲבוֹדָתוֹ^כ.

(כ) שהיו יודעים ומסומנים מראש באיזה יום יעבדו. (כז) כל ראש בית אב היה מחלק את העבודות ללוויים שבאותו בית אב.

וְכָל הַלּוֹיִם מְזֻהָרִין [מלעבוד] עַל עֲבוֹדַת הַמִּזְבֵּחַ, שֶׁנֶּאֱמָר^{כו}: "אֵךְ אֶל כָּל פְּלִי הַקֹּדֶשׁ וְאֶל הַמִּזְבֵּחַ לֹא יִקְרְבוּ, וְלֹא יָמְתוּ" - לֹא יִקְרְבוּ לְעֲבוֹדָה, אֲבָל לַעֲצֵמָם מְתָרִין.

י. וְכַשֵּׁם שֶׁהַלּוֹיִם מְזֻהָרִין שְׁלֹא לַעֲבֹד עֲבוֹדַת הַפְּהָנִים - כֵּן הַפְּהָנִים מְזֻהָרִין שְׁלֹא לַעֲבֹד עֲבוֹדַת הַלּוֹיִם, שֶׁנֶּאֱמָר^כ: "גַּם הֵם גַּם אִתָּם". וְכֵן הַלּוֹיִם עֲצָמָם מְזֻהָרִין שְׁלֹא יַעֲשֶׂה אֶחָד מֵלֹאכַת חֲבֵרוֹ, שְׁלֹא יַסִּיעַ הַמְשׁוֹרֵר לְשׁוֹעֵר, וְלֹא הַשׁוֹעֵר לְמְשׁוֹרֵר - שֶׁנֶּאֱמָר^כ: "אִישׁ אִישׁ עַל עֲבֹדָתוֹ וְעַל מִשְׁאֹו".

יא. לְוִיִּם שֶׁעֲבָדוּ עֲבוֹדַת הַפְּהָנִים, אוֹ שֶׁסִּיעַ לְוִי בְּמִלְאכָה שְׁאִינָה מֵלֹאכָתוֹ - חִיבִין מִיתָה בְּיָדֵי שְׁמַיִם^כ, שֶׁנֶּאֱמָר^כ:

"וְלֹא יָמְתוּ"^כ; אֲבָל • אֲבָל . . לְוִי א"א וְהֵלֵךְ כִּבְר נֶאֱמָר וְלֹא יָמְתוּ גַם הֵם גַּם אִתָּם וּבִסְפָרִי נִמְי הַכִּי דְרִישׁ לִיָּה לַעֲנֹשׁ וְאִזְהָרָה.

(כז) ולא על ידי בית דין. (כח) הפסוק אומר שאם הלוויים יימנעו מלעבוד את עבודת הכהנים - "לא יומתו", משמע שאם כן עבדו בעבודות הכהונה - חייבים מיתה.

פֶּרֶק ד

הַבְּדֵלַת הַכֹּהֲנִים לַעֲבוֹדַת הַמִּקְדָּשׁ, חֲלוּקַת הַמִּשְׁמֵרוֹת וּדְרוֹגוֹת הַכֹּהֲנִים.

א. הַפְּהָנִים הַבְּדִילוּ מִכָּל הַלּוֹיִם לַעֲבוֹדַת הַקֶּרְבָּנוֹת, שֶׁנֶּאֱמָר^כ: "וַיַּבְדֵּל אֶהֱרֹן לְהַקְדִּישׁ קֹדֶשׁ

ו. בַּשָּׁנִים עֶשֶׂר יוֹם בַּשָּׁנָה הַחֲלִיל מִכָּה לַפָּנִי הַמִּזְבֵּחַ^כ - בַּשְּׁחִיטָה פֶּסַח רִאשׁוֹן^כ, וּבַשְּׁחִיטָה פֶּסַח שֵׁנִי^כ, וּבַיּוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח, וּבַיּוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁל עֲצֵרֶת^כ, וּבַשְּׁמוֹנֶה יָמֵי הַחֲגִי. וְהַחֲלִיל זֶה דוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת, מִפְּנֵי שֶׁהוּא חֲלִיל שֶׁל קֶרֶבֶן, וְהַחֲלִיל שֶׁל קֶרֶבֶן עֲבוֹדָה הוּא, וְדוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת.

(ג) היו מנגנים בחליל ליד המזבח. (הפירוש למילה "מכה": מכים באצבעות על נקבי החליל כדי להוציא צלילים נעימים). (יד) ב"ד ניסן, ערב חג הפסח. (טו) מי שלא הקריב בפסח ראשון, יכול להקריב בפסח שני - ב"ד אייר. (טז) חג השבועות. (יז) חג הסוכות.

ז. אֵין בֶּן לְוִי נִכְנָס לַעֲזֹרָה לַעֲבוֹדָתוֹ, עַד שֶׁיִּלְמְדוּהוּ חֻמֵּשׁ שָׁנִים תְּחִלָּה, שֶׁנֶּאֱמָר^כ: "זֹאת אֲשֶׁר לְלוֹיִם: מִבֶּן חֲמֵשׁ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה", וְכָתוּב אֶחָד אוֹמֵר^כ: "מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה" - הֲאֵינִי עוֹשֶׂה חֻמֵּשׁ לְתַלְמוּדִי. וְאֵינוֹ נִכְנָס לַעֲבוֹדָה עַד שֶׁיִּגְדִּיל וְיִהְיֶה אִישִׁי^כ - שֶׁנֶּאֱמָר^כ: "אִישׁ אִישׁ עַל עֲבֹדָתוֹ".

(יח) ולכן הפסוק הראשון מדבר מתי הלוי מתחיל ללמוד, והפסוק השני מדבר מתי הוא מתחיל לעבוד בפועל. (יט) הלוי לא נכנס לעבודה עד שיהיה בן שלוש עשרה שנה ויום אחד, שאז נקרא 'איש' (לכאורה דברי הרמב"ם סותרים את מה שאמר מקודם, שהלוי מתחיל את עבודתו בגיל שלושים).

ח. זֶה שֶׁנֶּאֱמָר בַּתּוֹרָה בְּלוִיִּים^כ: "וּמִבֶּן חֲמֵשִׁים שָׁנָה יוֹשֵׁב מִצְבֵּא הָעֲבוֹדָה"^כ - אֵינוֹ אֵלָּא בְּזִמְנָן שֶׁהָיוּ נוֹשְׂאִין הַמִּקְדָּשׁ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם^כ, וְאֵינָה מִצְוָה הַנוֹהֶגֶת לְדוֹרוֹת. אֲבָל לְדוֹרוֹת - אֵין הַלּוֹי נִפְסָל בַּשָּׁנִים^כ וְלֹא בְּמוֹמִיָּן^כ אֵלָּא בְּקוֹל - כְּשִׁיתְּקַלְקַל קוֹלוֹ מִרֵּב הִזְקָנָה^כ, יִפְסָל לַעֲבוֹדָתוֹ בַּמִּקְדָּשׁ. וְיִרְאֶה לִּי, שֶׁאֵינוֹ נִפְסָל אֵלָּא לְזֶמֶן שִׁירָה, אֲבָל יִהְיֶה מִן הַשּׁוֹעֲרִים.

(כ) והוא מפסיק לעבוד במקדש. (כא) בזמן המשכן, שהיו מעבירים אותו ממקום למקום. (כב) לאחר שעובר את גיל חמישים. (כג) לוי שנעשה בעל מום - אינו נפסל מעבודתו. (כד) או מסיבה אחרת.

ט. שְׁמוּאֵל הָרֹאָה [הנביא] וְדוֹד הַמֶּלֶךְ חִלְקוֹ

26. במדבר-בהעלותך, ח, כד. 27. במדבר, ד, ג. 28. שם, פסוק יט. 29. במדבר-בהעלותך, ח, כה. 30. במדבר-קרח, יח, ג. 31. שם. 32. במדבר, ד, יט. 33. במדבר, ד, יט. 34. דברי הימים א, כג, יג.

שלא . . חברה ואילו בזמננו שווים כל ישראל בתפילתם - לקו"ש כח"ע ע' 246 הע' 49. הובדלו: פעולת ההבדלה - לקו"ש ח"ד ע' 127, 131 הע' 99.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

הַצְּבוּרִי, וְאִינָם חֶלֶק כְּחֶלֶק בְּשָׂאֵר הַדְּבָרִים, שֶׁכָּכֵר חֲלָקוֹ אוֹתָם הָאֲבוֹת, וְקָבְעוּ אוֹתָן כָּל מִשְׁמֶר וּמִשְׁמֶר בְּשִׁבְתּוֹ.

(ט) שכל כוהן שרוצה עובד וחולק ברגלים. (י) בחלוקת לחם הפנים שנערכת בשבת שבתוך החג. (יא) פסוק זה מדבר על קורבנות הרגלים, והפירוש "חלק כחלק יאכלו", שהכוהנים העובדים ברגל יקבלו את חלקם כמו חלקם של אנשי המשמר באותו זמן.

ו. וְכֵן עֲבוֹדַת לֶחֶם הַפָּנִים³⁵ - בְּמִשְׁמֶר שְׁזָמְנוּ קְבוּעֵי; אֲבָל עֲבוֹדַת שְׁתֵּי הַלֶּחֶם י³⁶ - כָּכֵל הַמִּשְׁמְרוֹת³⁷.

(יב) הוצאת הלחם של השבוע שהסתיים, וסידור הלחם של השבוע שנכנס. (יג) נעשים על ידי המשמר בלבד, כי זה לא קשור לחג. (יד) של חג השבועות. (טו) כי זה קורבן שמגיע בגלל חובת החג.

וּמִזֵּן שְׂאִינוֹ מִדְּבַר אֶלָּא בְּרָגִלִים³⁸? שְׁנֵאֲמַר³⁹: "מֵאֶחָד שְׁעָרֶיךָ, מִכָּל יִשְׂרָאֵל" - בְּשָׂעָה שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל בָּאִין בְּשַׁעַר אֶחָד. וּמִזֵּן שְׂאִינוֹ מִדְּבַר אֶלָּא בְּכֹהֲנִים⁴⁰? שְׁנֵאֲמַר⁴¹: "חֶלֶק כְּחֶלֶק יֵאָכְלוּ", וְאִין שֶׁם מִתְּנוֹת לְהֵאָכֵל אֶלָּא לְכֹהֲנִים בְּלִבְדִּי⁴².

(טז) הפסוק שהביא הרמב"ם לעיל בהלכה ד. (יז) הפירוש "באין בשער אחד", שכל ישראל עולים למקום אחד, לעיר אחת - ירושלים, וזה בזמן הרגל. (יח) כי הרי בפסוק כתוב "ובא הלוי", ואולי הכוונה ללווים. (יט) המשך הפסוק מדבר על אכילה, ובבית המקדש יש מתנות אכילה רק לכוהנים ולא ללווים.

ז. וְכֵן כֹּהֵן שֶׁהָיָה לוֹ קֶרֶבֶן - הָרִי זֶה בָּא לְמִקְדָּשׁ וּמִקְרִיבוֹ בְּכָל יוֹם שִׁירָצָה, שְׁנֵאֲמַר⁴³: "וּבָא בְּכָל אֹתוֹ נִפְשׁוֹ .. וְשָׁרַת"; וְאֶפְלוּ חֲטָאֹתוֹ וְאֶשְׁמוֹ, הוּא מִקְרִיב וּמִכָּפֵר עַל יְדֵי עֲצָמוֹ; וְהָעוֹר שֶׁל קֶרְבֵּנוֹ, שְׁלוֹ. וְאִם רָצָה לִתֵּן אֶת קֶרְבֵּנוֹ לְכָל כֹּהֵן שִׁירָצָה לְהִקְרִיבוֹ, חֲשַׁנְת הָרֶאֱבִיד⁴⁴ נֹתֵן; וְעוֹר הַקֶּרֶבֶן וְעֲבוֹדָתוֹ⁴⁵, לְאוֹתוֹ הַכֹּהֵן בְּלִבְדִּי שְׁזָמְנוּ לוֹכֵא.

(כ) אף אם אינו מאותו המשמר. (כא) ולא לאנשי המשמר.

ח. הָיָה הַכֹּהֵן פֹּעֵל הַקֶּרֶבֶן פֹּעֵל מוֹסֵב⁴⁶ - נֹתֵן קֶרְבֵּנוֹ לְאֶנְשֵׁי מִשְׁמֶר, וְהָעוֹר שֶׁלָּהֶן⁴⁷. הָיָה זֶקֶן אוֹ

קִדְשִׁים"; וּמִצֹּת עֲשֵׂה הִיא לְהַבְדִּיל הַכֹּהֲנִים וּלְקַדְשָׁם וְלִהְיוֹתָם לְקֶרֶבֶן⁴⁸ - שְׁנֵאֲמַר⁴⁹: "וְקִדְשָׁתוּ, כִּי אֵת לֶחֶם אֱלֹהֶיךָ הוּא מִקְרִיב⁵⁰".

(א) להכשיר אותם לעבודת הקורבנות. (ב) הסיבה שיש לקדשו - "כי את לחם אלוהים הוא מקריב".

ב. וְצִירָךְ כָּל אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל לְנֶהֱגֵי בּוֹ כְּבוֹד הַרְבֵּה, וְלִהְיוֹתָם אוֹתָן לְכָל דָּבָר שֶׁבִקְדָּשָׁה, לְפִתְחֵי רִאשׁוֹנֵי, וּלְבִרְךָ רִאשׁוֹנֵי, וְלִטֹּל מִנֶּה יָפָה רִאשׁוֹנֵי⁵¹.

(ג) לעלות לתורה ראשון. (ד) בברכת המוציא וברכת המזון. (ה) אם עליו לחלוק דבר מה עם ישראל - מחלקים לשניים, והכהן בוחר ראשון.

ג. מִשֵּׁה רִבְנוֹ חֶלֶק הַכֹּהֲנִים לְשִׁמּוֹנָה מִשְׁמְרוֹת (לְקַבְּצוֹת), אֶרְבָּעָה מֵאֲלֻעֵזֶר וְאַרְבָּעָה מֵאֵיתָמָר; וְכֵן הָיוּ עַד שְׁמוּאֵל הַנָּבִיא. וּבִימֵי שְׁמוּאֵל, חֲלָקָם הוּא וְדוֹד הַמֶּלֶךְ לְאַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים מִשְׁמְרֵי; וְעַל כָּל מִשְׁמֶר וּמִשְׁמֶר רֹאשׁ אֶחָד מִמֶּנֶּה. וְעוֹלִין לִירוּשָׁלַם לְעֲבוֹדָה, מִשְׁמֶר כָּכֵל שִׁבְתָּ [שְׁבוּעָה]. וּמִיּוֹם הַשִּׁבְתָּ לְיוֹם הַשִּׁבְתָּ הֵן מִתְחַלְפִּין - מִשְׁמֶר יוֹצֵא, וּמִשְׁמֶר שֶׁהוּא אַחֲרָיו נִכְנָס, עַד שִׁיגְמְרוּ; וְחִזְרִין חֲלִילָה.

(ו) שמואל חלק אותם לשש עשרה משמרות, ודוד לעשרים וארבע.

ד. וּמִצֹּת עֲשֵׂה לְהִיּוֹת כָּל הַמִּשְׁמְרוֹת שְׁוִים בְּרָגִלִים; וְכָל שִׁיבּוֹא מִן הַכֹּהֲנִים בְּרָגֵל וְרָצָה לְעֵבֶד - עוֹבֵד וְחוֹלֵק עִמָּהֶם, וְאִין אוֹמְרִין לוֹ: 'לֵךְ עַד שִׁיגְעֵי מִשְׁמְרֶךָ', שְׁנֵאֲמַר⁵²: "וְכִי יָבוֹא הַלֵּוִי מֵאֶחָד שְׁעָרֶיךָ, וְשָׁרַת"⁵³.

(ז) שבזמן החגים, כל הכוהנים יכולים לעבוד. (ח) מהפסוק לומדים שבזמן הרגל כל כהן רשאי להגיע ולעבוד. הרמב"ם בהמשך יבאר כיצד לומדים מהפסוק מדבר על הרגלים והכוהנים.

ה. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים⁵⁴? בְּקֶרְבָּנוֹת הַרְגָּלִים, וּבְחִלּוֹק לֶחֶם הַפָּנִים, וּבְחִלּוֹק שְׁתֵּי הַלֶּחֶם שֶׁל עֲצֵרֶת [=שְׁבוּעָה]. אֲבָל נְדָרִים וּנְדָבוֹת וּתְמִידִין - אִין מִקְרִיב אוֹתָן וְאֶפְלוּ בְּרָגֵל אֶלָּא מִשְׁמֶר שְׁזָמְנוּ קְבוּעֵי [להשבעה], שְׁנֵאֲמַר⁵⁵: "חֶלֶק כְּחֶלֶק יֵאָכְלוּ, לְבַד מִמִּפְּרִי עַל הָאֲבוֹת" - חֶלֶק כְּחֶלֶק יֵאָכְלוּ בְּקֶרְבָּנוֹת

35. ויקרא-אמור, כא, ח. 36. דברים-שופטים, יח, ו. 37. דברים-שופטים, יח, ח. 38. דברים-שופטים, יח, ו. 39. שם, פסוק ח. 40. דברים-שופטים, יח, וז.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי י"ח תמוז - הלכות כלי המקדש והעובדים בו קמא

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

בגדי כהנה גדולה, שנאמר⁴¹: "והפכה הגדול מאחיו אשר יוצק וגו'". ואם אין שם שמן המשחה - מרבין [=ממנים] אותו בכגדי כהנה גדולה בלבד⁴², שנאמר⁴³: "אשר יוצק על ראשו שמן המשחה, ומלא את ידו ללבוש את הבגדים" - כשם שמתרבה [=מתמנה] בשמן המשחה, כך מתרבה בבגדים.

(לב) הוא הופך להיות כהן גדול בלבישת בגדי הכהן הגדול, כפי שיסביר בהלכה הבאה.

יג. פיצד מרבין אותו בבגדים? לובש שמונה בגדים ופושטן, וחוזר ולובשן למחר, שבעת ימים יום אחר יום - שנאמר⁴⁴: "שבעת ימים ילבוש הכהן תחתיו"; וכשם שרפוי בגדים שבעה ימים - כך משיחה בשמן שבעה, יום אחר יום. ואם • עבד קדם שיתרבה בבגדים פל שבעה, או קדם שימשח פל שבעה - עבודתו פשרה; הואיל ונתרבה או נמשח פעם אחת, נעשה כהן גדול לכל דבר.

יד. אין [הבדל] בין כהן משיח בשמן המשחה למרבה בגדים, אלא פר [לקרבן] שמביא כהן המשיח אם שגג באחת מן המצוות שחייב עליהן חטאת, שנאמר⁴⁵: "אם הכהן המשיח יחטא וגו'"; אבל לשאר הדברים - שוין הן.

טו. אין מעמידין [=ממנים] כהן גדול, אלא בית דין של שבעים ואחד. ואין מושיחין אותו אלא ביום, שנאמר⁴⁶: "ביום המשח אותו"; וכן אם נתרבה בבגדים בלבד, אין מרבין אותו אלא ביום. ואין ממניין שני כהנים גדולים באחת.

טז. וממניין כהן אחר, [שהיה] לכהן גדול כמו המשנה למלך, והוא הנקרא 'סגן', והוא הנקרא 'ממנה'⁴⁷. ויהיה עומד לימין כהן גדול תמיד, וזה

חולה שיכול לעבד על ידי הדחק - נותן קרבנו לכל כהן שירצה⁴⁸, והעור והעבודה לאנשי משמרה; ואם אינו יכול לעבד פלל, הרי הקרבן נאכל לאנשי משמר.

(כב) ולכן הוא אינו יכול להקריב, כי הוא פסול לעבודה. (כג) ככל איש ישראל שבא להקריב. (כד) כיוון שבפועל הוא יכול להקריב, מותר לו למנות כל כהן אחר לשליח עבורו. (כה) כיוון שהוא חלש ואינו יכול לאכול בעצמו אכילה ראויה, אינו יכול גם למנות שליחים לאכילה - ולכן החלקים ניתנים לאנשי המשמר.

טז. היה טמא בקרבנות העבורים, וכל הפהנים טמאים כו - נותנו • לבעלי מומין טהורים שפאותו משמרה; ועורו ועבודתו, לאנשי משמר הטמאים כו.

(כו) הכהן מהמשמר שצריך להקריב את הקורבן. (כז) כל הכהנים שבכל המשמרות. (כח) את אכילת הקורבן נותנים לכהנים בעלי מום טהורים מאותו משמר, שהם יכולים לאכול את הקורבן. (כט) הקרבת הקורבן נעשית על ידי הכהנים הטמאים מאותו משמר, מפני שטומאה רחוקה בציבור.

יז. היה הקרבן של כהן גדול, והיה אוגל - נותנו לכל כהן שירצה, ועורו ועבודתו לאנשי משמר; פיון שפכה גדול האוגל ראוי לעבודה לא, כמו שיתבאר - הרי זה עושה שליח לקרבנו.

(ל) שבאותו יום מת אחד משבעת קרוביו. (לא) כהן גדול מותר לעבוד כשהוא אוגל, אבל הוא אינו ראוי לאכילה, ולכן יש לו זכות בעבודה ולא באכילה.

יח. פל ראש משמר ומשמר, מחלק משמרו לבתי אבות [=משפחות], עד שיהיה פל בית אב ואנשיו עובד ביום אחד [=יום ראשון] מיום השבת, והאחר ביום של אחרי, וכן עד האחרון. וכל בית אב ואב, ראש אחד ממנה עליו.

יט. וממניין כהן גדול, הוא ראש לכל הפהנים; ומושיחין אותו בשמן המשחה, ומלבישין אותו

41. ויקרא - אמור, כא, י. 42. שם. 43. שמות-תצוה, כט, ל. 44. ויקרא, ד, ג. 45. ויקרא-צו, ו, יג.

כמו המשנה למלך: כוונת השוואת סגן הכהן הגדול למשנה למלך - לקר"ש חל"ה ע' 207 והע' 13.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

מא) שמונה דרגות בכהנים: כהן הדיוט, ראש בית אב, ראש משמר, גזבר, אמרכל, קתיקול, סגן וכהן גדול. (משוח מלחמה לא נכנס ברשימה, מפני שהוא אינו קשור לעבודת הכהנים בבית המקדש).

כבוד הוא לו [לכהן הגדול]. **וְכָל הַכֹּהֲנִים מִתַּחַת יָד הַסֵּגָן.**

(ג) לפעמים הוא נקרא "סגן", ולפעמים "ממונה".

יז. ועוד ממנין קתיקולין^ל, להיותן לסגן כמו הסגן לכהן גדול; ואין פחות משנים. וממנין אמרפולין^ל, אין פחות משבעה; ומפתחות העזרה בידם - רצה האחד לפתח, אינו יכול עד שיתכנסו כל האמרפולין ויפתחו.

(לד) בלשון יוון שר כללי - מנהלים כלליים. (לה) הם אחראים על הגזברים וכפופים לקתיקולין.

יח. וממנין גזברין מתחת יד האמרפולין, ואין פותחין משלשה גזברין; והגזברין - הן שגובין ההקדשות [תרומות], ופודין [=מוכרין] את הנפקדה [הראוי למכירה] מהן, ומוציאין אותן [=משתמשים בהן] לזבחים הראויין להוצאה [=לשימוש].

יט. כהן גדול המשותף קודם למרבה בגדים^ל, ומרבה בגדים העומד לשרת קודם למשותף שעבר מחמת קרי^ל, והעובר מחמת קרי קודם לעובר מחמת מום^ל, ועובר מחמת מום קודם לכהן משותף מלחמה^ל, ומשותף מלחמה קדם לסגן^מ, וסגן קודם לקתיקול, וקתיקול קודם לאמרפל, ואמרפל קודם לגזבר, וגזבר קודם לראש המשמר, וראש המשמר קודם לראש בית אב, וראש בית אב קודם לכהן הדיוט משאר הכהנים. נמצאו הכהנים תמיד שמונה מעלות^{מא}, זו למעלה מזו.

(לו) כוהן שמשוח בשמן המשחה קודם לכהן שרק מרובה בגדים, בדברים שנוגעים לחייו, כגון להלוות לו כסף, לפדות אותו מהשבי וכדומה. (לז) כרגע הכהן המשוח אינו יכול לעבוד, מפני שהוא טמא קרי, ולכן כהן המרובה בגדים מחליף אותו - ובזמן הזה הוא קודם לו. (לח) כי כהן שעכשיו אינו עובד מחמת קרי, הוא יהיה ראוי לעבודה אחרי שיטהר, אך הכהן שאינו עובד מחמת מום אינו ראוי לעבודה כלל. (לט) כהן משוח מלחמה הוא כהן שמדבר לפני העם כשיוצאים למלחמה, ודינו ככהן הדיוט - ובענייננו, כהן גדול בעל מום, קודם לכהן משוח מלחמה. (מ) היות שבמשוח מלחמה תלויים בו רבים, שהרי עושה מלחמה עבורם, לכן מצוה להחיותו קודם לסגן.

כ. כשימות המלך, או כהן גדול, או אחד משאר הממנים - מעמידין תחתיו בנו או הראוי לירשו, וכל הקודם בנחלה^{מב} קודם לשרות המלך, והוא שיהיה ממלא מקומו בחכמה, או ביראה אף על פי שאינו כמותו בחכמה, שנאמר במלך^{מג}: "הוא יבניו בקרב ישראל", מלמד שהמלכות ירשה; והוא הדין לכל שררה שבקרב ישראל - שהזוכה לה, זוכה לעצמו ולזרעו.

(מב) כל הקרוב ביותר לירושה קודם - אם אין לאדם בנים, אביו יורש אותו; אם אין אב - אחיו, וכן הלאה.

כא. משוח מלחמה - אין בנו מתמנה תחתיו לעולם, אלא הרי בנו כשאר הכהנים^{מג}; אם נמשח למלחמה, נמשח; ואם לא נמשח, לא נמשח. וכשהפך משוח מלחמה משמש במקדש, משמש בארבעה כלים [=בגדים] כשאר הכהנים.

(מג) כי משוח מלחמה הוא לא מינוי של שררה, אלא מינוי של קדושה.

מעלין משררה לשררה שהיא גדולה ממנה, ואין מורידין אותו לשררה שהיא למטה ממנה - שמעלין בקדש, ולא מורידין לעולם משררה שהיא בקרב ישראל אלא אם בן סרח [=טא].

כב. וכהן גדול שעבר עברה שחייב עליה מלקות - מלקין אותו בבית דין של שלשה כשאר מחייבי מלקות, וחוזר לגדלו.

פרק ה

דיני כהן הגדול.

א. כהן גדול - צריף שיהיה גדול מכל אחיו הכהנים בנואי, בכח, בעשר, בחכמה, ובמראה [והיה] - אם אין לו קמזן - כל הכהנים נותנין לו משלחן כל אחד ואחד לפי עשרו, עד שיעשיר יותר מעשיר שבכלם.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי י"ח תמוז - הלכות כלי המקדש והעובדים בו קמו

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ב. ואין אחד מפל אלו מעבב, אלא כל זה למצוה; אבל אם נתרבה מפל מקום, נתרבה.

(א) נתמנה בלי כל הדברים הנ"ל.

ג. וחיב פהן גדול לנהג כבוד בעצמו, ולא יקל עצמו עם שאר העם; ולא יראו אותו ערם, ולא בבית הכסא, ולא במרחץ, ולא כשהוא מסתפר - שנאמר⁴⁷: "הגדול מאחיו", מלמד שנוהגין בו גדלה יתרה. רצה הוא שירחצו אחרים עמו, הרשות בידו.

ד. לא יפגס לבית המשתה, ולא לסעודות של רבים, אפלו הם של מצוה. אבל הולך הוא, אם רצה, לבית האבל. וכשהוא הולך, אינו הולך בערובינא עם שאר הפנהנים, אלא הפנהנים מסבבין אותו, וחולקין לו כבוד; והסגן ממעצו בינו לבין העם⁴⁸, והסגן ומשיח שעברי מימינו, וראש בית אב והאבלים וכל העם משמאלו. ואומר לאבלים: 'תנחמו'; והן מכבדין אותו כפי כחן.

(ב) עומד כממוצע בינו ובין העם. (ג) כהן ששימש כמחליף לכהן הגדול בעת שזה לא יכול היה לעבוד - כשחזר הכהן הגדול לעבודתו, נקרא המחליף "כהן משיח שעבר". הוא אינו חוזר להיות כהן הדיוט, כי "מעלין בקודש ואין מורדין", אך גם אינו יכול לשמש עוד ככהן גדול, מפני שאין שני כהנים גדולים יחד.

ה. מת לו מת - אינו יוצא אחריו, ואינו יוצא מפתח ביתו או מן המקדש; וכל העם באים לנחמו לביתו. והוא עומד בשורה, וסגן מימינו וראש בית אב משמאלו; ואומרין לו: 'אנו בפרתך', והוא אומר להן: 'תתברכו מן השמים'.

(ד) אם מת אחד משבעת הקרובים שלו, אינו יוצא ללוות אחר מיטתו.

ו. כשמברין אותו⁴⁹ - כל העם מסבין על הארץ, והוא מסב על הספסל.

(ה) אבל ביום ראשון אסור לו לאכול משלו, ומכרים אותו - מאכילים - משל אחרים.

השנת הראב"ד

עד... צמח א"א איני מבין המופת הזה אבל אני אומר ראש שער העליון יורד עד עיקרו של תחתון וגו' את התחתון עד עיקרו שלא ירד מראשו של עליון ולמטה כדי שיהא מצחו ופדחתו מגולה.

בתעור [סכין] אלא בזוג

[מספרים], ראש שערה זו

בעקר זו, עד • שיראה

כאלו הוא צמח כאחד

- שנאמר⁴⁹: "ראשם לא יגלחו, ופרע לא ישלחו; פסום יכסמו את ראשיהם"א.

(ו) קורע מתחתית הבגד, ואין זה נקרא קריעה, כי דרך אנשים לקרוע ככה. (ז) לא מגדל שיער מגודל. (ח) צורת תספורת שבה קצה השערה מגיע לשורש השערה שמעליה, כך שהשערות אינן שוככות זו על גבי זו, אלא כולן עומדות, ונראות כאילו צמחו יחד. (ט) וצריכים להשאיר שערות. (י) אסור לגדל שער פרע. (יא) יקצצו את שיערם כמו כוסמת, שראשו של כל גרגר מגיע להתחלת הגרגר שמעליו.

ז. ובית יהיה לו מוכן במקדש, והיא הנקראת 'לשפת פהן גדול'. וכבודו ותפארתו שיהיה יושב במקדש כל היום, ולא יצא אלא לביתו בלבד בלילה, או שעה אחת או שתים פיוס. ויהיה ביתו בירושלים, ואינו זז משם.

ח. וכהן גדול דין, ודינין אותו⁵⁰, ומעידין עליו; ואין דינין אותו דיני נפשות אלא בבית דין הגדול בלבד, שנאמר⁵⁰: "כל הדבר הגדל יביאו אליך"ד.

(יב) הוא יכול לדרון בבית דין, ואפשר לדרון אותו. (יג) ולומדים "דבר גדול" דהיינו דיני נפשות של אדם גדול, כגון כהן-גדול. (יד) אל משה רבינו שהוא שקול כנגד שבעים ואחד.

ט. היה יודע עדות - אינו חיב להעידה, ואפלו בבית דין הגדול; שזה אינו כבוד לו שילך ויעיד.

47. ויקרא-אמור, כא, י. 48. שם. 49. יחזקאל, מד, כ. 50. שמות-יתרו, יח, כב.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

לבחור לאוכל ולקחת מה שהוא רוצה, נוהג רק בקודשי המקדש, אבל בקדשים אחרים שנאכלים בכל ישראל (כמו תרומות, מעשרות וכדומה), הוא כמו שאר הכהנים ואינו קודם להם.

יג. בזמן שרוצה כהן גדול להקריב, היה עולה בפכש והסגן מימינו; עלה למחצית הפכש^{טו}, תפסו הסגן בימינו והעלהו, והושיט לו הכהן שהוא מוליך את ראש העולה האברים שבידו [לכהן הגדול], וסומך עליהן^{טז} וזרקן לאש.

(כח) ששם היו מונחים האיברים, ומשם מצוות הולכתם למזבח. (כט) הכהן הגדול סומך את ידיו על האברים.

יד. וכהן היו מושיטין לו שאר האברים: כל אחד ואחד נותן אברים שבידו לראשון, והראשון נותן לכהן גדול, והוא סומך וזרק לאש.

(ל) כל אחד מעביר את האיבר שבידו לכהן הראשון שזכה לעלות את הראש.

ואם רצה לסמך בלבד, ויהיה אחד זרק לאש - עושה. ואין שם סמיכה על האברים אלא לכהן גדול בלבד, מפני כבודו^{לא}; אלא כל הסמיכות - על פעלי חיים הן [קודם שישחטן].

(לא) רק הכהן הגדול היה סומך את ידיו על האברים במזבח.

טו. כשיגדיל הפהן ויעשה איש לב - הרי הוא פשר לעבודה; אבל אחיו הפהנים לא היו מניחין אותו לעבד במקדש עד שיהיה השנת הראב"ד ואינו נכנס לעזרה א"א זהו טעות גדולה שלא אמרו דבר זה במשנה אלא על לוי קטן שאינו ראוי לעבודתו אלא לשיר ומסניפין לאחיו הגדולים מפני שקולן דק ונותנין תבל בנעימה ואין עולין מן החשבון.

(לב) מגיל שלוש עשרה שנה ויום אחד, ושהביא שתי שערות במקומות הידועים למטה. (לג) בפעם הראשונה שכהן נכנס לעבודה.

טז. אין הפהן עובד תחלה, וכן כהן גדול אינו עובד תחלה, עד שיקריב עשירית האִיפה משלו ועובדה בידו^{לד}, שנאמר^{לה}: "זה קרבן אהרן וקניו אשר יקריבו לה' ביום המשח אותו". ואם עבד

ואם היתה עדות למלך ישראל^{טז} - הרי זה הולך לבית דין הגדול ומעיד לו^{טז}.

(טו) אם הכהן הגדול ידוע עדות שקשורה למלך. (טז) מפני שזה כבוד המלך.

יז. ויכבד בארנו בספר חמישי^{יז}, שהוא אסור באלמנה, ומצוה על הבתולה. ואינו נושא שתי נשים, ואם נשא שתיים - אינו יכול לעבד ביום הצום^{יח} עד שיגרוש. וחולץ^{יט}, וחולצים לאשתו, ומינמין את אשתו. ואם גרש אשה, מתרת להנשא לשאר העם.

(יז) ספר קדושה, הלכות איסור ביאה פרק יז. (יח) ביום כיפור, כי כתוב בתורה "וכפר בעדו ובעד ביתו" - ביתו בלשון יחיד, ולא בלשון רבים. (יט) אם מת אחיו ללא בנים והוא אינו יכול לייבם את אשתו, מפני שהוא אסור באלמנה, ומצווה על הבתולה. (כ) אם הוא מת בלא בנים.

יח. בזמן שכהן גדול נכנס להיכל להשתחוות, שלשה אוחזין בו: אחד בימינו, ואחד בשמאלו, ואחד באבנים טובות של אפוד מאחוריו; ויפנס להיכל וישתחוה. וכיון שישמע הסגן קול רגליו^{כא} של כהן גדול שהוא יוצא, מגביה לו את הפרכת^{כב}; ואחר שיצא, יפנסו אחיו הפהנים וישתחוו ויצאו^{כג}.

(כא) היינו קולם של פעמוני הזהב שבשולי המעיל של הכהן הגדול. (כב) הפרוכת שבפתח ההיכל. (כג) כי כל זמן שהכהן הגדול משתחוה שם, זהו כבודו שלא יהיה אחר עמו.

יב. בכל יום שירצה להקטיר הקטרת, מקטיר^{כד}. ונוטל חלק בראש בקדשי המקדש כלם^{כה}. כיצד? כשירצה, אומר: 'זו החטאת שלי, וזה האשם שלי'; ואינו עובד בפס^{כו}, אלא כל עת שירצה להקריב, מקריב כל מה שירצה. והרי הוא בקדשי הגבול כשאר הפהנים^{כז}.

(כד) למרות שהדין שכהן שהקטיר קטורת פעם אחת לא מקטיר שוב - אף-על-פי-כן כהן גדול מקטיר בכל יום שירצה. (כה) יכול לבחור לאכול מכל קורבן שרוצה, גם אם הוא לא הקריב אותו. (כו) אינו צריך להשתתף בהגרלות על סדר העבודה. (כז) כל האמור שהוא יכול

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - שבת קודש י"ט תמוז - הלכות כלי המקדש והעובדים בו קמה

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

נִכְנָסִין לְמִקְדָּשׁ עִם מִשְׁמֵר כְּהֵנָּה וְלוֹיָהּ שֶׁל אוֹתָהּ שֶׁבֶת; וְהִרְחוּקִים שֶׁל אוֹתוֹ מֵעֵמֶד, בֵּינוֹן שֶׁהִגִּיעַ מֵעֵמֶד שָׁלֵהֶן, הָיוּ מִתְקַבְּצִין לְבֵית הַכֹּנֶסֶת שֶׁבְּמִקְוָמָן.

(ג) בכל שבוע ושבוע.

קִדְּם שְׂיָבִיא עֲשִׂירִית הָאִיפָה, וְכֵן כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁעָבַד בְּכֵהֵנָּה גָּדוֹלָה קִדְּם שְׂיָבִיא עֲשִׂירִית הָאִיפָה - עֲבוּדָתוֹ כְּשֶׁרָה.

(ד) כהן וכהן גדול אינם מתחילים את עבודתם במקדש עד שיביאו מנחה משלהם בשיעור עשירית האיפה - ויקריבו אותה בעצמם.

יז. כֹּהֵן שֶׁלֹּא עָבַד עֲדֵין מִיָּמָיו שִׁמְנוֹ אוֹתוֹ כֹּהֵן גָּדוֹל - הָרִי זֶה מִבֵּיא עֲשִׂירִית הָאִיפָה וְעוֹבְדָהּ בִּידּוֹ תַּחֲלָה כְּשֶׁאֵר חֲנוּךְ כָּל כֹּהֵן הָדִיט, וְאַחֵר כֵּן מְקַרֵּב עֲשִׂירִית הָאִיפָה שְׁנֵי, שֶׁהִיא חֲנוּךְ כֹּהֵן גָּדוֹל, וְאַחֵר כֵּן מְקַרֵּב עֲשִׂירִית הָאִיפָה שְׁלִישִׁית, שֶׁהִיא חֲבֹתִי כֹהֵן גָּדוֹל שֶׁמְקַרֵּב כָּל יוֹם, כִּמּוֹ שֶׁיִּתְבָּאֲרָה; וּמַעֲשֵׂה שֶׁלֹּשְׁתָּן שֹׁהָה הוּא.

(לה) מנחה שהכהן הגדול צריך להקריב בכל יום.

~ שבת קודש י"ט תמוז ~

פֶּרֶק ו

תקנת אנשי ה'מעמד'.

א. אִי אֶפְשָׁר שִׁיחֶיהָ קָרְבָנוֹ שֶׁל אָדָם קָרֵב, וְהוּא אֵינוֹ עוֹמֵד עַל גַּבִּיו; וְקָרְבָנוֹת הַצֶּבֶד, הֵן קָרְבָן שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל, וְאִי אֶפְשָׁר שִׁיחֶיהוּ כָּל יִשְׂרָאֵל עוֹמְדִין בַּעֲזָרָה בְּשַׁעַת קָרְבָן. לְפִיכָךְ תִּקְּנוּ נְבִיאִים הֶרֶאשׁוּנוֹם⁵², שִׁיבְרֵרוּ מִיִּשְׂרָאֵל כְּשֵׁרִים וִירָאִי חֹטָא, יִהְיוּ שְׁלוּחֵי כָּל יִשְׂרָאֵל לַעֲמֹד עַל הַקָּרְבָנוֹת; וְהֵן הַנִּקְרָאִין 'אֲנָשֵׁי מַעֲמָד'.

(א) שיהיה נוכח בעת הקרבת קורבנו. (ב) שמואל ודוד.

וְחָלְקוּ אוֹתָם עֲשָׂרִים וָאַרְבָּעָה מַעֲמָדוֹת, כְּמִנְיֵן מִשְׁמֵרוֹת כְּהֵנָּה וְלוֹיָהּ. וְעַל כָּל מַעֲמָד וּמַעֲמָד, אֶחָד מֵהֶם מְמַנֶּה עַל כָּלָם; וְהוּא הַנִּקְרָא 'רֹאשׁ הַמַּעֲמָד'.
ב. כָּל שֶׁבֶת וְשֶׁבֶת, מִתְקַבְּצִין אֲנָשֵׁי מַעֲמָד שֶׁל אוֹתָהּ שֶׁבֶת; מִי שֶׁהָיָה מֵהֵן בִּירוּשָׁלַיִם אוֹ קְרוֹב לָהּ,

ג. וְמָה הֵן עוֹשִׂין אִלּוּ שִׁמְתְּקַבְּצִין, בֵּין בִּירוּשָׁלַיִם בֵּין בְּבִתֵּי כְּנָסִיּוֹת? מִתְעַנִּין בְּשֵׁנֵי בִשְׁבֶת שֶׁלֵהֶן, וּבְשִׁלְשֵׁי וּבְרַבִּיעֵי וּבְחֲמִישִׁי. אָכֵל בַּעֲרֵב שֶׁבֶת לֹא הָיוּ מִתְעַנִּין, מִפְּנֵי כְבוֹד הַשֶּׁבֶת; וּבְאַחַד בִּשְׁבֶת - אֵינָן מִתְעַנִּין, כְּדִי שֶׁלֹּא יֵצְאוּ מֵעֵנֶג שֶׁבֶת לְצוּם.

(ד) שיהיו פנויים להכין צרכי שבת.

ד. וּבְכָל יוֹם וְיוֹם

מִשְׁבֶּת שֶׁהִיא מַעֲמָדָן, מִתְפַּלְּלִין אַרְבַּע תְּפִלוֹת: שַׁחֲרִית וּמִנְחָה וְנֶעִילָה, וְעוֹד מוֹסִיפִין תְּפִלָּה

אַחֲרֶיהָ בֵּין שַׁחֲרִית וּמִנְחָה, וְהִיא • יִתְרָה לְהָיָה. וְנוֹשְׂאִין הַכֹּהֲנִים כְּפִיָּהֶן בְּמַעֲמָד שֶׁלֹּשָׁה

פְּעָמִים בְּכָל יוֹם - בִּשְׁחֲרִית, וּבִתְפִלָּה • זוֹ הִיתְרָה, וּבִנְעִילָה.

(ה) היא תפילת מוסף - מלשון שנוספה.

וּקוֹרְאִין בְּסִפְרָ תוֹרָה שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים, פְּעָמִים בְּכָל יוֹם: בִּשְׁחֲרִית, וּבִתְפִלָּה זוֹ הִיתְרָה שֶׁמוֹסִיפִין; אָכֵל בְּמִנְחָה לֹא הָיוּ קוֹרְאִין בְּסִפְרָ [תורה], אֲלָא עַל פֶּה, כְּקוֹרְאִין אֶת שְׁמֵעַ. וְלֹא הָיוּ מִתְקַבְּצִין לְתְּפִלַּת מִנְחָה בַּעֲרֵב שֶׁבֶת, מִפְּנֵי שֶׁהֵן טְרוּדִין לְשֶׁבֶת.

ה. וְקַבּוּצָן לְכָל תְּפִלָּה מֵאַרְבַּע תְּפִלוֹת אֵלוֹ, וְעַמִּידָתָן שֵׁם לְתְּפִלָּה וְלִתְחִנָּה וּלְבִקְשָׁה וּלְקִירוֹת בַּתּוֹרָה - נִקְרָא 'מַעֲמָד'.

ו. וּבִמָּה הָיוּ קוֹרְאִין? בְּמַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית⁵². בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן קוֹרְאִין "בְּרָאשִׁית" וְ"יְהִי רְקִיעַ"; בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי, "יְהִי רְקִיעַ" וְ"יִקְוּ הַמַּיִם"; בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי,

52. בראשית, פרק א.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

יא. אָנְשֵׁי מַעֲמַד אֲסוּרִין מִלְסַּפֵּר וּמִלְכָּבֶס כָּל הַשָּׁבֶת שְׁלֵהֶן; וּבְחֻמֵּי מִתְּרִין מִפְּנֵי כְבוֹד הַשָּׁבֶת. וּמִפְּנֵי מָה אָסְרוּ עֲלֵיהֶן לְסַפֵּר וּלְכָבֶס? כְּדֵי שְׁלֹא יִכְבְּסוּ לְמַעֲמָדָן בְּשֶׁהֶן מְגֻלִּין, אֲלֹא יִסְפְּרוּ וּיְכַבְּסוּ מִקֵּדָם.

פֶּרֶק ז

חמשה עשר הממונים שהיו במקדש.

א. חֲמִשָּׁה עֶשֶׂר מְמֻנִין הָיוּ בַּמִּקְדָּשׁ, וְכָן מְמֻנִים לְעוֹלָם עַל כָּל דָּבָר וְדָבָר מִחֲמִשָּׁה עֶשֶׂר דָּבָר אֵלוּ מְמֻנָה אֶחָד; וְאֵלוּ הֵן: אֶחָד • עַל הַזְּמִנִּים, שְׁנֵי עַל נְעִילַת שְׁעָרִים, שְׁלִישִׁי עַל הַשּׁוּמְרִים, רְבִיעִי עַל הַמְשׁוּרְרִים, חֲמִישִׁי עַל הַצִּלְצָל [=מצלתיים] עִם שְׁאָר כָּלִי שִׁיר, שֵׁשִׁי עַל הַפִּסְטוֹת, שְׁבִיעִי עַל הַקְּנִים, שְׁמִינִי עַל הַחוֹתְמוֹת, תְּשִׁיעִי עַל הַנְּסָכִים, עֲשִׂירִי עַל הַחוּלִים, אֶחָד עֶשֶׂר עַל הַמִּים, שְׁנֵים עֶשֶׂר עַל מַעֲשֵׂה לֶחֶם הַפָּנִים, שְׁלֹשָׁה עֶשֶׂר עַל מַעֲשֵׂה הַקְּטֹרֶת, אַרְבָּעָה עֶשֶׂר עַל מַעֲשֵׂה הַפְּרוּכּוֹת, חֲמִשָּׁה עֶשֶׂר עַל מַעֲשֵׂה בְּגָדֵי כְהֻנָּה גְּדוּלָּה.

(א) בעל תפקידים שונים בבית המקדש.

~ נקודות משיחות קודש ~

"חֲמִשָּׁה עֶשֶׂר מְמֻנִין הָיוּ בַּמִּקְדָּשׁ, וְכָן מְמֻנִים לְעוֹלָם עַל כָּל דָּבָר מִחֲמִשָּׁה עֶשֶׂר דָּבָרִים אֵלוּ מְמֻנָה אֶחָד. וְאֵלוּ הֵן: (א) עַל הַזְּמִנִּים. (ב) עַל נְעִילַת שְׁעָרִים כו'."

המספר חמשה עשר – י"ה, קשור לגאולה, כיון שמרמז על שתי אותיות הראשונות של שם הוי", שהן "הנסתרות לה" אלו קנינו", למעלה מאותיות ו"ה שענינן "והנגלות לנו", שבזמן הגלות קליפת עמלק מפרידה בין י"ה ל"נגלות לנו", ולכן אין נראה לעינינו הי"ה בתוך "והנגלות" (ו"ה), וזהו שכתוב "כי יד על כס י"ה מלחמה לה' בעמלק כו'". אבל לעתיד לבוא כשיוכרת זרע עמלק ויבנה בית המקדש, יהיה גילוי שם הוי' בשלמותו.

(יין מלכות, ספר עבודה, סימן כא
מתוך רמב"ם "פרס המלך")

"יָקוּוּ הַמִּים" ו"יְהִי מְאֻרֹת"; בְּרִבְעִי, "יְהִי מְאֻרֹת" ו"יִשְׁרָצוּ"; בְּחֲמִישִׁי, "יִשְׁרָצוּ" ו"תוֹצֵא הָאָרֶץ"; בְּשֵׁשִׁי, "תוֹצֵא הָאָרֶץ" ו"יִכְלֹו"⁵³.

(ו) בכל יום היו קוראים שתי פרשות – ביום הראשון פרשת "בראשית" ופרשת "יהי רקיע", וכן הלאה. (ז) חוזרים שוב על פרשת "יהי רקיע", וכן בימים הבאים.

ז. פֶּרֶשָׁה גְּדוּלָּה קוֹרְאִין אוֹתָהּ בְּשָׁנִים, וְקִטְנָה קוֹרְא אוֹתָהּ אֶחָד^ח; וּשְׁתֵּי פְּרָשִׁיּוֹת שְׁקוֹרְאִין שְׁחִירִית - הֵם שְׁחֻזְרִין וְקוֹרְאִין אוֹתָן בַּתְּפִלָּה הַשְּׁנִיָּה בַּסֶּפֶר, וְחֻזְרִין וְקוֹרְאִין אוֹתָן עַל פֶּה בְּמִנְחָה.

(ח) בכל יום היו קוראים שתי פרשות: בפרשה הארוכה היו עולים שניים, ובקצרה – אחד.

ח. שְׁמוֹנֶת יָמֵי חֲנֻכָּה - לֹא הָיוּ אָנְשֵׁי מַעֲמַד עוֹשִׂין מַעֲמַד בְּשְׁחִירִית^ט. וּבְכָל יוֹם שֵׁשׁ בּו קָרְבַּן מוֹסֵף - לֹא הָיָה בּו מַעֲמַד לֹא בַתְּפִלָּה שְׁנִיָּה שְׁלֵהֶם וְלֹא בְּמִנְחָה, אֲלֹא בְּשְׁחִירִית וּבְנִעְוִלָה בְּלֶבֶד. וְכָל יוֹם שְׁהָיָה בּו קָרְבַּן הַעֲצִים - לֹא הָיָה בּו מַעֲמַד בְּנִעְוִלָה, אֲלֹא בְּשְׁחִירִית וּבַתְּפִלָּה • שְׁנִיָּה וּבְמִנְחָה.

(ט) שבימים אלו הם טרודים באמירת הלל, ולכן לא עשו מעמד בשחירית. (י) בימים שבהם הקריבו קורבן מוסף נוסף לתמיד, לא היו עושים מעמד בתפילת מוסף ולא בתפילת מנחה.

ט. וְמָה הוּא קָרְבַּן הַעֲצִים? זְמַן קָבוֹעַ הָיָה לְמִשְׁפָּחוֹת לְצֵאת לִיעָרִים לְהָבִיא עֲצִים לְמַעֲרֹכָה [=למזבח], וְיוֹם שֶׁיִּגִּיעַ לְבָנֵי מִשְׁפָּחָה זֶה לְהָבִיא הַעֲצִים, מִקְרִיבִין עוֹלוֹת גְּדֻכָּה; וְזֶה הוּא קָרְבַּן הַעֲצִים. וְהָיָה לָהֶן כְּמוֹ יוֹם טוֹב, וְאֲסוּרִין בּו בַּסֶּפֶר וּתְעֻנִּית, וְאֲסוּרִין בְּמִלָּאכָה.

י. אֲפֹלוּ יַחֲדִיד שֶׁהִתְגַּדֵּב עֲצִים או גְּזָרִים לְמַעֲרֹכָה - אָסוּר בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם^א בַּסֶּפֶד וּבַתְּעֻנִּית וּבַעֲשִׂיַת מִלָּאכָה; וְדָבָר זֶה מְנַהֵג.

(יא) שמביאים למקדש.

הָעַם מִן הַמִּלָּאכָה, וְשָׁלַשׁ לַהֲבָדִיל בֵּין קֹדֶשׁ לַחֹל.
וּבְרִגְלָא מוֹסִיפִין שְׁלֹשׁ לַפְתִּיחַת שְׁעַר הַתַּחֲתוֹן, וְהוּא
שְׁעַר עֲזָרַת נָשִׁים^ט, וְשָׁלַשׁ לַפְתִּיחַת שְׁעַר הָעֲלִיוֹן,
שֶׁהוּא שְׁעַר נִיקְנוּרִי. וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ 'שְׁעַר
הָעֲלִיוֹן'? לִפִּי שֶׁהוּא לַמַּעֲלָה מֵעֲזָרַת נָשִׁים.

(ט) בשלושת הרגלים היו תוקעים שוב, כדי להודיע מתי
נפתח שער עזרת הנשים כדי שהעם יוכל להיכנס שם.
(י) דרכו היו נכנסים לעזרת ישראל.

וְכֵן תוֹקְעִין שְׁלֹשׁ לְמַלּוּי הַיָּמִים שְׁמֹנְסְכִין בְּחֶגֶץ^{יא},
וְאֵין תוֹקְעִין לְמַלּוּי הַיָּמִים בְּשַׁבָּת; וְתוֹקְעִין שְׁלֹשׁ עַל
גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ בְּשַׁעַר שְׁמֹנְסְכִין הַיָּמִים. וְכָל הַתוֹקְעִין
שֶׁתוֹקְעִין עַל הַקֶּרְבָּנוֹת, מִתַּחַת יָד זֶה שֶׁעַל
הַמִּשְׁוֹרָרִים וּבְרִשְׁוֹתָיִד; וְכָל אֵלּוּ הַתְּקִיעוֹת,
בְּחֻצּוֹצְרוֹת הֵן.

(יא) בחג הסוכות, כשהיו מביאים למקדש את המים ששאבו
במעייני השילוח כדי לנסך על המזבח – היו תוקעים.
(יב) כל מי שתקע בעת הקרבת הקורבנות, היה נתון תחת
הממונה על המשמרות.

ז. זֶה שֶׁעַל הַצִּלְצָל - הוּא הַמַּעֲמִיד [=מסדר] כָּל
הַמִּשְׁוֹרָרִים עַל פִּי כָּלִי הַשִּׁיר שְׁסוּעֲדִין אֶת [-מלווים את
שירת] הַלְוִיִּם, כִּמּוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ.

ח. זֶה שֶׁעַל הַפָּסוֹת [=גורלות] - הוּא מִפִּסַּם בֵּין
הַכֹּהֲנִים בְּכָל יוֹם, עַד שִׁיְהִיָּה כָּל אִישׁ וְאִישׁ עוֹשֶׂה
מִלֵּאכָתוֹ שְׂזָכָה בָּהּ בַּפִּסַּם; וְאַרְבָּעָה פַּעֲמִים הָיוּ
מִפִּסִּין בְּכָל יוֹם. וּבְהִלָּכוֹת תְּמִידִין אֲבָאָר בִּיצֵד
מִפִּסִּין.

ט. הַמִּמְנָה שֶׁעַל הַקָּנִים^{יב} - הוּא שְׁפוֹסְקִין עִמּוֹ
שְׁיִמְכֹר הַקָּנִים לְקֶרְבָּנוֹת, כֶּף וְכֶף בְּסִלְעִי^{יג}. וְכָל מִי
שֶׁהוּא חַיֵּב תוֹרִים אוֹ בְּנֵי יוֹנָה, יָבִיא דְּמִיָּהֶן
לַמִּקְדָּשׁ^{יד}, וְזֶה הַמִּמְנָה נוֹתֵן הַקָּנִים לְבַעֲלֵי הַקֶּרְבָּן,
וְעוֹשֶׂה חֶשְׁבוֹן עִם הַגִּזְבָּרִין וְנוֹתְנִין לוֹ^{טו}.

(יג) קני עופות, שמביאים אנשים שחייבים בהם, כגון זב,
זבה ויולדת. (יד) גזברי המקדש היו מסכמים אתו את
המחיר עבור הקינים שהוא מספק לצורך הקרבת הקורבנות.
(טו) מביא את הכסף לגזברים. (טז) בסוף היום הממונה
היה עושה חשבון עם הגזברים כמה קינים הביא לאנשים,
והם היו משלמים לו בהתאם.

ב. כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִמִּמְנֵים אֵלּוּ - תַּחַת יָדוֹ
אֲנָשִׁים הַרְבֵּה, כְּדִי לְהַכִּין אֶת הַמִּלָּאכָה שֶׁהוּא
מִמְנָה עָלֶיהָ. זֶה שֶׁעַל הַזְמָנִים - הוּא מְשַׁמֵּר אֶת
הַזְמָנִים, הוּא וְאֲנָשָׁיו: בֵּין שִׁיגִיעַ עַת הַקֶּרְבָּן,
מִכְרִיו הוּא אוֹ אֶחָד מֵאֲנָשָׁיו וְאוֹמֵר: 'עֲמְדוּ
כֹהֲנִים לְעִבּוּדָהּ, וְלוֹיִם לְדוּכָן, וְיִשְׂרָאֵל לַמַּעֲמָד!
וְכִין שִׁישְׁמַע קוֹלוֹ, יָבוֹא כָּל אֶחָד לַמִּלָּאכָתוֹ.

ג. זֶה שֶׁעַל נַעֲלִילַת הַשְּׁעָרִים - עַל פִּיו נוֹעֲלִין, וְעַל
פִּיו פּוֹתְחִין. וְאֵין הַתוֹקְעִין [בחצוצרות] תוֹקְעִין בְּכָל יוֹם
לַפְתִּיחַת הַשְּׁעָרִים, אֲלָא בְּרִשְׁוֹתָיִד; וּבְכָל יוֹם תוֹקְעִין
בַּמִּקְדָּשׁ שְׁלֹשׁ תְּקִיעוֹת לַפְתִּיחַת שְׁעָרִים, תְּקִיעָה
תְּרוּעָה תְּקִיעָה.

ד. זֶה שֶׁעַל הַשּׁוֹמְרִים - הוּא אִישׁ הַר הַבִּית־
שְׁמֹסֶבֶב [ומפקח] עַל הַלְוִיִּם בְּכָל לֵילָה^{יז}; וְכָל מִי שִׁישֵׁן
עַל מִשְׁמֶרְתּוֹ - מַזְלִין אוֹתוֹ בַּמִּקְלּוֹת, וְשׁוֹרְפִין אֶת
כְּסוֹתָיו^{יח}.

(ב) שר הר הבית (וראה לעיל הלכות בית הבחירה פרק ח
הלכה י). (ג) שהיו שומרים בבית המקדש. (ד) כלומר,
רשאי גם לשרוף את כסותו.

ה. זֶה שֶׁעַל הַמִּשְׁוֹרָרִים - הוּא בּוֹרֵר בְּכָל יוֹם
הַמִּשְׁוֹרָרִים שְׁעוֹמְדִים עַל הַדּוּכָן לִזְמַר שִׁירָה בִּפְנֵי,
וְעַל פִּיו תוֹקְעִין [בחצוצרות] עַל הַקֶּרְבָּנוֹת.

אֵין פּוֹתְחִין בַּמִּקְדָּשׁ מֵאַחַת וְעֶשְׂרִים תְּקִיעָה^{יט} בְּכָל
יוֹם - שְׁלֹשׁ לַפְתִּיחַת שְׁעָרִים, וְתִשְׁעַ לְתִמְדִּי שֶׁל
שַׁחֲרִי, וְתִשְׁעַ לְתִמְדִּי שֶׁל בֵּין הָעֶרְבִים. וְיוֹם שִׁישׁ
בּוֹ קֶרְבֶּן מוֹסֵף, מוֹסִיפִין תִּשְׁעַ עַל קֶרְבֶּן מוֹסֵף; וְאִם
חָל רֹאשׁ חֹדֶשׁ אוֹ יוֹם טוֹב לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת, אוֹ שֶׁחָל
רֹאשׁ הַשָּׁנָה לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת שִׁישׁ שָׁם שְׁלֹשָׁה [קרבנות]
מוֹסְפִין^כ - אֵין תוֹקְעִין לְכָל מוֹסֵף וּמוֹסֵף בַּפְּגִי
עִצָּמוֹ, אֲלָא תוֹקְעִין תִּשְׁעַ בְּלֶבֶד לְכָל הַמוֹסְפִין.

(ה) כלומר, תשע פעמים תר"ת (=תקיעה, תרועה, תקיעה).
(ו) שערי העזרה. (ז) כשהיו מנסכים את נסכי התמיד,
הלוויים היו אומרים שיר בשלשה פרקים, ובין כל פרק היו
מפסיקין והכהנים היו תוקעין בחצוצרות. (ח) כלומר,
שלשה קרבנות מוסף: שבת, ראש-חודש וראש-השנה.

ו. בְּעֶרֶב שַׁבָּת מוֹסִיפִין שִׁשׁ - שְׁלֹשׁ לַהֲבָטִיל אֶת

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

וְהָלַךְ הוֹלֵךְ בְּחֻמֹּתָיו שֶׁבִּידוֹ לְזֶה הַמִּמְנָה עַל הַנִּסְכִּים, וְנוֹתֵן לוֹ נִסְכִּים כַּמִּנְיָן הַחֻמֹּת וְכִמְּו שֶׁכְּתוּב בָּהֶן.

(כו) אבל מצורע עני, מביא רק כבש אחד, ולכן מקבל חותמת של "גדי".

וְלַעֲרֹב בָּאִים זֶה אֶצֶל זֶה; זֶה מוֹצִיא אֶת הַחֻמֹּת, וּמִקְבֵּל כְּנֶגְדָן מַעוֹת. אִם הוֹתִירוּ הַמַּעוֹת, הוֹתִירוּ לַהֲקֵדְשָׁהּ; וְאִם פָּחַתוּ, יִשְׁלֹם זֶה שְׁעַל הַחֻמֹּת מִבֵּיתוֹ.

(כח) הממונה על החותמות אינו יכול לטעון שהמעוֹת הן שלו ושנתערבו במעוֹת ההקדש – כיוון שיד ההקדש על העליונה.

מִי שֶׁאֵבַד חֻמָּמוֹ, מִמֵּתִינִין לוֹ עַד הָעֶרֶב; אִם מָצָאוּ בַּמַּעוֹת יֵתֵר כְּדֵי חוֹתֶם שְׁטוּעֵיכֶם, נֹתֵנִין לוֹ; וְאִם לָאוּ, אֵין נֹתֵנִין לוֹ. וְשֵׁם כָּל הַיּוֹם כְּתוּב עַל הַחֻתֶּם, מִפְּנֵי הַרְמָאִין -

שְׁלֹא יִשְׁהָא הַחֻתֶּם

אֶצְלוֹ עַד • שְׁיִקְרוּ

הַנִּסְכִּים לֹא.

השנת הראב"ד

עד שיקרו הנסכים א"א לא כי אלא שמא ישנו אובר ויביא ליד אחר ויציא חותמו.

(כט) כלומר, אם נמצאו מעוֹת יותר ממכמות החותמות שהביא הממונה על הנסכים, וסכום המעוֹת שנשאר זהה לחותם שטוען זה שנאבד לו. (ל) היו מציינים את התאריך על החותם. (לא) כדי להרוויח – היה קונה את החותם בזמן שהנסכים זולים, ולוקח את הנסכים בפועל כשהמחירים מתייקרים.

יג. מְשַׁלְשִׁים יוֹם לְשַׁלְשִׁים יוֹם פּוֹסְקִין שְׁעַר הַיֵּין וְהַסֵּלֶת עִם הַמִּמְנָה עַל הַנִּסְכִּים. אִם הוֹקְרוּ נִסְכִּים, מִסְפֵּק לָהֶן כֶּמוֹ שֶׁפִּסְקוּ עִמּוֹ; וְאִם הוֹזְלוּ, מִסְפֵּק לָהֶן בְּשַׁעַר הַזּוֹל. וְהַשְׂכֵּר שֶׁמִּשְׁתַּבֵּר הַהֲקֵדֶשׁ בְּשַׁעֲרִים אֲלוּלִים - הוּא הַנִּקְרָא 'מוֹתֵר נִסְכִּים', וְלוֹקְחִין בּוֹ עוֹלוֹת לִקְיִין הַמְּזֻבָּח^ל. וְאֵין מְקִינִין אֶת הַמְּזֻבָּח בְּעוֹלוֹת הָעוֹף, שְׂאֵין בְּקִרְבָּנוֹת הַצִּבּוֹר עוֹף^ל.

(לב) הרווח שיש להקדש מהפרש השערים כאשר מחירם הוזל. (לג) כאשר המזבח היה פנוי, היו מביאים קורבנות נדבה של הציבור ומקריבים כדי שהמזבח לא יעמוד בטל. (לד) רק היחיד מביא עוף, ואין הציבור מביאין עוף.

יד. הַפְּהִיגִים - מִפְּנֵי שֶׁהֵן עוֹמְדִין עַל הַרְצָפָה תְּמִיד^ל, וְאוֹכְלִין בְּשֵׁר הַרְבֵּה^ל, וְאֵין עֲלֵיהֶן בְּגָדִים בְּשַׁעַת הָעֶבֶדָה אֶלָּא חִלּוּק אֶחָד^ל - הֵן חוֹלִין

השנת הראב"ד

משלשים... יום א"א לא כי הממונה על הקנין ועל הנסכים אינו אלא גזירות בעלמא וכל מי שהוא חייב קנין מביא לידו או הקנין בעצמו או דמיו ונותן לשופר והוא משתדל להקריבן ואינו מתעצל וכן על הנסכים היה איש ממונה ולוקח במעוֹת של תרומת הלשכה ינות שמנים וסלחות מבצלי בתים ועל אותו בעל הבית המוכר אמרו אם קבל לספק מארבע ועמדו משלש או משלש ועמדו מארבע מספק מארבע וכל מחוייב נסכים מביא מעוֹת ולוקח מזה הממונה ואם יש לו ריוח בזה הוא הנקרא מותר נסכים ועושין ממנו לקין למזבח ואע"פ שאמרו אין משתכרין בשל הקדש הני מילי פירות שהוא כעין הגנות והוא דרך עניות אבל נסכים לא צרכי ציבור לוקחין ואם הותירו מוכרין ליחידים מכ"מ הממונים לא מורחין ולא מפסידין לעצמן כלום.

(יז) פעם בשלושים יום, היו מסכמים עם הממונה על הסכום שישלמו לו בעבור הקנינים. (יח) אם אחרי שסיכמו על השער, מחיר הקנינים הוזל – הוא מוכר במחיר הוזל. (יט) ואם מחיר הקנינים התייקר – הוא מוכר כפי המחיר שסיכמו.

י. זֶה שְׁעַל הַחֻמֹּת - הוּא שֶׁמִּקְבֵּל דְּמֵי נִסְכִּים מִמַּחֲיָבֵי נִסְכִּים, וְנוֹתֵן לָהֶם חֻתֵּמֹת^י; וְזֶה שְׁעַל הַנִּסְכִּים - הוּא שֶׁמוֹכֵר הַנִּסְכִּים^{כא}.

(כ) מי שצריך להביא נסכים ביחד עם הקורבן, הולך לממונה על החותמות, משלם לו עבור הנסכים, ומקבל ממנו "חותמות" – שטר אישור ששילם, וכמה נסכים צריך לקבל. (כא) הממונה על הנסכים הוא שמוסר את הנסכים בפועל, לפי החותמות שהציגו בפניו.

יא. פִּיעֵד^{כב}? אֲרַבְעָה חֻתֵּמֹת הָיוּ בַּמִּקְדָּשׁ: הָאֶחָד כְּתוּב עָלָיו 'עֲגָל^{כג}, וְהַשֵּׁנִי כְּתוּב עָלָיו 'זָכַר^{כד}, וְהַשְּׁלִישִׁי כְּתוּב עָלָיו 'גְּדִי^{כה}, וְהָרְבִיעִי כְּתוּב עָלָיו 'חוּטָא^{כו}.

(כב) כיצד היו יודעים כמה נסכים צריך לקבל מי שמביא חותמת. (כג) הוא סימן לנסכי שור. (כד) הוא סימן לנסכי איל, שתרגום אייל – דיכרא (כבש זכר). (כה) הוא סימן לנסכי הכבש. (כו) סימן לנסכי מצורע עשיר שצריך להביא את שלוש בהמות, ואין עוד קורבן במקדש שצריך להביא את מספר הנסכים כמו המצורע העשיר (ולמה נקרא חוטא? לפי שבעונותיו הגיעה לו הצרעת).

יב. כָּל מִי שֶׁיָּבִיא קִרְבָּנוֹתָיו לַמִּקְדָּשׁ - נֹתֵן דְּמֵי הַנִּסְכִּים לְזֶה הַמִּמְנָה עַל הַחֻמֹּת, וְנוֹתֵן לוֹ חֻתֵּמֹת כַּמִּנְיָן הַקִּרְבָּנוֹת שְׁלוֹ. וְאִם הָיָה מַצְרַע עֲשִׂירִי^י, נֹתֵן לוֹ חוֹתֶם אֶחָד שֶׁכְּתוּב עָלָיו 'חוּטָא';

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - שבת קודש י"ט תמוז - הלכות כלי המקדש והעובדים בו קמט

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

יח. פֶּרֶכֶת שֶׁנִּשְׁמָטָה בְּלֹד הַטֶּמְאָה^מ - מִטְבִּילִין אותה בַּפָּנִים^מ וּמִכְנִיסִין אותה מִיד, לְפִי שְׁאִינָה צְרִיכָה הָעֶרֶב שְׁמֻשׁ^מ. וְשֶׁנִּשְׁמָטָה פֶּאֶב הַטֶּמְאָה - מִטְבִּילִין אותה מִבְּחוּץ^{נא} וְשׁוֹטְחִין^{נב} אותה בְּחִיל^נ, מִפְּנֵי שֶׁהִיא צְרִיכָה הָעֶרֶב שְׁמֻשׁ. וְאִם הָיְתָה חֲדָשָׁה - שׁוֹטְחִין אותה עַל גֵּב הָאֶצְטוּה^{יד}, כְּדֵי שְׁיָרֶאוּ הָעַם אֶת מְלֹאכְתָּהּ שֶׁהִיא נְאֻה.

(מז) פרוכת שנטמאה ממשקין טמאים, שמהתורה אינם מטמאים, אלא רק מגזרת חכמים. (מח) מטבילים אותה במים שהיו בעזרה, ואין צורך להוציאה. (מט) כי בטומאה מדרבנן אין צורך לחכות עד שתשקע השמש כדי להיטהר, אלא מספיק הטבילה. (נ) בשרץ או נבילה וכיוצא בהם, והיא טמאה מהתורה. (נא) שהרי אסור להכניס למקדש בגד שהוא ראשון לטומאה. (נב) כדי לנגבה. (נג) מחוץ לעזרה. (נד) חומת הר הבית הייתה מוקפת באיצטבאות (משטחי אבן שיוצאים מהחומה) שיכלו לשבת שם, והם היו מקורות כדי שלא ירד עליהם גשם.

יט. וְכָל הַפְּלִים שֶׁהָיוּ בַּמִּקְדָּשׁ, הָיוּ לָהֶם שְׁנָיִם וּשְׁלִישִׁים^{נז} - שָׁאֵם יִטְמְאוּ הָרָאשׁוֹנִים, יָבִיאוּ הַשְּׁנָיִים תַּחְתֵּיהֶם.

(נה) לכל הכלים, היו עושים מהם עוד כמותם.

כ. זֶה הַמִּמְנָה עַל מַעֲשֵׂה בְּגָדֵי כְהֵנָה - עוֹסֵק בַּהֲכָנַת בְּגָדֵי כְהֵנִים הַדְּיוֹטוֹת וּבְגָדֵי כֹהֵן גָּדוֹל, וּבְאַרְיֶגֶת^ח; וּמִתַּחַת • יָדוֹ חֲשֵׁנֶת הָרֹאשׁ^ד וּמִתַּחַת יָדוֹ נַעֲשֵׂה א"א אומר אני שהוא פינחס המלביש. נַעֲשֵׂה הַפֶּל. וְלִשְׁפָה הָיְתָה לוֹ בַּמִּקְדָּשׁ.

פֶּרֶק ח

בגדי הכהנים, וסדר עשיית הכותנת, המכנסיים, המצנפת והאבנט.

א. בְּגָדֵי כְהֵנָה, שְׁלֹשָׁה מִינִים: בְּגָדֵי כֹהֵן הַדְּיוֹט, וּבְגָדֵי זָהָב^א, וּבְגָדֵי לָבָד^ב. בְּגָדֵי כֹהֵן הַדְּיוֹט - הֵם אֲרֻפָּעָה כָלִים [=בגדים]: כְּתָנֶת, וּמִכְנָסִים, וְאַבְנֵט, וּמִגְבָּעָה; וְאַרְבָּעָתָם שֶׁל פֶּשֶׁתָּן, לְבָנִים^ג, וְחוּטָן כָּפוֹל שֶׁשֶׁה^ד; וְהָאַבְנֵט לְבָדוֹ רְקוּם בָּצֻמָּה^ה.

(א) של כהן גדול. (ב) שהכהן הגדול משמש בהם ביום הכיפורים. (ג) עשויים מפשתן בצבע לבן. (ד) שזור מששה חוטים. (ה) כלומר, הוא רקום גם מחוטי צמר, והוא היה שעטנו - שילוב של צמר ופשתן.

בַּמַּעֲיָה; לְפִיכֶךָ מַעֲמִידִין מִמְנָה אֶחָד שִׁיחֶיהָ מִבְּקָר אותם, וּמִרְפָּא כָּל תַּחְלִיאֵיהֶם, וְעוֹסֵק בָּהֶם תָּמִיד, הוּא וְאַנְשֵׁיו שֶׁתַּחַת יָדוֹ.

(לה) היו צריכים לעמוד יחפים, כדי שלא יהיה חציצה בין רגליהם לקרקע. (לו) בגלל כל הקורבנות שהיו צריכים לאכול. (לז) כי הם צריכים לעבוד רק בארבעת בגדי כהונה: כתונת, מכנסים, מצנפת ואבנט.

טו. וְכֵן מִמְנִין אַחֵר לְהִיּוֹת חוּפֵר בּוֹרוֹת וְשִׁיחִין [תעלות], וּמִתְקֵן הַבּוֹרוֹת שֶׁל רִבִּים - כְּדֵי שִׁיחֶיו הַמַּיִם מְצוּיִין בִּירוּשָׁלַיִם לְכָל אָדָם מִיּוֹשְׁבֵיהָ וְלְכָל עוֹלֵי רִגְלִים.

וְאַחַד מִמְנָה עַל כָּל אֲמָנֵי לֶחֶם הַפָּנִים^{לח}, וְהוּא מִתְקֵן כָּל מְלֹאכְתּוֹ^{לט}. וְאַחַד מִמְנָה עַל כָּל אֲמָנֵי הַקִּטְרֶת, וְהוּא מִתְקֵן מְלֹאכְתָּהּ.

(לח) האופים את לחם הפנים. (לט) דואג לכל מה שהם צריכים כדי לאפות את הלחם.

טז. זֶה שֶׁעַל הַפְּרוּכוֹת - מִמְנָה עַל כָּל אוֹרְגֵי הַפְּרוּכוֹת וְהַרוֹקְמִין בָּהֶן, שִׁיחֶיו מוֹכְנוֹת לְהִיכָל וְלִשְׁעָרִים. וְשִׁתֵּי פְרוּכוֹת הָיוּ עוֹשִׂין בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה^מ, [בשביל] לְהַבְדִּיל בֵּין הַקֹּדֶשׁ וְקֹדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים. וְחוּטֵי הַפְּרוּכוֹת כְּפוּלִין שֶׁשֶׁה שֶׁשֶׁה^{מא}. וְאַרְבָּעָה מִינִין הָיוּ בָּהֶם: שֶׁשׁ, וְתַכְלֶת, וְאַרְגָּמָן, וְתוֹלַעַת שָׁנִי; וְכָל אֶחָד מֵהֶם כָּפוֹל שֶׁשֶׁה, הָרִי עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה חוּטִין. וְטָפַח הָיָה עֲבִיחָה^{מב}, וְעַל שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם נִירִין הָיְתָה נֶאֱרָגָת^{מג}; אֲרָפָה אֲרָפָעִים, וְרַחֲבָה עֶשְׂרִים^{מד}.

(מ) הפרוכות היו משחירות בגלל עשן הקטורת, ולכן היו עושים חדשות בכל שנה. (מא) כל חוט היה שזור מששה חוטים. (מב) של הפרוכות. (מג) היו מכניסים את הפרוכות במכונת אריגה שהיה בה מקום להשחיל שבעים ושתיים חוטים. (מד) כמידת גובהו ורחבו של ההיכל.

יז. וְשֶׁלֶשׁ עֶשְׂרֵה פְרוּכוֹת הָיוּ בַּמִּקְדָּשׁ שָׁנִי - שִׁבְעַ עַל שִׁבְעָה שְׁעָרֵי הָעֶזְרָה, וְאַחַת עַל פֶּתָחוֹ שֶׁל אוֹלָם, וְאַחַת עַל פֶּתָחוֹ שֶׁל הֵיכָל, וְשִׁתֵּים לְדָבִיר בֵּינוֹ וּבֵין הַקֹּדֶשׁ^{מה}, וְשִׁתֵּים כְּנָגְדוֹ בְּעִלְיָה^{מו}.

(מה) בין הקודש לקודש הקודשים (שנקרא דביר). (מו) בקומה השנייה שהייתה מעל הקודש וקודש הקודשים - גם הייתה פרוכת להבדיל בין המקום שמעל לקודש, ובין המקום שמעל לקודש הקודשים.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

אָרְפִּים [מדן] וְסִלְקָן פֶּאֶבְגֵּט עַד שְׁנַעֲשׂוּ מִמֶּדְתּוֹ, וְעָבַד - עֲבֹדָתוֹ כְּשֶׁרָה.

(יג) כמו האנשים החשובים. (יד) דהיינו, הבגדים היו לפי מידתו, אך כשהיה קושר את האבנט – הבגד היה מתרומם ומתקצר.

ב. בַּגְדֵי זָהָב - הֵן בַּגְדֵי כֹהֵן גָּדוֹל, וְהֵם שְׂמֹנֶה כִּלִּים: הָאַרְבָּעָה שֶׁל כָּל כֹּהֵן, וּמַעֲיֵל, וְאַפֹּד, וְחֹשֶׁן וְצִיץ. וְאַבְגֵּט שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל - מַעֲשֶׂה רוֹקֵם הוּא, וְאֵינוֹ דוֹמָה בְּמַעֲשָׂיו לְאַבְגֵּט כֹּהֵן הַדְּיוּטִי. וּמִצְנַפֶּת הָאֶמֶרָה בְּאֶהְרֹן, הִיא הַמַּגְבֵּעַת הָאֶמֶרָה בְּבָנָיו,

השנת הראב"ד

ולפיכך נקראת מגבעת א"א אני אומר אין מעשהו של זה כמעשהו של זה מצנפת ארוך הרבה וכורך אותו כריכות הרבה ככריכות הישמעאלים אבל מעשה המגבעות כעין הכובעין שלנו חדין מלמעלה והן קצרים.

אֶלָּא שֶׁכֹּהֵן גָּדוֹל צוֹנֵף בָּהּ כְּמוֹ שְׁלֹפָף עַל הַשֶּׁכֶר, וּבָנָיו צוֹנְפִין בָּהּ כְּכֹבֵעַ; וְלִפְיָקָהּ • נִקְרָאת 'מַגְבֵּעַת'." ^ה

(ו) שיש עליו רקמות של עיטורים. (ז) באבנט של כהן הדיוט לא היו עיטורים. (ח) המגבעת והמצנפת הם אותו פריט – רצועת בד ארוכה. הכהן הגדול היה לובש אותה בליפוף סביב הראש (כמו תחבושת), כך שאמצע הראש נשאר גלוי – ולכן נקראת מצנפת. שאר הכהנים היו יוצרים ממנה כובע סגור שעולה כלפי מעלה ומכסה את כל הראש – ולכן נקראת מגבעת.

ג. בַּגְדֵי לָבָן - הֵן אַרְבָּעָה כִּלִּים שְׂמִשְׁמֵשׁ בֵּהֶן כֹּהֵן גָּדוֹל בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים: בִּתְנֵת, וּמִכְנָסִים, וְאַבְגֵּט, וּמִצְנַפֶּת. וְאַרְבָּעָתָם לְבָנִים, וְחוּטָן כְּפֹל שֶׁשָּׂה, וּמֵן הַפֶּשֶׁתָן לְבָדוֹ הֵם. וְשְׁתֵּי כִתְנוֹת אַחֲרוֹת יִהְיוּ לְכֹהֵן גָּדוֹל בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים - אַחַת לֹבֶשֶׂה בִּשְׁחַר, וְאַחַת בֵּין הָעֶרְבִים. וְשְׁתֵּיהֶן בְּשָׁלָשִׁים מָנָה מִשָּׁל הַקֹּדֶשׁ.⁵⁴ וְאֵם רָצָה לְהוֹסִיף - מוֹסִיף מִשָּׁלוֹ; וּמִקְדִּישׁ הַתּוֹסֵפֶת, וְאַחֵר כֶּף עוֹשֶׂה בָּהּ הַפֶּתֶת.⁵⁵

(ט) ללא צמר. (י) הכוונה היא, שבכותנת מבין בגדי הלבן היו מכינים שתי כותנות שונות זו מזו. (יא) את שתיהן היו רוכשים בשלושים מנה. (יב) קודם מקדיש את סכום הכסף להקדש, ואחר כך מכינים ממנו את הכותנת.

ד. בַּגְדֵי כְהֵנָה - מִצְוָתָם שִׁיְהִיו חֲדָשִׁים נָאִים וּמִשְׁלָשָׁלִים [ארוכים], כְּדֶרֶךְ בַּגְדֵי הַגְּדוֹלִים,⁵⁶ שְׁנֵאמָר⁵⁴: "לְכַבֹּד וּלְתַפְאֶרֶת". הֵיוּ מִטְשֵׁטְשִׁין [מלוכלכים], או מְקַרְעִין, או אֲרָפִין יָתֵר עַל מִדָּתוֹ, או קָצְרִים פָּחוֹת מִמֶּדְתּוֹ, או שֶׁסִּלְקָן פֶּאֶבְגֵּט⁵⁷, וְעָבַד - עֲבֹדָתוֹ פְּסוּלָה; הֵיוּ מִשְׁחָקִין [ישנים], או שֶׁהִיוּ

ה. כָּל בַּגֵּד מִבַּגְדֵי כְהֵנָה שְׁנַעֲשֶׂה צוּאִי [מלוכלך] - אֵין מְלַבְּנִין אוֹתוֹ וְאֵין מְכַבְּסִין אוֹתוֹ, אֶלָּא מִנִּיחִין אוֹתוֹ לְפִתִּילוֹת⁵⁸, וְלֹבֵשׁ חֲדָשִׁים. וּבַגְדֵי כֹהֵן גָּדוֹל שֶׁבָּלוּ, גּוֹנְזִין אוֹתָן. וּבַגְדֵי לָבָן שֶׁעוֹבֵד בֵּהֶן בְּיוֹם הַצֹּם, אֵינוֹ עוֹבֵד בֵּהֶן פַּעַם שְׁנִיָּה לְעוֹלָם, אֶלָּא נִגְנְזִין בְּמָקוֹם שִׁיפְשֹׁט אוֹתָם שָׁם, שְׁנֵאמָר⁵⁹: "וְהִנִּיחָם שָׁם"; וְהֵם אֲסוּרִין בִּהְגִּיָּה.

(טו) עושים מהם פתילות, כפי שיבאר בהלכה הבאה.

ו. מִכְנָסֵי כְהֵנִים הַדְּיוּטִים שֶׁבָּלוּ וְאַבְגֵּטֵיהֶם - הֵיוּ עוֹשִׂין מֵהֶן פִּתִּילוֹת, וּמְדַלִּיקִין בֵּהֶן בְּמִקְדָּשׁ בְּשִׁמְחַת בֵּית הַשְּׁאוּאָכָה⁶⁰; וְכִתְנוֹת כְהֵנִים הַדְּיוּטִים שֶׁבָּלוּ - הֵיוּ עוֹשִׂין מֵהֶן פִּתִּילוֹת לְמַנּוּרָה תָּמִיד

[מנורת המקדש].

(טז) שהיו חוגגים בבית המקדש בלילות חג הסוכות.

ז. כָּל בַּגְדֵי כְהֵנִים, אֵינָן בָּאִין אֶלָּא מִשָּׁל צִבּוּר; וְיָחִיד שֶׁהִתְנַדֵּב בַּגֵּד מִבַּגְדֵי כְהֵנָה - מוֹסְרוֹ לְצִבּוּר, וּמִתֵּר. וְכֵן כָּלִי הַשֶּׁרֶת וְעֲצֵי הַמַּעֲרָכָה שֶׁמִּסְרָן יָחִיד לְצִבּוּר, הֲרִי הֵן כְּשִׁרִין. אֵף כָּל קְרָבָנוֹת הַצִּבּוּר שֶׁהִתְנַדֵּב אוֹתָן יָחִיד מִשָּׁלוֹ, כְּשָׂרִים; וּבִלְבָד שִׁימְסֵרָם לְצִבּוּר.

(יז) מכספים שהציבור הקדישו.

ח. בַּגְדֵי כְהֵנִים הַדְּיוּטוֹת, הֵיוּ עוֹשִׂין מֵהֶן מַחְלָצוֹת רַבּוֹת⁶¹. וְשֶׁשָּׂה וְתִשְׁעִים חִלּוֹן [תאים] הֵיוּ בְּמִקְדָּשׁ לְהִנִּיחַ בֵּהֶן הַבְּגָדִים, אַרְבָּעָה חִלּוֹנוֹת לְכָל מִשְׁמֶר; וְשֵׁם כָּל מִשְׁמֶר כְּתוּב עַל חִלּוֹנוֹתָיו, וְכָל סְתוּמוֹת [סגורות]. וְכִשְׂפִּיכָנְסוֹ אֲנָשִׁי מִשְׁמֶר לְעֲבֹדָה בְּשִׁבֶּת שְׁלֵחַן, פּוֹתְחִין חִלּוֹנוֹתֵיהֶן כָּל יְמֵי שְׁבֶתָן

54. שמות-תצוה, כח, ב. 55. ויקרא-אחרי מות, טז, כג.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - שבת קודש י"ט תמוז - הלכות כלי המקדש והעובדים בו קנא

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ונוטלין הפלים; וכשיצאו, מחזירין הבגדים לחלונותם וסותמין.

(יח) היו מכינים מהם הרבה, יותר ממה שצריך.

ט. ולמה עשו ארבעה חלונות לכל משמר? לפי שלא יהיו הפלים מערפלין, אלא כל המכנסים בחלון אחד, וכתוב עליו 'מכנסים'; כל האכנסים בחלון אחד, וכתוב עליו 'אכנס'; וכן המצנפות פלן בחלון אחד, והפתנות פלן בחלון אחד.

(ט) אם כולם היו בחלון אחד, כל סוגי הבגדים היו מתערבים, והכוהנים היו יכולים לשנות מסדר לבישת הבגדים (קודם מכנסים, אחר כך הכתנות, האכנס, ולבסוף המגבעת).

י. כהן גדול מניח בגדי זהב בלשפה שלו בלילה, או בעת שיצא מן המקדש.

יא. בגדי כהנה, מתר להנות בהן; לפיכך לובש אותן ביום עבודתו, אפילו שלא בשעת עבודה; חוץ מן האכנס - מפני שהוא שעטנזי.

(כ) כי רק בשעת העבודה מותר ללבוש שעטנז.

יב. אסור • לכהן להכין אסור לכהן הדיוט א"א לא מחזור מן הגמרא הכי אלא כל היום מותר במקדש.

בשעת העבודה.

אין הכהנים לובשין לעבודה אלא [בגדים מ] צמר ופשתים בלבד.

יג. וכל מקום שנאמר בתורה 'שש' או 'בד', הוא הפשתים והוא הבוץ. ותכלת האמורה בכל מקום, הוא הצמר הצבוע כעצם השמים, שהוא פתוף מן הפחלכי;

והארגמן •, הוא הצמר הצבוע אדום; ותולעת שני, הוא הצמר הצבוע בתולעת י.

(כא) הכוונה לפשתן שנקרא גם 'בוץ'. (כב) בצבע רקיע השמים. (כג) צבע כחול בהיר, שהוא מעורב עם לבן. (כד) צמר שצבוע בגרגרים אדומים מאוד, שדומים לגרעיני החרובין, ובכל גרעין יש תולעת קטנה.

טז. וכיצד מעשה הבגדים? הפתנת, בין של כהן גדול בין של כהן הדיוט - משפעת היתה, שהיא בתים בתים באריגתה, כמו בית הפוסות, כמו שעושין האורגין בבגדים הקשים. ובית יד [=שוול] שלה נארג בפני עצמו, ומחזירין אותו עם גוף הפתנת בתפירה.

(כו) עשויה משבצות משבצות. (כז) לכל משבצת היה מסגרת בולטת, כך שהכותנת הייתה מלאה שקעים. (כח) כרס הבהמה, שהוא עשוי בצורה כזאת.

יז. ארץ הפתנת - עד למעלה מן העקב. וארץ בית יד שלה - עד פס [=כף] ידו; ורחבו - ברחב היד. יח. המכנסים, בין של כהן גדול בין של כהן הדיוט - הם ממתנים ועד ירכים, שהוא למעלה מן הטבור קרוב מן הלב, עד סוף הירך שהיא הארפקה [=ברך]. וישנאים יש להן; ואין להן לא בית הנקבל ולא בית הערוה, אלא מקפין כמין כיס לב.

(כט) למכנסיים היו רצועות, שאיתם מהדקים את המכנסים שלא יפלו. (ל) כלומר, המכנסיים לא היו צמודים לגוף או נכנסים בין חלקיו. (לא) מקום לערוה, כדי שלא יבוא לידי הרהור עבירה. (לב) שהיו רחבים ועוטפים את הגוף בצורה חלקה, כמו ארנק חלק של מעות.

יט. המצנפת של כהן גדול או הדיוט - ארפה שש עשרה אמה. והאכנס - רחבו כמו שלש

חזק מן האכנס: ביאור מה' רבינו והראב"ד לשיטתיהו ובסוגיית ייחודיותו של האכנס - לקו"ש חלו"ע' 153. מדוע לא הותרו שאר איסורי כלאים לצורך מצוה? - לקו"ש חכ"ט' ע' 122. (יב): אינה תחילת הלכה חדשה, אלא המשך הלכה י"א - לקו"ש חלו"ע' 153 הע' 2.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

או מגבעת. לד) ומסובבים אותו שוב ושוב. לה) שמחברים חלקים נפרדים באמצעות תפירה במחט, עד שמגיעים למידה הרצויה. לו) שמלכתחילה אורגים את הבגד במידה הראויה.

וְאֶצְבְּעוֹתַי, וְאֶרְכּוֹ שְׁתֵּים וּשְׁלָשִׁים אַמָּה; מְקִיפּוֹ וּמְחִזִּירוֹ, כֶּרֶךְ עַל גַּבִּי כֶּרֶךְ לִי. וּבִגְדֵי כְהֵנָה פָּלֶן - אֵין עוֹשִׂין אוֹתָן מַעֲשֵׂה מַחֲטָלָה, אֲלֹא מַעֲשֵׂה אוֹרֵג לִי, שְׁנַאֲמָר⁵⁶: "מַעֲשֵׂה אוֹרֵג".

(לג) שמורכבת מאבנט ארוך, שאותו היו מלפפים למצנפת

56. שמות-תצוה, כח, לב.

❧ הפניות לשיחות קודש ❧

מקיפו . . כרך: מכאן ששימוש האבנט אינו לשם הידוק הכותנת בלבד אלא הכנה לקראת העמידה לפני ה'. הביאור בהרחבה ע"פ פנימיות – לקו"ש חל"ו ע' 155, סה"ש תשנ"ז ח"א ע' 374.

אגרות קודש

ב"ה, ז' מנ"א, תשי"ג
ברוקלין.

הרה"ח הו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו'
מוה"ר אברהם שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתביו ממוצש"ק חקת, כ' כ"ו תמוז ור"ח מנ"א.

ובמה שהעיר על מה שקורין לתורת החסידות חסידות (אשר עוד רבינו הזקן קרא בשם זה וכידוע אגה"ק ענין וסדר העבודה בעסק החסידות נדפס בגנזי נסתרות ע' מה) ולא ע"ש הרביים וכו'.

הוא כמו שקורין לתורת ה' בכללות בשם "תורה", ע"ש פעולתה היינו לשון הוראה בחיי היום יומים לנשמה כמו שהיא מקושרת בגוף. וזהו ג"כ בחסידות שהשם מורה על התכלית, וכידוע מאמר רבינו הזקן כששאלוהו מהו חסידות, ענה, להעשות לאינו מקפיד על היזק עצמו ובלבד באווארענען יענעם, ע"פ מרז"ל בנדה (י"ז ע"א).

מצערני במאד מאד - וכמו שכתבתי כ"פ - ענין העכוב בשילוח ספרי הוצאת קה"ת לאה"ק ת"ו, ובפרט שחדשי אלול ותשרי ממשמשים ובאים וצריך הי' לסדר שעד אז כבר יהיו הספרים ובפרט ספרי החסידות, ושיוכלו להפיצם במקח הזול.

מוסג"פ הקונטרס שהו"ל זה לא כבר.

בברכת הצלחה בגו"ר.

שיעורי רמב"ם - פרק אחד ליום

~ יום ראשון י"ג תמוז ~

הלכות ערובין

פרק ח

עירוב לשתי כיוונים, ועירוב לימים שונים.

א. אין מניחין שני ערובין, אחד במזרח ואחד במערב, כדי שיהיה במקצת היום על אחד משני הערובין, ובשאר היום על הערוב השני - שאין מערבין שני ערובין ליום אחד. טעם זה נעבד לשתי רוחות, כמדמה הוא [מפני שחשב] שמערבין לשתי רוחות, או שאמר לשנים: 'צאו וערבו עלי', אחד ערב עליו לצפון ואחד ערב עליו לדרום - מהלך ברגלי שניהם.

(א) שסבור היה שאפשר לערב על מנת ללכת בבוקר לכיוון אחד, ובערב לכיוון שני. (ב) נותנים עליו חומרות שניהם, ואינו יכול ללכת אלא למקום ששניהם יכולים ללכת, אבל למקום שרק אחד יכול ללכת - אסור. כפי שיסביר להלן.

ב. כיצד מהלך ברגלי שניהם? שאינו יכול להלך, אלא במקום שיש לשניהם להלך בו; נתן האחד ערובו ברחוק אלף אמה לרוח מזרח, והניח השני מהן ערובו ברחוק חמש מאות אמה לרוח מערב - אין זה שעברו עליו מהלך במערב אלא אלף אמה, ברגלי מי שעבר עליו במזרח, ולא יהלך במזרח אלא אלף וחס משמאל, ברגלי מי שעבר עליו במערב. לפיכך, אם ערב או ערבו עליו שני ערובין אלו, אחד ברחוק אלפים למזרח, ואחד ברחוק אלפים למערב - הרי זה לא יזוז ממקומו.

(ג) לצד מערב הוא יכול ללכת רק אלף אמה, כי אולי התכוון לשבות בעירוב שבצד מזרח, ומשם נשאר לו לכיוון מערב רק אלף אמה. (ד) לצד מזרח הוא יכול ללכת רק אלף וחמש מאות אמה, כי אולי התכוון לשבות בעירוב שבצד מערב, ומשם נשאר לו רק אלף וחמש מאות אמה. (ה) שהרי לא התכוון לשבות במקומו, אלא במקום עירובו, ואנו לא יודעים איזה עירוב תופס. אם העירוב שבצד מזרח תופס, הוא לא יכול ללכת לצד מערב כלל, כי הוא עומד בקצה אלפיים אמה מהעירוב שבמזרח. ולהיפך, אם העירוב שבצד מערב תופס, הוא לא יכול ללכת לצד מזרח, ולכן לא יזוז ממקומו.

ג. מערב אדם שני ערובין בשתי רוחות, ומתנה ואומר: 'אם ארע לי דבר מצוה או נלחצתי למחר ונצרכתי [הוצרכתי] לרוח זו, זה הערוב הוא שאני סומך עליו, והערוב שברוח השנית אינו כלום; ואם נצרכתי לרוח זו השנית, זה הערוב הוא שאני סומך עליו, ושבִּרְחַת הראשונה אינו כלום; ואם נצרכתי לשתי הרוחות, יש לי לסמוך על איזה ערוב שארצה, ולא יזה שארצה אלה; ואם לא ארע לי דבר, ולא נצרכתי לרוח משתיהן - אין שני הערובין אלו ערוב, ואני סומך על אחד מהן, אלא הריני כבני עירי, שיש לי אלפים אמה לכל רוח מחוץ לחומה'.

(ו) קבלת פני חכם וכדומה. (ז) לברוח מפני גויים שבאים לשדוד אותו וכדומה.

ד. כשם שאסור לצאת חוץ לתחום בשבת, כך אסור ביום טוב וביום הכפורים; וכשם שהמוציא מרשות לרשות בשבת חייב, כך המוציא ביום הכפורים חייב. אבל ביום טוב, מתר להוציא מרשות לרשות. לפיכך, מערבין ערובי חצרות ומשתתפין במבואות ליום הכפורים, כשבת; ומערבין ערובי תחומין ליום הכפורים ולימים טובים, כדרך שמערבין לשבת.

(ח) מתוך שהותרה הוצאה לצורך אוכל נפש (כי ביום טוב מותר לעשות מלאכה לצורך אוכל נפש) - הותרה גם שלא לצורך.

ה. יום • טוב שחל להיות סמוך לשבת, בין מלפניה^ט בין

מלאחריה, או שני ימים טובים של גלויות [הנהוג

בחזן לארץ] - יש לו^י לערב

שני ערובין לשתי רוחות, וסומך על אי זה מהן שירצה ליום הראשון, ועל הערוב שברוח השנית ליום השני; או מערב ערוב אחד לרוח אחת, וסומך עליו לאחד משני ימים, וביום השני יהיה כבני העיר וכאלו לא עשה ערוב, ויש לו אלפים

השנת הראב"ד

יום . . . מלאחריה א"א ואיך לא פירש ולא חילק בדבר והלא העמידה בגמרא (ערובין לח) דמנח ליה בסוף אלף אמה לכאן ובסוף אלף אמה לכאן דאי לא יו"ט ושבת לא מצי לערב לשתי רוחות, ראיתי שבסוף הפרק חזר ופירש.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

קדשות, ואינם פיוס אחד, פדי שנאמר: 'מליל ראשון קנה הערוב לשני ימים'.

(יז) שאמר בפירוש שהעירוב יחול על שני הימים, או על יום-טוב ושבת. (יח) שהוא רוצה ללכת בשני הימים באותו כיוון. (יט) שעת קניית העירוב. (כ) אם מתיירא שמא יגב או יאבד, ולא יהיה שם בלילה השני. (כא) שאין בו איסור הוצאה. (כב) שאסור להוליכו משם.

ט. נאכל הערוב בראשון^כ - קנה הערוב לראשון, ואין לו ערוב לשני; ערב ברגליו בראשון, צריך לערב ברגליו בשני, והוא שילף ויעמד באותו מקום, ויחשב בלבו שיקנה שם שביתה.

(כג) הלכה זו נאמרה בשני ימים-טובים של גלויות, או ביום-טוב הסמוך לשבת לפנייה או לאחריה.

ערב כפת בראשון - אם רצה לערב ברגליו בשני, הרי זה ערוב; ואם רצה לערב כפת, צריך לערב באותה הפת עצמה^כ שערב בה בראשון.

(כד) שאם יקח פת אחרת, צריך לקרוא עליה שם עירוב מבעוד יום, ואז הוא מכין משבת ליום טוב, או מיום טוב ליום השני - שזה אסור.

י. יום הכפורים שחל להיות ערב שבת או לאחר שבת, בזמן שמקדשין [את החודש] על [פי] הראיה^כ - יראה לי שהן פיוס אחד, וקדשה אחת הן^כ.

(כה) באותו זמן יכול לחול יום הכיפורים סמוך לשבת, אבל היום שאנו קובעים את החדשים לפי החשבון, יום כיפורים לא יכול לחול סמוך לשבת. (כו) לפי שכל שאסור בשבת, אסור ביום הכיפורים.

יא. זה שאמרנו שיש לו לאדם לערב שני ערובין בשתי רוחות לשני הימים, והוא שיהיה אפשר לו להגיע לכל אחד משני הערובין ביום הראשון^כ; אבל אם אי אפשר לו להגיע לערוב של יום השני ביום הראשון, אין ערוב השני ערוב - שהערוב מצותו שיהיה בסעודה הראויה מבעוד יום^כ, וזה הואיל ואינו יכול להגיע לזה הערוב ביום הראשון, הרי זו אינה ראויה מבעוד יום.

(כז) ששני המקומות אינם רחוקים זה מזה יותר מאלפים אמה, ויכול ללכת באותו יום. (כח) אף שקנין שביתת העירוב הוא משתחשך, מכל-מקום צריך שתהיה באפשרותו להגיע לעירוב בסוף יום ראשון.

יב. פיצד? הרי שהגית ערובו ברחוק אלפים

אמה לכל רוח. במה דברים אמורים? בשני ימים טובים של גלויות; אבל בשני ימים טובים של ראש השנה^כ, הרי הן פיוס אחד, ואינו מערב לשני הימים, אלא לרוח אחת.

(ט) ביום ששי. (י) ביום ראשון. (יא) הוא יכול. (יב) בגלל שיום-טוב ושבת הם שני ימים נפרדים ושתי קדושות נפרדות. וגם שני ימים-טובים של גלויות, מפני ספק נקבעו - ואחד מהם חול. (יג) שני ימי ראש-השנה נקראים "יומא אריכתא" (יום ארוך) ו"קדושה אחת", ואי אפשר לערב ביום אחד לצד זה וביום השני לצד אחר.

ו. וכן מתנה אדם על ערובו, ואומר: 'ערוכי לשבת זו, אבל לא לשבת אחרת'; 'לשבת אחרת, אבל לא לזו', 'לשבתות, לא לימים טובים', 'לימים טובים, לא לשבתות'.

ז. אמר לחמשה: 'הריני מערב על איזה מקום שארצה, רציתי גלף, לא רציתי לא גלף' [א=את את זכות השימוש בעירוב למי שאחפון] - אף על פי שרצה [=שהחליט את מי לזכות] משחשכה^כ, גלף; דבר שהוא מדברי סופרים, יש בו ברה"ט. וכן המערב לשבתות של כל השנה, ואמר: 'רציתי^כ אלף, לא רציתי לא אלף, אלא אהיה כבני עירי' - כל שבת שירצה גלף, אף על פי שרצה משתחשך.

(יד) שהוא זמן שאחרי קניית העירוב. (טו) הוברר הדבר למפרע, שכשם שרוצה עכשיו שהעירוב יהיה לפלוני - כך גם רצה בעת קניית העירוב. (טז) בשבת שאני רוצה בעירובי.

ח. המערב לשני ימים טובים של גלויות, או לשבת ויום טוב^כ - אף על פי שהוא ערוב אחד לרוח אחת לשני הימים^כ - צריך שיהיה הערוב במקומו מצוי בליל ראשון ובליל שני, כל בין השמשות^כ. פיצד הוא עושה? מוליכו בערב יום טוב או בערב שבת,

ומחשיף עליו, ונוטלו בידיו ובא לו [והוה], אם • היה ליל יום טוב^כ; ולמחר מוליכו לאותו מקום, ומניחו

שם עד שתחשך, ואוכלו אם היה ליל שבת^כ, או מביאו אם היה ליל יום טוב - מפני שהן שתי

השנת הראב"ד

אם... ימים א"א טעה בזה שאפילו בשני ימים טובים של ר"ה אע"פ שהן קדושה אחת צריך שיהא העירוב קיים בליל שני ובמקומו דלחומרא אמרינן שהן קדושה אחת אבל לקולא לא אמרינן.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(ג) שהרי שני ימים טובים של גלויות הם מספק, ובכל יום אנו מסופקים אם הוא חול או יום-טוב. (לד) שאסור לערב ביום-טוב. (לה) והיום יום חול. (לו) יחול העירוב בין השמשות.

ברייך רחמנא דסייען

~ יום שני י"ד תמוז ~

הלכות שביתת עשור

יש בכללן ארבע מצוות - שתי מצוות עשה, ושתי מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן: (א) לשבת בו ממלאכה; (ב) שלא לעשות בו מלאכה; (ג) להתענות בו; (ד) שלא לאכל ולשתות בו. וביאור כל המצוות האלו - בפרקים אלו.

פרק א

איסורי יום כיפור.

א. מצות עשה לשבת ממלאכה בעשור [=עשירי] לחדש השביעי, שנאמר¹: "שבת שבתון היא לכם"; וכל העושה בו מלאכה, בטל מצות עשה, ועבר על לא תעשה, שנאמר² "ובעשור וגו' כל מלאכה לא תעשו". ומה הוא חייב על עשיית מלאכה ביום זה? אם עשה ברצונו בזדון, חייב קרת [מיתה בידי שמים]; ואם עשה בשגגה, חייב קרבן חטאת קבועה.

א) שהוא חודש תשרי, כי חודש ניסן הוא החודש הראשון למנין החדשים מהתורה. (ב) שידע שהיום אסור לעשות מלאכה זו ושחייבין עליה כרת ובכל זאת עשה. (ג) שלא ידע שמלאכה זו אסורה, או שלא ידע שהיום יום הכפורים. (ד) כלומר שקרבן זה הוא ממין קבוע, מהבהמה, לכל אדם. בניגוד לקרבן "עולה ויורד" שהוא קרבן שאינו קבוע שבו העשיר מביא אותו מהבהמה, והעני מביא מהעוף, ודל (עני ביותר) מביא עשירית האפה.

ב. כל מלאכה שחייבין על זדונה בשבת סקילה,

אמה מביתו לרוח מזרח, וסמך עליו ליום ראשון, והניח ערוב שני ברחוק אמה אחת או מאה או אלף ברוח מערב, וסמך עליו ליום שני - אין זה השני ערוב, שהרי ביום הראשון אין זה הערוב השני ראוי לו מבעוד יום, לפי שאינו יכול להגיע אליו, שהרי לא נשאר לו ברוח מערב כלום כט.

(כט) שהרי העירוב מונח לצד מזרח במרחק של אלפים אמה, אם כן הוא לא יכול ללכת לצד מערב אפילו לא אמה.

יג. אבל אם הניח ערובו ברחוק אלף וחמש מאות אמה מביתו ברוח מזרח, וסמך עליו ליום ראשון, והניח ערוב שני רחוק מביתו לרוח מערב בתוך חמש מאות אמה, וסמך עליו ליום שני - הרי זה ערוב, שהרי אפשר לו שגיע לו ביום הראשון. (ל) ולפי זה, יש לו עוד חמש מאות אמה לכיוון מערב, שביכולתו ללכת ביום הראשון.

יד. יום טוב שחל להיות בערב שבת, אינו עושה ערוב ביום טוב, לא ערובי חצרות, ולא ערובי תחומין לא - אלא מערב הוא ביום חמישי שהוא ערב יום טוב. ואם חלו שני ימים טובים של גלויות בחמישי וערב שבת, מערב מיום רביעי ערובי תחומין וערובי חצרות. ואם שכח ולא ערב - הרי זה מערב ערובי חצרות בחמישי ובערב שבת, ומתנה; אבל לא ערובי תחומין לב.

(לא) שנראה כמתקן דבר לצורך מחר, ואסור להכין מיום טוב לשבת. (לב) כי קנין שביתה הוא כמו קנין בית, ואסור לקנות ביום טוב אפילו בתנאי.

טו. פיצד מתנה? אומר בחמישי: 'אם היום יום טוב, אין בדברי כלום'; ואם לאו, הרי זה ערובי; ולמחר חוזר ומערב ואומר: 'אם היום יום טוב, כבר ערבתי מאמש, ואין בדברי היום כלום'; ואם אמש היה יום טוב, הרי זה ערובי. במה דברים אמורים? בשני ימים טובים של גלויות; אבל בשני ימים טובים של ראש השנה, הרי הן ביום אחד, ואינו מערב להן אלא מערב יום טוב.

1. ויקרא-אמור, כג, לב. 2. במדבר-פנחס, כט, ז.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

אֶת נַפְשֵׁיכֶם - מִפִּי הַשְּׁמוּעָה [=מסורת ממשה רבנו]
לְמַדּוֹ, עֲנֹנִי שֶׁהוּא לִנְפֶשׁ, זֶה הַצֹּם^י; וְכָל הַצֹּם בּוֹ,
קִיָּם מִצְוֹת עֲשֵׂה. וְכָל הָאוֹכֵל אוֹ שׁוֹתֵה בּוֹ, בִּטּוֹל
מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְעֵבֶר עַל לֹא תַעֲשֶׂה, שְׁנֵאמַר^י: "כִּי כָל
הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר לֹא תַעֲנֶה בְּעָצֶם הַיּוֹם הַזֶּה, וְנִכְרְתָה"^י;
מֵאַחֵר שֶׁעָנַשׁ הַכֹּתֹב כֶּרֶת לְמִי שֶׁלֹּא נִתְעַנֶּה, לְמַדְנוּ
שֶׁמִּזְהִירֵין אָנוּ בּוֹ^{יז} עַל אֲכִילָה וְשִׁתִּיָּה. וְכָל הָאוֹכֵל
אוֹ הַשׁוֹתֵה בּוֹ בְּשׁוּגְגָי^{יז}, חֵיב קֶרֶן חֲטָאת קְבוּעָה^{יז}.

(יד) כי הנפש תלויה באכילה ושתיה. (טו) לפי הכלל
שהתורה מענישה רק בדבר שהיא מזהירה בו, כאן שיש
עונש כרת משמע שהדבר הוא באזהרה של "לא תעשה".
(טז) שלא ידע שאסור לאכול ולשתות, או שלא ידע שהיום
יום הכפורים. (יז) בניגוד לקרבן "עולה ויורד", ראה לעיל
הלכה א.

ה. וְכֵן לְמַדְנוּ מִפִּי הַשְּׁמוּעָה, שֶׁאֲסוּר לְרַחֵץ בּוֹ
אוֹ לְסוּף^{יח} בּוֹ אוֹ לְנַעַל אֶת הַסַּנְדְּלִיט אוֹ לְבַעַל.
וּמִצְוָה לְשַׁבֵּת מִכָּל אֱלֹו, כְּדֶרֶךְ שְׁשׁוּבַת מֵאֲכִילָה
וְשִׁתִּיָּה, שְׁנֵאמַר^{יט}: "שַׁבַּת שַׁבְתוֹן" - שַׁבַּת לַעֲנִין
מִלֵּאכָה, וְשַׁבְתוֹן לַעֲנִינִים אֱלֹו. וְאִין חֵיבִין כֶּרֶת אוֹ
קֶרֶן, אֲלֹא עַל אֲכִילָה וְשִׁתִּיָּה^{יח}; אֲבָל אִם רָחַץ אוֹ
סָף אוֹ נָעַל אוֹ בָּעַל, מִכֵּין אוֹתוֹ מִכַּת מִרְדוּת^{יח}.

(יח) למרוח על הגוף שמנים לשם הנאה. (יט) מנעלים
שעשויים מעור. (כ) כי רק אכילה ושתיה אסור מהתורה.
(כא) עונש מלקות מדרבנן על שמרד נגד דברי חכמים.

ו. כֶּשֶׁם שֶׁשְׁבֻבוֹת [=שביתת] מִלֵּאכָה בּוֹ, בֵּין בְּיוֹם וּבֵין
בְּלֵילָה - כֶּף שְׁבוּת שֶׁל עֲנֹנִי, בֵּין בְּיוֹם וּבֵין בְּלֵילָה.
וְצִרִיף לְהוֹסִיף מַחֵל עַל קִדְשׁ בִּכְנִיסָתוֹ וּבִיצִיאָתוֹ,
שְׁנֵאמַר^{יז}: "וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשֵׁיכֶם בַּתְּשַׁעָה לַחֹדֶשׁ,
בְּעָרֶב" - כְּלוּמַר, הַתַּחֲלֵל לְצוּם וּלְהַתְעַנּוּת מְעָרֵב
תְּשַׁעָה הַסְמוּךְ לַעֲשִׂירִי; וְכֵן בִּיצִיאָה שׁוֹתֵה [=ממתין]
בְּעֲנִיּוֹ מְעַט מִלֵּילִי אֶחָד עֶשְׂרִי סְמוּךְ לַעֲשִׂירִי,
שְׁנֵאמַר^{יז}: "מְעָרֵב עַד עָרֵב תִּשְׁבֹּתוּ שַׁבְתְּכֶם".

(כב) אחרי צאת הכוכבים שהוא ודאי לילה.

ז. נָשִׂים שֶׁאוֹכְלוֹת וְשׁוֹתוֹת עַד שֶׁחֲשָׁקָה^{יז}, וְהֵן
אֵינָן יוֹדְעוֹת שֶׁמִּצְוָה לְהוֹסִיף מַחֵל עַל קִדְשׁ - אֵינָן
מְמַחֲזִין [=מוחזים] בִּידָן, שֶׁלֹּא יָבוֹאוּ לַעֲשׂוֹת בְּדוּדוֹן;
שֶׁהֲרִי אִי אֶפְשָׁר שִׁיהִיָּה שׁוֹטֵר בְּבֵית כָּל אֶחָד וְאֶחָד

חֵיבִין עַל יוֹדוּנָה בְּעֶשְׂרִי [יום הכיפורים] כֶּרֶת; וְכָל
שֶׁחֵיבִין עָלָיו קֶרֶן חֲטָאת בְּשַׁבָּת^{יח}, חֵיבִין עָלָיו
קֶרֶן חֲטָאת בְּיוֹם הַכְּפוּרִים. וְכָל דֹּכֵר שֶׁאֲסוּר
לַעֲשׂוֹתוֹ בְּשַׁבָּת אֶף עַל פִּי שֶׁאִינוּ מִלֵּאכָה^{יח}, אֲסוּר
לַעֲשׂוֹתוֹ בְּיוֹם הַכְּפוּרִים; וְאִם עֲשֵׂה, מִכֵּין אוֹתוֹ
מִכַּת מִרְדוּת [=מלקות מדברי חכמים] כְּדֶרֶךְ שֶׁמִּכֵּין אוֹתוֹ עַל
הַשַּׁבָּת. וְכָל שֶׁאֲסוּר לְטַלְטֹל בְּשַׁבָּת^{יח}, אֲסוּר
לְטַלְטֹל בְּיוֹם הַכְּפוּרִים; וְכָל שֶׁאֲסוּר לְאֶמְרוֹ^{יח} אוֹ
לַעֲשׂוֹתוֹ לְכַתְּחִלָּה [מדרבנן] בְּשַׁבָּת, כֶּף אֲסוּר בְּיוֹם
הַכְּפוּרִים. כָּלָלוּ שֶׁל דֹּכֵר: אֵינָן [הבדל] בֵּין שַׁבַּת לְיוֹם
הַכְּפוּרִים בְּעֲנִינִים אֱלֹו^{יח}, אֲלֹא שֶׁזְדוּן מִלֵּאכָה [=הנעשה
בדיוק] בְּשַׁבָּת בְּסִקִּילָה, וּבְיוֹם הַכְּפוּרִים בְּכֶרֶת^{יח}.

(ה) לרבות מלאכות שעושים לצורך אכילה. שבכל המועדים
הותרו המלאכות לצורך אכילה, בשונה משבת, אבל יום
הכפורים, שהוא אסור באכילה, אין בו את ההיתר לעשות
מלאכה לצורך אכילה, וממילא כל המלאכות אסורות כמו
בשבת. (ו) כל מלאכה שאם עשאה בשוגג חייב קורבן
חטאת בשבת. (ז) כגון איסורים מדברי חכמים. (ח) כמפורט
בהלכות שבת פרק כד הלכה יב ואילך. (ט) כמפורט שם
מהלכה א ואילך. (י) אבל בעניינים אחרים ישנם הבדלים
בין שבת ליום הכפורים, כפי שיתבאר להלן.

ג. וּמִתֵּר לְקַנֵּב אֶת הַיָּרֵק בְּיוֹם הַכְּפוּרִים, מִן
הַמִּנְחָה וְלַמַּעֲלָה^{יח}. וּמָה הוּא הַקִּנּוּב? שֶׁיִּסְרִי אֶת
הָעֵלִין הַמְעֻפָּשׁוֹת, וְיִקְצֹץ הַשָּׂאֵר וְיִתְקַן אוֹתוֹ
לְאֲכִילָה. וְכֵן מְפַעֲעִין [=מפחצים] בְּאֶגְזֵינָן וּמְפַרְרִינָי^{יח}
בְּרִמּוֹנִים, מִן הַמִּנְחָה וְלַמַּעֲלָה - מִפְּנֵי עֲגָמַת נֶפֶשׁ^{יח}.
וְיוֹם הַכְּפוּרִים שֶׁחָל לְהִיּוֹת בְּשַׁבָּת, אֲסוּר בְּקִנּוּב
יָרֵק וּבְפַעֲצִיעַת אֶגְזֵינָן וּבְפַרְרִית רִמּוֹנִים כָּל הַיּוֹם.
וּכְבֵּר נִהְגוּ הָעָם בְּשִׁנְעָר [=כבל] וּבְמַעֲרֵב [=צפון מערב
אפריקה], שֶׁלֹּא יַעֲשׂוּ אֶחָד מִכָּל אֱלֹו בְּיוֹם הַצֹּם, אֲלֹא
הָרִי הוּא כְּשַׁבָּת לְכָל.

(יא) כלומר לפנות ערב מוצאי יום כיפור, כשעתיים וחצי
לפני התפילה ואילך. אבל קודם לכן אסור, שמא ישכח
ויאכל מהם. (יב) פותחים את הקליפה ומפרידים את הפרי
מתוכה. (יג) כלומר, בכדי שיהיה לו מאכל מוכן בצאת
הצום, שאם לא כן הרי תהיה לו עוגמת נפש בהמתנה
להכנת האוכל.

ד. מִצְוֹת עֲשֵׂה אַחֲרֵת [נוספת] יֵשׁ בְּיוֹם הַכְּפוּרִים,
וְהִיא לְשַׁבֵּת בּוֹ מֵאֲכִילָה וְשִׁתִּיָּה, שְׁנֵאמַר^{יח}: "תַּעֲנִנוּ

3. ויקרא-אחרי, טז, כט. 4. ויקרא-אמור, כג, כט. 5. ויקרא-אחרי, טז, לא. 6. ויקרא-אמור, כג, לב. 7. שם.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שלישי ט"ו תמוז - ספר זמנים - הלכות שביתת עשור קנו

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ההקדמה לאכלם לאחר הזמן שקבעה התורה. (ז) קרבנות שעבר זמן אכילתם. (ח) תבואה שלא הופרשו ממנה תרומות ומעשרות.

ג. אכל או שתה פחות משעור זה, אינו חייב כרת; אף על פי שהוא אסור מן התורה בחצי שעור, אין חייבין כרת אלא על כשעור. והאוכל או השותה חצי שעור, מכין אותו מכת מרדות.

(ט) איסור האכילה הוא גם על פחות משעור, אבל העונש הוא רק על אכילה כשעור. (י) עונש מלקות מדרבנן.

ד. אכל מעט וחזר ואכל וחזר ואכל - אם יש מתחלת אכילה ראשונה עד סוף אכילה אחרונה כדי [=זמן הנדרש ל] אכילת שלש ביצים, הרי אלו מצטרפות לכשעור; ואם לאו, אין מצטרפות לכשעור. שתה מעט וחזר ושתה וחזר ושתה - אם יש מתחלת שתיה ראשונה עד סוף שתיה אחרונה כדי שתית רביעית, מצטרפין לשעור; ואם לאו, אין מצטרפין.

(יא) עד שהצטברו כל הפעמים לשיעור שלם. (יב) ודינו כאוכל חצי שיעור.

ה. אכל אכלים שאינן ראויין למאכל אדם, כגון עשבים הקרים או שרפים^{יג} הבאושין [=מלוכלכים], או ששתה משקין שאינם ראויין, כגון צירי או מורקס^{יד} וחמץ חיס - אפלו אכל ושתה מהן הרבה, הרי זה פטור מן הכרת; אכל מכין אותו מכת מרדות.

(יג) נזילים הנוטפים מגזעי העצים. (יד) נזילים היוצאים מדגים מלוחים. (טו) שומן היוצא מדגים מלוחים. (טז) חומץ מרוכז שאינו מעורב במים שטעמו חזק מדי.

ו. שתה חמץ מזוג [=מעורב] במים, חייב. הפוסק פלפלין וזנגביל יבש וכיוצא בהן, פטור; אכל וזנגביל רטב [טז], חייב. אכל עלי גפנים, פטור; לולבי גפנים [=עלי גפן רכים], חייב. ואלו הן לולבי גפנים? כל שלבלבו בארץ ישראל מראש השנה ועד יום הכפורים^{טז}; יתר על זה [=לאחר מכן] - הרי הם כעצים, ופטור. וכן כל פיוצא באלו.

(יז) כלומר, שאכל מאכל שלא כפי דרך אכילתו, כגון שאכל בלי בישול מאכל שצריך לבשל. (יח) הם משמשים לתיבול, ואין דרך לאוכל אותם כך. (יט) כיוון שכך דרך אכילתם. (כ) לאו דוקא בארץ ישראל, כי כך הדין גם בשאר

להזהיר נשיו; והנח להן שיהיו שוגגין, ואל יהיו מזידין. וכן כל הדומה לזה.

(כג) כלומר עד הזמן שנכנס יום הכיפורים, ללא תוספת זמן לפני כן. (כד) כך הדין בכל דבר איסור שאינו מפורש בתורה, ורבים נוהגים בזה היתר מתוך הרגל וטעות, וברור לנו שאם נאמר להם שלא לעשות כך - לא ישמעו לנו, כי מוטב שיעברו על כך בשוגג ולא במזיד.

~ יום שלישי ט"ו תמוז ~

פרק ב

שיעור איסור אכילה ושתיה, והמותרים לאכול ולשתות ביום כיפור.

א. האוכל ביום הכפורים מאכלין הראויין לאדם כמותכת הגסה [=כשיעור תמר גדול], שהיא פחות מכביצה במעט - הרי זה חייב. וכל האכלים [=מאכלים] מצטרפין לשעור זה. וכן השותה משקין הראויין לשתית אדם כמלא לגמיו [=פיו] של שותה, כל אחד ואחד לפי לגמיו - חייב; וכמה מלא לגמיו? כדי שישלם לצד אחד ויראה מלא; ושעור זה באדם בינוני - פחות מרביעית [ממדת הלוג]. וכל המשקין מצטרפין לשעור זה. ואכילה ושתיה, אין מצטרפין לשעור אחד.

(א) העינוי הוא על דברים שמשיבים ומחיים את הנפש, ודברים שאינם ראויים לאכילה אינם משיבים את הנפש. (ב) בזה אין שיעור שווה לכל אדם, בשונה מאכילה, אלא השיעור כאן הוא לפי מלוא לוגמיו של כל שותה ושותה לגופו, מי שפיו גדול - שיעורו גדול, ומי שפיו קטן - שיעורו קטן. (ג) כיוון שמשיעור זה מתיישבת דעתו של אדם, ומוסר ממנו העינוי. (ד) אין הכוונה מלוא כל פיו ממש, ששני צידי פיו מלאים משקה, אלא אם צד אחד מלא וכולט, זה כבר נחשב למלוא לוגמיו. (ה) אם אכל פחות מכמותכת, ושתה פחות ממלוא לוגמיו - הם אינם מצטרפים יחד לשיעור שלם.

ב. אחד האוכל אכלים המתירין, או שאכל דברים האסורין, כגון פגולי ונותרי וטבל ונבלות וטרפות וחלב או דם, הואיל ואכל אכלים הראויין לאדם, הרי זה חייב כרת משום אוכל ביום הכפורים.

(ו) קרבנות שנפסלו כאשר הכהן המקריב אותם חשב בעת

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

אֹתוֹ עַד שְׂאֹרֹוֹ עֵינָיו ^[=יחזור לשפיות]; אֶפְלוּ נְבִלוֹת
וְשִׁקְצִים מֵאֲכִילִין אוֹתוֹ מִיָּד, וְאִין מְשִׁהִין עַד
שְׂמִמְצָאוֹ דְּבָרִים הַמְתָּרִין.

(כט) ריח מאכל מסויים, והיא מתאוה לאוכלו. וידוע שאם
לא נותנים לה מאכל שהיא מתאוה, זו סכנה לה ולעובר.
(ל) מחלה של התקף תאוה לאכילה עד כדי חולשה וערפול,
ואם לא יאכל בזמן ההתקפה זה הוא יבוא לידי סכנת חיים.

י. קָטָן בֶּן תִּשְׁעֵלָא שָׁנִים וְכָן עָשָׂר שָׁנִים לֵב, מְחַנְכִין
אוֹתוֹ ^[לצום] שְׁעוֹת. פִּינֵצֵד? הִיָּה רָגִיל לֶאֱכֹל בְּשָׂתִי
שְׁעוֹת בַּיּוֹם ^[=שעתיים לאחר הזריחה], מֵאֲכִילִין אוֹתוֹ
בְּשָׁלֵשׁ; הִיָּה רָגִיל בְּשָׁלֵשׁ, מֵאֲכִילִין אוֹתוֹ בְּאַרְבַּע.
לְפִי כַח הַבֵּן, מוֹסִיפִין
לְעֻנּוֹתוֹ בְּשָׁעָתוֹ. כָּן •

השגת הראב"ד

בן . . סופרים א"א גירסא זו לא
מצאנו אותה בספרינו שיהיו הזכר
והנקבה שוים אלא הכל לפי
הבריאות הזכר לפי זמנו והנקבה
לפי זמנה, והלכה כרב הונא ורב
נחמן (יומא פב) דקיימי בחדא
שיטה ולא פליגי אהדדי אלא מר
מיירי בתינוק ומר מיירי בתינוקת.

הארצות, אלא שבארץ ישראל מצוי יותר בתקופה הזו
שצומחים אותם הלולים. (כא) שאז עדיין הם לחים
ורכים, וראויים לאכילה.

ז. אֶכֶל צָלִי בְּמֶלַח, מִצְטָרֵף הַמֶּלַח לְבָשָׂר; צִיר
^[=רוטב] שְׁעָל גִּפִּי יֵרֶק, מִצְטָרֵף כִּי; מִפְּנֵי שְׂמִמְשִׁירֵי
הָאֶכֶל ^[=נותני טעם] הַמַּעֲרָבִים עִם הָאֶכֶל, כְּאֶכֶל הֵן
חֲשׁוּבִין. הִיָּה שֹׁבַע מֵאֲכִילָה גִּסָּה ^[=מרוכה] שְׂאֶכֶל כִּי
עַד שִׁקָּץ ^[=מאס] בְּמִזְוֹנָו, וְאֶכֶל יֵתֵר עַל שִׁבְעוֹ -
פְּטוּר, כְּמִי שְׂאֶכֶל אֶכְלִין שְׂאִינָן רְאוּיִין לֶאֱכִילָה;
שְׂאֵף עַל פִּי שְׁזָה הֵיָתֵר רְאוּי לְרַעֲב, אִינוּ רְאוּי לְכָל
מִי שֶׁשֹּׁבַע בָּזָה.

(כב) לשיעור אכילה. (כג) מדובר בתחילת ליל יום כיפור -
כשעוד שובע מאכילתו ביום לפני הצום וכעת אוכל ומעמיס
עוד יותר.

ח. חוֹלָה שֵׁישׁ בּוֹ סִכְנָה כִּי שְׂשָׁאֵל ^[=ביקש] לֶאֱכֹל
בַּיּוֹם הַכַּפּוּרִים - אֵף עַל פִּי שֶׁהֲרֹפָאִים הַבְּקִיאִין
^[=מומחים] אוֹמְרִין 'אִינוּ צָרִיךְ' - מֵאֲכִילִין אוֹתוֹ כִּי עַל
פִּי עֲצֻמוֹי, עַד שְׂיֹאמַר 'דִּי'. אָמַר הַחוֹלָה: 'אִינוּ
צָרִיךְ', וְהֲרֹפָא אוֹמַר 'צָרִיךְ' - מֵאֲכִילִין אוֹתוֹ עַל
פִּי ^[=דעת הרופא] ^{כז}; וְהוּא ^[בתנאי], שְׂיִהְיֶה רוֹפֵא אִמָּן
^[=מומחה]. רוֹפֵא אֶחָד אוֹמַר 'צָרִיךְ', וְאֶחָד אוֹמַר 'אִינוּ
צָרִיךְ' - מֵאֲכִילִין אוֹתוֹ; מִקְצֵת ^[=חלק מן] הַרֹּפְאִין
אוֹמְרִין 'צָרִיךְ', וּמִקְצֵתָן אוֹמְרִין 'אִינוּ צָרִיךְ' -
הוֹלְכִין אַחֵר הָרֵב אוֹ אַחֵר הַבְּקִיאִין; וּבְלִבְדִּי שְׁלֹא
יֹאמַר הַחוֹלָה 'צָרִיךְ אֲנִי'; אֲבָל אִם אָמַר 'צָרִיךְ אֲנִי'
- מֵאֲכִילִין אוֹתוֹ ^{כח}. לֹא אָמַר הַחוֹלָה שֶׁהוּא צָרִיךְ,
וְנִחְלְקוּ הַרֹּפְאִים וְהָיוּ בָּלֵן בְּקִיאִין, וְאֵלּוֹ שְׂאֻמְרוֹ
'צָרִיךְ' פִּמְנִין ^[=שוים במספר] שְׂאֻמְרוֹ 'אִינוּ צָרִיךְ' -
מֵאֲכִילִין אוֹתוֹ.

(כד) שאם לא יתנו לו לאכול, יתכן שיגבר החולי ויבוא לידי
סכנת חיים. (כה) מצד חומרת פיקוח נפש. (כו) על פי
בקשתו והרגשתו. (כז) שמה מרוב החולשה שלו, הוא אינו
מרגיש שצריך לאכול. (כח) מצד חומרת פיקוח נפש.

ט. עֲבָרָה ^[=מעוברת] שֶׁהִרְחָה כֵּס, לוֹחֵשִׁין לָהּ בְּאַזְנָה
שְׁיוֹם הַכַּפּוּרִים הוּא: אִם נִתְקַרְרָה דַּעְתָּהּ ^[=נרגעה]
בְּדַפְרוֹן זֶה, מוֹטָב; וְאִם לֹא, מֵאֲכִילִין אוֹתָהּ עַד
שֶׁתִּשָּׁב נַפְשָׁהּ. וְכֵן מִי שְׂאֻחָזוּ בְּלִמּוּסֵי, מֵאֲכִילִין

~ יום רביעי ט"ז תמוז ~

פֶּרֶק ג

דיני שאר האיסורים ביום כיפור.

א. אֶסוּר לְרַחֵץ בַּיּוֹם הַכַּפּוּרִים - בֵּין בְּחֻמִּין ^[=מים]
חֲמִים ^[=מים] בֵּין בְּצוּגָן, בֵּין כֵּל גּוֹפּוֹ בֵּין אֶבֶר אֶחָד; אֶפְלוּ

אחת: ההדגשה המיוחדת ביום הכיפורים על הימנעות מאכילה ושתייה - לקו"ש חכ"ט ע' 525. כדי לחנכו במצוות: דיון בגדר חינוך דרבנן - לקו"ש ח"ה ע' 61.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ה. לוקח אדם מטפחת מערב יום הכפורים, ושורה אותה במים, ומנגבה [=מייבשה] מעט", ומניחה תחת הכנדים^ט; ולמחר מעבירה על פניו, ואינו חושש, ואף על פי שיש בה קר הרבה.

ח. כדי שלא תהיה "טופח על מנת להטפוח", כלומר: שלא תהיה בה רטיבות כזו שהנוגע בה יוכל להרטיב דבר אחר עם הרטיבות שיש לו מהמגע (כמוסבר בהלכה הקודמת). ט. כדי לשמור עליה לחה. י. כי באופן כזה אין איסור מדין רחיצה ביום הכיפורים, כיון שהיא יבשה קצת.

ו. ההולך להקביל פני רבו או פני אביו או פני מי שהוא גדול ממנו בחכמה^א, או לקרות בבית המדרש - עובר במים עד צוארו, ואינו חושש. ועושה מצוה שהלך לעשותה, וחוזר במים למקומו; שאם לא תתיר לו לחזור - אינו הולך, ונמצא נכשל [=נמנע] מן המצוה. וכן ההולך לשמור פרותיו - עובר במים עד צוארו, ואינו חושש; ובלבד שלא יוציאו ידיהם מתחת שולי בגדיהם [מהשו"ל], כדרך שעושים בחלי.

יא. שמצוה להקביל את פניהם. יב. משום איסור רחיצה, כיון שהולך לדבר מצוה, ואינו מתכוון להנאת רחיצה. יג. כי אין איסור זה חל במצב של הפסד ממונם של ישראל. יד. כיוון שבאופן כזה נראה כשט על פני המים שזה אסור בשבת, והוא הדין ליום-כיפור.

ז. אסור לנעל מנעל וסנדל, אפלו ברגלו אחת; ומתיר לצאת בסנדל של שנים [=מעין אלון] ושל גמא [=ענף רך] וכיוצא בהן. וכורף אדם בגד על רגליו ויוצא בו - שהרי קשי הארץ [=הקרקע הקשה] מגיע לרגלו, ומרגיש שהוא יחף^ט. התינוקות - אף על פי שהן מתרין באכילה ושתייה ורחיצה וסיכה, מונעין אותן ממנעל וסנדל^ט.

טו. ובכך מקיים את מצוות העינוי ביום הכיפורים. טז. אכילה ושתייה, ורחיצה וסיכה נחוצים לגידול והתפתחות הילד, לכן חכמים לא גזרו בהם. אבל נעילת הסנדל שאין גידול הילד תלוי בזה - חכמים גזרו.

ח. מתיר לכל אדם לנעל את הסנדל מחמת [=חשש] עקרב וכיוצא בה, כדי שלא תשכנו. והסחיה [=יולדת] מתרת לנעל את הסנדל משום צנה [=קור], כל

אצבע קטנה, אסור להשיטה במים. והמלך והפלה ורחיצין את פניהן^א - פלה, כדי שלא תתגנה על בעלה; והמלך, כדי שיראה בפיו, שנאמר^ב: "מלך בפי תחזינה עיניו". ועד כמה [=מתי] נקראת 'פלה' עד שלשים יום [מיום חתונתה].

א. דווקא את הפנים, כי העדר הרחיצה ניכר יותר על הפנים.

ב. מי שהיה מלכלך בצואה או טיט - רוחץ מקום הטנופת פדרכו^א [=כרגיל], ואינו חושש. ומדיקה [=שוטפת] אשה ידה אחת במים, ונותנת פת לבנה. והחולה רוחץ פדרכו, אף על פי שאינו מספן. וכל חגיבי טבילות טובלין פדרכן, בין בתשעה באב בין ביום הכפורים.

ב. שצריכים לטבול כדי להיטהר.

ג. מי שראה קרי בזמן הזה^א בלילי יום הכפורים - אם לח הוא, מקנח במפה [כד] ודיו [=די כד]; ואם יבש הוא או שנתלכלך - רוחץ מקומות המלכלכין בלבד, ומתפלל. ואסור לו לרחץ כל גופו או לטבול; שאין הטובל בזמן הזה טהור, מפני טמאת מתי; ואין הרחיצה מקרי לתפלה בזמן הזה אלא מנהג^א, ואין מנהג [יכול] לבטל דבר האסורי אלא לאסור את המתיר. ולא אמרו [=תקינו] שהרואה קרי בלילי יום הכפורים טובל, אלא כשתקנו טבילה לבעלי קריין; וכבר בארנו, שבטלה תקנה זו.

ג. בזמננו, אחרי שהתבטלה תקנת עזרא ובית דינו, שבעל קרי לא יקרא בתורה ולא יתפלל עד שיטבול. ד. בזמן הזה אנחנו לא יכולים להיטהר מטומאת המת, ולכן גם אם טבל לקרי אינו נטהר מטומאת מת. ה. כי תקנת עזרא בטלה כבר. ו. אין כח בידי המנהג להתיר דבר שאסור מצד הדין. ז. בהלכות קריאת שמע.

ד. טיט שהוא לח ביותר, כדי שיעיט אדם ידו עליו ותעלה בה לחלוותית [=רטיבות], כן] שאם הדביק אותה לידי האחרת תדבק בה לחלוותית - אסור לישוב עליו. לא ימלא אדם פלי חרש מים ויטטנו בו [ע"י הצמדת הכלי לגופן], שהמים נוזלים מדפנו; אפלו פלי מתכות אסור, שמא ינתזו מים על בשרו. ומתיר להצטנן בפרות [כיון שאין בהם לחלוותית].

קס שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום חמישי י"ז תמוז - ספר זמנים - הלכות שביתת יום טוב

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

שְׁלֹשִׁים יוֹם^ז; וְהַחֹלָה פְּיוּצָא בָּהּ, אֵף עַל פִּי שְׁאִין שָׁם סִכְנָה.

(ז) שעד אותו זמן היא נחשבת כחולה שאין בו סכנה.

ט. אֶסוּר לְסוּף [בשמין] מִקְצַת גּוּפוֹ כָּכָל גּוּפוֹ, בֵּין סִכָּה שֶׁל תַּעֲנוּג בֵּין סִכָּה שְׁאִינָה שֶׁל תַּעֲנוּגִיָּה. וְאִם הָיָה חֹלָה, אֵף עַל פִּי שְׁאִין בּוֹ סִכְנָה, אוֹ שִׁישׁ לוֹ חֲטָטִין [=שחין] בְּרֹאשׁוֹ - סָף בְּדַרְכּוֹ, וְאִינוֹ חוֹשֵׁשׁ.

(יח) כגון כדי לנקות את הזוהמה או את הלכלוך, כי עצם הסיכה היא תענוג, אבל ברחיצה מותר אם אין כוונתו לתענוג אלא רק כדי לנקות את הלכלוך.

י. יֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁנֶּהְגוּ לְהַדְלִיק אֶת הַנֵּר בְּלִילֵי יוֹם הַכַּפּוּרִים, כְּדִי שֶׁתִּהְיֶה לוֹ בִּשְׁת פָּנִים מֵאֲשֶׁתוֹ וְלֹא יָבוֹא לִידֵי תַשְׁמִישׁ הַמָּטָה [=יחסי אישות]; וְיֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁנֶּהְגוּ שְׁלֹא לְהַדְלִיק, שֶׁמָּא יֵרָאֶה אֲשֶׁתוֹ וְתִשָּׂא חֵן בְּעֵינָיו וְיָבוֹא לִידֵי תַשְׁמִישׁ. וְאִם חָל יוֹם הַכַּפּוּרִים לְהִיּוֹת בַּשַּׁבָּת, חֲבִיבִין הַכֹּל לְהַדְלִיק בְּכָל מְקוֹם י - שֶׁהַדְּלָקָת נֵר בַּשַּׁבָּת חֹכָה.

(ט) אף במקום שלא נוהגים להדליק ביום הכיפורים, צריך להדליק מפני כבוד השבת.

בְּרִיף רַחֲמָנָא דְסִיעִין

~ יום חמישי י"ז תמוז ~

הַלְכוֹת שְׁבִיתַת יוֹם טוֹב

יֵשׁ בְּכָלֶלֶן שְׁתֵּים עָשָׂרָה מִצְוֹת - שֵׁשׁ מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְשֵׁשׁ מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פֶרֶטֶן: (א) לְשַׁבֵּת בְּרֹאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח; (ב) שְׁלֹא לַעֲשׂוֹת בּוֹ מְלָאכָה; (ג) לְשַׁבֵּת בְּשָׁבִיעִי שֶׁל פֶּסַח; (ד) שְׁלֹא לַעֲשׂוֹת בּוֹ מְלָאכָה; (ה) לְשַׁבֵּת בְּיוֹם חַג הַשְּׁבֻעוֹת; (ו) שְׁלֹא לַעֲשׂוֹת בּוֹ מְלָאכָה; (ז) לְשַׁבֵּת בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה; (ח) שְׁלֹא לַעֲשׂוֹת בּוֹ מְלָאכָה; (ט) לְשַׁבֵּת בְּרֹאשׁוֹן שֶׁל

פֶּרֶק א

המלאכות האסורות והמותרות ביום טוב.

א. שֵׁשֶׁת הַיָּמִים הָאֵלּוּ שְׁאֶסְרָן הַכְּתוּב בַּעֲשִׂיתָ מְלָאכָה - שֶׁהֵן רֹאשׁוֹן וּשְׁבִיעִי שֶׁל פֶּסַח, וְרֹאשׁוֹן וּשְׁמִינִי שֶׁל חַג הַסִּפּוֹת, וּבְיוֹם חַג הַשְּׁבֻעוֹת, וּבְאַחַד לַחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי [=תשרי] - הֵן הַנִּקְרָאִין 'יָמִים טוֹבִים'. וּשְׁבִיתָת כָּלָן שָׁוָה, שֶׁהֵן אֶסְוִירִין בְּכָל מְלָאכָת עֲבוּדָה, חוּץ מִמְּלָאכָה שֶׁהִיא לְצֶרֶף אֲכִילָה, שְׁנֵאֲמָר: "אֵךְ אֲשֶׁר יֵאָכֵל לְכָל נֶפֶשׁ".

(א) כי ימים אלו חייבים בשמחה, כדברי הפוסק "ושמחת בחגך", ואוכלים בהם בשר ושותים יין, ולכן נקראים "ימים טובים". (ב) בהיתר זה יש פרטי דינים רבים, המבוארים להלן בפרק זה.

ב. כָּל הַשּׁוֹבֵת מִמְּלָאכָת עֲבוּדָה בְּאַחַד מֵהֵן, הָרִי קִיָּם מִצְוֹת עֲשֵׂה, שֶׁהֵרִי נֶאֱמָר בָּהֶם "שִׁבְתוּן", כְּלוּמָר: שְׁבוֹת [ממלאכה]. וְכָל הַעוֹשֶׂה בְּאַחַד מֵהֵן מְלָאכָה^ג שְׁאִינָה לְצֶרֶף אֲכִילָה, כְּגוֹן שִׁכְנָה אוֹ הֶרֶס אוֹ אֶרֶג וְכִיּוּצָא בָּאֵלּוּ - הָרִי בְטֵל מִצְוֹת עֲשֵׂה; וְעָבַר עַל לֹא תַעֲשֶׂה, שְׁנֵאֲמָר^ד: "כָּל מְלָאכָת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשֶׂה"^ה, "כָּל מְלָאכָה, לֹא יַעֲשֶׂה בָהֶם". וְאִם עָשָׂה בְּעֵדִים וְהִתְרָאָה [=אזהרה]^ו, לֹקָה [39 מלקות] מִן הַתּוֹרָה^ז.

(ג) אחת מל"ט אבות מלאכות או תולדותיהן, המבוארות בהלכות שבת. (ד) ואפילו לעשות מלאכה שהיא לצורך אכילה, אבל אינה שייכת מעיקרה לצרכי אכילה - אסור. (ה) ששני עדים היתרו בו על האיסור של עשיית הדבר ועל חומרת העונש - לפני שעשה את המלאכה. (ו) כדין כל מי שעובר על כל עבירת לא תעשה שבתורה בכוונה.

ג. הַעוֹשֶׂה אֲבוֹת מְלָאכוֹת^ח הֶרְבֵּה בְּיוֹם טוֹב בְּהִתְרָאָה אַחַת, כְּגוֹן שִׁזְרַע וּכְנָה וְסָתַר וְאֶרֶג בְּהִתְרָאָה אַחַת - אִינוֹ לֹקָה אֲלֹא אַחַת; חֲלוּק מְלָאכוֹת לְשַׁבֵּת^ט, וְאִין חֲלוּק מְלָאכוֹת לְיוֹם טוֹב^י.

1. שמות, בא, יב, טז. 2. ויקרא-אמור, כג, כד. 3. שם, פסוק ז. 4. שמות-בא, יב, טז.

שִׁבְתוּן .. מְלָאכָה: בשונה משבת, עיקר איסור מלאכה ביום טוב הוא לא המנוחה והשביתה, אלא הענין השלילי בזה, לא לעשות מלאכה - לק"ש חל"א ע' 193. חוץ .. אכילה: בשיטת רבינו בהיתר מלאכת אוכל נפש - לק"ש ח"א ע' 34 והע' 3.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

וְיָבִיא כָּל מֵה שִׁירְצָה, וְשָׁלִים חֲפָצָיו [=הצונותיו], וְלֹא יִהְיֶה בְּמִי שִׁידָיו אֲסוּרוֹת. אָבָל שְׁאֵר מְלָאכֹת שְׁאֵפֶשֶׁר לַעֲשׂוֹתָן מִבְּעָרֵב - הוֹאִיל וַיֵּשׁ בָּהֶן עֶסֶק [=התעסקות], אֵין עוֹשִׂין אוֹתָן בְּיוֹם טוֹב.

ז. בִּיצְדִּיא? אֵין קוֹצְרִין, וְלֹא דִשִּׁין [=הפרדת הקליפה מהחית], וְלֹא זוֹרִין [=ניעור הפסולת], וְלֹא בּוֹרְרִין, וְלֹא טוֹחֲנִין אֶת הַחֲטִים, וְלֹא מְקַדְדִין [=מנפים] בְּיוֹם טוֹב - שֶׁכָּל אֵלּוּ וְכִיוּצָא בָּהֶן, אִפְשָׁר לַעֲשׂוֹתָן מִבְּעָרֵב, וְאֵין בָּכֶן הֶפְסֵד וְלֹא חֲסָרוֹן.

(יא) מהן המלאכות שאסרו חכמים לעשות, אף שהם לצורך אוכל נפש.

ח. אָבָל לִשִּׁין, וְאוֹפִין, וְשׁוֹחֲטִין, וּמִבְשְׁלִין בְּיוֹם טוֹב - שְׁאֵם עֲשֵׂה אֵלּוּ מִבְּעָרֵב, יֵשׁ בָּכֶן הֶפְסֵד אוֹ חֲסָרוֹן; שְׁאֵין לָחֵם חֵם אוֹ תִבְשִׁיל שֶׁבִשַּׁל הַיּוֹם, כְּלָחֵם שְׁנֵאֲפָה מֵאֲמֶשׁ וְכִתְבִּשִׁיל שְׁנִתְבִּשַׁל מֵאֲמֶשׁ;

וְלֹא • בָּשָׂר שְׁנִשְׁחַט הַיּוֹם, כְּבָשָׂר שְׁנִשְׁחַט מֵאֲמֶשׁ. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּאֵלּוּ. וְכֵן מִכְשִׁירֵי אֶכָּל נֶפֶשׁ [=נותני טעם] שֵׁישׁ בָּהֶן חֲסָרוֹן אִם נַעֲשׂוּ מִבְּעָרֵב

- עוֹשִׂין אוֹתָן בְּיוֹם טוֹב, כְּגוֹן שְׁחִיקָת [כתישת] תְּבַלִּין^ב וְכִיוּצָא בָּהֶן.

(יב) התבלינים עצמם אינם אוכל, אלא מטרתם היא להכשיר את האוכל ולפיקך הם נחשבים "מכשירי" אוכל נפש.

ט. אֵין אוֹפִין וּמִבְשְׁלִין בְּיוֹם טוֹב, מֵה שְׂיֵאָכֵל בַּחֵל [=לאחר החג]; וְלֹא הִתְרָה מְלָאכָה שֶׁהִיא לְצַרֵּף אֶכִּילָה, אֶלָּא פְּדִי לַהֲנוֹת בָּהּ בְּיוֹם טוֹב. עֲשֵׂה פְּדִי לְאָכֵל בְּיוֹם טוֹב, וְהוֹתִיר [=נשאר] - מִתֵּר לְאָכֵל הַמוֹתֵר בַּחֵל.

י. מְמַלְאָה אִשָּׁה קְדָרָה בָּשָׂר [ומבשלת את כולה], אֵף עַל פִּי שְׂאִינָה צְרִיכָה אֶלָּא לַחֲתִיכָה אַחַת. וּמִמַּלְאָה נַחְתוּם [=אופה] חֲבִית שֶׁל מִים, אֵף עַל פִּי שְׂאִינָה צְרִיף אֶלָּא לְקִיתוֹן [=כד] אֶחָד. וּמִמַּלְאָה אִשָּׁה תַּנּוּר פֶּת, אֵף עַל פִּי שְׂאִינָה צְרִיכָה אֶלָּא לִכְכֹּר אֶחָד - שֶׁבִּזְמַן שֶׁחֲפֶת מְרִבָּה [=כמות גדולה], הִיא נֶאֱפֶיֶת יָפָה [=טעימה יתירה]^ב. וּמוֹלֵחַ אֲדָם בְּמָה חֲתִיכוֹת בֵּבֶת אַחַת, אֵף עַל פִּי שְׂאִינָה צְרִיף אֶלָּא לַחֲתִיכָה אַחַת. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזֵה ד^י.

(ז) ל"ט מלאכות, המבוארות בהלכות שבת. (ח) בשבת הדין הוא שהעושה בשוגג כמה מלאכות, חייב להביא קרבן חטאת נפרד על כל מלאכה ומלאכה בפני עצמה, כי "המלאכות מחלקות" את זמן העשייה שכביכול עשה כל מלאכה לבדה בפני עצמה בשוגג. (ט) ביום טוב לא אומרים ש"המלאכות מחלקות", מכיוון שדין זה נלמד מפסוק שנאמר במיוחד לגבי שבת ולא נאמר לגבי יום טוב.

ד. כָּל מְלָאכָה שֶׁחֲיָבִין עָלֶיהָ בְּשֶׁבֶת - אִם עֲשֵׂה אוֹתָהּ בְּיוֹם טוֹב שְׁלֹא לְצַרֵּף אֶכִּילָה - לֹקָה, חוּץ מִהוּצָאָה מִרְשׁוֹת לְרְשׁוֹת וְהַבְעָרָה; שֶׁמִּתּוֹךְ שֶׁהִתְרָה הוּצָאָה בְּיוֹם טוֹב לְצַרֵּף אֶכִּילָה, הִתְרָה שְׁלֹא לְצַרֵּף אֶכִּילָה; לְפִיכָךְ, מִתֵּר בְּיוֹם טוֹב לְהוּצִיא קֶטֶן אוֹ סֵפֶר תּוֹרָה אוֹ מִפְתָּח וְכִיוּצָא בְּאֵלּוּ, מִרְשׁוֹת לְרְשׁוֹת.

(י) כלומר, שהן מלאכות שמעיקרן אינן שייכות לענייני אכילה, כגון: כתיבה, אריגה ובניה וכיוצא בהן.

וכן • מִתֵּר לְהַבְעִיר, אֵף עַל פִּי שְׂאִינָה לְצַרֵּף אֶכִּילָה. וְשְׂאֵר מְלָאכֹת - כָּל שֵׁישׁ בּוֹ צַרֵּף אֶכִּילָה - מִתֵּר, כְּגוֹן שְׁחִיטָה וְאַפִּיָּה וְלִישָׁה וְכִיוּצָא בָּהֶן; וְכָל שְׂאִין בָּהֶן צַרֵּף אֶכִּילָה - אֲסוּר, כְּגוֹן אֲרִיגָה וְכִתְיָבָה וּבִנְיָן וְכִיוּצָא בָּהֶן.

ה. כָּל מְלָאכָה שְׁאֵפֶשֶׁר לָהּ לַעֲשׂוֹת מִבְּעָרֵב יוֹם טוֹב, וְלֹא יִהְיֶה בָּהּ הֶפְסֵד וְלֹא חֲסָרוֹן אִם נַעֲשֶׂת מִבְּעָרֵב [=לפני כניסת החג] - אֲסוּר חֲכָמִים לַעֲשׂוֹת אוֹתָהּ בְּיוֹם טוֹב, אֵף עַל פִּי שֶׁהִיא לְצַרֵּף אֶכִּילָה. וְלִמָּה אֲסוּר דָּבָר זֶה? גִּזְרָה שְׁמָא יָנִיחַ [=שאיך] אֲדָם מְלָאכֹת שְׁאֵפֶשֶׁר לַעֲשׂוֹתָן מִבְּעָרֵב לְיוֹם טוֹב, וְנִמְצָא יוֹם טוֹב כְּלוֹ הוֹלֵךְ [=עובר] בַּעֲשִׂית אוֹתָן מְלָאכֹת, וְיִמְנַע • מִשְׁמַחַת יוֹם טוֹב, וְלֹא יִהְיֶה לוֹ פְּנָאִי לְאָכֵל וּלְשִׁתוֹת.

ו. וּמִזֵּה הַטַּעַם עֲצָמוֹ, לֹא אֲסוּר הַהוּצָאָה בְּיוֹם טוֹב, וְאֵף עַל פִּי שֶׁכָּל הוּצָאָה הִיא מְלָאכָה שְׁאֵפֶשֶׁר לַעֲשׂוֹתָהּ מִבְּעָרֵב יוֹם טוֹב. וְלִמָּה • לֹא אֲסוּרָה? פְּדִי לַהֲרַבּוֹת בְּשְׁמַחַת יוֹם טוֹב, וְיוֹלִיף

השגת הראב"ד
וכן... אכילה א"א זהו להחם חמין לרגליו, ולהדליק נר של אבטלה כגון המדליק נר לכבוד בירושלמי (ביצה פ"ה סה"ב) אמרו לא תאסור ולא תשרי.

השגת הראב"ד
וימנע... ולשתות א"א אין לזה טעם אלא מפני שהוא מכין מלאכתו ביו"ט ומרבה הטורח ליום קדש.

השגת הראב"ד
ולמה... טוב א"א לא אמרו זה אלא כנגד משלוח מנות ומשלוח כלים איש לרעהו שהן מותרין ביו"ט וכל אלה אינן צריכין לזה הטעם אלא מפני שהוא כבוד היום יותר מאמש.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

מִתֵּר לְשַׁחֵט בְּיוֹם טוֹב; שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְאָכַל מִמֶּנָּה
בְּצִיַּת בָּשָׂר בְּלֹא שְׁחִיטָה. אֲבָל עֹשֶׂה שְׁחִיצָה לְגוֹי
וְחִיצָה לְיִשְׂרָאֵל - אֲסוּר לְאִפּוֹת אוֹתָהּ [-את כולה], מִפְּנֵי
שֶׁיִּכּוֹל לְחַלֵּק הַבָּצֵק. בְּגֵי הַחֵיל [-חילים גויים] שֶׁנִּתְּנוּ
קִמַּח לְיִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת לֶחֶן פֶּת בְּיוֹם טוֹב - אִם
בְּשִׁנּוּתֵינִי מִמֶּנָּה פֶּת לְתִינוּק אֵין מִקְפִּידִין, מִתֵּר
לְאִפּוֹתוֹ לֶחֶם בְּיוֹם טוֹב;

שָׁבֵל . . . לְתִינוּק א"א יִפֶּה אִמֶּר
אע"פ שלא הסכים לדעת הרב ז"ל
(לדף כא).
השנת הראב"ד
שָׁבֵל . . . לְתִינוּק א"א יִפֶּה אִמֶּר
אע"פ שלא הסכים לדעת הרב ז"ל
(לדף כא).
[-המיועדת לכלבים] - בְּזִמְנָא
שֶׁהָרֹעִים [גם] אוֹכְלִין מִמֶּנָּה^{כא}, נֶאֱמַר בְּיוֹם טוֹב^{כב}.

כא) שהיא ראוייה גם לאכילת אדם. ככ) בגלל החלק
שאוכלים הרועים. וכאן לא אומרים שיחלק את הבצק כמו
הדין הקודם, כי במקרה כאן אפשר לתת לכלבים גם מאכל
אחר ולא בהכרח לחם, לכן אפיית כל הלחם נחשבת בשביל
הרועים.

טו. הַמִּבְשֵׁל בְּיוֹם טוֹב לְגוֹיִם אוֹ לְבִהמָה אוֹ
לְהִנִּיחַ לַחַל - אֵינוֹ לוֹקֶה; שְׂאֵלוֹ בָּאוּ לוֹ אוֹרְחִים,
הִיא אוֹתוֹ תַּבְשִׁיל רְאוּי לֶחֶם. עֹשֶׂה לְנַפְשׁוֹ [-לעצמו]
וְהוֹתִיר, מִתֵּר לְהַאֲכִיל מִמֶּנּוּ לְגוֹיִם וְלְבִהמָה.

טז. רְחִיצָה וְסִיכָה [-מריחת שמן על הגוף] - הֲרִי הֵן
בְּכֻלָּל אֲכִילָה וְשִׁתְיָה, וְעוֹשִׂין אוֹתָן בְּיוֹם טוֹב,
שֶׁנֶּאֱמַר^א: "אֲשֶׁר יֵאָכֵל לְכָל נֶפֶשׁ", לְכָל [דבר] שֶׁבִּצְרוֹךְ
הַגּוֹף^ב. לְפִיכָה, מְחַמֵּין [מים] חֲמִין בְּיוֹם טוֹב, וְרוֹחֵץ
בֵּהֶם פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו; אֲבָל כָּל גּוֹפּוֹ, אֲסוּר מִשּׁוּם
גְּזֵרַת מִרְחָץ^ג. וְחֲמִין שֶׁהוֹחֲמוֹ מִעֲרֹב יוֹם טוֹב,
רוֹחֵץ בֵּהֶן כָּל גּוֹפּוֹ בְּיוֹם טוֹב - שְׂאֵל גְּזָרוֹ עַל דְּבָר
זֶה [-רחיצה במים שהוחמו מבעוד יום], אֲלֹא בְּשִׁבְתָּ בְּלִבְדָּכָה.

כג) כלומר, גם צורכי הגוף החיצוניים. כד) גזירה שגזרו
חכמים מחשש שיתרגלו לחמם את המים אף שלא לצורך
כלל (אבל לשתייה לא חששו מזה מכיוון ששתייה היא דבר
מועט, וגם היא לצורך מזון הנפש). כה) שבשבת אסור
לחמם מן התורה, אבל ביום טוב שאין איסורו אלא מדרבנן
לא גזרו לאסור מים חמים של ערב יום טוב.

יז. כָּל שֶׁאֲסוּר בְּשִׁבְתָּ כִּי - בֵּין מִשּׁוּם שֶׁהוּא דוֹמָה
לְמִלָּאכָה אוֹ מִבְּיֵא לִידֵי מִלָּאכָה^{כז}, בֵּין שֶׁהוּא מִשּׁוּם
שְׁבוּת [-תקנת חכמים] - הֲרִי זֶה אֲסוּר בְּיוֹם טוֹב, אֲלֹא
אִם בֵּין הִיא בּוֹ צִרְף אֲכִילָה וְכִיּוּצָא בָּהּ, אוֹ דְּבָרִים

יג) בזמנם התנורים היו כמין חלל קטן שבקרקעיתו בוערת
אש, והיו מדביקים את בצק הלחמים בדפנות התנור כדי
שיאפה, ואם היו הרבה לחמים דבוקים הם היו נאפים יותר
טוב, כי כך החום היה נשמר בתנור. יד) טעם ההיתר הוא,
כי בפעולות אלו יש תוספת שבח לאוכל, או שהכמות לא
משנה ועושים רק פעולה אחת, ואין כאן תוספת בטרחה.

יא. הַמִּבְשֵׁל אוֹ הָאוֹפֶה בְּיוֹם טוֹב כְּדִי לְאָכַל בּוֹ
בְּיוֹם, אוֹ שְׂזֵמָן [-הזמין] אוֹרְחִים וְלֹא בָּאוּ, וְנִשְׂאָר
הַתַּבְשִׁיל וְהַפֶּת - הֲרִי זֶה מִתֵּר לְאָכְלוֹ לְמִתֵּר [-אחרי
החג] בֵּין פָּחַל בֵּין בְּשִׁבְתָּ^{טו}, וּבְלִבְדָּכָה שְׂאֵל יַעֲרִים
[-יתחכם]^{טז}. וְאִם הָעָרִים - הֲרִי זֶה אֲסוּר, וְאִפְלוּ בְּשִׁבְתָּ
שְׂאֵחַר יוֹם טוֹב; מִפְּנֵי שֶׁהִחְמִירוּ בְּמַעֲרִים יוֹתֵר מִן
הַמִּזִּיד^{יז}.

טו) על אף האיסור לבשל מיום טוב לשבת בלי "עירוב
תבשילין" לפני החג, כמבואר להלן בפרק ו, כאן אפילו
שבשיל בחג ללא "עירוב תבשילין", מותר לאכול את מה
שנשאר בשבת שחלה ביום למחרת. טז) כלומר, שלא
יבשל בחג תבשילים מיותרים מעבר לצורך החג ויאמר
שמבשל בשביל אורחים, ובאמת כוונתו לבשל בשביל אחרי
החג. יז) כי ב"מערים" יש יותר חשש שילמדו ממעשיו
ויחשבו שזה מותר, לכן קנסוהו יותר כדי להראות שמעשה
זה אסור וחמור.

יב. מִי שֶׁהִיתָה לוֹ בִּהמָה מִסְּכָנָה [-נוטה למות]^{יח} - לֹא
יִשְׁחַט אוֹתָהּ בְּיוֹם טוֹב, אֲלֹא אִם בֵּין יוֹדֵעַ שֶׁיִּכּוֹל
לְאָכַל מִמֶּנָּה בְּצִיַּת צְלִיט מִבְּעוֹד יוֹם; כְּדִי שְׂאֵל
יִשְׁחַט בְּיוֹם טוֹב מִה שִׂיאֲכָל פָּחַל. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא
בְּזֶה.

יח) וחושש שמא תמות ותהיה נבילה שאסורה באכילה,
ולכן מעדיף לשחוט אותה ולבשלה מיד. יט) שזהו אופן
בישול מהיר, ואין צורך במליחה ובהדחה לפניו.

יג. אֵין אוֹפִין וּמִבְשִׁלִּין בְּיוֹם טוֹב, כְּדִי לְהַאֲכִיל
לְגוֹיִם אוֹ כָּלָבִים [או כל בהמה אחרת], שֶׁנֶּאֱמַר^ט: "הוּא
לְבִדּוֹ יַעֲשֶׂה לָכֶם" - "לָכֶם", וְלֹא לְגוֹיִם; "לָכֶם",
וְלֹא לְבִהמָה. לְפִיכָה, מְזַמְּנִין [לסעודה] אֶת הַגּוֹי
בְּשִׁבְתָּ, וְאֵין מְזַמְּנִין אוֹתוֹ בְּיוֹם טוֹב - גְּזָרָה, שְׂמָא
יִרְבֶּה [-בבישול] בְּשִׁבְלֵוֹ. אֲבָל אִם בָּא הַגּוֹי מֵאֵלָיו -
אוֹכֵל עִמָּהֶם מִה שֶׁהֵם אוֹכְלִין, שֶׁכָּכֵךְ הִכְיִנוּהוּ.

כ) שאז אין חשש שיבשל בשבילו, כי אסור לבשל כלל.

יד. בִּהמָה שְׁחִיצָה שֶׁל גּוֹי וְחִיצָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל -

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום חמישי י"ז תמוז - ספר זמנים - הלכות שביתת יום טוב קסג

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

אלו מתרות; שאין זה דבר מצוי תמיד; ודבר שאינו מצוי אלא קרי [=מקרה קרה], לא גזרו בו.

לא) אפילו שמן הדין יש ביטול של האיסור ברוב, אבל מאחר ויהיה מותר לאוכלה בכל אופן בעתיד הקרוב, אסרו חכמים לאוכלה בהיתר של רוב והורו להמתין עד שתהיה מותרת בעצמה.

כא. זה שאנו עושין בחוצה לארץ, כל יום טוב מאלו, שני ימים - מנהג הוא^ל; ויום טוב שני מדברי סופרים [=חכמים] הוא, ומדברים שנתחדשו בגלות. ואין עושין בגי ארץ ישראל שני ימים, אלא בראש השנה בלבד. ובהלכות קדוש החדש מספר זה^ל, נבאר עקר מנהג זה, ומאי זה טעם עושין ראש השנה שני ימים בכל מקום.

(לב) כלומר, שהוא מדברי סופרים מצד הספק. (לג) פרק ה הלכה ז.

כב. יום טוב שני - אף על פי שהוא מדברי סופרים - כל שאסור בראשון, אסור בשני. וכל המחיל יום טוב שני, ואפלו של ראש השנה - בין בדבר שהוא משום שבות^ל, בין במלאכה^ל, בין שייצא חוץ לתחום - מפין אותו מפת מרדות [=ממלכות בהוראת חכמים], או מגדין אותו^ל, אם לא היה מן התלמידים [של החכמים]^ל. וכשם שהראשון אסור בספר [=הספד] ותענית וחיוב בשמחה, כך השני; ואין ביניהם הפרש [=הבדל], אלא לענין המת בלבד.

(לד) מגזרת חכמים. (לה) כל ל"ט המלאכות המנויות בהלכות שבת פרק ז. (לו) נידוי זהו מלשון ריחוק והבדלה, שמבדילים את המנודה מהקהל, לא יושבים בארבע אמותיו ולא מצרפים אותו למניין, וכדומה. (לז) אבל תלמיד חכם, לא מנדים אותו מפני כבוד התורה.

כג. כיצד? המת ביום טוב ראשון, יתעסקו בקבורתו גזים^ל; וביום טוב שני, יתעסקו בו ישראל; ועושין לו כל צרכיו, בגון עשיית המטה ותפירת תכריכין וקציצת [=חייתין דק] הבשמים וכן כל פיוצא בזה - שיום טוב שני לגבי המת כחל הוא חשוב, ואפלו בשני ימים טובים של ראש השנה.

(לח) ולא יהודים. ואף שקבורת מת היא מצווה, כמו שיבאר הרמב"ם בהלכות סנהדרין - היא אינה דוחה יום טוב, מכיוון שיום טוב הוא מצוות עשה וגם מצוות לא תעשה, והקבורה היא רק מצוות עשה.

שהן מתרין ביום טוב, כמו שיתבאר בהלכות אלו. וכל שאסור לטלטלו בשבת, אסור לטלטלו ביום טוב, אלא לצורך אכילה, וכיוצא בה. וכל שמתר בשבת, מתר ביום טוב. ויש ביום טוב מה שאין בשבת, אסור מקצה [כדלקמן] - שהמקצה אסור ביום טוב, ומתיר בשבת; מפני... בו א"א לא הכל שוין בוה. מפני • שיום טוב קל משבת, אסרו בו המקצה - שמא יבואו לזלזל בו.

(כו) חוץ מדברים שעשייתם היא לצורך האוכל. (כז) מבואר בדברי הרמב"ם בהלכות שבת פרק כא הלכה א, שיש דברים שאסרום חכמים מפני שהם דומים למלאכה ויש שאסרום מפני שהם גורמים לאדם לעשות מלאכה. ויש גם שאסורים מן התורה משום מצוות עשה של "תשבות".

יח. כיצד^{כח}? תרנגולת העומדת [=המיועדת] לגדל ביצים, ושור העומד להרישה, ויוני שוכף, ופרות העומדין לסחורה - כל אלו וכיוצא בהן מקצה הן [=מוקצים מדעתן], ואסור לאכל מהן ביום טוב, עד שיכין אותן מבערב, ויחשב עליהן לאכילה. אבל בשבת - הכל מוכן אצל שבת, ואינו צריך הכנה. וכשם שהמקצה אסור ביום טוב, כך הנולד אסור^{כט}.

(כח) מהו איסור מוקצה ביום טוב. (כט) איסור "נולד" הוא איסור שימוש בכל דבר שלא היה קיים בצורתו הנוכחית לפני השבת או החג.

יט. [הנוצר ביום] חל מכין [ומותר לאכילה] לשבת, וחל מכין ליום טוב; אבל אין יום טוב מכין לשבת, ולא שבת מכינה ליום טוב. לפיכך, ביצה שנולדה ביום טוב [שחל] אחר השבת - אסורה, אף על פי שהתרנגולת עומדת [ומותרת] לאכילה; והאיל ומאמשל נגמרה [=הושלמה יצירת] הביצה, נמצא שבת מכין אותה ליום טוב. ואסורה בכל יום טוב - גזרה משום יום טוב שאחר שבת. וכן ביצה שנולדה בכל שבת, אסורה - גזרה משום שבת שאחר יום טוב.

(ל) שכל ביצה נגמרת במעי התרנגולת עשרים וארבע שעות לפני הטלתה לאוויר העולם.

כ. וכשם שאסור לאכלה, כך אסור לטלטלה. ואפלו נתערבה [הביצה] באלה - כלן אסורות; שהרי למחר יתרו הכל, וכל דבר שיש לו מתירין [=היתר עתיד], אפלו באלה אלפים אינו בטל^{לא}. השוחט תרנגולת ביום טוב, ומצא בה ביצים גמורות - הרי

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

כד. שְׁנֵי יָמִים טוֹבִים אֵלּוּ שְׁלֹשָׁלִית [=הנחוג בחזק לארץ] - שְׁתֵּי קִדְשוֹת הֵן [-כימים נפרדים], וְאֵינָן בְּיוֹם אֶחָד לַט; לְפִיכָךְ, דָּבָר שֶׁהִיא מְקַצֶּה בְּיוֹם טוֹב רִאשׁוֹן, או שְׁנוּלָד בְּרִאשׁוֹן - אִם הֵכִין אוֹתוֹ לְשָׁנִי, הָרִי זֶה מִתְּרִיב.

(לט) שהרי חוגגים שני ימים מצד הספק, ואם כן וודאי אחד מהם הוא חול, רק שלא ידוע איזה מהם. (מ) שאם היום הראשון היה היום טוב הרי היום השני הוא יום חול ומותר, ואם השני הוא יום טוב, אם כן אתמול, היום הראשון, היה חול, ומותר להכין מחול ליום טוב.

ב. בְּהִמּוֹת שְׂוִיצָאוֹת וְרוּעוֹת חוּץ לְתַחֲנוֹם, וּבִאֲוֹת וְלִנְנוֹת בְּתוֹךְ הַתַּחֲנוֹם - הָרִי אֵלּוּ מוֹכְנִין [-מיועדות לאכילה], וְלֹאֲחִיזִין מִהֵן וְשׁוֹחֲטִין אוֹתָן בְּיוֹם טוֹב. אֲכָל שְׂרוּעוֹת וְלִנְנוֹת חוּץ לְתַחֲנוֹם - אִם בָּאוּ בְּיוֹם טוֹב, אֵין שׁוֹחֲטִין אוֹתָן; מִפְּנֵי שֶׁהֵן מְקַצֶּה, וְאֵין דַּעַת אֲנָשִׁי הָעִיר עֲלֵיהֶן.

ג. וְכֵן בְּהִמּוֹת קִדְשִׁים שְׁנוּלָד בָּהּ מוֹם בְּיוֹם טוֹב [והותרה באכילה]^א - הוֹאִיל וְלֹא הִיתָה דַּעַתוֹ עֲלֵיהָ מְעַרְב יוֹם טוֹב, אֲסוּר לְשַׁחֲטָה בְּיוֹם טוֹב

[מכיוון שהיא מוקצה].
השגת הראב"ד לְפִיכָךְ, • אֲסוּר [לחכם] לְפִיכָךְ... טוֹב א"א ואפילו נולד בו מוֹם מְעַרְב יוֹם טוֹב אֵין רֹאִין אוֹתוֹ בְּיוֹם טוֹב.^א

קִדְשִׁים בְּיוֹם טוֹב - גִּזְרָה שֶׁמָּא יִתְּרִין הַחֲכָם בְּמוֹמָן, וְיִבּוֹא זֶה לְשַׁחֲט בּוֹ בְּיוֹם. אֲבָל רֹאֶה הוּא הַמּוֹם מְעַרְב יוֹם טוֹב, וְלִמְחַר מִתִּיר אוֹ אֲסוּר.

(א) בהמות בכור ומעשר בהמה הן קדושות. כיום כאשר אי אפשר להקריבן על המזבח, הדין הוא שממתינים עד שייווצר בהן מום קבוע, שאותו קובע החכם, ואז פוקעת מהן הקדושה וניתן לאוכלן. (ב) אפילו אם נוצרו בבהמה מערב יום-טוב, עדיין אסור כיון שלא ראה אותה החכם אז.

ד. בְּכוֹר שְׁנוּלָד וּמוֹמוֹ עֲמוֹ [=עם מום מולד] - הָרִי זֶה

מוֹכְנִי, וְאֵין מְבַקְרִין וְאֵין מְבַקְרִין אוֹתוֹ בְּיוֹם טוֹב; וְאִם • עֶבֶר וְרָאָה מוֹמוֹ וּבִקְרוּ וְהִתִּירוּ, הָרִי זֶה שׁוֹחֲט וְאוֹכֵל. בְּכוֹר שֶׁנִּפְּל לְבוֹר, עוֹשֶׂה לוֹ פְּרִנְסָה

[מאכילן] בְּמִקְוָמוֹ - שֶׁהָרִי אֵינוֹ יָכוֹל לְהַעֲלוֹתוֹ, מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לְשַׁחֲטָה בְּיוֹם טוֹב. "אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ"

[בהמה וולדה, שאסור לשוחטם ביום אחד] שֶׁנִּפְּלוּ לְבוֹר - מַעֲלָה אֵת הָרִאשׁוֹן עַל מִנַּת לְשַׁחֲטוֹ וְאֵינוֹ שׁוֹחֲטוֹ, וּמַעֲרִים וּמַעֲלָה אֵת הַשְּׁנִי עַל מִנַּת לְשַׁחֲטוֹ, וְשׁוֹחֲט אֵת אֵי זֶה מִהֵן שֶׁיִּרְצֶה; מִשּׁוֹם צֶעַר בְּעַלֵּי חַיִּים, הִתִּירוּ לְהַעֲרִים. בְּהִמּוֹת חֲלִין שֶׁנִּפְּלוּ מִן הַגִּי, וְהָרִי הִיא צְרִיכָה בְּדִיקָה [אם כשרה היא] - שׁוֹחֲטִין אוֹתָהּ בְּיוֹם טוֹב, וְתִבְדֵּק; אֲפָשֶׁר שֶׁתִּמָּצֵא בְּשָׂרָה, וְתִאָּכַל.

בִּיצָה? שְׁנוּלָדָה בְּרִאשׁוֹן, תִּאָּכַל בְּשָׁנִי; חִיָּה וְעוֹף שֶׁנִּצְדּוּ בְּרִאשׁוֹן, יִאָּכְלוּ בְּשָׁנִי; דָּבָר הַמִּחְכֵּר לְקִרְקַע שֶׁנִּצְקָר [=נחלש] בְּרִאשׁוֹן, יִאָּכַל בְּשָׁנִי. וְכֵן מִתִּיר לְכַחֵל [=לצבוע] אֵת הָעֵץ בְּיוֹם טוֹב שָׁנִי, וְאֵף עַל פִּי שֶׁאֵין שָׁם חֲלִימָא, בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשָׁנִי יָמִים טוֹבִים שְׁלֹשָׁלִית; אֲבָל שְׁנֵי יָמִים טוֹבִים שְׁל רִאשׁוֹן הַשָּׁנָה - קִדְשָׁה אַחַת הֵן מִב, וְכִיּוֹם אֶחָד הֵן חֲשׁוּבִים לְכָל אֵלּוּ הַדְּבָרִים, אֲלָא [=מלבד] לְעִנְיַן הַמֵּת בְּלִבָּד. אֲבָל בִּיצָה שְׁנוּלָדָה בְּרִאשׁוֹן שְׁל רִאשׁוֹן הַשָּׁנָה, אֲסוּרָה בְּשָׁנִי; וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה.

(מא) כלומר, אף במקרה שכאוב קצת בעינו אבל כל שאר הגוף בריא. לכן התירו זאת רק ביום טוב שני, כי אין זה מקרה חמור כל כך. (מב) והם נחשבים כיום אחד ארוך.

שֶׁבֶת הַסְּמוּכָה לְיוֹם טוֹב, וְנוּלָדָה בִּיצָה בְּאֶחָד מִהֵן - אֲסוּרָה בְּשָׁנִי; וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּבִיצָה. וְאֵפֶלּוּ נוּלָדָה בְּיוֹם טוֹב שָׁנִי, לֹא תִאָּכַל בְּשֶׁבֶת הַסְּמוּכָה לוֹ [-למחרת].

~ יום שישי י"ח תמוז ~

פֶּרֶק ב

פרטי דיני המוקצה, ומה הוא מוקצה.

א. אֶפְרוֹחַ שְׁנוּלָד בְּיוֹם טוֹב - אֲסוּר [לאוכלו ולטלטלו ביום-טוב], מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְקַצֶּה. וְעַגֵּל שְׁנוּלָד בְּיוֹם טוֹב - אִם הִיתָה אִמּוֹ עוֹמֶדֶת לְאִכְלָהּ, מִתִּיר; מִפְּנֵי שֶׁהוּא

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שיש י"ח תמוז - ספר זמנים - הלכות שביתת יום טוב קסה

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ביום טוב ואוכלין אותו. וכן חיה שקננה ^[גידלה ולדות] **בפרדס הסמוך לעירי - ילדיה פשהו קטנים שאינן צריכין צידה, אינן צריכים זמון, מפני שדעתו עליהן.**

(יב) כלומר, שאף בתוך המתחם עצמו צריך להתאמץ כדי לצוד את הבעל-חיים עם אמצעי ציד. (יג) שהוא מקום שמור, ואין הוולד יכול לצאת משם בקלות. (יד) כלומר שעוד מערב יום-טוב היה בדעתו לקחת מהם, ומכיוון שהם שמורים שם - מותר לו לקחתם.

ח. מצודות ^[רשתות וכלובי ציד] **חיה ועופות ודגים שפרסן מערב יום טוב - לא יטל מהן ביום טוב, אלא אם פן יודע שנצודו מערב יום טוב.** ^[הסוכר =חוסם] **אמת המים מערב יום טוב, ולמחר השמים ומצא בה דגים - הרי אלו מתרין; שפכר נצודו מערב יום טוב, והרי הן מוכנין.**

(טו) כמבואר לעיל בהלכה ו, שכל ספק מוכן - אסור.

ט. בית ^[אטום] **שהוא מלא פרות מוכנין** ^[לאכילה] **ונפחת** ^[=נפרץ] ^{טז}, **נוטל ממקום הפחת** ^[=הפריצה] ^{יז}. **העומד על המקצה** ^[=מקום לייבוש ואחסון פירות] ^{יח} **מערב יום טוב בשנה שביעית** ^{יט}, **שפל הפרות הפקר** ^[שאינן צריך לעשר] - **צריך שירשם ויאמר: 'מכאן ועד כאן אני נוטל'** ^[וזהו הכנתן]; **ואם לא רשם, לא יטל.**

(טז) מאליו. ולא ששברו את הקיר ביום-טוב. (יז) ואין הפירות שבתוכו נחשבים מוקצה, כי הרי הם היו מוכנים לאכילה מערב יום-טוב ולא היו אסורים מצד עצמם, והמניעה לאוכלם הייתה רק בגלל שהבית היה אטום. (יח) כלומר - אדם שרוצה לייחד לחג פירות שמונחים והוקצו לייבוש, ואינם מיועדים לאכילה. (יט) שאז הפירות הפקר, ופטורים מתרומות ומעשרות. אך בשאר השנים הם יהיו מוקצים בחג מצד זה שהם לא מעושרים ואי אפשר לאוכלם.

י. גוי שהביא תשורה ^[=שי] **לישראל ביום טוב - אם יש מאותו המין במחבר לקרקע, או שהביא חיה או עופות או דגים שאפשר לצודן בו ביום - הרי אלו אסורין עד לערב** ^[=צאת החג], **וימתין בכדי שיעשו;** **אפלו הדס וכיוצא בו - אינו מריח בו לערב, עד שימתין בכדי שיעשו.** **ואם אין מאותו המין במחבר לקרקע, או שהיתה צורתו מוכחת עליו שמא תמול נעקר או נצוד - אם הביאו מתוך התחום, מתר; ואם הביאו מחוץ לתחום, הרי זה**

(ג) מוכן לאכילה, שהרי לא היה אסור מעולם. (ד) לראות אם יש בו מום קבוע, כדי להתירו לשחיטה ואכילה. (ה) האיסור הוא, מפני שאם ימצא שהמום אינו קבוע יוצא שהוא מטלטל דבר מוקצה. (ו) וצריכה בדיקה אם לא התרסק אחד מאבריה, שאז היא טריפה ואסורה באכילה. (ז) וטעם ההיתר לשחוט על אף שיתכן ותימצא טריפה, הוא מפני שרוב הבהמות והעופות הם כשרים.

ה. אנזין ותנגולין ויונים שפפית - הרי אלו מוכנין, ^[=הכנה מערב יום טוב] **ואין צריכין זמון.** **אכל יוני שוכן יוני עליה וצפרים שקננו** ^[=בנו קן] **בטפחינ** ^[=כלי חרס הבנויים בכתלים] **או בבירה** ^[=בנין] **- הרי אלו מקצה, וצריך לזמן מבוערב ולומר: 'אלו ואלו אני נוטל'; ואינו צריך לנענע.** ^{[אלא די באמירה].}

(ח) שאף בשבת אם אדם צד אותם הרי הוא פטור, מכיוון שהם נחשבים כניצודים כבר שהרי הבית הוא מקום גידולם.

ו. זמן ^[אפרוחים] **שחורים ולבנים, ומצא שחורים במקום לבנים ולבנים במקום שחורים - אסורים; שאני אומר: 'שמא אותן שזמן פרחו להן, ואלו אחרים הן', וכל ספק מוכן, אסור.** **זמן שנים ומצא שלשה, הכל אסור;** **שלשה ומצא שנים, מתרין.** **זמן בתוך הקן, ומצא לפני הקן - אם אין שם קן אלא הן ואינן יכולין לפרח, ואף על פי שיש שם קן אחר בקרן זוית** ^[=פינה] **בתוך חמשים אמה - הרי אלו מתרין; שאין המדדה** ^[=מקפץ] **מדדה אלא פגדה** ^[=מול] **קנו בשורה.**

(ט) ספק אם הוא מוכן (במקרה כאן - אם הן כבר היו ניצודים) לפני שבת או יום טוב. (י) והטעם הוא מפני שהוא "דבר שיש לו מתירין" (שעתיד להיות מותר לאחר זמן) אחרי יום-טוב, ולכן מחמירים. (יא) מכיוון שאחד מהם בוודאי בא מבחוץ, ואינו בטל בשני המזומנים, מכיוון שדבר שיש לו מתירין לא בטל אפילו באלף, כמבואר לעיל פרק א הלכה כ.

ז. דגים • שפכירין ^{[גדולים, וכן חיה ועוף שפכירין גדולים - כל שהוא}

מחסר צידה, עד שאומרין ^[החפצים לצודו] **'הבא מצודה ונצודנו'** ^{יב} **- הרי זה מקצה, ואין צדין אותם ביום טוב; ואם צד, לא יאכלו. וכל שאינו צריך מצודה - הרי זה מוכן, וצדין אותו**

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

אָסור לוֹ. וְהָבָא [המביא] בְּשָׁבִיל יִשְׂרָאֵל זֶה מֵחוּץ לַתְּחוּם, מִתֵּר לְיִשְׂרָאֵל אַחֵר.

(כ) כלומר, שצריך אחרי צאת החג להמתין זמן בשווה לזמן שלוקח לעשות את אותה פעולה האסורה בחג, בכדי שלא יהנה ממלאכה שנעשתה ביום-טוב ולא תהיה לו תועלת מכך שהיא כבר מוכנה אצלו.

יֵא. עֲצִים שֶׁנֶּשְׂרוּ מִן הַדָּקָל בְּיוֹם טוֹב - אָסוּר לְהַסִּיקָן, מִפְּנֵי שֶׁהֵן נוֹלָד [באור כעת לעולם]; וְאִם נֶשְׂרוּ לְתוֹךְ הַתְּנוּרָה, מִרְבָּה [מוסיף] עֲלֵיהֶן עֲצִים מוֹכְנִים וּמַסִּיקִין. עֲרַמַת הַתֵּבֶן וְאוֹצֵר [מחסן] שֶׁל עֲצִים - אֵין מִתְחִילִין [להשתמש] בָּהֶן בְּיוֹם טוֹב אֲלָא אִם בֶּן הַכֵּין מִבְּעֶרְבָּה^{כא}, מִפְּנֵי שֶׁהֵן מְקַצָּה; וְאִם הָיָה הַתֵּבֶן מְעֵרֵב בְּקוֹצִים, שֶׁהָיָה אֵינוֹ רְאוּי אֲלָא לְאֵשׁ - הָרִי זֶה מוֹכֵן.

(כא) אלא אם כן ייחד אותם בערב יום טוב לשימוש בחג.

יב. אֵין מִבְּקַעֲצֵין עֲצִים מִצְּוָר [ערמה] שֶׁל קוֹרוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהֵן מְקַצָּה^{כב}. וְלֹא מִן הַקּוֹרָה שֶׁנֶּשְׂבְּרָה בְּיוֹם טוֹב, מִפְּנֵי שֶׁהוּא נוֹלָד. וְכֵן פְּלִים שֶׁנֶּשְׂבְּרוּ בְּיוֹם טוֹב - אֵין מַסִּיקִין בָּהֶן, מִפְּנֵי שֶׁהֵן נוֹלָד; אֲבָל מַסִּיקִין בְּכָלִים שְׁלֵמִים אוֹ בְּכָלִים שֶׁנֶּשְׂבְּרוּ מִבְּעֶרֶב יוֹם טוֹב, שֶׁהָיָה הוֹכְנָה לְמִלְאכָה אַחֶרֶת מִבְּעֶרֶב. בִּיּוֹצֵא בּוֹ, אֶגְזִיזִין וְשִׁקְדִין שֶׁאֵכָלֵן מִבְּעֶרֶב יוֹם טוֹב, מַסִּיקִין בְּקַלְפִּיהֶן [קליפות] בְּיוֹם טוֹב; וְאִם אֵכָלֵן בְּיוֹם טוֹב, אֵין מַסִּיקִין בְּקַלְפִּיהֶן. וְיֵשׁ נִסְחָאוֹת

השגת הראב"ד
ויש... בקליפתיהן א"א מעולם לא
שמענו זאת הנוסחא.

שליש בהן, שאם

בְּתַלְמוּד [בתלמוד] שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן, שָׁאֵם אֵכָלֵן מִבְּעֶרֶב, אֵין מַסִּיקִין בְּקַלְפִּיהֶן, שֶׁהָיָה הַקְּצוֹ; וְאִם אֵכָלֵן בְּיוֹם טוֹב - מַסִּיקִין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן מוֹכְנִין עַל גֵּב [בדרך אגב עם] הָאֵכָל.

(כב) בערב יום-טוב מותר לבקע עבור החג כי הם נהיו מוכנים לשימוש להסקה, אך בחג עצמו אסור מצד איסור "נולד".

יג. קוֹץ רֶטֶב - הָרִי הוּא מְקַצָּה, מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ רְאוּי לְהַסִּיקָה; לְפִיכָף אָסוּר לוֹ לַעֲשׂוֹתוֹ כְּמוֹ שֶׁפּוֹד לַעֲלוֹת בּוֹ בָּשָׂר. וְכֵן כָּל בִּיּוֹצֵא בָּהֶּ.

יד. נוֹטְלִין עֲצִים הַסְּמוּכִין לְדַפְּנֵי סִכָּה^{כג}, וּמַסִּיקִין בָּהֶן. אֲבָל אֵין מְבִיאִין עֲצִים מִן הַשָּׂדֶה [עצים תלושים], אֲפִלּוּ הָיָה מְכֻסֵּין שֵׁם מִבְּעֶרְבָּה^{כד}; אֲבָל מִגֵּבֵב [אוסף] הוּא בְּשָׂדֶה מְלֻפְּגוֹ [סביבו]^{כה}, וּמִדְּלִיק שֵׁם. וּמְבִיאִין

מִן [העצים] הַמְּכֻסֵּין שֶׁבְּרִשּׁוֹת הַיַּחֲדִיד, וְאֲפִלּוּ הָיְתָה

השגת הראב"ד
ובלבד... השבת א"א ואיכא
למימר נמי דסמוך לעיר נמי בלא
פותרת מוכן הוא אבל לסוף
התחום שהוא רחוק בעי ר' יוסי
(ביצה לא) פותרת.
[רשות היחיד] מקפת שלא
לשם דירה; ובלבד •
שיהיה לה פותרת
[מנעול], ויתהיה בתוך

תְּחוּם הַשְּׁבִיתָה^{כו}; וְאִם חָסֵר אֶחָד מִכָּל אֵלֵּי, הָרִי הֵן מְקַצָּה.

(כג) ולא שוברים מהדופן עצמה. (כד) כי אינם נחשבים מוכנים כאשר הם נשארו בשדה. (כה) שמה שמונח לידו נחשב מוכן לשימוש מיד. (כו) שאם יש את כל התנאים הללו, נחשבים כמוכנים.

טו. עֲלֵי קִנִּים וְעֲלֵי גִפְנִים - אֵף עַל פִּי שֶׁהֵן מְכֻסֵּין בְּקַרְפֵּף [חצר אחורית] - בֵּינָן שֶׁהָרִיחַ מְפִיחָה אוֹתָן, הָרִי הֵן מִמְּפִזִּין וְאִסוּרִין; וְאִם הֵנִיחַ עֲלֵיהֶן כָּלִי כְּבֵד מִבְּעֶרֶב יוֹם טוֹב, הָרִי אֵלֵּי מוֹכְנִין.

טז. בְּהֶמָּה שֶׁמָּתָה בְּיוֹם טוֹב - אִם הָיְתָה מְסֻפָּגָה [נוטה למות] מִבְּעֶרֶב יוֹם טוֹב, הָרִי זֶה מִתְחַבֵּה לְכָלִּים^{כז}; וְאִם לֹא, הוֹאִיל וְלֹא הָיְתָה יָדְעָתָה עֲלֶיהָ, הָרִי זֶה מְקַצָּה, וְלֹא יִזְוָנָה מִמְּקוֹמָהּ. בְּהֶמָּה קִדְּשִׁים^{כח} שֶׁמָּתָה, וְתִרְוּמָה שֶׁנִּשְׁמָאת - לֹא יִזְוָנָה מִמְּקוֹמָהּ.

(כז) מאחר והיה בדעתו שתמות ביום-טוב וייתן אותה לכלבים. (כח) כי אסור לתת אותה למאכל הכלבים מצד קדושתה אלא הדין הוא שצריך לשרוף אותה, וכיוון שאסור לשרוף אותה ביום-טוב הרי היא נחשבת מוקצה.

יז. דָּגִים וְעוֹפּוֹת וְחִיָּה שֶׁהֵן מְקַצָּה - אֵין מַשְׁקִין אוֹתָן בְּיוֹם טוֹב, וְאֵין נוֹתְנִין לַפְּנִיָּה מְזוֹנוֹת, שֶׁמָּא יָבוֹא לִקַּח מֵהֶן [מאותם בעלי החיים]. וְכָל שֶׁאָסוּר לְאֵכָלוֹ אוֹ לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ בְּיוֹם טוֹב מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְקַצָּה, אָסוּר לְטַלְטֵלוֹ.

יח. הַמְּכֻנִּים [לבית] עֶפֶר מִבְּעֶרֶב יוֹם טוֹב - אִם יַחֲדָ לֹא בִּפְתָרוֹ קֶרֶן זָוִית - הָרִי זֶה מוֹכֵן, וּמִתֵּר לְטַלְטֵלוֹ וּלְעֲשׂוֹת בּוֹ כָּל צָרְכּוֹ. וְכֵן אֶפֶר שֶׁהִסֵּק מִבְּעֶרֶב יוֹם טוֹב, הָרִי זֶה מוֹכֵן. וְשֶׁהִסֵּק בְּיוֹם טוֹב - כָּל זָמָן שֶׁהוּא חֵם כְּדִי לַעֲלוֹת בּוֹ בִּיצָה^{כט} - מִתֵּר לְטַלְטֵלוֹ, שֶׁעֲדִין אֵשׁ הוּא; וְאִם לֹא - אָסוּר לְטַלְטֵלוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא נוֹלָד. מִי שֶׁהָיָה לוֹ דָּקָר [יחד] נְעוּץ [בקרע] מִבְּעֶרֶב יוֹם טוֹב, וְנִתְקַן [עקרין] בְּיוֹם טוֹב וְהָעֵלָה עֶפֶר - אִם הָיָה אוֹתוֹ עֶפֶר תָּחִת [רין], הָרִי זֶה מְכַסֶּה בּוֹ

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - שבת קודש י"ט תמוז - ספר זמנים - הלכות שביתת יום טוב קסז

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

דם של שחיטה] ומטלטלו; אבל אם העלה גוש עפר, לא ימרט, מפני שהוא דרכו [למרוט ביד], ונמצא תולש ביום טוב.¹

ז) שזה שינוי מדרך הגזיזה באופן הרגיל שגוזזים על ידי כלי, והתירו כך משום שמחת יום-טוב שיוכל לשחוט ולאכול - שאם ישחט בלי להוריד את הצמר, השחיטה יכולה להיפסל. ח) כדי שייראה שתולש רק לצורך שחיטה ולא בשביל שימוש בצמר. ט) ואין היתר לעשות זאת, כי היה יכול לעשות זאת בערב החג.

ד. המפשיט עור בהמה ביום טוב, לא ימלחנו - שזה עבוד הוא, ונמצא עושה מלאכה שלא לצורך אכילה. אבל נותנו לפני בית הדריסה [=מקום שרבים צועדים בו], כדי שיזדרסו עליו² ולא יפסדו; ולא התירו דבר זה אלא מפני שמחת יום טוב, כדי שלא ימנע מלשחט. ומתיר למלח בשר לצלי³ על גבי העור⁴, ומערימין [=מתחכמים] בדבר זה; כיצד? מולח מעט בשר מכאן ומעט מכאן, עד שימלח העור בלוי.

י) וזוהי אחת מהמלאכות האסורות. יא) ובדרך זו לא ניכר כל-כך שכוונתו לחייון העור. יב) שהדריסה משמרת את העור. יג) שהיא מליחה מועטה, כדלהלן הלכה ה'. יד) אף שעל-ידי-זה ימלח גם העור קצת.

ה. במה דברים אמורים? במולח לצלי שאינו צריך מלח הרבה; אבל לקדרה [=לבישול], אסור למלח על העור. וכן אין מולחין את החלב, ואין מתפסקין בהן, ואין שוטחין אותן ברוח על גבי יתדות [=פעולות לשמירת החלבין] - מפני שאינן ראויין לאכילה⁵.

טו) וכל מטרת המליחה היא לשם עיבוד ואסור.

ו. המפשיט את בהמה, לא ירגיל ביום טוב. כיצד הוא המרגיל? זה שיוציא כל הבשר מרגל אחת, כדי שיוציא כל העור שלם ולא יקרע; מפני שטורח בהפשט זה טרח גדול, ואין בו צורך למועד. וכן אסור לעשות בית יד [=כעין ידית] בפשר; והוא, שיעשה בסבין - שלא יעשה בדרך שהוא עושה בחל. ומתיר לעשות סימן [=חיתוך המהווה היכר] בפשר.

ז. מולגין [=שורין בחמים] את הראש ואת הרגלים, ומהבהבין [=חורכים] אותן באור⁶; אבל אין טופלין [=מורחים] אותן בחרשית⁷ ולא באדמה [=תומרים

~ שבת קודש י"ט תמוז ~

פרק ג

המלאכות המותרות, ומה שאסור בהן.

א. מי שהיה לו עפר מוכן [מערב החג], או אפר שמתר לטלטלו - הרי זה שוחט חיה ועוף, ומכסה דמם⁸. ואם אין לו עפר מוכן או אפר הראוי - הרי זה לא ישחט; ואם עבר ושחט, לא יכסה דמם עד הערב [=צאת החג]. וכן בריה שהיה ספק אם חיה היא אם בהמה⁹, אין שוחטין אותה ביום טוב; ואם שחט - לא יכסה דמו עד לערב, אפילו היה לו עפר מוכן או אפר, שמא יאמר הרואה: חיה ודאית היא, ולפיכך פסה דמו ביום טוב, ויבוא הרואה להתיר חלבו [=שומן האסור באכילה]¹⁰.

א) אך בהמה מותר לשחטה בכל מצב, מכיוון שאין חיוב לכסות את דמה. ב) בהמה זו נקראת 'כוי' בלשון התלמוד, וצריך לכסות את דמה מספק. ג) שהרואה עלול לחשוב שכיסה את הדם מכיוון שזוהי ודאי חיה, כי בבהמה אין חיוב של כיסוי הדם, ויבוא לאכול את החלב שלה כי חלב חיה מותר (בשונה מבהמה), ובאמת אסור לאוכלו מצד הספק שיתכן שהיא בהמה.

ב. וכן השוחט חיה ועוף מערב יום טוב, לא יכסה דמם ביום טוב. שחט בהמה חיה ועוף ביום טוב ונתערב דמם, לא יכסה אותן עד לערב¹¹; ואם היה לו עפר מוכן או אפר, ויכול לכסות הפל בדקירה [=שפיכה] אחת - הרי זה יכסהו¹².

ד) אפילו בעפר המוכן, כי היה צריך לכסות בערב יום טוב. ה) מכיוון שמעורב בדם הזה דם בהמה שאותו אסור לכסות בחג, מצד זה שאין לטרוח בחג בדברים שאינם לצורך. ו) כי אז וודאי מכסה באותו זמן את דם החיה או העוף.

ג. השוחט בהמה ביום טוב, מתיר לו לתלש צמר למקום הסבין [=שיוכל לשחוט] בידו [שהוא שינוי מצורת הגזיזה הרגילה]¹³ - ובלבד שלא יזיזנו ממקומו [=יסיר הצמר] אלא ישאר שם מסבך בשאר צמר הצוארי; אבל בעוף

קסח שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - שבת קודש י"ט תמוז - ספר זמנים - הלכות שביתת יום טוב

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

שְׂרַפְכוּ מֵאֵשׁ. אֲבָל לְגִבֹּל [=לערבב] טַיִט בְּיוֹם טוֹב,
השגת הראב"ד
אָסוּר; וּמִתֵּר • לְגִבֹּל אֶת
ומותר . . . התנור א"א כבר כתבנו
בהלכות שבת (פ"ח ה"ז) שכל זה
שבוש.
הָאֶפְרוֹ, לְסַתֵּם בּוֹ פִּי
הַתְּנֹר.

כד) ישבר גג התנור, שעליו מונח הלחם הנאפה, ויפול
הלחם לתוך האש הבוררת מתחתיו וישרף. (כה) כלומר,
משטחים את הגחלים והלהבות כדי שלא יגיעו לגובה
הלחם וישרפו אותו. (כו) כי גיבול האפר אינו ניכר ואינו
נחשב.

י.א. תְּנֹר וְכִירִים חֲדָשִׁים - אֵין סָכִין אוֹתָן בְּשִׁמּוֹן
בְּיוֹם טוֹבִי, וְאֵין שְׂטִין [=משפשים]
אוֹתָן בְּמִטְלִית.
וְאֵין מְפִיגִין [=מקרים] אוֹתָן בְּצוּנָה כְּדִי לְחַסְמָן
[לחזקם] כח; וְאֵם בְּשִׁבִּיל לְאָפוֹת בְּהֵן ט, מִתֵּר. אֵין
מְלַבְּנִין אֶת הָאֶבְנִים [באש] לְצִלוֹת אוֹ לְאָפוֹת עֲלֵיהֶן,
מִפְּנֵי שֶׁמַּחְסָמָן. וּמִסִּיקִין וְאֹפִין בְּפוּרְנֵי, וּמַחְמִין
חֲמִין בְּאַנְטִיכִי [=מיחם גדול].

כז) בזמנו הייתה הדרך למרוח שמן על התנורים החדשים
כדי לשמור על מראיתם הנקייה והחדשה. (כח) כי הציון
הבא אחרי החימום, מחזק את הכלי. (כט) שבמקרה כזה
היו צריכים לקרר את התנור כדי שיוכלו לאפות בו מבלי
שהלחם יישרף.

י.ב. אֵין עוֹשִׂין גְּבִינָה בְּיוֹם טוֹב - שְׂאֵם גֶּבֶן מֵעֶרֶב
יוֹם טוֹב, אֵין בָּזָה חֶסְרוֹן טַעַם. אֲבָל דְּבִין [=כותשים]
אֶת הַתְּבִלִּין בְּדֶרֶךְ - שְׂאֵם יְדוֹף אוֹתָם מִבְּעֶרֶב, יְפוג
טַעֲמָן. אֲבָל מֶלַח - אֵינוֹ נִדוֹף בְּיוֹם טוֹב אֲלָא אִם
כֵּן הָטָה הַמִּכְתָּשׁ אוֹ שִׂידוֹק בְּקַעְרָה וְכִיּוּצָא בֵּה, כְּדִי
שִׂישְׁנָה; שְׂאֵם שֶׁחַק הַמֶּלַח מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב, לֹא יְפוג
טַעֲמוֹ. וְאֵין שׁוֹחֲקִין אֶת הַפֶּלְפִּלִין בְּרַחֲמִים שְׁלֵהֵן,
אֲלָא דֶּךְ אוֹתָן בְּמִדּוּכָה כָּכָל הַתְּבִלִּין.

ל) מפני שנראה כמעשה חול ואין זה מכבוד החג.

י.ג. אֵין פּוֹתְשִׁין אֶת הָרִיפּוֹת [=גרגרי תבואה] בְּמִכְתָּשֶׁת
גְּדוֹלָה; אֲבָל כּוֹתְשִׁין
בְּמִכְתָּשֶׁת קְטָנָה, שְׂזָה
הוא השנוי שלה.
וּבִרְאָן • יִשְׂרָאֵל, אֲפִלוּ
בְּקִטְנָה אָסוּר;
שֶׁהַתְּבוּאָה שְׁלֵהֶן, טוֹבָה
בְּקִטְנָה ואין בה שינוי.

מסירי שער^ח, וְאֵין גּוֹזְזִין אוֹתָן בְּמִסְפְּרֵים יט. וְכֵן אֵין
גּוֹזְזִין אֶת הָיֶרֶק, בְּתַסְפֶּרֶת [=מספריים] שְׁלוֹ; אֲבָל
מִתְקַנִּין אֶת הָאֶבֶל שִׁישׁ בּוֹ קוֹצִים, כְּגוֹן קֶנֶרֶס
[=ארטישוק] וְעֶבְכִיּוֹת [=פרי דומה לקנרס]², בְּתַסְפֶּרֶת כֹּא.

טז) כדי להסיר מהם את השיער. יז) חומר שעושים ממנו
כלי חרס. יח) מפני שזה נראה כעיבוד. יט) שנראה
כאילו עושה את זה לצורך השימוש בשיער. כ) מיני
צמחים שיש בהם קוצים, והם ראויים למאכל. כא) מכיוון
שהוא צורך אוכל נפש.

ח. מִתֵּר • לְלוֹשׁ עֶסָה
גְּדוֹלָה בְּיוֹם טוֹב. וְהִלָּשׁ
עֶסָה מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב,
אֵין מְפָרִישׁ מִמֶּנָּה חֲלָה
בְּיוֹם טוֹבִי; וְאֵם לָשָׂה
בְּיוֹם טוֹב, מְפָרִישׁ מִמֶּנָּה

חלה ונותנה לפה. וְאֵם הִיתָה עֶסָה טְמֵאָה, אוֹ
שֶׁנִּטְמָאת הַחֲלָה [-החלק שהופרש] - לֹא יִבְשֹׁל אֶת
הַחֲלָה; שְׂאֵין מְבַשְּׁלִין בְּיוֹם טוֹב אֲלָא לְאֹכֵל, וְזוֹ
לְשִׁרְפָה עוֹמֶדֶת יי. וְכֵן אֵין שׁוֹרְפִין אוֹתָהּ בְּיוֹם טוֹב,
שְׂאֵין שׁוֹרְפִין קְדָשִׁים שֶׁנִּטְמָאוּ בְּיוֹם טוֹב - שֶׁשֹּׁרְפֶת
קְדָשִׁים שֶׁנִּטְמָאוּ מִצֹּת עֲשָׂה, שֶׁנֶּאֱמַר⁸: "בָּאֵשׁ
יִשְׂרָף", וְעֲשִׂית מְלָאכָה שְׂאִינָה לְצִרְךָ אֲכִילָה
וְכִיּוּצָא בֵּה, עֲשָׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה, וְאֵין עֲשָׂה דִּוְחָה אֶת
לֹא תַעֲשֶׂה וְעֲשָׂה.

כב) כי הרי אפשר לעשות זאת בערב יום-טוב. כג) כי כך
הוא הדין, לשרוף את ההפרשה אם נטמאה.

ט. פִּיעֵד יַעֲשֶׂה בֵּה? יִנִּיחָה עַד הָעֶרֶב [-צאת החג],
וְיִשְׂרָף אוֹתָהּ. הִיָּה יוֹם טוֹב שֶׁל פֶּסַח, שְׂאֵם יִנִּיחָה
תַּחְמִין - לֹא יִפְרִישׁ אֶת הַחֲלָה בָּצֵק, אֲלָא יֵאָפֶה
אֶת כָּל הָעֶסָה הַטְּמֵאָה, וְאַחֵר כֵּךְ יִפְרִישׁ הַחֲלָה
לָחֶם.

י. אֵין אוֹפִין בְּפוּרְנֵי [=תנור חרס] חֲדָשָׁה - גְּזֵרָה שְׂמָא
תַּפְּחַת וְתַפְסִיד הַלָּחֶם יי, וְיִמְנַע מִשְׁמַחַת יוֹם טוֹב.
אֵין גּוֹרְפִין [אפר מ] תְּנֹר וְכִירִים, אֲבָל מְכַבְּשִׁין [=ממרחים]
אֶת הָאֶפֶר שֶׁבִּהֵן כח; וְאֵם אִי אֲפָשֶׁר לְאָפוֹת בּוֹ אוֹ
לְצִלוֹת בּוֹ אֲלָא אִם כֵּן גֵּרָף, מִתֵּר. וְסוֹתְמִין פִּי
הַתְּנֹר בְּטַיִט וְרָפֵשׁ [=ברץ] שֶׁבְּסִבִּיבוֹת הַנֶּהָר - וְהוּא,

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - שבת קודש י"ט תמוז - ספר זמנים - הלכות שביתת יום טוב קסט

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

בכלי. (לה) מכיוון שבדרך כלל משתמשים בכלים אלו בשביל כמות רבה, ונראה כאילו עובד לצורך מחר, בשביל אחרי החג.

היא; ואם כותשין אותה מערב יום טוב, אין בקד הקפסד.

השגת הראב"ד

הקמח . . מרקדן א"א אני אומר שהלכה כרבי יהודה בן בתירא ורב פפיאס שאמרו (ביצה כט) שונין ואם נפל בו צרור או קיסם אסור ואם שנה מותר.

יד. הקמח • אף על

פי שרקדו [=נפחה] מערב

יום טוב והסיר ממנו

הסבין - אין מרקדן

אותו פעם שניה ביום טוב, אלא אם כן נפל בתוכו

צרור [=רגב אדמה] או קיסם [=נסורת עץ] וכיוצא בהן לא.

ואם שנה, מותר, כגון שרקד מאחורי הנפה או

שרקד על גבי השלחן, וכיוצא בשנוי זה.

(לא) שאז אין כוונתו לנפות כדי להשביח את הקמח, אלא

רק כדי להסיר את מה שנפל בו. (לב) בשונה מהרגיל

שמנפים לתוך כלי או תיבה.

טו. מוללין מלילות [=מקלפים שבלים ביד] ומפרקין

קטניות לג ביום טוב, ומנפח [=נושף אור ובורר] על יד על

יד [=מעט מעט] בכל פחו ואוכל - ואפלו בקנון יד או

בתמחוי [=קערה גדולה], אבל לא בנפה ולא בכברה לה.

וכן הבורר קטניות ביום טוב - בורר פדרכו בחיקו

ובתמחוי, אבל לא בנפה ולא בטבלא [=לוח, שדרך לברור

בן] ולא בכברה.

(ג) מפרקים ומפוררים את השרביטים לצורך שימוש

בורעים שלהם. (ד) כלי שראשו אחד רחב, ותחתיתו צרה

כמין מרזב, ושמים את הקטניות בראשו הרחב ועל ידי

הנענוע האוכל מתגלגל ויורד דרך המרזב, והפסולת נשארת

טז. במה דברים אמורים? כשהאכל מרבה על

הפסלת לו; אבל אם היתה הפסלת מרבה על האכל,

בורר את האכל ומניח [-משאיר] את הפסלת. ואם היתה

טרח בבירית הפסלת מן האכל יתר מטרח בבירית

האכל מן הפסלת - אף על פי שהאכל מרבה, בורר

את האכל ומניח את הפסלת.

(לו) שאז טוב יותר לברור את הפסולת, שזוהי טרחה מועטה

יותר.

יז. אין מסננין את החרדל במסננת שלו,

מפני שגראה בבורר לו; אבל נותנין ביצה במסננת

של חרדל, והוא מסתנן מאליו. ואם היתה

המשמרת [=מסננת] תלויה, מותר לתן לה יין ביום

טוב; אבל לא יתלה בתחלה [ביו"ט], שלא יעשה

כדרך שהוא עושה בחל. ומערים ותולה את

המשמרת לתלות בה רמונים, ותולה בה רמונים;

ואחר כך נותן לתוכה שמרים.

(לז) למרות שאין זו ברירה ממש, שהרי גם הפסולת של

החרדל ראויה לאכילה.

המשך ביאור למסכת חולין ליום שני עמ' א

10 ומעורבבים זה בזה, אם אין אנו נזהרים לצאת כל עשב לבד, הרי
11 אין אנו ניכרים זה מזה, על אחת כמה וכמה שמוטל עלינו לצאת
12 בנפרד, כל אחד רחוק מחבירו, מיד כל אחד ואחד יצא למינו,
13 שנאמר (שם א יב) 'ותוצא הארץ דשא עשב מזריע זרע למינהו'.
14 וכשאייר כן, פתח שר העולם ואמר 'הי כבוד ה' לעולם, ישמח
15 ה' במעשיו', לפי שכבודו של ה' מתרבה כאשר כולם זהירים
16 במצותיו, ולכן ישמח ה' במעשיו.
17 הגמרא מביאה ספק בהלכות בלאים: כענין - הסתפק רבינא, אדם
18 שהרביב שני דשאים זה על גב זה,

1 מזריע זרע, עץ פרי עשה פרי למינו', ונצטוו בכך האילנות לצאת
2 כל אחד בפני עצמו, אמנם הדשאים המזוכרים בתחילת הפסוק
3 לא הצטוו על כך, ומכל מקום נשארו דשאים קל וחומר בעצמן, וכך
4 אמרו, אם רצונו של הקדוש ברוך הוא בערבוביא, למה אסר
5 'למינהו' אילנות. ועוד, יש לנו ללמוד קל וחומר, ומה אילנות
6 שאין דרכן לצאת בערבוביא - שהרי הם גדולים וענפיהם מרובים,
7 ואינם ראויים לגדול אלא כשהם מפוזרים, אף על פי כן אסר להם
8 הקדוש ברוך הוא שיצאו 'למינהו', כדי שיהא כל אחד ניכר
9 לעצמו, אנו הדשאים, שרבים אנו, ודרכנו לצאת סמוכים

שיעורי רמב"ם - ספר המצוות

~ יום ראשון י"ג תמוז ~

מצות עשה קלה.

מצות לא תעשה רבו. מצות עשה קלמ.

המצוה הקל"ח — הצווי שנצטוינו שיחזרו כל-הקרעות המכורים בשנה זו — לבעליהם, ויצאו מתחת ידי הקונים, בלי דמים. והוא אמרו יתעלה: "ובכל ארץ ארצותכם גאלה תתנו לארץ" (ויקרא כה, כד). ובאר לנו, שגאלה זו תהיה בשנה זו ואמר: "בשנת היובל הזאת תשבו איש אל-אחוזתו" (שם, יג). וכבר עסק הפתוב בדיני מצוה זו ובאר איך יהיה דין המוכר עם הקונה, אם הוא רוצה לפדות את-אדמתו המכורה קדם שתחול שנת היובל. ובאר גם-כן שדין זה מיוחד לקרקעות שהן מחוץ לחומת הערים, ושהחצרות והבתים הבנויים בפרים — כיון שלא נבנו מבפנים לחומה, הרי דינם כדיון השדות והגנות. והם בתי החצרים שעליהם אמר הפתוב: "על-שדה הארץ יחשב גאלה תהיה-לו וביביל יצא" (שם, לא) וכבר נתבאר דיני מצוה זו בערכים (ערכין כט:). וגם היא אינה נוהגת אלא בארץ ישראל ובזמן שהיובל נוהג.

המצוה הרכ"ז — האזהרה שהזהרנו מלמכור אדמותינו בארץ כנען לצמיתות, והוא אמרו: "והארץ לא תמכר לצמיתת" (שם, כג). וכבר נתבאר דיני מצוה זו בסוף ערכין (כט, ואילך).

המצוה הקל"ט — הצווי שנצטוינו שתהא פדית הקננים המכורים מבפנים לחומת עיר, עד לסוף שנה אחת בלבד, ואחרי השנה יתקמו בידי הקונה ולא יצאו ביובל, והוא אמרו יתעלה: "ואיש כי ימכר בית-מושב עיר חומה וגו'" (שם, כט), ומצוה זו היא דין בתי ערי חומה. וכבר נתבאר דיני מצוה זו במסכת ערכים (לא:). והיא אינה נוהגת אלא בארץ.

~ יום שני י"ד תמוז ~

מצות לא תעשה קסט. קע.

מצות עשה קפג.

מצות לא תעשה רכה. מצות עשה כ.

המצוה הקס"ט — האזהרה שהזהר כל-שכט לוי מלקחת חלק בארץ ישראל (שנחלקה לשאר השבטים), והוא אמרו יתעלה: "לא-יהיה לפנהנים הלזים כל-שכט לוי חלק ונחלה" (דברים יח, א).

המצוה המשלימה מאה ושבעים — האזהרה שהזהר עוד כל-שכט לוי מלקחת חלק בבזה שבזוים בשעת כבוש ארץ ישראל. והוא אמרו יתעלה: "לא-יהיה לפנהנים הלזים כל-שכט לוי חלק ונחלה". ולשון ספרי (פרשת שופטים שם): "חלק בבזה, ונחלה בארץ". אפשר לך להקשות עלי ולומר: למה מניח שני עננים אלו שתי מצות, והם: האזהרה מלקחת חלק בארץ והאזהרה מלקחת חלק בבזה, והלא הם בלאו אחד והרי זה לאו שבכללות שהקדמת (כתבת בהקדמה — לעיל הכלל התשיעי) שהוא נמנה לאו אחד? דע שפבר נתחלק לאו זה ואמר: "ונחלה לא-יהיה-לו" (שם, ב), והרי הם שני לאוין בשני שמות, האחד מהם: "לא-יהיה לפנהנים הלזים חלק ונחלה" והוא האזהרה מלקחת חלק בבזה הארץ (ונלמדת מהמילה "חלק" שבפסוק), והשני: "ונחלה לא-יהיה-לו", האזהרה מלקחת חלק בארץ. וכבר נכלל הלאו על שני עננים אלו עצמם בפנהנים, והוא אמרו יתעלה לאהרן: "בארצם לא תנחל ונחלק לא-יהיה לך בתוכם" (במדבר יח, ב), וכא הפירוש (ספרי פרשת קרח שם): "בארצם לא תנחל" — בשעת חלוק הארץ: "ונחלק לא-יהיה לך בתוכם" — בבזה. ואולי תחשוב ששני הלאוין האלה הנזכרים בפנהנים שתי מצות ולפיכך ראוי למנותם (בכהנים בפני-עצמם, ובשאר שבט לוי בפני-עצמם) — דע שפיון שהלאו בא באופן כללי: "כל-שכט לוי", הרי נכנסו הפנהנים בכלל ואמנם כפלו בפנהנים לחזוק (ליתר תוקף) וכן כל-הדומה לזה מן-הכלל והפטר אינו נכלל אלא לחזוק או להשלמת הדין, כיון שלא השג הדין בשלמות מן-הלאו האחד. ואלו מנינו אמרו לאהרן: "בארצם לא תנחל ונחלק לא-יהיה לך בתוכם" נוסף על אמרו: "לא-יהיה לפנהנים הלזים" וגו', כי אז נצטרף למנות לפי ההקש הזה (השוואה זו) בעצמו אסור הגרושה והחללה והזונה על כהן גדול שלשה לאוין נוסף על שלשה הלאוין שבאו בכל-כהן בכלל, בין גדול בין הדיוט. ואם יאמר האומר: שפך באמת צריך למנות, נאמר לו: שבהכרח יהיה כהן גדול בגרושה חייב שתיים: אחת משום שהוא כהן והגרושה אסורה לו, והשנייה: משום שהוא כהן גדול והיא אסורה עליו עוד בלאו אחר — וכבר נתבאר בגמרא קדושין (עו). שאינו חייב אלא אחת. נמצא שהלאו הפללי בלבד הוא שנמנה וכל-לאו אחר שיבוא באותו ענין בפרטות אינו אלא ללמד אינה דין, או להשלמת הענין, כדרך שבארנו במצוה קס"א קס"ה ממצות אלו. ומן-הסוג הזה בעצמו (דוגמה נוספת מסוג זה) האזהרה שהזהיר את-הפנהנים שלא-יקרחו

חלק וחלק. אבל אמרו על המזבח "מזבח אדמה תעשה-לי" (שמות כ, כא), שאפשר לחשב על פסוק זה, שהוא מצוה בפני עצמה מלבד מצות מקדש — הרי ענינו כמו שאבאר לך: פשטה דקרא הרי הוא מדבר בשעת החרב הבמות, שהיה מתר לנו בזמן ההוא לעשות מזבח אדמה בכל-מקום ולהקריב עליו; וכבר אמרו עליהם השלום שענין הדבור הוא, שהוא צוה לבנות מזבח מחבר בארץ, ושלל יהא משלשל כמו שהיה במדבר, והוא אמרם במכלתא דרבי ישמעאל בפרוש פסוק זה: "כשתכנס לארץ עשה לי מזבח המחבר באדמה". כיון שהדבר כך — הרי הוא צווי נוהג לדורות והרי הוא מחלקי המקדש, רצוני לומר: שיכנה מזבח מן-האבנים דוקא. ובמכלתא (יתרו פרשה יא) אמרו בפרוש אמרו יתעלה: "ואם-מזבח אבנים תעשה-לי" אמרו: "רבי ישמעאל אומר: כל-אם" ואם שבתורה רשות, חוץ משלשה — אחד מהם: ואם-מזבח אבנים תעשה-לי". אמרו: "ואם מזבח אבנים" — חובה. אהא אומר חובה, או אינו אלא רשות? תלמוד לומר: "אבנים שלמות תבנה את-מזבח ה' אלהיך" (דברים כו, ו), וכבר נתבאר דיני מצוה זו בכללם, כלומר בגין המקדש ותארו וחלוקו (חלוקות החצר, הקדש וקדש הקדשים וכו'). ובגין המזבח ומשפטי, במסכתא שהבירה לשם כך, היא מסכת מדות. וכן נתבאר תאר המנורה והשלחן ומזבח הזהב ומקום הנחתם בהיכל בגמרא מנחות (כח, צו ואילך) ויקרא (לג).

~ יום שלישי ט"ו תמוז ~

מצות לא תעשה עמ. פ.

המצוה הע"ט — האזהרה שהזהרנו מלבנות מזבח מאבנים שנגע בהן ברוץ, והוא אמרו יתעלה: "לא-תבנה אתהן גזית כי חרפך הנפת עליה ותחללה" (שמות כ, כב), ואם בנה מהן מזבח — הרי הוא פסול ואין מקריבים עליו. וכבר נתבאר דיני מצוה זו בפרק ג' ממדות (משנה ד).

המצוה המשלימה שמינים — האזהרה שהזהרנו מלעלות למזבח במעלות, כדי שלא יפסע פסיעות גסות בשעת עליתו, אלא ילך עקב בצד גדל, והוא אמרו יתעלה: "לא-תעלה במעלת על-מזבחי וגו'" (שם, כג). ולשון המכלתא (סוף פרשת יתרו): "מה-תלמוד לומר: 'אשר לא-תגלה ערותך עליו'?" שפשעולה למזבח לא יהא פוסע פסיעה גסה, אלא מהלך עקב בצד גדל. וכבר נתבאר צורת הפסע ואיך בנינו בפרק ג' ממדות (משנה א). וכל-הפוסע פסיעה גסה על המזבח עד שתגלה ערותו עליו — לוקה.

קרה בראשם ופאת זקנם לא יגלחו ובבשרם לא ישרטו שרש (ויקרא כא, ה), ושלשה לאוין אלו בעצמם כבר קדמו לכל-ישראל בכלל ואמר: "לא תקפו פאת ראשכם ולא תשחית" (שם יט, כז), "ולא-תשימו קרחה בין עיניכם למת" (דברים יד, א) "ושרט לנפש לא תתנו בבשרכם" (ויקרא יט, כח), ונכפלו בכהנים להשלמת הדין בלבד, כמו שנתבאר בסוף מכות (כ): כשנתבארו דיני שלש המצוות האלה; ואלו היו לאוין מיוחדים בכהנים ולא היו להשלמת דין אלא היו מצות נפרדות, כי אז היה הכהן חזב על כל-מעשה מהם שתי מלקיות: משום שהוא ישראלי ומשום שהוא כהן — ואין הדבר כן, אלא מלקיות אחת בלבד כשאר ישראל, כמו שנתבאר במקומו. והבן כלל זה ודעהו.

המצוה הקפ"ג — הצווי שנגצינו לתן ערים ללוים לדור בהן, כיון שאין להם חלק בארץ, והוא אמרו יתעלה: "ונתנו ללוים וגו' ערים לשבת" (במדבר לה, ב). וגם ערים אלו, כלומר: ערי הלוים, הן ערי מקלט (שההורג נפש בשגגה מוגן שם מפני נקמתו של גואל הדם) וקולטות בתנאים המיוחדים להן, כמו שנתבאר במכות (ו).

המצוה הרכ"ח — האזהרה שהזהרנו מלמכור מגרשי הלוים והוא אמרו: "ושדה מגרש עריהם לא ימכר" (ויקרא כה, לד). ואהא יודע לשון התורה (במדבר לה, ביה) שנותנים ללוים ערים ומגרש ושדה מגרש, כלומר: אלה אמה מגרש ואלפים אמה חוצה להם לשדות וכרמים, כמו שנתבאר במסכת סוטה (כוז), ובאה האזהרה ללוים מלשנות את-הגבולות האלה לכל יעשו את-העיר ומגרש ולא המגרש עיר, ולא השדה מגרש ולא המגרש שדה, והוא אמרו: "לא ימכר". בא בקבלה שענינו: לא ישנה. וכבר נתבאר דיני מצוה זו בסוף ערכין (לג).

המצוה המשלימה עשרים — הצווי שנגצינו לבנות [לעשות] בית-הבחירה לעבודה שבו תהיה ההקדשה והקדשת האש תמיד (שתוקד על המזבח), ואליו תהיה התליכה ובו תהיה החגיגה והעליה להגל וההתקבצות בכל-שנה, כמו שיתבאר, והוא אמרו יתעלה: "ועשו לי מקדש" (שמות כה, ח). ולשון ספרי (דברים יב, י): "שלש מצות נצטוו ישראל בשעת בניסתם לארץ: למנות להם מלך ולבנות להם בית הבחירה, ולהכרית זרעו של עמלק". הנה נתבאר לך, שבגין בית הבחירה מצוה בפני עצמה. וכבר בארנו (לעיל כלל יב) שהכללות הזאת (ששמה "מקדש") כוללת פריטים, ושהמנורה והשלחן והמזבח ווילתם כלם מחלקי המקדש והכל נקרא "מקדש", וכבר נתיחד צווי לכל-

נתבארו כל-דיני מצוה זו בפרק א' מפרסכת תמיד ובמפרסכת מדות.

המצוה הס"ז — האזהרה שהזהרנו מלהשביט שמירת-המקדש ולסב בו תמיד כל-לילה, והוא אמרו: "ושמרתם את משמרת הקדש" (שם) וכבר בארנו במצוה כ"ב ממצות עשה, ששמירת המקדש והסבוב בו מצות עשה; וכך נבאר כאן, שבטול דבר זה — מצות לא-תעשה, ולשון המכללתא: "ושמרתם את-משמרת אהל מועד" (שם, ד), אין לי אלא בעשה, ומניין בלא-תעשה? — תלמוד לומר: "ושמרתם את משמרת הקדש" (שם, ה), וכבר נתבארו דיני מצוה זו בריש תמיד ומדות.

המצוה הל"ה — הצווי שצונו שיהא לנו שמן עשוי כפי התאור המיוחד (שמות ל, כב-כד) מוכן למשח בו כל-כהן גדול שיתמנה, כמו שאמר: "והכהן הגדול מאחיו אשר יוצק על-ראשו שמן המשחה" (ויקרא כא, י), וכן מושחים בו מקצת המלכים (כלומר, רק מלכי בית דוד), כמו שיתבאר בהלכות מצוה זו. וכבר נמשח בו המשכן וכל-כליו; אבל אין מושחים בו את-הפלים לדורות, לפי שפרוש אמרו בספרי (במדבר ז, א), שבמשחתם של אלו — כלומר כלי המשכן — הקדשו כל-הפלים לעתיד לבוא, אמר יתעלה: "שמן משחת-קדש יהיה זה לי לדתתיכם" (שמות ל, לא). וכבר נתבארו דיני מצוה זו בריש פרתות (ה).

המצוה הפ"ג — האזהרה שהזהרנו מלעשות שמן כשמן המשחה, והוא אמרו יתעלה: "ובמתכנתו לא תעשו כמהו" (שם, לב) והעובר על לאו זה, אם הוא מזיד — חייב פרת, כמו שבאר בפרט: "איש אשר יקח כמהו וכו'" (שם, לג). ואם הוא שוגג — חייב חטאת קבועה. וכבר נתבארו דיני מצוה זו בפרק א' מפרתות (ה).

המצוה הפ"ד — האזהרה שהזהרנו מלמשח בשמן המשחה שעשה משה וזילת כהנים גדולים ומלכים בלבד, והוא אמרו יתעלה: "על-בשר אדם לא ייסק" (שם, לב). וברור, שהנמשח בו במזיד — חייב פרת, אמר: "ואשר יתן ממנו על-זר ונקרת" (שם); ואם הוא שוגג — חייב חטאת קבועה. וכבר נתבארו גם דיני מצוה זו בריש פרתות (ה).

~ יום שישי י"ח תמוז ~

מצות לא תעשה פה. פב.

מצות עשה לד. מצות לא תעשה פו.

המצוה הפ"ה — האזהרה שהזהרנו מלעשות מגמר (בשמים של עשן) במתכנת (כדוגמת) הקטרת, כלומר:

~ יום רביעי ט"ז תמוז ~

מצות עשה כא.

המצוה הכ"א — הצווי שצונו ליראה מן המקדש הנה מאד מאד, עד שנקבע לו בלבנו מקום היראה והפחד — וזו היא מוצאת מקדש, והוא אמרו יתעלה: "ומקדשי תיראו" (ויקרא יט, ל). והגדרת יראה זו כמו שהזכירו בספרא (קדושים): "איזה הוא מוצא? לא יבנס להר הבית במקלו ובמנעלו ובאפנדתו (בגד שלובש אדם על גופו כדי שישפוג הזיעה, ואין דרך ללבושו בלי מלבוש עליו) ובאבק שעל רגליו ולא יעשנו קפנדריא (מעבר, לקצר הדרך), ויריקה מקל-נחמר" (— ודאי שאסור). וכבר נתבאר בכמה מקומות בתלמוד, שאסור בהחלט לשבת בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד; וכל-זה לפי שאמר יתעלה: "ומקדשי תיראו" וזו חובה לעולם, אפלו בזמן הנה שהוא חרב בעונותינו שרבו. ולשון ספרא (שם): "אין לי אלא בזמן שבית המקדש קיים, בזמן שאין בית המקדש מניין? תלמוד לומר: את-שבתתי תשמרו ומקדשי תיראו — מה-שמירת שבת לעולם, אף מוצא מקדש לעולם". ושם אמרו עוד: "לא מן-המקדש אתה ירא, אלא ממי שפקד על המקדש".

~ יום חמישי י"ז תמוז ~

מצות עשה כב. מצות לא תעשה סז.

מצות עשה לה.

מצות לא תעשה פג. פד.

המצוה הכ"ב — הצווי שצונו לשמר את-המקדש ללכת סביבו תמיד בכל-לילה במשך כל-הלילה כדי לכבדו, ולרוממו ולגדלו, והוא אמרו יתעלה לאהרן: "ואתה ובניך אתם לפני אהל העדת" (במדבר יח, ב), כלומר: אתם תהיו לפניו תמיד. וכבר נכפל צווי זה בלשון אחר, והוא אמרו: "ושמרתם את-משמרת אהל מועד" (שם, ד). ולשון ספרי (פרשת קרח שם): "אתה ובניך אתם לפני אהל העדת — הנהנים מבפנים והלויים מבחוץ", כלומר: לשמירה ולהליכה סביבו. ובמכללתא אמרו בלשון הנה: "ושמרתם את-משמרת אהל מועד — אין לי אלא בעשה, מניין בלא-תעשה? תלמוד לומר: ושמרתם את משמרת הקדש" (שם, ה) הנה נתבאר לך ששמירתו — מצות עשה. ושם אמרו: "גדלה למקדש שיש עליה שומרים. לא דומה פלטורין (היכל המלך) שיש עליה שומרים לפלטורין שאין עליה שומרים". וידוע שפלטורין — שם ההיכל רצונו לומר: שמגדלת ההיכל ורוממותו, שיהיו שומרים קבועים עליו. וכבר

~ שבת קודש י"ט תמוז ~

מצות עשה כג.

מצות לא תעשה עב. מצות עשה לב. לו.

המצוה הכ"ג — הצווי שגצטויט הלויס בלבד, לעבד במקדש בעבודות ידועות, כגון: נעילת שערים (ופתיחתן), ואמירת השיר בַּעַת הַקֶּרֶבֶן (קרבות מסוימים), והוא אָמַר: "וְעָבַד הַלֵּוִי הוּא אֶת-עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד" (במדבר יח, כג). ולשון ספרי (שם): "שומע אני אם רצה — יעבד; ואם לא רצה — לא יעבד, תלמוד לומר: וְעָבַד הַלֵּוִי הוּא — על-פֶּרְחוֹ", כלומר: שָׁזָה חֻכָּה עָלָיו וּמִצְוָה מְשַׁלֶּת עָלָיו בְּהִכָּרְתָּ. ויִּכְבֵּר נִתְבָּאָר מֵהָיָא עֲבֹדַת הַלֵּוִים הַזֹּאת בְּכִמְהָ מְקוֹמוֹת בְּתַמִּיד (פרק ה' משנה ו'. פרק ו' משנה ז') ומדות (פרק א' משנה א'). וְנִתְבָּאָר גַּם-בֶּן בֶּפֶרֶק ב' מַעֲרָכִים (יא). שָׁאִין אוֹמְרִים שִׁיר אֵלָא הַלֵּוִים ויִּכְבֵּר נִכְפַּל הַצִּוִּי בַּמִּצְוָה זוּ בְּלִשׁוֹן אַחֵר: "וְשִׁירָת בָּשָׂם ה' אֱלֹהֶיךָ כָּל-אַחֲיוֹ הַלֵּוִים" (דברים יח, ז'), וְאָמְרוּ בֶּפֶרֶק ב' מַעֲרָכִים (שם): "אֵיזָהוּ שְׁרוֹת בָּשָׂם ה' הִנֵּי אוֹמֵר: זוּ שִׁירָה".

המצוה הע"ב — האזהרה שהזהירו הלויס מלִּהִתְעַסֵּק בְּשׁוּם עֲבֹדָה מִן-הָעֲבֹדוֹת הַמִּיֻּחָדוֹת לַכֹּהֲנִים, וְהַכֹּהֲנִים — מִלִּהִתְעַסֵּק בְּשׁוּם עֲבֹדָה מִן-הָעֲבֹדוֹת הַמִּיֻּחָדוֹת לַלֵּוִים, לִפִּי שְׁשֵׁטִי הַמְשַׁפְּחוֹת הָאֵלֶּה, כְּלוֹמֵר: הַכֹּהֲנִים וְהַלֵּוִים, לְכָל-מִשְׁפָּחָה מִהֵן עֲבֹדָה מִיֻּחָדָת בַּמִּקְדָּשׁ. לִפְיָךְ בָּאָה הָאֲזָהָרָה מֵאֲתוֹ יִתְעַלֶּה לְשִׁתִּיָּהּ יָחֵד, שְׁלֹא תַעֲבֹד אַחַת בַּעֲבֹדַת הָאַחֲרִית — אֵלָא כָּל-קְבוּצָה כְּמָה שְׁנִצְטֻתָהּ, כְּמוֹ שְׁאָמַר: "אִישׁ אִישׁ עַל-עֲבֹדָתוֹ וְאֶל-מִשְׁאֹ" (במדבר ד, יט) וּלְשׁוֹן הַלֵּאוֹ שָׁבָא בְּהֵן הוּא אָמַר יִתְעַלֶּה עַל הַלֵּוִים: "אִף אֶל-כָּלִי הַקֹּדֶשׁ וְאֶל-הַמִּזְבֵּחַ לֹא יִקְרְבוּ וְלֹא-יָמְתוּ" (שם יח, ג) אַחֲרֵי-כֵן חֲזַר לְדַבֵּר אֶל הַכֹּהֲנִים וְאָמַר: "וְלֹא יָמְתוּ גַם-הֵם גַּם-אַתֶּם" (שם), כְּלוֹמֵר: שְׁגַם-אַתֶּם, כּוֹלֵל אֶתְכֶם הַלֵּאוֹ הַזֶּה. שְׁכֵמוֹ שֶׁהִזְהִירָתִים מִלִּהִתְעַסֵּק בַּעֲבֹדַתְכֶם. וְהִיא: כָּלִי הַמִּקְדָּשׁ וְהַמִּזְבֵּחַ, כִּי אַתֶּם מְזַהְרִים מִלִּהִתְעַסֵּק בַּעֲבֹדַתְכֶם. וּלְשׁוֹן סְפָרִי (פרשת קרח שם): "אֶל-כָּלִי הַקֹּדֶשׁ וְאֶל-הַמִּזְבֵּחַ לֹא יִקְרְבוּ" — אֲזָהָרָה: "וְלֹא יָמְתוּ" — עֲנֵשׁ. אֵין לִי אֵלָא לִוִּים שְׁעֲנוּשִׁין וּמִזְהִרִין עַל עֲבֹדַת הַכֹּהֲנִים; כִּהְנִים עַל עֲבֹדַת הַלֵּוִים מִנֵּין? — תִּלְמוּד לומר: גַּם-הֵם מַעֲבֹדָה לְחִבְרָתָהּ (המופקד על עבודה מסוימת, ומשנה עבודתו לאחרת — שגם היא מופקדת על בני אותו שבט) מִנֵּין? — תִּלְמוּד לומר: גַּם-אַתֶּם. ויִּכְבֵּר בְּקָשׁ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנִנְיָה לְסַיֵּעַ אֶת רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן-גִּדְגָּדָה, אָמַר לוֹ: תִּזְוֹר לְאַחֲרֵיךְ! שִׁכְבֵּר אֶתָּה מִתְחַיֵּב בְּנִפְשֶׁךְ, שְׁאֵנִי מִן-הַשּׁוֹעֲרִים וְאַתָּה מִן-הַמְשׁוֹרְרִים. הִנֵּה נִתְבָּאָר לָךְ

שִׁיֵּהִי אוֹתָן סִמְנֵי תַעֲרִכְתוֹ וּבִיחָס אוֹתָן הַמִּדּוֹת וְיִתְפַּנֵּן לְהִתְגַּמֵּר (להתבשם) בוֹ, וְהוּא אָמַר יִתְעַלֶּה: "וּבְמִתְכַּנְתָּה לֹא תַעֲשֶׂה לָכֶם" (שמות ל, לו) וּבָאָר לָנוּ, שֶׁהַעֹבֵר וְעוֹשֶׂה כְּמוֹהָ וּכְנוֹתוֹ לְהִרִית תַּמְרָתָהּ — חֵיב בִּרְתָּ, אָמַר: "אִישׁ אֲשֶׁר-יַעֲשֶׂה כְּמוֹהָ לְהִרִית בָּהּ וְנִכְרַת מַעֲמִיו" (שם, לח) אִם הוּא מִזֵּיד; וְאִם הוּא שׁוֹגֵג — מִקְרִיב חֲטָאת קְבוּעָה. ויִּכְבֵּר נִתְבָּאָר גַּם דִּינֵי מִצְוָה זוּ בְּרִישׁ בִּרְתוֹת (ה.).

המצוה הפ"ב — האזהרה שהזהירו מלִּהִקְרִיב שׁוּם קֶרֶבֶן בַּמִּזְבֵּחַ הַזֶּהב שֶׁבַּהִיכָל, וְהוּא אָמַר יִתְעַלֶּה: "לֹא-תַעֲלוּ עָלָיו קִטְרֶת זָרָה וְעֹלָה וּמִנְחָה וְנִסָּח לֹא תִסְכּוּ עָלָיו" (שם ט) וְכָל-הַמִּקְרִיב בוֹ אוֹ הַזֹּרֵק עָלָיו וְזֹלַת מָה שְׁמִיּוּחָד לוֹ — לוֹקָה.

המצוה הל"ד — שְׁנִצְטִינֵינוּ שִׁישְׂאוּ הַכֹּהֲנִים אֶת-הָאֲרוֹן עַל כַּתְפֵיהֶם שְׁנִצְטִינֵנוּ לְהַעֲבִירוֹ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, וְהוּא אָמַר יִתְעַלֶּה: "כִּי-עֲבַדַת הַקֹּדֶשׁ עֲלֵהֶם בְּתַתָּה שִׂאוּ" (במדבר ז, ט). וְאֶף-עַל-פִּי שְׁצוּי זֶה נֶאֱמַר אֲזַל לַלֵּוִים, לֹא הָיָה זֶה אֵלָא מִחֲמַת מַעוֹט מִסְפַּר הַכֹּהֲנִים בְּאוֹתוֹ הַזֶּמֶן, כִּי אֶתְרֵן הוּא הַמִּתְחִיל (הכהונה החלה בו בלבד, ולכן היו הכהנים מעט בראשיתם); אֲבָל לְדוֹרוֹת הָרִי הַמִּצְוָה חֻכָּה עַל הַכֹּהֲנִים, וְהֵם הַנּוֹשְׂאִים אוֹתוֹ, כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאָר בְּסִפְרֵי יְהוֹשֻׁעַ (ג, ו) וּבְסִפְרֵי שְׁמוּאֵל (שמואל-ב טו, כט). וְכַאֲשֶׁר צִוָּה דָּוִד לְהַעֲבִיר אֶת-הָאֲרוֹן בַּפֶּעַם הַשְּׁנִיָּה אָמַר בְּדַבְרֵי הַיָּמִים (דברי הימים-א טו, טו): "וַיִּשְׂאוּ בְנֵי-הַלֵּוִים (והכוונה לכהנים) אֶת אֲרוֹן הָאֱלֹהִים כַּאֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה כְּדָבָר ה' בְּכַתְּפָם בַּמִּטּוֹת עֲלֵיהֶם" (הרי שגם לדורות צריך לשאת בצורה זו). וְכֵן כַּאֲשֶׁר הִזְכִּיר בְּדַבְרֵי הַיָּמִים (שם כד, יט) הַלָּקַת הַכֹּהֲנִים לַעֲשִׂימָה וְאַרְבַּע מִשְׁמֹרוֹת וְאָמַר אַחֲרֵי-כֵן: "אֵלֶּה פְקֻדֹתָם לַעֲבֹדָתָם לְבוֹא לְבֵית-ה' כְּמִשְׁפָּטָם בְּיַד אֶתְרֵן אֲבִיהֶם כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל", פָּרָשׁוֹ חֲכָמִים, שֶׁהוּא רוֹמֵז עַל שְׁעֲבֹדַת הַכֹּהֲנִים הִיא נְשִׂיאת הָאֲרוֹן עַל הַתַּתָּה, וְזֶהוּ שְׁצִינָה ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. וּלְשׁוֹן סְפָרִי (במדבר ז, ט): "כְּמִשְׁפָּטָם וְגו' כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל — הִכֵּן צִוָּהוּ? וְלִבְנֵי קָהָת לֹא נָתַן וְגו' בְּתַתָּה יִשְׂאוּ". הִנֵּה נִתְבָּרַר שֶׁזֶה מְכַלל הַמִּצְוָה.

המצוה הפ"ו — האזהרה שהזהירו מלִּהֻצִּיא בְּדִי הָאֲרוֹן (מוטות שבהם היו נושאים אותו) מִתּוֹךְ הַטִּבְעָת, וְהוּא אָמַר יִתְעַלֶּה: "בְּטִבְעַת הָאָרֶץ יִהְיוּ הַבַּדִּים לֹא יִסְרוּ מִמֶּנּוּ" (שמות כה, טו) וְהַעֹבֵר עַל לֹא זֶה — לוֹקָה. וּבִסּוֹף מִפּוֹת (כב). אָמְרוּ, כַּאֲשֶׁר הִזְכִּירוּ מִחֻבֵּי מְלָקוֹת: "וְהָא אִיכָא הַמְסִיר בְּדִי הָאֲרוֹן?" כְּלוֹמֵר: שְׁגַם הוּא לוֹקָה. וְאַחֲרֵימֶיהָ מִהֲבָא, מ'לֹא יִסְרוּ". הִנֵּה נִתְבָּאָר לָךְ שֶׁהִיא מִצְוָה לֹא-תַעֲשֶׂה וְלֹא-יִקְרַע עָלֶיהָ.

מתוך מהדורת חזק

בגמרא מכות ויחלין (קלב:) ובכורות (מה:) ושבת (נה:)
וזהו.

המצוה ה'ל"ו — הצווי שנוצטוינו שיהיו הפהנים
עובדים במשמרות (עבודת המקדש בימי השנה תתחלק
לקבוצות): תעבד משמרת בכל-שבוע, ולא תהיה יד הכל
מערכת, אלא ברגלים בלבד, שאז כל-המשמרות עובדות
בשנה וכל-מי שבא מקריב. וכבר נתבאר בדברי-הימים (א
ט, כב). שדוד ושמואל חלקום ועשאו כ"ד משמרות.
ונתבאר בספד (נה:), שברגלים יד פלן שנה. והפיתוב
שנאמר במצוה זו הוא אמרו: "וכי-יבא הלוי (הכהן) וגו'
ובא בכל-אות נפשו וגו' ושרת בשם ה' אלהיו בכל-אחיו
הלויים העמדים שם לפני ה' חלק בחלק יאכלו" (דברים יח,
יח). ולשון ספרי (פרשת שופטים שם): "ובא בכל-אות
נפשו — יכול לעולם? תלמוד לומר: מאחד שעריך —
בשעה שישראל מכנסין בשער (עיר) אחד (וזהו בירושלים)
בשלישה רגלים. יכול כל-המשמרות שוות בקרבנות הרגל
הבאים שלא מחמת הרגל (כמו קרבנות השבת שבתוך
הרגל)? תלמוד לומר: לבד (חוץ) ממקרינו על האבות.
מה-מקרינו אבות זה לזה? אתה בשבתך ואני בשבתי";
פלומו: הסמכתם על סדור משמרות העבודה: כל-שבוע
— משמרה. וכך פשו התרגום (אונקלוס): בר משמרתא
דיייתי בשבתא, דכן אתקינו אבהתא (חוץ ממשמרת של
אותו שבוע). וכבר נתבאר דיני מצוה זו בסוף גמרא ספד
(נה:).

שכל-לוי המתעסק בעבודה שאינה עבודתו המיוחדת לו
— חיב מיתה בידי שמים. וכן הפהנים לא יגשו לעבודת
הלויים, אלא אם עברו אינם במיתה כי אם במלקות.
ובמכלתא: "אף אל-פלי הקדש ואל-המזבח לא יקרבו"
יכול אם נגעו יהיו חייבין? תלמוד לומר: "אף" —
משום עבודה הם חייבין. אין לי אלא הלויים על ידי
הפהנים, הפהנים על-ידי הלויים מניין? תלמוד לומר:
"גם-הם גם-אתם", ושם נאמר: "הלויים על של פהנים
במיתה, ואין הפהנים על של לויים אלא בלא-תעשה".

המצוה ה'ל"ב — הצווי שנוצטוינו לגדל גרע אהרן
ולכבדם ולרוממם, וליחס להם מעלת [קדשה] כבוד
קודמת וראשונה (לחת להם די-קדימה) ואפלו יסרבו לכך
— לא נשמע להם. כל-זה לשם כבוד לה' יתעלה, בין
שלקחם לעבודתו והקרבת קרבנותיו, והוא אמרו:
"וקדשתו כי את-לחם אלהיו הוא מקריב קדש יהיה-לך"
(ויקרא כא, ח). ובא הפרוש (גיטין נט:): "וקדשתו" "לכל-
דבר שבקדשה: לפתח ראשון (בתורה), ולכרף ראשון,
ולטול מנה יפה ראשון". וגם לשון ספד (אמור שם):
"וקדשתו" — "על פרחו"; פלומו, שמצוה זו נצטוינו
בה אנחנו ואינה תלויה ברצון הכהן, וכך אמרו: "קדשים
יהיו לאלהיהם" (שם ו) — "על פרחם"; "ויהיו קדש"
— לרבות בעלי מומין"; שלא נאמר, בין שנה אינו
ראוי להקריב להם אלהיו, מדוע נעדיפנו ונחלק לו כבוד
וגדלה? לפיכך אמר: "ויהיו קדש" — הגרע המכבד פלו
— תמים ובעל מום. וכבר נתבאר התנאים הראויים
להם, ואיך צריך לנהוג עמם מנהג זה, במקומות מפוזרים

אגרות קודש

[כ"ו תמוז, תשי"ג]

...ות"ח על מה שכותב בענין ההתועדות שהי' להם ביום ההלולא של דוד המלך, ובטח גם
להבא ינצלו את היומי דפגרא להתועד בהתועדות חסידותיות ולהתעוררות באהבת השם אהבת
התורה ואהבת ישראל, והעיקר - לקבל על עצמם בהחלטה גמורה שכבר באה העת שצריכים לצאת
מדי' אמות המצומצמים ולהתפשט, באופן המתאים, בין שאר חוגי בניי' להפיץ שם המעינות,
מענינות דא"ח ותורת החסידות הכללית ותורת חסידות חב"ד. וכמה דרכים בזה, ואחד מהדרכים
הוא ע"י התועדות ברבים ובהשתדלות לשותף בהתועדות אנשים ובפרט הנוער מחוגים שונים,
ובטח יקויים חפץ ורצון כ"ק אדמו"ר הזקן, שחב"ד לא יהי' ענין של מפלגה אלא של כללות עם
ישראל יחיו.

נחום פרק ג ח"ג

ח הַתִּיטְבִי מִנָּא אֱמוֹן הַיִּשְׁבָּה בִּיאֲרִים מַיִם סָבִיב לָהּ אֲשֶׁר־חִיל יָם מַיִם חוֹמָתָהּ: ט פּוֹשׁ עֲצָמָהּ וּמִצָּרִים וְאִין קֶצֶה פּוֹט וְלֹבִיִּים הָיוּ בְּעֶזְרָתָהּ: י גַּם־הִיא לִגְלָה הִלְכָה בְּשָׁבִי גַם עֲלִילָה יִרְמָשׁוּ בְּרֹאשׁ פְּל־חוּצוֹת וְעַל־נִכְבְּדֶיהָ יָדוּ גּוֹרֵל וְכָל־גְּדוּלֶיהָ רָתְקוּ בּוֹקִים: יא גַּם־אֶת תִּשְׁפָּרִי תָּחִי נַעֲלָמָה גַּם־אֶת תִּבְקָשִׁי מְעוֹז מֵאוֹיֵב: יב כָּל־מִבְצָרֶיהָ תֵּאֲנִים עַם־בְּכוֹרִים אִם־יָנוּעוּ וְנִפְּלוּ עַל־פִּי אוֹכֵל: יג הִנֵּה עֹמֵד נָשִׁים בְּקֶרֶךְ לְאִיבֶיהָ פֶּתוּחַ נִפְתָּחוּ שַׁעֲרֵי אֶרֶץ אֲכָלָה אֲשׁ בְּרִיחֶיהָ:

רש"י

(ישעיה מ) עשה הרתוק (יחזקאל ז) שלשלות: בזיקים. שלשלאות: (יא) גם את. אף לפי גדולתך תשכרי כמותה בכוס התרעלה ותהיה נעלמה: (יב) כל מבצריך תאנים עם בכורים. כל ערי מבצריך יהיו נוחים ליכבש ולבוז מה שבתוכה כאילני תאנים וכשהן עם בכורות מבושלת שבהם שכשמיניים האילן נופלים הביכורים לתוך פי האוכלים: תאנים. אילני תאנים: אם ינועו. אשר אם ינועו ביד אדם בחזקה:

(ח) התיטבי מנא אמון. ומה תבטחי בעשרך ובגבורתך וכי גדולה את מנא היא אלכסנדר' של מצרים אמון לשון פדגוג מנא הגדולה שהיתה אומנת מלכי מצרים דמרכי בה מלכו: אשר חיל ים. אשר היה הים לה לחיל ולחומה שורא ובר שורא: (ט) כוש עצמה. כושים היו לה לחוזק: פוט ולובים היו בעזרתך. והפוטם והלובים אשר היו בעזרתך גם הם היו בחילה: (י) גם היא לגולה הלכה. אף היא הלכה בגולה אעפ"כ גדולתה לא עמדה לפני נבוכדנצר: רתקו. נכבדו לשון רתוקות כסף

מצודת ציון

(ח) התיטבי. מלשון טוב: מנא. נוא היא אלכסנדר'א כן ת"י: אמון. כמו המון והוא ענין עם רב וכן ואת יתר האמון (ירמיה כ"ב): ביאורים. כן יקראו החפירות המושכות מים: חיל. הוא החומה הנמוכה שלפני הגבוה וכן ויאבל חיל וחומה (איכה ב'): (ט) עצמה. ענין חוזק: פוט ולובים. שמות אומות: (י) עוללילה. בניה הקטנים: ירטשו. ענין בקיעה כמו וקשתות נערים תרטשנה (ישעיה י"ג): ידו. ענין השלכה כמו ואל עמי ידו גורל (יואל ד): רתקו. ענין שלשלאות כמו עשה הרתוק (יחזקאל ז) ור"ל קשרו בשלשלאות: בזקים. גם הוא ענין שלשלאות כמו לאסור מלכיהם בזיקים (תהלים קמט) ועם כי אמר רתקו אמר גם בזקים לתוספת ביאור וכן מסעף פארה (ישעיה י'): (יא) נעלמה. מל' העלם: מעוז. ענין חוזק: (יב) עם בכורים. כמו ובכורים וכן אדמוני עם יפה עינים (ש"א טו) ור"ל יפה עינים: בכורים. ענין גמר הבשול כמו בכורה אותה נפשי (מיכה ז): ינועו. מל' הנעה והנדה: (יג) בריחיק. כעין מטה לנעול השערים ע"י:

מצודת דוד

(ח) התיטבי מנא אמון. וכי טובה אתה מנא שהיא בת רבת עם כמ"ש את המון נוא (יחזקאל ל): היושבה. אשר יושבת בין היאורים והמים סביב לה והיא לה לחוזק: אשר חיל ים וגו'. ר"ל הים לה לחיל וגם חומתה היא מן הים ר"ל הים לה לחוזק במקום חיל וחומה: (ט) כוש עצמה. כוש היה לה לחוזק כי בא לה לעזרה וגם אנשי מצרים באו בעזרתם ואין קצה אל הבאים בעזרתה: פוט ולובים. ר"ל גם פוט ולובים שהיו בעזרתך אתה נינוה גם הם היו בעזרתה: (י) גם היא עם כל החוזק והעזר הלכה לגולה בשבי על ידי הכשדים ואת עוללילה בקעו בראש כל החוצות ועל המכוודים שבה השליכו גורל לחלקם ביניהם וכל גדוליה אסרו בשלשלאות: (יא) גם את. גם אתה נינוה לא תהיה טובה ממנה כי תהיה שכורה ר"ל מגורל הצרה תהיה מבוכללת בדעת כמו השיכור: ותהי נעלמה. תהיה נעלמה מן העולם כאילו לא היית: גם את וגו'. כמו שנוא בקשה עזר ומעוז להנצל מן האויב כן תבקשי את וכאומר והנה לא תמצא כמו שלא מצאה נוא: (יב) כל מבצריך. עריך המבצרים יהיו נוחים לכבוש כאילו היו תאנים והם מבוכרים בבשול כי אז אם ינועו את האילן נופלים הם מעצמם על פי הרוצה לאכלם כן בנקל יכבוש נ"א ערי מבצריך: (יג) נשים בקרבך. כאילו היה נשים בקרבך ר"ל לא יכלו למנוע ביאת האויב כאילו היו נשים ולא גבורים בעלי מלחמה: לאויביך. אל אויביך כאילו מעצמם נפתחו שערי אצריך וכאלו האש שרפה בריחי השערים ר"ל בקלות רב יכבוש אותה האויב:

כתובים

תהלים פרק-לח ט"ב

ט נְפִיגוּתִי וְנִדְכִי עֲדִמְאֹד שְׁאֲנִי מִנְהַמַּת לִבִּי: י אֲדֹנָי נִגְדָךְ כָּל־תַּאֲוֹתֶי וְאֲנַחְתִּי מִמֶּךָ לֹא־נִסְתָּרָה: יא לִבִּי סָחָרָר עֲזָבְנִי כְחִי וְאוֹר־עֵינַי גַּם־הֵם אֵין אִתִּי: יב אֲהַבִּי וְרַעֲי מִנְגֵד נִגְעֵי יַעֲמָדוֹ וְקִרְוֵי מִרְחָק עֲמָדוֹ: יג וַיִּנְקְשׁוּ מִבִּקְשֵׁי נַפְשִׁי וְדִרְשֵׁי רַעְתִּי דָּבְרוּ הָזוֹת וּמִרְמוֹת פְּלִתִּים יִהְיוּ: יד וְאֲנִי כִחְרַשׁ לֹא אֲשַׁמֵּעַ וְכֹאֲלֵם לֹא יִפְתַּח־פִּי: טו וְאֱלֹהֵי בָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא־שָׁמַע וְאֵין פִּפְיוֹ תוֹכְחוֹת: טז כִּי־לִךְ יִהְיֶה הוֹחֲלָתִי אֵתָה תַעֲנֶה אֲדֹנָי אֱלֹהֵי: יז כִּי־אֲמַרְתִּי פֶן־יִשְׁמַח־לִי בְמוֹט רָגְלִי עָלֵי הַגְדִּילוֹ: יח כִּי־אֲנִי לְצֹלַע נֶכֶן וּמִכְאוֹבֵי נִגְדֵי תְמִיד: יט כִּי־עֲוֹנִי אֶגִּיד אֲדַאֵג מִחַטָּאתַי: כ וְאִיִּבֵי חַיִּים עֲצָמוֹ וְרַבּוֹ שָׁנְאֵי שָׁקֶר: כא וּמִשְׁלָמִי רָעָה תַחַת טוֹבָה יִשְׁטַנּוּנִי תַחַת רֹדֶפִי־טוֹב: כב אֶל־תַּעֲזֹבֵנִי יְהוָה אֱלֹהֵי אֶל־תִּרְחַק מִמֶּנִּי: כג חוֹשָׁה לְעֹזְרָתִי אֲדֹנָי תִּשְׁוַעְתִּי:

רש"י

ישמחו לי. לכך אנו שותקים כי אומרים אנו בלבנו אם נשיבם עזות שמא יראו במפלתנו וישמחו לנו במוט רגלינו ויגדילו עלינו לומר הלא הייתם מתפארים בתשועתכם: (יח) כי אני לצלע נכון. לכך אנו דואגים פן ישמחו לנו לפי שמלומדים אנו במכות ומוכנים ומזומנים לשבר תמיד: ומכאובי נגדי. מזומן הוא לבוא עלי תמיד: (יט) כי עוני אני. לבי מגיד לי את עוונתי ולפיכך אני דואג וירא מחטאתי שלא יגרום לי צלע ומכאוב: (כ) חיים עצמו. מעצימים חיים בשלום ובטובה: ורבו. והגדילו שנאי על דברי שקר: (כא) תחת רדפי טוב. בשביל שאנחנו דבקי בהקב"ה ובמצותיו:

מצודת ציון

(ט) נפוגותי. ענין רפיון וחלשות כמו ויפג לבו (בראשית מ"ה): (יא) סחרחר. ענין סיבוב כמו סחרו אל ארץ (ירמיה י"ד): (טז) הוחלתי. ענין המתנה כמו והוחלתי לדברכם (איוב ל"ב): (יז) במוט. ענין המעדה ונטייה לפול כמו לעת תמוט רגלם (דברים ל"ב): הגדילו. מלשון גדול: (יח) לצלע. ענין חגר הצולע על ירכו: נכון. מל' הכנה: (כ) עצמו. ענין ריבוי כמו עצמו לי אלמנותיו (ירמיה ט"ו): ורבו. גדלו: (כא) ישטנוני. מל' שטנה ונטירת איבה כמו וישטום עשו (בראשית כו):

כחרש. עושה את עצמי כחרש כאילו לא אשמע: (טו) לא שומע. לא מבין דבריהם: תוכחות. טענות להתווכח עמהם: (טז) כי לך וגו'. כי המתנתי עליך אשר אתה תענה להם בעבורי ר"ל תעשה עמדי אות לטובה ותחשב לתשובה נצחת: (יז) כי אמרתי. ר"ל הנה לא חפצתי אני להשיב מה להם כי אמרתי פן תתגבר עלי העונש וישמחו עוד יותר כי בעת מטה רגלי לבד הגדילו עצמם להתגאות עלי ומה אם אהיה נלקה בכל גופי: (יח) לצלע נכון. אני מוכן ורגיל להיות צולע מחולשת הגוף והדברים המכאיבים אותי הנה מזומנים תמיד נגדי לבוא עלי: (יט) כי עוני אני. אני בעצמי אני עוני כי יודע אני בעצמי שחטאתי ולזה אדאג פן יבוא העונש וישמחו עלי: (כ) ואויבי. אבל אויבי ימי חייהם רבו וגדלו: (כא) ומשלמי וגו'. גם הם ימי חייהם רבו וגדלו: תחת. במקום שאני רודף ורזיו להיטיב עמהם: (כב) אל תעזבני. הואיל ולא אוכל בעצמי להשיב מה להם, לכן אל תעזבני אתה ותחשב לתשובה על לעגם: (כג) חושה. מהר לעזור לי כי אתה מעולם לי לישועה ואין על מי להמתין לי להיות לעזרה:

מצודת דוד

(ט) נפוגותי ונדכיתי. אחזתני חלשות ודכאות רוח מנהמת הלב לא מהשפה ולחוץ: (י) נגדך כל תאוותי. הרפואה והשקטה שאני מתאוה הלא המה נגדך ובידך לעשותם: ואנחתי. ומה ואני שואג שאני מתאנח להתחרט על עונותי לא נסתרה ממך ומהראוי א"כ למלאות תאוותי: (יא) לבי סחרחר. לבי מסובב ביגון ואנחה וכוחי עזב אותי והלך ממני: אין אתי. לא נשארה בהם: (יב) מנגד נגעי. כשאני בנגעי וצערי יעמדו מנגד ולא קרבו אלי לעזרה: (יג) וינקשו. טמנו עלי מוקש: ידברו הוות. ידברו לי דברי שברון רוח: (יד) ואני

משניות מסכת כלים

ב מקל שעשה בראשו מסמר כמין חזינא – טמא, סמרו – טמא, רבי שמעון אומר: עד שעשה בו שלשה סדרים; וכל שעשאן לגוי – טהורין. עשה בראשו מניקות, וכן בדלת – טהורה; היתה כלי וחברה לו – טמאה. מאימתי היא טהורה? בית שמאי אומרים: משחבל; בית הלל אומרים: משיחבר.

ג הקנטר של בנאי, והדקור של חרש – הרי אלו טמאין. יתדות אהלים, ויתדות המשוחות – טמאות. שלשלת של משוחות – טמאה; העשויה לעצים – טהורה. שלשלת דלי גדול – ארבעה טפחים; ושל קטן – עשרה.

פירוש ברטנורא

ב חזינא. נוהגים לעשות בראש המקל כמין תפוח של ברזל והוא הנקרא חזינא. וכל עברי מלך מצרים היום נושאים בדם מקלות הללו. וקורין להם בערבי אלדבוס. ופעמים שנועצים בהם מסמרים כדי שיכו בהם מכה רבה וקשה: שלשה סדרים. של מסמרים, ואז חשוב כלי. ואין הלכה כר' שמעון: עשאן לגוי. כגון שעשאו במסמרים דקים מצויירים כדי ליפות את המקל טהור. דהוי מתכת המשמש את העץ, דתנן לעיל שהוא טהור. אבל כשעשאן לזכות ולחבוט, הוי עץ משמש את המתכת וטמא: מניקה. כמין שפופרת של מתכת, והכנים בה את המקל: וכן בדלת. תחת הדלת כדי שלא תאכלנו הארץ: היתה כלי. היתה שפופרת זו כלי בפני עצמה וחיברה למקל ואחר שחיברה ראוי להשתמש בה ככלי: [טמאה. מקבלת טומאה, וטמאה כמו שדוחתה]: מאימתי היא טהורה. מניקה שנממאה, מאימתי טהור ותצא מידי טומאתה: משיחבל. משיחיתנה ויפחות צורתה: משיחבר. משיחברנה בדלת או במקל ויקבענה במסמרים שלא תשמש עוד ככלי, כבר בטל שם כלי ממנה ויצאה מידי טומאתה:

ג הקנטר של בנאי. פירשו בו שהוא שבט ומטה של ברזל שהבנאים חותכים בו את הכותל: הדקור. יתר. כמו יתפור בדקור ויכסה דתנן בריש פרק קמא דביצה: חרש. נגר: יתדות אוהלים. נועצים יתדות של ברזל בארץ ומותחים אוהלים וקושרים מיתרים ביתדות. ואין זה תשמישו על ידי קרקע, שהרי לדבר המיטלטל הן משמשים: ויתדות המשוחות. מודדי הקרקע לחלוקת אחים, נועצים יתדות בקרקע וקושרים בו חבל ומודדים: שלשלת של משוחות טמאה. לפי שבמודדת החבל יש עול. פעמים שמותח לזה יותר מזה, לפיכך רגילים לעשות שלשלת למדוד בה: עשויה לעצים. לקשור בה חבילה של עצים, או למדוד בה עצים, שיש מקומות שמוכרים עצים במדה מלוא חבל. והשלשלת המיוחדת לכך טהורה, דהויא כמתכת המשמשת את העץ: ארבעה טפחים.

משניות מבוארות – קהתי

בו להיריסת קירות, ויהדקור של חרש – מכשיר כעין מקדח, שיש לגנר, לדקור ולנקוב בו נקבים בעץ, במתכת וכדומה; ויש מבארים: הקדרוס של נגר ששני ראשיו חדים (דחיא), הרי אלו טמאין – מקבלים טומאה. יתדות אהלים – יתדות של ברזל שנועצים אותן בארץ וקושרים בהן את מיתרי האוהלים, ויתדות המשוחות – של מודדי קרקעות, שתקועים יתדות בקרקע וקושרים בהן את החבל כדי למתחו, טמאות – מקבלות טומאה, שאין היתדות משמשות לקרקע אלא לדבר המיטלטל. ויש מבארים הטעם, לפי שהיתדות הללו אינן עשויות להיות קבועות במקום אחד, אלא מועברות הן ממקום למקום (משנה אחרונה). שלשלת של משוחות – שפעמים היו מודדים בשלשלת של ברזל ולא בחבל, כדי שהמודדה תהא מדויקת ביותר, ואף שלשלת זו טמאה – מקבלת טומאה; אבל העשויה לעצים – שלשלת העשויה לקשור בה חבילות עצים (רמב"ם), או העשויה למדוד בה עצים, שיש מקומות שמוכרים עצים במדה (הר"ם), טהורה – אינה מקבלת טומאה, משום שזו מתכת המשמשת לעץ (ברטנורא), או לפי שאין לה שם בפני עצמה (רמב"ם; הורא"ם). ויש מפרשים ענין זה בדרך אחרת, שיש מודדים שלשלת בת עשרים או שלושים אמה, ומחברים השלשלת לשני עצים גדולים התקועים בקרקע, אחד מצד זה ואחד מצד זה, והשלשלת קבועה שם לעולם, וכל מי שצריך למדוד איזה דבר הולך אל השלשלת, ויש בה סימנים המציניים אמה אחת, שתי אמות, שלוש אמות וכו', וכיון שהיא עשויה לקרקע וקבועה שם לעולם, לפיכך אינה מקבלת טומאה (משנה אחרונה). שלשלת דלי גדול – המחבורת לדלי גדול, ארבעה טפחים – עד ארבעה טפחים אורך חשובה יד לדלי ומקבלת טומאה, אבל יותר מכאן אינה חשובה יד, שכן מרוב כובדו של הדלי אי אפשר לאחוז בשלשלתו מרחוק, אלא אווזים בה מקרוב להעלות את הדלי מן הבאר, הלכך עד ארבעה טפחים חשובה יד, ויותר מכאן אין לדלי צורך בה ואינה חשובה יד (הגרא"ם); ושלשלת של דלי קטן, עשרה – עד עשרה

~ יום ראשון ~

באור משנה ב

מקל שעשה בראשו מסמר כמין חזינא – כעין כפתור, טמא – המקל מקבל טומאה, לפי שהמסמר שעשה בראשו אינו לשם נוי אלא כדי להכות בו מכה קשה, והרי שהמקל משמש את המתכת. וכן אם סמרו – שנעץ בו מסמרים, טמא – המקל. רבי שמעון אומר: עד שעשה בו שלשה סדרים – אין המקל מקבל טומאה, אלא אם כן עשה בו שלוש שורות של מסמרים, שבכגון זה בטל המקל לגבי המסמרים. ואין הלכה כרבי שמעון. וכל המסמרים, שנימנו ברישא, היינו בין שעשאם כחזינא ובין סמירם, שעשאן לגוי – כדי ליפות את המקל, טהורין – אינם מקבלים טומאה, לפי שבכגון זה המתכת משמשת את העץ. עשה בראשו מניקות – כמין שפופרת של מתכת, וכן בדלת – עשה שפופרת תחת הדלת, שלא תיגרד הדלת בקרקע, טהורה – המניקות, לפי שהמתכת משמשת את העץ; היתה – המניקות, כלי – בפני עצמו לשימוש, וחברה לו – למקל (וכן לדלת), ואף לאחר שחיברה עדיין ראוייה היא להשתמש בה ככלי, טמאה – המניקות, כלומר שהיא מקבלת טומאה, ואם היתה טמאה לפני חיבורה, הרי היא טמאה כבתחילה. מאימתי היא טהורה – מניקה שנטמאה, מאימתי תצא טומאתה, בית שמאי אומרים: משחבל – בה, שיקלקנה עד שלא תהא ראוייה לשימושה; בית הלל אומרים: משיחבר – אותה יפה במסמרים למקל או לדלת עד שלא תשמש עוד ככלי, שאז בטל שם כלי ממנה ויצאה מידי טומאתה (עיי' "תוספות יום טוב"; משנה אחרונה); ועיי' רמב"ם הל' כלים יא, כד).

באור משנה ג

הקנטר של בנאי – מוט של ברזל מחודד בקצהו, שהבנאי משתמש

חמור של נפחין – טמא. מגרה שעשה שניה בתוך החר – טמאה; עשאה מלמטן למעלן – טהורה. וכל הפסיון טהורים, חוץ משל מוחם.

ד הטמאין שבעגלה: העל של מתכת, והקטיר, והפנים המקבלות את הרצועות, והברזל שתחת צוארי בהמה, הסומך, והמחגר, והתמחיות, הענבל, והצנורה, ומסמר המחבר את פלן.

ה הטהורין שבעגלה: העל המצפה, פנים העשויות לנוי, ושפופרות המשמיעות את הקול, והאבר שביד צוארי בהמה, הסובב של גלגל, הטסים, והצפויים, ושאר כל המסמרות – טהורין. סנדלי בהמה של מתכות – טמאין;

פירוש ברטנורא

ויותר מכן לא חשב יד: חמור של נפחים. העץ שהמפוח של נפחים רוכב עליו נקרא חמור. כך פירשוהו לי רבותי. ובמקום אחר מצאתי שהוא כלי ברזל כצורת חמור, והאומן רוכב על הקצה האחד ומכה על הקצה השני, ועושים כך כשרוצים להכות על הכלים הגדולים ששפתן גבוהה וגדולה מאד: מגירה. המסר שנוסרים בה הלוחות, שנממא, ועשה שינה בתוך החור של דלת, לא יצאה מיד טמאה, והרי היא טמאה כמו שהיתה, עד שיקבענה ברזל במסמר. והכי מפורש בתוספתא: עשאה מלמטה למעלה. שהפכה ונתנה הפוכה בחור הדלת: טהורה. א"ע שלא קבעה במסמר: כל הפסיון טהורין. לפי שאין לכיסיון שם בפני עצמן: חוץ משל מוחם. וכל כיוצא בו שיש לו שם בפני עצמו ומשתמשין בו בפני עצמו, כמו כיסוי מני של רופאים דתני לעיל פרק טבעת אדם (משנה ז') דטמא לדברי הכל, לפי שמניחין בו סממנים:

ד העול של מתכת טמא. דפשוטי כלי מתכות מקבלין טמאה: קטיר. שני עצים יש, מצד זה מן העול ומצד זה מן העול, והן נקובים, ומכניסין בתוך אותו נקב עץ ושמו קטיר, וקושרים אותו שלא ישממו הבקר. ורמב"ם פירש, שקטיר הוא העץ שנמשך על שני צדדי הבהמות, והעול באמצעו: והכפיים. הם שני קצוות של קטיר. מלשון על כנפי בנדרים. והם של ברזל: המקבלות את הרצועות. כלומר, אם נעשו הקצוות של קטיר לקבל בהם את הרצועות. הן טמאים, שחשובים כלי. אבל אם נעשו לנוי, טהורים, לפי שהיא מתכת המשמשת את העץ: והברזל שתחת צוארי בהמה. קושרים על צוארי בהמה ברזל כדי שלא תיחנק בחבל שקושרים בו הקטיר: הסומך. יש באמצע העול כמין טבעת גדולה ובו נכנס ראש המחרישה וראש העגלה, ואותו טבעת קרוי סומך: מחגר. חבל שקושרים תחת צואר השור. ואית דגריס והמסמר, והוא יתר שנותנים בקצה העול שלא תתעוות העגלה מפני אורך העול: תמחיות. כמין קערות קטנות של עול, וקרוין תמחיות: ענבל. הוא הברזל המקשקש בתוך חוץ: צנורא. אונקלי שתוחבים במשאוי שבעגלה שלא יפול: ומסמר המחבר את כולם. כלומר, כל מסמר שנעשה לחבר הפרקין של ענבל זו בזו. לאפוקי המסמרים שאינן עשוין לחבר, אלא לנוי. שאלו אין מטמאין: ה העול המצופה ברזל, טהור. לפי שהוא מתכת המשמשת את העץ: ושפופרות. כמין שפופרת של קנה חלול רגילין לעשות ממתכות להשמיע קול: והאבר. עופרת שנותנין בצד צוארי בהמה לנוי: והסובב של גלגל. גלגל עגלה של עץ עושים סביבותיה של ברזל שלא ישבר בטרשים ובסלעים: טסין. לוחות

משניות מבוארות – קה"י

המחברת את מוט העגלה עם המוטות שבראש העול, והכפיים: המקבלות את הרצועות – היינו המוטות שבשני ראשי העול, והם כמין כנפיים, ובהם חזורים להכניס לתוכם רצועות למשוך את הבקר בעגלה ולהטותו לימין או לשמאל, והברזל שתחת צוארי בהמה – להגן על הצואר, הסומך – שלשלת של מתכת שבצואר הבקר המקשרת אותו לעול; והמחגר – שלשלת של מתכת שבצואר הבקר המקשרת אותו לעול; והתמחיות – כעין קערות קטנות בראש העול; הענבל – המקוש שבתוך הפעמון; והצנורה – הנו המחזיק את המשא בעגלה, שלא יפול ממנה; ומסמר המחבר את פלן – כלומר כל מסמר העשוי לחבר פרקי העגלה, פרט למסמרים שאינם עשויים אלא לנוי, שאלו אינם מקבלים טמאה.

בענין העול והקטיר. כתב הרמב"ם: "העץ הנמשך בין שתי הבהמות אשר יוליכו העגלה נקרא 'עול'. והוא מדובק בעגלה. ואם היה ממתכת הוא טמא, שפשוטי כלי מתכות טמאים. והקטיר הוא העץ הנמשך על שני צוארי הבהמות, והעול באמצעו".

אבל הר"ש מפרש (לפי הגאונים והערך): "שני עצים יש מצד זה של העול ומצד זה של העול, והם נקובים, ומכניסים בתוך אותו נקב עץ ושמו 'קטיר' (ברם במשנתנו מדובר בקטיר של מתכת – 'תוספות יום טוב')."

וכותב הגר"א: פירוש הרמב"ם קשה, שעול על הצואר הוא, כמו שכתוב (במדבר יט, ב): "אשר לא עלה עליה עול". וכתוב גם בירמיה (פרק כז): "עשה לך מוסרות ומוטות, ונתתם על צוארך" וגו' "בעול מלך בבל" וגו', וכל הענין אומר, שעול על הצואר הוא. ונראים דברי הר"ש ובעל הערוך והגאונים.

באור משנה ה

הטהורין שבעגלה – הדברים שבעגלה שאינם מקבלים טמאה: העל – של עץ, המצפה – במתכת, לפי שהיא מתכת המשמשת את העץ; פנים העשויות לנוי, ושפופרות המשמיעות את הקול – שכמין שפופרות היו תולים בעול להשמיע קול, לשם נוי בלבד; והאבר שביד צוארי בהמה – עופרת שנותנים בצד צואר הבהמה לנוי; הסובב של גלגל – ההידוק של ברזל סביב הגלגל

טפחים חשובה יד לדלי, ומקבלת טמאה, שדלי קטן מעלים מן הבאר בשלשלת ארוכה, ואוחזים בה מרחוק עד עשרה טפחים. חמור של נפחין – בסיס של עץ שעליו נתון המפוח של הנפחים (הר"ש; חריב); ויש מפרשים: כלי ברזל בתבנית חמור המחובר בעץ, והנפת רוכב על קצהו האחד ומכה על הקצה האחר: טמא – מקבל טמאה. מגרה – משור, שעשה שניה בתוך החר – שהכניס שיניה לתוך חור הדלת, והיתה טמאה קודם שהכניסה בחור (תוספתא). טמאה – המגירה כבתחילה, שאינה יוצאת מטומאתה אלא אם כן קבעה בדלת במסמר; עשאה מלמטן למעלן – שהפך את שיניה מלמטה למעלה, שלא כדרך תשמישן, טהורה – אף על פי שלא קבעה במסמר; ויש מפרשים: מגרה שעשה שיניה בתוך החור – שתחב את המגירה בסדק שעשה במשקוף, אורכה לרוחב הפתח, ושיניה בולטות למטה לתוך חלל הפתח, כדי שתהא הדלת נוקשת על המגירה (תפארת ישראל), טמאה – ואין המגירה נחשבת כמשמשת לקרקע, שהי אינו מבטלה שם, מאחר שסופו ליטלה משם, הואיל והיא מזיקה בשיניה לנכנסים ויוצאים; עשאה מלמטן למעלן – שתחב השיניים כלפי המשקוף, וטהורה – שחשובה היא כאילו מחוברת, או משום שנתבטל ממנה שם כלי. ויש מבארים בדרך אחרת: מגרה שעשה שיניה בתוך החור – שלא עשה השיניים מעצם הברזל שבמגירה, אלא עשה שיניים בפני עצמן ותחבן במגירה, טמאה – שחשובה כלי, עשאה מלמטן למעלן – כלומר שעשה את השיניים באופן שאי אפשר לנסר בהן, וטהורה (רמב"ם; הגר"א). וכל הפסיון – של מתכת, טהורים – אינם מקבלים טמאה, שאין להם שם בפני עצמם, חוץ משל מוחם – וכיוצא בו, שמתמשים בו בפני עצמו.

~ יום שני ~

באור משנה ד

הטמאין שבעגלה – אלו הם הדברים שבעגלה המקבלים טמאה: העל של מתכת – הנתון על צואר הבהמה, והקטיר – היתד

ש'ל שעם – טהורין. הסיף מאימתי מקבל טמא? משישופנו. והספין? משישחיונה.

ו פסוי טני של מתכת שעשה בו מראה – רבי יהודה מטהר, וחכמים מטמאין. מראה שנשברה, אם אינה מראה את רב הפנים – טהורה.

ז כלי מתכות מטמאין ומטהרין שבורין; דברי רבי אליעזר. רבי יהושע אומר: אינן מטהרין אלא שלמין. ביצר? הנה עליהן, נשברו בו כיום, התיכן וחזר והזה עליהן שנית בו כיום – הרי אלו טהורין; דברי רבי אליעזר. רבי יהושע אומר: אין הנה פחות משלישי ושביעי.

פירוש ברטנורא

דקות. פחי הזהב, מתרומינין טסי דדחבא: פנדל בהמה של מתכות טמאין. לפי שעשוין לשתות בהן אנשי החיל במלחמה: שעם. מין גמזי. הסיף מאימתי מקבל טומאה. כסיף שהעלה חלודה מיירי, שהוא טהור, ואימתי מקבל טומאה: משישופנו. כלי יש לצורפין ולחרשי ברזל שקרוי הצורפים בלשון מקרא, ותרומנו שופינא, ובו שפין ומחליקין את הכלים שהעלו חלודה להסיר חלודתן: משישחיונה. במשחות שלו להסיר חלודתן:

ו כיפוי טני של מתכת. של בעלי בתים, טהור, כדברי חכמים דפליגי עליה דרבנן גמליאל לעיל בפרק י"ב [משנה ו]. ואם מירקו ולמשו ועשה ממנו מראה ר' יהודה מטהר. דסבירא ליה מראה לא משוי ליה מנא: וחכמים מטמאין. דמראה משוי ליה מנא. והלכה כחכמים:

ז כלי מתכות מיטמאין ומיטהרין שבורים. כלי מתכות שנטמאו במת ונשברו, וחזר ועשה מהן כלים בו כיום, שחזרו לטומאתן ישנה, כיון שהזה עליהן בעודן שלמים ונשברו, אין צריך להמתין להזאה שניה עד השביעי, אלא אפילו ביום אחד מזה שתי הזאות, אחת קודם שבורה ואחת לאחר שבורה, והן טהורין מיד. דר"א כרשב"ג סבירא ליה, דאמר לעיל בפרק י"א דלא אמרו חזרו לטומאתן ישנה אלא לכלים שנטמאו בטומאת נפש בלבד, וטעם גזירה זו משום גדר מי חטאת כדפרישנא לעיל, הלכך לא חשו אלא שיהא כאן שתי הזאות. ומיהו בעודן שבורות לא מהני הזאה, דלא שייכא הזאה בשברים. ובעי נמי שתהא שבורה מפסקת בין הזאה להזאה, לפי שיש הפסק ימים בין הזאת שלישית להזאת שביעי. ולא רצו להחמיר בחזרת טומאה ישנה שהיא דרבנן, והקלו שתועיל בה הזאה אפילו שתיהן ההזאות ביום אחד: ר' יהושע אומר אין הזאה פחות משלישי ושביעי. דתקון כעין דאורייתא. והלכה כרבי יהושע:

משניות מבוארות – קהתי

וביום השביעי לטומאתם, כמו שיבאר מיד במשנתנו: דברי רבי אליעזר. רבי יהושע אומר: אינן מטהרין אלא שלמין – כלומר כעין כלים שלמים, שצריכים הזאה ממי אפר הפרה ביום השלישי וביום השביעי. ביצר? הנה עליהן – כלי מתכת שנטמאו במת, והיזה עליהם ביום השלישי לטומאתם, ואחר כך נשברו בו כיום, אם התיכן – ועשה מהם כלים חדשים, וחזר והזה עליהן שנית בו כיום – מאחר שחזרו לטומאתם הישנה, הרי אלו טהורין – טהור מטומאתם, דברי רבי אליעזר – שלדעתו מועילה השבורה לטהרת הכלים במקום ימים, וכיון שנשברו לאחר שהזה עליהם ביום השלישי לטומאתם, אין צריכים להמתין להזאה שנייה עד היום השביעי, אלא משהותכו ונעשו כלים שלמים, שנמצאו חוזרים לטומאתם הישנה, מזים עליהם מיד הזאה שנייה, והם טהורים, ואפילו נשברו ותוקנו בו ביום שהזה עליהם הזאה ראשונה. רבי יהושע אומר: אין הנה פחות משלישי ושביעי – כלומר שאין שבירתם עולה להם במקום ימים, ואם היזה עליהם ביום השלישי ונשברו והתיכם בו ביום, אינם מיטהרים עד שיהו עליהם פעם שנייה בשביעי לטומאתם (הראב"ד: עיי' ברטנורא: "חוטפות יום טוב"; "משנה אחרונה"). אבל הרמב"ם מפרש, שלדעת רבי יהושע אין הכלים מיטהרים מטומאת מת אלא אם כן היו עליהם בשלישי ובשביעי לטומאתם קודם שנשברו, או בשלישי ובשביעי לאחר שהתיכם, ואין הזאה שקודם ההיתוך מצטרפת להזאה שאחר ההיתוך (הל' כלים יב, ג; עיי' השגת הראב"ד שם).

בארנו, כרוב המפרשים, משמנתנו כולה עוסקת בענין אחד, והסיפא באה לפרש את הרישא, מה שמוכח משאלת המשנה: "ביצר?" אבל הגר"א אינו גורס תיבת "ביצר", והוא מפרש, שמשנתנו עוסקת בשני עניינים שונים, שנחלקו בהם רבי אליעזר ורבי יהושע, וכך פירוש הרישא: כלי מתכות קטמאין – אדם וכלים, ומיטהרין – עצמן, שבורין – כגון כלי מתכות שנטמאו ונשברו, טהור. נגע בהם אדם או כלים, לא נטמאו. חזר ועשה מהם כלים, חזרו לטומאתם הישנה, והאדם והכלים שנגעו בהן כשהיו שבורין נטמאו למפרע. ומיטהרין שבורין. כגון שנטמאו ונשברו, והיזה עליהן מי חטאת, מועילה הזאה שהיזה עליהן כשנשברו, שאפילו חזר ועשה מהם כלים, טהורים הם מטומאתם הישנה, שהואיל וטהרתם כשהם שבורים אינה טהרה גמורה, שאם נגע בהם אדם וכלים וחזר ועשה מהם כלים נטמאו למפרע מחמת אותה נגיעה בזמן שהיו שבורים, ונמצא שיש קצת טומאה עליהם גם כשהם שבורים, לפיכך מועילה הזאה בעודם שבורים לטהרם, שלא יחזרו

של עץ, ה'טסים – הלוחות הדקים, וה'צפוניים – כל חלק מהעגלה שהוא מצופה, ושאר כל המסמרות – שאינם עשויים אלא לניו, טהורין – אינם מקבלים טומאה. סנדלי בהמה של מתכות – שעושים לה בשביל שלא תחליק, טמאין – מקבלים טומאה, לפי שרגילים אנשי צבא לשתות בהם בשדה המלחמה, שאין כלים מצויים שם; של שעם – אבל סנדלי בהמה העשויים מעץ שעם, טהורין – אינם מקבלים טומאה, שאין שותים בהם. הסיף מאימתי מקבל טמא? משישופנו – משישפף אותו, אף שלא השחיונו, לפי שאינו צריך לידוד רב. ויש מפרשים: ומשישופנו – משיסוכנו בשמן (פירוש הגאונים). והספין – מאימתי מקבלת טומאה? משישחיונה – משיחדד אותה במשחות. ויש מפרשים, שמדובר כאן בסיף ובסכין שהעלו חלודה, שדינם שאינם מקבלים טומאה, ובאה המשנה ללמד, מאימתי הם חוזרים לקבל טומאה (ברטנורא: עיי' "משנה אחרונה").

~ יום שלישי ~

באור משנה ו

לעיל (יב, ו) שנינו, שכיסוי טני (טו) של מתכת של בעלי בתים, לדעת רבן גמליאל מקבל טומאה, ולדעת חכמים אינו מקבל טומאה. משנתנו חוזרת לדון בכיסוי טני של מתכת של בעלי בתים, לפי דעת חכמים, שהיא טהורה, והיא באה ללמד שאם הכיסוי נעשה ראי, נחלקו בוה רבי יהודה וחכמים, אם על ידי כך הכיסוי נעשה כלי המקבל טומאה או לא.

פסוי טני של מתכת – של בעלי בתים, שלדעת חכמים (לעני' יב, ו) אינו מקבל טומאה, שעשה בו מראה – שליטשו וצחצחו ועשאו ראי. רבי יהודה מטהר – שלדעתו, על ידי הראי לא נעשה הכיסוי כלי, הלכך אינו מקבל טומאה, וחכמים מטמאין – שהראי עשה את הכיסוי כלי בפני עצמו, ולכן הוא מקבל טומאה. והלכה כחכמים. מראה – ראי של מתכת, שנשברה – והרי עדיין יכולה לשמש כראי, אם אינה מראה את רב הפנים, טהורה – אינה מקבלת טומאה.

באור משנה ז

כלי מתכות מיטמאין ומטהרין שבורין – כלומר כלי מתכת המיטמאים במת, מועילה להם שבירתם להיטהר סמוך לתיקונם, היינו שלא כמו בכלים שלמים שצריכים הזאה ממי אפר הפרה ביום השלישי

ח מפתח של ארפוכה שגשבר מתוך ארפוכתו – טהור. רבי יהודה מטמא, מפני שהוא פותח בו מפתחים. ושל גם שגשבר מתוך גמז – טהור. היו בו חפין ונקבין – טמא. נטלו חפין – טמא, מפני נקבין. נסתתמו נקבין – טמא, מפני חפין; ונטתמו נקבין, או שפרצו זה לתוך זה – טהור. מסנתת של חרדל שגפרצו בה שלשה נקבים מלמטן זה לתוך זה – טהורה. והאפרסם של מתכות – טמאה.

פרק חמשה עשר

א כלי עץ, כלי עור, כלי עצם, כלי זכוכית – פשוטיהן טהורין, ומקבליהן טמאים. נשברו – טהרו. חזר ועשה מהן פלים – מקבלין טמאה מפאן ולהפא. השדה, והתבה, והמגדל, פורת הקש, וכוורת הקנים, ובור ספינה אלכסנדרית, שיש להם שולים, והן מחזיקין ארבעים סאה בלח, שהם פורים ביבש – הרי אלו טהורין. ושאר

פירוש ברטנורא

ח מפתח של ארפוכה. שמתקפל כארכובה עם השוק. שעשוי כמין נזן כפופה שלנו. ורוב מפתחות שבארץ ישמעאל הם כן: רבי יהודה מטמא. ואין הלכה כר' יהודה: ושל גם. כמין ג"ם יוונית שהיא כמין גז"ן הפוכה: היו בו חפין. כשנשבר מתוך גמז, נשתירו בו חפין או נקבין. חפין הם השנים, נקבין שנכנסים בהן שיני המנועול, שפעמים יש במפתח שינים והן נכנסים בנקבי המנועול ופותחים, ופעמים יש נקבין במפתח ומכנים אותן נקבים בשיני המנועול ופותח: או שפרצו זה לתוך זה. שלא נטלו החפין ולא נסתמו הנקבין, אלא שפרצו. כגון שנעקמו החפין ונתרחבו הנקבין שנוגעים זה בזה: מסנתת של חרדל. כמין נפה של מתכת שהחרדל נתון בה ומסתנן וקולטת את הפסולת: מלמטן. בשולי המסנתת משפרצו בה שלשה נקבין ונעשו שלשתן נקב אחד, וכו' לא חזיא לסנן בה: אפרסם. כלי של ריחים רחב מלמעלה ומצר והולך מלמטה, ונותנים בו חטים והוא מוציא אותם קמעא קמעא בריחים: טו א כלי עץ. משנה זו שניה למעלה בפרק ב', וחדר תניא הכא משום דינא דכלי עץ וכלי עור דבעי לאורויי בהו בהנך פרקין: חשידה. כמין ארון: והתיבה. תיבת השולחן: והמגדל. בית האוצר של עץ. בלע"ז ארמריא, ובערבי אלמנס"ר: וכוורת הקש. חשובה ככלי עץ, לפי שעשויה מנובת השבולין שהן קשין: ובור ספינה אלכסנדרית. ספינה גדולה שפורשין בה לים הגדול קרויה ספינה אלכסנדרית, לפי שאין פורשים בים מארץ ישראל לאלכסנדריא אלא בספינה גדולה. ומפני שמי הים מלחים ואין ראוין לשתיה, עושים בספינות גדולות כעין בור של עץ וממלאים אותו מים מתוקין הראויין לשתיה: שיש להם שולים. שאין תחתיהן חד מלמטה, אלא רחב ויושב על הקרקע: פורים. ששים סאה: ביבש. כגון תבואה וזרעונים ופירות: טהורין. דאתקש כל עץ וכלי עור, לשק המיטלטל מלא וריקן, וזה אינו מיטלטל מלא, לפי שגדול יותר מדאי ואם יטלטלו מלא ישרב: בין מקבליים בין שאינם מקבליים.

משניות מבוארות – קהתי

והאפרסם של מתכות – כלי של ריחים בצורת משפך, שנותנים לתוכו חטים והוא מוציאם קימעה קימעה בריחיים, טמאה – שחשובה היא כלי. והרמב"ם כותב הטעם, לפי שיש לאפרסם שם בפני עצמו (הלי כלים ט, טז).

לטומאתם הישנה כשיתקנו. וזהו דעת רבי אליעזר. ורבי יהושע סובר, אין מטמאים אלא אם כן נגעו בהם כשהם שלימים, וכן אין מיטהרים בהזאה אלא אם כן היה עליהם כשהם שלימים, שאין טומאה ואין טהרה בשברים. ברם, בספא המחלוקת היא כפי שבארנו ("אליהו רבא": עיין "תפארת ישראל", שומאר גס כן לפי הגר"א)

~ יום רביעי ~

באור משנה ח

החל בפרקנו ועד פרק יט (ע"ל) עוסקות המשניות בכלי עץ וכלי עור וכלי עצם. פרקנו פותח במשנה שכבר נשנתה לעיל, בפרק ב.

כלי עץ, כלי עור, כלי עצם, כלי זכוכית, פשוטיהן טהורין – הכלים שאין להם בית קיבול אינם מקבליים טמאה, ומקבליהן טמאים – והכלים שיש להם בית קיבול מקבליים טמאה, כמו שבארנו לעיל (ב, א). ונשברו – הכלים, טהור – מן הטומאה שקיבלו קודם שנשברו; וכן נשברו כשהם טהורים, שבריהם אינם מקבליים טמאה. חזר ועשה מהן – מן השברים, פלים – שלמים, מקבלין טמאה מפאן ולהפא – אבל אינם חוזרים לטומאתם הישנה, שמשנשברו בטלה טומאתם, וכשחזר ועשה משבריהם כלים, דינם ככלים חדשים שלא נטמאו עדיין. השדה – מין ארגו, והתבה, והמגדל – ארון בצורת מגדל, פורת הקש – העשויה מקש, וכוורת הקנים – העשויה מקנים, ובור ספינה אלכסנדרית – ספינה גדולה מאלכסנדריה, ולה בור גדול של עץ, שבו מחזיקים מים מתוקים לשתיה, שיש להם – לכל הכלים הללו שנמנו לעיל – שולים – למטה, והם יושבים עליהם, והן מחזיקין ארבעים סאה בלח – במשקים (כ"ט 500). שהם פורים – ששים סאה, ביבש – בדברים יבשים, כגון תבואה ופירות, שכל כלי מחזיק ביבש יותר מאשר בלח פי אחד וחצי על ידי הגורש, הרי אלו טהורין – אינם מקבליים טמאה, שנאמר (ויקרא יא, לב): "מכל כלי עץ או בנד או עור או שק כל כלי אשר יעשה מלאכה בהם, במים יובא וטמא עד הערב וטהר", ודרשו: מה שק מתטלטל מלא וריקן, אף כל שמתטלטל מלא וריקן, יצאו כלים אלו שאינם מתטלטלים מלאים מחמת כובדם. ושאר כל הפלים, בין מקבלין – ארבעים סאה בלח, בין אינם מקבלין

מפתח של ארפוכה – מפתח שצורתו ככרך, שגשבר מתוך ארפוכתו – במקום שהוא מתעקם, טהור – אינו מקבל טמאה, שאינו ראוי עוד לשימוש. רבי יהודה מטמא, מפני שהוא פותח בו מפתחים – כשהוא בבית, לפי שהוא יכול להכניס שם את המפתח לתוך המנועול, שהוא סמוך לצד פנים, ולפתוח בו, הלכך עדיין כלי הוא, ומקבל טומאה. ברם, חכמים סוברים, שההוא בו, ועיקרו של מפתח הוא כדי לסגור ולפתוח מבחוץ, והרי אי אפשר לפתוח בו מבחוץ, לפי שאינו מגיע עד למנועול, לפיכך בטל מתורת כלי ואינו מקבל טמאה. ושל גם – מפתח הדומה לאות גמא היוונית, כזה: ||| שגשבר מתוך גמז – בזווית, ולא נשתיר בו בית יד בשביל להחזיק בו ולסובבו במנועול, טהור – אינו מקבל טמאה, אף לדעת רבי יהודה. היו בו – במפתח שנשבר, חפין – שיניים, ונקבין – והשיניים נכנסות לתוך הנקבים שבמנועול, ושיני המנועול נכנסות לתוך הנקבים שבמפתח, טמא – מקבל טמאה, שעדיין הוא מפתח: נטלו חפין, טמא – עדיין מקבל טמאה, מפני נקבין – שאפשר לפתוח על ידם: נסתתמו נקבין, טמא – עדיין מקבל טמאה, מפני חפין – השיניים שבו; ונטלו חפין ונטתמו נקבין, או שפרצו זה לתוך זה – כגון שנתעקמו השיניים ונתרחבו הנקבים עד שנוגעים זה בזה, טהור – אינו מקבל טמאה, שאינו ראוי לשימוש. מסנתת של חרדל שגפרצו בה שלשה נקבים מלמטן – במקום שהחרדל מסנתן, זה לתוך זה – ונעשו שלשתם נקב אחד גדול, טהורה – שאינה ראויה עוד לסינון.

כל הכלים, בין מקבלין בין אינם מקבלין – טמאין; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: דרדור עגלה, וקסמות המלכים, וערכת העבדנין, ובור ספינה קטנה, והארון, אף על פי שמקבלין – טמאין, שאינן עשוין לטלטל אלא במה שבתוכן. ושאר כל הכלים, המקבליים – טהורין; ושאין מקבלין – טמאין. אין בין דברי רבי מאיר לדברי רבי יהודה אלא ערכת בעל הבית.

ב ארוכות של נחתומים – טמאות; ושל בעלי בתים – טהורות; סרקן או כרפמן – טמאות. דף של נחתומין שקבעו בפתל – רבי אליעזר מטהר, וחכמים מטמאים. סרוד של נחתומין – טמא; ושל בעלי בתים – טהור; גפפו מארבע רוחותיו – טמא; נפרץ מרוח אחת – טהור; רבי שמעון אומר: אם התקינו להיות קורץ עליו – טמא. וכן המערוף – טמא.

פירוש ברטנורא

בין שמקבלין יותר מארבעים סאה, בין שאין מקבלין אלא פחות: דרדור עגלה. חבית של עץ עגולה עשויה לוחות, כעין אותן שעשוין בארץ רומי. ואע"פ שהיא גדולה, כיון שהיא לעגלה, מיטלטלת מלאה וריקנית, דסבר האי תנא טלטול על ידי שוורים שמה טלטול: וקסמות המלכים. כמין מגדל של עץ עשוי חדרים חדרים, שנותנים בו מיני מאכל וכלים של משקה. והמלכים מוליכין אותו בעגלה שהולכים בה: ועריבת העבדנים. עריבה של עץ שהעבדנים שורין בה עורותיהן: אע"פ שמקבלין טמאים. כלומר, אע"פ שמקבלין מ' סאה או יותר, טמאין. כדמפרש טעמא שאין מיטלטלים אלא במה שבתוכן, כשהן מלאים דרכן לטלטל: עריבת בעל הבית. לר' מאיר טמאה, דהוא טהורין קחשיב, למימרא דהני דוקא טהורין, והשאר טמאין. לר' יהודה טהור, דר' יהודה טמאים קחשיב, למימרא דהני דוקא טמאין, והשאר טהורין. והלכה כרבי יהודה:

ב ארוכות של נחתומים. לוחות שהנחתומים עורכים עליהן את הלחם. ואית ספרים דגרסי: עריבות: טמאות. לפי שעשוין בצורת כלי. ואע"פ דפשוטי כלי עץ נינהו, טמאות מדברי סופרים: ושל בעלי בתים טהורות. שאין עליהן צורת כלי: סרקן. ייפן בסריקון. והוא ששר בלשון מקרא, ומשוה בשר וימיה (כ"ב). בערבי זנגפ"ר, ובלע"ז מינ"ו: כרכמן. צבען בכרכום: דף של נחתומים. דף של מתכת. דאילו דף של עץ, פשוטי כלי עץ אין מקבלין טמאה. ואע"ג דטמא מדרבנן, כשקבעו בכותל טהור לדברי הכל: ר' אליעזר מטהר. ואין הלכה כר' אליעזר: פורד. היא סרידה דתנן לעיל בכמה דוכתי. והיא עריבה קטנה שהנחתום משתמש בה. כדמיתרגמינן את בגדי השרד (שמות ל"א) ית לבושי שימוש: גיפפו. עשה לו מסגרת סביב. תרגום ויחבק, וגפיף: אם התקינו. לסרוד של בעלי בתים: להיות קורץ עליו. כלומר לחתוך עליו הבצק. לשון מחוכר קורצתי (איוב ל"ג): טמא. דסבירא ליה לר' שמעון, מפני מה סרוד של נחתומים טמא, מפני שקורץ עליו את הבצק ומוליך עליו מקרצות לתנור, של בעלי בתים נמי אם התקינו להיות קורץ עליו את הבצק ולהוליך עליו מקרצות לתנור, טמא. ואין הלכה כר"ש:

משניות מבוארות – קהתי

~ יום חמישי ~

באור משנה ב

ארוכות – ויש גורסים: ארוכות של נחתומים – לוחות עץ ארוכים, שהאופים עורכים עליהם את ככרות הלחם קודם שמכניסים אותן לתנור, טמאות – מקבלות טמאה, ואף על פי שהם פשוטי כלי עץ, מכל מקום גזרו חכמים בהן, שיהיו מקבלות טמאה, הואיל ועשויות הן בצורת כלי: ושל בעלי בתים – וארוכות של בעלי בתים, טהורות – אינן מקבלות טמאה, לפי שאינן עשויות בצורת כלי: סרקן – צבע בעל הבית את הארוכות בצבע אדום (בסריקון). או כרפמן – צבעם בכרכום, טמאות – מקבלות טמאה, שיחדן לכלי. דף של נחתומין – שנותנים עליו כיכרות הבצק עד שיחמיצו (פירוש הגאונים), שקבעו בפתל – שיחברו לכותל, רבי אליעזר מטהר, וחכמים מטמאים – בגמרא (בבא בתרא טו, ב) מבארים, שמדובר כאן בדף של מתכת, וסובר רבי אליעזר, שאף על פי שכלי מתכת מקבל טמאה, מכל מקום הואיל וקבעו בכותל שוב אינו מקבל טמאה; וחכמים סוברים, שאף על פי שקבעו בכותל, עדיין כלי בפני עצמו הוא, הלכך מקבל טמאה. ברם, בדף של עץ אף חכמים סוברים שאינו מקבל טמאה, שהרי פשוטי כלי עץ אינם מקבלים טמאה; ואף על פי שפשוטי כלי עץ העשויים לקבלה מקבלים טמאה מדברי סופרים, מכל מקום מאחר שקבעו בכותל טהור לדברי הכל. ונקטה המשנה דין זה בין דיני כלי עץ, משום כלי נחתום שהיא עוסקת בהם. סרוד של נחתומין – לוח של עץ שהנחתום מעמיד עליו כלי של מים להשתמש בו בעת הלישה לרחיצת ידיו ולהחלקת פני הבצק (תפארת ישראל; רמב"ם, טמא – מקבל טמאה, לפי שהנחתום ייחדו לשימוש זה, ודינו כשולחן המיוחד לקבל עליו כלים (הגר"א); ושל בעלי בתים – סרוד של בעלי בתים, טהור – שאינו מיוחד לשימוש זה, מאחר שאינו לש אלא לפרקים; גיפפו – שעשה מסגרת סביבו, טמא – את הסרוד, מארבע רוחותיו – שעשה מסגרת סביבו, טמא –

– אלא פחות מארבעים סאה, טמאין – מקבלים טמאה; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: דרדור עגלה – חבית של עץ עגולה, ואף על פי שהיא גדולה, כיון שהיא מתחברת לעגלה, היא מתטלטלת גם מלאה על ידי העגלה, וקסמות המלכים – כמין ארגז שיש למלכים בכותלי המרכבה שלהם (תפארת ישראל; עיין רמב"ם; ברטנורא); ויש מפרשים: כדים גדולים של מלכים (הערוך). וערכת העבדנין – עריבה גדולה של עץ שמעבדי העורות משתמשים בה לשרות העורות בתוכה, ובור ספינה קטנה – שמחזיקים בו מים מתוקים לשתיה, והארון, אף על פי שמקבלין – ארבעים סאה בלח, טמאין – מקבלים טמאה, שאינן עשוין לטלטל אלא במה שבתוכן – שאין דרכם להיטלטל אלא כשהם מלאים (רמב"ם). ושאר כל הכלים, המקבליים – הכלים הגדולים המחזיקים ארבעים סאה בלח, טהורין – אינם מקבלים טמאה; ושאין מקבלין – שאינם מחזיקים אלא פחות מארבעים סאה, טמאין – מקבלים טמאה. אין בין דברי רבי מאיר לדברי רבי יהודה אלא ערכת בעל הבית – שרבי מאיר מנה את הכלים המקבלים שהם טהורים, כדי להשיענו, שדווקא אלו טהורים, אבל שאר המקבלים טמאים, ובכללם עריבת בעל הבית, שאף על פי שהיא מחזקת ארבעים סאה בלח, מכל מקום היא מקבלת טמאה, ואילו רבי יהודה מנה את הכלים המקבלים שהם טמאים, להשיענו, שדווקא אלו מקבלים טמאה אף על פי שמחזיקים ארבעים סאה בלח, אבל שאר המקבלים טהורים, ומכאן שלדעתו אף עריבת בעל הבית טהורה.

בארנו את הפסיקה "שאינן עשוין לטלטל אלא במה שבתוכן" לפי הרמב"ם. אבל ב"תוספות יום טוב" מובא פירוש אחר בשם מהר"ם: "שפעמים אינם מלאים אלא יש בהם קצת ומיטלטל שפיר. וכן דרך כל אלו לטלטל. וקוסטות מלכים אין רגילים למלאותן, ומיטלטל כשיש בו קצת, וכן עריבות העבדנין. ובור ספינה קטנה, שאין נכנסים בה הרבה בני אדם, על כן אין נותנים בו מים בבור כי אם מעט. וזהו ששינוי, שאינן עשוין לטלטל אלא במה שבתוכן, היינו דבר מועט."

ג ים נָפֶה שֶׁל סֶלְתִּין – טָמֵא; וְשֶׁל פְּעָלִי בָתִּים – טָהוֹר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִף שֶׁל גִּדְּלָת טָמֵא מוֹשֵׁב, מִפְּנֵי שֶׁהַבָּנוֹת יוֹשְׁבוֹת בְּתוֹכָן וְגִדְּלוֹת.

ד כָּל הַתְּלוּיִם – טָמֵאִין, חוּץ מִתְּלוֹי נָפֶה וּבִכְרָה שֶׁל פֶּעַל הַבֵּית; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: כָּלֶם טָהוֹרִין, חוּץ מִתְּלוֹי נָפֶה שֶׁל סֶלְתִּין, וּתְלוֹי בְּכֶרֶת גְּרֵנוֹת, וּתְלוֹי מִגַּל יָד, וּתְלוֹי מִקַּל הַבִּלְשִׁין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן מְסִיעִין בְּשַׁעַת הַמְּלָאכָה. זֶה הַפֶּלֶל: הָעֵשׂוֹי לְסִיעַ בְּשַׁעַת מְלָאכָה – טָמֵא; הָעֵשׂוֹי לְתֵלוֹי – טָהוֹר.

ה רַחַת שֶׁל גְּרוֹסוֹת – טָמֵאָה; שֶׁל אוֹצְרוֹת – טָהוֹרָה. שֶׁל גִּתּוֹת – טָמֵאָה; שֶׁל גְּרֵנוֹת – טָהוֹרָה. זֶה הַפֶּלֶל: הָעֵשׂוֹי לְקַבְּלָהּ – טָמֵא; לְכַנּוֹס – טָהוֹר.

פירוש ברטנורא

ג ים נפה. יריעה ארוגה משער להוציא את הסולת נקי מן הסוכין. ולפי שיש סביב היריעה זר של לוח גבוה, נקרא ים, כמו שיש סביב הים יבשה: של סלתים. כוררים הסולת: גודלת. האשה שגודלת וקושרת שער הנשים: מפני שהבנות. הנערות בשעה שגודלות ראשן מושיבות אותן בתוך ים נפה, לקבל שם מה שיפול מראשן מן העפרורות וערבוביאת דרישא. והלכה כר' יהודה:

ד כל התלוין. העשוין לכלי לחלוטו בו: טמאין. דהו חיבור לכלי: בכרת גרנות. עשויה להוציא החטים ולקלוט המון, ומניחים הכברה על שני עצים ומנהלין, וכשהן יגיעים מבניסים ידיון בתלוי שלה ומנהלין, והיינו דקתני דמסייעים בשעת מלאכה: מקל הבלשין. המחפשים בתוך הכלים לראות אם יש בו דבר שראוי ליתן ממנו מכס למלך. תרגום ויחפש, ובלש: שהם מסייעים בשעת מלאכה. מבניסין ידיון בתלוי כשרוצים להשתמש בכלי, ומסתייעים בו לעשות מלאכתו. והלכה כחכמים:

ה רחת. שזורים בה תבואה וקטניות. בערבי אלרח"ה, ובלע"ז פאל"א: הגרסות. העושים גריסים של פול: טמאה. לפי שיש לה בית קיבול ועשויה להכניס בה לריחים: ושל אוצרות. עשויה ללקט בה החטה שהוא מן הצדדים מכאן ומכאן. ולנקותה שתתישב באוצר: ושל גיתות. להשלך החרצנים והזגין חוץ

משניות מבוארות – קהתי

~ יום ששי ~

באור משנה ד

כָּל הַתְּלוּיִם – בתי אחיזה של כלים, שתולים אותם בהם, טמאין – מקבלים טומאה, מפני שהם חיבור לכלי, חוץ מתלוי נפה ובכרה שֶׁל פֶּעַל הַבֵּית – לפי שלפעמים מסלקים אותו ממנה, הלכך אינו חשוב חיבור לכלי ואינו מקבל טומאה, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: כָּלֶם טָהוֹרִין – שלדעתם כל תשמישי כלים, אפילו הם מחוברים לכלי, אינם מקבלים טומאה, חוץ מתלוי נפה שֶׁל סֶלְתִּין – עושי סולת למכירה, שהנפה שלהם גדולה, וּתְלוֹי בְּכֶרֶת גְּרֵנוֹת – של כברה שמשתמשים בה בגרנות, וּתְלוֹי מִגַּל יָד, וּתְלוֹי מִקַּל הַבִּלְשִׁין – שהבלשים ממששים במקל בתוך קופה של סחורה, כדי לבדוק מה בתוכה, אולי טמון בה דבר שחייבים עליו מכס: כל התלוים הללו מקבלים טומאה, מִפְּנֵי שֶׁהֵן מְסִיעִין בְּשַׁעַת הַמְּלָאכָה – שכל הכלים הללו יש בהם מלאכה כבדה וזקוקים לתלוי להכניס בתוכם את היד בשעה שעושים מלאכתם בהם. זֶה הַפֶּלֶל: הָעֵשׂוֹי לְסִיעַ בְּשַׁעַת מְלָאכָה – תלוי העשוי לסייע בשעת המלאכה, טמא – מקבל טומאה, שהוא חיבור לכלי; הָעֵשׂוֹי לְתֵלוֹי – אבל תלוי שאינו עשוי אלא לתלות בו בלבד, טָהוֹר – אינו מקבל טומאה. והלכה כחכמים.

באור משנה ה

רַחַת – שזורים בה תבואה וקטניות, שֶׁל גְּרוֹסוֹת – של עושי גריסים, היינו שטוחנים פולים לגריסים, טָמֵאָה – מקבלת טומאה, לפי שיש בה בית קיבול ועשויה להכניס בה את הפולים לריחים: שֶׁל אוֹצְרוֹת – רחת שמשתמשים בה באוצרות התבואה ללקט בה את התבואה המפוזרת למקום אחד, טָהוֹרָה – אינה מקבלת טומאה, לפי שאינה עשויה לקבל. שֶׁל גִּתּוֹת – רחת של גיתות, שמשליכים בה את החרצנים והזגים מן הגת לחוץ, טָמֵאָה – מקבלת טומאה; שֶׁל גְּרֵנוֹת – רחת של גרנות, העשויה לזרות בה תבואה, טָהוֹרָה – אינה מקבלת טומאה. זֶה הַפֶּלֶל: הָעֵשׂוֹי לְקַבְּלָהּ – כלי העשוי לקבל לתוכו, טָמֵא – מקבל טומאה, לְכַנּוֹס – כלי העשוי לכנס דברים המפוזרים למקום אחד, אבל לא לקבל לתוכו, טָהוֹר – אינו מקבל טומאה.

מקבל טומאה, שהרי עכשיו יש לו בית קיבול; נִפְרָץ מְרוּחַ אַחַת – שלא היתה המסגרת אלא משלוש רוחותיו, טָהוֹר – אינו מקבל טומאה, שאינו חשוב כלי; רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אִם הִתְקִינוּ – אם בעל הבית התקין את הסודר שלו, לְהֵיטוֹת קוֹרֵץ עָלָיו – חותך עליו את הבצק, אף על פי שלא גיפפו, טָמֵא – מקבל טומאה, כדן סודר של נחתומים, הואיל וייחודו לשימוש זה. וְכֵן הַמְּעֻרָף – לוח עץ שעורכים עליו את הבצק לשם רידודו במעגילה או לקריצתו לכיכרות (לפי הרמב"ם); ויש מפרשים, שהמערך הוא המעגילה, היינו גליל עץ שבו עורכים (ומגלגלים) ומרדדים את הבצק (הר"ש בשם גאון; הערוך); ויש מוסיפים, שעל אותו גליל נושאים את הרקיקים להגישם לתנור, ונמצא עשוי לקבלה ("תפארת ישראל"). טָמֵא – מקבל טומאה, לפי שמויחד לקבלה כמו שולחן וכיוצא בו (הגר"א; "תפארת ישראל"); עיין "תוספות יום טוב", שמבואר שם, כי לפי הרמב"ם פסקה זו היא מדברי חכמים, ולפי הראב"ד מדברי רבי שמעון היא; ועיין תוספות אנשי שם).

באור משנה ג

יָם נָפֶה – כלי שמעמידים תחת הנפה כדי שלא תתפזר הסולת המנופה, ואין לו שוליים אלא דפנות בלבד (הגר"א; "תפארת ישראל"). שֶׁל סֶלְתִּין – עושי סולת למכירה, שהנפה שלהם גדולה, טָמֵא – ה"ם" מקבל טומאה, שהוא חשוב כלי. וְשֶׁל פְּעָלִי בָתִּים – ים נפה של בעלי בתים, טָהוֹר – אינו מקבל טומאה, יש מבארים הטעם, לפי שהסלתים מקפידים על מה שנשאר דבוק בדפנות, והם מלקטים את הסולת משם, ונמצא ים נפה כפשוטי כלי עץ העשויים לקבלה, אבל בעלי בתים אינם אומנים כל כך לעשות סולת נקייה ומנפים קמח פשוט, ואין הוא חשוב להם כל כך שיטרחו ללקט מה שנדבק ביים הנפה, הלכך ים נפה שלהם אינו חשוב כלי העשוי לקבלה, ואינו מקבל טומאה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִף שֶׁל גִּדְּלָת – ים נפה של האשה הגודלת (הקולעת) שער הנשים, טָמֵא מוֹשֵׁב – מקבל טומאה משום מושב הזב, מִפְּנֵי שֶׁהַבָּנוֹת יוֹשְׁבוֹת בְּתוֹכָן וְגִדְּלוֹת – בשעה שהנערות גודלות ראשן יושבות הן בתוך ים נפה של הגודלת, כדי שיתאסף שם מה שנפול מראשן, וכיון שהוא ראוי לשיבה, לפיכך אם ישב עליו זב או זבה הריהו נעשה אב הטומאה לטמא אדם. וכן הלכה.

ו נבלי השרה – טמאין, ונבלי בני לוי – מהורין. כל המשקין – טמאין, ומשקה בית מטבחיא – מהורין. כל הספרים מטמאין את הידים, חוץ מספר העזרה. המרפוף טהור. הבטנן והנקטמון והארום – הרי אלו טמאים. רבי יהודה אומר: הארום טמא מושב, מפני שהאליית יושבת עליו. מצודת החלדה – טמאה; ושל העכברין – טהורה.

פרק ששה עשר

א כל כלי עץ שנחלק לשנים – טהור, חוץ משלחן הכפול, ותמחווי המזונן, והאפיפודין של בעל הבית. רבי פירוש ברטנורא

מן הגת: לבית. ממקום פוזר, אבל לא לקבל בתוכו:

ו נבלי השרה. נבלים שמשוררים בהם. לשון נבל וכנור: טמאין. שהנבלים והכנורות חלולים הם ומנוקבים לצד הנימין להשמיע קול הנגון, ודרך המנגנים להניח בתוכן המעות שמקבצין מבני אדם הבאים לשמוע, והיו ליה מוטלמל מלא וריק: נבלי בני לוי. המנגנים על הדוכן: מהורין. שאינן עשויין לתת בתוכן מעות, ואין עשויין לקבל: כל המשקין טמאין. כל אחד משבעה משקין שהן מים יין שמן דבש חלב דם טל, מקבלין טומאה, ומכשירין הורעין לקבל טומאה: ומשקה בית מטבחיא. המים והדם שבבית המטבחים שבעזרה: מהורין. שהם אינם מקבלין טומאה, ולא מכשירין האוכלים לקבל טומאה: כל הספרים מטמאין את הידים. לפי שבתחלה היו מצניעים אוכלים של תרומה אצל ס"ת, דאמרי האי קודש והאי קודש, כיון דחוו דקאתו ספרים ליד פסידא, שהעכברים שהיו מצויין אצל האוכלים היו מפסידים אותן, גזרו שיהיו הספרים כל כתבי הקודש פוסלים את התרומה במגען, וגזרו עוד שהידים הנוגעות בספרים יהיו שניות לטומאה ופוסלות את התרומה: מספר העזרה. ספר תורה שכתן גדול קורא בו בעזרת נשים כיום הכיפורים. דליכא למיחש שמא ישימו אוכלים של תרומה אצלו, מפני מוראו וחשיבותו: מרפוף. סוס של עץ שעושים הליצנים לרכוב עליו לצחק בו: הבטנן. כלי גזר, שהמנגן בו סומכו על בטנו. וקורין לו בלע"ז ציטרא: הנקטמון. מין כלי של גזר עשוי בצורת רגל של עץ שעושה מי שנחתכה רגלו: והארום. עשוי כמין נפה שדפנותיה עגולות ושומחין על פיו עור דק ומכין עליו במקל ומוציא קול צלול. ובלע"ז ממכור: טמא מושב. אם ישב עליו זב וזבה נדה ויולדת, נעשה אב הטומאה למטא אדם למטא בגדים. דכלי המיוחד לשיבה הוא: שהאליית. כלומר המקוננת ומיללת יושבת עליו, לפי שרגליו לספוד ולקונן ע"י גזר של אותו כלי. וכן המנהג היום בארצות הישמעאלים: אליית. לשון אלי בבתולה תגורת שק (ויאל א'). ואין הלכה כר' יהודה: מצודת החולדה טמאה. שיש עליה צורת כלי. משא"ל למצודת עכבר:

טז א כל כלי עץ. שלחן הכפול. עשוי חלול או פרקים, ולאחר שמסירים אותו כופלים חלוליותיו או פרקיו זו על זו, וכל חוליא היא כלי בפני עצמה: ותמחווי המזונן. קערה גדולה מאד ובתוכה קערות קטנות, ונותנים בכל קערה מן הקטנות מין אחד של תבשיל. ולפי שיש בתוכה מינים הרבה, נקרא תמחווי המזונן. תרגום למינו לזנודי: אפיפודין. כסא של פרקים: המגס. תרגום קערה מגיסתא: וקוד הבבלי. כמין קערה של עץ. ולשון חכמים הוא, במקרה

משניות מבוארות – קהתי

עץ של קיטע (דמב"ס; ברטנורא): ויש מפרשים: כלי נגינה העשוי כעין צורת חמור, שהליצנים נושאים אותו על כתפיהם (ענין שבת י, ח; ועיין 'תוספות יום טוב' כאן). והארום – כלי זמר המוציא קול צלול וחזק, הרי אלו טמאים – מקבליים טומאה, שאף אלו (כמו הנבלים) עשויים לקבל לתוכם מעות מאת השומעים ('משנה אחרונה'). רבי יהודה אומר: הארום טמא מושב – אם הזב יושב או דורס עליו, הרי הוא נעשה אב הטומאה, לפי שהוא כלי הראוי לשיבה, מפני שהאליית – המקוננת והספדנית, יושבת עליו – בשעה שהיא מקוננת על מת. ואין הלכה כרבי יהודה. שכן אינו עשוי לשיבת קע, אלא לשיבה ארעית בשעה מועטת. מצודת החלדה – העשויה לצוד בה את החולדה, טמאה – מקבלת טומאה; ושל העכברין – העשויה לצוד בה עכברין, טהורה – אינה מקבלת טומאה. טעם ההבדל מבואר בברטנורא, לפי שמצודת החולדה יש עליה צורת כלי, מה שאין כן במצודת העכברים. ויש מבארים הטעם, לפי שלמצודת החולדה יש בית קיבול לצוד אותה בתוכה, כיון שצריכים לעזר החולדה, אבל של העכברים אינה עשויה לצוד אותן, אלא להרוג אותם בלבד, והרי שאינה עשויה לקבלה (הגרי"א; 'משנה אחרונה').

באור משנה א

כל כלי עץ שנחלק לשנים – לשני חלקים, טהור – כדין שבר כלי, שאם הכלי היה טמא, הרי משנחלק נטהר; ואם היה טהור, אין החלקים מקבליים טומאה (דמב"ס). חוץ משלחן הכפול – העשוי מתחילה שני חלקים המחברים בצירים, ואפשר לקפל אותו ולפשוטו; ואם שולחן זה נחלק לשניים, הריהו טמא, שכל חלק הוא שולחן בפני עצמו; ותמחווי המזונן – קערה גדולה המחולקת בתוכה לקערות קטנות, ובכל אחת מאכל אחר; והאפיפודין – ויש גורסים: והאפיפודין – של בעל הבית – הדום רגליים המתקפל ומתפשט; כל אלו, אם נחלקו לשניים טמאים, רבי יהודה אומר: אף המקס

~ שבת קודש ~

באור משנה ו

נבלי השרה – הנבלים של המשוררים בכלי זמר, טמאין – מקבליים טומאה; ומבואר הטעם בברטנורא, לפי שהנבלים חלולים ומנוקבים בצד הנימין, ודרך המנגנים ליתן בתוכם המעות שמקבצים מהשומעים, והרי שהנבלים עשויים לקבל; ונבלי בני לוי – שהיו מזמרים בהם במקדש, מהורין – אינם מקבליים טומאה, לפי שאינם עשויים לקבלה. ויש מפרשים, שנבלי המשוררים אינם טמאים אלא מגזירת חכמים, ובנבלי המקדש לא גזרו (הרי"ם). כל המשקין – היינו שבעת המשקים, שהם: מים, יין, שמן, דבש, חלב, דם, טל, טמאין – מקבליים טומאה, וכן (לשיטת הרמב"ם) מכשירים את האוכלים לקבל טומאה, ומשקה בית מטבחיא – המים והדם בבית המטבחים שבעזרה, טהורין – אינם מקבליים טומאה, ואינם מכשירים את האוכלים לקבל טומאה (ענין עדיות ח, ז). כל הספרים – של תורה נביאים וכתובים, מטמאין את הידים – הנוגעות בהם, מגזירת חכמים; ומבואר הטעם בגמרא (שבת יד, א), לפי שהיו רגילים להצניע כיכרות של תרומה אצל הספרים, מאחר ששניהם קודש, והיו העכברים באים ומפסידים את הספרים, לפיכך גזרו חכמים, שיהיו הספרים, היינו כל כתבי הקודש, פוסלים את התרומה במגעם, וכן שיטמאו את הידים הנוגעות בהם, שיהיו טמאות לתרומה, חוץ מספר העזרה – מספר התורה שהיה בעזרה (ענין מונד קטן ג, ד), שמפני חשיבותו אין לחשוש שמא ישימו אוכלים של תרומה אצלו, ולא גזרו בו חכמים. – דין המשקים והספרים נישנה כאן אגב דין הנבלים. והאיל ובכוס ים הבדל בין חזל לקודש ('תפארת ישראל'). המרפוף – כמין סוס של עץ שהליצנים משחקים עליו; ויש מפרשים: מין כלי של עץ ארו לזמרה (ענין ברטנורא להלן טז, ז). טהור – אינו מקבל טומאה. הבטנן – כלי נגינה גדול, שהמנגן עליו סומכו על בטנו, והנקטמון – כלי נגינה העשוי בצורת רגל

יְהוּדָה אוֹמֵר: אִף הֶמְגֵּס וְקוֹד הַבְּבִלִי פִּיּוּצָא בְּהֵן. כְּלִי עֵץ מֵאִמְתִּי מְקַבְּלִין טַמְאָה? הַמָּטָה וְהָעֵרִיסָה – מְשִׁישׁוּפָם בְּעוֹר הָדָג. גָּמַר שְׁלֹא לְשׁוּף – טַמְאָה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: הַמָּטָה מְשִׁישָׁרַג בָּהּ שְׁלֹשָׁה פְתִים.

פירוש ברטנורא

בוויה, פירוש קערה בווייה. וכל הכלים הללו אע"פ שנחלקו נשאר לכל חלק מהם צורת כלי. ואין הלכה כר' יהודה: משישוּפָם בְּעוֹר הָדָג. להסיר קסמין שבהם. דקודם לכן לא חזו למלאכתן, שמשרטים את הבשר. אבל אם אינן מחוסרין אלא שיפה של צחצוח ומריקה, הא קיימא לן [חולין כ"ה] דגולמי כלי עץ שעתיד לשבץ ולשוף טמאין: גמר שלא לשוף. שגמר בלבו להשתמש בהם אע"פ שלא ישוף עוד: שלשה בתים. כשמוסגים המטה בחבלים, בין כל חבל לחבל קרוי בית. ואין הלכה כר' מאיר:

משניות מבוארות – קהתי

"בית". ואין הלכה כרבי מאיר.

בבאור טעמו של רבי יהודה, האומר: "אף המגס וקוד הבבלי כיוצא בהן", כותב בעל "משנה אחרונה": "נראה שאלו אינם של פרקים, אלא שהם גדולים הרבה, ויש להם מחיצה באמצע, ולפעמים אוכלים בחלק אחד לבד, וסובר רבי יהודה: כיון שראוי להשתמש בחלק אחד, יש לכל חלק תורת כלי שנחלק. ותנא קמא סובר: "כל שראוי", אין אומרים, ודווקא כלי של פרקים, שתשמישו תדיר בכל יום, כמו שולחן המזנון, שבכל יום מפרקים אותו לאכול עליו, ואחר האכילה כופלים אותו, ומניחים הפרקים זה על גבי זה, ומשתמש בשולחן לעשות בו שאר מלאכות, והרי עשוי מתחילתו להשתמש בחציו, הלכך הריהו כלי, אבל מגס שאין תשמישו בחציו תדיר, אינו כלי אף על פי שראוי".

– מין קערה, וְקוֹד הַבְּבִלִי – כלי עץ לשתיה, פִּיּוּצָא בְּהֵן – שאם נחלקו לשניים, טמאים, לפי שכל חלק וחלק עדיין שם כלי עליו. כְּלִי עֵץ מֵאִמְתִּי מְקַבְּלִין טַמְאָה? הַמָּטָה וְהָעֵרִיסָה, מְשִׁישׁוּפָם בְּעוֹר הָדָג – משישפשוף אותן להחליקן, שכן נוהגים היו להחליק מיטה ועריסה בעור של דג; אבל קודם לכן אינם ראויים לשימוש, לפי שמסרטים את גופו של השוכב בהן, והרי שלא נגמרה מלאכתן. גָּמַר – בדעתו, שְׁלֹא לְשׁוּף – להשתמש במיטה או בעריסה מבלי לשפשפן, טַמְאָה – מקבלת טומאה אף קודם שיפה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: הַמָּטָה מְשִׁישָׁרַג בָּהּ שְׁלֹשָׁה פְתִים – שהיו מסרגים את תחתית המיטה בחבלים שתי וערב, והריווח שבין חבל לחבל נקרא

אגרות קודש

ב"ה, כ"ו תמוז, ה'תשי"ג

ברוקלין, נ.י.

הרה"ג והרה"ח ווי"ח אי"א נוי"מ מלאכתו

מלאכת שמים

וכו' מוהר"ר משה דובער שי'

שלום וברכה!

ביום ב' לפנות ערב קבלתי שני מכתביו בבת אחת, וחבל שלא אמר להרה"ח ווי"ח אי"א נוי"מ עוסק בצרכי ציבור וכו' מוהר"חמ"א שי' חדקוב שרוצה להכנס כיון שנוסע לנאות דשא, כי במקרים כמו אלה איננו מחמיר...

ואחתום באיחולי - כפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע - צו האבן א געזונטן זומער און א פריילעכן זומער, לכת"ר ולכל ב"ב שיחיו.

בברכה.

ובמש"כ ע"ד המיחוש במדרך כף הרגל; הרי כבר נתבארו בדא"ח ענין הרגל והעקב בפרט ברוחניות. וכדאית תוספת אומץ בהם ברוחניות, ובמילא תומשך הטבה גם בגשמיות - עיין תו"א בתחלתו ובלקו"ת לגי"פ שם. ד"ה אין הקב"ה בא בטרוניא, ובכ"מ (עפ"י יש להסביר הדיעה (ברכות כה, ב) אשר בעקב אין שייך כל עצמותי תאמרנה (משבחאן ואודן) כי ענינו קב"ע ומס"נ). ולהעיר מתנחומא הובא בפרש"י (דברים ב, ה) מדרך כף רגל ועמדו רגליו ביום ההוא.

עין יעקב - מסכת שבת

ביאור עם "שפה ברורה - עוז והדר"

רש"י

מתני' **בשעת לידתו**. בגמרא מפרש מאי שנא שעת לידתו: גמ' הכי גריסין. בנדה מאי טעמא: בחדרי בטנה. מקור דמה: קלקלה. מרדה: רביעית דם. חיי אדם תלויין בה: ראשית קראתי אתכם. "ראשית תבואתה" (ירמיה ב): עסקי ראשית. "ראשית עריסותיכם" (במדבר טו): הריני נוטל נשמתכם. ותאבד רביעית דמכם, ויכבה נרכם, ויבטל שם ראשיתכם. ונשים נצטוו על כך, כדאמרין בבבאראשית רבה: היא איבדה חלתו של עולם – שעל ידה נטרד אדה"ר שנתרם כחלה, וכבתה נרו של עולם, ושפכה דמו. ועוד, שצרכי הבית תלויין בה: נפל תורא. לארץ, שהוא עומד לשחיטה, הכל אומרים: חדדו לספינא עד שלא יקום, ויהא טורח להשליכו. כך, הואיל ואיתרע מזלה – מזומנת פורענותה לבא: תפיש תירום אמתא. תרבה פשעים השפחה, וכוון תלקה בבבטה אחת: תפיש תרבה: תירום. פשע והתרסה: מחטרא. בסדור'ר בלע"ו. כלומר: אשה עומדת ליסורי לידה על עונשה של חוה, ומצרפין לה עונשין הרבה לאותו מלקות: שבקיה לריוא. לשיפור, אינך צריך להפילו שהוא יפול מאליי. כך האשה עומדת לילד משנתעברה, והיא צריכה לבקש להקב"ה לפתוח רחמה, והוא נמנע – והיא מתה מאליה. כל הגני – משל הדיוט גינוד:

דף לא עמוד ב. **משנה** כיון ששנינו דיני נר שבת, המשנה מונה את העבירות שמחמתם מתה אשה בשעה שילדתה, שאחת מהן היא אי זהירות בהדלקת נר שבת: על שלש עבירות נשים מתות בשעת לידתן – בעת שילדות, על שאינן זהירות באיסור נדה, ועל שאינן זהירות בהפרשת חלה מן העיסה, ועל שאינן זהירות בהדלקת הנר של שבת.

גמרא הגמרא מבארת טעם עונש מיתה בעת הלידה על שלש עבירות אלו. מבררת הגמרא: **נדה**, **מאי טעמא** אשה שאינה זהירה בזה מתה בלידתה. מבארת הגמרא: **אמר רבי יצחק, היא קלקלה בחדרי בטנה** – אשה זו מרדה בעבירה התלויה במקור דמיה, שהוא בחדרי בטנה, **לפיכך תלקה בחדרי בטנה** – לכן תמות בשעת יציאת הולד מחדרי בטנה.

שואלת הגמרא: **תנינא** – התיורץ הזה טוה לענין נדה, אך בחלה ובהדלקת הנר **מאי איכא למימר**. משיבה הגמרא: אלא יש לפרש הטעם למיתה מחמת שלשת העבירות **בחדרי בטנה** – כפי שדרש אותו חכם בן הגליל, עליה – לפני דרב חסדא, **אמר תקדוש פרוך הוא, רביעית דם נתתי בכם להחיותכם, על עסקי דם נדה הזהרתי אתכם**.

ראשית קראתי אתכם, כאמור (ירמיה ב ג) **קדש ישראל לה' ראשית תבואתה, ועל עסקי ראשית** – על מצות חלה שנקראת 'ראשית ערסותכם' (במדבר טו כ), **הזהרתי אתכם. נשמה שנתתי בכם קרויה נר**, כאמור (משלי כ כז) **נר ה' נשמת אדם, ועל עסקי נר שבת הזהרתי אתכם. אם אתם מקיימים אותם** – את מצוות אלו, **מוטב, ואם לאו, הריני נוטל נשמתכם**, שבביטול מצות נדה, תאבד רביעית דמכם. ובביטול מצות חלה, יבטל שם ראשיתכם. ובביטול מצות הנר, יכבה נרכם.

שואלת הגמרא: **ומאי שנא** – ומה שונה בשעת לידתן משאר זמנים, שדווקא אז נענשות הנשים.

הגמרא מביאה כמה תשובות, שנאמרו בדרך משל: **אמר רבא, נפל תורא חדר לספינא** – נפל השור לארץ ומוכן לשחיטה, חדד הסכין ושחטהו, קודם

שיקום ויהא טורח להשכיבו. כך האשה בשעת לידתה במצב סכנה היא, ומזלה רע, ולכן מזומנת פורענותה לבא עליה. משל אחר: **אפי' אמר, תפיש תירום אמתא** – תרבה פשע והתרסה השפחה לאדוניה, **בחד מחטרא ליהוי** – במכה אחת תלקה על הכל. כך גם האשה בשעת לידתה עומדת להענש ביסורי לידה עקב עוונה של חוה, ומצרפים לכך עוד עונשים על עוונותיה, ומלקים אותה בבת אחת על כולם בעונש מיתה.

משל אחר: **רב חסדא אמר, שבקיה לריוא, דמנפשיה נפיל** – עזוב את השיכור מלהפילו, שמעצמו יפול. כך גם האשה העומדת לילד צריכה לרחמי ה' שיפתח את רחמה, ודי בכך שנמנע ה' מלפתוח לה, ומעצמה היא מתה.

סימני טהרה בעלי החיים

56 אחת מקדושות עם ישראל היא שלא התירה להם התורה את כל
57 בעלי החיים לאכילה, אלא רק מיוחדים שבהם.
58 סימני הבהמה והחיה הטהורים נתפרשו בתורה, והם מפרט
59 פרסה ומעלת גרה, וגילו לנו חכמים (ט, ט), שכל שמעלה גרה, אין
60 לה שינים קדמיות למעלה, ולכן אף זה הוא סימן טהרה. סימני
61 העוף הטהור לא נתפרשו בתורה, אלא רק כתבה את שמות
62 הטמאים, וחכמים נתנו לנו סימנים לעופות הטהורים, ואלו הם: כל
63 עוף הדורס ואוכל, טמא הוא, וכל שאינו דורס, צריך שלשה
64 סימנים: שיש לרגלו אצבע יתרה, יש לו זפק, וקורקנו נקלף ביד.
65 ולהלכה היום, אע"פ שרואים בו את כל שלשת הסימנים, אין אנו
66 סומכים עליהם, אלא מתירים רק עוף שיש לו מסורת טהרה
67 שקיבל אדם ממומחה, כיון שחוששים שמא הוא דורס. סימני
68 החגבים הטהורים נאמרו בפירוש (ויקרא יא כא), והם: יש לו ארבע
70 רגליים וארבע כנפיים שחופות את רוב אורך הדיקף גופו, ויש לו
71 שני כרעיים לנתר בהם, ושיש מסורת ששמו 'חגב'. סימני הדגים
72 הטהורים נאמרו בפירוש (ויקרא ט ט), והם: יש לו סנפיר וקשקשת.
73 האוכל כזית או בריה מבשר בהמה חיה ועוף טמאים, לוקה מן
74 התורה. וכן ביטל מצות עשה של 'תאכלו'. האוכל כזית משרץ
75 הארץ או משרץ העוף או משרץ המים לוקה, ובשרץ העוף עובר
76 גם על ביטול עשה.
77 שמונת השרצים שנמנו בכתוב אסורים באכילה ככל שאר
78 השרצים, אך נבדלו מהם לענין טומאה בבערשה, ולכן שיעור
79 חיובם חמור וקטן יותר, שהאוכל כעדשה מהם לאחר מותם,
80 לוקה.
81 השרצים הנולדים בתוך הפירות והירקות התלושים והמשקים
82 המכונסים, אסורים רק כאשר פירשו מהם. והנולדים בפירות
83 והירקות המחוברים לקרקע ובמים המחוברים, אסורים מיד
84 כשיוולדו. וכל ספק האם פירשו או היכן נולדו, אסור באכילה,
85 ולכן יש חיוב לבדוק כל מיני פירות ומאכלים שדרכם להתלעלע
86 במחובר, או בתלוש ויכולים לפרוש ממנו ולחזור.

משנה

87 המשנה שלפנינו מבארת מה הם סימני הטהרה של בעלי החיים
88 המותרים באכילה: **סִמְנֵי בְּהֵמָה וְחֵיהָ נִאֲמָרוּ מִן הַתּוֹרָה**, שכל
89 בהמה וחיה המפורסות פרסה ומעלת גרה היא כשרה, ואילו **סִמְנֵי**
90 **הָעוֹף לֹא נִאֲמָרוּ** בתורה, אלא מנתה התורה את שמות העופות
91 הטמאים, והתירה לאכול את כל השאר, **אֲבָל אֲמָרוּ הַחֲמִים** שיש
92 סימנים שעל ידם ניתן להכיר את העופות הטמאים והטהורים,
93 וסימן הטומאה הוא בכך **שֶׁל עוֹף הַדּוֹרֵס** – האוחז את המאכל
94 בצפרניו ומגביה מן הקרקע את החלק שהוא אוכל, הרי הוא **טָמֵא**.
95 וסימני הטהרה הם, **שֶׁל עוֹף שֵׁשׁ לוֹ אֶצְבָּע** יתירה, והיא אצבע
96 הגבוהה יותר משאר האצבעות, ונמצאת מאחוריה, וכן יש לו
97 זָפֶק, והוא אבר דומה לשק המצוי בסוף הושט, שבו מתקבץ מאכל
98 העוף, ושם מתחיל עיכול המזון, וכן **קוֹרְקָנּוּ נִקְלָף**, כלומר,
99 בקורקנו שהוא האבר המעכל את המזון לאחר שהתחיל להתעכל
100 מעט בופק, יש כיס פנימי שבו נמצא האוכל, ויש לו עור דק בתוך
101 הבשר שבפנים, ואפשר לקלף את אותו עור, אם יש בו שלשה
102 סימנים אלו, הרי הוא **טָהוֹר**.
103 **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר רַבִּי צְדוֹק אָמְרוּ**, יש סימן לבדוק איזה עוף הוא דורס,
104 **שֶׁל עוֹף הַחוּלֵל אֶת רַגְלָיו** – שבשעה שמניחים אותו על גבי חוט
105 המתרח באויר, הוא מחלק את אצבעותיו ומניח מכל צד של החוט
106 שתי אצבעות, הרי זו ראייה שעוף זה הוא דורס, ו**טָמֵא**.
107 המשנה מבארת מהם סימני הטהרה בחגבים: ואלו הם סימני
108

עִקְרָא הַמִּירֵתָא – שורש של צמח הקרוי מיריתא, והוא צמח מר
שיש בו ארס.
הגמרא מביאה מה הסכנה באכילת חלית: **אֲמַר רַב יְהוּדָה, הָאִי**
מָאן דְּאָכַל תְּלִיתָא תְּקִילָה חֲלִיתִי אֱלִיבָא רִיקָנָא – האוכל משקל
שלשה והובים של חלית לפני שסעד את ליבו, מִישְׁתַּלַּח מִשְׁכִּיבָה
נפשט עורו מעליו, לפי שהחלית מחממת אותו מאד, ונחלה
בחום וקדחת, וחום הגוף גורם שהעור נפשט מעליו. מספרת
הגמרא: **אֲמַר רַבִּי אֲבָהוּ, קִרְדִּי הָיָה עוֹבְדָא, וְאֲבָלִי חֵד תְּקִלָא**
חֲלִיתִיתָא – ואכלתי משקל הזב אחד של חלית, וְאִי לֹא יִתְבָּי
בְּמֵאָה מִישְׁתַּלַּח מִשְׁכָּא – ואילו שישבתי במים לקר את עצמי
היה עורי נפשט מעלי. וְקִיָּמְתִּי בְּעֶצְמִי את הפסוק (קהל י ב')
הַחֲכִמָּה תַחֲיָה בְּעִלְיָה, שבידיעת דבר זה הצלתי את עצמי.
הגמרא מביאה דברים נוספים שיש באכילתם סכנה: **אֲמַר רַב יוֹסֵף,**
הָאִי מָאן דְּאָכַל – מי שאוכל **שִׁתְּסָרִי בִיעֵי** – שש עשרה ביצים,
וְאֲרַבְעָה אֲגוּזִים, וְשֵׁב בּוֹמִיתָא דְּפִרְחִי – ושבעה
גרעינים של הפרי שנקרא צלף, וְשִׁתִּי רִבְעִיתָא דְּדוֹבְשָׁא – והוא
שותה יחד עם כל אלו רביעית דבש בתקופת תפוח, **אֱלִיבָא רִיקָנָא**
– לפני שסעד את ליבו, מִתְעַקֵּר תְּלִיא דְּלִיבָה – כל עיקר חיבור לבו
נעקר.
עוד מספרת הגמרא: **הָהוּא בִּר טָמֵא דְּאִתָּא לְבִי רִישׁ גְּלוּתָא** –
מעשה בצבי צעיר שהביא ואלוהי לבית ריש גלותא בבבל, דְּהָיָה
מִפְּסֵק בְּרִנָּה בְּתִרְיָתָא – שנחתכו רגליו האחוריות בעצם התחתונה
של הרגל. שאלו מבית ריש גלותא את רב מה רין הצבי. בְּקִיָּה רַב
בְּצוּמָה הִנְיִין, הנמצא בתחתית העצם האמצעית של הרגל,
ומצאו שלם, וְאֲכַשְׁרִיהּ. סָבַר לְמִיכָל מִיָּנִיה בְּאוֹמָצָא – חשב רב
לאכול מאותו צבי באומצא, והיינו שאינו צולה את הצבי הרבה
בתנור, אלא מולח את הבשר הרבה מאד, וצולחו מעט על גחלים.
אֲמַר לִיה שְׁמוּאֵל לרב, לֹא חֵיִישׁ מִר לִינְקוּרִי – האם אינך חושש
שמה נשכו שם נחש והטיל בו ארס, ויש לאסרו משום סכנת
נפשות. **אֲמַר לִיה רב לשמואל**, מֵאָה תִקְנָתָא, כיצד ניתן לבדוק אם
אכן יש בו ארס. השיב שמואל, נִתְבָּיָה בְּתַנּוּרָא דְּאִיהוּ דְּקִיָּה נִפְשִׁיָּה
– נניחנו בתנור ונצלהו שם, והבשר יבדק מעצמו האם יש בו ארס,
וכדלהלן. **אוֹתִיבָיָה** – הניחו רב בתנור, נָפַל תִּלְחִי תִלְחִי – והבשר
התפרק ונפלו ממנו חתיכות חתיכות, מפני ארס הנחש. קְרִי שְׁמוּאֵל
עֲלִיה דְּרב את הפסוק (משלי יב כא) **לֹא יִנָּהֵל לְצִדִּיק בֶּל אֵוֹן**, שלכך
זימן הקדוש ברוך הוא אותי לכאן, למנוע מרב לאכול את הבשר.
קְרִי רַב עֲלִיה דְּשְׁמוּאֵל את הפסוק שאמר נבוכדנצר לדניאל לאחר
שפתר את חלומו (דניאל ד ו) **כָּל רוֹ לֹא אֲנִס לָךְ**, כלומר, אין סוד
שנאנס ונעלם ממך, כפי שראה עתה, שידע שמואל בחכמתו שיש
לחשוש לסכנה וכיצד לבדקה.

הקדמה – סימני הטהרה

חלקו השני של פרק שלישי (ט, ט) עוסק במצוות הכרת סימני
בעלי החיים האם מותרים באכילה, ואיסור אכילת בעלי חיים
טמאים, מקורן בתורה:
זֹאת הַחֵיהָ אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ מִכָּל-הַבְּהֵמָה (ויקרא יא ב), **אֵךְ אֵת זֶה לֹא**
תֹּאכְלוּ מִמֶּמְעַל הַגֶּחָל (דברים יד ז).
אֵת-זֶה תֹּאכְלוּ מִכָּל אֲשֶׁר בְּמִיִּם (ויקרא יא ט), **יָכַל אֲשֶׁר אֵין-לוֹ**
סַנְפִּיר וְקִשְׁקֶשֶׁת לֹא תֹאכְלוּ טָמֵא הוּא לָכֵם (דברים יד י).
כָּל-צִפּוֹר טְהוֹר תֹּאכְלוּ (דברים יד יא), **אֵת-אֵלֶּה תִּשְׁקָצוּ מִן-הָעוֹף**
לֹא יֹאכְלוּ (ויקרא יא יג).
אֵת-זֶה תֹּאכְלוּ מִכָּל שֶׁרֶץ הָעוֹף (ויקרא יא כא), **כָּל שֶׁרֶץ הָעוֹף**
הַחֹלֵף עַל-אֲרֶבֶע שֶׁקֶץ הוּא לָכֵם (ויקרא יא כ), ומעין זה ראה דברים יד יט).
וְכָל-הַשֶּׁרֶץ הַשֶּׁרֶץ עַל-הָאָרֶץ שֶׁקֶץ הוּא לֹא יֹאכְלוּ (ויקרא יא מא).
לְהַבְדִּיל בֵּין הַטָּמֵא וּבֵין הַטָּהוֹר הַחֵיהָ הַנֹּאכְלָת וּבֵין הַחֵיהָ אֲשֶׁר
לֹא תֹאכְלוּ (ויקרא יא מז).

עיקר דמירותא – שורש של תור"א, אליבא דיקנא – קדם אבילה, משתלח
משיכה – נפש עור. שהחלתית מחממתו מאד, ואוחזתו שקורן שקלפין.
דיתב במיא – לקר עצמי. שב בושת' דפרי' – גרעני של צלף שקורן קרפיר.
תליא דליביה – כל עיקר דבור לבו נעקר. ובגן דאביל לכולהו. צומת חניין –

בשוק הוא, סמוך לארכובה ברגליה
האחרונים. **באומצא** — אינו צלי כל כך
בתנור, אלא מולחו מאד וגוללוו חדו על
הגחלים. לניקורי — שמא נשכח שם,
ואסורה משום סכנת נפשות. **דאיהו בדיק**
נפשיה — מאליו. תלח' — מתפרק ונופל
חתיכות חתיכות. **לא יאונה לצייץ** —
שדמנתי ומונעתי מלאכול. **במשנה סימני**
בהמה וחיה — דכתיבי "זאת חיה" וגו',
החיות — האוחזו בעצמותי ומבידין מה הקרקע
מה שאוכל. **אצבע יתירה** — זו אצבע הגבה
שאחורי האצבעות. החולק גריליו — מפרש
במראה: שכשנעמדו על החוט נתון שתי
אצבעות מכאן ושתיים מכאן. **טמא** — בידוע
שהוא טורס. **והתנבים** — חזק סימן שהרבה: כל
שש לו ארבע גרלים, וארבע כנפים. ויש לו
קרצולים — הם שני גרלים ארוכין לבד
ארבעה. והם סמוך לצוארו ממעל לרגליו
לנתר בהם כשהוא רוצה לקפץ. וכנפיו חופין
את רובו. והן ארבעה סימנים. הכי גרסין: כל
שיש לו ארבעה גרלים וארבעה כנפים
וקרצוליו וכנפיו חופין את רובו — ולא
גרסין "קרסוליו וכנפיו". ובמראה נפקא לן
מקרא. (הפורה בהם — שיש בהם על המים).
גמרא ניבי — שתי שינים שיש לו למעלה,
אחת מכאן ואחת משתי. וגם בסוטים 20
ניכרות אף על פי שהרבה שינים יש לו. לשון
מורי: ניבי — שאף על פי שאין לו שינים ממש,
חבטין שקורין יציבטי' יש לו. ובולטין, וניכר
מקום בליטתן זו אלצ זו בשנים. כן גמל —
בבדוד טק' אן לו ניבי דע שגולל. ועוד שינים
מי כתיבי — דקאמרת "בידוע שאין לה
שינים", ומה לנו לשינים שלה? **אלא הכי**
קאמר כל בהמה שאין לה שינים — בידוע
שמעלת גרה, והיא אנו צריכין להחמית על
אשרא'אם אמת גרה היא. **וכלבר שיכיר** —
שלא היא גמל, דגמל נמי אן לו שינים וטמא.
ותריבין: לאו אמרת איכא בן גמל? הכא נמי
איכא למדעש למינא אחרניא לית לה שינים
וטמא — שאין לך דבר שמעלה גרה וטמא **אלא**
גמל — וחבירי אלמורס פפרשה. **פרט** —
הוא — גרסין. ללמדן שאין לך לחוש
למעלה גרה אחת וצ'לא אחרת, דכל שאר
מעלה גרה חטוריים. **נמוס** — חתוך. ולשון
משנה הוא, כמו (חולץ צבב). גומום עם
השפעה בודק בבשרה. לקמיה מפרש שיהיה
חטוף חוקיעין — תחת עתה האילה שקורם
אנקא' שיש בשכר ששקורעין אותו וקורע
שתי, ויש שנקרע ערב. חיה בכלל בהמה היא
לסימנין — קושיא היא, דהא כתיב "זאת
חיה" כו', וכתיב סימנין בה חתירה.
לתת

41 שְׂרִיטָה מְהֻרֶה, אִם לֹא
42 אִיכָא נָמִי מִינָא אַחֲרִינָא דְרִמְיָא לְחֹזֵיר - לֹא סִלְקָא דַעֲמֵד, דְחָתַ
43 בְּעוֹלְמוֹ וְיֹדַע שְׂאֵין לֶדְ דְּבַר שְׂמַפְרִים פְּרָסָה וְטָמְא אֵלֹא חֹזִיר, לֹא
44 וְיִצְאָה בְּהִמָּה שְׂפִיה גְּמוּם וּפְרָסוֹתֵיהּ חֲתוּכוֹת - בּוֹדֵק בְּכֶשֶׁרָה; אִם
45 טָמְאָה, וּבִלְבָד שְׂבִיבִיר עֲרוֹד. - לֹא אֲמַרְתָּ אִיכָא עֲרוֹד? אִיכָא נָמִי
46 אֲבִי וְאִיתִימָא רַב חֲסֵדָא: בְּכַנְפֵי הַעוֹקֵץ, "סִימְנִי חִיָּה". תְּנוּ רַבְנֵי:

עיקרא דמרייתא — פירש הקונטרס: תורא בלעז. ובפרק "כל שעה" (פסחים לטא),
פירש אמרופ' לוועין עד תוספת סוכה יגא דיה מרתאן). **גמל** בני אית ליה
— תימה. דהשתא תקיש איפכא: הרי גמלי שלו שנינו דהכי פריך בסוף משפן ואורבת.
ניבי — פירש הקונטרס: שני שנים יש לו למעלה. אחת מאח וחת מבוא, עד פירש
לשון אחר: בני שקורי קנצב' שכלן, זכו, ובולטין,
וזיכר מקום בליתון זה אלצל זה בשנים. וראשון
נראה לי. כמו "שקיל ביניה ושקיל טופריה"
דברים "במה אשה" (שבת סג.) גבי כסף, שהן
בשנים גדולות שיש לו לפנים שהוא טוב בזה.
ובפרק "מיצד הרגל" (בבא קמא כג.): דאפקי
לבינה וסרטיה. **כידוע** שהיא מעלת גרה
ומפרסת פרסה — וכגון שהוא מכיר בן גמל
דבאמר רב חסדא.

אין לך מעלה גרה וטמא אלא גמול — פירוש: 1
 ושאר הכתובים עמו, שפן ואורבת ושטופה. 2
אלו הן סימני חיה כל שיש לה קרנים וטלפים 3
 — קרנים אתי לאפוקי במהמה, ודיוקן שיש לה 4
 קרנים ודיוקת רכובות בלדקק, אם כן לאו 5
 בהמה היא, אבל אבתי איכא לספוקי בחיה טמאה 6
 — לך בענין טלפים פירות הסדוקות, דהשתא 7
 ליכא לספוקי לא בחיה טמאה ולא בבמה 8
 טהורה, וחלבה מותר. רבי דוסא אומר: כל שיש 9
 לה קרנים, צריך חיה — רבי אחא צריך לחזור 10
 על הטלפים. דסבר דחיה טמאה אין לה קרנים. 11
 והשתא צריך לומר, הא דתנן בפרק "בא סימך" 12
 (גדה נאבג), דכל שיש לו קרנים יש לו טלפים 13
 — רבי דוסא דאי, דאילו רבנן — הא אמרי: כי 14
 גמול לאו לה קרנים, אמרי איכא לספוקי דלמא 15
 חיה טמאה היא. כך פירש הרב רבינו יצחק 16
 ברבי מאיר. ורבינו תם פירש: דיש לו טלפים 17
 דאמר — לא תחיל לארורי שחיה טהורה היא. 18
 שהיה האל לאי אלא במסימנך לחתיר חלבה, 19
 לאפוקי קרנים טהורה. ומפרש הכי: כל שיש 20
 לה קרנים — כדמפרש בסמוך: כרובות בר, וגם 21
 יש לה טלפים בטלפי חיה — בידוע שהיא חיה 22
 טהורה, וחלבה טהור. דיש מין בהמה שאין 23
 מצויין ביניה, דיש לה קרנים כקריני חיה, או יש 24
 לה טלפים בטלפי חיה, לכן בענין שני סימנים. 25
 דתרייתו ליתנהו בשום בהמה. וכי פריך: דחיי 26
 שור דכרובות — דרבי דוסא פריך, דלא בעי אלא 27
 חד. דלרבנן לשינוי ליה: שור לית ליה טלפים 28
 בטלפי חיה. אף קצת קשה, דאמר לקמן (חולין 29
 ס"ב): וליא ידועה כן שדבמה טמאה מותרת 30
 על הטהורה. לפיכך מנה הכותב בטהורה. משמע 31
 דאין שום בהמה טהורה כי אם אותם המגניין 32
 — שור וכש ועז, ואותם לית להו לא קרנים 33
 כרביי

רַב חֲסֵדָא, דְּאָמַר רַב חֲסֵדָא: הֵיךְ מַחֲלָף בְּמִדְבָּר וּמִצָּא בִּתְמָה
בְּפִיָּה, אִם אֵין לָהּ שִׁנּוּיִם לְמַעַלָּה - בִּידוּעַ שְׁהוּי מְהוּרָה, אִם
וּבִלְבָּד שְׁפִיר גָּמֹל. - גָּמֹל? נִיבִי אֵית לִיהּ - אֱלֹא: וּבִלְבָּד שְׁפִיר
בֶּן גָּמֹל? אֵיכָא נָמִי מִינָא אַחֲרִינָא דְרַמִּי לָבֵן גָּמֹל! - לֹא סִלְקָא
לֹא: "וְאֵת הַגָּמֹל כִּי מַעַלְה גֵּרָה הוּא" - שְׁלִישׁ בְּעוֹלָמּוֹ יוֹדַע שְׁאֵין
אֱלֹא גָּמֹל, לְפִיכָךְ פֻּרַּט בּוֹ הַתְּכוּב "הוּא". וְאָמַר רַב חֲסֵדָא: הֵיךְ
שְׁפִירָה גָּמֹם - בּוֹדֵק בְּפִרְסוּתֵיהּ; אִם פִּרְסוּתֵיהּ סְדוּקוֹת - בִּידוּעַ
יֹדַע שְׁהוּי מְמָאָה, וּבִלְבָּד שְׁפִיר חוּזֵר. - לֹא אִמְרִית אֵיכָא חוּזֵר?
דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל: "וְאֵת הַחֲזוּר כִּי מִפְּרִים פִּרְסָה הוּא" - שְׁלִישׁ
דְּפֻרַּט בּוֹ הַתְּכוּב "הוּא". וְאָמַר רַב חֲסֵדָא: הֵיךְ מַחֲלָף בְּמִדְבָּר,
מַחֲלָף שְׁתֵּי וְעָרֵב - בִּידוּעַ שְׁהוּי מְהוּרָה, וְאִם לֹא - בִּידוּעַ שְׁהוּי
נִינְא אַחֲרִינָא דְרַמִּיָּא לְעוֹד! - גְּמִירִי דְלִיכָא וְהִיא בּוֹדֵק? אָמַר
וְיֵן הֵן סִימְנֵי חֵתִי. חֵתִי כְּכֹל בְּהֵמָה הִיא לְסִמְנֵי! אָמַר רַבִּי יוֹרָא:
לְחֵתִי

בקרני היה ולא טלפים כטלפי חיה? ויש לומר הכי: כל שיש לו קרנים גרידא בקרני חיה — חלבו מותר, או שיש לו טלפים כטלפי חיה — כמו כן אין לטפוקי בבמה. רבי דוסא אומר: יש לה קרנים בקרני חיה — חלבה מותר, יש לה טלפים כטלפי חיה — אכתי איכא לטפוקי בבמה. דיש טלפי חיה דמות טלפי בבמה. והשתא מתניתין דפרק "בא סימן"

(גד נא), דכל שיש לו קרנים יש לו טלפים,

מצי אתי ככולי עלמא. דרבנן מודו כל שיש לו

קרנים יש לו פרסות סדוקות. אך קשה על פירוש

זה, דכי פריך: והרי עו שיש לו קרנים וטלפים —

מסתמא הוי ההוא טלפים דמו כטלפי דחיה, כמו

טלפים דברייא. ולמה ליה למימר תרתי

דאיכא בעו, כיון דבחד סגי לחתירי חלבה?

והרי עו דחורקות — פירש בקונטרס: לטפא

דעתיה דהדר ביה מברכות ואוקי סימנא

אחרקות, וברכותו תו לא בעינו. ותימה: ולישני

ליה דהריותו בעינו, חרקות וברכותו ועוד:

בסמוך דבעינו חרקות וברכותו וחרדות, אמאי

לא סגי בברכותו וחרקותו? ומפרש דרב רבינו

יצחק ברבי מאיר, דהאי "והרי עו" — מעיזא

ברכח פריך, דברכות וחרקות חלבו אסור למאן

דאסר לה בסמוך. ואף על גב דלית הלכתא

כותיה, פריך אליביה הכי מפרש לה לברייתא.

ומשני: מפוצלות בעינו. ופריך: והרי צבי כו' עד:

הכא דלא מפיצל בעינו ברכותו וחרקות

וחרדותו, דבברכות וחרקות לבד לא סגי

משום עיזא דברכו. ובחרדות וברכות נמי לא

סגי. דשל שור נמי ברכותו ועגלות וחרדותו גם

חרין בראשיתו. ובחרדות וברכות נמי לא

סגי. משום עו סתם. הלכך בעינו כל תלתא.

והאי הוא דמביע חריקתו — כלומר, בענן

אחר אין חריקה סימן. והיינו ספיא דעו

דברכו — לא אמביעל חריקתו קאי, אלא

אחריותו, דלמאן דאמר עו ברכו חיה היא —

לא בעי כלל חרדות. וקשה קצת, דהוה ליה

לפרש בהדיא "והרי עו דברכו", כיון דמעו

ברכו כן פריך. וגם הלשון משמע שבא לפסוק

הלכה היכא דלא מפיצלי ויש לומר: דיש שום

מין עו דקרניה ברכות וחרקות, ומזהיה פריך,

ולא מעיזא ברכו. והשתא קאי שפיר ספיא

דעזא ברכו אמביעל חריקתו. **והרי צבי**

שאין מפוצלות בו — פירש בקונטרס: צבי — אין

זה שאנו קורין צבי, דהא דהאי מפוצלות הן.

אלא צבי זהו אותו שאנו קורין אותו אשטנברק,

דקרניה שלו אינם מפוצלות. ורבינו תם אומר,

דחור אותו שאנו קורין צבי, דהא חזין שאין עורו

מחזיק את בשרו, ורבינו כן הוא. כדאמר במסכת

כתובות (ב"ק). בסוף, חזוין נמי דבשעה שהוא

ישן עינו אחת פתוחה, ואמרין במדרש שיר

השירים: "דומה דודי לצבי", מה צבי זה בשעה

שהוא ישן עינו אחת פתוחה — כך הקדוש בריך

הוא בשעת גלותן וצרתן של ישראל נותן עינו

עליהם לשמור. והכי גר רבינו תם:

"מפוצלות", כלומר, וקופות וראשיהם כפופות,

ושל צבי אינם כפופות כלל. ומפוצלות לשון כפיפה, כדאמר בקדושין פרק "האומר"

(ב"ב). מאי משמע דהאי אגם לישנא דבועלנא הוא? דכתיב: "הלכו כאגמון ראשו".

ואפילו גרסינן "מפוצלות" אין לחוש. דכמו מפוצלות הוא, כדאשכחן פרק "בבב מערבין" (עירובין כ"ט).

דאפציל וזרתא, דהוי כמו "דאפציל". ובמשניות יש בכמה מקומות "הבקר"

במקום "הפקר" (פאה פרק ו' משנה א). **אִכְרֵשׁ** אף על פי שאין לו אלא קרן אחת חלבו מותר — ואם תאמר, בפרק "במה מדליקין" (שבת כ"ח).

אמר: תחש קרן אחת היה לו במצחו. וטהור היה מאמר רב יהודה, דאמר: שור שהקריב אדם הראשון קרן אחת היתה לו במצחו. והכי דייק מדרב יהודה שהיה תחש טהור? והלא כל אותן שיש קרן אחת אינן שוקין

דאם איכא קרש שהוא חיה. ושור שהוא בבמה? ויש לומר: דסמיך אמתניתין ד"בא סימן" (גד נא). דכל שיש לו קרנים יש לו טלפים. ומסתמא אפילו בקרן אחת איירי, מראשכון

שור שהקריב אדם הראשון שקרן אחת היתה במצחו וטהור. ומיהו, כמו כן היה לדקדק מקרש, דהא חזוין שאין לו אלא קרן אחת, והוא מעלה גרה ומפריס פרסה. **הכי** גרסינן: שיתסר

(הוי משכחא אמרתא) ואמתתא הוי משכחא: דטביא דבי עילאי. ולא גרסינן "אריא", דאפילו בין אונא לאונא אית ליה תשע אמתתא, אם כן משכחא טפי משיטת. **נתור** כבי ושני —

במאן משמע דכבי לא הוי החניכיים שקורין יינציביש, שאותן אין דרכן ליפול כדאשכחן ב"ערבי פסחים" (ק"א). אמר ליה רב לבריה לא תשתי סמא ולא תעקור כבי, אלא כבי הם

השינים האחרונים הטוחנים המואכל, ושנים הם השינים שלפניהם. וכן (איובי ג') "על מה אשא בשרי בשיני" מותרגמין: אטול בסרי בכבי.

לחתייר חלבה, והכי קאמר: אלו הן סימני חיה שחלבה מותר. שיש לה

קרנים — לקמיה מפרש. טלפים — צפורני הפרסות. **אי אתה צריך לחזור** —

שאפילו נחתכו רגליה — כשרה וחלבה מותר, שהקרנים סימן מובהק הוא. **קרש**

— חיה היא, ולקמיה מפרש לה. **ברכות** — גילדיל גילדיל, קליפה על קליפה כעין

קרני השור. חרקות — מלאות פגומות

וחרציות קרנייך בלעו. והרי עו דחרקות

— דקא סלקא דעתך חזר ביה מברכות

ואוקי סימנא אחרקות, וברכות תו לא

בעינו. **מפוצלות** — פורקיי"ש. **והרי צבי**

דאין מפוצלות — לא ידענא מאי קאמר,

דהא דהאי מפוצלות הוא? ונראה בעיני שמה

שאנו קורין צבי לא הוי הם קורין צבי, אלא

אותן הנקראים שטיינברק, וקרנים שלהן

אינן מפוצלות. חרדות — עגלות שמעתי,

ולא בשל עו שחן רחבות. (ולא) (ולא) נראה,

דברכות היינו עגלות, כדאמר בבבא קמא

(ג'ג) גבי שידון ומערות, ובבבא קמא

נמי גבי פיו דומה לשל חזיר. והכי גרסינן:

("חרדות") וחרדות, כעין קרני איל וצבי

שחזין למעלה. הלכך — כיון דאיכא

מפוצלות ואיכא דלא מפוצלות. **היכא**

דמיפצלא לא דינא ולא דינא — כלומר,

שאין להחרר ולחזר אחר סימן אחר, שכן

פיצול בקרני בבמה. **והיכא דלא מפוצלות**

— כגון צבי. **בעינו חרדות ברכות**

וחרקות — דניפוק מספיא דכולהו,

חרקות — לאפוקי מספיא דשור, חרדות

— לאפוקי מעו שחן רחבות. ברכות —

לאפוקי מעו שחן רחבות. **ברכות** —

עו אינן חרדות, יש עו ברכו ששמו עו,

וקרניו חרדות וחרקות. ומספקא לן אי

מינא דעו הוא. דמיבעל חריקתו —

חריקתו תכופות וסמוכין ומובלעים זה בזה.

והיינו ספיא דעזא ברכו — שגרניו

חרדות וחרקות, ומספקא לן: כיון דחרדות

וחרקות — חיה הוא, או דילמא כיון דשמו

עו — מין בבמה הוא. דעיקר מלא **צנא**

דתרבא מינה — לאחר שחשה חריאדותו

ממעיה. **מפרי פי איש** — בשכר שמעתי

וקבלתי שהוא מותר — בטני שבע ממנו.

והוהו ברבינו אחאי — לנהוג בו כבוד

ולדון לפניו כהלכה עד שיחזור בו, ולא

להתירה בפניו מה שהוא אוסר, שמאיר

עיני גולה הוא. קרש — דיין בלעו. **דבי**

עילאי — שם יער. **מגריש** — לא איתרש

לן היכא איירינן ביה. **משכח** — ארכא

אריה שאן מי לא ירא — כך "ה' אלקים

דבר מי לא יבא", הרי שנמשל לו. **פרשא**

קפיל אריא — אדם גבור חורג את הארי.

דמחית ניהליה — לאריא דבי עילאי.

אכרא — אמת אני רוצה לראותה. ועל

כרחך צריך אתה להראותה לי. **אפילו כל**

מעברתא — הפילו כל הנשים המעוברות.

לחרי

לחתייר חלבה, והכי קאמר: אלו הן סימני חיה שחלבה

מותר - כל שיש לה קרנים וטלפים. **רבי דוסא אומר:**

יש לה קרנים - אי אתה צריך לחזור על טלפים, יש לה

טלפים - צריך אתה לחזור על קרנים; **וקרש, אף על**

פי שאין לו אלא קרן אחת - מותר. **פלגא הוא? והרי**

עו, דיש לו קרנים וטלפים, וחלבו אסור! - ברכות

בעינו - והרי שור, דברכות, וחלבו אסור! - חרקות

בעינו - והרי עו, דחרקות, וחלבו אסור! - מפוצלות

בעינו - והרי צבי, דאין מפוצלות, וחלבו מותר! -

חרדות בעינו. הלכך, היכא דמיפצלא - לא דינא ולא

דינא; היכא דלא מיפצלא - בעינו ברכות חרדות

וחרקות, והוא דמיבעל חריקתו; והיינו ספיא דעזא

ברכו. והוא עזא ברכו דהוא בי ריש גלותא, דעיקר

מלא צנא דתרבא מינה; רב אחאי אסר, רב שמואל

בריה דרבי אבהו אכל מיניה, קרי אנפשיה: "מפרי פי

איש תשבע בטנו". שלחו מותם: הלכתא פותיה

דשמואל בריה דרבי אבהו, והוהו ברבינו אחאי,

שמאיר עיני גולה הוא. "קרש, אף על פי שאין לו אלא

קרן אחת - מותר". **אמר רב יהודה: קרש - טביא דבי**

עילאי, טגרם - אריא דבי עילאי. **אמר רב כהנא: תשע**

אמהתא הוי בין אונא לאונא דאריא דבי עילאי. אמר

רב יוסף: שיתסר אמהתא הוי משכחא דטביא דבי

עילאי. אמר ליה קיסר לרבי יהושע בן חנניה: אלהיכם

באריה מתיל, דכתיב: "אריה שאן מי לא ירא", מאי

רבותיה? פרשא קפיל אריא! אמר ליה: לא כהאי

אריא מתיל, פאריא דבי עילאי מתיל. אמר ליה: בעינו

דמחית ליה ניהלי! אמר ליה: לא מצית חיות ליה.

אמר ליה: איברא, חזנא ליה! בעא רחמי, אתעקר

מדוכתיה, כי הוה מרחיק ארבע מאה פרסי ניהם חר

קלא - אפילו כל מעברתא, ושורא דרומי נפל;

אדמרחק תלת מאה פרסי ניהם קלא אחרנא - נתור

כבי ושני דגברי, ואף הוא נפל מפורסיא לארעא. אמר

ליה: כמטותא מינך, בעי רחמי ליה לאתריה. אמר ליה קיסר

לרבי יהושע בן חנניה: בעינו דאיתוי לאלהיכו! אמר

ליה: לא מצית חיות ליה. אמר ליה: איברא,

חזנא

מעברתא — הפילו כל הנשים המעוברות.

לחרי

לחתייר חלבה, והכי קאמר: אלו הן סימני חיה שחלבה מותר. שיש לה

קרנים — לקמיה מפרש. טלפים — צפורני הפרסות. **אי אתה צריך לחזור** —

שאפילו נחתכו רגליה — כשרה וחלבה מותר, שהקרנים סימן מובהק הוא. **קרש**

— חיה היא, ולקמיה מפרש לה. **ברכות** — גילדיל גילדיל, קליפה על קליפה כעין

קרני השור. חרקות — מלאות פגומות

וחרציות קרנייך בלעו. והרי עו דחרקות

— דקא סלקא דעתך חזר ביה מברכות

ואוקי סימנא אחרקות, וברכות תו לא

בעינו. **מפוצלות** — פורקיי"ש. **והרי צבי**

דאין מפוצלות — לא ידענא מאי קאמר,

דהא דהאי מפוצלות הוא? ונראה בעיני שמה

שאנו קורין צבי לא הוי הם קורין צבי, אלא

אותן הנקראים שטיינברק, וקרנים שלהן

אינן מפוצלות. חרדות — עגלות שמעתי,

ולא בשל עו שחן רחבות. (ולא) (ולא) נראה,

דברכות היינו עגלות, כדאמר בבבא קמא

(ג'ג) גבי שידון ומערות, ובבבא קמא

נמי גבי פיו דומה לשל חזיר. והכי גרסינן:

("חרדות") וחרדות, כעין קרני איל וצבי

שחזין למעלה. הלכך — כיון דאיכא

מפוצלות ואיכא דלא מפוצלות. **היכא**

דמיפצלא לא דינא ולא דינא — כלומר,

שאין להחרר ולחזר אחר סימן אחר, שכן

פיצול בקרני בבמה. **והיכא דלא מפוצלות**

— כגון צבי. **בעינו חרדות ברכות**

וחרקות — דניפוק מספיא דכולהו,

חרקות — לאפוקי מספיא דשור, חרדות

— לאפוקי מעו שחן רחבות. ברכות —

לאפוקי מעו שחן רחבות. **ברכות** —

עו אינן חרדות, יש עו ברכו ששמו עו,

וקרניו חרדות וחרקות. ומספקא לן אי

מינא דעו הוא. דמיבעל חריקתו —

חריקתו תכופות וסמוכין ומובלעים זה בזה.

והיינו ספיא דעזא ברכו — שגרניו

חרדות וחרקות, ומספקא לן: כיון דחרדות

וחרקות — חיה הוא, או דילמא כיון דשמו

עו — מין בבמה הוא. דעיקר מלא **צנא**

דתרבא מינה — לאחר שחשה חריאדותו

ממעיה. **מפרי פי איש** — בשכר שמעתי

וקבלתי שהוא מותר — בטני שבע ממנו.

והוהו ברבינו אחאי — לנהוג בו כבוד

ולדון לפניו כהלכה עד שיחזור בו, ולא

אמר את החלב באכילה, מאחר וסבר שמין עז זה הוא ספק בהמה,
 וחלבה אסור. אך רב שמואל בריה דרבי אבהו אמר מינה - אבל
 מאותו חלב, משום שסבר שזו ודאי חיה, וחלבה מותר. קרי
 אנפשיה - קרא רב שמואל על עצמו את הפסוק (משלי יח ב) 'מפרי
 פי איש תשבע בטנו', כלומר, בזכות שלמד וקיבל מרביתו שחלב
 אותם העזים מותר, שבעה בטנו מאותו חלב. שלחו אותם - שלחו
 מארץ ישראל לבבל, הלכתא בנותיה - ההלכה היא במותו
 דשמואל בריה דרבי אבהו, שחלב אותם העזים מותר, וההירו
 דרבינו אחאי שמואל עיני גולה הוא - אך הזהירו חכמי ארץ ישראל
 את בני בבל שיהגו כבוד ברבינו אחאי, שהוא חכם גדול ומאיר
 עיני הגולה, ולכן לא יתירו את החלב בפניו, אלא ידונו בפניו,
 ויביאו לו ראיות שהחלב מותר, עד שרב אחאי יחזור בו מעצמו.
 שנינו בברייתא: ומן חיה הקרוי קרש, אף על פי שאין לו אלא
 קרן אחת, חלכה מותר. הגמרא מבארת מי זו החיה המכונה קרש:
 אמר רב יהודה, 'קרש' הוא טביא - צבי דבי עילאי - הנמצא ביער
 הקרוי עילאי. 'טביא' הוא אריא דבי עילאי - אריה הנמצא ביער
 הקרוי עילאי. אמר רב כהנא, תשע אמהות הוי בין אונא לאונא
 דאריא דבי עילאי - יש תשע אמות בין און לאון של אריה דבי
 עילאי, לפי שפניו רחבים מאד. אמר רב יוסף, שיתפר אמהות הוי
 משכיה דטביא דבי עילאי - אורך גופו של צבי דבי עילאי הוא
 שש עשרה אמה.
 הגמרא מביאה מעשה בענין אריה דבי עילאי: אמר ליה קיסר רומי
 לרבי יהושע בן חנניה, אליהם באריה קטיל - אלהים נמשל
 לאריה, דכתיב (עמוס ג ח) 'אריה שאג מי לא יירא, אדני אלהים דבר
 מי לא יבא', הרי שדימה הנביא את יראתו מה' ליראה שיש
 לאדם משאגת אריה, והקשה הקיסר, מאי דביתיה - מה הגבורה
 של אריה, הרי פרישא קטיל אריא - פריש גיבור יכול להרוג את
 האריה. אמר ליה רבי יהושע בן חנניה, לאו כהאי אריא קטיל -
 לא נמשל הקדוש ברוך לאריה רגיל, שבכח הפרש להורגו, אלא
 באריא דבי עילאי קטיל - הקדוש ברוך הוא נמשל לאריה דבי
 עילאי, שגבורתו גדולה מאד. אמר ליה הקיסר, בעינא דמיתיות
 ליה ניהלי - רצוני שתראה לי את אותו אריה דבי עילאי. אמר ליה
 רבי יהושע לקיסר, לא מצית חיות ליה - אינך יכול לראותו. אמר
 ליה הקיסר, איברא חיותא ליה - אף על פי כן באמת רצוני לראותו.
 בעא רחמי - ביקש רבי יהושע רחמים מה' והתעקש מדיכתייה -
 נעקר האריה ממקומו והלך לעבר רומי, בי הנה מרחיק ארבע
 מאה פרסי - כשהיה רחוק מרומי ארבע מאות פרסה, ניהם חד
 קלא - שאג שאגה אחת, ומכח שאגתו אפילו כל מעברתא -
 הפילו כל הנשים המעוברות את עוברם, ושורא דרומי נפל -
 ונפלה החומה של רומי. אדמרחק תלת מאה פרסי - כשהיה רחוק
 שלש מאות פרסה, ניהם קלא אחרתא - שאג שאגה אחרת, נתור
 כפי ושיני דגברי - נשרו השיניים החיצוניות והפנימיות של אנשי
 רומי, ואף הוא - הקיסר נפל מבוהלים לארצא - נפל מכסאו
 לארץ. אמר ליה הקיסר לרבי יהושע בן חנניה, בטותא מינך -
 בבקשה ממך, בעי רחמי עליה דלהדר לדוכתייה - תבקש רחמים
 שיחזור האריה למקומו. בעא רחמי עליה ואתדר ליה לאתרייה -
 ביקש רבי יהושע רחמים מה' והחזירו למקומו.
 הגמרא מביאה נידונים ומעשים נוספים שהיו בין רבי יהושע בן
 חנניה לבין הקיסר: אמר ליה קיסר לרבי יהושע בן חנניה, בעינא
 דאיתיו לאלהיכו - רצוני לראות את אלהיכם. אמר ליה רבי
 יהושע בן חנניה, לא מצית חיות ליה - אינך יכול לראותו, שנאמר
 (שמות לג ב) 'כי לא יראני האדם וחי'. אמר ליה הקיסר, איברא,

הוא כדי להחזיר את חלבה, שהרי חלב בהמה טהורה אסור
 באכילה, ואילו חלב חיה טהורה מותר באכילה, והוצרכה
 הברייתא להשמיענו מה הם סימני חיה טהורה, שחלבה מותר,
 והכי קאמר - וכך יש לפרש את הברייתא, אלו הן סימני חיה
 שחלבה מותר, כל שיש לה קרניים הרי זה סימן שהיא חיה, ולא
 בהמה, ואם יש לה טלפים - פרסה ברגלה המכוסה בציפורן, והיא
 מפרסת פרסה, הרי היא ממין החיות הטהורות, וחלבה מותר. רבי
 דוסא אומר, אם יש לה קרניים, אי אתה צריך לחזור ולחפש
 ולבדוק על טלפים, אלא אפילו אם נחתכו רגליה בידוע שזו חיה
 טהורה וחלבה מותר, לפי שהקרניים הם גם סימן טהרה. אבל אם
 יש לה טלפים, צריך אתה עדיין לחזור על קרניים כדי להחזיר את
 חלבה, כיון שאף שמוכח שהיא מין טהור, עדיין יתכן שהיא בהמה,
 שחלבה אסור. מסיימת הברייתא: ומן חיה ששמו קרש, אף על פי
 שאין לו שני קרניים כשאר חיות טהורות אלא רק קרן אחת, הרי
 זו חיה טהורה, וחלבה מותר.
 תמזה הגמרא: כלל הוא - וכי כלל מוחלט הוא שכל שיש לו
 קרניים וטלפים זו חיה טהורה וחלבו מותר, ויהי עז, דיש לו קרניים
 וטלפים, ומכל מקום הוא מין בהמה וחלבו אסור. מתרצת הגמרא:
 דרובות בעינן - יש צורך שתהייה הקרניים עגולות, כדי שהיא זה
 סימן לחיה.
 ממשיכה הגמרא ומקשה: והרי שור, דקרניו דרובות - עגולות,
 ובכל זאת הוא מין בהמה וחלבו אסור. מתרצת הגמרא: אכן אין
 צורך שיהיו הקרניים כרובות, אלא חרוקות בעינן - יש צורך שיהיו
 מלאות פגיונות וחריצים, ואילו קרני השור אינן כן. מקשה הגמרא:
 והרי עז, דקרניו חרוקות, והוא מין בהמה וחלבו אסור. מתרצת
 הגמרא: אכן אין הסימן של קרני חיה בכך שהקרניים חרוקות,
 אלא מפרצות בעינן - שהקרניים מתפצלות לשנים, וזהו סימן
 לחיה. מקשה הגמרא: והרי צבי, דאין קרניו מפרצות, ואף על פי
 כן הוא מין חיה וחלבו מותר. מתרצת הגמרא: דרודות בעינן - יש
 צורך שיהיו הקרניים חדות.
 מבארת עתה הגמרא את כל הסימנים שנאמרו כאן: חלכה - ולכן,
 כיון שיש חיות שקרניהן מתפצלות ויש שאין קרניהן מתפצלות,
 חיהא דמפרצא - בחיה שקרניה מפרצות, לא דינא ולא דינא -
 אין נידון בדבר כלל, שבודאי זו חיה, ואין צורך לחפש סימן נוסף,
 כיון שאין שום בהמה שקרניה מתפצלות. אבל חיהא דלא
 מפרצא - בעל חיים שקרניו אינן מתפצלות, בעינן - יש צורך
 בשלשת הסימנים האמורים לעיל, דרובות - עגולות, כדי שנדע
 שאין זה סוג עז מסוים, שקרניו חדות וחרוקות, אך אינן כרובות,
 ויתכן שהוא מין בהמה, כמבואר להלן, דרודות - חדות, כדי
 שנדע שאין זה סתם עז, שקרניו חרוקות אך אינן חדות, וחרוקות
 - מלאות פגיונות וחריצים, כדי שנדע שאין זה שור, שקרניו
 חדות, אך אינן חרוקות. ומוסיפה הגמרא תנאי ב'חרוקות', והוא
 דמפרצא חתךניהו - ובלבד שהחריצים והפגיונות יהיו סמוכים זה
 לזה, וכל חריץ מובלע בחריץ הסמוך לו, שזה סימן לחיה. מסיימת
 הגמרא: ותינו ספיקא דעיוא פרבז - וזה הספק של אותו מין עז
 ממקום ששמו כרכוז, שקרניו חדות ומלאות חריצים ופגיונות, אך
 שמו עז, ולכן נחלקו בו חכמים אם כיון שיש לו סימני חיה דינו
 כחיה וחלבו מותר, או שמו מאחר והוא נקרא עז, הוא בהמה,
 וחלבו אסור.
 הגמרא מביאה מעשה בענין זה של עיוא כרכוז: התיא עיוא פרבז
 דתואי בי ריש גלותא, דעקור מלא צנא דתרבא מינה - היתה עז
 כרכוז בבית ריש גלותא, שהוציאו ממנה סל מלא חלב, רב אחאי

באותו השוק, הָיוּ תָּבֵא וְתָבֵא דוֹלָלָי בְּשׁוּקָא דְרוֹמָא - והיתה בת
הקיסר יושבת בשוק של רומי וסותרת פקעות חוטים במסתוריתא,
אֲמַר לָהּ רַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן חֲנַנְיָה, שְׂפִירָתָא מִסְתוּרִיתָא דִּיהָ לֹךְ אֵלֶיָּה
- האם יפה בעיניך המסתוריתא שנתן לך אלהי. אֲמָרָה לִיה בַּת
הקיסר, אִימָא לִיה לֹאֵלֶיךָ לְשָׁקוֹל מַאי דִּיהָ לִי - אמור לאלהיך
שיטול את מה שנתן לי, כלומר, שאתרפא מצרעתי. אֲמַר לָהּ רַבִּי
יהושע בן חנניה, אֵלֶיָּה דִּידֵן מִיָּתֵב יְהוֹב, מְשָׁקֵל לֹא שָׁקֵל -
האלוהים שלנו נותן טובה לאנשים, כפי בקשתם, אבל לאחר
שנתן טובה לאיש, אינו חוזר ולוקחה ממנו.
הגמרא מביאה מימרא בענין החילוקים שבין שור לחמור: אֲמַר רַב
יהודה, שוֹר, דְּרַבּוּ לֵהוּיָא בְּרִסְתָּן - בעל כרס רחבה, וּפְרִסְתָּן -
ובעל פרסות רחבות, רַב רִישִׁיָּה - ראשו גדול, וְרַב גִּנְזִיתִיָּה - ורבו
גדול. וְחִילּוּפָא בְּחִמְרָא - וההפך מזה בחמור, שדרכו להיות בעל
כרס קטנה, פרסות צרות, ראש קטן ונב קטן.
מבירת הגמרא: לְמַאי נִפְקָא מִיָּתֵב - מה החילוק לענין הדין מכלל
זה. מבארת הגמרא: לְמַקְנָא וּמִקְנָר - אם קנה מחבירו שור, עליו
ליתן לו שור שיש בו את הסימנים הללו, וכן בחמור.
הגמרא מביאה מימרות נוספות של רב יהודה בענין שור של
בריאת העולם: וְאֲמַר רַב יהודה, שוֹר שֶׁהָקִירִב אֲדָם הָרִאשׁוֹן קָרַן
אֶחָת הָיְתָה לוֹ בְּמִצְרָא, שְׁנָאִמִּר (תהלים סט לא-לב) אֶהְלֵלָה שָׁם אֱלֹהִים
בְּשִׁיר וְגִדְלָנוּ בְּתוֹדָה, וְתִיטֵב לָהּ מְשׁוֹר פֶּר מִקְרִין מִפְּרִים, שאמר
דוד המלך לפני ה' שיהללנו בשיר ויגדלנו בתודה, ודבר זה ייטב
לָהּ יוֹתֵר מֵאוּתוֹ שוֹר פֶּר שֶׁהָקִירִב לוֹ אֲדָם הָרִאשׁוֹן, שהיה 'מקרין',
כלומר שהיתה לו קרן אחת.
תמדה הגמרא: הרי לשון 'מקרין' תִּרְמִי מְשָׁמַע - מובן ממנה רק
שהיה 'בעל קרניים' ומן הסתם היה דומה לשאר שורים ששתי
קרניים בראשם. מתרצת הגמרא: אֲמַר רַב נַחֲמָן, 'מקרין' בְּתִיב -
הכתוב הוא מקרין, ומשמע שהיתה לו קרן אחת.
מימרא נוספת: וְאֲמַר רַב יהודה, שוֹר שֶׁהָקִירִב אֲדָם הָרִאשׁוֹן, שזהו
השור שנברא בששת ימי בראשית, קָרְנֵי קוֹדְמוֹת - נבראו קודם
לְפִרְסוּתֵי, שכשאמר ה' (בראשית א כד) 'תוצא הארץ נֶפֶשׁ חַיָּה
לְמִינָהּ' יצא השור מן הארץ, וראשו יצא תחלה עם קרניו עליו,
ואחר כך יצא שאר גופו, ופרסות רגליו יצאו אחרונות, ונמצא
שקדמו קרניו לפרסותיו, שלא כשאר שורים שקרניהם צומחות
רק אחרי שנולדו, ונמצא שפרסותיהם קודמות לקרניהם, שְׁנָאִמִּר
(תהלים סט לב) על אותו השור 'וְתִיטֵב לָהּ מְשׁוֹר פֶּר מִקְרִין מִפְּרִים'.
ויש ללמוד מלשון הפסוק שהיה שור זה מִקְרִין בְּרִישָׁא - תחילה
היו לו קרניים, וְתֵרַד מִפְּרִים - ואחר כך נבראו פרסותיו.
הגמרא מסייעת מימרא זו של רב יהודה לדברי רבי יהושע בן
לוי. אומרת הגמרא: דבר זה שאמר רב יהודה, שהשור שהקריב
אדם הראשון נבראו קרניו תחילה, מְסִיעֵה לִיה לְמֵאמְרוֹ שֶׁל רַבִּי
יהושע בן לוי, דָּאֲמַר רַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן לֵוִי, כֹּל מַעֲשֵׂה בְּרִאשִׁית - כל
הדברים שנבראו בבריאת העולם, בְּקוֹמָתָן נִבְרְאוּ - נבראו בקומה
השלימה הראויה להם לאחר שיגדלו, כגון השור נולד כִּפְרִי,
והיינו שור בן שלש שנים, ובכלל זה היו לו קרנים, כשור מגודל.
וּבְרִעְתָּן נִבְרְאוּ - שהודיעם הקדוש ברוך הוא שיבראם, והם התרצו
להיברא. בְּצִבְיוֹנָם נִבְרְאוּ - בראם ה' בדמות שבתו לעצמם,
שְׁנָאִמִּר (בראשית א כ) 'וַיְכַלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צָבָאם, אֵל תִּקְרֶה
צָבָאם אֵלֶּם צְבִיּוֹנָם. ועל כל פנים מבואר כאן שנבראו בעלי החיים
כגדולים, והיו כדברי רב יהודה שהשור שנברא היה בעל קרניים,
כשור גדול.
הגמרא מביאה מימרא נוספת על בריאת העולם: דָּרַשׁ רַבִּי תַנְיָנָא
בְּרַשְׁא, נִאֲמַר בְּתַהֲלִים (קד לא) 'וְהָיָה כְבוֹד ה' לְעוֹלָם, וְיִשְׁמַח ה'
בְּמַעֲשָׂיו, פְּסוּק זֶה, שֶׁר הָעוֹלָם - מלאך הממונה על העולם, הוא
שָׂאֵמְרָה. ומתי אמר כן, בְּשַׁעֲהָ שָׂאֵמַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְשׁוֹן
לְמִינָהּ בְּאֵילָנוֹת, שנאמר (בראשית א יא) 'תִּדְשָׁא הָאֶרֶץ דָּשָׂא עֵשֶׂב

חַיָּיָא לִיה - אף על פי כן, באמת רצוני לראותו. אֵל, אֲוִקְמִיה לְהָרִי
יִוְמָא בְּתַקִּיפָתָא תַּמּוּז - הלך רבי יהושע בן חנניה והעמיד את
הקיסר כנגד השמש בחצי היום בתקופת תמוז, כאשר השמש
במלא כוחה, וְאֲמַר לִיה רַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן חֲנַנְיָה, אִיִּסְתַּכַּל בִּיה -
הסתכל בשמש. אֲמַר לִיה הקיסר, לֹא מְצִינָא - איני יכול להסתכל
בשמש. אֲמַר לִיה רַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן חֲנַנְיָה, יִוְמָא - השמש, וְתֵרַד
מִשְׁמַשִּׁי בְּקִיָּיָא קַמִּי דְּקוֹדֶשָׁא בְּרוּךְ הוּא - שהוא רק אחד
מהמשרתים העומדים לפני הקדוש ברוך הוא, אֲמָרָה לֹא מְצִינָא
לְאִיִּסְתַּכַּלָּא בִּיה - אתה אומר שאינך יכול להסתכל בו, שְׂכִינָה
עצמה לֹא כָּל שָׁבִין שאינך יכול לראות.
מספרת הגמרא על יכוח נוסף שהתקיים בין הקיסר לרבי יהושע
בן חנניה: אֲמַר לִיה קִיסַר לְרַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן חֲנַנְיָה, בְּעִינָא דְּאִיִּצְבִּית
לִיה נַחֲמָא לְאֵלֶיכוֹן - רצוני להכין סעודה לאלוהיכם. אֲמַר לִיה,
לֹא מְצִינָא - אינך יכול להכין לו. שאלו הקיסר, אֲמָרָה - מדוע.
השיב לו רבי יהושע בן חנניה, מַפְנִי דְּנִפְשִׁי חִילוּתִיָּה - מרובים
הם חילותיו אשר יבואו עימו לסעודה, ואין באפשרותך להכין
לכולם סעודה. אֲמַר לִיה הקיסר, אִיִּבְרָא - למרות דבריך, עדיין
אני רוצה בכך. אֲמַר לִיה, שׁוּק צְבִית לְגִידָא דְּרִבִּיתָא - צא והכן
את הסעודה על שפת נהר ששמו רביתא, דְּרִוּחָא עֲלֵמָא - שהוא
מקום מרווח, ויש שם מקום לכל חילותיו של הקדוש ברוך הוא.
וכוונת רבי יהושע בן חנניה היתה שיכין את הסעודה במקום
ששולט בו הרוח.
הקיסר הבכנת הסעודה שִׁיתָא יְרִחִי קִיָּיָא - ששה חודשים
של הקיץ. לאחר אותו זמן אָתָא וְיָקָא, בְּנִשְׁיָה לְיִוְמָא - באה רוח
חזקה, וטיאטאה את כל הסעודה לים. מָרַח הקיסר שוב בהכנת
סעודה חדשה, שִׁיתָא יְרִחִי דְּסִיתָא - ששה חודשים של החורף,
אָתָא מִיָּרָא, מְכַעֲיָה בְּיָמָא - בא מטר גדול, והטביע את כל
הסעודה בים. אֲמַר לִיה הקיסר, מַאי הָאִי - מה טעם הדבר, שכל
הסעודות שאני מכין נפסדות. אֲמַר לִיה רַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן חֲנַנְיָה, הִנֵּי
- אלו, הרוח והמטר, הם משרתי הקדוש ברוך הוא, הַנְּקִרָאִים
בְּנִשְׁיָא - המטאטאים את הבית לכבודו, וְלִוְחָאִי - והשוטפים את
הבית לכבודו. דָּאָתָא קָמִיָּה - שהקדימו לבא לסעודה. והמשרתים
הללו לבדם אכלו את שתי הסעודות שהכנת. אֲמַר לִיה, אִי הָכִי -
אם כך הוא הדבר, שחילי הקדוש ברוך הוא מרובים כל כך, שרק
המשרתים הפחותים המנקים את המקום לכבודו אכלו סעודות
עצומות כאלה, לֹא מְצִינָא - איני יכול להכין סעודה לה' ולכל
משרתיו.
הגמרא מספרת על יכוח שהיה בין רבי יהושע בן חנניה לבין בת
הקיסר: אֲמָרָה לִיה בַּת קִיסַר לְרַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן חֲנַנְיָה, אֵלֶיכוֹן נִבְרָא
הוּא - אלהיכם הוא נגר הבונה דברים מעץ, דְּבִתִּיב (תהלים קד א)
'הַמִּקְרָה בָּמִים עֲלִיּוֹתָיו' - ה' בנה מן המים את תקרת הרקיע, שהיא
כִּיעֲלִיָּה, חדר שעל גבי חדר. ומאחר והוא נגר, אִימָא לִיה דְּנַעֲבִיד
לִי תָדָא מִסְתוּרִיתָא - אמור לו שיעשה לי מסתוריתא אחת, והוא
כלי עץ שמתירים בו את פקעות החוטים. אֲמַר לָהּ, לָחִי - אכן, כך
אבקש ממנו שיעשה. בְּעָא רַחֲמֵי עָלֶה וְאִיִּנְעָה - התפלל על כך רבי
יהושע בן חנניה, ובת הקיסר לקחה בצרעת. אֵוִתְבָּה בְּשׁוּקָא דְרוֹמִי,
וְהָיָה לָהּ מִסְתוּרִיתָא - והושיבו את בת הקיסר המצורעת בשוק של
רומי, ונתנו לה את אותו כלי הקרוי מסתוריתא, דְּהוּוּ נְהִי כָּל
דְּנַעֲנַע בְּרִמִּי, וְהָיָה לִיה מִסְתוּרִיתָא, וְהָיָה בְּשׁוּקָא וְסִתְרָה דוֹלָלָי -
מפני שכך היה מנהג בני רומי, שכל מי שנצטרע היו נותנים לו
מסתוריתא, והיה חייב לשבת בשוק ולסתור פקעות חוטים, כִּי
הָיָה דְּלִחוּן אִנְשֵׁי - כדי שהעוברים בשוק יראו ויכירו שהוא
מצורע, וְלִכְעֵי רַחֲמֵי עָלֶיהָ - ויתפללו עליו שיתרפא. ואף אשה
חשובה כבת הקיסר הוצרכה לנהוג כן, ולישב בשוק עם
מסתוריתא.
יִוְמָא תֵרַד הָיָה קָא חִלְיָה הָתָם - יום אחד עבר רבי יהושע בן חנניה

- 1 להדי יומא — נגד השמש. דאיציב ליה נהמא — אתקן לו סעודה. לגידא
 - 2 דרבינא — על שפת נהר ששמו רבינא. דריח עלמא — להחבקץ שם חילותיו.
 - 3 והוא נתכוין למקום שתהא רוח שולטת בו. כנשיח לימא — טאיטו לים. כנושא
 - 4 — מכבדו הבית. זלוחא — מרביצי הבית במים מפני אבק העולה. וכבר הם כלו
 - 5 לאכול כל זה. אי הכי — דנפשי חילותיו
 - 6 כל כך, לא מצינא. מסתוריתא —
 - 7 דיוושלטי"ש בלעז. דוללי — אשקני"ש.
 - 8 וסימן זה היה למצורעים. סתר דוללי —
 - 9 דישבוירי"ד. משקל לא שקיל — הטובה
 - 10 משנתנה. שור — דרכו להיות כרסתן
 - 11 ופרסתו, בעל כרס רחבה ופרסות רחבות.
 - 12 גנובתיה — גנוב. שור שחקריב אדם
 - 13 הראשון — כדאמרין ב"לפני אידית" —
 - 14 במסכת עבודה זרה (א.ח). מקרין מפריס —
 - 15 בשור של אדם הראשון קאי. קרניו קודמין
 - 16 לפרסותיו — שכל שוורים פרסותיהם
 - 17 נולדות עמם וקרנותיהם גדלים לאחד זמן, וזו
 - 18 אבל של מעשה בראשית בקומתם נבראו
 - 19 ובקרניהן, וכשיצא מן הארץ ראשו תחלה
 - 20 נמצאו שקדמו קרנותיו לפרסותיו. בקומתן
 - 21 נבראו — ולפיכך קדמו קרנותיו, שהרי עמו
 - 22 נוצרו ויצאו תחלה. והיינו "שור פר" — ביום
 - 23 שהיה שור היה גדול כפר. שור בן יומא קרוי
 - 24 "שור", כדכתיב (ויקרא כב) "שור כי יולד".
 - 25 "פר" קיימא לן בן שלש (פרה פרק א משנה
 - 26 ב). מקרין תרתי משמע — שכן סתם
 - 27 שוורים. לדעתם — שהודיעם שיבראם והם
 - 28 נאותו. לציונם — בדמות שבחרו להם.
 - 29 שר העולם — מלאך הממונה. באילנות
 - 30 נאמר "למיניה" — "עושה פרי למיני", אבל
 - 31 בורעים לא נאמר בצוואתם "למיני", אבל
 - 32 ביציאתם נאמר: "מריע זרע למינה". שאין
 - 33 דרבן לצאת בערבוביא — שהרי גדולים הן
 - 34 וענפיהן מרובין, ואין ראויין לגדל רצופים
 - 35 ותכופים כי אם מפורדים. אמר הקדוש ברוך
 - 36 הוא למינתו — שיצא כל אילן בעצמו
 - 37 ברחוק מחבירו, שהיה לו דוכר. אנו —
 - 38 שרבים אנו ודרכנו לצאת תכופין ועמורבבין,
 - 39 ואם אין נזהרים לצאת כל עשב לבד הרי אין
 - 40 אנו ניכרין זה מזה — על אחת כמה וכמה.
 - 41 ישמח ה' במעשיו — שכולן וזהירין במצותיו. לרבי
- לפרסותיו, שצאמר: "ותיטב לה" משור פר מקרין מפריס" — מקרין ברישא, והדר מפריס. מסייע ליה לרבי יהושע בן לוי, דאמר רבי יהושע בן לוי: כל מעשה בראשית — בקומתן נבראו, בדתן נבראו, בציונם נבראו, שצאמר: "ויכלו השמים והארץ וכל צבאם" — אל תקרי "צבאם" אלא: צביונם. דרש רבי חנינא בר פפא: "יהי כבוד ה' לעולם וישמח ה' במעשיו", פסוק זה — שר העולם אמר. בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא "למיניה" באילנות, נשאו דשאים קל וחומר בעצמן: אם רצונו של הקדוש ברוך הוא בערבוביא, למה אמר "למיניה" באילנות? ועוד קל וחומר: ומה אילנות שאין דרבן לצאת בערבוביא, אמר הקדוש ברוך הוא "למיניה", אנו על אחת כמה וכמה! מיד כל אחד ואחד יצא למינו. פתח שר העולם ואמר: "יהי כבוד ה' לעולם וישמח ה' במעשיו". בעי רבינא: הרפכ שני דשאים זה על גב זה לרבי
- בקותא נבראו — לא בעי למימר שנבראו בעמידה. דהא אמרין בפרק "אחד דיני ממונות" (סנהדרין לחב) גבי אדם הראשון: רביעית נוקרה בו נשמה, חמישית עמד על רגליו. אלא בקומתן היינו שנגמרה כל קומתן מתחלתן. אל תיקרי צבאם אלא צביונם — פירש בערוך דכולהו נפקי מ"צביונם", שהוא לשון יופי, כמו (ישעיה ד) "לצבי ולתפארת". ומאחר שדן בינויים — דהו בקומתן ולדתן, שהיופי לא יבא אלא אם כן נגדל כל הצורך. ועוד יש לומר, דקומתן נפקי מלשון הצבה. פסוק זה שר העולם אמרו — לפי מה שמפרשין דחנן זה מטטרון, כמו שישד הפייט "תקף מטטרון שנהפך כמבשר ואומר", דהוא שר העולם. כמו שישד הפייט "שר המשרת נער נקרא, הוא מטטרון הנכבד והנורא", ואמרין בפרק קמא דיבמות (טזב), "נער הייתי גם זקנתי ולא ראיתי" — פסוק זה שר העולם אמרו. וקשה מכאן, דמשמע: דשר העולם היה בששת ימי בראשיתו ושמן אגדות הם שחולקות זו על זו, ומי שסובר דמטטרון הוא שר העולם — לית ליה דחנן זה מטטרון. אי נמי, מה שקרא הפייט למטטרון נער — לא בשביל הפסוק של "נער הייתי", אלא לפי שכתוב בספר יוסיפון דלמטטרון יש לו שבע שמות, וחשיב נער. וגם מצינו דנער שם מלאך, הוא, כדכתיב (זכריה ב) "רוץ אל הנער הלז". הרכיב שני דשאין זה על גב זה מזה — ואם תאמר: מתניתין היא. במסכת כלאים בפרק קמא (משנה ז) אין גטעין אילן באילן ולא ירק בירק ועוד תנן (שם משנה ח) אין גטעין ורע דלעת בתוך החלמית, מפני שהוא ירק בירקו ויש לומר: דמביאי ליה בחוצה לארץ, דשרו כלאי זרעים, ואסרי דהרכבת האילן. כדאייתא בסוף פרק קמא דקדושין (לטא), דריש "שך" למעוטי כלאי זרעים שבחוצה לארץ. והרכבת האילן אסורה מדכתיב (ויקרא טז) "את גונו" בהמתך לא תרביע בלאים, שדך לא תזרע כלאים, מה בהמה בהרבעה — אף שדך בהרכבה, ומה בהמה בין בארץ בין בחוצה לארץ — אף שדך בין בארץ בין בחוצה לארץ. ומביאי ליה אי חשיבא ליה הרכבת זרעים בהרכבת אילן משום דכתיב בהן "למיניה", או לא. אי נמי, אפילו בארץ מיבעיא ליה לרבי אושעיא, דאמר: עד שיוע חטה ושערה וחרצן במפולת יד, דדילמא מתניתין דכלאים כרבנן. אי נמי, בשאר כלאי זרעים, ואוליבא דרבנן איירי חכא, דאמר ב"הקומין וזאת" (מנחות טזב), קנבוס ולוף אסרה תורה, שאר זרעים לא. אי נמי, לבני נח קמיבעיא ליה, דשרו בכלאי זרעים, ואסרי בהרכבת האילן. כדאייתא פרק "ארבע מיתות" (סנהדרין סא). ותפא לן מדכתיב (שם) "את חוקתי תשמורו" — חוקים שחקקתי לך כבר "בהמתך לא תרביע כלאים" שדך לא תזרע כלאים. והיינו בהרכבה, דומיא דבהמה. ו"שחקקתי לך כבר" היינו לבני נח, דכתיב בהו "למיניה" באילנות ובבהמה. ד"למיניה" איסור כלאים משמע. כדמוכח בסוף "שור שנגא את הפרה" (נבא קמא נהא) דבעי התם: דרביע שני מנינים שבים מהו? מי גמרי "למיניה" "למיניה" מיבעיא, או לא? ומביעא לן אי הוי הרכבת ירק בירק כמו בהרכבת אילן באילן, דהוי בכלל "שדך". ואף על גב דכתיב "למיניה" — "אמיצריך את חוקתי שחקקתי לך כבר", דלא הוה ידעין ד"למיניה" אתא לאיסור כלאים אי לא כתיב "חוקות". ואי לא "למיניה", מיאת חוקותי לחוד לא הוה נפקא לן, דהוה אמינא: חוקותי שחקקתי לך כבר במרה. ואם תאמר, הא פריך התם: אלא מעתה "ושמרתם את חוקתי", מאי חוקות שחקקתי לך כבר איכא? ומאי קשיא? הא לא מוקמינן האי אבני נח אלא משום דאשכחן נמי דכתיב "למיניה" במעשה בראשית ויש לומר: דמכל מקום פריך שפיר, דכי היכי דהאי לא קאי אבני נח — האי נמי לא קאי אבני נח. ומשני: דהתם כתיב "חוקות" בתר "ושמרתם", אבל הכא כתיב "חוקותי" קודם "תשמור".

- 1 **אמרה** ירח - בלשון תורה לשון זכר הוא דכתיב (יהושע י פסוק יג) "וירח עמו". וכי
2 משה קניג היה או בליסטרי היה - שהיה יודע להכיר השטועה. ואם תאמר
3 והא אמרין ב"המפלת" (נדה כד,א) דשטועה באה מבמהמה טהורה, וליכא מאן דפליג.
4 ואם כן יכול להיות שבמהמה טהורה היה לו למשה חלדה לו שטועה, ולא אצטרך למחור
5 קניגין ויש לומר: דשמא שטועה אינה באה אלא
6 מבמהמה שאניה מצויה בינינו. **עוים** מתמן
7 באו בר - שני מקראות הם בספר יהושע (יג).
8 והכי כתיב "חמשת סרני פלשתים העותי
9 והאשדודי האשקלוני הנתי והעקרוני והערים",
10 והדר כתיב: "מתמן כל ארץ הכנעני ומערה
11 אשר לצידונים עד אפקה עד גבול האמורי".
12 והשתא מפרשה רב: "והערים" דכתיב בסוף קרא
13 קמא - קאי א"תימן" דבראש קרא דבתריה. מה
8 **אחד?** אמר לה: **לכי ומעטי את עצמי!** אמרה לפניו: רבוננו של עולם, הואיל ואמרתי לפניך
9 דבר הנוג, אמעית את עצמי? אמר לה: **לכי ומשול ביום ובלילה.** אמרה ליה: מאי רבותיה,
10 דשרנא בטיהרא מאי אהני? אמר לה: ויל לימנו בד שראל ימים ושנים. אמרה ליה: יומא
11 נמי, אי אפשר דלא מנו ביה תקופותא, דכתיב: "והיו לאחת ולמעשרים ולמים ושנים!" -
12 ויל ליקרו צדיק בשמידי: יעקב הקטן, שמואל הקטן, דוד הקטן. חזיה דלא קא מיתבא
13 דעתה, אמר הקדוש ברוך הוא: הביאו פפרה עלי שמעטתי את הנה! והיינו דאמר רבי
14 שמעון בן לקיש: מה נשתנה שעיר של ראש חדש שנאמר בו "לה"? אמר הקדוש ברוך
15 הוא: שעיר זה יהא פפרה על שמעטתי את הנה. רב אסי רמי, כתיב: "ותוצא הארץ
16 דשא בתלת בשבטא, וכתיב: "וכל שיח השדה מרם ויהי בארץ" במעלי שבטא! מלמד
17 שציצאו דשאים ועמדו על פתח קרקע, עד שבא אדם הראשון ובקש עליהם רחמים, וידרו
18 גשמים ועמחו: ללמוד שהקדוש ברוך הוא מתאנה לתפלתן של צדיקים. רב נחמן בר פפא
19 הוויא ליה התיא גינתא, שרי ביה ביורני ולא צמת, בעא רחמי - אתא מיטרא וצמח, אמר:
20 היינו דרב אסי. אמר רב חנן בר רבא: השטועה - בריה בפני עצמה היא, שיש לה שני
21 גבין ושני שרדאות; וכי משה רבינו קניני הרה, או בליסטרי הרה? מאפן תשובה לאומר אין
22 תורה מן השמים! אמר ליה רב חסדא לרב תחליפא בר אבינא: ויל כתוב "קניני ובליסטרי"
23 באגדתך, ופרשה. "ואת חמשת סרני פלשתים העותי והאשדודי האשקלוני הנתי והעקרוני
24 והערים", אמר חמשה וחשיב שיתא! אמר רבי יוחנן: ארונקי שלחן חמשה. אמר ליה רב
25 חסדא לרב תחליפא בר אבינא: כתוב "ארונקי" באגדתך, ופרשה. ופליגא דרב, דאמר רב:
26 עוים מתמן בא. תניא נמי הכי: עוים מתמן בא, ולימה נקרא שמן עוים - שעויתו את
27 מקומן. דבר אחר: עוים - שאיוו לאלהות הרבה. דבר אחר: עוים - שכל הרואה אותם
28 אוחותו עוית. אמר רב יוסף: ואית להו שיתסרי דרי שני לכל חד וחד. אמר רבי שמעון
29 בן לקיש: הרבה מקראות שראוין לשורף כספרי מינן, והן הן גופי תורה; "והערים הישבים
30 בחצרים עד ענה", מאי נפקא לן מינה? מדיאשבעיה אבימלך לאברהם: "אם תשקר לי
31 ולגיני ולנכדי", אמר הקדוש ברוך הוא: ליתו כפתורים, ליפקו מעוים דהיינו פלשתים, וליתו
32 ישראל ליפקו מכפתורים. פיוצא בדבר אתה אומר: "פי חשבון עיר סיוח מלך האמורי הוא
33 והוא נלחם במלך מואב" וגו', מאי נפקא מינה? דאמר להו הקדוש ברוך הוא לישראל:
34 "אל תצר את מואב"; אמר הקדוש ברוך הוא: ליתי סיוחן ליפוק ממואב, וליתו ישראל
35 וליפקו מסיחון; והיינו דאמר רב פפא: עמון ומואב מיהו בסיחון. "צידנים יקראו לחרמון
36 שרין", תנא: שני ושרין - מהרי ארץ ישראל, מלמד שכל אחד ואחד מאומות העולם
37 הלך ונבנה לו ברוך גדול לעצמו, והעלה לו על שם הרי ארץ ישראל; ללמוד שאפילו הרי
38 ארץ ישראל חביבין על האומות העולם. פיוצא בו: "ואת העם העביר אתו לערים, מאי
39 נפקא מינה - דלא ליקרו לארץ גלותא. "סימני העוף לא נאמרו". ולא: והתנאי: "נשר" -
מה
הקדוש ברוך הוא. ואמר להם: ארץ רפאים ודאי נחשבת, שרפאים ישבו בה מקדם, אבל לא זו היא שנתתי לאברהם, אלא לאלו נתינת, שגרשום משם וישבו תחתיהם בשכר אברהם, שציצאו בני עשו הימנו, ולוט היה קרוב לאברהם. וכשתגיעו לחבל ארנוב כתיב (דברים ג) "ההוא יקרא ארץ רפאים" - זו היא שנתתי לאביכם. והוא נלחם במלך מואב - למה לו לאשמועין? אלא משום דכתיב "אל תצר את מואב" וגו'. והיינו דאמר רב פפא - במסכת גיטין (לח,א). עמון ומואב טהרו בסיחון - על ידי סיוחן טהרו ארצם לישראל. במואב כתיב (במדבר כא) "והוא נלחם" וגו'. ובעמון מפורש בנחלת בני גד בספר יהושע (יג): "ויהי להם הגבול יעזר וכל ארץ הגלעד וחצי (ארץ) בני עמון", וקא חשיב ארץ, אלא מאי ארץ בני עמון? מלכות סיוחן, אלא מאי סיוחן כש לארץ בני עמון. ועוד מצינו במלך בני עמון שאמר למלכא יפתח: "כי לקח ישראל את ארצי מארתן ועד היובק" ושפטים יא, אלא מאי ארץ בני עמון הוא. והם מסיחון בכשוד, דכתיב בו "וירשו את ארצו מארתן ועד היובק" (שם), אבל מהנשאר בידם לא לקחו כלום. צידונים יקראו וגו' - למה לי? תנא שני ושרין הרי ארץ ישראל הן - וחרמון קרוב לצידונים ולאומי, ובנו עליו ברכים, זה קרא לו "שרין" וזה קרא לו "שניר". העביר אותו לערים - מאי אשמועין? כי היכי דלא ליקרו - מצרים לאחיו לאחר זמן "גולים בני גולים", לכך הגלם.

1 מוספי הרגלים לא נאמר לשון 'לה', לפי שאמר הקדוש ברוך הוא,
2 שְׁעִיר זֶה שֶׁל ראש חודש יְהִיא כִּפְּרָה עָלֵי שְׁמִיעֲתִי אֶת הַיָּרֵחַ.
3 הגמרא מביאה ביאור נוסף בשני פסוקים הנראים כסותרים זה את
4 זה: רַב אִסִּי רַבִּי - הקשה סתירה בין הפסוקים, כְּתִיב בְּבִרְיָא
5 העולם (בראשית א י) 'וַיִּצְא הָאֱרֶץ רִשָּׁא' בְּתֵלֶת כְּשִׁפְתָּא - ביום
6 השלישי לשבת, ומאידך כְּתִיב (שם ב ד) 'וְכָל שֵׁיט הַשָּׁדֶה מִרְסָה יִהְיֶה
7 בְּאֶרֶץ', בְּמַעְלֵי שְׁפָתָא - בערב שבת, וקשה, שהרי כבר ביום
8 השלישי יצאו כל הצמחים, ואיך נאמר שבערב שבת לא צמח
9 עדיין מאומה. ותיירץ רב אסי: דבר זה מְלֻמָּד, שְׁבִימָה השלישי יצאו
10 דְּשָׂאִים וְעִמְדוֹ עַל פֶּתַח הַקֶּרֶקֶע, ולא יצאו, עַד שֶׁכָּא אֲדָם הִרְאִישׁוֹן
11 שנברא בערב שבת וראה שהעולם צריך לצמחים, וּבְכַשׁ עָלֵיהֶם
12 רְחִמִים שִׁיעֲמָחָה, וְיִרְדּוּ גִשְׁמִים וְצִמְחוּ, לְלִמְדָה שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
13 מְתַאֲנֶה לְתַפְלָתָן שֶׁל צִדִּיקִים, ולכן לא יצאו הצמחים מיד, אלא
14 המתין הקדוש ברוך הוא עד שיתפלל עליהם אדם הראשון.
15 הגמרא מביאה מעשה בענין זה: רַב נַחֲמָן בֶּר פֶּפְא, הוּרִי לִיה הָיָה
16 גִּינְתָא - היתה לו גינה אחת, שְׂדֵי בֵּיה בְּיוֹרְנִי - זרע בגינתו זרעים
17 ולא צִמְחָה. כְּעָא רַחֲמֵי - התפלל רב נחמן בר פפא, אֲתָא מִיִּסְרָא -
18 ירד מטר וצִמְחָה. אֲמַר, הֵינִי דְרַב אִסִּי - וזהו כמו שאמר רב אסי,
19 שהקדוש ברוך הוא מתאנה לתפלתן של צדיקים, ולכן מנע
20 הקדוש ברוך הוא מגינתי לצמוח עד שאתפלל.
21 הגמרא חוזרת לדון בסימני הטהרה של בהמות וחיות: נאמר
22 בתורה 'אֶךְ אֵת זֶה לֹא תֹאכְלוּ מִמַּעְלֵי הַגֶּזֶר וּמִמַּפְרִסֵי הַפֶּקֶה
23 הַשְּׂסוּקָה אֵת הַגֶּזֶל וְאֵת הָאֲרָנָב וְאֵת הַשֶּׁפֶן כִּי מַעֲלֵה גִזְרֵה הִמָּה
24 וּפְרָסָה לֹא הִפְרִסוּ טְמֵאִים הֵם לָכֵס', (דברים יד י), וביאור חכמים
25 שאחת הבהמות שאסורה באכילה אף שהיא מעלת גרה היא
26 'השסועה'. מבאר הגמרא מה היא שסועה: אֲמַר רַב חֲנַן בֶּר רַבָּא,
27 'הַשְּׂסוּקָה' האמורה בתורה כְּרִיָּה בִּפְנֵי עֲצָמָה הִיא, שִׁישׁ לֶה שְׁנֵי גִבִּין
28 וְשְׁנֵי שְׂדֵרָאוֹת, ולכן נקראת שסועה, שהיא מחולקת לשנים.
29 מוסיפה הגמרא ואומרת: וְכִי מִשָּׁה רַבִּינוּ קִנְיִי - צד חיות לשם
30 שחוק ותענוג הִנֵּה, כִּי בְּלִיסְתֵּיר - יורה בקשת לצוד חיות הִנֵּה,
31 ומאחר ולא היה ציד, מניין הכיר את כל החיות לדעת מהו
32 שסועה, מִכָּאֵן יֵשׁ תְּשׁוּבָה לְאֹמְרֵי שְׁאֵין הַתּוֹרָה מִן הַשְּׂמִימִים, שהרי
33 אם היה משה כותב את התורה מדעתו לא היה יודע שיש מין כזה,
34 אלא ודאי אמר לו הקדוש ברוך הוא שיש מין שאינו מצוי בינינו
35 שנקרא שסועה, ומין זה טמא.
36 אֲמַר לִיה רַב הִסְדָּא לֶרֶב תַּחְלִיפָא בֶּר אֲבִינָא, וִיל בְּתוֹב 'קִנְיִי
37 וּבְלִיסְתֵּיר' בְּאִדְרֵיךְ - לך וכתוב דברי אגדה אלו בספרי אגדות
38 שלך, לפי שנאמר בו תביבות יפוח ולשון צח, המושך את הלב,
39 וראוי לכותבם באגדות, וּפְרָשָׁה - ותפרש באגדות שלך מהו קניני
40 ובליסטרי, שאין בני אדם מורגלים בתיבות אלו, ואין הכל יודעים
41 פירושן.
42 מאחר והביאה הגמרא מאמר הראוי להכתב בספרי אגדה, מחמת
43 שיש בו לשון צח המושך את הלב, הביאה הגמרא מאמר נוסף
44 הראוי להכתב בספרי אגדה מאותו טעם: נאמר בפסוק שפירש
45 הקדוש ברוך הוא ליהושע את המקומות שעדיין לא כבשו
46 ישראל, 'זֹאת הָאֶרֶץ הַנִּשְׁאָרָה, כָּל גְּזֵילוֹת הַפְּלִשְׁתִּים, וְכָל הַגִּשְׁחִירִי
47 מִן הַשִּׁיחֹר אֲשֶׁר עַל פְּנֵי מִצְרַיִם, וְעַד גְּבוּל עַקְרוֹן צְפוֹנָה לְכַנְעִי
48 תַּחֲשֹׁב, (וְאֵת) הַמִּשֶּׁת סַרְנֵי פְלִשְׁתִּים, הַעֲוֹת, וְהַאֲשִׁדּוּרִי, הַאֲשִׁקְלוֹנִי,
49 הַתַּיִת, וְהַעֲקְרוֹנִי, וְהַעֲוִים. מַתִּימָן כָּל אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי וּמַעְרָה אֲשֶׁר
50 לְצִדְיָנִים עַד אֶפְקָה עַד גְּבוּל הָאֲמֹרִי' (יהושע יב ב-ג), ולכאורה קשה,
51 הרי אֲמַר הפסוק בתחילה שיש הַמִּשָּׁה סַרְנֵי פְלִשְׁתִּים, וְהַשִּׁישׁ שִׁתָּא
52 - ומפרט הפסוק ששה סרנים, א. עוֹתִי, ב. אֲשִׁדּוּרִי, ג. אֲשִׁקְלוֹנִי, ד.
53 גַּתִּי, ה. עַקְרוֹנִי, ו. עוֹיִם, וְאֲמַר רַבִּי יוֹנָתָן בִּישׁוּב קוֹשִׁי, אֲרִינְקִי -
54 החשובים שֶׁלָּהֶן היו הַמִּשָּׁה, ולפי שהעוֹיִם לא היו חשובים כל כך
55 לא נמנו בכללם, אך כאשר פירט הפסוק את המקומות שצריך
56 לכבוש, מנה גם את מקום מושב העוֹיִם. אֲמַר לִיה רַב הִסְדָּא לֶרֶבִי

1 לְדַעַת רַבִּי הִנִּינָא בֶּר פֶּפְא, שאמר שהדשאים לא נצטוו לצאת כל
2 מין בפני עצמם, אלא מדעתם יצאו כן, מִהוּ - האם יש בכך איסור
3 של כלאים. וצדדי הספק, האם כִּיּוֹן דְּלֹא כְּתִב כְּהוּ 'לְמִינֵהוּ' לֹא
4 מִיִּתְּיִב - מאחר ולא נאמר בתורה שציווה הקדוש ברוך הוא
5 שהדשאים יצאו כל מין בפני עצמו, אם כן אין איסור להרכיב שני
6 מיני דשאים. או דִּילֵמָא - שמה נאמר, כִּיּוֹן דְּהִסְכִּים הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ
7 הוּא אִידִיָּהוּ - על ידם, לאחר שיצאו כל מין בפני עצמו, מוכח
8 שרצונו בכך, ולכן כְּמָאן דְּכְּתִיב כְּהוּ 'לְמִינֵהוּ' דְּמֵא - הרי זה כאילו
9 נכתב גם בדשאים 'למיניהו', ואסור להרכיב מין בשאינו מינו.
10 אומרת הגמרא: תִּיקו - תעמוד שאלה זו בספק, שלא נפשטה.
11 הגמרא מביאה דרשה נוספת בעניני בריאת העולם: רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן
12 פִּי, רַבִּי - הקשה סתירה בין הפסוקים, כְּתִיב (בראשית א טו) 'וַיַּעַשׂ
13 אֱלֹהִים אֶת שְׁנֵי הַמַּאֲרוֹת הַגְּדֹלִים' ומבואר שהשמש והירח היו
14 גְּדֹלִים, ומאידך כְּתִיב בהמשך הפסוק 'אֶת הַמַּאֲרוֹת הַגְּדֹלִים
15 לְמַמְשֶׁלֶת הַיּוֹם וְאֶת הַמַּאֲרוֹת הַקָּטָן לְמַמְשֶׁלֶת הַלַּיְלָה', ומבואר
16 שהשמש היתה גדולה והירח קטן. ותיירץ רבי שמעון בן פזי,
17 שבאמת מתחילה נבראו השמש והירח גדולים, אלא שֶׁאֲמַרָה יְרַח
18 לְפָנֵי הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, וכִי אֲפָשֶׁר לְשֵׁנִי מַלְכִּים
19 שִׁשְׁתִּמְשׁוּ בְּכֶתֶר אַחֶר, ואין זה ראוי שהיו שני המאורות שוים
20 לגמרי. אֲמַר לֶה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לִירַח, לְכִי וּמַעְטִי - הקטיני את
21 עֲצָמָךְ, וכך יהיה חילוק ניכר בין השמש לירח, ולא יהיה חסרון של
22 שני מלכים המשמשים בכתר אחד, ולאחר מעשה זה נקרא הירח
23 המאור הקטן.
24 אֲמַרָה הִירַח לְפָנֵינוּ, רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, האם ראוי הדבר שהאֵל
25 וְאֲמַרְתִּי לְפָנֶיךָ דְּבַר הִנּוּן - סברא נכונה, שאין ראוי ששני מלכים
26 ישמשו בכתר אחד, אענש וּמַעְטִים אֶת עֲצָמֵי. אֲמַר לֶה הַקְדוֹשׁ
27 בְּרוּךְ הוּא, לְכִי וְהַתְפִּיִּסִי בדבר זה, וּמִשׁוּל בְּיוֹם וּבְלֵילָה - שתאירי
28 גם ביום וגם בלילה, ובכך יהיה לך יתרון על השמש, תמורת מה
29 שהקטנת את עצמך. אֲמַרָה לִיה הִירַח, מֵאִי רְבוּתִיה - מה הגדלות
30 בכך שזאאיר ביום, בשעה שהשמש זורחת, דְּשִׁרְיָא בְּמִיָּהָרָא מֵאִי
31 אֲהִי - שהרי נר בצהררים אינו מועיל כלום, וכן אורי המועט אינו
32 מוסיף אור ביום, בשעה שהשמש מאירה. אֲמַר לֶה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ
33 הוּא, וִיל לִימְנוּ בְּךָ יִשְׂרָאֵל יָמִים וְשָׁנִים - לך והתפייסי בכך שימנו
34 ישראל את הימים והשנים לפי מולד הירח, שהוא קובע את מנין
35 החודשים, וממילא גם את השנים. אֲמַרָה לִיה הִירַח, יוֹמָא נְמִי - אף
36 ששמש יש מעלה זו, שהרי אִי אֲפָשֶׁר דְּלֹא מְנו בֵּיה תְּקוּפוֹתָא - אין
37 אפשרות לחשב את השנים בלי למנות את תקופות החמה, שהרי
38 עיבור השנים תלוי בתקופות השנה, והתקופות נקבעות לפי מחזור
39 השמש, דְּכְּתִיב לגבי שני המאורות 'וְהָיוּ לְאֹתֹת וּלְמוֹעֲדִים וּלְיָמִים
40 וְשָׁנִים' (שם א יד), הרי שקביעות השנים היא גם לפי השמש. אמר לה
41 הקדוש ברוך הוא, וִיל לִיקְרִי צִדִּיקִי בְּשִׁמְיָךְ - לך והתפייסי בכך
42 שיקראו הצדיקים 'קטנים' כשמוך, כפי שמצינו שנקרא יעקב אבינו
43 'עַיְקֵב הַקָּטָן', שנאמר בתפילת עמוס (א ו) 'לפני ה' שישלח לחטאי
44 ישראל 'אֲדֹנִי אֱלֹהִים סֶלַח נָא מִי יָקוֹם יַעֲקֹב כִּי קָטָן הוּא', וכן מצינו
45 שהתנא שמואל נקרא 'שְׁמוּאֵל הַקָּטָן', וכן מצינו שדוד המלך נקרא
46 'דָּוִד הַקָּטָן', שנאמר לגבי מלחמת פלשתים בישראל שרק אחי דוד
47 הלכו למלחמה וְדָוִד הוּא הַקָּטָן וּשְׁלֹשָׁה הַגְּדֹלִים הִלְכוּ אַחֲרֵי
48 שְׁאוּל' (שמואל א יז י). חֲזִינָה דְּלֹא קָא מִתְבָּא דַּעְתָּה - ראה הקדוש
49 ברוך הוא שעדיין לא נתישבה דעתה של הירח, אֲמַר הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ
50 הוּא לישראל, הִבִּיאוּ כִּפְרָה עָלֵי שְׁמִיעֲתִי אֶת הַיָּרֵחַ, כלומר,
51 שיביאו בני ישראל כפרה על חטאותיהם בראש חודש, והכבוד
52 הזה שבראש חודש שהוא מולד הלבנה הוא זמן כפרה לבני
53 ישראל, יהיה פיוס על מה שהמעטה את עצמה.
54 מוסיפה הגמרא ואומרת: וְהֵינִי דְּאֲמַר - וזה הדרשה שדרש גם רַבִּי
55 שְׁמַעוֹן בֶּן לִקְוִי, מַה נִּשְׁתַּנָּה שְׁעִיר שֶׁל מוֹסֵף רֹאשׁ חֹדֶשׁ, שְׁנֵאֲמַר בּו
56 (במדבר כח טו) 'וְשְׁעִיר עִזִּים אֶחָד לְחֻטָּאת לֵחָ', ואילו בכל שאר

33 בעוף הבא לפנינו בסימן אחד נאסור אותו באכילה, ולא נתיר שום
 34 עוף באכילה עד דאיכא כולו ארבעה – עד שיהיה לו את כל
 35 ארבעת סימני הטהרה.
 36 מתרצת הגמרא: אם כן – אם אכן כל העופות נלמדים מתורים,
 37 ועוף שאין לו את כל ארבעת סימני הטהרה הרי הוא טמא, יהיה
 38 קשה, שאר עשרים ושלושה עופות הממאין דכתב רחמנא למה לי
 39 – מדוע הוצרכה התורה לפרטם, והלא אין לאף אחד מהם את
 40 כל ארבעת סימני הטהרה, ומכך שהוצרכה התורה לפרט את כל
 41 המינים שיש להם רק חלק מסימני הטהרה, מוכח שדורשים בנין
 42 אב מנשר ולא מתורים, ולכן אמר רבי חייא שרק עוף שאין לו
 43 כלל סימני טהרה, הוא טמא, אבל אם יש לו סימן אחד ואינו
 44 מאותם המוזכרים בתורה הרי הוא טהור.
 45 מוסיפה הגמרא להקשות: ונלף מיניה – שנלמד בנין אב
 46 מעשרים העופות הטמאים וכל העופות המנויים בפרשה מלבד
 47 נשר, פרס, עזניה, ועורב, מה הוה תלתא ולא אכלין – כשם
 48 שבהם יש שלשה סימני טהרה, ובכל זאת התורה אסרה אותם
 49 באכילה, אף כל תלתא ולא ניכול – אף כל עוף שיש לו רק שלשה
 50 סימני טהרה, יהיה אסור באכילה, וכל שכן עוף שיש לו רק תרי –
 51 שני סימני טהרה, ועוף שיש לו רק חד – סימן טהרה אחד, שיהיו
 52 אסורים באכילה, ומדוע רבי חייא התיר עוף הבא בסימן אחד.
 53 מתרצת הגמרא: אם כן – אם נלמד מעשרים העופות הטמאים
 54 לאסור אפילו עוף שיש לו שלשה סימנים, יהיה קשה, עורב דכתב
 55 רחמנא למה לי – מדוע צריכה התורה לכתוב שעורב אסור
 56 באכילה, והרי יש לו רק שני סימנים ואפשר ללמודו מקל וחומר,
 57 השתא דאית ליה תלתא לא אכלין – עכשיו שיש לנו בנין אב
 58 מעשרים העופות שאפילו עוף שיש לו שלשה סימני טהרה אסור
 59 לאוכלו, דאית ליה תרי – עוף שיש לו רק שני סימני טהרה
 60 מיצטא – האם צריך פסוק שאסור לאוכלו. ומאחר שהתורה
 61 הוצרכה לכתוב עורב אף על פי שיש לו רק שני סימני טהרה,
 62 בהכרח שלא לומדים בנין אב מעשרים העופות הטמאים,
 63 ומיושבים דברי רבי חייא, שלמד מנשר, להכשיר כל עוף שיש לו
 64 סימן טהרה אחד.

1 דורשת הברייתא בנין אב: מה נשר מיוחד שאין לו ארבע תורה,
 2 ואין לו נפק, ואין קורקנו נקלה, והוא דורס ואוכל, ואמרה התורה
 3 שהוא טמא, אף כל כיצא בו – הוא הדין בכל עוף שיהיה נמצא
 4 שאלו תכונותיו, שהוא טמא. אבל עוף שיש לו את אחד הסימנים
 5 טהור, מלבד העופות המפורשים בתורה.
 6 הברייתא דורשת דרשה נוספת: ממה שנאמר בתורה שתורים הם
 7 עופות טהורים, יש לדרוש בנין אב. מה תורין שיש להן ארבע
 8 תורה, ונפק, וקורקנו נקלה, ואין הם דורסין ואוכלין, והם טהורין,
 9 אף כל כיצא בהן – הוא הדין בכל העופות שיש להם את ארבעת
 10 הסימנים הללו, שהם טהורין. נמצא מבואר מהברייתא שסימני
 11 עופות הם מן התורה, שהרי הם נדרשו מבנין אב מנשר ומתורים,
 12 וקשה על מה ששינונו במשנה הסימני העוף לא נאמרו מן התורה.
 13 מתרצת הגמרא: אמר רבי, כוונת המשנה היא, שלא נאמר פירושן
 14 מדברי תורה אלא מדברי סופרים. דהיינו לא נתפרש בתורה
 15 בפירוש מה הם סימני הטהרה של העופות, אך ממה שכתבה
 16 התורה שנשר טמא, ותורים טהורים, וראו חכמים שההבדל בניהם
 17 הוא ארבעת הסימנים הללו, למדו מכך, שאלו הם הסימנים
 18 המבדילים בין העופות הטהורים לעופות הטמאים. וכך יש לפרש
 19 את המשנה, סימני בהמה וחיה נאמרו בפירוש בתורה, אך סימני
 20 העוף לא נאמרו בתורה בפירוש, אלא רק דרשו אותם חכמים מן
 21 הפסוקים.
 22 הגמרא מביאה את דברי רבי חייא בדין עוף שאין לו את כל
 23 ארבעת הסימנים: תני (שנה) רבי חייא ברייתא, עוף הוה נא לפנינו
 24 בסימן טהרה אחד, טהור, וכל שכן אם יש לו שנים או שלשה סימני
 25 טהרה, לפי שאין עוף זה דומה לנשר, ודווקא נשר דלית ליה – שאין
 26 לו סימני טהרה כלל, הוא דלא תיכול – אותו אמרה התורה לא
 27 לאכול, הוה איכא – אבל אם יש עוף דאית ליה חד – שיש לו סימן
 28 טהרה אחד תיכול – מותר לאוכלו.
 29 מקשה הגמרא: מדוע רבי חייא דורש בנין אב מנשר, ומתיר עוף
 30 הבא בסימן אחד, ונלף מתורין – שידרוש מתורים להיפך, מה
 31 תורין דאיכא כולו – שיש להם את כל ארבעה סימני הטהרה,
 32 ודווקא אותם התירה התורה באכילה, אף הוה נמי – גם כאן

אגרות קודש

ב"ה, ח' תמוז, תשי"ג

ברוקלין.

שלום וברכה!

...ומי"ש שמפני הטרדות לא יכול להשתתף בענין הנ"ל וכו', הנה פליאני עליו, כי הרי
 איפכא מסתברא, ומשל למה הדבר דומה לאדם שנחלש בגשמיות ואומרים לו להוסיף באכילה
 ושתי' ויענה ע"ז שכיון שחלוש הוא אין לו כח לאכו"ש ולכשיבריא אז, יוסיף באכו"ש, והי"ה בהנ"ל
 שכשרואה שטרוד בענינים המבלבלים ומקלקלים ואין בהם נחת, הנה אחת העצות להפטר מזה
 הוא להיות טרוד בענינים דחיוזק התורה והיהדות והבלא מפיק הבלא ובפרט בענין דתורה הרי
 ידוע מרז"ל כל המקיים את התורה מעוני סופה לקיימה מעושר, ועוני ועושר הרי הם לא רק בכסף
 וממון אלא גם בזמן וכו'...

בברכה ובפי"ש כל אנ"ש שיחיו.

דע"י

מה נָשַׁר מִיּוֹחַד, שְׂאִין לוֹ אֲצַבֵּעַ יִתְּרָה, וְזָפֵק, וְאִין
קִוְרָקְנָו נִקְלָף, וְדוֹרִס וְאוֹכֵל - טָמֵא, אֵף כֵּל פִּיזָא
בּוֹ טָמֵא; תּוֹרִין שֵׁשׁ לָהֶן אֲצַבֵּעַ יִתְּרָה, וְזָפֵק, וְקִוְרָקְנָו
נִקְלָף, וְאִין דּוֹרִסִין וְאוֹכְלִין - טְהוּרִין, אֵף כֵּל פִּיזָא
בָּהֶן טְהוּרִין! אָמַר אַבְיִי: לֹא נֶאֱמַר פִּירִישֵׁן מִדְּבָרֵי
תּוֹרָה, אֱלֹא מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים. תִּנּוּ רַבִּי חֵיָא: עוֹף הָבָא
בְּסִמָּן אֶחָד - טְהוֹר, לְפִי שְׂאִין דְּמוּמָה לְנֶשֶׁר; נֶשֶׁר
דְּלִית לִיהַ כָּלָל - הוּא דֵּלָא תִּיכּוּל, הָא אִיכָא דְּאִית
לִיהַ חֵד - תִּיכּוּל - וְלִילָף מִתּוֹרִין, מַה תּוֹרִין דְּאִיכָא
כּוֹלְהוּ אֲרַבְעָה, אֵף הָבָא גַּמ - עַד דְּאִיכָא כּוֹלְהוּ
אֲרַבְעָה! - אִם כֵּן, שְׂאֵר עוֹפוֹת טָמְאִין דְּכֹתֵב רַחֲמֵנָא
לָמָּה לִּי? - וְגִילָף מִיַּצִּיחוֹ: מַה הָתֵם תִּלְתָּא וְלֹא
אֲכִילִין - אֵף כֵּל תִּלְתָּא וְלֹא יִכּוּל, וְכֵל שֶׁכֵּן תְּרִי
וְחַד! - אִם כֵּן, עוֹרֵב דְּכֹתֵב רַחֲמֵנָא לָמָּה לִּי? הֲשִׁתָּא
דְּאִית לִיהַ תִּלְתָּא לֹא אֲכִילִין, דְּאִית לִיהַ תְּרִי מִכְּשָׁא?

DN

95 | גמרא עם ביאור - מסכת חולין

אם כן — דמעוניה בעינן למילף, למה לי דכתב נשר? אלא מדכתביה שמע מינה: לא תילף מעוניה ושאר עופות הבאים בסימן אחד שאינן מין פרס ועוניה טהור. דמנשר חילף דלית ליה כלל לא תיכול, הא אית ליה חד אכול, וכל שכן תרי ותילתא, חוץ מעוניה ופרס דלא תבשרניהו בחד. ועורב נמי, אף על גב דאית ליה תרי לא

תיכול. ושאר עופות המפורשין, אף על גב דאית להו תלתא — לא, דלחיב בבוה קרא, משום דאתו מנשר להיתירא. אלא מעמא דכתב רחמנא נשר — משום הכי קים להו דסימן אחד טהור. הא לאו הכי הוה אמינא לילף מפרס ועוניה — דלא תבשריה בסימן אחד. אין מלמדן — דא בחד סימן אתי לאורוי, ולמילף מיניה דטמא — ליכתוב חד וליתי אידך מיניה. דאיכא בהאי ליכא בהאי — אתו סימן שישנו בזה אינו בזה. הלכך לאו שני כתובין הבאין באחד ניהו, דהא מיצר צריכי, דאי כתיב פרס הוה אמנא: בהאי סימנא הוא דלא תיכול, אבל בסימנא דעוניה אכול — להכי איצטרך עוניה, ואי כתב עוניה — פרס לא אתי מיניה. ויכין דתרייהו צריכי, הוה אמנא: נילף מיניהו דבסימן אחד לא תיכול — כתב רחמנא נשר. מכדי עשרים וארבעה עופות טמאין הן — ובבבולו איכא שלשה סימני טהרה בר מעורב, ואי אפשר דהאי דאיתיה בפרס ליתיה בחד מהני, והאי דאיתיה בעוניה ליתיה בחד מהני. ובתב לן תרי זימני בבבול דהא תיכיליה בהוואו סימנא, וזו ליה שני כתובין הבאין באחד, ואין מלמדן לשאר עופות הבאין לפני דלא תיכיליה בחד מהני תרי סימני. ויכין דאין מלמדן, מנא תיתי לן איסורא דאיצטרך נשר למישרייה? תלתא דהרי בבבולו — השלשה חורין בבבול, כלומר, כולן, בין מן שיש לו שלשה, דהיינו

עשרים מינייהו, ובין עורב דיש לו שנים — אותן שנים מאלו שלשה הן. והרביעי אינו (כאחד) (באחד) מכל שלשה סימנין המנויין החוזרים בהם. וחד מהני שלשה איתיה אי בפרס אי בעוניה. והרביעי ישנו בחבירו, ונמצא שסימן זה לא נאמר אלא פעם אחת. מהו דתימא נילף מיניה — לאסור עוף הבא בסימן אחד, באיזה מכל הסימנים הללו, דהא לא ידעו מאי ניהו ההוא סימנא דאיכתיב לחוריה למילף מיניה — להכי אתא נשר, למימרא: האי הוא דלית ליה כלל, הא עוף הבא בסימן אחד — טהור. הכי גרסינן: אלא תורים דכתבי רחמנא למה לי — הואיל ולא מינייהו ילפינן. ואי לגופייהו — לא איצטריכו, דהא אפילו בסימן אחד טהור. לקרבן — שחן לבדן כשרים לקרבן ולא עוף אחר. והאי דקתני ליה תנא לעיל, וקאמר "אף כל" — לא איצטרך למילף מינייהו מדי סימני טהרה, דהא בסימן אחד נפקא לן מנשר, וכל שכן בארבעה. אלא סימנא בעלמא אורי לן, שאלו חן סימני טהרה — אותן שישנן והתורין חלוקין בהן. ואית דגרסי: אלא תורין דקתני תנא למאי הלכתא. ולא יתכן, דהא אם כן מאי תירוציה דרב עוקבא, דקאמר: לקרבן? דמי איכא למימר "אף כל" מרבי תרנגולין לקרבן הואיל ויש בהן ארבעה סימנים? והלא כמה פעמים שנה בהן הכתוב. ותניא בתורת כהנים: יכול כל עוף ידא כשר לקרבן? תלמוד לומר "והקריב תורם סימניו וגו'" — אין לך עוף כשר אלא תורים ובני יונה.

היה

אחד, אם כן לישתוק או מפרס או מעוניה, ומחד הוה ילפינן דעוף הבא בסימן אחד טמא, והוא חזין לחבירו. וכי תימא, אי לא כתיב אלא פרס הוה אמנא: באותו סימן שישנו בפרס טמא, אבל בעוניה שיש בו סימן אחד — אימא דאותו סימן הוה סימן חשוב, וטהור באותו סימן גרידא. הא כיון דאותו סימן הוה בשאר תשעה עשר עופות, אם כן אינו חשוב לטהר בפני עצמו. דכי איכא תרי בהדיה (הרד"ק) הוה טמא — כל שכן הוא בפני עצמו, ולא היה צריך למכתב עוניה וילפינן לה מפרס. אלא להכי כתביה — למימר דהוה שני כתובים הבאים באחד או מלמדן ומנשר, דאיכא סימן אחד בפרס או בעוניה דליתיה בתשעה עשר עופות. והואת לא הוה שני כתובים, דכי לפת לשמא בסימן אחד משום דהוה שני בתשעה עשר עופות — לא מצי למימא: אידך דכתב רחמנא למה לי, דאיצטרך משום אותו סימן חדש, דהוא אמינא שווא סימן חשוב יותר לטהר, דליתיה בשום עוף טמא. אבל מהוואו דאי שיש בו סימן החדש לא הוה ילפינן לטמא בסימן אחד, דאם כן, אותו שיש בו סימן שבתשעה עשר עופות למה לי? דאותו אינו חשוב יותר לטהר. ומיהו קשה, דאי מאותו שיש בו סימן אחד של תשעה עשר עופות לפת לטמא עוף הבא בסימן אחד — לא ליכתוב כלל אלא סימן החדש, והוה ילפינן מיניה דכל עוף הבא באותו סימן טמא, וכל שכן באחד משאר שלשה סימנין, דלא מהני בשאר עופות! ופירוש הקונטרס עיקר. ומיהו קשה לפירוש הקונטרס, דלמה חשיב שני כתובים אותו שסימן טהרה שלו מתשעה עשר עופות ושבוש מהני? ומה בכך? דילמא אתי ללמד על עצמו ועל כיוצא בו שיש לו אחד משלשה סימני טהרה דטמאים. דמתשעה עשר עופות לא הוה אחי, דכולוהו בתשעה עשר כתובים הבאים באחד. ולא דמו כולל לאותן היתרים על שנים הראשונים של תשעה עשר עופות, דאף על גב דצריכי לגופייהו דלא ילפינן מיניהו, היינו משום דאם אינו ילפינן מיניהו לא ליכתוב אלא חד ומשכך כוללו לישתוק. אבל הכא מאי לישתוק? אי לא כתיב חד דאיתיה בפרס או בעוניה — לא ילף מתשעה עשר, משום דהוה בתובין הבאין באחד. ואי כתיב חד דאיתיה בפרס או בעוניה ולא כתיב הני תשעה עשר, אם כן הוה אמנא. ודאך בחד סימן אסירא, אבל שנים או שלשה שרי, ולהכי צריכי תרייהו. ולעולם נילף מסימן היחיד דאיתיה בפרס או בעוניה. ולא דמי בכל לאותן תשעה עשר גופייהו היתרים על השנים, דהם שרים כולם ואם אינו ילפינן מיניהו — לישתוק מכולוהו, ולא ליכתוב אלא חד.

בקי

וגילף מעורב — הוה מצי למימר: אם כן "למינו" למה לי? מכדי עשרים וארבעה עופות טמאים הם — ובבבולו איכא שלשה סימני טהרה בר מעורב, ואי אפשר דהאי דאיתיה בפרס ליתיה בחד מהני, והאי דאיתיה בעוניה נמי ליתיה בהני. ובתב לן תרי זימני כל חד וחד דלא תיכיליה בהאי סימנא, וזוהי ליה שני כתובים הבאים באחד, ואין מלמדן לשאר עופות הבאין לפניו דלא תיכיליה בחד מהני תרי

סימנים. ויכין דאין מלמדן, מנא לן איסורא, דאיצטרך נשר למישרייה? כך פירש בקונטרס. ואם תאמר: והא אבתי איצטרך נשר להיתיר אותו סימן שלישי דליתיה לא בפרס ולא בעוניה? בתשעה עשר, לדחדיה, דהוה אמנא דאסור. דהא השתא בתלאת לא אכלינן, באותו סימן לחוריה מיבעינא? ניהו דלא הוה אסורין בחד מהני תרי סימנים דאיתניהו בפרס ועוניה, משום דהוה שני כתובין הבאין באחד כיון דאיתניהו בתשעה עשר עופות, מכל מקום באותו סימן שלישי הייתי אסור! ואי הוה אמנא דאותו שלישי, ויכין דעורב — הוה ניהא, דהשתא נמי הוה שני כתובים — עורב ותשעה עשר עופות. ומיהו, בלאו הכי לא קשה מדי, דמנין היה לי לאסור באותו סימן שלישי? דמתשעה עשר עופות לא ילפינן כלל, לא במה מציעו ולא בכל דומיו, דהוה ליה תשעה עשר כתובין הבאין באחד ואין מלמדן. ומסיק דחד מהני תלתא דהרי בבבולו איתיה או בפרס או בעוניה, והרביעי ישנו בחבירו, נמצא שסימן זה לא נאמר אלא פעם אחת. מהו דתימא דנילף מיניה לאסור עוף הבא בסימן אחד באחד מן הסימנים הללו, דהא לא ידענן מאי ניהו ההוא סימן דאיכתיב לחוריה למילף מיניה — להכי אתא נשר, למימר: האי הוא דלית ליה כלל טמא, הא בעוף הבא בסימן אחד — טהור, כך פירש בקונטרס. ובחנם פירש דלא ידענן ליה מאי ניהו ההוא סימן דאיכתיב לחוריה למילף מיניה. דאפילו

ידענן ליה, כדפרישית, שהיו מכירים שלך ותנשמת וכוס ונישון, מכל מקום איצטרך נשר למימר דלא ילפינן מיניה לאסור בהוואו סימן, ואם תאמר: והכי הוה מצי למילף מהאי דאית ביה סימן החדש לאסור בסימן אחד כזה? אם כן למה לי דכתב רחמנא ההוא דאית ביה חד מהני שלשה סימנין דהרי בבבולו? השתא בתלאת לא אכלינן, בחד מיבעינא? אלא דהא להכי כתיב סימן הישן בחד מהני, לומר דלא תילף גם כן החדש, ולעשות שני כתובין, דלגופיה לא איצטרך, דאית מקל דחומר מתשעה עשר עופות! לאו פירכא היא, דמהנוה לא ילפינן כלל, דכולוהו חשיב מתשעה עשר כתובים הבאים באחד כדפרישית. ולהכי פרישה רחמנא להוואו דאית ביה חד סימן מהני שלשה סימנין של תשעה עשר עופות, ולהכי נמי פרט לעורב, דלא ילפינן מיניה כלל ואכלינן בכל חד מהני שלשה סימנין. ואם תאמר: ומנא, דהוה מתשעה עשר עופות לא גמרינן, ולכך צריך למכתב בחד דאית ביה שני סימנים, אם כן נילף מיניה מהוואו אחד דצריך למכתביה ביה, דעתה אינן שני כתובים, כיון דצריך למכתביהו ויש לומר: דלא שייך למילף מיניה כלל. דהא לא גמרינן מתשעה עשר עופות מכל אותן היתרים על שנים הראשונים הכתובים, משום דאיצטרך קרא למכתביניהו, דלא מציעו למילפיניהו משנים הראשונים. דהוה שני כתובים הבאים באחד. והי נמי ליכא למילף מיניה, דהרי הן השתא שני כתובים הבאים באחד, שאותו סימן כתוב עשרים וזימן. ועוד יש לומר כל הסוגיא בענין אחר: דמתלתיא הישן פרס ועוניה שני כתובים הבאים באחד, כלומר, משום דאי מינייהו ילפינן לטמא בסימן

אחד, אם כן לישתוק או מפרס או מעוניה, ומחד הוה ילפינן דעוף הבא בסימן אחד טמא, והוא חזין לחבירו. וכי תימא, אי לא כתיב אלא פרס הוה אמנא: באותו סימן שישנו בפרס טמא, אבל בעוניה שיש בו סימן אחד — אימא דאותו סימן הוה סימן חשוב, וטהור באותו סימן גרידא. הא כיון דאותו סימן הוה בשאר תשעה עשר עופות, אם כן אינו חשוב לטהר בפני עצמו. דכי איכא תרי בהדיה (הרד"ק) הוה טמא — כל שכן הוא בפני עצמו, ולא היה צריך למכתב עוניה וילפינן לה מפרס. אלא להכי כתביה — למימר דהוה שני כתובים הבאים באחד או מלמדן ומנשר, דאיכא סימן אחד בפרס או בעוניה דליתיה בתשעה עשר עופות. והואת לא הוה שני כתובים, דכי לפת לשמא בסימן אחד משום דהוה שני בתשעה עשר עופות — לא מצי למימא: אידך דכתב רחמנא למה לי, דאיצטרך משום אותו סימן חדש, דהוא אמינא שווא סימן חשוב יותר לטהר, דליתיה בשום עוף טמא. אבל מהוואו דאי שיש בו סימן החדש לא הוה ילפינן לטמא בסימן אחד, דאם כן, אותו שיש בו סימן שבתשעה עשר עופות למה לי? דאותו אינו חשוב יותר לטהר. ומיהו קשה, דאי מאותו שיש בו סימן אחד של תשעה עשר עופות לפת לטמא עוף הבא בסימן אחד — לא ליכתוב כלל אלא סימן החדש, והוה ילפינן מיניה דכל עוף הבא באותו סימן טמא, וכל שכן באחד משאר שלשה סימנין, דלא מהני בשאר עופות! ופירוש הקונטרס עיקר. ומיהו קשה לפירוש הקונטרס, דלמה חשיב שני כתובים אותו שסימן טהרה שלו מתשעה עשר עופות ושבוש מהני? ומה בכך? דילמא אתי ללמד על עצמו ועל כיוצא בו שיש לו אחד משלשה סימני טהרה דטמאים. דמתשעה עשר עופות לא הוה אחי, דכולוהו בתשעה עשר כתובים הבאים באחד. ולא דמו כולל לאותן היתרים על שנים הראשונים של תשעה עשר עופות, דאף על גב דצריכי לגופייהו דלא ילפינן מיניהו, היינו משום דאם אינו ילפינן מיניהו לא ליכתוב אלא חד ומשכך כוללו לישתוק. אבל הכא מאי לישתוק? אי לא כתיב חד דאיתיה בפרס או בעוניה — לא ילף מתשעה עשר, משום דהוה בתובין הבאין באחד. ואי כתיב חד דאיתיה בפרס או בעוניה ולא כתיב הני תשעה עשר, אם כן הוה אמנא. ודאך בחד סימן אסירא, אבל שנים או שלשה שרי, ולהכי צריכי תרייהו. ולעולם נילף מסימן היחיד דאיתיה בפרס או בעוניה. ולא דמי בכל לאותן תשעה עשר גופייהו היתרים על השנים, דהם שרים כולם ואם אינו ילפינן מיניהו — לישתוק מכולוהו, ולא ליכתוב אלא חד.

בזה אינו בזה, ומאחר שאין לשניהם את אותו סימן טהרה, אם
היתה התורה כותבת רק אחד מהם הייתי אומר שהסימן השני
מתיר, ולכן הוצרכה התורה לכתוב שניהם, ואין כאן שני כתובים
הבאים כאחד, ולכן אם לא היה כתוב נשר היה אפשר ללמוד
מהם לאסור כל עוף שיש לו את אחד מהסימנים של הפרס או של
העוניה.
הגמרא מוסיפה להקשות שבכל זאת יש כאן שני כתובים הבאים
כאחד: **מְדִי - הִרִי עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה עוֹפוֹת מְטָאִים הֵיוּ - עֲשָׂרִים**
וארבעה עופות טמאים מוזכרים בתורה, ומקובל ביד חכמים שיש
לרובם שלשה סימני טהרה, ומאחר שבפרס ובעוניה יש בכל אחד
מהם סימן טהרה אחד, והסימן טהרה הנמצא בפרס אינו אותו
סימן טהרה הנמצא בעוניה, אם כן **אִי אֶפְשָׁר דְּחַד דְּאִיכָא בְּהִנָּךְ**
לִיכָא בְּהִנָּךְ - לא יתכן שאחד מהסימנים שיש בפרס ועוניה לא
יהיה באחד מהעופות הטמאים, ולגבי אותו סימן הוּוּ לְהוּ שְׁנִי
בכתובים **הָטָאִים בְּאֶחָד**. ואם כן קשה, שגם אם לא היה נאמר נשר,
לא היה אפשר ללמוד בנן אב מפרס ועוניה.
מתרצת הגמרא: **נְמִידִי - קִיבְלוּ חֲכָמִים שְׁעָשְׂרִים וְאַרְבָּעָה עוֹפוֹת**
מְטָאִים הֵיוּ וְ-יִשְׁנִים, וְאַרְבָּעָה סִמְנֵין שֶׁל טְהָרָה נִמְצְאִים בָּהֶם,
תִּלְתָּא חֲרִי בְּכוּלָּהּ - שלשה מתוכם חוזרים על עצמם בכל
העופות, כיצד, עֲשָׂרִים עוֹפוֹת מְטָאִים, שְׁלֹשָׁה שְׁלֹשָׁה - יש בכל אחד
ואחד מהם את כל שלשת הסימנים הללו, וְחֲרִי בְּעוֹרָב - ושנים
משלשת סימני הטהרה הללו נמצאים בעורב, וכן יש חַד בְּפֶרֶס
וְחַד בְּעוֹנִיָּה - סימן טהרה אחד בכל אחד מהם, דְּאִיתִּיהּ בְּהָא לִיתִּיהּ
בְּהָא - הסימן הנמצא בפרס אינו נמצא בעוניה, ואחד מהם, הסימן
שיש לו הוא הסימן הרביעי, שאינו נמצא בכל שאר העופות
הטמאים, ומאחר שאותו עוף, אינו 'שני כתובים הבאים באחד',
שהרי הסימן טהרה הרביעי נמצא רק בו, כְּהוּ דְּתִיכָא לְלִילָה מִינֵיהּ
- הייתי אומר שכל עוף שיש לו את אותו סימן טהרה הרביעי,
נלמד ממנו לאסור, וכל שכן שהיה עלינו לאסור את הנשר שאין
לו שום סימן טהרה. לכן בְּתָב רַחֲמֵנָא וְ-הַתּוֹרָה נִשְׁר, כדי שנדרוש
בנן אב, שדווקא נִשְׁר דְּלִית לֵיהּ כָּלָל - שאין לו בכלל סימני טהרה
הוא דְּלָא תִּיכּוּל - אותו אין לאכול, הָא אִיכָא - אבל אם ישנו עוף,
דְּאִית לֵיהּ חַד - שיש לו אפילו סימן טהרה אחד, אֲכֹל.
עתה מבררת הגמרא מה נלמד מתוירים. מקשה הגמרא: מאחר
והגמרא מסיקה שלמדים בנן אב מנשר שרק עוף שאין לו סימני
טהרה כלל הרי הוא טמא, **אֵלָּא תוֹרִין דְּתָב רַחֲמֵנָא לְמָה לִי -**
מדוע צריכה התורה לכתוב שותרים מותרים באכילה, והרי אין
למדים מהם בנן אב להתיר דווקא בארבעה סימנים, ולהתיר את
עצמם אין צריך פסוק שהרי אפילו עוף שיש לו רק סימן אחד הוא
מותר.
מתרצת הגמרא: **אֲמַר רַב עֲיֻקֵּבָא בְּרַ חֲסָא, מַה שֶּׁנֶּאמַר בַּתּוֹרָה**
תוֹרִים הֵיוּ לְקַרְבָּן - ללמד שרק תוירים ובני יונה כשרים לקרבן,
אך באמת לא למדים מהם איזה עופות כשרים באכילה.
הגמרא ממשיכה לעסוק בעופות שיש להם רק חלק מסימני
הטהרה: **אֲמַר רַב נַחֲמָן,**

ממשיכה הגמרא להקשות: מדוע למד רבי חייא בנן אב מנשר
והתיר עוף הבא בסימן אחד, **וְלִילָה מְעוֹרָב - שילמד בבנן אב**
מעורב, מַה הָתָם תְּרִי לָא - מה עורב אף שיש לו שני סימני טהרה
מכל מקום לא הותר באכילה, אֵף כָּל תְּרִי לָא - גם כל עוף שיש
לו רק שני סימנים לא יהיה מותר באכילה.
מתרצת הגמרא: **אִם כֵּן - אם נלמד מעורב שאפילו עוף שיש לו**
שני סימני טהרה אסור באכילה, יהיה קשה, פֶּרֶס וְעוֹנִיָּה דְּתָב
רַחֲמֵנָא לְמָה לִי - מדוע פרטה התורה שאסורים באכילה, והלא יש
להם רק סימן טהרה אחד ואפשר ללומדם מקל וחומר, הֲשָׁתָא
דְּאִית לֵיהּ תְּרִי לָא אֲכֹלִין - עכשיו שיש לנו בנן אב מעורב
שאפילו עוף שיש לו שני סימני טהרה אסור לאוכלו, דְּאִית לֵיהּ חַד
- עוף שיש לו רק סימן טהרה אחד מִיבְעִינָא - האם צריך פסוק
שאסור לאוכלו. ומאחר שהתורה הוצרכה לכתוב שפרס ועוניה
אסורים באכילה, אף שחסר להם שלשה סימני טהרה, בהכרח
שלא ללמודים בנן אב מעורב.
מוסיפה הגמרא להקשות: **וְנִגְמַר - ונלמד בנן אב מִפֶּרֶס וְעוֹנִיָּה**
שיש להם סימן טהרה אחד והם אסורים באכילה, אף כל עוף שיש
לו רק סימן טהרה אחד יהיה אסור באכילה, עד שהיה לו לפחות
שני סימני טהרה.
מתרצת הגמרא: **אִם כֵּן - אם נלמד מפרס ועוניה שאפילו עוף שיש**
לו סימן טהרה אחד אסור באכילה, יהיה קשה נִשְׁר דְּתָב רַחֲמֵנָא
לְמָה לִי - מדוע פרטה התורה שנשר אסור באכילה, והרי אין לו
שום סימן טהרה, ואם כן אפשר ללמוד אותו מקל וחומר, הֲשָׁתָא
דְּאִית לֵיהּ חַד לָא אֲכֹלִין - עכשיו שיש לנו בנן אב שאפילו עוף
שיש לו סימן טהרה אחד אסור לאוכלו, דְּלִית לֵיהּ כָּלָל - נשר
שאינו כלל סימני טהרה מִיבְעִינָא - האם צריך פסוק שאסור
לאוכלו. ומאחר שהתורה הוצרכה לכתוב שנשר אסור באכילה,
אף על פי שאין לו כלל סימני טהרה, בהכרח שלא למדים בנן אב
מפרס ועוניה.
מסיקה הגמרא: **אֵלָּא בהכרח הבנן אב נדרש מנשר, וכך כוונת**
התורה שידרש, נִשְׁר דְּלִית לֵיהּ כָּלָל הוּא דְּלָא תִּיכּוּל - דווקא נשר
שאינו לו בכלל סימני טהרה אין לאכול, הָא דְּאִית לֵיהּ חַד - אבל
עוף שיש לו אפילו סימן אחד של טהרה, אֲכֹל.
הגמרא מקשה על מה שנאמר, שבלי נשר הייתי לומד מפרס
ועוניה לאסור עוף שיש לו סימן אחד: **וְאֵלָּא מְטָאִים דְּתָב רַחֲמֵנָא**
נִשְׁר - האמנם הטעם שלא למדים בנן אב מפרס ועוניה, הוא רק
מחמת שנאמר 'נשר', הָא לָא חֲכִי - אבל אם לא היה כתוב בתורה
שנשר אסור באכילה, הָוּא אֲמִינָא לִילָה - הייתי אומר שנלמד
לאסור עוף הבא בסימן אחד בבנן אב מִפֶּרֶס וְעוֹנִיָּה, ולכאורה
כיצד שייך לומר כן, הָוּא לֵיהּ - והרי פֶּרֶס וְעוֹנִיָּה הֵם שְׁנֵי בְּתוּבִין
הָבֵאִין בְּאֶחָד - שני פסוקים הבאים ללמד דין אחד [שעוף שיש לו
סימן אחד הוא טמא], וְיֵשׁ כָּלָל שְׁנֵי בְּתוּבִין הָבֵאִין בְּאֶחָד אֵין
מְלִידִין - אי אפשר ללמוד מהם בנן אב.
מתרצת הגמרא: **נְמִידִי - קִיבְלוּ חֲכָמִים, דְּאִיכָא בְּהָא לִיכָא בְּהָא**
וְדְאִיכָא בְּהָא לִיכָא בְּהָא - הסימן טהרה שיש בזה אינו בזה, ושיש

אגרות קודש

בי"ח, כ"ג תמוז, תשי"ג
ברוקלין.

שלום וברכה!

... בטח ידוע לו שבנוגע לנשים הרי ע"פ מרז"ל (בכורות מה, א) שר"ב אברים להן, ולכן
נוהגים לכתוב, **לכל אברי' וש"ס גיד',** ואמאן דלא קפיד - לא קפדינן. והכל שלום.

ההלכה שאמר רב נחמן, בלומר לא כבידא לי - איני סובר שיש
בכך חשש. מאי אכא - למה אפשר לחשוש, משום חשש שזהו
פרס ועונתה, הרי מינים אלו ליתנהו - אינם מצויים בישוב, אלא
במדבריות, והמוצא עוף בישוב אינו צריך לחשוש שהם ממינים
אלו.
נאמר בתורה בסדר טהרת מצורע, 'וצה הכהן ולקח למטהר שתי
צפרים חיות טהרות ועץ ארז ושני תולעת ואוב' (ויקרא יד ד). הגמרא
דנה בענין סנונית האם כשרה לטהרת מצורע: אמר רב יהודה, עוף
המקטף - שקורע את הבשר בלי חיתוך, כשר לטהרת מצורע,
שהוא הצפור האמור בתורה, וזו היא סנונית לבנה שנחלקו בה רבי
אליעזר ורבנן, לעיל בברייתא, שלדעת רבי אליעזר היא מין
עורב, וטמאה, וכיון שנאמר בתורה שצריך המצורע להביא צפור
טהורה, הרי היא פסולה לטהרת מצורע, אך לדעת חכמים היא
טהורה, ויכול המצורע להביאה.
הגמרא דנה באיזו סנונית נחלקו רבי אליעזר וחכמים האם היא
טמאה או טהורה: אמר ר' אמימר, בחיורא ברסא - בסנונית שכריסה
לבנה, בול עילמא לא פליגי דשריא - לא נחלקו רבי אליעזר
וחכמים, ולדברי הכל היא מותרת. כי פליגי - ומחלוקתם היא
בדירוקא ברסא - בסנונית שכריסה ירוקה. רבי אליעזר אסר, ורבנן
שרו - היתירו. והלכתא ברבי אליעזר, שאסר.
מביאה הגמרא לשון אחרת במימרא זו: מר זוטרא מתני הכי - שנה
את דברי אמימר כך, בדירוקא ברסא - בסנונית שכריסה ירוקה,
בול עילמא לא פליגי דאסיר, כי פליגי - ומחלוקתם היא בדירוקא
ברסא - בסנונית שכריסה לבנה, רבי אליעזר אסר, ורבנן שרו -
היתירו. והלכתא ברבנן, דשרו - שהיתירו את הסנונית שכריסה
לבנה.
שואלת הגמרא: בשלמא למאן דאמר בחיורא ברסא פליגי - לדעת
הסובר שרבי אליעזר וחכמים נחלקו בסנונית שכריסה לבנה, היינו
דקתני - מובן לשון הברייתא לעיל שאמרה שלמינו' האמור
בתורה לגבי עורב 'זו היא סנונית לבנה', שהרי באמת כריסה לבנה.
אלא למאן דאמר בדירוקא פליגי - אבל לדעת הסובר שמחלוקתם
בסנונית שכריסה ירוקה, מאי 'זו היא סנונית לבנה', והרי מחלוקתם
היא בירוקה. משיבה הגמרא: מה שהיא קרויה בברייתא 'לבנה'
היינו לאפוקי דבת, דאובכתי - להבדיל מאותן הגדלות והדרות
בקירות הבתים, שהן שחורות.
נאמר בתורה (ויקרא א יד) 'ואם מן העוף עלה קרבעו לה', והקריב מן
התרומה או מן בני היונה את קרבעו'. ולמדו מכאן חכמים (ספרא שמיני
פ"ה) שמותר להקריב על גבי המזבח רק מין תורים ובני יונה, אך
שאר המינים אסור להקריבם לקרבן. וכן למדו מכאן חכמים לעיל
(כב) שמותר להקריב רק תורים גדולים, ובני יונה, כלומר יונים
קטנות, אך אסור להקריב תורים קטנים, או יונים גדולות. ולכן יש
לברר על כל מין האם הוא תור או יונה.
הגמרא מבארת איזה מינים כשרים משום תורים ואיזה משום בני
יונה: אמר ר' חבה, אמר רבי יהודה, העוף ממין היונה הקרוי תסיל,
פסול משום תורין - אסור להקריבו כדין 'תור', כשהוא גדול,
משום שאינו ממין תורים, וכשר משום בני יונה - ומותר להקריבו
כדין 'בן יונה', כשהוא קטן, מאחר והוא ממין היונה. אך מין עוף
הקרוי דאציפי, וכן מין עוף ששמו תורין של רחבה, כשרין משום
תורין, ויש להקריבם כשהם גדולים, ופסולין משום בני יונה, ואסור
להקריבם כשהם קטנים.
מקשה הגמרא: מתיב רב דניאל בר רב קטינא, שנינו במשנה (פ"ה)
פ"ט מ"ג, כל העופות

הנה כקי קתן - אם אדם בקי ומכיר את מין הפרס ומין העזניה,
ובשמותיהן - וכן הוא יודע איזה עופות קרויים פרס ועזניה, עוף
הקא לפניו בסימן טהרה אחר, הרי הוא טהור, כיון שהוא רואה
שאינו דומה לפרס או לעזניה, וכן אין שמו פרס או עזניה. והטעם
בזה הוא כמבואר לעיל (אס) שיש לחכמים מסורת שמכל העופות
הטמאים רק לפרס ועזניה יש סימן טהרה אחד, אך לכל שאר
העופות הטמאים או שאין כלל סימני טהרה, או שיש להם שנים
או שלשה סימני טהרה. ואם כן עוף זה שיש בו רק סימן אחד,
והמוצא מכיר שאין זה פרס או עזניה, יודע שהוא טהור. אך אם
האדם שמצא את העוף לא היה כקי קתן - בפרס ועזניה
ובשמותיהן - אלו עופות קרויים 'פרס' או 'עזניה', ובא לפניו עוף
בסימן טהרה אחר, העוף טמא מספק, שמא הוא פרס או עזניה. אך
אם בא לפניו עוף כשני סימנין - שיש לו שני סימני טהרה, העוף
טהור, והוא שביד אדם זה את העוף, שהוא היחיד ממיני העופות
הטמאים שיש לו שני סימני טהרה, ואם המוצא את העוף מכיר
את העורב, ויודע שעוף זה אינו עורב, בהכרח שהוא עוף טהור.
מקשה הגמרא: וכי די בכך שהוא מכיר עורב, ותו לא - ואינו צריך
להכיר עופות נוספים, והתניא בברייתא, נאמר בפסוק (ויקרא יא טו)
'את כל ערב למינו', ודורשת הברייתא מה שנאמר בפסוק 'עורב',
זה מין העוף הקרוי עורב. ומה שנאמר בפסוק 'למינו', רבי אליעזר
אמר, להביא את הורדיר שאף הוא טמא, כיון שהוא מין העורב,
שהרי לשניהם יש שני סימני טהרה, והורדיר רגיל לשכון ביחד עם
הערבים. אמרו לו חכמים לרבי אליעזר, והלא אנשי כפר תמרתא
שביהודה היו אוכלים אותן - את הורדירים מפני שיש להן זפק -
כיס שהאוכל מתקבץ שם לפני שעובר לקורקבן, וזה אחד משני
סימני טהרה שאין בעורב. אמר להם רבי אליעזר, אף הן - אנשי
כפר תמרתא עתידין ליתן את הדין, שהם אוכלים את הורדיר,
שהוא טמא. ואף שיש לו שני סימני טהרה שונים מסימני טהרה
של העורב בכל זאת הוא מינו, שהרי הוא שוכן עימו. ממשיכה
הברייתא: דבר אחר, נאמר לגבי עורב 'למינו', להביא את הפנונית
לבנה שהיא מין העורב וטמאה, דברי רבי אליעזר. אמרו לו חכמים,
והלא אנשי גליל העליון אוכלים אותה, מפני שפרקבנה נקלה. אמר
להם, אף הן עתידין ליתן את הדין. ועל כל פנים מבואר בברייתא
שיש עופות נוספים שהם ממין העורב ויש להם שני סימני טהרה,
ואם כן כיצד אמר רב נחמן שאם מצא עוף שיש לו שני סימני
טהרה, די שיכיר את העורב בלבד וידע שאין זה עורב, והרי עליו
להכיר גם את מין העורב, שאף לו יש שני סימני טהרה.
מתרצת הגמרא: אלא כוונת רב נחמן במה שאמר 'הוא שיכיר
עורב' היא שיכיר גם את העורב עצמו וגם את כל העופות שהם
מין עורב.
הגמרא מביאה את ההלכה בדין עופות שיש להם רק חלק
מהסימנים: אמר ר' אמימר, הלכתא - ההלכה היא, עוף הקא לפניו
בסימן טהרה אחר, טהור, ואפילו אם המוצא אינו בקי בפרס
ועזניה, והוא דלא דריש - ובתנאי שלא ראינו שהעוף הזה דורס,
אך אם הוא דורס, אף שיש לו רק סימן טהרה אחד הרי הוא טמא.
אמר ליה רב אשי לר' אמימר, לדברך שהתרת עוף שיש בו סימן
טהרה אחד, ולא הצרכת שיהא המוצא בקי בפרס ועזניה, הא
דבר נחמן מאי - הרי רב נחמן אמר שאין להחזיר עוף שיש לו רק
סימן טהרה אחד אלא אם הוא מכיר את הפרס והעזניה ואת כל
העופות הקרויים כך, ואם אינו בקי בכך עליו לחשוש שמא העוף
הוא ממין פרס ועזניה, ואם כן להלכה מה הדין, האם צריך
לחשוש לכך. אמר ליה אמימר, לא שמיני לי - לא שמעתי את

- 1 היה בקי בהן — בפרס ועוגיה, וידוע מי קרוי פרס ועוגיה. עוף הבא בסימן אחד
2 טהור — אם יודע שאין דומה להן, ואין שמו פרס ועוגיה. אבל אם שמו פרס —
3 חיישין שמו מינו הוא. בסימן אחד טמא — שמוא פרס ועוגיה הם. בשני סימנים
4 טהור — נדפקא ליה מספק פרס ועוגיה, ומספק כל שאר עופות טמאין דאית להו
5 תלתא, חוץ מעורב. הורירי — הוא
6 אישטורניל. מפני שיש לו זפק — ואין זה
7 מאותן שני סימנים שבעורב, ומכל מקום אין
8 לו אלא שנים. ולרבי אליעזר מפני שרגל
9 לשכון עם העורבים מחזיקו ממנו, וכרתניא
10 וב"החובל" (בבא קמא צב,ב) רבי אליעזר
11 אומר: לא על תנן וזריר הולך אצל עורב,
12 אלא מפני שהוא מינו. סנונית —
13 ארונדייליא. עוף הבא בסימן אחד טהור —
14 ואפילו אין בקי בהן ובשמותיהן. דלא חיישין
15 דלמא פרס ועוגיה הן, כדמפרש לקמיה. דלא
16 שכידי בישוב אלא במדברות. והני מילי דלא
17 דרים — כי משכחין ביה סימן אחד —
18 מחזקין ליה בטהור, כל כמה דלא חזין ליה
19 דריס. ונראה לי, שכל עוף הנותן רגלו על
20 האוכל כשהוא אוכלו ומחזיקו ברגלו שלא
21 ינוד ולא ינטל כולו אצל פיו — הוא דריסה,
22 וכן דרך העורבים שגדלין בבתיים שקורין
23 קוא"ה. חרב נחמן מאי — דאמר לעיל
24 דבעינן בקי, ואי לא — חיישין לפרס ועוגיה.
25 מאי איבא — למאי ניהוש. המסרט —
26 אשגרט"ך בלעז. לשהרת מצור — שהוא
27 "צפור" האמור בתורה (ויקרא יד, מ) וזמא
28 מתני הכי — לאה דאממר. ללישנא קמא
29 דאממר, דפסק הלכתא כרבי אליעזר דאמר
30 — לית ליה דרב יהודה דמכשר ליה לטהרת
31 מצורע, דהא "טהורות" כתיב (ושם). הכי
32 גרסינן: היינו דקתני סנונית לבנה — ולא
33 גרסינן "שנחלקו בה", דלאו אדרב יהודה
34 קאי, אלא אמתינתא דקתני: "למינהו" —
35 להביא סנונית לבנה. לאפוקי דבתי —
36 הגדלות והדרות בקירות הבתיים, ושחרות
37 הן. תסיל — מין יונה הוא. ופסול משום
38 תורין — אם בא להביאו משיוקן בתורת
39 תורין, כדאמרינן בפרק קמא (חולין כב,א).
40 גדולים כשרים, טענים פסולין. וכשר משום
41 יונה בקטנה. דאציפי — מין תורין. תורין של
42 רחבה — כך שמן.
32 פסולין
33 פסולין
34 פסולין
35 פסולין
36 פסולין
37 פסולין
38 פסולין
39 פסולין
40 פסולין
41 פסולין
42 פסולין
43 פסולין
44 פסולין
45 פסולין
46 פסולין
47 פסולין
48 פסולין
49 פסולין
50 פסולין
51 פסולין
52 פסולין
53 פסולין
54 פסולין
55 פסולין
56 פסולין
57 פסולין
58 פסולין
59 פסולין
60 פסולין
61 פסולין
62 פסולין

כריז רבי חלפי - פירש בקונטרס, דאייירי בחגבים. ולא משמע כן, דכולה שמעתך בעופות איירי, ועוד, אי בחגבים טמאים איירי - פשיטא דלקי עלייהו משום שרץ העוף אלא בעופות קטנים מאד איירי, ושרוצין על הארץ. וקמשמע לן דמטעם שרץ העוף אסירי, דלא מיקרי עוף, ולא משום דמחסיי סימן טהרה. **מאי** ספקיהו עופות טהורין קורבנן נקלף וטמאין אין קורבנן נקלף דהני קורבנן נקלף בטמאין - פירש בקונטרס: ושאר שלש הסימנים מבוררים בהן, ומספקא לן אי קילוף הוא - הרי יש לו ארבעה סימני טהרה ויצאו מספק כל עופות הטמאין, ואי לאו קילוף הוא - אין כאן אלא שלשה, ובספק שאר עופות טמאין הן שיש להן שלשה סימנים. ויש לדקדק מתוך כך ששלשה סימנים של טהרה של תשעה עשר עופות היינו אצבע יתירה, חפק, ואינו דורס. ואי אפשר לומר בענין אחר, דאי אמרינן קורבנן נקלף הוא בתשעה עשר עופות, והכא כגון דאיכא דהנך ספקות שני סימני טהרה והאי ודקלף בסבין. והשתא, אם אחד מאותן שני סימנים היינו ההיא דליתיה אלא או בפרס או בעוגיה, אפילו לא יחשב קילוף - ליכא למיחש למידי, דפרס ועוגיה אין להם אלא סימן אחד, ואלי יש להם שנים, ותשעה עשר עופות ועורב אחד הם שיש להם חרש, ואם אותן שני סימנים הן מתוך דהדרי בכולהו, אם כן כשיחשוב קילוף נמי - דילמא מתשעה עשר עופות ניהו. ולא מסתברא לומר דיודעים היו שאינם מתשעה עשר עופות, אלא שהיו מסופקין בעורב, הלכך אם הקילוף קילוף - יצאו מידי עורב, ואי לאו - יש לספק בעורב. אי נמי, סימן אחד יש להם עם זה הקילוף, ויודעים היו שאין מין עורב, אלא שהיו מסופקין בפרס ועוגיה. והא דאמרין בפרס ועוגיה לא שכחו ביישוב - היינו אותם היודעים והמבוררים, ובאלו היו מסתפקין לפי שדומין להם. וכל זה דוחק, ואם אין לפרש מהוה להם סימן אחד עם זה, והיו מסתפקין, דאי קרבנן נקלף - שמא עורב הוא שיש לו שני סימני טהרה, ואם אין קרבנן נקלף - או ליכא לספקי טהרה, או בפרס או בעוגיה, ושרו משום דלא שכחו ביישוב. דאין להשון משמע כן, מדקדמא עופות טהורין קורבנן נקלף, משמע דאי קרבנן נקלף - טהור, הא לאו הכי - אסור. לכך נראה כפירוש הקונטרס. ויש להחיר כל עוף שקרבנן נקלף וסימן אחד עמו. דפרס ועוגיה אין להם אלא סימן אחד, ועורב ושאר עופות אין קרבנן נקלף. וגם (רבי חיים) ורבינו גונאלי פירש גבי עוף הבא בסימן אחד טהור: קבלה בדינו מאבותינו שזה הסימן קורבנן נקלף. משמע שרצה לומר דהוא דלא משכחת אלא או בפרס או בעוגיה - זהו קורבנן נקלף. אף על פי שפירש רבינו גונאלי לעיל גבי תלתא הדרי בכולהו עשרים מהם שלשה שלשה, עורב יש לו שנים ופרס ועוגיה יש להן אחד נשר אין לו כלל - כגון שיש באלו עשרים זפק וקרבנן נקלף ואצבע יתירה, אבל דורסין ואוכלין, והעורב יש לו שנים מאלו שלשה הנזכרים למעלה. ופרס ועוגיה, אחד מהם יש לו אחד מאלו השלשה והאחר אינו מאלו השלשה כלל, ואז זפק ולא אצבע יתירה ולא קרבנן נקלף, אבל אינו דורס. והוא אמינא נלמוד מזה לעוף הבא בסימן האחד שהוא טמא, לפיכך כתיב נשר, עד כאן לשונו. כל זה לא כתב אלא בטמא בעלמא. ולא היה סבור שכל שרץ הוא דאמא, אלא כמו שפירש שקרבנן נקלף היינו שהוא דלא הדר בכולהו. ולפי מה שפירשתי, שיש להחיר כל עוף שקרבנן נקלף וסימן אחד עמו, אם כן אותו עוף שקורין קורבא בלעו - עוף טהור הוא. שדרי קרבנן נקלף ויש לו אצבע יתירה, אבל אין לו זפק. והוה תימיה: דמסתברא שהוא כוס או נישוף, שדרי יש לו לסתות כאדם, ואמרין בפרק "המפלת" (נדה כג.א) דקריא וקיפופא יש להם לסתות כאדם! והיה נראה מתוך כך לומר דזפק הוא סימן הריעי, דלא משתבח אלא או בפרס או בעוגיה. ואותו עוף שקורין קורבא דרודה לכוס ונישוף שזן מתשעה עשר עופות - שמא אינו דורס, ויש לו עמה שלשה סימני טהרה. ולפי זה, אין סברא לומר דאותו עוף שאנו קורין קורביל בלעו שיהא זה עורב, דהא יש לו זפק ואצבע יתירה, ונמצא דמשכחת להו כוליהו סימני טהרה בשאר עופות ועורב בלא פרס ועוגיה, אלא עוף טהור יהיה. ומיהו יש לישב ההיא דנדה, דהכי קאמרו: ואף רבי מאיר לא אמר אלא בקריא וקיפופא - כלומר, או כיוצא בהם אף בשאר עוף שאינו קריא וקיפופא. ואפשר דאותו קורבא טהור הוא, או שמא מין עורב הוא אם יחבר לו שרוא דרס. ואותו קורביל לא יהיה מין עורב, ומיהו, לעיל פירשתי דרער אינו דורס. והמדקדק יכול להבין אלא, ותן לזמנין ויחכם עז.

פוסלין במי הטמא, חוץ מן היונה, מפני שמוצצת; ואם איתא, ליתני: חוץ מיונה ותסלי! אמר רבי ירמיה: הני מוצצין ומקיא, וזה מוצצין ואינו מקיא. אמר רב ירמיה: הני בופשני צוצייני - בשרים לגבי מוצצת, והן הן תורין של רחבה. מיתבי: "אזוב" - ולא אזוב יין, ולא אזוב בוחלי, ולא אזוב רומי, ולא מדבר, ולא כל אזוב שיש לו שם לווין. אמר אביי: כל שנשתנה שמו קודם מותן תורה, והקפידה תורה עליו, יש לו שם לווין - פסול, והני לא נשתנו שמן קודם מותן תורה. רבא אמר: הני בופשני צוצייני, באתריהו סתמא קרי להו. אמר רב ירמיה: הני כריז דבי חלפי - שרי, ודבי כריז - אסירי. אמר רבנא: ומלקין עליהו משום שרץ העוף. ואמר רב ירמיה: צרדא - שרי, כרדא - אסירי, וסימניד: בר מיניה. מרדא - ספקא. אמר רב אסי, שמונה ספיקות הן: חובא, חונא, סוגא והרנגוא, תולשלי, ומרדא, בוחילא, ובר נפחא. **מאי ספקיהו? עופות טהורין קורבנן נקלף, וטמאין - אין קורבנן נקלף, והני - קורבנן נקלף בפסיקא. - והא ההיא בר אבוןא דהוה בי מר שמואל, דלא הוה קא מקלף קורבניה ואתביה בשימשא, וכיון דרפי איקלף! - התם, כי רפי - איקלף בידא, הכא, אף על גב דרפי - לא מקלף אלא בפסיקא. אמר אביי: תרנגולא דאנקא חד משמונה ספיקות הוא, והיינו מרדו. אמר רב פפא: תרנגולא דאנקא - אסירא, תרנגולא דאנקא - שריא, וסימניד: עמוני ולא עמונית. דרש מרימר: תרנגולא דאנקא - אסירא, חיותה דדרסה ואכלה; והיינו גירותא. אמר רב: שבוז אנדרפטא - שרי, פרוז אנדרפטא - אסור, וסימניד: פרוז רשיעא. אמר רב הונא: פוגיא - שרי, פרוז - אסירי, וסימניד: פרוזא אמגושא. אמר רב פפא: מרדו וגיד ואכיל - שרי, סגיד ואכיל - אסור, וסימניד: "לא תשתחוה לאל אחר". אמר שמואל: שתיא חמרא - אסירא, וסימניד: שתיא יין פוסלין לעבודה. ואמר שמואל: כוונא חמרא - אסירא, בת**

פוסלין מי הטמא - אם שתו מהן, מפני שאין מוצצין אלא מגביהין פיהן לאחר שקולטות את המים, והמים נופלים מפיהם, והרי הן כמי שנעשת בהם מלאכה, דקיימא לן במסכת גיטין (ג.ג.א) שהמלאכה פוסלת. חוץ מן היונה מפני שמוצצת - ובאלו הנותרים לא נעשה מלאכה. **ואם איתא** - דתסיל מין יונה הוא. **תסיל מוצצין ומקיא** - ואפילו הכי מין יונה הוא, דהא מוצצין. ושאר עופות אין מוצצין, אלא שואבין בחרטום התחתון. וכיון דתסיל מקיא פוסל מפני הקיאה המעורבת, והוה ליה כרוק בעלמא. אי נמי, משום מלאכה. **בופשני** - תורין בלשון ארמי. **צוצייני** - על שם מקומן. **אזוב יין** - וכל וכל מין אזוב הן, אלא שיש להן שם לווין. אלמא שם לווין פסול והאי מקשה סבר ד"צוצייני" שם לווין הוא, ולא על שם מקומן. **כל שנשתנה שמו קודם מותן תורה** - כגון אזוב, ובאתה תורה והקפידה, כגון אזוב שהזכירתו תורה בכמה מקומות, ולא נשמט לנו מקרא לכתוב אזוב בשם לווין שמע מינה קפידא הוא. **בופשני** - לשון של תורים. הני כריז - חגבין. **דבי חלפי** - אורטא"ש. **דבי כריבא** - כרוב. **ומלקין עליהו משום שרץ העוף** - דלאו ספק ניהו, אלא דאי טמאין. **צרדא** - ברדא. **בר מיניה** - ממבלעדי, כלומר, סור מעלינו. **חובא** חוגא הרנגוא וסוגא כוחילא תולשלי. והני קורבנן נקלף **בכבינא** - ושאר שלשת הסימנים מבוררים בהן. ומספקא לן, אי קילוף הוא - הרי יש להן ארבעה סימנים, ויצאו מספק כל עופות טמאין, ואי לאו קילוף הוא - אין כאן אלא שלשה. ובספק שאר עופות טמאין שיש להם שלשה סימנים. **דלא הוה מיקלף קורבניה** - אלמא, עוף טהור נמי זימני דקשה לקלפיה **עמוני ולא עמונית** - ההלכה ורוחת בישראל, דכתיב (דברים כג): "על דבר אשר לא קדמו אתכם", ואין דרכה של אשה לקדם. **חיותה דדרסה ואכלה** - ראהו חכמים שדורסת ואוכלת. והיינו גירותא דאמרין לקמן בפרק "כל הבשר" (חולין קט.ב), אסר לן גירותא, שרא לן לישנא דכוורא שטעמו כטעמו. ומתוך שאין אנו בקיאים בהם, נראה לי דעוף הבא לפנינו יש לומר שמא ידרס, דהא הך תרנגולתא דאגמא היו מחזיקין בטהורה לאחר זמן ראהו שדורסת, ואין עוף נאכל לנו אלא במסורת עוף שמסרו לנו אבותינו בטהור, ושלל מסרו לנו - יש לחוש. ובמסורת יש לנו לסמוך, כדאמר לקמן (חולין ט.ג.ב) שעוף טהור נאכל במסורת. **שבור אנדרפטא** - שם העוף. **פירוז רשיעא** - שם אדם שהיה מחזוק רשע בעיניהם. **מרדו וגיד ואכיל** - שם עוף אחד. וכן כולם שם עופות הן. **פרוזא אמגושא** - שם מבשק, והוא עשה לשבת בית הפרוה, במסכת יומא (לה.א).

בת

תרנגולתא דאגמא שריא תרנגולא דאגמא אסירא - אין לפרש שהנקה מותרת והזכר אסור, דכל היוצא מן הטהור - טהור. אלא שני מזמנין הם הקוראים כן, ובין בזה ובין בזה הזכר והנקבה שוין. **חיותה** רבנן דדרסה ואכלה - מתחלה היו סבורים דלא דרסה ואכלה. ובחאי סימנא לחוריה היו אוכלים אותו, דלא חיישנן לפרס ועוגיה, דלא שכחו ביישוב. או קים ליה בגייה דלאו ממין פרס ועוגיה הוא.

הא

54 **אָמַר רַב אֶפְרַיִם שְׁמוּנָה** מיני עופות **סְפִיקוֹת** הֵן, ואלו שמוניהם,
 55 **חֹבֵא, חוּמָא, סוּגָא, וְהַרְנוּמָא, תוּשְׁלָמִי, וּמִרְדָּא, בּוֹחִילָנָא, וְכַר נִפְחָא.**
 56 מבררת הגמרא: **מֵאִי סְפִיקוֹתֵיהוּ** - מזה הספק במינים אלו. מבארת
 57 הגמרא: **עוֹפוֹת טְהוֹרִים** יש להם סימן שקורקבן נקלה, ועופות
 58 **טָמְאִין, אִין קוֹרְקֶבֶן נִקְלָה, וְהָיְ -** ועופות אלו, קורקבן נקלה רק
 59 **בְּסִבְיָא** - בסבין, ולא ביד. ויש לעופות הללו את שאר שלשת
 60 סימני הטהרה, ולכן אף קורקבן שמתקלף בסבין נחשב שהוא
 61 נקלה, יש לשמונת העופות הללו את כל ארבעת סימני הטהרה,
 62 והרי הם טהורים. אולם אם אין קילוף בסבין נחשב כסימן טהרה,
 63 הרי שיש להם רק שלשה סימני טהרה, והם ספק טמאים, עד שלא
 64 נברר שאינם מכל העשרים עופות הטמאים שיש להם רק שלשה
 65 סימני טהרה.
 66 מקשה הגמרא: **וְהָא הָיָא בְּרַ אַוּוּא דְהָהּ בִּי מֵר שְׁמוּאֵל** - והרי
 67 היה מעשה באותו בר אווה שהיה בבית מר שמואל, **לֹא הָהּ קָא**
 68 **מְקַלֵּף קוֹרְקֶבְיָה** - שלא היה קורקבן מתקלף, **וְאוֹתְבִיהּ בְּשִׁמְשָׁא**
 69 - והושיבו מר שמואל בשמש, **וְכִינּוּ דְרַפִּי אִיקְלִיף** - ומכיון
 70 שהתרכך על ידי השמש, התקלף, ומוכח שגם בעוף טהור מתקלף
 71 הקורקבן בקושי. מתרצת הגמרא: **הָתָם, באותו בר אווה, בִּי רַפִּי**
 72 **אִיקְלִיף בְּיָדָא** - לאחר שהתרכך הקורקבן התקלף ביד, אבל **הָתָא,**
 73 בשמונת העופות המסופקים, **אֵף עַל גַּב דְּרַפִּי** - אפילו אם מרככים
 74 אותם בשמש, **לֹא מְקַלֵּף אֱלָא בְּסִבְיָא** - אינו מתקלף ביד אלא
 75 בסבין.
 76 **אָמַר אֶפְרַיִם** העוף הקרוי **תְּרַנְגוּלָא דְאַנְמָא**, חד [-אחד] מְשֻׁמְנָה
 77 סְפִיקוֹת הוּא, וְהָיְנוּ הַמִּין הַמְסוּפָק הַקְרוּי מְרָדוּ.
 78 הגמרא מביאה עתה כמה מיני עופות, מהם מותרים ומהם
 79 אסורים, ונותנת בהם סימנים: **אָמַר רַב פִּיפְא, העוף הקרוי תְּרַנְגוּלָא**
 80 **דְאַנְמָא** - תרנגול האגם, **אֲסִירָא** - אסור באכילה, אך **תְּרַנְגוּלָא**
 81 **דְאַנְמָא** - תרנגולת האגם, שהיא הנקבה של תרנגול האגם, **שְׂרָיָא**
 82 - מותרת באכילה. וְסִמְנֵיהּ, הדין שידוע בישראל, שדרשו חכמים
 83 לגבי איסורי קהל, **עֲמוּנִי** ולא **עֲמוּנִית** - שרק עמוני אסור לבא
 84 בקהל ולא עמונית, וכך כאן רק הזכר אסור באכילה, והנקיבה
 85 מותרת.
 86 **דְרַשׁ מִרְמֵר, העוף הקרוי תְּרַנְגוּלָא דְאַנְמָא אֲסִירָא** - אסורה
 87 באכילה, ואף שבתחילה החזיקה בטוהרה, לאחר מכן אסורה,
 88 מפני דחיוה דְרַקְרָא וְאִקְלָה - שפעם אחת ראו חכמים שהיא
 89 דורסת ואוכלת, וְהָיְנוּ העוף הקרוי גִּירוּתָא.
 90 **אָמַר רַב, העוף ששמו שְׁבוּר אֲנִדְרִפְטָא, שְׂרִי** - מותר באכילה. אך
 91 העוף ששמו פִּירוּ אֲנִדְרִפְטָא, אֲסִיר באכילה. וְסִמְנֵיהּ, שלא תטעה
 92 בין שני מיני העופות, **פִּירוּ רְשִׁיעָא** - פירוז הרשע. שבזמנם היה
 93 אדם ששמו פירו, והיה מוחזק לרשע בעיניהם, והוה הסימן שהמין
 94 הקרוי פירוז אנדרפטא הוא הטמא.
 95 **אָמַר רַב הוּנָא, העוף ששמו בּוּנְיָא, שְׂרִי** - מותר באכילה. אך העוף
 96 ששמו פִּירוּ, אֲסִיר. וְסִמְנֵיהּ, פִּירוּתָא אֲמִנּוּשָׁא - פרואה המכושף,
 97 שהוא בנה את 'לשכת בית הפרוה' שבבית המקדש, וכשם שהוא
 98 היה רשע, כך העוף פרוא אסור באכילה.
 99 **אָמַר רַב פִּיפְא, העוף ששמו מִרְדּוּ וְגִיד וְאִבִּיל, שְׂרִי** - מותר
 100 באכילה. אך העוף ששמו מִרְדּוּ וְגִיד וְאִבִּיל, אֲסִיר באכילה.
 101 וְסִמְנֵיהּ הוּא הַפְסוֹק (שמות לז יד) **לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לָאֵל אֲחֵר, שהעוף**
 102 **שנקרא 'גגיד', שפירושו משתחוה אסור באכילה.**
 103 **אָמַר שְׁמוּאֵל, העוף הקרוי 'שְׁתִּינָא חֲמָרָא' - שותה יין, אֲסִירָא.**
 104 וְסִמְנֵיהּ, שְׁתִּינָא יֵין פְּסוּלִין לְעֵבֹדָה - כהנים ששתו יין אסורים
 105 לעבוד בבית המקדש, ואף העוף ששמו 'שותה יין' אסור באכילה.
 106 **וְאָמַר שְׁמוּאֵל, העוף הקרוי מוּנָא חֲמָרָא, אֲסִירָא** - אסורה באכילה.

1 **פּוֹסְלִין בְּמֵי הָמָא** - מי אפר פרה אדומה, שאם אם הם שמו ממז
 2 חטאת נפסלו המים, מפני שהם קולטים את המים בחלק התחתון
 3 של החרטום, ואחר כך מגביזים את הפה ובולעים אותם, ומקצת
 4 מהמים נופלים בחזרה לכלי, וכיון ששאבת המים בפה כדי
 5 לשתות נחשבת מלאכה, נפסלים המים. חוץ מן הַיּוֹנָה, שאינה
 6 פוסלת את המים, מִפְּנֵי שְׁהִיא מוּצֵצֶת את המים ובולעת מיד, וכיון
 7 שאין מים נוטפים מפיה לכלי, נשארים מי החטאת בבשרותם.
 8 מסיים רב דניאל את קושייתו: **וְאֵם אִיתָא** - ואם אכן תסיל גם הוא
 9 מין יונה, כדברי רבי יהודה, אם כן מדוע כתבה הברייתא שרק יונה
 10 אינה פוסלת, לִיתֵּנִי - היה לברייתא לשנות שכל העופות פוסלים
 11 את מי החטאת חוץ מִיּוֹנָה וְתִסִּיל, מאחר והתסיל הוא ממין היונה,
 12 ומסתבר שאף הוא מוצץ, ואינו פוסל את מי החטאת בשתיתו.
 13 מתרצת הגמרא: **אָמַר רַבִּי יוֹרְאָ, אמנם גם התסיל מוצץ, מאחר**
 14 **והוא ממין יונה, אך אף על פי כן שתייתו פוסלת את מי החטאת,**
 15 **כיון שיש חילוק בינו לבין היונה, שוה -** התסיל מוצץ ומקיא חלק
 16 מהמים שמצץ, והמים שהוא מקיא פוסלים את מי החטאת, וְזוּ -
 17 היונה מוצץ ואינו מקיא, ולכן אין המים נפסלים בשתית היונה.
 18 **אָמַר רַב יְהוּדָה, הֵינִי בּוֹפְשֵׁנִי צוּצִיעִי** - תורים של מקום הקרוי
 19 צוציעי בְּשֵׁרִים לְגַבִּי מוֹבֵה, וְהוּן הוּן תוֹרִין שֶׁל רִקְבָה.
 20 מקשה הגמרא: **מִיִּתְיָב, שנינו בברייתא, לגבי אוזב שהוזכר בתורה**
 21 **לגבי טהרת מצורע ועוד מקומות, אין כשר אלא 'אוזב' סתם, ולא**
 22 **מין הקרוי אוזב יוֹן, ולא אוזב בּוֹחִיל, ולא אוזב רוֹמִי, ולא אוזב**
 23 **מְרָבֶר, ולא קָל אוזב** שיש לו שם לווי. ששם שהתורה אמרה 'אוזב'
 24 סתם, והקפידה שיביאו דווקא את המין הקרוי אוזב בלי שם לווי.
 25 ואם כן הוא הדין ב'תורים', שיש להכשיר רק תורים שאין להם שם
 26 לווי, ומדוע הכשיר רב יהודה תורי צוציעי, או תורים של רחבה.
 27 מתרצת הגמרא: **אָמַר אֶפְרַיִם, קָל מִין שְׁנֵשְׁתָּנָה שְׁמוֹ קוֹדֵם מִתֵּן תוֹרָה,**
 28 **כגון אוזב יוֹן, שכבר לפני מתן תורה לא היה שמו אוזב סתם,**
 29 **וְהַקְפִּידָה תוֹרָה עָלָיו שיביא רק אוזב סתם, שהרי בכמה מקומות**
 30 **הצריכה התורה להביא אוזב, ובשום מקום לא כתבה אותו עם**
 31 **שם לווי, הרי שמינים אלו אינם כלולים בציווי התורה, ולכן אם**
 32 **יש לו שם לווי, פְּסוּל. אולם אם בשעת מתן תורה לא היה להם**
 33 **שם לווי, ונמצא שאף הם כלולים בציווי התורה, לא איכפת לנו**
 34 **שלאחר זמן השתנה שמם. וְהָיְ -** והתורים הללו, **לֹא נִשְׁתַּנּוּ שְׁמֵן**
 35 **קוֹדֵם מִתֵּן תוֹרָה, ולכן הם כשרים למזבח, אף שעתה יש להם שם**
 36 **לווי.**
 37 מביאה הגמרא תירוץ נוסף: **רַבָּא אָמַר, הֵינִי בּוֹפְשֵׁנִי צוּצִיעִי** - תורים
 38 הללו הקרויים 'כופשני צוציעי', בְּאַתְרֵיהוּ - במקומם, כְּתָמָא קְרִי
 39 לְהוּ - קוראים להם תורים סתם, ורק במקומות אחרים קוראים
 40 להם 'כופשני צוציעי', ולכן הם נחשבים כתורים שאין להם שם
 41 לווי.
 42 הגמרא דנה במיני חגבים שונים, האם הם כשרים באכילה: **אָמַר**
 43 **רַב יְהוּדָה, הֵינִי כְרִי -** חגבים הללו, **דְּבִי חִלְפִי** - אלו הנמצאים בין
 44 הקוצים שְׂרִי - מותרים באכילה. וְדְבִי כְרִי - ואלו הנמצאים
 45 בכרוב אֲסִיר - אסורים באכילה. **אָמַר רַבִּינָא, וּמִלְקִינֵן עָלֵיהוּ -**
 46 **האוכל את החגבים הנמצאים בכרוב לוקח עליהם משום שְׂרִין**
 47 **הָעוֹף, שאינם אסורים רק מספק, אלא הוא מין טמא בודאי.**
 48 הגמרא דנה במיני עופות שונים אם הם כשרים באכילה: **וְאָמַר רַב**
 49 **יְהוּדָה, עוֹף הַקְרוּי צִרְדָּא, שְׂרִי** - מותר באכילה. ועוף הקרוי בְּרָדָא,
 50 אֲסִיר - אסור באכילה. וְסִמְנֵיהּ, שלא תחליף ביניהם מאחר
 51 ושמותיהם דומים, ש'ברדא' הוא מלשון בְּרִימָה - מבלעדיה,
 52 כלומר שאומרים למין זה סור מעלינו. והמין הקרוי בְּרָדָא, כְּפָקָא
 53 - ספק בדינו אם הוא מין טהור או טמא.

אך העוף הקרוי **בת מזגא חקרא**, שָׁרֵא – מותר באכילה. וְיִסְמִינָהּ –
 – וסימן לדבר, לשון הדין האמורה לגבי דיני ממונות, **יִפֶּה בֶּח־הֶבֶן**
מִבֶּחַ הָאֵב, ואף כאן, יפה כח העוף המכונה 'בת מזגא חמרא',
 שהוא טהור, מכח העוף המכונה 'מזגא חמרא', שהוא בכיול
 האב, שהוא טמא.
 הגמרא מבארת את דינם של מיני עופות הקרויים 'שקִיטנא': אֲמַר
 רַב יְהוּדָה, יש עוף הקרוי שְׁקִיטְנָא, שיש בו כמה מינים חלוקים,
 אותם שֶׁאֵרִיבֵי שֶׁנֶּן – ששוקיהם ארוכים, וְיִסְמִינָהּ – וגופם אדום,
 שָׁרֵא – הם מותרים באכילה. וְיִסְמִינָהּ – וסימן לדבר, **מְרוֹמָא** –
 שם של עוף טהור שהיה ידוע להם, ודומה לאותו שְׁקִיטְנָא בכך
 ששוקיו ארוכים וגופו אדום. ואותם שהם גֻּזֵּי – נמוכים,
 ששוקיהם קצרים, וְיִסְמִינָהּ – וגופם אדום, אֲסִירֵי – הם אסורים
 באכילה. וְיִסְמִינָהּ, הדין שנאמר לגבי מומי כותנים (בכורות מה) נָגוּם
פְּסוּל – כזה נמוך פסול לעבודה, ואף כאן השְׁקִיטְנָא הנמוך, טמא.
 ואותם שֶׁאֵרִיבֵי שֶׁנֶּן – ששוקיהם ארוכים, וְיִדְוִין – וגופם ירוק,
 אֲסִירֵי, וְיִסְמִינָהּ, הדין שנאמר לגבי טריפה (לעיל טו) וְיִדְוִין פְּסוּלִין –
 אם נפל העוף לאש, והלב או הקורקבן או הכבד השתנה צבעם
 לירוק, הרי זו טריפה, ואף כאן השְׁקִיטְנָא הירוק אסור באכילה.
 הגמרא מבררת מי הם העופות הטמאים שהוזכרו בתורה: אֲמַר רַב
 יְהוּדָה, עוף הקרוי **שִׁלָּה**, המוזכר בתורה (ויקרא יא ז) בפרשת
 העופות הטמאים, זֶה העוף הַשִּׁלָּה דִּגִּים מִן הַיָּם. וְדוֹכִיפֵת,
 המוזכרת שם (שם יא טז), הוא העוף שְׁהוּדוֹ כְּפִת – כרבותלו עבה
 ונראה כאלו הכרובות כפולת בתוך הראש וקשורה שם, והוא
 עוף גדול כתרנגול.
 מסייעת לכך הגמרא מברייטא: תַּנְיָא נְמִי הֵבִי – כך גם שנינו
 בברייטא, דוֹכִיפֵת הוא העוף שְׁהוּדוֹ כְּפִת, וְזֶהוּ העוף שֶׁהֵבִיא את
 תולעת הַשִּׁמְרִי לְבֵית הַמֶּקְדָּשׁ, במסופר במסכת גיטין (סה), ששלמה
 המלך בנה את בית המקדש בלי להשתמש בברזל, וכדי לחתוך
 את האבנים היה צריך את השמיר, שסגולת תולעת זו לחתוך כל
 דבר קשה שחתחתי, והיה השמיר מופקד ביד תרנגול חבר, שהוא
 הדוֹכִיפֵת המוזכר כאן, ונטלו ממנו.
 הגמרא מביאה מימרא על ה'שִׁלָּה' ועוד בעלי חיים: רַבִּי יוֹחָנָן, כִּי
 הָיָה חַיִּי – כשהיה רואה את הַשִּׁלָּה, אֲמַר, מִשְׁפָּטֶיךָ תִּתּוּם רַבָּה'
 (תהילים לו), כלומר משפטי ה' נעשים אפילו בעמקי התהום, שמומן
 לשם ה' את השִׁלָּה שימית את הדגים המזומנים למות. כִּי הָיָה חַיִּי
 – כאשר היה רבי יוחנן רואה נִמְלָה, אֲמַר, צִדְקָתְךָ בְּהִירָא אֵל (שם),
 כלומר, ה' דואג אפילו לקטנה קטנה כנמלה שתמצא את
 מזונותיה, כחיה גדולה, ובכך יוכיח צדקה.
 הגמרא מביאה מיני עופות שדין אכילתם תלוי במנהג: אֲמַר
 אֲמִיסַר, העופות הקרויים 'לִגְנֵי' וְיִבְמִנִי, שֶׁרִיִין – מותרים באכילה
 בכל מקום. אך העופות הקרויים 'שִׁנְנָא' וְיִבְמִנָא, מְקוּם שֶׁנֶּהֱנוּ
 לֵאכּוֹל אותם, אוֹכְלִין – רשאים לאכול, וּמְקוּם שֶׁנֶּהֱנוּ שֶׁלֹּא לֵאכּוֹל,
 אֵין אוֹכְלִין.
 תמחה הגמרא: אֲמַר בְּמִנְהַנָא תִלָּא מִילָתָא – וכי דין אכילת עופות
 תלוי במנהג, והרי הטהור מותר לכל, והטמא אסור לכל. – מתרצת
 הגמרא: אֵין – אכן, יש עופות שדינם תלוי במנהג, וְלֹא קִישְׁיָא – ואין
 זו קושיא, שהיה העופות שזה בכל מקום, משום שלעופות אלו
 יש רק סימן טהרה אחד, והָא – מה שאסור לאוכלם, היינו בְּאִתְרָא
 דְּשִׁבְחֵי פֶרֶס וְעֻזְיָה – במקום שמצויים בו פרס ועוזיה, שהן עופות
 טמאים, ויש לחשוש שמא השקנאי והבטנאי שם הם ממניי הפרס
 והעוזיה, ואין להתייר בסימן טהרה אחד. והָא – מה שמותר
 לאוכלם, היינו בְּאִתְרָא דְּלֵא שִׁבְחֵי – במקום שאין מצויים פֶּרֶס
 וְעֻזְיָה, וכיון שבטמא המצויים אין פרס ועוזיה מצויים, אין
 חוששים שהשקנאי והבטנאי המצויים שם הם ממין פרס ועוזיה,
 וכיון שאין עוף טמא שיש לו סימן טהרה אחד מלבד הפרס
 והעוזיה, מותר לאכול עופות אלו בסימן אחד.

הא באתרא דשכחי פרס ועוניה - פירש הקונטרס: דבאתרא דשכחי חיישין, משום דדמו לפרס ועוניה, שזא מינם הוא. וקשה: דאם כן, בכל דוכתא ליתסרו אלא נראה לפרש: דודאי לאו ממנייהו הם. אלא באתרא דשכחי חיישין, משום דדמו לפרס ועוניה, ומחלפא בהם. אבל באתרא דלא שכחי - ליכא למיחש למידי, ושרי.

באות שבעפות קיפוף - שלשה מיני קיפוף

הם. הא שהוא באות שבעפות וזה תנשמת, כדקאמר: דתנשמת הוא באות שבעפות. ועוד יש כוס וינשוף, דמורגמין "קריא וקיפופא", והוא נידו דאמרין ב"המפלת" (נדר כגא), דעניהם חולכות לפניהם כשל אדם כמו קריא וקיפופא. ובברכות פרק "הרואה" (נבג) אמרין: כל מיני עופות יפים לחלום חוץ מקריא וקיפופא. ועוד יש קיפוף אחר שהוא חיה, כדאמרין נמי בפרק "הרואה" (שם, עין שם): כל מיני חיות יפין לחלום חוץ מן הפיל והקוף והקיפוף. וכן בפרק קמא דבבברות (תא), הארי והדוב דזמור דהקוף והקיפוף - שלשל שנים. **הנץ** זה הנץ - הכא לא שייך למיפריך: אטו קמן קאי, דקאמר: זה הנץ? דהא קאמר: זה הנץ - והו איתן שקורין נץ. אבל לעיל, דעורב דעמק נמי קריי עורב - שייך למפריך מה זה מפורש יותר מזה.

נץ - פירש בקונטרס: אשפוריר. ואי אפשר לומר כן, דהא נץ הוא מתשעה עשר עופות, ואינן דורסין כדפירש לעיל. וחזוין ליה דאשפוריר דריס. בין לפירוש הקונטרס, בין לפירוש רבינו תם שלוכד העוף ואוכלו מחיים. וכמו כן טועין גבי נשר, שקורין איגל"א, ואינן נדער יש לו ארבעה סימני טמאה, ואיגל"א לא אצבע יתירה. וכן אמר דקורא הוא קוקי בלעז. ואינו, דאיתו קוקי בחזקת טמא מחזקינן, וקורא טהור הוא. כדמוכח בפרק "שילוח הקוף" (חולין קלחב, קמב) דרבי אליעזר מחייב בשילוח מפני שהוא טהור. ורבנן לא פליגי אלא מפני דרובץ על ביצים שאינן שלו, אבל בלחיו מודו דגופו טהור.

למה

בת מונא חמרא - זה שמה. **יפה בח הבן** - הלכה היא בפרק "כל הנשבעין" בשבועות (מחא). **שקיטנא** - שם העוף. ויש בהן שני מינין, אותם ששוקיהן ארוכין וגופן ארום - **שרי**. **מורומא** - שם עוף שהיה מחזק להם בטהור, ושוקיו ארוכין וגופן ארום. **נגוס פסול** - במומי כהנים בבבברות (מחב). **ירוקין פסולין** - גבי

נחמור מעיה תנן ליה במתניתין (חולין נא). זה השולח דנים מן חים - איניהו הוו בקיאי ביה, והוא עורב המים. **שהודו כפות** - כרבלתו עבה ודומה כמי שכפולה לחור הראש וכפותה שם. והוא עוף גדול כתרנגול, וקורין לו פוארין שלביי"א. וזהו **שהביא שמיר** - **מקדש** - דהא "נגר טורא" מתרגמין ליה, והוא תרנגולא ברא. ובגישין בפרק "מי שאחור" (סחב), מפרש מאי עביד ביה דמגנר ביה טורא. **צידקת כהרי אל** - דאפילו נמלה אית ליה חיותא בגדולה. **ומשפטיך אף בתהום רבה** - שזמנתה שולף לשפות ולעשות נקמתך בדת הים לחמית המזומנים למות, לשון מורי. לישנא אחריתא: לנמלה הוא אומר "צידקת כהרי אל" - שזמנתיה מזומנין לה בלא טורא, ועם מי שאתה נשפט אתה דנו עד תהום רבה, כגון שולף שטורח לבקש שם מזומנתי. לקני ובפני **שריא שקנא ובמנאי** - מקום שנגדו כח דשכחי - שראינום שהחזיקו שם פרס ועוניה - אסירי, דהני נמי בחד סימן אתו, ושמא ממינם קו. באתרא דלא שכחי פרס ועוניה - שרו, דהא מסתמא לא מחזקינן להו, דלא שכחי בשוב. (תחומא) **באות שבעפות** - דנת הנוצק בלילה, צואי"ט בלעז. **באות שנשרצים** - טלפ"א. תרי תנשמת כתיבי, חד בעופות וחד בשרצים. **דבר חלמב מענינו** - אחד משלש עשרה מדות היא. **קיפוף** - ציא"ט. ולי נראה שקורין קלב"א שדור"ץ שדומה לטלפ"א שנשרצים. **קורפדאי** - טלפ"א. רחמים מטר. **אמירי** - על שום דבר. ועביד שרקק - כשהוא מצפץ נשמע כאומר "שרקק". **דאי יתיב אארעא** - ואינו עומד, אלא יושב ומצפץ - סימן בשרה הוא. **אארעא** - שאין דרכו כן. **בי כרבה** - חרישה. **גללא** - אבן גלל מן המרום. **כדייא** - כמו "בדאה", בדאי ושקין, ולפיכך לקה. **העמקי וראשי יונים** - לקמייהו מפרש. **אטו קמן קאי** - כיון ד"למיניה" נמי עורב קא מפרשת ליה, ועורב קמא דלא יחבת ביה סימנא ודי ניהו? וכי בידו היה חתנא אחוזו ומראה: זה עורב סתם? היה לו לומר: "עורב" - זה עורב פלוני? חמה אצל על נראית עמוקה, וכן כל לשון שחור בבשר נראה הלבן עמוק, כך בהרת לבנה היא. **בריש יוני** - לפני היונים. זה הנץ - אשפוריר. **בר חיריא** - שרינקא. והכא ליכא לאקשויי "אטו קמן קאי", דהא לא קאמר: "למיניה" זה נץ פלוני, שמע מינה אין לך קריי נץ אלא אחד. חסירות - מחלקת מזומנתי. **שמנאפת** - כמו: "התאנף ב" (דברים ד). בספר ויקרא (יא) כתיב: "ואת הדורא ואת האיה למינה", ובמשנה תורה (יד) כתיב: "והוראה ואת האיה והידיה למינה". **אבות דאפך** - רב חנן בר רבה, שהיה חמוה דרב חסדא ב"עשרה יחסין" (קדושין פאב). **דהאנפה** "למינה", דאיה דויקרא "למינה", "למינו" דעורב, "למיניה" דנץ. **דא** - דיקרא, וראיה דמשנה תורה - אחת היא.

מכרי

למה ליה למכתב איה ודיה — הכי נמי הוה מצי למנקט מראה דראה, אלא חדא נקט.
וצריך לדקדק; ומאי שנא דכתיב בויקרא דאה ובמשנה תורה כתיב ראה, ולא
כתיב תרתייזו בחד דוכתא. וגבי איה כתיב בויקרא איה. ובמשנה תורה כתיב תרתייזו,
איה ודיה? ויש לומר: דהיינו טעמא, דבשלמא דאה וראה לא רצה לכתוב שניהם במשנה
תורה, אף על פי שזמן הדין היה לו לכתוב
במשנה תורה כל השמות, דאתא לאוסופי
ולפרושי — משום דאם כן הוה אמנא דראה
וראה תרתייזו ניהו, ולאוסופי קא אתי. אבל באיה
וריה אין לטעות אף על פי שכתוב שניהם,
דמדכתיב "למינה" איה, ובמשנה תורה כתיב
"למינה" איה — שמע מינה חדא היא.
עופות עשרים וארבע הויין — כמה מינים
יש, כדפירשתי לעיל וסא, ד"ה מהו
ידלפינן מנשר, בפשוטה של ברייתא. ובאן היה
סובר המקשה דדומיא דרישא קתני, דשבע
מאות מיני דגים ושמונה מאות מיני חגבים מיידי
בטמא, והוא הדין נמי הכא בעופות טמאים.
דרישא ודאי בטמאים איירי, אפילו לפי ספרים
ללא כתיב "בטמאים" בברייתא. דאילו בטהורים
לא נפיק מיניה מידי להאי חושבנא, אבל
בטמאים קא משמע לן שדורצה לאכול דג בלא
קשקשת, אף על פי שאין בקי אם עתיד לגדל
אחר זמן או משרין בשעה שעולה מן המים אם
לא, אם מכיר שבע מאות מיני דגים טמאים
וידוע שאין זה מהם — יכול להתיר, כי אין
בטמאים יותר משבע מאות מיני. וכמו כן בא
להשמינו גבי חגבים — להתיר בלא קרסולים,
כי בכך יתברר שעתידי לגדל לאחר זמן. ולפיכך
היה סבור המקשה שגם בעופות בא לומר שאם
יכיר כל אותן הנכבדים בפרישה — לא יכול
להתיר שאר עופות הבאים בסיומן אחד או
בשנים או בשלשה, כיון שאלו סימנים מצויין
כמו כן בטמאים, ואין מספר לאותן שצריך
להכיר כדי להתיר השאר. ולכך פריך: דא
עשרים וארבעה הויין ותו לא, שעל ידיהם אנו
מכירים האחרים; ומשני: כי קאמר אין מספר —
אטהורות קאי, ולא חיי כיען רישא דמיידי
בטמאים.
ודילמא דעוף טמא ניהו — ואם תאמר: כיון
דעופות טהורים הוו רובא, נזיל בחר
רובא ולפי מה שפירשתי ודיה עופות, דמריב
כמה מינים — נוחא. ואף לפירוש הקונטרס דלא
מריבין אלא מין כשר, יש לומר: מכל מקום לא
אמרינן לעיל: מאה עופות טמאים שהן במורה
ובולן מין איה הן, הלכך אפשר דיש בטמאים
מניין הרבה.
טהורים אין מספר. תניא, רבי אומר: גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שבהמה טמאה
מרופה מן הטהורות — לפיכך מנה הטהוב בטהורה; גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם
שעופות טהורין מרובין על הטהמאין — לפיכך מנה הטהוב בטהמאין. מאי קא משמע לן? דכרב
הונא אמר רב, ואמרי לה אמר רב הונא אמר רב משום רב מאיר: לעולם ישנה אדם
לתלמידו דרך קצרה. אמר רבי יצחק: עוף טהור נאכל במקורה. נאמן הצייד לומר: עוף זה
טהור מסר לי רבי. אמר רבי יוחנן: והוא שפקי בהן ובשמותיהן, בעי רבי זירא: רבו חכם,
או רבו צייד? תא שמע, דאמר רבי יוחנן: והוא שפקי בהן ובשמותיהן; אי אפרת בשלמא
רבו צייד — שפיר. אלא אי אפרת רבו חכם, בשלמא שמייהו — גמיר להו, אלא אינהו — מי
ידע להו? אלא לאו, שמע מינה: רבו צייד, שמע מינה. תנו רבנן: לוקחין ביצים מן הגוים
בכל מקום. ואין חוששין לא משום נבלות ולא משום טרפות. — ודילמא דעוף טמא ניהו!
אמר אבהו דשמואל, באומר: "של עוף פלוגי טהור". — ולמא: "של עוף טהור!" — אי הכי, אית ליה לאישתמוטי. — ולבדוק
בסימניו! דתניא: כסימניו ביצים — כד סימניו דגים. סימניו דגים סלקא דעתך? סנפיר וקשקשת אמר רחמנא! אלא אימא: כד סימניו
עוברי

מכדי משנה תורה לאוסופי קאתי — כדאמרינן לקמן: למה נשנו בבבאמה — מפני
השטונה שלא נאמרה בויקרא, והיא בריה שיש לה שני גבין. ובעופות לא אשכחן
מידי לאוסופי, אלא כתיב ראה דלא אכתיב בויקרא הכי, אלא דאה קרייה בויקרא.
וכדי שלא יבא אדם להכשירה במקום שקורין אותה ראה, ויאמר: דאה אסרה
תורה ולא ראה, הלכך תורה דכתב ראה,
והיא היא. דאי סלקא דעתך דתיי נניהו —
וכי היכי דבבמה לאוסופי אתא, בעופות נמי
מוסיף — הוה ליה למכתב הכא תרתייזו,
ולמה גרעה לדידה? אלא שמע מינה
לפרושי. כך איה ודיה — דכתיב במשנה
תורה אתה היא, ודא נכתבה אלא כדי שלא
תתן פתחון פה לבעל דין לחלוק, כדפרישתי,
שלא תהא אתה קורא איה והוא קורא
אותה דיה, ויאמר: לא זו אסרה תורה אלא
איה. ומאי שנא התם דכתיבא למינה איה
— וגרעה "למינה" דאיה, אקרא אני איה —
די היה לי בקריאת איה, שהרי היא עצמה
דיה, ולמה נאמרה דיה? לבעל הדין — למי
שרוצה לחלוק עליה, ולדון ולהכשירה.
שלא תהא אתה קורא איה — והוא אומר:
איה אתה תורה, אבל זו — דיה היא שמה.
לפיכך פרט הכתוב בכל שמוותיהם. מיתבי
— לרב, דאמר לעיל: עשרים וארבעה עופות
טמאים הן, וקושטיב דאה וראה בחד, ואיה
וריה בחד. מדהך — דבבמה. תנך נמי
לאוסופי — ושמע מינה: דאה וראה תרי
ניהו. וטפו להו לפרושי — כל שמוותיה.
והוא הדין דהוה בעי למתני: מפני האיה
וריה, אלא חדא מינייהו נקט. ופליגא דא
דרב חסדא אירבי אבהו — דכיון דאמר רבי
אבהו: דאה היא איה, ואנן על כרחך
אשכחן דראה וראה ואיה ודיה אתה היא.
מדלא חדר כתבה במשנה תורה, אלמא
לרבי אבהו דאה וראה ודיה ואיה חדא היא,
ובציר לה. הכי גרסינן: עופות כבבל ויהא
נבלה בארץ ישראל. ופריכין לרבי אבהו
מדקאמר דאה היא איה — מכלל דראה לאו
היינו ראה. דקא סלקא דעתך דרבי אבהו
נמי עשרים וארבעה עופות טמאין אית ליה.
שמע מינה וכו' — דרבי אבהו פליגא אדרב
כדאמרן. והא פירכא בעלמא מפיך כי
אתמר דרבי אבהו בבי מדרשא, וממקמי
דתיקון לן דאי "פליגא" דרבי איה אתה. מיני
דגים — טמאים. מנה הכתוב בטהורה —
איל וצבי וגו'. ישנה דרך קצרה — ואין לך
עוד טהורה, ובעופות אין לך עוד טמאה.
מאי קא משמע לן — הא ודאי פשיטא, דאי
הוו טפי — הוה מני להו בטהורות — אם
זכור הוא באדם כשר שאכלו, או שמסר לו
רבו או צייד חכם שהוא טהור. שבקי בהן —
אותו חכם. אלא אינהו מי ידע בהו — כלום
מכירין שלא יתא אחד דומה לזה והוא טמא?
משום נבלות — שמא נמצא בתרגולת
של עוף פלוגי טהור — ואנו וידעים
שאותו עוף טהור הוא. דובר שאנו יכולין
להבחין ולהכיר ביצי אותו עוף לראות אם
דומין לאלו — לא משקר. אית ליה
לאישתמוטי — ולומר: של עוף אחר אמרתי
לך שאי אתה מכיר, והוא טהור.
עוברי

1 להוסיף מין חדש, והוא ה'ראה', ואם כן מוכח שאין זה ה'דא' 56
 2 שכבר נכתבה בויקרא. 57
 3 מתרצת הגמרא: לא - אין הכרח לדמות את הדברים, אלא ה'תם 58
 4 - לגבי בהמות, שנתה התורה פרשה זו כדי לאוסופי - להוסיף את 59
 5 מין השסועה, שלא נכתב כלל בויקרא, ואילו ה'תם - לגבי עופות, 60
 6 באה התורה לפרושי - לפרש את כל שמותיה של ה'דא'. 61
 7 הגמרא מביאה עתה אמורא החולק על שיטת רב חסדא בשם רב. 62
 8 אמורת הגמרא: ורב, ואומר שיש עשרים וארבע עופות טמאים, 63
 9 פליגא דרבי אבהו - חולק על רבי אבהו, דאמר רבי אבהו, דא' 64
 10 זו 'איה', ולמה נקרא שמה של האיה בשם 'תם', משום ש'רואה 65
 11 ביותר - רואה למרחוק. וכן הוא אמר לגבי השלוח שהיתה בסדום 66
 12 ועמורה, שלא עברו ליסטים בארצם, ומרגלים באו לרגל בה, 67
 13 'תם' לא ידעו עיניו, ולא שופתו עין 'איה' (א"כ כח ז), ומשל הוא, 68
 14 כלומר, שהיתה ארצם משולה לנתבי שאפילו העיט שהוא עוף 69
 15 טורף אינו מכיר, וכך לא הכירה הליסטים. ואפילו האיה שיש לה 70
 16 ראייה רחבה ביותר, והיא רואה למרחוק, לא ראתה אותו, וכך לא 71
 17 ריגלו שם מרגלים. ומבואר בפסוק שהמשל לראייה טובה למרחוק 72
 18 הוא ב'איה'. וכן תנא בברייתא, האיה עומדת ב'תם', ורואה נ'כלה 73
 19 ב'תם' וישראל. 74
 20 מסיימת הגמרא את ביאור דברי רבי אבהו, קודם שתבאר במה 75
 21 הוא חולק על רב: ולכאורה, מכך ד'תם' תינינו 'איה', מ'כלל - 76
 22 מוכת, ד'תם' לאו תינינו - אינה 'תם', שהרי יש עשרים וארבעה 77
 23 מיני עופות טמאים, ואם דאך ראה ואיה הם מין אחד, נמצא שיש 78
 24 רק עשרים ושלושה עופות טמאים. דוחה הגמרא: הרי אי אפשר 79
 25 לומר כן, שכן מ'תם' מ'שנה תורה' לאוסופי הוא ד'תם' - הרי בספר 80
 26 דברים באה התורה להוסיף על האמור בחומשים הקודמים, ואם 81
 27 כן מ'תם' ש'תם' בויקרא, ד'תם' ד'תם', ומ'תם' ש'תם', בדברים, 82
 28 דלא כ'תם' ד'תם', והרי לפי דברי רבי אבהו 'דא' הוא מין בפני 83
 29 עצמו, ואינה 'דא', ומדוע לא כתבה אותו התורה בדברים, והרי 84
 30 דרך התורה להוסיף דינים במשנה תורה, ולא לגרוע, אלא לא 85
 31 ש'תם' מ'תם' - אלא ודאי מוכח מכאן שרבי אבהו סובר ש'תם' ד'תם' 86
 32 ו'תם' ו'תם' מין אחד הוא, ולכן לא הזכירה התורה בדברים את 87
 33 הדא, לפי שכוונת התורה להשמיענו ש'דא' האמורה בויקרא, 88
 34 היא דא'. 89
 35 הגמרא ממשיכה בביאור דברי רבי אבהו: ומכך ד'תם' תינינו 'איה', 90
 36 מ'כלל ד'תם' לאו תינינו 'איה', שכן אם נאמר שדיה היא איה, אם כן 91
 37 דאך, ראה, דיה ואיה כולן מין אחד הן, ויש רק עשרים ושלושה 92
 38 מיני עופות טמאים, ואילו רב אמר שיש עשרים וארבעה מיני 93
 39 עופות טמאים. ואם כן קשה, מ'תם' ש'תם', בויקרא, ד'תם' 94
 40 ל'תם' ו'תם', ומ'תם' ש'תם', בדברים, דלא כ'תם' ל'תם' ו'תם' 95
 41 אלא 'תם', ואי אפשר לומר שבאמת התורה מרבה גם את מין 96
 42 האיה, וגם את מין הדיה, משום שאם כן התורה בדברים משמיטה 97
 43 את אחד המינים שהוזכרו בויקרא, והרי יש לנו כלל שבדברים 98
 44 התורה רק מוסיפה דינים או תוספת ביאור על מה שנאמר בשאר 99
 45 החומשים. אלא ש'תם' מ'תם' - מוכח מכאן שרבי אבהו סובר שכל 100
 46 המינים ד'תם' ו'תם' ו'תם' כולם מין אחד הוא, ולפיכך מה 101
 47 שנאמר בדברים 'למיניה' על הדיה, היינו מה שנאמר בויקרא 102
 48 'למיניה' על האיה, לפי שגם מין האיה וגם מין הדיה הם מין אחד. 103
 49 ובין שכל ארבעה עופות אלו הם מין אחד, בהכרח צריך לומר 104
 50 שרבי אבהו סובר שיש רק עשרים ושלושה מיני עופות טמאים, 105
 51 והוא חולק על רב שסובר שיש עשרים וארבעה. 106
 52 הגמרא מביאה ברייתא בענין מיני האיה: תנא בברייתא, איש בן 107
 53 ה'תם' אמר, מה ע'תם' טמאין יש ב'תם' העולם, וביולין מין איה 108
 54 הן. 109
 55 הגמרא מביאה ברייתא נוספת בענין מספר מיני בעלי החיים

1 אם כן קשה, מ'תם' מ'שנה תורה' לאוסופי הוא ד'תם' - והרי ספר 1
 2 דברים המכונה 'משנה תורה' חוזר על הדברים שנאמרו 3
 3 בחומשים הקודמים, כדי להוסיף דינים שלא נאמרו שם, ואם כן 4
 4 מ'תם' ש'תם' - מדוע שינתה התורה בספר ויקרא ד'תם' שם 5
 5 ד'תם', ומ'תם' ש'תם' - ומדוע שינתה התורה בספר דברים, 6
 6 ד'תם' ד'תם' ולא כ'תם' ד'תם', והרי אם באה התורה במשנה 7
 7 תורה להוסיף את ה'ראה', לא היה לה להשמיט את ה'דא'. אלא 8
 8 ש'תם' מ'תם' - ודאי יש ללמוד מכך ש'תם' ד'תם' ומין ד'תם', אחת היא, 9
 9 ובספר משנה תורה לא הוסיפה התורה מין נוסף, אלא פירשה 10
 10 שאותה 'דא' האמורה בספר ויקרא, מכונה גם 'דא'. 11
 11 מקשה הגמרא: וא'תם' ע'תם' ו'תם' ה'תם' - והרי עדיין יש לנו 12
 12 עשרים וחמשה עופות טמאים, שהרי בספר ויקרא נאמרו עשרים 13
 13 עופות, ובמשנה תורה נוספה 'דיה', ובנוסף לכך ארבעת העופות 14
 14 שנלמדו מלשון 'למיניה' שנכתב ארבע פעמים. מתרצת הגמרא: 15
 15 אמר א'תם' ש'תם' ו'תם' מין אחד הוא, כך 'איה' שהוזכרה 16
 16 גם בספר ויקרא וגם בספר דברים ו'תם' ש'תם' רק בדברים, מין 17
 17 אחד היא. 18
 18 מוכיח זאת אביי: דא' סלקא ד'תם' ת'תם' אינו - שאם תעלה 19
 19 בדעתך לומר שדיה ואיה הם שני מינים שונים, מ'תם' מ'שנה תורה, 20
 20 לאוסופי הוא ד'תם' - הרי הטעם שכפלה התורה מצוות מסוימות 21
 21 בספר דברים הוא כדי להוסיף בכך על הדברים שנאמרו 22
 22 בחומשים הקודמים, אם נאמר שכוונת התורה להוסיף מין טמא 23
 23 נוסף ששמו דיה, מ'תם' ש'תם' - מדוע שינתה התורה את לשונה 24
 24 בספר ויקרא, ד'תם' ל'תם' ו'תם', ומ'תם' ש'תם' - ומדוע 25
 25 שינתה התורה את לשונה בספר דברים, ד'תם' ל'תם' ו'תם', 26
 26 והשמיטה את 'למיניה' המרבה את מין האיה, אלא ש'תם' מ'תם' 27
 27 ש'תם' ו'תם' מין אחד היא, ולכך פעם אחת כתבה התורה 28
 28 'למיניה' על איה ופעם אחת על דיה. 29
 29 מקשה הגמרא: וכי מאחר ש'תם' ו'תם' מין אחד היא, למה ליה 30
 30 ל'תם' - מדוע הוצרכה התורה לכתוב איה ו'תם', ולא כתבה רק 31
 31 שם אחד של עוף זה. מתרצת הגמרא: כ'תם' בברייתא, רבי 32
 32 אמר, א'תם' ו'תם' איה - לכאורה די היה לי אילו הייתי קורא 33
 33 בתורה רק איה, ו'תם' למה נאמר, הרי היא היא המכונה 'איה'. 34
 34 אלא דהו כ'תם' ש'תם' ת'תם' ו'תם' ל'תם' דין שירצה להתיר מין 35
 35 זה, ל'תם' ולומר שלא אסרתו תורה, ש'תם' ת'תם' א'תם' קורא 36
 36 בתורה שנאמר המין הקרוי איה, והוא אומר לך שרק איה אסרה 37
 37 תורה, והוא קורא למין הזה דיה, ויאמר שלא אסרתה תורה, לכן 38
 38 פירטה התורה שאותו עוף המכונה דיה גם כן אסור. ואילו היה 39
 39 כתוב רק דיה, א'תם' קורא בתורה שנאסרה דיה, והוא קורא למין 40
 40 זה איה, ואומר לך איה לא אסרה תורה, ל'תם' כ'תם' מ'שנה תורה 41
 41 (דברים יד יג) 'ו'תם' ו'תם' ו'תם' ו'תם' ל'תם', ופירטה התורה את 42
 42 שני השמות שיש למין הזה. 43
 43 הגמרא מקשה על תירוץ זה, שה'ראה' האמורה בדברים היא 44
 44 ה'דא' הכתובה בויקרא. מקשה הגמרא: מ'תם' ש'תם', שנינו בברייתא, 45
 45 הפרשיות העוסקות במיני בעלי חיים טהורים וטמאים, למה נ'תם' 46
 46 - מדוע חזרה התורה וכתבה אותם גם בספר דברים, לאחר 47
 47 שנכתבו בספר ויקרא, ומבארת הברייתא, ב'תם' - לגבי בהמות 48
 48 טמאות, חזרה על כך התורה מ'תם' ש'תם' בספר דברים דינה של 49
 49 ה'תם', והיא בריה שיש לה שני גבין ושני שדראות, שאף שהיא 50
 50 מעלה גרה ומפרסת פרסה, היא טמאה, כמבואר לעיל (ס). 51
 51 ו'תם' נשנתה פרשה זו שוב, מ'תם' ד'תם' ש'תם' בספר דברים. 52
 52 מבארת הגמרא את קושייתו: מ'תם' לאו - האם אין לומר, 53
 53 מ'תם' ד'תם' לאוסופי, ע'תם' נמי לאוסופי - מכך שלגבי 54
 54 בהמות חזרה התורה וכתבה פרשה זו כדי להוסיף מין חדש שלא 55
 55 נכתב כלל בויקרא, והוא השסועה, כך לגבי עופות באה התורה

העופות עצמן טהורים, אלא שמע מינה שסימנין לאו דאורייתא, ולא ניתן לסמוך עליהם להכשיר את הביצים עצמם או את העופות שהטילום.

תמיהה הגמרא: מאחר ואי אפשר לסמוך על הסימנים, אלא למאי הלכתא קתני לה - לענין איזו הלכה אמרה הברייתא סימנים אלו. מתרצת הגמרא: הני קאמר - כך היא כוונת הברייתא, אם שני ראשיה של הביצה פדין - עגולים, או אם שני ראשיה חדין, או שחלמון מרחיזין וחלמון מפקנים, הביצה ודאי טמאה, ואפילו אם יאמר לך עובד כוכבים שהיא של עוף פלוני טהור, אין להאמינו. אך אם רישיה חד חד ורישיה חד פד, וגם חלמון מרחיזין וחלמון מפקנים, ואמר לך העובד כוכבים שביצה זו היא של עוף פלוני וטהור הוא, סמוך עליהם - על סימני טהורה בצירוף לעדות העובד כוכבים. אבל בפתקא - ללא עדות העובד כוכבים שהביצה היא של עוף פלוני וטהור הוא, לא תסמוך עליהם - על הסימנים בלבד, דאיכא דעורבא דדמי לדיונה - משום שיש ביצת עורב הדומה בסימניה לביצת יונה, ולכן אי אפשר להכיר על פי הסימנים לחוד אם זו ביצה של עוף טהור.

הגמרא דנה בדברי הברייתא שהובאה לעיל בענין ביצת שרץ: אמר מר ברייתא, אם חלמון וחלמון מעורבין זה בזה, פדיוע שהיא ביצת השרץ. שואלת הגמרא: למאי הלכתא - מה החילוק אם זו ביצת עוף טמא או ביצת שרץ, ומדוע לא כתב התנא בסתמא שהביצה טמאה. משיבה הגמרא: אמר רב עוקבא בר חמא, הוצרכה הברייתא לכתוב כך, כדי לומר, שאם ביצה זו ריקנה - נוצר השרץ בתוכה, ונאקה - ונחיה בה נקב כל שהוא, (בכעדרשה מטמא) וטמאה הביצה, אם השרץ שבתוכה הוא בשיעור כעדרשה.

דוחה הגמרא: מתקוף לה רבינא, איך אפשר לומר שכל ביצה שהחלמון והחלמון שלה מעורבים זה בזה האפרוח שבתוכה טמא, ודלמא דנחש היא - שמא זו ביצה של נחש, הדומה בסימניה לביצת שרץ, ונבלת הנחש אינה מטמאה.

מתרצת הגמרא את הברייתא באופן אחר: אלא אמר רבא, הטעם שהברייתא כתבה סימן לכך שזו ביצת השרץ, ללמדנו, שאם ריקנה - נוצר השרץ בתוכה, ואכלה, לוקה עליה משום שרץ השורץ על הארץ, ולא זה הוא בין על האוכל שרץ ובין על האוכל נחש, ואם התרו בו משום שרץ השורץ על הארץ לוקה, אך אם התרו בו משום שרץ העוף אינו לוקה.

מקשה הגמרא: אי הכי - אם כך, שהברייתא באה להשמיענו שאם יש אפרוח בתוך הביצה הרי זה עובר של שרץ, ולוקה עליו משום שרץ השורץ על הארץ, מאי איכא דטמאה, אפילו דהתורה נמי - מדוע צריכה הברייתא להשמיענו מהו הסימן של ביצת שרץ טמא, הרי אף באפרוח של עוף טהור יש את הלאו הזה, דתניא בברייתא, מה שנאמר בפסוק לגבי איסור אכילת שרצים (ויקרא יא כט) 'כל השרץ השורץ על הארץ,

עוקרי דגים - ביצי הדגים כמות שהן, מחוברים יחד, ועל ידי הסימנים הללו נוכל להכיר איזה ביצים באו מדגים טהורים.

מפרשת הגמרא מה הם סימני ביצים של עופות טהורים: ותניא בברייתא גבי ביצים של עופות, אלו הן סימני ביצים, כל ביצה שפדיוע ופגולות - שהיא עגולה ככדור, אך אינה ממש כמו כדור, אלא ראשה אחד פד - עגול, וראשה אחד חד - ואילו הצד השני של הביצה יותר מחודד, הרי זה סימן שהביצה טהורה. אך אם שני ראשיה פדין - עגולים, או שני ראשיה חדין, טמאין. סימן נוסף: אם חלמון - החלק הלבן שבביצה, נמצא מרחיזין - בחלק החיצוני של הביצה, וחלמון - החלק הצהוב נמצא מפקנים - מוקף בחלמון, הביצה טהורה. אך אם החלמון מרחיזין וחלמון מפקנים, הביצה טמאה. מוסיפה הברייתא: ואם חלמון וחלמון מעורבין זה בזה, ואין אחד מהם מקיף את השני, פדיוע שהיא ביצת השרץ, כגון של צב או לטאה, שהם שרצים המטילים ביצים. ועל כל פנים, מבואר בברייתא שיש סימני טהרה לביצי העוף, ואם כן קשה, מדוע הלוקח ביצים מן הנכרי צריך את עדותו, הרי יכול הוא לבדוק בסימני הביצים.

מתרצת הגמרא: לא צריכא - לא הוצרכה הברייתא לעיל לומר שנכרי נאמן על הביצים, אלא באופן דהתנכות - שהביצים מבושלות וחתוכות, ולא ניתן לבדוק אם יש להם ראש כד וראש חד.

מקשה הגמרא: וליבדוק - הרי עדיין יכול הוא לבדוק בחלמון וחלמון, ויראה מה בחוץ ומה בפנים, ומדוע צריך הוא לסמוך על עדות הנכרי. מתרצת הגמרא: מדובר בביצים טרופות - מעורבות בקצרה, ואי אפשר לדעת אם החלמון היה בחוץ או בפנים.

מקשה הגמרא: וכי האי גוונא מי זנינן מיניה - וכי באופן כזה, שהביצים טרופות בקערה, מותר לקנות מהנכרי ביצים, והא תניא בברייתא, אין מוכרין ביצת כרפס - ביצה של תרנגולת שנמצאה בה סימני טרפה לעובר בוכבים, שמא ימכור הנכרי את הביצה לישראל, אלא אם כן היא טרופה בקערה, שאז מותר למכורה לנכרי, ולפיכך אין לוקחין מהם ביצים טרופות בקערה, שכן יש לחשוש שביצים אלו טרופה הן, וקנה אותן הגוי מישאל. ואם כן אי אפשר להעמיד את הברייתא שלקח הישראל מהנכרי ביצים טרופות בקערה. ואם כן חוזרת קושיית הגמרא אם הישראל קונה מהגוי ביצים שלמות, מדוע צריך את עדות הנכרי, הרי יכול הקונה לבדוק בסימני הביצים. מתרצת הגמרא: אלא אמר רבי יוחנן, סימנין של ביצים לאו דאורייתא - לא נאמרו כהלכה למשה מסיני, ואי אפשר לסמוך עליהם ולהתיר את הביצים. ומוכיח זאת רבי זירא: דאי לא תימא הכי - שאם לא תאמר כך, יש להקשות, הא דאמר רב אסי (לעיל סב) שיש שמנה מיני עופות שספקיות הן, אם הם טהורים או טמאים, ליבדוק בביצים דידהו - מדוע לא נבדוק אם יש לביצים של עופות אלו סימני טהרה, וכך נדע אם

המשך מעמוד 214

מונה הברייתא מה הם סימני החיה: תנו רבנן, 'אלו הן סימני חיה, וקורם שתביא הגמרא את סיום דברי הברייתא, תמיהה הגמרא: הרי חיה בכלל בהמה היא לענין סימנין, שנאמר (ויקרא יא א) 'זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ, כל מפרסת פרסה, וקשעת שסע פרסתה, מעלת גרה בבהמה אתה תאכלו, ומכך שפתחה התורה בלשון 'חיה' ומנתה את סימני הבהמה, ומוכח שאותם סימנים שייכים בחיה ובבהמה, ומדוע מונה הברייתא סימנים נפרדים לחיה.

מתרצת הגמרא: אמר רבי יוחנן, הטעם שהברייתא מונה את סימני החיה הטהורה המבדילים אותה מן הבהמה,

על פי שבשרו נקרע שתי וערב. מתרצת הגמרא: גמרי דליכא - מקובל במסורת ביד החכמים שאין עוד בהמה טמאה שבשרה נקרע שתי מלבד הערוד.

מבררת הגמרא: ותיקא בודק - באיזה מקום בבשר הבהמה בודק אם הבשר נקרע שתי וערב. מבארת הגמרא: אמר אביי, ואיתיקא - ויש אומרים שאמר כך רב חסדא, בודק בגנפי העוקץ - תחת עצם האליה שבסמוך לגב הבהמה, שבבהמה טהורה נקרע שם הבשר שתי וערב.

שנינו במשנה: סימני בהמה ותיק נאמרו מן התורה. הגמרא מביאה את המשך הברייתא שהובאה לעיל, לאחר שנמנו סימני הבהמה.

בזרדת — פירש הקונטרס: כדור, פלוט"א בלעז. משמע דגס "בזרדת" בריש, כדכור
שהוא פלוט"א, אחרונה בריש, כדאמר בחגיגה (גא): "דברי חכמים כדברנות"
— ככדור של בנות. ומזה דכתיב (ישעיה כב) "גנוץ יענפך וצנפה" כדור אל ארץ רחבת
ימים, ופירש שם בקונטרס פלוט"א — אין ראייה משם, דאם כן הוה ליה למימר "ככדור".
אלא אמר רבנו תם דכף שימוש הוא, כגר
שהולך וגולה אל ארץ רחבת ימים בקווקס. אומר רבנו תם:
מכירים אותו, "דור" — כמו (תהלים פד) (גר)
"מורד באהלי רשע", ובסוף פרק "אין מעמידין"
(עבודה זרה מא) גרס בקונטרס "בזרדת"
בדל"ת, ופירש: עגולה ככד.
סימנין לאו דאורייתא — משום רבנו תם:
דדוקא סימנין ביצים, אמר דאביא
דעורב דדמו לדיונה. אבל סימני עוברי דגים —
דאורייתא יש לסמוך עליהם. כדאמר סוף פרק
"אין מעמידין" (עבודה זרה מא) דאמר רב: קריב
דגים אין נקחין אלא מן המומחה. ופריך: למה לי
מומחה לבדוק בסימנין. דתני: כסימני ביצים
כו' ומשני שנימחו, ולא משני סימנים לאו
דאורייתא. וכי תימא: משום דמשמע ליה דבכל
ענין אין נקחין אלא מן המומחה. אפילו אמר
דג על פלוני וטחור, דאז היה ראוי לסמוך עליו.
דל כרחיך לא איירי בכל ענין. דבאמר
"מלחמים" נקחים אף שלא מן המומחה. ועל זה
אנו סומכים לאכול אותן דגים שקרין ברבטא
בלעז. ואפילו לא ידענן אם נשור הקשקשין
בשעה שעולה מן המים — סומכין אסימני עוברי
דגים. ומיהו בירושלמי משמע דאין לסמוך על
סימני עוברי דגים. דגרסינן התם: נתן רב אבא קם
קמיה דשמואל, אמר: ידענא מפרשא בין עוברי
דגים שחורים לעוברי דגים טמאים, עוברי דגים
טמאים — עגולים, עוברי דגים שחורים —
ארוכים. אחזי ליה (דהדר בקליפתה) והוא
שלפתא, אמר ליה: כזה מזה אמר ליה: טמא.
אמר ליה: לא ביש לי דאמרת על טחור טמא,
אלא סופך לומר על טמא טחור. אלמא אין
בדוקן בסימנין. כדהדר ליה שמואל לנתן בר
אבא. ומשמע אפילו על סימני הבריתא אין
לסמוך, מרלא אמר לי שבידוק בסימני הבריתא.
וגם מה שאמר נתן רב אבא הן סימני הבריתא.
והתלמוד דידן הוה מצי לשנוי הכי, אלא
דשפיר קא משני. ומה שאנו לוקחין מן הגוים ביצים, אף על פי שאינם אמורים "של עוף
פלוגי וטחורים הם" — אנו סומכים על רוב ביצים שמוציין ביניהן דשל עופות טחורים הם.
ומה שאנו לוקחים מן הגוים אובליא"ש וקנטיא"ש שנילוש בביצים, אף על גב דאסרין
לשנוי בביצים, שמע מינה דמוכח מילתא דירשאל מברס לו. לפי שהיו על טרפה. אבל
עיסה שנלושה בביצים לא חישינן, ואולינו בתר רוב ביצים שאינן של טרפות. ולא חישינן שמא היה בהם דם, דרוב ביצים אין בהם דם. ומעשים בכל שם שאנו אוכלין ביצים מוגלגלות
אף על פי שאין יכולות לידבק, ומיהו, רבינו תם היה אוסר ליקח מן הגוים אובליא"ש וקנטיא"ש משום בשולי גוים. אף על גב דאמר בירושלמי (שבת פ"א ה"ד) דפת נמנו עליו והתירוהו
— שאני חבא שנילוש בביצים, ונאסרו מטעם שלקות שלא היה בכלל ההיתר. דשתי גזירות היו, דגורה דפת משמונה עשר דבר דגור תלמידי שמאי והלל, אבל גורה דשלקות קדמה
הרבה. תרע, מדבעי למימר בסוף פרק "אין מעמידין" (עבודה זרה לזא) דהויא מדאורייתא, מדכתיב "אוכל בכסף תשיבירי ואכלתי ומים בכסף תתן לי ושתיתי", מה מים שלא נשתו
אף אוכל שלא נשתנו, ולכסף מסיק דקרא אסמכתא בעלמא הוא. ואי משמונה עשר דברים היתה — לא היה טועה בה התלמוד, שידועות לכל זה, כדאמר בפרק "אין מעמידין"
(שם לו,א) שפשט איסורן בכל ישראל. ומיהו נראה, דאף על גב דאמרין: הלכה כמאן דאסר ביצים משום בישולי גוים בפרק "אין מעמידין", דתניא בוותיה, מכל מקום עיסה שנלושה
בביצים אין לאסור, משום דקמחא עיקר, כיון דמברכין עליה "המוציא לחם מן הארץ", ואנו סומכין על היתר דירושלמי דפת. ואמרין בפרק "אין מעמידין" (שם לחא) גבי (קריב דגים)
(ודגים מלוחים קטנים) אין בהם משום בישולי גוים. ואי עבדינן גו כסא דהרסנא — יש בהם משום בישולי גוים. ופריך: פשיטא ומשני: מהו דתניא דהרסנא עיקר, קא משמע לן קמחא
עיקר. משמע דאי הוה הרסנא עיקר — היה מותר, ואף על פי שהקמח מעורב בו. ומטעם זה אין להתיר עיסה של פשטידיא שאפא גוי, שהשמונית הוא בעין על העיסה, וגם מתחילתו
הוא נאסר משום בישולי גוים. ולא דמי לעיסה שנלושה בביצים, שהביצה נתבטלה מתחלה ולא נאסר משלם. שאם ריקמה וניקבה טמא בבעשה — דאויק ניקבה, כדתן בפרק "העור
והזרע" (חולין כפב,ג) ביצת שרץ המרוקק — טחורה, ניקבה כל שהוא — טמאה. **שאם** ריקמה ואכלה לוקח עליה משום שרץ כו' — ואם לאמה: לאבידלה ולמלקות למה לי ריקמה?
הא קיימא לן: כל היוצא מן הטמא — טמא, כדתיא בפרק קמא דבכורות (הב), ומחא טעמא אסרין התם מן רגלים של חמור וכן בסמוך דדרש ביצת טמא דאסירא מדכתיב "זאת
בת היענה", למה לי? (וכי האי גוונא) ובהלכות גדולות משמע בפרק "גיד ונשה" דקרא דבת היענה לא איצטרך לגופיה, אלא למידק מניה. דאז דעוף טחור שריא. וסלקא דעתך אמאי
דאסירא, משום דלא אשכח מידי דאתי מחי ושריא. כדאמר בפרק דבכורות (ג,ב) גבי חלב של בהמה טחורה, דבעי התם קרא למשרי. ואין הלשון משמע כן, דקאמר: מנין לביצת
טמאה שאסורה ולא קאמר: מנין לביצת טחורה שמתורתה ונראה לפרש: דביצת עוף טחור נפקא לן דשרי מדרשין לקמן (חולין קנא) גבי שלוח זקן — "תקח לך" — ולא לכלבין,
בממשעטין מיניה עוף טחור וכן על ביצת עוף טמא. ולכא אצטרך בת היענה לאסור ביצת עוף טמא. וסלקא דעתך דשרי, משום דליכא מידי דאתי מחי ושריא רחמנא. ודך ביצת כי
אבר מן החי ושריה רחמנא, הלכך הויא שריא אפילו בעוף טמא. ודיוקא ד"לך" ולא לכלבין הוה אוקמנן אאפרוחים טמאים, אבל ביצים לשתרו. דכחאי גונא קאמר בפרק קמא
דבכורות (ג,ב) גבי חלב בהמה טמאה. והשתא ניחא הא דנקט ביצת שרץ דוקא ריקמה אסירא, ואי לא ריקמה — שריא מטעם חידוש, כמו דעוף טחור שבעופות הוא, דכתב קרא דבת
היענה ולא בשרץ. ומיהו קשה: כיון דביצת השרץ לא ילפי מביצת עוף טמא — כל שכן ביצת טרפה. ובריש מסכת ביצה (ג,ב) משמע דאסירא מדאורייתא ויש לומר: דמסכתא
דעוף

עוברי דגים — ביצי הדגים כמות שהן מחבורים יחד. שבורדת — עבה ככדור,
פלוט"א. בורדת ועגולגולת — חדא היא. דאי תנא עגולגולת לחודה הוה משמע
עגולה כעדרה ובגבינה, להכי תנא בורדת ועגולגולת — כעגולה של כדור,
שאנה קלושה, אלא עגולה בעובי. והדר מפרש: ראשה אחד כד וראשה אחד חד
— דלא ככדור ממש, אלא משוכה לארכה
ועגולה לרחבה. בר — פלוט"א בלעז, שאינו
חד אלא ככדור. חלבון — אלבון. חלמון —
מו"ל. ביצת השרץ — צב והלטאה מטילין
ביצים. ולקמן מפרש למאי הלכתא אשמעין
שהיא ביצת השרץ, ליתני "טמאה" טמא.
בתחובות — דליכא למיקם אבדורת
ועגולגולת. בטחופות בקערה — שחכל
מעורב. אין מוכרין ביצת — של תרנגולת
טרפה לגוי, דילמא הדר ומוכין לה ישראל,
אלא אם כן טרפה בקערה, דתו לא זבין לה
ישראל מיניה. לפיכך, הואיל ומותר למכור
לחם ביצת טרפה בקערה — אין לוקחין
ביצים טרופות, דלמא דטרפה הוא, וחבנה
ישראל ניהליה. הכי נסינן: אלא אמר רבי
זוירא סימנים לאו דאורייתא — הנה סימני
ביצים אלא הלכה למשה מסיני, נהנה, ולא
סומכין עלייה. שמונה ספיקות הן —
בעופות, כדאמון לעיל (סב,ב) בשמעתא
ליבדוק בביצים דידהו — ומזה הוא ניכר
אם עוף טחור הוא. ודאי בטמא — ואי אמר
לך גוי: של עוף פלוגי טחור הוא — ודאי
משקר. אבל ראש אחד כו' — סיעתא
הוה הנה סמנים לגוי לדבריו. אי אמר לך: של
עוף פלוגי טחור — סמוך עליה דקא מסייע
ליה סימני, ואי לא — לא תסמוך עליה. הכי
גרסינן: דאיכא דעורבא דרמי לדיונה.
ריקמה — נוצר השרץ בתוכה. וניקבה —
שיוכל לגע בריקמן. שם נחש דומה לשל
שרץ, וטומאה אין בה. השרץ על הארץ —
ואי לא אשמעין שהיא ביצת השרץ אלא
טמאה סתם, הוה אמנא: משום עוף טמא
דאסירא, ובעי לאתרוייה ביה משום שרץ
העוף, ואי אתרוי ביה משום שרץ הארץ —
לא לקי. ושיך לעמוד בו מדרבנן — הא
דריבא אליעזר בן יעקב — מדרבנן הוא
דקאסר בטחורין, אבל טמאין — שרץ נמור הוא. ולוקח לדברי הכל. וכי לא ריקמה
— איסורא איכא, מלקות ליכא, דלאו שרץ הוא.

גיטין

דעוה מעוה ילפינן, אף על פי שזה מין היתר. אבל ביצת השרץ — אדרבה, מסתברא
דילפינן מטומאה, כדדרשינן פרק "העור והרטוב" (חולין קכ"ב). לטומאה בעינן ריקום,
בדבתיב "השרץ", מה שרץ ריקם — אף ביצת שרץ שריקם. ושפיר ילפינן איסור מטומאה,
כיון דאשכחן במסכת מעילה פרק "קדשי מובח" (ט"ז). דמשוה להו לענין כבעדרשה. ואף
על גב דהשתא דאיכא תרתי דאתי מחי ושר, כמו חלב וביצים, מכל מקום חשיב להו חידוש
שפיר, משום דאין שניהו באין מין החי בענין אחד. וכן יש לפרש גבי דבש של דבורים, דדרשי
מקרא בפרק קמא דבבורות (ז"ב). דשרי, דלא דמי לחלב. אי נמי, כיון דכל שאר אבר מן החי אסור,
מקרי תוך חידוש. ועוד היינו יכולים לומר, דכל ביצת מותרות, בין טעמא בין דטהור, מהחיתא
טעמא דבפרק קמא דבבורות (ז"ב). דשרינן הני יאלי דחמורתא לפי שהוא זרע האלי שנקשר.
וכן עור הבא כנגד מים של חמור, דמסתברא דהיינו טעמא דשרי — משום דאתי משכבת זרע
של חמור, ונקשר מעצמו ונעשה עור ומותר, ולא שרץ לצורת חולד מיד. ולכך מותר, כיון
דמתחלתו בא מחמת השכבת זרע, דהויא בבבלא מוסרית ושרי. ולבסוף, אף על פי
שנקשר ונעשה עור, מכל מקום מותר הוא, כמו אפרוח ביצת טרפה שהוא מותר, דכי גילי —
פירשא בעלמא דמי, וכולהו כיעי נמי משכבת זרע קאתו, ושרו מהאי טעמא, חוץ במביצת
טמאה שאסר הכתוב, להכי איצטריך קרא. וביצת טריפה ילפינן מיניה כדפירשנו, ומיהו, אף
מתיישב טעם זה גבי ביצים, דכולהו מתחלתן מעורות בגידין וחשובים כבשר. **לרבות**
אפרוחים שלא נפתחו עניהם — לא גריסין ביה

דברי רבי אליעזר בן יעקב, דעלה אמר בפרק קמא דביצה (ז"ב). מני רבי אליעזר בן יעקב היא. **גיעולי** ביצים מותרות — פירש בקונטרס: ביצת טמאה שנתבשלה עם הטהורה —
מותרין הטהורים, דמיא בעלמא הוא ולא יחבי טעמא כלל באחרניתא. ולקמן בפרק "גיד הנשה" (חולין צ"ח). דהאי איירי שם בחבי. וגם מחלק שם בין שלק עם ביצים שיש שם
אפרוח, לשלק עם הטמאים. אבל הבא לא מסתברא לרבינו הם לאוקמי בחבי, דלא שייך האי דינא הכא. ונראה לי כמו שפירש בערוך, שהכו התרנגולות על בית רחמה ומפלת ביצים
שלא נגמרו, ולא איירי מדי בבשרה. ולשון גיעול שייך עליה, כמו (איוב כא) "שורו עיבר ולא יגועל". והוי השתא מעין ביצים המזורות, דמיירי השתא בהיתר ביצים גופייהו. ואתא
לאשמועינן דלא חשיב אבר מן החי, אף על פי שלא נגמרו לגמרי. ובירושלמי דמסכת תרומות (פ"ד) לענין ששלקן ומנמצא בהן אפרוח דאיתרוב דהם, גריסין לעיל מזה
מילתא: משמע רב אבא אמר רבי תנאי: מנעא ביה לפי רבן גמליאל ברבי, ואמר: אבא הורה בארבעים ושבע, ואנא מורינא בארבעים וחמש. ואמר רבי חייא בר חנינא: בעשה בא
לפי רב הונא, ואמר: קליפי איסור מעלין את היתר. הדא דתימא הוא ששלקן בקליפיהן, או קלופות בקלופות. אבל אי שלק ביצים קלופות בשאין קלופות, או שאין קלופות בקלופות
— צריך שיעור אחר מפני גיעולי ביצים, שורו עיבר ולא יגועל. ביצים שהריקמו אסורות. ביצים מותרות נפש יפה תאכלם, נמצא בהם דם — קולף מקום הדם. עד כאן לשון הירושלמי.
משמע כפירוש הקונטרס, דאיתרוב בביצים שלוקות. אבל תימיה דמייתי התם קרא ד"שורו עיבר ולא יגועל" דרומה שאינו מוסגית הירושלמי, ושום תלמיד הגיהו. ובתוספתא במסכת
תרומה (פ"ט ה) בפרק "דג טמא" משמע כמו שפירש הערוך. והכי תניא התם: ביצים (והזרות) ששלקן עם ביצים טמאים, אם יש בהן בנותן טעם — אסורין, ואם לאו — מותרות. גיעולי
ביצים מותרים אבלכלי. ביצים ששלקן ומנצא אחרם אפרוח, אם יש בהן בנותן טעם — אסורות. ואם לאו — מותרות. ביצים מותרות — נפש יפה תאכלם, נמצא בהם דם. קולף מקום הדם. עד כאן לשון הירושלמי.
דם — וזרק הדם ואוכל את השאר. אוכל דם דגים או חגבים, בין חיים בין מתים, ואינו חושש. משמע בהדיא דגיעולי ביצים וביצים ששלקן תרי מילי נידהו. **והוא** שנמצא בקשר
שלה — פירש הקונטרס: דכתיב גונא אוכל השאר, כיון דנמצא על הקשר. והוא זרע תרנגול הקשור בראש הכד של ביצים, ומשם יצירת האפרוח מתחיל, וכיון דעדיין הוא שם ולא
נתפור בכל הביצת — הלכך אוכל השאר. אבל אם נמצא על חלמון שלה — הביצת כולה אסורה, כדמפרש לקמן: דשדא תיכלא כבולה, פירושו: נתפשט הקלקול כבולה. והא דלא
נקט בלשון "לא שנו" כדנקט אבוח דרבי אפטוריק, ולימא הכי לא שנו אלא שנמצא על הקשר שלה, אבל יצא חוץ לקשר — שדא תיכלא כבולה, מצינן למימר דאין לשון כל חכמים
שוין בענין אחד. ומיהו קשה לפירושו, מדאמר בפרק "שחיטת" בכריתות (כ"א). דקתני בביריתא: יצא דם ביצים שאין מין בשר, יצא דם חגבים שכולו היתר. ומשמע דכי היכי
דשרי דם חגבים ודמיא מין בשר, כיון שהאפרוח נוצר משם. דהיינו על קשר שלה. ואף על גב דהוי אפרוח לבסוף, השתא מיהא לא הוה מין בשר, שאין כאן עדיין בשר כלל. ועוד יש לומר: דדם שעל הקשר
אסור מן התורה, דחשיב מין בשר, כיון שהאפרוח נוצר ממנו. והא דשרי במסכת כריתות (שם) דם ביצים — היינו כשאין דם בקשר אלא במקום אחר, שמאותו דם אין האפרוח נוצר,
ולא חשיב מין בשר. ומצינן הוא פעמים רבות, אפילו לאלתר סמוך ללידת הביצת, ואותו דם אינו בא [אלא] מחמת נשיכת תרנגול לתרנגולת. ומה שפירש בקונטרס: דם שהוא חוץ
לשאר הכל אסורה — הוה כשישנו בקשר ותנפוח עד שהוא חוץ לקשר. אבל כשאין דם כלל על הקשר אלא במקום אחר — מותר, כדפירשית. ואין להקשות לפי זה: בתר הכי, דמלפני
אבוח דרבי אפטוריק: בין חלבין בין חלמון, הוה ליה לאפלוני בחלבין על הקשר לשאין על הקשר, כמו רבי ירמיהו דלא פירכא היא. דהא דמלפני בין נמצא על הקשר של
חלבין לנמצא על הקשר של חלמון, ועוד יש לומר: דך שמעתא דרבא שרי דם ביצים לגמרי, כי הדיא דכריתות (שם). והכי קאמר: והוא שנמצא על הקשר שלה — או זורק את הדם
ואוכל את השאר. אבל אם אין הדם על הקשר אלא במקום אחר — מותר אפילו הדם, ואין צריך לזרוק. וכן משמע בירושלמי דתרומות (פ"ד ה'), דקאמר בתר הדיא שהבאתי לעיל
מביצים מותרות: מנצא בהם דם — קולף הדם. ובירושלמי אינו מוכיז כלל מאכילת שאר הביצים אלא מוריקת הדם, משמע דכל החילוק שאומרים אמוראים אחרי כן — על הדם
עצמו, כדפירש בשמעתין: רבי זורא סליק למבקרא לרבי חייא בריה דרבי יצחק, אשכחיה דיתבי וקאמר: לא שנו אלא חלמון אבל חלבון מותר. והוא סבר דהוא גמיר מן דאבהתיה.
אתא רבי אבוח בשם רבי יוחנן: בין בחלבין בין בחלמון אסור. תני רבי חלפתא ברבי שאול: חלמון מותר. אמר רבי זעירא: הא דאמר חלמון אסור — בשנמצא במקום וכתורו של חלמון.
אפילו חלבון — חלמון אסור. ורבי יוחנן: בין בחלבין בין בחלמון אסור. ורבי יוחנן: חלמון אסור. ורבי יוחנן: חלמון אסור. ורבי יוחנן: חלמון אסור. ורבי יוחנן: חלמון אסור. ורבי יוחנן: חלמון אסור.
אבל חלבון מותר, ומשמע: מותר ואין צריך לקלף. ובתר הכי מייתי דרבי יוחנן דאמר: בין חלבון ובין חלמון אסור. ובתר הכי מייתי ביריתא דרבי חלפתא ברבי שאול דאמר: חלמון
מותר. ודומה בזה שהוא טעות סופר, ויש לגרסו: חלמון אסור חלבון מותר. וברם גופיה קאמר הכי, כדפירשית. ועלה קאי דרבי זעירא דאמר: הא דאמר חלמון אסור כשנמצא במקום
זכרותו של חלמון, פירושו: זכרותו — קשר שלו, כי גם בחלמון ישנו הקשר, אבל שלא במקום הקשר מותר אפילו הדם. ובא רבי זעירא לסתור מה שאמר בביריתא: חלמון אסור חלבון
מותר, ולומר שגם חלמון שאסור — הוה דוקא במקום זכרותו. כי (גם) במקום אחר — דם ביצים מותר אפילו בחלמון, וכדאי גונא אפילו בחלבון אסור הדם. וקם ליה רבי זעירא
בשיתיה דרבי יוחנן דלעיל מיניה, ובריתא דרבי חלפתא ברבי שאול — כשיתיה דרבי חייא ברבי יצחק.

הגמרא דנה במקור הדין שביצה של עוף טמא אסור באכילה: **אמר**
חזקיה, **מניין לביצה** עוף **טמא** **שהיא** **אסורה** **מן התורה**, **שנאמר**
 (ויקרא יא טו) **במנין העופות הטמאים 'את בת היענה'**, ולכאורה יש
 לשאול, וכי **בת יש לה ליענה**, כלומר מאחר והעופות מטילים
 ביצים ולא מולידים עוברים, אי אפשר לומר בהם לשון של בן ובת
 כפי שאומרים בבני אדם או בבקר וצאן, **אלא איזו היא בת היענה**
 שנאסרה, זו **ביצה טמאה**, שלכן שינתה התורה וכתבה 'ואת בת
 היענה' ולא 'ואת היענה', ללמדנו שלא רק היענה עצמה אסורה,
 אלא גם הביצה היוצאת ממנה אסורה.
 מקשה הגמרא: מה ההכרח לדרוש בן את הפסוק, ו**דלמא היינו**
שמייהו - שמא זהו שמם של בני מין זה, והיינו שבת הוא חלק
 משם העצם של המין. מתרצת הגמרא: לא **סלקא דעתך** - אין
 להעלות על הדעת לומר כן, **דכתיב** (איכה א ד) **גם תנים חלצו שד**
היניקו גוריהן בת עמי לאכור פיענים במדבר, ומוכח ששם העצם
 הוא 'יענים', והיתה התורה צריכה לכתוב 'יענה', וכתבה 'בת
 יענה' כדי ללמד שיש איסור בביצה.
 מקשה הגמרא: ולא - וכי לא נאמר שבת יענה הוא שם המין,
והא כתיב - והרי כתוב (מכה א ח) **על זאת אספדה ואילילה**
אילקה שולל וערום אעשה מספר כתנים ואכל כבנות יענה, וכאן
 לא יתכן שכונת הפסוק לביצים, שהרי אין להם פה וקול, ומוכח
 ששם העצם של מין זה הוא 'בת יענה'. מתרצת הגמרא: כוונת
 הנביא שהוא עתיד לעשות אבל, **כיענה זו שמתאבלת על בניה**,
 והיינו על הביצים שלה, כאשר הם נשברים או מתקלקלים, שהיא
 מתאבלת עליהם יותר משאר עופות.
 מקשה הגמרא: **והא כתיב** בנבואת ישעיה על בבל (ישעיה יג כא)
ורבצו שם ציים ונלאו בתיקה אחים ושכנו שם בנות יענה
ושעירים ירקדו שם, ומבואר מהפסוק שהמין קרוי בנות יענה.
 מתרצת הגמרא: באמת יתכן ששם המין הוא 'יענה', וכוונת הכתוב
כיענה זו ששוכנת עם בניה, כך תשכון היענה בבבל עם בניה.
 מקשה הגמרא: **והכתיב** (ישעיה מג ב), **הכבדני חת השדה תנים**
ובנות יענה כי נתתי במדבר מים נהרות בשימן להשקות עמי
בחרירי, ופירוש הפסוק כי לעתיד לבוא בזמן שיקבץ הקדוש ברוך
 הוא את בני ישראל מן הגלות, עתיד לעשות לשבי הגולה דרך
 במדבר, ונהרות במקומות השוממים כדי להשקותם בשובם לציון,
 ואז בעלי החיים שנמצאים שם, והם חית השדה התנים ובנות
 היענה, יכבדו את הקדוש ברוך הוא, על שנתן מים במדבר
 ונהרות במקומות השוממים. **ואי סלקא דעתך** ש'בנות יענה' היינו
ביצה של יענה, יש לתמוה, **ביצה בת מימר שירה היא** - וכי ביצה
 יכולה לכבד את הקדוש ברוך הוא באמירת שירה.
 מתרצת הגמרא: **אלא**, **כתיב 'היענה' וכתיב 'בת היענה'**, כלומר,
 לפעמים נקרא המין יענה, ולפעמים נקרא המין בת יענה. ומה
 שהקשית מדוע דורשים מבת היענה שהכוונה לביצי עופות
 טמאים, והרי זה שם המין, יש לתרץ, **שאני הקא דפסק ספרא**
לשתי תבות - שונה הדבר כאן, שהסופר הכותב פסוק זה כותב
 כשתי תבות, ולא כתיבה אחת, **ומדפסיק להו ספרא**

בא **לרבות אפרוחים** של עופות טהורים בזמן שהם קטנים מאד
 ועדיין לא נפתחו עיניהם, שגם הם אסורים משום שרץ. וקשה, אם
 הברייתא עוסקת באפרוח שבתוך הביצה, שעדיין לא נפתחו עיניו,
 אם כן קשה שהרי כל אפרוח שבתוך הביצה עדיין לא נפתחו
 עיניו, ואפילו אם הוא של מין טהור הוא אסור משום שרץ, ומדוע
 הוצרכה הברייתא להשמיענו שזו ביצת השרץ.
 מתרצת הגמרא: האיסור לאכול אפרוח שלא נפתחו עיניו הוא רק
מדברבן, וקרא - והפסוק שהברייתא מביאה הוא **אסמכתא בעלמא**.
 ולכן הוצרכה הברייתא להשמיענו את סימני ביצת השרץ, שהיא
 אסורה מן התורה.
 הגמרא דנה בידי איסורי אכילה הנוגעים לביצים: **תנו רבנן**
 בברייתא, **יעולי ביצים** - ביצים טמאות שנתבשלו עם ביצים
 טהורות, הטהורות מותרות באכילה, משום שהטעם היוצא
 מהביצים הטמאות נידון כמים בלבד, ואין בכוחו לתת טעם
 לביצים האחרות שהתבשלו באותה קדירה ולאוסרן.
 דין נוסף: **ביצים מזורות** - ביצים שנתעברה בהם התרנגולת שלא
 על ידי זכר, ואין אפרוח יוצא מהן לעולם, **נפש יפה תאכלם** - אדם
 שאינו איסטניס ומפונק יאכל אותם, מאחר ואין בכך איסור מצד
 ההלכה, אלא שהם מאוסים.
 הברייתא מבארת את דין ביצים שנוצרו על ידי זכר ונמצא בהם
 דם: ביצה של תרנגולת שנתעברה מזכר **שנמצא עליה קורט**
 נ-גרירן דם, **וזרק את הדם, ואוכל את השאר**.
אמר רבי ירמיה, דין זה, שאין הדם שבביצה אוסר את כולה, והוא
 - ובתנאי **שנמצא הדם על קשר שלה**, והיינו שנמצא בחלבון,
 בראש החלק הרחב של הביצה, ששם נמצא הזרע של התרנגול
 ומשם מתחילה יצירת האפרוח, וכיון שהדם עדיין שם ולא נתפור
 בשאר הביצה, מותר לאכול את שאר הביצה. אבל כאשר נמצא
 הדם על החלמון, הרי זה סימן שהתפשט הדם בכל הביצה,
 ונאסרה כולה.
 תני - שנה ברייתא זו דוקתאי **אבות דרבי אשמורין**, לא שנו
 שמותר לאכול את שאר הביצה שנמצא בה דם, **אלא באופן**
שנמצא הדם על הקשר של החלבון שלה, **אכל נמצא הדם על**
החלבון שלה, לא רק הדם אסור אלא **אפילו שאר הביצה אסורה**.
 מבררת הגמרא: **מאי טעמא** - מה הטעם שאם נמצא הדם על
 החלמון כל הביצה אסורה, **השאר תכלא בכולה** - משום
 שנתפשט הקלקול בכל הביצה, כלומר הדם כבר התפשט בכל
 הביצה.
אמר ליה רב גביה מהמקום הקרוי **כי תתיל לרב אשרי**, **איפקא תני**
תנא קמיה דאבאי - אחד החכמים ושהיה רגיל לשנות ברייתות
 שנה ברייתא זו לפני אבאי להיפך, לא שנו שמותר לאכול את
 שאר הביצה, אלא כשנמצא הדם על החלמון, אבל כשנמצא
 הדם על החלבון כל הביצה אסורה, **ואבאי הוא דתרצה ניהליה קבי**
 - ואבאי הוא זה שתיקן את התנא שהגירסא הנכונה היא כך, לא
 שנו ששאר הביצה מותרת אלא כשנמצא הדם על החלבון, אבל
 כשנמצא דם על החלמון כל הביצה אסורה.

ברוך הגומל לחייבים טובות שגמולני טוב, שמתבטלים כל
 המניעות והעיוכים והניסיונות, ומתברכים בכל טוב.

מאמרא א פרשת פינחס ה'תשכ"ז

56 שנינו במשנה: וּבְחֻמֵּי כָּל שִׁשׁ לֹא בֹא אַרְבַּע רְגִלִּים וְאַרְבַּע כַּנְפִּים
57 וְקִרְצוּלִים וְכַנְפֵּי חוּפִין אֶת רֹבּוֹ. מִבְּרֵית הַגְּמָרָא: מָאִי 'דְּיוּבָא' – מֵה
58 כּוֹנֵת הַמִּשְׁנָה בְּכָךְ שִׁכְנֵי הַחֲגֹב הַטְּהוֹר מְכַסִּים אֶת רֹבּוֹ, הֵאָם אֵת
59 רֹב אֹרֶךְ גּוֹפּוֹ, אוֹ אֵת רֹב הִיקְפּוֹ שֶׁל הַחֲגֹב. בִּירוּחְבּוֹ. מִבְּאֵר
60 הַגְּמָרָא: אִמְרַן רַב יְהוּדָה, אִמְרַן רַב, צָרִיךְ שִׁיהִי כַּנְפֵּי מְכַסּוֹת אֶת
61 רֹב אֹרְכּוֹ. וְאִמְרַן לֵה – וְיֵשׁ אֲנִימִים שְׂצָרִיךְ שִׁיכְסוּ אֶת רֹב הַקְּיָפוֹ.
62 אִמְרַן רַב פִּשְׁפָּא, הִלְכָּךְ – מֵאַחַר וְנִחְלָקוּ מִדֵּה הָרֹב שְׂצָרִיךְ, לִכְן כִּדִּי
63 לַהֲכַשִּׁיר חֲגֹב בְּעֵינֵי – צָרִיכִים אֲנִי גַם שֶׁהַכְּנָפִים יִכְסּוּ אֶת רֹב אֹרְכּוֹ,
64 וּבְעֵינֵי שִׁיכְסוּ אֶת רֹב הַקְּיָפוֹ.
65 נֹאמַר בְּתוֹרָה (וַיִּקְרָא יֵאָבֶד) 'אֶךְ אֵת זֶה תֹּאכְלוּ מִכָּל שְׂרָץ הָעוֹף
66 הַהֶלֶךְ עַל אֲרֶבֶץ אֲשֶׁר לֹא כָרְעִים מִמֶּעַל לָרְגְלֵי לִנְתֵר בְּהֵן עַל
67 הָאָרֶץ.' וְכַרְעִים הֵם הַמְּכֻנָּים בִּלְשׁוֹן הַמִּשְׁנָה 'קִרְצוּלִים', וְהֵם
68 רְגִלִּים אֲרוּכּוֹת שֶׁבָּהֶם הַחֲגֹב קוֹפֵץ.
69 הַגְּמָרָא מְבִיאָה בְּרִייתָא בְּדִין כַּרְעִים: תָּנוּ רַבִּנָּן בְּבִרְיָתָא, חֲגֹב שֶׁאֵין
70 לּוֹ עֲבָשִׂי כַּרְעִים, וְעֵתִיד לִגְדֹל כַּרְעִים לְאַחַר זְמַן, בְּגִזַּז הַחֹלִי, שֶׁהוּא
71 מִין חֲגֹב, מוֹתֵר. רַבִּי אֱלֵעָזָר בְּרַבִּי יוֹסִי אֲזִמֶּר, דִּין זֶה נִלְמַד מִמָּה
72 שֶׁנִּכְתַּב בְּתוֹרָה (וַיִּקְרָא יֵאָבֶד) 'אֶךְ אֵת זֶה תֹּאכְלוּ מִכָּל שְׂרָץ הָעוֹף
73 הַהֶלֶךְ עַל אֲרֶבֶץ אֲשֶׁר לֹא כָרְעִים מִמֶּעַל לָרְגְלֵי לִנְתֵר בְּהֵן עַל
74 הָאָרֶץ', וְהִטְעַם שֶׁהַכְּתִיב שֶׁל הַפְּסוּקִים הוּא 'אֲשֶׁר לֹא כַרְעִים', אֵף עַל
75 פִּי שֶׁהִקְרִי הוּא 'אֲשֶׁר לֹא כַרְעִים', לְדַרְשׁ שֶׁאֵף עַל פִּי שֶׁאֵין לּוֹ
76 עֲבָשִׂי כַּרְעִים, וְעֵתִיד לִגְדֹל כַּרְעִים לְאַחַר זְמַן בְּכָל זֹאת הַחֲגֹב מוֹתֵר
77 בְּאִכְלִיָּה.
78 מִבְּרֵית הַגְּמָרָא: מָאִי – מִדֵּה אוֹתוֹ מִן הַקְּרִי וְחָל, שֶׁהִתִּירָה אוֹתוֹ
79 הַבְּרִייתָא. מִבְּאֵר הַגְּמָרָא: אִמְרַן אֲבִי, הוּא הַמִּין הַקְּרִי אֲסִיקְרָא,
80 שֶׁאֵין לוֹ כַּרְעִים בְּקִטְנוֹתוֹ, וְגִדְלִים לְאַחַר זְמַן.
81 הַגְּמָרָא מְבִיאָה בְּרִייתָא מִבְּאֵר אֶת הַפְּסוּקִים הָעוֹסְקִים בַּעֲנֵן
82 הַחֲגֹבִים: תָּנוּ רַבִּנָּן, נֹאמַר בְּתוֹרָה (וַיִּקְרָא יֵאָבֶד) 'אֵת אֵלֶּה הֵם הַתֹּאכְלוּ,
83 אֵת הָאֲרֶבֶץ וְגו' לְמִינוֹ וְאֵת הַסֶּלֶעַם לְמִינֵהוּ וְאֵת הַחֲרָגֵל לְמִינֵהוּ
84 וְאֵת הַחֲגֹב לְמִינֵהוּ'. וּמִפְּרֵשֶׁת הַבְּרִייתָא: 'אֲרֶבֶץ' זֶה הַמִּין הַקְּרִי
85 גּוֹבֵא. 'סֶלֶעַם' זֶה רֶשֶׁן. 'חֲרָגֹל' זֶה נִפְּוֹל. 'הַחֲגֹב' זֶה נִדְרִיאן.
86 מִבְּרֵית הַבְּרִייתָא: מֵה תִּלְמוּד לֹאֲמַי – מִדֵּה מִלְּמַדְנוּ הַכְּתוּב מִמָּה
87 שֶׁנֹּאמַר 'אֵת הָאֲרֶבֶץ לְמִינוֹ', וְאֵת הַסֶּלֶעַם לְמִינֵהוּ, וְאֵת הַחֲרָגֵל
88 לְמִינֵהוּ, וְאֵת הַחֲגֹב לְמִינֵהוּ, אֲרֶבֶץ פְּעָמִים. מְשִׁיבָה הַבְּרִייתָא: לִשׁוֹן
89 זֶה נִכְתַּב כִּדִּי לְהִבָּא – לְרִבּוֹת עוֹד אַרְבַּעַת חֲגֹבִים שִׁישׁ לָהֶם אֵת
90 אַרְבַּעַת סִימְנֵי הַטְּהוֹרָה הָאֲמֹרִים בְּמִשְׁנָה, וְהֵם טְהוֹרִים, וְהֵם
91 צִיּוֹרֵת כְּרָמִים, שֶׁהוּא דוֹמָה לְאַרְבָּה, שֶׁשִּׁנִּיהֶם אֵין רֹאשׁם מְרוֹט
92 מִשְׁעָרוֹת, וְיוֹחֲנָן יְרוּשְׁלָמִית, שֶׁהוּא מִמִּין חֲסֹלֶעַם, שֶׁרֹאשׁ שִׁנִּיהֶם
93 מְרוֹט מִשְׁעָרוֹת. וְהַעֲרִיצִיבָא, שֶׁהוּא מִמִּין חֲרוּגֵל, שֶׁלִּשְׁנֵיהֶם יֵשׁ זָנָב.
94 וְהַתְּקַבְּלִית, הוּא מִין חֲגֹב, וְשׁוֹנָה בְּמִרְאֵהוּ מִהַחֲגֹבִים הָאֲחֵרִים
95 שֶׁנִּמְנָם כָּאֵן.
96 הַגְּמָרָא מְבִיאָה בְּרִייתָא הַדּוֹרֶשֶׁת אֶת הַפְּסוּקִים בְּאֹפֶן שׁוֹנֵה: דְּבִי רַבִּי
97 יִשְׁמַעְיֵאל תָּנָא – בְּבֵית מִדְרָשׁוֹ שֶׁל רַבִּי יִשְׁמַעְיֵאל שֶׁנּוּ כָךְ, פְּסוּקִים זֶה
98 נֹאמַר בְּדֶרֶךְ כָּל וּפְרַט וְכָלל, וְזֶה שֶׁנֹּאמַר 'לְמִינֵהוּ' אַרְבַּע פְּעָמִים
99 הִרִי אֵלֶּי כָּללִי בְּלִלּוֹת – כָּללִים הַבָּאִים לְאַחַר כָּללִים אֲחֵרִים, שֶׁאֵין
100 בָּהֶם צוּרֵךְ לְדַרְשָׁה שֶׁל כָּלל וּפְרַט וְכָלל, אֲלֵא בָּאוּ לְרִבּוֹת דְּבָרִים
101 אֲחֵרִים, וְזֶה שֶׁנִּמְנָם אַרְבַּעַת הַמִּינִים הַלָּלוּ, אֵלֶּי פְּרָטִי פְּרָטוֹת –
102 פְּרָטִים הַבָּאִים לְאַחַר פְּרָטִים אֲחֵרִים, שֶׁאֵף הֵם אֵינֶם נִצְרָכִים
103 לְדַרְשָׁה שֶׁל כָּלל וּפְרַט וְכָלל, וְאֵף הֵם בָּאוּ לְדַרְשָׁה אַחֲרָת, כִּפִּי
104 שֶׁמִּפְּרֵשֶׁת הַגְּמָרָא הִלְחָן.
105 מִפְּרֵשֶׁת הַבְּרִייתָא כִּיצַד דּוֹרְשִׁים כָּאֵן כָּלל וּפְרַט וְכָלל: בְּתַחֲלִילָה
106 כְּתַבָּה הַתּוֹרָה 'אֲשֶׁר לֹא כָרְעִים', וְהִינֵנו כָּלל, שֶׁהִתּוֹרָה מְרַבָּה אֶת
107 כָּל מִינֵי הַחֲגֹבִים שִׁישׁ לָהֶם כַּרְעִים. וְאַחַר כֵּן נֹאמַר 'אֵת הָאֲרֶבֶץ',
108 וְהִנֵּנו פְּרַט, וְזֶה הַמִּין הַקְּרִי גּוֹבֵא. וְשׁוֹב כְּתַבָּה הַתּוֹרָה 'לְמִינוֹ',
109 לְהִבָּא

1 בְּתַרְתִּי תִּיבּוֹת, שִׁמְעַן מִינָה תְּרִי שְׁמוֹת נִינְהוּ – שֶׁהֵם שְׁנֵי שְׁמוֹת,
2 כְּלוֹמַר, מוֹכַח מִכָּאן שֶׁאֵין כּוֹנֵת הַתּוֹרָה לְכַתּוּב כָּאֵן אֵת שֵׁם הָעֵצִם
3 כִּיבֵת יַעֲנָה, אֲלֵא 'יַעֲנָה' בַּלְבַּד, וְהִתּוֹסַפֵּת שֶׁל 'בֵּת' בָּאָה לְלַמַּד
4 שֶׁאֵף בִּיצְתָה אֲסוּרָה.
5 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: אֵלֵא מַעֲתָה – לִפִּי דְּבָרִיךְ, שֶׁכֹּאשֶׁר הַתּוֹרָה מַחֲלֶקֶת
6 שֵׁם אֶחָד לְשְׁנֵי תִיבּוֹת, כּוֹנֵתָה שֶׁהֵם שְׁנֵי עֲנִינִים נִפְרָדִים, יֵשׁ
7 לַהֲקִשּׁוֹת מִמָּה שֶׁנֹּאמַר בְּתוֹרָה (בְּרַאשִׁית י"ד) 'שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה
8 עָבְדוּ אֶת פְּדֹר וְשִׁלֵּשׁ וְשִׁלֵּשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה מִקְדֹר, דָּפְסָךְ לְהוֹ סָפְרִי
9 בְּתִרִי – שֶׁהוֹסֵפֶר כּוֹתֵב 'פְּדֹר לְעֹמֶר' בְּשְׁנֵי תִיבּוֹת, הִכִּי נִמִּי בְּתַרְתִּי
10 שְׁמִי נִינְהוּ – הֵאָם גַּם כָּאֵן נֹאמַר שֶׁהֵם שְׁנֵי שְׁמוֹת, וְאִי אֲפֻשֶׁר לֹמַר
11 כֵּן, שֶׁהִרִי זֶהוּ שְׁמוֹ שֶׁל אֶדָם אֶחָד שֶׁהִיא מֶלֶךְ עִילָם.
12 מִתַּרְצַת הַגְּמָרָא: אִמְרַי – אֲמַרוּ בְּנֵי הַיִּשְׁבִּיבָה, הִתָּם, לִגְבִי כִּדְרַלְעֹמֶר,
13 בְּשְׁתֵּי תִיבּוֹת פְּסִיק לְהוֹ – אֲמַנָם כּוֹתְבִים זֹאת כְּשֵׁתִי תִיבּוֹת, אֵךְ
14 בְּשְׁנֵי שְׁמֵינִי לֹא פְּסִיק לְהוֹ – אֵין כּוֹתְבִים 'כְּדֹר' בְּסוֹף שׁוֹרָה וְלְעֹמֶר'
15 בְּתַחֲלִיל הַשׁוֹרָה שֶׁאֲחֵרָה, אֵכָל הָקָא, לִגְבִי בֵּת הַיַּעֲנָה, אֲפִילוּ בְּשְׁנֵי
16 שְׁמֵינִי נִמִּי פְּסִיק לְהוֹ, וְאֲפֻשֶׁר לְכּוֹתְבָם בְּשְׁתֵּי שׁוֹרוֹת, וְזוֹ רֵאדָה
17 שֶׁ'בֵּת' אֵינָה חֶלֶק מִשֵּׁם הָעֵצִם, אֲלֵא מִלְּמַדָּת עַל הַבִּיצָה שֶׁל
18 הַיַּעֲנָה, שֶׁאֵף הִיא אֲסוּרָה.
19 שְׁנִינוּ בְּמִשְׁנָה: אֵכָל אֲמִירֵי חֲכָמִים, כָּל עוֹף [וְכוּ'] הַדּוֹרֶס טֵמָא, כָּל
20 שִׁישׁ לֹא אֲצַבֵּעַ יִתִּירָה וּפֶסֶק וְקוֹרְקֵנוּ נִקְלָף טְהוֹר.
21 הַגְּמָרָא מְבִיאָה בְּרִייתָא הַמוֹנָה סִימְנִים שׁוֹנִים לְהַכִּיר עוֹפּוֹת
22 טְהוֹרִים: תָּנִינֵי בְּבִרְיָתָא, רַבִּי נִמְלִיאֵל אֲמִיר, כָּל עוֹף שְׂדֵינִים וְאוֹכֵל
23 בִּידֵינוּ – הִרִי זֶה סִימֵן מוֹבֹדֵק שֶׁהוּא עוֹף טֵמָא. וְאֵם הָעוֹף אֵינָה דּוֹרֶס,
24 וּמִלְבַּד זֹאת יֵשׁ לֹא סִימְנֵי טְהוֹרָה, שִׁישׁ לֹא אֲצַבֵּעַ תִּתִּירָה, וְיֵשׁ לֹא זִפְקָה,
25 וְקִרְקֵנוּ נִקְלָף, בִּידֵינוּ שֶׁהוּא עוֹף טְהוֹר. רַבִּי אֱלֵעָזָר בְּרַבִּי צְדוּק
26 אֲמִיר, יֵשׁ סִימֵן לְהַכִּיר אֵיזָה עוֹף דּוֹרֶס, מוֹתֵחִין לֹא בְּאוֹרִי הוֹט שֶׁל
27 מְשִׁיחָה – חָבֵל דֵּק, וּמַעֲמִידִים אֶת הָעוֹף עַל הַחוּט, אֵם הָעוֹף חוֹלֵק
28 אֶת רְגְלֵיו – אֵת הָאֲצַבָּעוֹת שֶׁבִּרְגְלֵיו לְשְׁנֵי צִדֵּי הַחוּט, וּמִנִּיחַ שְׁתֵּים
29 לְבָאֵן וְשְׁתֵּים לְבָאֵן, זֶה רֵאדָה שֶׁהָעוֹף דּוֹרֶס, וְטֵמָא, אֵךְ אֵם הוּא מִנִּיחַ
30 שְׁלֹשׁ אֲצַבָּעוֹת לְבָאֵן, וְאֲצַבֵּעַ אֶחָת לְבָאֵן – בְּצֵד הַשְּׁנִי שֶׁל הַחוּט,
31 טְהוֹר – יִתְכַן שֶׁהוּא טְהוֹר, וְיֵשׁ לְבִדּוֹק בּוֹ אֵת שֶׁאֵר הַסִּימְנִים. רַבִּי
32 שְׁמַעְזֵן בֶּן אֱלֵעָזָר אֲמִיר, יֵשׁ עוֹד סִימֵן לְהַכִּיר אֵם הָעוֹף טֵמָא, כָּל עוֹף
33 הַקּוֹלֵף מִן הָאֵוִיר – שֶׁאֵם זּוֹרְקִים לוֹ מֵאֲכָל, הוּא קוֹלְטוֹ בְּפִיו בְּעוֹדוֹ
34 בְּאוֹרִי, טֵמָא.
35 לְפָנֵי שִׁיבּוֹא הַמִּשְׁךְ דְּבִרִי הַבְּרִייתָא, מִפְּסִיקָה הַגְּמָרָא וּמִקְשָׁה: וְהִרִי
36 הָעוֹף הַקְּרִי צִיּוֹרֵתָא, שֶׁמְקוֹבֵל בִּידֵינוּ שֶׁהוּא עוֹף טְהוֹר, נִמִּי מְקַלֵּט
37 קְלִיָּה – גַּם כֵּן קוֹלֵט אֶת מֵאֲכָלָה מִן הָאֵוִיר. מִתַּרְצַת הַגְּמָרָא: אִמְרַי
38 אֲבִי, קוֹלֵט וְאוֹכֵל קְאָמֵרִין – סִימֵן הַטֵּמָאָה הוּא רַק בְּעוֹף הַקּוֹלֵט
39 אֶת הַמֵּאֲכָל בְּאוֹרִי, וְאוֹכֵל מִיד, וְאֵילוּ הַצִּיּוֹרֵת רַק תּוֹפְסוֹ בְּאוֹרִי,
40 אֵךְ מִנִּיחוֹ תַחֲלִילָה עַל הָאָרֶץ, וְאַחַר כֵּן אוֹכֵל, וְאֵין זֶה סִימֵן טוֹמָא.
41 מְבִיאָה הַגְּמָרָא אֶת הַמִּשְׁךְ דְּבִרִי הַבְּרִייתָא: אֲחֵרִים אֲמִירִים, יֵשׁ
42 סִימֵן נֹסֵף לְבִדּוֹק אֵם הָעוֹף טֵמָא אוֹ טְהוֹר, שֶׁכֵּן – עוֹף הַשּׁוֹכֵן עִם
43 עוֹפּוֹת טֵמָאִים, הִרִי זֶה סִימֵן שֶׁהוּא טֵמָא, וְאֵילוּ עוֹף הַשּׁוֹכֵן עִם
44 עוֹפּוֹת טְהוֹרִים, הִרִי זֶה סִימֵן שֶׁהוּא טְהוֹר.
45 שׁוֹאֲלָת הַגְּמָרָא: בְּמָאֵן – כִּיִּזְהָה תֵּנָא נֹאמַר דְּבִרִי 'אֲחֵרִים', הִרִי
46 לְכֹאֲוֹרָה זֶהוּ דּוּקָא בְּדְבִרִי רַבִּי אֱלֵעָזָר, דְּתָנִינֵי בְּבִרְיָתָא, רַבִּי
47 אֱלֵעָזָר אֲמִיר, לֹא לְחֵנֶם הִלָּךְ הַדּוֹרִי לְשִׁכּוֹן אֲצֵל הָעוֹרֶב, אֲלֵא מִפְּנֵי
48 שֶׁהוּא מִינוֹ שֶׁל הָעוֹרֶב. וְשֶׁלֹּא כְּדִבְרֵי חֲכָמִים שֶׁאֲמַרו שֶׁאֵין זֶה רֵאדָה
49 שֶׁהוֹרִיז טֵמָא. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: אֲפִילוּ תִּימָא – אֵם תַּרְצָה תּוֹכֵל
50 אֲפִילוּ לֹמַר שֶׁאֲחֵרִים סוֹבְרִים כְּרִבָּנָן, מִשּׁוֹם שֶׁמָּה שֶׁאֲמַרו אֲחֵרִים
51 שֶׁהוֹשִׁיכּוּ עִם הַטֵּמָאִים טֵמָא, שֶׁכֵּן וְנִדְבָקָה קְאָמֵרִין – כּוֹנֵתָם שֶׁאֵם
52 הָעוֹף גַּם שׁוֹכֵן עִם הַטֵּמָאִים וְגַם דּוֹמָה לָהֶם בְּמִרְאֵהוּ, הִרִי זֶה רֵאדָה
53 שֶׁהֵם מִין אֶחָד, וְבִזְהָ מוֹדִים גַּם חֲכָמִים לְרַבִּי אֱלֵעָזָר. וּנְחַלּוֹקֵת
54 חֲכָמִים וְרַבִּי אֱלֵעָזָר הִיא בְּעוֹף הַשּׁוֹכֵן עִם הַטֵּמָא וְאֵינוֹ דּוֹמָה לוֹ,
55 וְבִזְהָ אֵף אֲחֵרִים לֹא אֲמַרו שֶׁזֶה סִימֵן טוֹמָא.

- 1 **בתרי** — בשתי תיבות. **בשני שיטין** — "בת" מכאן ו"ענה" מכאן. הכי גרסין: **יש**
2 **לו אצבע יתירה וזקק וקורקבנו נקלף בידוע שהוא טהור** — וארישאי סמך, דתנא
3 ליה: כל עוף הדורס מנא. ואם אינו דורס יש לו עוד שלשה סימנים, דהוה ליה
4 ארבעה — בידוע שהוא טהור. **את רגליו** — אצבעותיו. **הקולט מן האויר** —
5 כשזורקין לו מאכל, קולטו לתוך פיו
6 ומקלט מן האויר. **ציפורת** — מכריזת הוי
7 שהיא טהורה וזה שמה. **קולט ואוכל** —
8 שאינו מניחו לארץ עד שלא יבלענו. **שכן** —
9 כמו: שוכן. **ונדמה** — דומה להם במראיתו.
10 **הלבך** — הואיל ואמרין חכב, בעיני תריוויה.
11 **זחל** — מין חגב בלשון ארמי. **איסקרא** —
12 ואין לו קרצולים בקטנותו, וגללים לאחר
13 זמן. **אשר לא כרעים** — כתיב, "ראש לו"
14 קרי. **רשון ניפול גדיאן ויוחנא ירושלמית** —
15 כך שמם. **ציפורת כרמים** — מין ארבה דאין
16 לו גבחת. וכן לארבה כדלקמן. **יוחנא** — מין
17 סלעם דיש לו גבחת. **עריצובאי** — מין חרגול
18 דיש לו זנב. ולשנים הראשונים אין זנב.
19 **הרובנית** — מין חגב, ואינו דומה לאלו
20 במראה. **דבי רבי ישמעאל תנא** — הנה
21 "למיניה" לאו פרטי נינהו כדאמרת, דלא
22 מרבי אלא מינא דכל חד. אלא כללי נינהו,
23 ויש בהן כללי כללות ופרטי פרטות. כלומר,
24 כללות הבאין אחר כללות שלא לצורך,
25 ואתו לדרשה, ופרטין הבאין שלא לצורך
26 אחר פרטות, ולדרשה באו על כרחך. ולקמן
27 מפרש להו ואויל, דסלעם וחגב הן הפרטות
28 שלא הרצכו, ו"למיניהו" הכתובין עמהם הם
29 הכללות שלא הרצכו.
30 **ציפורת**
31 **עכשיו ועתיד לגדל לאחר זמן, גנוז תחלה** — מותר. **רבי אלעזר ברבי יוסי אומר:** "אשר לא
32 כרעים" — אף על פי שאין לו עכשיו ועתיד לגדל לאחר זמן. **מאי "זחל"?** **אמר אביי:** אסקרין.
33 **תנו רבנן:** "את אלה מהם תאכלו את הארבה" וגו', "ארבה" — זה גובאי, "סלעם" — זה רשון,
34 "חרגול" — זה ניפול, "חגב" — זה גדיאן; **מה תלמוד לומר "למינו" "למיניהו" "למיניהו"?**
35 **אירבע פעמים:** להביא ציפורת כרמים, ויוחנא ירושלמית, והעריצובאי, והרובנית. **דבי רבי**
36 **ישמעאל תנא:** אלו כללי כללות ואילו פרטי פרטות, "ארבה" — זה גובאי, "למינו" — להביא
דרש: אף על פי שאין לו עכשיו והיתה לו קודם לכן, בפרק קמא דמגילה (ג.ב), ולא מצי למימר: שאין לו כלל קאמר, דבעי חומה ממשתינה קרא. וכן "אשר לא יעדה והפדה",
ומתרגמינן: דקיימי ליה, פירוש: שהיה לו לקיימה ולעדה, דמצות יעדה קודמת. ומאי קרא דרשין ליה בפרק קמא דבכורות (י.א), דמצות יעדה קודמת למצות פדייה, שנאמר
"אשר לא יעדה והפדה", ואף על גב דכתיב באלף דרשין כאילו כתיב בו"ו, כלומר שהיה לו לעדה ואינו רוצה והפדה. והיינו טעמא, דלמה ליה למכתב "אשר לא יעדה"? פשיטא,
דבלא יעדה ממשתינה קרא, דאם יעדה היתה צריכה גט, וגם לא היתה צריכה פדיית אב, שבשעת ייעוד פקע שעבוד שפחות מינה. ואם תאמר: בפרק "כשם" (סוטה לא.א), דפריך
וכל היכא דכתיב "לא" באלף מנש הוא? והא כתיב "בכל צרתם לא צר ומלאך פניו הורשיעם!" ואמאי לא מייתי מכל הנה קראי? ויש לומר: דבכל הני איכא הוכחא מנופיה דקרא
שרוצה לומר "אשר לא" בו"ו, אף על גב דכתיב באלף. דאדרבה סלעם וחרגול יש להם קרצולים, וערי חומה — ביש להם חומה מימי, וגבי יעדה — בדפרישית, מדכתיב כלל. אבל
"צרתם לא צר" — לא מוכח מנופיה דקרא שרקדש ברוך הוא בכיכול מיצר בצרתם של ישראל, אלא מקרא אחר דכתיב "אשר לא צר" — חגב. והכי נמי תנא וגבי
ערי חומה מדכתיב "לא" באלף, דבעי למימר קרא אף על פי שאין לו עכשיו והא מסקין בפרק "כשם" (שם) דאלף משמע הכי וחכב, הן לאו ויש לומר: דמכל מקום דרשין
מודשין למכתב באלף, יותר מכל אותם "לו" שרוצים לומר הן שכתובין בו"ו, שמע מינה לדרשה. "ולא צר" נמי דרשין במדרש דכתיב באלף, דכל צרה שאינה לישראל מאומות
— אינה צרה. **אלו כללי כללות ופרטי פרטות** — כדדרשין בסמוך, ד"אשר לו כרעים" — כלל, "ארבה סלעם וחרגול" — פרט, "למיניהו" — חור וכלל. ולאו דוקא נקט תנא דבי
רבי ישמעאל סלעם כלל ופרט וכלל, דסלעם קרא יחידא למישרי ראשו ארוך כדמסקין בסמוך. ו"למיניהו" דסלעם מפרש הרב רבינו יצחק ברבי מאיר דארישאי, דאי לא כתיב
"למיניהו" הוה אמנא: דוקא במין סלעם שיש ראשו ארוך, אבל בשאר לא, להביא כתיב "למיניהו" — לרבינו בבולחו. אי נמי, הוה אמנא דסלעם אפאת לאסור מינא, כמו שאנו לדרשין עכשיו
ולא קאמר "כללי כללות" למימר דכל אלו ראוין לדון בכלל ופרט וכלל. אלא הכי קאמר: אלו כללות הבאין אחר כללות, ופרטות הבאין אחר פרטות. וצריך לדרושם כולם כפי
הראוי. וארבה וחרגול בלבד הם דבאים בכלל ופרט כדמוכח בשמעתא, וסלעם — למישרי ראשו ארוך כדמסקין, וחגב — להצריך ששמו חגב, ו"למיניהו" דחגב — להצריך כדמפרש
בהדיא בברייתא, ו"למיניהו" דסלעם — כדמפרש ליה מסביר דנפשיה כדפרישית. ואם תאמר: למה הוצרך לכתוב "למיניהו" בכל אחד, בארבה וסלעם וחרגול? לכתוב "למיניהו"
והיה די בכל אחד לשלשתן בסוף ויש לומר: משום דארבה וחרגול הם הם לבדם שבאין בכלל ופרט וכלל כדפרישית, וראוין היו ליכתב זה אצל זה. והפסיק בסלעם, וכתבו
באמצע בין ארבה וחרגול לשום דרשה, דלא על חנם הוא שכתבו שלא במקומו. וכיון שהוצרך לכתובו באמצע בשביל שום דרשה, שוב אינו יכול לכתוב "למיניהו" בלבד, כי זה
לא יתכן "למיניהו" ליה עומד על ארבה וחרגול להיות לון כלל אחרון בפני עצמם, ועל סלעם לא יתא עומד לכלל אלא לדרשה אחרת. כמו שאנו לדרשין עכשיו "למיניהו"
דסלעם. ולפי שיש לארבה וחרגול לכל אחד כלל בפני עצמו, ואין שניהם נידונים יחד בין אחד של כלל ופרט וכלל, אלא בשניהם, שכל אחד ואחד נידון לבדו בכלל ופרט —
צריך לעשות בנין אב משניהם, מארבה וחרגול, וללמד משניהם בהצד השווה בשניהם. ומה שאומר "חרי אתה דן בנין אב משלשתן" — זה לפי שלא פירש עדיין דסלעם קרא
יתירא הוא. והכי פירושא דברייתא לפי המסקנא: הרי אתה דן בנין אב משלשתן בהצד השווה. והואיל וכן הוא — לא מצריך רק ארבעה סימנים, דכי מעינית ביה שפיר בארבה
וחרגול — סגי לעשות בנין אב משניהם, ואיתיר ליה סלעם לרביי ראשו ארוך. והא דמרבין ראשו ארוך, ולא אמרין דמרבין ואף על גב דלית ליה חד מהנהך ארבעה סימנים,
ואין

חולין. פרק שלישי - אלו טרפות - דף סה עמוד ב - מתוך מהדורת "אבן ישראל" - (שטיינזלץ)

רע"י

ואין ראשו ארוך יבועי בהדי הנך שלשה סימנים — משום דסברא הוא לרבווי דימנ דנרע
מכולהו. ורבוני יצחק בן אשר ממרש, שאן מין חגב שהוא חסר מהנך ארבעה סימנים
דמתניתין, שלא יהא חסר כמו כן או ראשו ארוך או סימן אחר בהדיה. אבל אפשר שחסר
סימן של ראשו ארוך, ויהיה לו ארבעה סימנים דמתניתין. ואם תאמר: הדשהא משמע

דלחנא דבי רבי ישמעאל ולחנא דמתניתין שרי
ראשו ארוך. ובמסכת שבת בשלהי פרק "רבי
עקיבא" (נ"ב.) נמי אמרין דרב כרנא מעבר
ושושיפא אפונא. אמר ליה ר' שקליה, הייכי
דלא נזמה? מיכל אב ליה. וקא בעש בשום
אל תשקצו את נפשותיכם." משמע דליכא
איסור משום חגב טמא, ולא אסר ליה אלא מפני
שוואא דהי. ושושיפא הוא ראשו ארוך, כדאיתא
ב"רסין אין מעמידין" (עבודה זרה לו"א.) גבי העיד
פוסק בן יעזר. ע"ד איל קמצא דכן, שפמינא
פפא דאיל קמצא הוא ופלגי יוסי בן
יעזר ורבנן בראשו ארוך. ור' חייא בר אמי אמר:
סוסבל, ופלגי בכנפיו חופין את רובו אי בעינא
רובא דמנב, אבל בראשו ארוך דכולי עלמא
לא פלגי דאסור. וזהו תימא: דכין דקיימא לן
דראשו ארוך שרי, אמאי קאמר התם בר חייא בר
אמי דאסור לכולי עלמא ונראה לרבינא דהם
דגסר התם "דכולי עלמא לא פלגי דשרי", וכן
מנא בספר ישן. לא ראי ארבה כראי חרגול ולא
ראי חרגול כראי ארבה ולא ראי שניהם כראי
סלעם ולא ראי סלעם כראי שניהם — מה
שדוק תחלה ארבה וחרגול ומניח סלעם עד
לבסוף, אף על פי שהוא נחוב תחלה במקרא
קדום חרגול — והו לפי שארבה וחרגול חלוקים
זה מזה יותר ממה שחלוק כל אחד מהם מסלעם.
כי כל אחד מהם אין חלוק מסלעם אלא מדבר
אחד, ואם נגבחת את מזנב, אבל ארבה וחרגול
סלעם זה מזה בשני דברים, שארבה אין לו
גבחת ואין לו זנב, וחרגול יש לו שניהם, כדמכח
בסוגיא דחרגול יש לו גם גבחת, כשיבא לפרש
סלעם קרא יתירא הוא. ועוד יש לומר: דלכך
תפס ארבה וחרגול — לפי שהם עיקר הורשה,
כדמכח בסוגיא דמסיק דסלעם קרא יתירא הוא,
ואתא למשטרי דראשו ארוך. וכן תמצא כיון
דשוח בארבע סימנין מיייתין ולא פריכין —
דסבירא ליה כללא בתרא דוקא, כמו שפירש
בקמנרס, ולהכי לא אינטרין להו לכולהו
צדידין. כדאמר בפרק "בבא מערבין" (עירובין
כמא.) דלמאן דאית ליה כללא בתרא דוקא —
כדמכח כל דמי ליה בשני צדידין, אבל מאן
דאית ליה כללא קמא דוקא — לא מרבינן עד

דמי ליה משלש צדדין. אי הכי, חרגול דאית ליה זנב נמי לא ליכתוב כו'! אלא על כרחך, מדיאצטריך למכתב חרגול משום דלא הוה יליפנין ליה מארבה וסלעם, לפי שיש לו זנב, אם כן סבירא ליה דכללא קמא דוקא, ולהכי ממציך שיהא דומה בכל הצדדין, והאיל (ובו) וזכון, גם שד אין משלש אורן נצריך שיהא בו ואם תאמר: ואפילו יסבור דכללא קמא דוקא — אי יצריך יותר משלשה סימנן, דהא בפרק "בכל מעריבין" (שם כהא) לא ממציבין קמא קר שלשה צדדין אפילו למאן איתא דרבלא קמא דוקא, הוה חמישי לשוני, דהבא נמי לא יליפנין מפרט אלא שני סימנים — דארבעה כנפים, וכנפיו חופין את רובו, אבל סימן דקרוצולים ורגלים — כתיב בהדיא "אשר לו כרעים ממעל לרגליו", ולא אתו מפרטא. להכי, אי אמר כללא קמא דוקא ממציבי נמי או זנב או אין ראשו ארוך, והשתא לא יליפנין מן הפרטות קר שלשה צדדין כמו בעיבורין (שם), ומיהו, לא צריכין לשוני הכי, אלא אפילו יהיו קרוצולין כאן בחשבון השלשה צדדין, ואנמר שלא נכתבו כדי לחוסין שלשה:

דוקא, יהוה ליה כלל מוסיף להפטר, ואיתרבו כל מילי, ואהויא כללל קמא למחא למעוטי, דהא בתרא דוקא. ותנא דבי רבי ישמעאל כמאן דאמר בתרא דוקא סביר ודלו שז נוב. **אלא** — מאי טעמא לא אייתי מנייניה — משום דאיבא למיפריך כו', ודמאי **פרכת** — להצד שהוזה? אי פרכת: מזה לארבה שכן אין לו גבחת תאמר בסל הצד השוה שבו, ושיון בארבעה סימניו איך ראשן ארוך. **תנו** —

ציפורת פרמים. אין לי אלא הבא ואין לו גבחת, הבא ויש לו גבחת מניין? תלמוד לומר: "סלעם" - זה נופול, "למיניהו" - להביא את האושפף, ואין לי אלא הבא ואין לו גבחת, הבא ויש לו גבחת, הבא ואין לו גב; הבא ויש לו גב, מניין? תלמוד לומר: "חרגול" - זה רשון, "למיניהו" - להביא את הפרספת ואת השחלנית. ואין לי אלא הבא ואין לו גבחת, הבא ויש לו גבחת, הבא ואין לו גב, מניין? אומר, ואין ראשו ארוך; הבא וראשו ארוך, מניין? אומר, הרי אתה דן בגין אב משלששן: לא ראי ארבה פראי חרגול, ולא ראי חרגול פראי ארבה, ולא ראי שניהם פראי סלעם, ולא ראי סלעם פראי שניהם; הצד השווה שבהן - שיש לו ארבע רגלים, וארבע כנפים, וקוצצולים, וכנפיו חופין את רובו; אף כל שיש לו ארבע רגלים, וארבע כנפים, וקוצצולים, וכנפיו חופין את רובו. והלא התצטור הזה יש לו ארבע רגלים, וארבע כנפים, וקוצצולים, וכנפיו חופין את רובו, יכול יהא מותר? תלמוד לומר: "חגב" - ששמו חגב, אי שמו חגב, יכול אין בו כל הסימנים הללו? תלמוד לומר: "למיניהו" - עד שיהא בו כל הסימנים הללו. פריך רב אחאי: מה להגיד שכן אין ראשן ארוך! וכי תימא, מין דשוי בארבע סימניו - מיתניו ולא פרכינו; אי הכי, חרגול גמי דשוי להו - לא ליכתוב, ויתיתי מארבה וסלעם! אלא, איבא למיפרד: מה להגיד שכן אין להו גב - הכי גמי איבא למיפרד: מה להגיד שכן אין ראשן ארוך! אלא אומר רב אחאי: סלעם ויתרא הוא; לא ליכתוב רחמנא סלעם ויתיתי מארבה ומחרגול; דמאי פרכת: מה לארבה דאין לו גבחת - הרי חרגול דיש לו גבחת! מה לחרגול דיש לו גב - הרי ארבה דאין לו גב! סלעם דכתב רחמנא למה ליה? אם אינו ענין לגופו - תתנו ענין לראשו ארוך.

במאי

הצריצר — מן חגב טמא. תלפלו השוק להו בארבעה סימנים. ששה **אינ בו כל הסימנים הללו** — וזה תלמוד לומר "למינתו" — דחגבו, דדאי "חגבו" ו"למינתו" — יתניה גרסין. פריך רב אחאי, עד: תתיה עד: כי האי גונא מהכא, וחדר **שכון וב'** — דהא על כרחך עד: ישמעאל, וכי **תימוא** — סבירא אפרט, כדפינו תנאי בעלמא קאמר, והוא היה כלל פרשתם שהוא מוסק על הפרט מידי דדמי מילי, ואהניא כללא קמא למיהוי בכלל ופרט למעוטי מידי ולא דמיא לכל במאן דאמר בתרא דוקא סבירא ליה. **א' הכי** — חירגול לא ליכתוב — משום דאינו לו מתפרץ בוכי נמי איכא לוכי. **ותיתי מארבר** — שכן אין לו גזחת אמור בטלעם — חירוגול יוכיח. ומה לחרגולו? ומינא ואין ראשו ארוך. **תנהו עין** — זו מדה בתורה, דבר שאינו עין

נגידה אין גבחת. **ואין לי אלא** — מין חגבים האב
 להביאן מארבה, שיש כאן כלל ופרט וכלל,
 תאכלו" — כלל, ארבה — פרט, למינתו — חזר
 ט הדומין לו בכל סימנין, שיש לו ארבע סימנין
 דמתניתין, ועוד חמישי. **שאין לו גבחת** —
 שאין ראשו מורט. **הבא לפנינו ויש לו גבחת**
 — שאינו דומה לארבה אלא בארבעה
 סימנין האמורין במשנתנו. **תלמוד לומר**
סלעם זה ניפול — ולזה יש גבחת והכשירו
 הכתוב, ואחר כתב "למיניה" להיות כלל,
 לידון עם "ואיש לו כרעים" בכלל ופרט
 וכלל, ומביא בענין הפרט את הדמיון לו,
 דהיינו אושכף. והוא הדין ליוחנא ירושלמי,
 וחדא מנייהו נקט דיש לו גבחת. ולקמיה
 פריך, הא אמרן לעיל: סלעם הוא רשון.
 והבא מפרש ליה: זה ניפול **ואין לי** —
 להכשיר בשני דינין של כלל ופרט הללו.
אלא הבא לפנינו ואין לו גבחת — האיתרי
 מ"למינא ארבה. **ואין ויש לו גבחת** —
 דאיתרי מ"למיניה" דסלעם. **והבא ואין לו**
זנב — כלומר, ובלבד שיבא לפנינו ונראה
 שאין לו זנב, דלארבה וסלעם אין זנב. ואבתי
 חמשה סימנין נינהו. **הבא ויש לו זנב** מבט —
 שאינו תצרך ליה. **הבא אחר ארבעה**
 הסימנין? **תלמוד לומר חילול** — דיש לו זנב
 ו"למיניה" חזר וכלל להכי — לידון בעין
 הפרט, ולהביא הכרספת והשחלנית. והוא
 הדין לערצובאי. ואי נמי, היא היא, מר קרי
 ליה הכי ומר הכי. **ואין לי אלא הבא לפנינו**
 — בין אין לו גבחת ובין יש, ובין שאין לו
 זנב ובין שיש לו, הבא כלולו איתרבו. **והבא**
ואין ראשו אריך — כלומר, ובלבד שיהא בא
 לפנינו ואין ראשו ארוך. דהיינו חמשה
 סימנין, דהנך כלולו אין ראשן ארוך. **הבא**
וראשו אריך מנין — ובלבד שידמה
 בארבעת הסימנין. **האיתת דין בו לי ראי**
בו — שכן בזה מה שאין צריך בזה, ועל כדך אין
 סימנין הטהרה תלוי בזנב ובגבחת, לא ביש לו
 ולא באין לו, שהרי יש כאן אין לו וכשר, ויש
 לו וכשר. **הצד השווה שבתו בו אף כי בו**
 — ואפילו ראשו ארוך. ולקמיה פריך: מה
 להצד השווה שבתו שכן אין ראשן ארוך
 "וקוצצו"ן. **האיתת דין בו לי ראי** —
 לדליל ליבא אלא דין דרשה, דהאי מרבה
 ראשו ארוך, ותנא דברייתא לדליל לית ליה.
לומר חנב — דלא איצטריך, דהא איתרבו כל
חנב — וכל האמורין למעלה שמם חגבים. **יכול**
 מן פרק: מנא תיתי? והא ארבה וחורגול כתיבי
 נהו "מללי כללות" ו"רפטי פרטות" דאמרינן לעיל,
 יהו דרשה. וסלעם נמי מיייתרין ליה לקמן. **ואין**
 ענין לראשו ארוך. וחדר גרסינן: במאי קמפלגי,
 ס: אמר מר אי שמו חנב וכו'. **מה להצד השווה**
 דדמי ליה לפרט בכל צדדין בענין לתנא דבי רבי
 רב, דכיון דדמי ליה במקצת — אמרינן ליה בכלל
 כלל פרט וכלל, ואיכא אלא דאמר: **האיתת דין**
אין בבבל אלא מה ששפרם, ואיתני כללא בתרא
 ליה לפרט בכל צדדין. ואיכא למאן דאמר: בתרא
 ליה לגמרי, אבל מידי דדמי ליה במקצת לא מצי
 דאחי מארבה וסלעם. ואף על גב דלחן אין זנב
 וחורגול — בהצד ארבעה שבתו דארבעה סימנין.
 ויש לו זנב — הרי ארבה דאין לו זנב. וחזר הדין
 לגמור — תנהו ענין לדבר אחר.

57 שיש לו אותו, ויש מין טהור שאין לו אותו. ולכן בהכרח יש
58 לדרוש כך, **הַצֵּד הַשֵּׁנִי שֶׁבֶּהֱן** - הסימנים שכל החגבים הטהורים
59 שוים בהם, כלומר הסימנים שנמצאים בכל החגבים שמנחה
60 התורה, הם **שִׁישׁ לוֹ אֶרְבֶּעַ רַגְלִים, וְאַרְבַּע כְּנָפִים, וְקַרְצוּלִים**
61 **ו-כרעים, וְכַנְפֵי חוּפִין** [-מכסים] **אֶת רוּבּוֹ, אִם אֵינִי אֲרַבָּה כָּל מִין**
62 **חֶגֶב שִׁישׁ לוֹ אֶרְבֶּעַ רַגְלִים, וְאַרְבַּע כְּנָפִים, וְקַרְצוּלִים, וְכַנְפֵי חוּפִין**
63 **אֶת רוּבּוֹ, שֶׁגַם הוּא טָהוֹר, אִם שְׂרָאשׁוּ אֲרוּךְ.**
64 שואלת הברייתא: וְהֵלֵא הַפְּרָצוּרִי הָהוּא, שהוא מין שידעו חכמים
65 שהוא טמא, **יֵשׁ לוֹ אֶרְבֶּעַ רַגְלִים, וְאַרְבַּע כְּנָפִים, וְקַרְצוּלִים**
66 **ו-כרעים, וְכַנְפֵי חוּפִין** [-מכסים] **אֶת רוּבּוֹ, יָכוֹל יֵהָא מוֹתֵר**
67 באכילה. משיבה הברייתא: תְּלִמּוּד לִזְמִיר **אֶת הַחֶגֶב לְמִינָהוּ,**
68 ופסוק זה מיותר, שהרי מין החגב כבר התרבה ממה שלמדנו שכל
69 מין שיש לו ארבעה סימנים הרי הוא טהור, וגם לחגב יש ארבעה
70 סימנים, ולכן בא ללמדנו שצריך תנאי נוסף שֶׁשֶּׁמּוֹ של המין הוא
71 חֶגֶב, אבל מין שאין שמו חגב, כגון הצרצור, הרי הוא טמא.
72 שואלת הברייתא: **אִי** - אם אתה מתיר מין ששמו חֶגֶב, יָכוֹל הִיית
73 לומר שנתירו אף אם אין בו את כל הסימנים הללו. משיבה
74 הברייתא: תְּלִמּוּד לִזְמִיר **אֶת הַחֶגֶב לְמִינָהוּ, שֶׁלֹא דִי בִּכְךָ שֶׁשֶּׁמּוֹ**
75 **חֶגֶב, אֲלֵא אִינוּ מוֹתֵר עַד שֶׁיֵּהָא בּוֹ כָּל הַסִּימָנִין הַלָּלוּ שְׂכוּלִם**
76 **נמצאים במין חגב.**
77 הגמרא מקשה על דברי הברייתא שאמרה שמהצד השווה מרבית
78 את כל המינים שיש להם ארבעה סימנים, ושמן חגב, ואף מין
79 שראשו ארוך: פִּרְקָה [-הקשה] **רַב אֲחָא, כִּיצַד נִיתַן לְרִבּוּת מַהֲצַד**
80 **הַשּׁוּה אֶף מִן שְׂרָאשׁוּ אֲרוּךְ, הִרִי יֵשׁ לְפָרוּךְ מַה לְהֶנֶךְ - לְמִינִים**
81 **הַלָּלוּ [ארבעה סלעם וחרגול] שֶׁבֶן אֵין רִאשֵׁן אֲרוּךְ, אֲבֵל מִינִים**
82 **שְׂרָאשׁם אֲרוּךְ שְׂמֵא הֵם טְמֵאִים.**
83 ומבאר רב אחאי את קושייתו: וְכִי תֵימָא כִּינִי דְשִׁישׁ בְּאַרְבַּע סִימָנִין
84 מִיִּתְיָנִין וְלֹא פִרְקִין - ואם תרצה לומר שמכיון שהמינים הללו
85 דומים למינים הכתובים בתורה בארבעה סימנים, יש לרבות שהם
86 טהורים, אף שאינם דומים להם לגמרי. אי אפשר לומר כן, שהרי
87 **אִי חֶבִי - אם כן, חֲרָגוּל נִפְי דְשִׁישׁ לָהּ לֹא לִיבְתוּב -** גם חרגול
88 שדומה לארבעה וסלעם בארבעת סימני הטהרה, התורה לא
89 צריכה לכתוב, וְתִיתִי - ונלמד שחרגול טהור מִאֲרַבָּה וְסִלְעָם, שכן
90 אף שהוא שונה מהם בכך שלהם אין זנב ולו יש זנב, הרי לדבריו
91 די שהוא דומה בארבעת הסימנים, אֲלֵא ודאי הטעם שכתבה
92 התורה חרגול, הוא משום דִּאֲרַבָּא לְמִפְרָךְ - אפשר לפרוך דרשה
93 זו, ולומר מַה לְהֶנֶךְ - מה למינים הללו [ארבעה וסלעם] שֶׁבֶן אֵין
94 לָהֶן זֶנֶב, ומובח מהברייתא שאי אפשר לרבות חגב שאינו דומה
95 לגמרי למינים הכתובים בתורה, אף אם יש לו את ארבעת
96 הסימנים, ואם כן חֶגֶב נִפְי - גם כאן כאשר אנו מרבים את המין
97 שיש לו את ארבעת סימני הטהרה אבל ראשו ארוך, אֲיִכָּא
98 לְמִפְרָךְ, מַה לְהֶנֶךְ - מה למינים הללו [ארבעה וסלעם וחרגול] שֶׁבֶן
99 **אֵין רִאשֵׁן אֲרוּךְ, ולכן הם טהורים, אבל המינים שראשם ארוך**
100 **יתכן שהם טמאים.**
101 מתרצת הגמרא: אֲלֵא אֲמַר רַב אֲחָא, מה שנאמר בתורה **אֶת**
102 **הַסִּלְעָם לְמִינָהוּ, וְתִיתִי הוּא - פסוק זה מיותר, שהרי לֹא לִיבְתוּב**
103 **רַחֲמָנָא 'סִלְעָם' -** התורה יכלה שלא לכתוב 'סלעם', וְתִיתִי -
104 ונרבה את הסלעם מִאֲרַבָּה וְסִלְעָם לְבַד הַשּׁוּה, מה ארבעה וחרגול
105 יש להם את ארבעת הסימנים המנויים במשנה, אף אני אלמד
106 סלעם שגם לו יש את ארבעת הסימנים שבמשנה. דְּמֵא פִרְקָה -
107 משום שביצע תוכל לפרוך את הדרשה הזו, אם תפרוך מַה
108 לְאֲרַבָּה דִּאֵין לוֹ נִבְתָּה, ואילו סלעם יש לו גבחת, יש לדחות, שְׁתֵּרִי
109 חֲרָגוּל דִּישׁ לוֹ נִבְתָּה, והוא טהור. ואם תפרוך מַה לְחֲרָגוּל דִּישׁ לוֹ
110 זֶנֶב, ואילו סלעם אין לו זנב, יש לדחות שְׁתֵּרִי אֲרַבָּה דִּאֵין לוֹ זֶנֶב,
111 והוא טהור. אלא הצד השווה של ארבעה וחרגול, שבשניהם יש את
112 ארבעת הסימנים המנויים במשנה, וכן את הסימן שאין ראשו

1 מין חגב הקרוי צִיפּוֹרֶת קְרָמִים, והיינו ש'למינו' הוא כלל שמרבה
2 התורה את כל המינים הדומים לארבה, ואם כן יש כלל ופרט
3 וכלל ואני יכול לרבות כל מין הדומה לארבה, ולכן אנו מרבים
4 גם את ציפורת הכרמים הדומה למין הארבה, לפי שבשניהם יש
5 את כל ארבעת סימני הטהרה המנויים במשנה, וכן לשניהם אין
6 ראש מרוט.
7 מבררת הברייתא: **אֵין לִי ללמוד מכלל ופרט וכלל זה להתיר אֲלֵא**
8 **חֶגֶב הָפָא לפנינו ויש לו את כל ארבעת סימני הטהרה וכן אֵין לוֹ**
9 **נִבְתָּה - אין ראשו מרוט, אך חגב הָפָא עם ארבעת סימני הטהרה,**
10 **יֵישׁ לוֹ נִבְתָּה -** ראשו מרוט, מִנֵּין שֶׁגַם הוּא מוֹתֵר. מבארת
11 הברייתא: תְּלִמּוּד לִזְמִיר - מלמדנו הכתוב **אֶת הַסִּלְעָם לְמִינָהוּ,**
12 **וְהָהָם הַמִּין הַקָּרוֹי נִיפּוֹל, שְׂרָאשׁוּ מְרוּט, ומכאן אני למד שגם**
13 **הסלעם מותר באכילה אף על פי שיש לו ראש מרוט. וכתבה**
14 **התורה לְמִינָהוּ לְהִבִּיא אֶת הָאֲשִׁשְׁבָּה, שהוא מין חגב שראשו מרוט**
15 **והוא דומה לסלעם, משום ש'למינהו' בא להורות שיש כאן כלל**
16 **ופרט וכלל, שבתחילה כתבה התורה 'אֲשִׁשְׁבָּה' לוֹ כְּרָעִים, והיינו**
17 **כלל, שמרבה את כל מיני החגבים שיש להם כרעים, ואחר כך**
18 **כתבה התורה 'אֶת הַסִּלְעָם, והוּא פֶרֶט, שרק סלעם טהור, ושוב**
19 **כתבה התורה 'לְמִינָהוּ, והוּא כלל שמרבה את כל המינים הדומים**
20 **לסלעם, ומכך אנו לומדים שכל המינים הדומים לסלעם מותרים.**
21 **ואם כן יש לנו שתי דרשות של 'כלל ופרט וכלל, אחד לרבות**
22 **שהדומים לארבה מותרים, ואחד לרבות שהדומים לסלעם**
23 **מותרים.**
24 מבררת הברייתא: ועדיין אֵין לִי הִיתֵר אֲלֵא בחגב הָפָא לפנינו וְאֵין
25 לוֹ נִבְתָּה, וכן חגב הָפָא לפנינו וְיֵישׁ לוֹ נִבְתָּה, ובתנאי שהוא חגב
26 הָפָא לפנינו וְאֵין לוֹ זֶנֶב, לפי שגם לארבה וגם לסלעם אין זנב,
27 אבל חגב הָפָא לפנינו עם ארבעת סימני הטהרה, וְיֵישׁ לוֹ זֶנֶב, מִנֵּין
28 שהוא מותר. משיבה הברייתא: תְּלִמּוּד לִזְמִיר **אֶת הַחֲרָגוּל**
29 **לְמִינָהוּ, וְהָהָם הַמִּין הַקָּרוֹי רִשּׁוֹן, שִׁישׁ לוֹ זֶנֶב, ומכאן אני למד שגם**
30 **החרגול מותר באכילה אף על פי שיש לו זנב. וכתבה התורה**
31 **'לְמִינָהוּ לְהִבִּיא אֶת הַפְּרָצוּרִי אֶת הַשִּׁחֲלִית, והם חגבים שיש להם**
32 **את ארבעת סימני הטהרה, וכן יש להם זנב והם דומים לחרגול,**
33 **משום ש'למינהו' בא להורות שיש כאן כלל ופרט וכלל, והיינו**
34 **שבתחילה כתבה התורה 'אֲשִׁשְׁבָּה' לוֹ כְּרָעִים, והיינו כלל, שמרבה**
35 **את כל מיני החגבים שיש להם כרעים, ואחר כך כתבה התורה**
36 **אֶת הַחֲרָגוּל, והיינו פֶרֶט שרק החרגול טהור, ושוב כתבה**
37 **התורה 'לְמִינָהוּ, והיינו כלל שמרבה את כל המינים הדומים**
38 **לחרגול, ומכך אנו לומדים שכל המינים הדומים לחרגול גם**
39 **מותרים.**
40 מבררת הברייתא: וְאֵין לִי ללמוד הִיתֵר אֲלֵא בחגב הָפָא וְאֵין לוֹ
41 נִבְתָּה, חֶגֶב וְיֵישׁ לוֹ נִבְתָּה, חֶגֶב וְאֵין לוֹ זֶנֶב, חֶגֶב וְיֵישׁ לוֹ זֶנֶב,
42 ובתנאי שהוא חגב הָפָא לפנינו וְאֵין רִאשֵׁן אֲרוּךְ, משום שלכל
43 המינים הללו, ארבה סלעם וחרגול, אין ראש ארוך. אך חגב הָפָא
44 עם ארבעת סימני הטהרה וְרִאשֵׁן אֲרוּךְ, מִנֵּין שהוא טהור. משיבה
45 הברייתא: אֲמַרְתָּ, הִרִי אֲתָה דִן בִּנְיָן אֲבַ מִשְׁלִישְׁתָּן, ועלינו לברר את
46 סימני הטהרה שנמצאים בכל המינים, ללמוד שאף שאר החגבים
47 שיש בהם את אותם סימני טהרה הם טהורים, **לֹא רִאִי אֲרַבָּה כְּרָאִי**
48 **חֲרָגוּל - אין סימני הארבה דומים לסימני החרגול, וְלֹא רִאִי חֲרָגוּל**
49 **כְּרָאִי אֲרַבָּה, שהרי לארבה אין זנב, ולחרגול יש זנב, וארבה אין**
50 **ראשו מרוט, והחרגול ראשו מרוט. וְלֹא רִאִי שְׁנֵיהֶם כְּרָאִי סִלְעָם,**
51 **וְלֹא רִאִי סִלְעָם כְּרָאִי שְׁנֵיהֶם, שהארבה שונה מהסלעם בכך**
52 **שראש סלעם מרוט, מה שאין כן בארבה, ואילו החרגול שונה**
53 **מהסלעם בכך שיש לו זנב, ואילו לסלעם אין זנב. ולכן בהכרח שונה**
54 **אפשר לעשות בנין אב שסימני הטהרה תלויים בזנב או בראש**
55 **מרוט, לא בכך שיש לחגב את אחד מהסימנים הללו, ולא בכך**
56 **שאין לו את אחד מהסימנים הללו, שהרי בכל סימן יש מין טהור**

הבהמה בפיה, ואם הוא רואה שאין לה שינים למעלה בידוע שהיא
 מהורה, ואם לאו – אם יש לה שינים למעלה, בידוע שהיא טמאה.
 מוסיף רב חסדא תנאי, וכלבד שפיר אותו אדם מה הוא נמל, וידוע
 שבהמה זו איננה גמל, מפני שלגמל אין שינים, והוא טמא.
 מקשה הגמרא: והרי נמל, ניבי אית ליה – יש לו ניבים, ויכול אותו
 אדם לבדוק שאין לבהמה זו שינים ולא ניבים, ויכול לסמוך על
 סימן זה אף שאינו מכיר מהו גמל. מתרצת הגמרא: אלא יש לגרוס
 בדברי רב חסדא, שמותר לסמוך על הסימן של העדר שינים
 וכלבד שפיר בן נמל, שהרי לגמל צעיר אין אפילו ניבים, והוא
 טמא.
 מקשה הגמרא: כיצד יכול האדם לסמוך על כך שאין לבהמה זו
 שינים ולאכולה, לאו אמרת איכא בן נמל – וכי לא אמרת עתה
 שאין זה כלל מוכרה, שמי שאין לו שינים הוא טהור, שהרי בן גמל
 טמא, ואם כן איכא נמי מינא אחרניא דדמי לבן נמל – יש לנו
 לחשוש שמא יש בעולם מין נוסף של בהמה טמאה הדומה לבן
 גמל שהוא טמא אף שאין לו שינים. מתרצת הגמרא: לא סלקא
 דעתך – אין להעלות על הדעת חשש זה, דתני דבי רבי ישמעאל –
 שדרשו בבית מדרשו של רבי ישמעאל, נאמר בתורה (ויקרא יא ד)
 'את זה לא תאכלו מפעלי הגדה וממפרסי הפרסה' ו'את הנמל
 כי מעלה גרה הוא ופרסה איננו מפרסי טמא הוא לכם', הקדוש
 ברוך הוא, שהוא שליט בעולמו, יודע שאין לך דג ובעל חיים
 מעלה גרה וטמא אלא נמל ושפן וארנבת האמורים בפרשה, לפיכך
 פירש בו הכתוב ואמר לשון 'הוא', ללמד שרק הוא והאמורים
 בפרשה מעלי גרה טמאים, אבל אין בהמה אחרת שהיא מעלה
 גרה וטמאה. ולכן אמר רב חסדא שהמוצא בהמה במדבר ורואה
 שאין לה שינים, ומכיר שאין זה גמל צעיר, יכול לאוכלה.
 הגמרא מביאה כלל נוסף שאמר רב חסדא בענין זה: ואמר רב
 חסדא, היה אדם מהלך בדרך, ומצא בהמה שפיה נמוס – חתוך, ואי
 אפשר לדעת אם היו לה שינים או לא, בודק בפרסותיה, אם
 פרסותיה סדוקות, הרי היא מפרסת פרסה ובידוע שהיא מהורה,
 ואם לאו, שפרסותיה שלמות, בידוע שהיא טמאה, וכלבד שפיר
 מהו חזיר, וידע שבהמה זו אינו חזיר, לפי שחזיר פרסותיו סדוקות,
 והוא טמא.
 מקשה הגמרא: לאו אמרת איכא חזיר – וכי לא אמרת עתה שאין
 זה כלל מוכרה, אלא יש יוצא מהכלל והוא חזיר, ואם כן איכא נמי
 מינא אחרניא דדמי לחזיר – שמא יש מין נוסף של בהמה טמאה
 הדומה לחזיר, שהיא טמאה אף על פי שהיא מפרסת פרסה.
 מתרצת הגמרא: לא סלקא דעתך – אין להעלות על הדעת חשש
 זה, דתני דבי רבי ישמעאל, נאמר בתורה לגבי הבהמות הטמאות
 (ויקרא יא ז) 'ואת החזיר כי מפרים פרסה הוא, ושסע שסע פרסה,
 והוא גרה לא יגר, טמא הוא לכם', שליט בעולמו יודע שאין לך דבר
 שפרסותיה פרסה וטמא אלא חזיר, לפיכך פירש בו הכתוב ואמר לשון
 'הוא', ולכן אמר רב חסדא שהמכיר את החזיר ומוצא בהמה
 שאינה חזיר ומפרסת פרסה, יכול לאוכלה.
 כלל נוסף שאמר רב חסדא בענין זה: ואמר רב חסדא, היה אדם
 מהלך בדרך, ומצא בהמה שפיה נמוס – חתוך, ואינו יודע אם היו
 לה שינים או לא, וגם פרסותיה חתוכות, ואינו יכול לדעת אם היא
 מפרסת פרסה. שוחטה, ולאחר מכן בודק בפרסה, אם הבשר מהלך
 שתי עצב – לאורך ולרוחב, בידוע שהיא מהורה, ואם לאו בידוע
 שהיא טמאה, וכלבד שפיר מהו ערוד – חמור מדברי, וידע שבהמה
 זו אינה ערוד, לפי שבשר הערוד נקרע שתי וערב, והוא טמא.
 מקשה הגמרא: לאו אמרת איכא ערוד – האם לא אמרת שיש
 ערוד שהוא יוצא מכלל זה, ובשרו נקרע שתי וערב אף שהוא
 טמא. אם כן איכא נמי מינא אחרניא דדמי לערוד – יש לחשוש
 שמא יש מין נוסף של בהמה טמאה הדומה לערוד שהוא טמא אף

הטהרה שנאמרו בהנכים, כל חגב שיש לו ארבע רגלים, וארבע
 כנפים, וקנפצולים – שתי רגלים ארוכות מעל לרגליו וסמוך
 לצוארו, מלבד ארבעת הרגלים האחרות שיש לו, ובעזרת
 הקרצולים הוא מקפץ, וקנפיו חופין את רובו – כנפיו ארוכות עד
 כדי לכסות את רוב גופו של החגב. רבי יוחנן אומר שיש תנאי נוסף
 בכשרותו, והוא שיהיה שמו חגב, ולולי זאת אינו טהור, אף אם יש
 לו את כל סימני הטהרה.
 המשנה מבארת את סימני הטהרה בדגים: ואלו הם סימני הטהרה
 בדגים, כל שיש לו קנפיר וקשקשת, ואפילו סנפיר אחד, וקשקשת
 אחת. רבי יהודה חולק ואומר, יש צורך שיהיו לדג לפחות שני
 קשקשין, וקנפיר אחד. אבל אם יש לו רק קשקשת אחת, הרי זה דג
 טמא, ואסור באכילה. ומבארת המשנה: ואלו הן קשקשין, אותם
 הקבוצין בו בעור הדג. ואלו הן קנפירים, אותם המחוברים בצידו
 הדג, אשר הדג פורח בהן – שט על ידם במים.
גמרא
 הגמרא מביאה ברייתא בענין סימני טהרה של בהמה: תנו רבנן,
 אלו הן סימני בהמה, נאמר בתורה (דברים יד ו) 'כל בהמה מפרסת
 פרסה וגו' ושסעת שסע שתי פרסות מעלת גרה בבהמה אותה
 תאכלו, אומרת הברייתא: כל בהמה שמעלת גרה, בידוע שאין לה
 שינים למעלה – בחלק העליון של פיה, ומהורה.
 הגמרא מבררת את הכלל האמור בברייתא, שבהמה מעלת גרה
 ואין לה שינים למעלה, טהורה. מקשה הגמרא: וכלל הוא – וכי
 כלל גמור הוא שכל בהמה שמעלה גרה ואין לה שינים היא
 טהורה, והרי נמל, דמעלה גרה הוא ואין לו שינים למעלה, ואף על
 פי כי הוא טמא, כמפורש בתורה. מתרצת הגמרא: נמל, אמנם אין
 לו שינים עליונות בחלק הקדמי של פיו, אך ניבי אית ליה – יש לו
 ניבים בצדי החלק העליון הקדמי של הפה, שבעזרתם הוא לועס
 את מזונו. אך בהמה מעלת גרה שאין לה שינים עליונות כלל, הרי
 היא טהורה.
 מקשה הגמרא: והרי בן נמל – גמל צעיר, דניבי נמי לית ליה –
 שערין אין לו ניבים, והוא מעלה גרה, ואף על פי כי הוא טמא.
 ומוכח שהכלל האמור בברייתא, שבהמה מעלת גרה שאין לה
 שינים עליונות טהורה, אין זה סימן טהרה מוחלט.
 מוסיפה הגמרא ומקשה על הכלל השני שבברייתא, שבמציאות
 כל בהמה שהיא מעלה גרה אין לה שינים למעלה: ותו – ועוד
 קשה, כיצד אמרה הברייתא שכל בהמה שהיא מעלת גרה אין לה
 שינים למעלה, והרי שפן וארנבת, דמעלה גרה הן ויש להן שינים
 למעלה, והם טמאים, ומוכח שאין הכרח לכלל זה.
 ועוד קשה, שינים מי כתיב ב'אורחיה' – וכי כתבה התורה כאחד
 משני הטהרה את השינים, שבהמה שאין לה שינים היא טהורה,
 שחממת כן אמרה הברייתא כלל זה, שאם היא מעלת גרה הרי זו
 הוכחה שאין לה שינים.
 מחמת קושיות אלו הגמרא מבארת את הברייתא באופן אחר.
 מתרצת הגמרא: אלא, הכי קאמר – כך יש לגרוס בברייתא, כל
 בהמה שאין לה שינים למעלה, בידוע שהיא מעלת גרה ומפרסת
 פרסה, ולכן היא מהורה.
 מקשה הגמרא: מדוע נתנה הברייתא סימן לבדוק בשיני הבהמה,
 ולבדוק בפרסותיה – יכול הוא לבדוק בפרסותיה, שאם היא
 מפרסת פרסה בידוע שזו בהמה טהורה. מתרצת הגמרא: מדובר
 בברייתא באופן שאינו יכול לבדוק בפרסותיה, וקנפין שהיו
 פרסותיה חתוכות. ודברי הברייתא הם בדרך חסדא, דאמר רב
 חסדא, אם היה אדם מהלך בדרך, ומצא בהמה שפרסותיה
 חתוכות, ואינו יכול לדעת אם היא מפרסת פרסה, בודק את

אגרות קודש

ב"ה, א' מנ"א, תשי"ג

ברוקלין.

שלום וברכה!

בנועם קבלתי בעתו הפ"ש ע"י הרה"ג והרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ כו' מוה"ר אלי' שי' סימפסאן, אשר סיפר לי גם כן על דבר פעולותיו הטובות והשפעתו בסביבתו לטובת הרמת קרן ישראל סבא והחזקת רוח היהדות, ואם בכל המקומות ובכל הזמנים יקרה במאד מאד פעולה טובה של ישראל, הרי על אחת כמה וכמה בזמננו זה אשר גברו ההעלמות וההסתרים המניעות ועכובים בכל דבר קדוש וטהור, ועל פי המובא במכתב הרמב"ן, כל המקודש מחבירו חרב יותר מחבירו, הרי עאכו"כ שצריך לייקר כל פעולה טובה, ומוכרח נצל כל אפשריות של מעשה או דיבור לחיזוק התורה והיהדות. וכל שכן וקל וחומר מבני השבט וחלק השבט אשר בהם בחר ה' להיות כהנים לפניו ולשרת בקדש, אשר הדברים והמעשים שלהם בכל הנ"ל גדולים כמה פעמים ככה.

ידוע אשר כל פרטי עניני האדם הם בהשגחה פרטית ממנו ית'. וכיון אשר הגיע ליד כבודו ענין המחיצה בבית הכנסת, הרי בטח הוא בהשגחה פרטית מיוחדת, אשר ביד כבודו לפעול בזה. והאריכות בגודל ערך המחיצה בביהכ"נ בודאי אך למותר הוא. ואם בבית המקדש בארץ ישראל, אשר שם ראו נסים במוחש, וכמאמר המשנה עשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש, בכל זה היו מוכרחים לעשות מחיצה בין אנשים לנשים, וכמסופר במסכת סוכה ובהלכות בית הבחירה להרמב"ם, הרי עאכו"כ לאחר חורבן בית המקדש - יבנה במהרה בימינו - , ובחוץ לארץ, ובבית הכנסת שהוא רק מקדש מעט, ובפרט בדורנו יתום זה, אשר ענין המחיצה בביהכ"נ מוכרח הוא ביותר וביותר. ובמוחש ראינו, אשר באותן הבתכ"נ שבטלו המחיצה או שעשאוה קטנה יותר מדאי, הרי לא הי' זה אלא התחלה של יציאה וירידה מדחי אל דחי, ר"ל. ואחר כך העמידו גם כן מיקראפאן בשבת ויום טוב, שהוא איסור דאורייתא ועוד ידם נטוי' לרדת כמה מעלות אחורנית. ואין רצוני להאריך בגנותם של בני ישראל כו', ותקותי, ועל פי מאמר רז"ל אין מזרזין אלא למזרזין, שכבודו יאחז בכל האמצעים והדרכים לבטל מחשבה רעה זו של ביטול מחיצה בבית הכנסת. ולהסביר להם - אף כי דבר פשוט הוא - אשר כשבאים אפילו לשר קטן בשר ודם ומבקשים ממנו אפילו רק בקשה קלה, הרי מדרכי הנמוס הוא ומובן גם על פי שכל, אשר בשעת מעשה אין לעשות ענינים שהם היפך רצון השר, כי זהו בסתירה ובנגוד להשאלה והבקשה. ועאכו"כ כשבאים לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא ומבקשים על חיי בני ומזוני, שאסור ועון פלילי הוא לעשות בשעת מעשה ענינים שבהם ממרים את פי ה' אלקי העולם. וידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע: חזקה לתעמולה שאינה חוזרת ריקם. והשי"ת יצליח את כבודו, אשר בנקל ובדרכי נועם, ימלא שליחותו של המקום ברוך הוא, שישאר הבית הכנסת בית תפלה לה', אשר בו יתקבלו תפלות ישראל.

בכבוד ובברכת הצלחה.

אגרות קודש

ב"ה, ט"ז תמוז, תשי"ג
ברוקלין.
שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מיי"א תמוז, ות"ח בעדו. ובנוגע לסעיף ב' שבו. הנה הצעתו לבטל אצלו בכלל ענין הקל', הנה ידוע המבואר בכ"מ ששבירת הזולת בעניני הרשות (היינו שאצל הזולת הוא ענין הרשות) אינו רצוי ובפרט כשעלול שלא יציית ובמילא יבוא לידי נסיון - שבירה או תוצאות הפכיות, אלא שדברתי עם הנ"ל ע"ד תוספת בלימוד הן בנגלה והן בחסידות, ובכלל הבין ממני שפליאה קצת בעיני אריכות הלימוד שלו בהק. וכן עוררתי שיתרגל לחזור חסידות ברבים...

ב) דא"ג נפלאתי... אשר זה מזמן שבטל ענין חזרת דא"ח בבתי כנסיות ע"י התלמידים הקשישים של הישיבה, שלפלא גדול הדבר, והנוק שבהביטול מובן, ובקשתי את הנ"ל למסור לכל אלו שעסקו בזה שימשיכו גם עתה, ואולי כדאי, שבכדי שיהי' להם יותר התענינות ומקום להתגדר, שיעשו זה באתערותא שלהם בעצמם וכפי שנעשה כאן שהתלמידים בחרו בעצמם ומבין עצמם את האברכים ההולכים להבתכ"נ וכו' אבל מובן שצ"ל השגחה באופן שלא ירגישו בזה, והוראות ג"כ באופן כזה ואין לו לדיין אלא מה שענינו רואות על אתר.

בברכה לבריאות הנכונה לו ולכל ב"ב שי'.

אגרות קודש

ב"ה, ט"ז תמוז, תשי"ג
ברוקלין.
שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיום ט' תמוז, בו כותב שקבל קבלה על שחיטת עופות (ובטח ישנו אצלו גם הודעה) ושואל אם יתעסק בזה.

הנה נכון הדבר והי' ג"כ מהראוי שיחפש דרך איך להשתלם גם בשחיטת גסות, והשי"ת יצליחו לקיים מרז"ל אין ושחט אלא ומשך לקיים גם ברוחניות היינו להמשיך את נה"ב שלו וגם בסביבתו לרשות היחיד יחידו של עולם שתוכל להתהפך לדם ובשר כבשר האדם אתם קרויים אדם על שם אדמה לעליון אדם העליון שעל הכסא.

במענה על שאלתו - אם נזהר בטבילת עזרא ויש לו שיעורים קבועים בתורת החסידות יתחיל, בל"ג, להניח תפלין דר"ת.

בברכה.

מתורת רבותינו נשיאי חב"ד

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן
אדמו"ר הזקן – בעל התניא והשו"ע

~ שולחן ערוך עם הערות וצינונים – הלכות שבת ~

ב אם עשה על-פי הוראת חכם שפועה - נקרא שוגג יו. והוא תדין השוכח שהוא שבת או שהיא מלאכה יח:

חלק ב, סימן שיח, דין המבשל בשבת, סעיף ב:

ביאורי הלכה

יו] נקרא שוגג – לא נקרא אונס אלא אסור באותו יום כשוגג⁴⁷.
יח] שהיא מלאכה – שכח שהיא אחת ממלאכות

האסורות בשבת⁴⁸, ואם עשה כמתעסק שלא ידע שמעשהו גורם למלאכה⁴⁹ – הרי זה כאונס ומותר בו ביום⁵⁰.

צינונים והוספות

לגמרי, וכן מי שנשען על הקיר ובטעות לחץ על מתג חשמלי המפעיל איסור מן התורה (הלוחץ על המתג בשכרותו או תוך כדי שינה כשאינו קולט לגמרי את מעשיו הרי זה מתעסק, אבל העושה מחמת הרגל הרי זה שוגג), או ששכח מפתח בכיסו ויצא עמו לרשות הרבים (ולא ידע שמוציא עמו מפתח, אלא שאם נזכר באמצע הדרך אסור לו להמשיך, וראה סימן רסו).

50 בקצה"ש סי' קכד ס"ק ג, כ' שאונס לא שייך לקנוס אותו כלל, ולכאורה מתעסק בכלל זה, ואין כאן גזירת שוגג אתו מזיד כי לא גזרו על מתעסק או כי לא מצוי שיבשל במזיד ויטען שהניח בטעות את הקדירה על האש וכיוצא בזה, וברובא דרובא כוונתו ניכרת ממעשיו (וכגון התולש פרי בטעות, או המטלטל חפץ בכיסו, ניכר לאחרים אם באמת שכח או שמערים).

47 בקצות השלחן (סי' קכד ס"ק ג), הבין שבא לפרש כאן מהו שוגג עליו דובר בהלכה הקודמת, וצ"ע אם בא לשלול מי שלא יודע שדבר זה אסור שדינו כמזיד (שנראה כפשיעה, כי היה לו ללמוד, וצ"ד המבואר להלן סי' תקכו סי"ד), לעומת מי שעשה על פי חכם שקרוב יותר לאונס), אך על-פי פשוטו, שוגג דלעיל היינו שלא יודע שדבר זה אסור, וכאן בא לחדש שגם העושה על פי הוראת חכם נקרא שוגג ולא אונס, אף שאין לחוש שיעשה במזיד ויאמר שוגג הייתי. והעושה מלאכה שיש המתירים לעשותה לכתחילה בשבת, אלא שנפסקה הלכה לאיסור, ראה להלן על סעיף ט אם מותר ליהנות ממנה בשבת.

48 השכחה לא מחשיבתו כפושע או מזיד שאסור ליהנות לעולם מן המלאכה, אלא מותר בהנאה לאחר השבת.

49 כגון מי שהניח תבשיל על הכיריים ולא ידע שהאש בוערת, או הוסיף מים לחמין ולא ידע שכבר הצטננו המים

~ שו"ע רבנו הזקן לפי לוח "רב יומי" - הלכות ברכת הפירות ~

בחרצנים וזגים שנעצרו בקורה אבל אם לא נדרכו אלא ברנל כיון שנשאר בהם לחלוות יין הרבה אפילו נתן עליהם ג' מדות ומצא ג' או פחות מברכים עליו בורא פרי הגפן שיון הוא והמים נבלעים בזגים ובחרצנים ובמה שיוצא יש בו יין מרובה.

וצמקים שנתן עליהם מים יתבאר בס' ער"ב:

~ יום ראשון ~

חלק א' סימן רד דיני הברכות ליתר המאכלים:

יא תמיד שעושין מחרצנים או זגים שנתנים עליהם מים דינם כשמרים שאם לא יצא מהם יין כשיעור מזווג שבאותו מקום מברכים עליו שהכל במה דברים אמורים

מרוקחים בדבש אפילו הם כתושים ביותר ומעורבים בדבש הם חשובים עיקר ומברכים עליהם ברכתם על דרך שנתבאר בס' ר"ב לפי שהדבש הוא בא לקיים דבר המרוקח בו לפיכך הוא מפל אצלו אפילו הוא הרבה ממנו:

יז במה דברים אמורים במרקה (שהיא עשויה לקיום לאכול ממנה מעט מעט לפרקים ולא לאכלה הרבה למזון ולתבשיל לפיכך אין הדבש נחשב עיקר אע"פ שהוא הרוב) אבל תבשיל העשוי לאכילה הנעשה מתערובת דבש ומינים אחרים שאינם מחמשת מיני דגן אלא כגון פירות וקטניות הולכים אחר הרוב ואם הרוב הוא דבש הוא עיקר ומברך עליו ופוסטא את הפירות וכן בהיפך אפילו אינם כתושים ומעורבים עמו אלא עומדים בעינם בתוכו כיון שנתבשלו יחד ונעשו תבשיל אחד וה"ה לשאר משקים חוץ ממים אבל אם לא נתבשלו יחד ועירבן לאכלן יחד אין הולכים אחר הרוב אלא צריך לברך על שניהם כמ"ש בס' ר"ב אלא א"כ אחד מהם עיקר אצלו והשני אינו אלא לתקן ולהכשיר אכילת חבריו שאז גם בנתבשלו יחד מברך על העיקר אף אם הוא המועט:

~ יום שלישי ~

יח שהכל נהיה בדברו צריך לומר נְהִיָּה בקמ"ץ היו"ד שכל הברכות נתקנו בלשון עבר כמ"ש בס' קס"ו ולכן אומרים בורא ולא הבורא מפני שבורא הוא יותר מבורר על העבר כמו שנתבאר שם:

חלק א' סימן רה דיני ברכת ירקות:

א על הירקות מברך בורא פרי האדמה בין חיין בין מבושלים וכן מיני קטניות שטובין חיין ומבושלים ואפילו מיני ירקות וקטניות שטובים מבושלים יותר מחיין אם דרך רוב בני אדם לאכלם ג"כ כשהם חיין מברך בורא פרי האדמה גם כשהם חיין.

(ואפילו מיני ירקות שאין דרך רוב בני אדם לאכלם חיין אלא ע"י פת או דבר אחר כגון בצלים וכיוצא בהם ובא לאכלם בפני עצמן) ומכל מקום שום ובצל שהוקינו ואינם ראויים לאכלם חיין בלא פת מפני שהם שורפים במאוד מברך עליהם שהכל (כמו על החומץ הואיל ונשתנו לגריעותא).

וכשהם מבושלים מברך עליהם בורא פרי האדמה אפילו בישלם בפני עצמן ואע"פ שדרך אכילתם מבושלים הוא ליתנם בתבשיל ולא לאכלם בפני עצמן מכל מקום כיון שגם כשהם בתבשיל דרכם להאכל ואכילתם חשובה אע"פ שהיא מפילה אצל התבשיל הרי דרך אכילתם זו [מ]חשיבתם לברך עליהם בורא פרי האדמה בלא פת.

ואין דומין לשבת וכמון וכיוצא בהם שכשהם בתבשיל אין אכילתם חשוב שאינן עשוין לאכילה כלל לפיכך אף כשבישלם בפני עצמן או אפילו אוכלם חיים אינו מברך עליהם אלא שהכל כמ"ש בס' ר"ד:

יב זגין שנתנו עליהם תאנים לחזק כח היין אע"פ שהזגין הם (מרוכה) [הרוב] יש להסתפק אם ראוי לברך על תמך הזה בורא פרי הגפן כיון שכל כח התאנים במשקה ומספק יברך שהכל כברכת מי שריית תאנים ושאר פירות שמברכין עליהם שהכל לדברי הכל אם הם עומדים לשתיה כמ"ש בס' ר"ב ואם שתה כשיעור שחייב ברכה אחרונה ורוצה לצאת ידי ספק ישתה יין ויברך אחריו ויפטר מלברך אחר תמך זה ממ"נ שהיין פוסטא כל מיני משקה בין מברכה ראשונה בין מברכה אחרונה כמ"ש בס' ר"ח וס' קע"ד:

יג אין מברכין על המים שהכל נהיה בדברו בתחילה ובורא נפשות רבות באחרונה אלא כששותה לצמא אבל אם שותה להבליע לוגמתו שחנקתו אינו מברך לא בתחילה ולא בסוף לפי שאין הנאה לאדם בשתיית המים אלא בשעה שהוא צמא אבל שאר משקין שיש הנאה לגוף בשתייתן ובטעמן צריך לברך עליהם בתחילה ובסוף אע"פ שאינו תאב להם ואינו שותה ברצון אלא מחמת אונס לוגמתו שחנקתו כיון שמכל מקום הוא נהנה בשתייתם:

יד וכן כל האוכלים והמשקים שאדם אוכל ושותה לרפואה אם טעמן טוב והחך נהנה מהם מברך עליהם תחילה וסוף אע"פ שאינו תאב להם כלל ואינו אוכלם אלא מחמת אונס חליו אבל אם הם רעים שאין לו הנאה אע"פ שמתרפא מהם אינו מברך לא בתחילה ולא בסוף (ואם אינם טובים ולא רעים לגמרי יש מי שאומר שלעולם מברך עליהם שהכל):

~ יום שני ~

טו וכן חולה האוכל ביום הכיפורים או מי שאוכל דבר איסור מפני הסכנה כיון שנהנה צריך לברך בתחילה ובסוף אע"פ שאינו נהנה ברצון כלל אלא מחמת אונס חליו.

ויוש אומרים שהוא הדין לבריא שאנסוהו לסטים לאכול ולשתות שאע"פ שנהנה מחמת אונס צריך לברך אלא אם כן נפשו קצה מלאכול בענין שאין זו הנאה כלל על דרך שנתבאר בס' קצ"ז ויש אומרים שהבריא שאנסוהו לסטים אינו מברך על אכילתו ושתייתו אע"פ שאי אפשר שלא יהנה כי אף יברך ה' שברא מאכל זה או משקה זה ואין לו חפץ בו כלל עכשיו מה שאין כן בחולה שכיון שכבר הוא חולה וחפץ להתרפאות במאכל או במשקה זה כל שכן שחייב להודות לה' שבראם ואף שמשום הנאת רפואה לברא אין לו לברך ברכת הנהנין מכל מקום צריך לברך משום האכילה והשתיה שהוא חפץ בהם כדי להתרפאות כיון שכבר הוא חולה אבל באונס לסטים אף שכבר באו עליו לסטים אילו לא נברא מאכל לא היו אונסים אותו לאכלו (וספק ברכות להקל):

טז דבש שבישלו עם מיני בשמים כתושים כדי לבשמו כמנהג הולכי דרכים הדבש עיקר והבשמים מפלים ומברך שהכל שהרי הבשמים באים לתקן הדבש ולהטעמיו אבל מיני מרקחת מפירות או עשבים או מיני בשמים

ועיקר האילן הוא מן הארץ אבל אם בירך על פירות הארץ בורא פרי העץ לא יצא לפיכך אם הוא מסופק בפרי אם הוא פרי עץ או פרי האדמה יברך בורא פרי האדמה ויצא ממה נפשך ועל הכל אם בירך שהכל נהיה בדברו יצא ואפילו על פת ויין.

וכל זה בדיעבד אבל לכתחילה צריך לברך על כל דבר ברכתו המיוחדת לו אלא אם כן נולד לו ספק אחר שלמד כמו שנתבאר בסימן (ר"ד) (ר"ב):

~ יום חמישי ~

ב היו לפניו פרי האדמה ופרי העץ ובירך תחלה על פרי האדמה צריך לחזור ולברך על פרי העץ כי לא נפטר בברכת בורא פרי האדמה אלא כשבירך עליו ולא כשבירך על פרי האדמה במה דברים אמורים במכרך בסתם אבל אם נתכוין לפטור בברכתו גם פרי העץ יצא ואפילו לא היו פרי העץ עדיין לפניו כשבירך ואח"כ הביאוהו לפניו:

ג כל אלו הברכות צריך שלא יפסיק בין הברכה לאכילה אפילו מפני הכבוד והיראה ואם הפסיק ודיבר דיבור שאינו לצורך האכילה צריך לחזור ולברך כמו שנתבאר בסי' קס"ו.

ואפילו בשתיקה אסור להפסיק יותר מכדי דיבור שהוא כדי שאילת שלום תלמיד לרב שהן ג' תיבות אלו שלום עליך רבי ואם שהה יותר א"צ לחזור ולברך ושהייה שהיא לצורך אכילה אינה חשובה הפסק כלל אפילו לכתחלה לפיכך המברך על הפרי וחותר ממנו ואוכל לא יחתוך עד אחר הברכה כדי שיברך על השלם למצוה מן המובחר כמו שנתבאר בסימן קס"ח ואין לחוש להפסק שהיית החיתוך בין הברכה לאכילה הואיל והוא צורך אכילה.

ומכל מקום האוכל אגוז וכיוצא בו ישברנו ואחר כך יברך כי שמא התלעי בתוכו או נרקב ונמצא בירך לבטלה:

ד כל הברכות נאמרות בכל לשון ואם צריך להבין הברכות נתבאר בסי' קפ"ה:

ה וצריך שישמיע לאזניו ואם לא השמיע יצא ובלבד שיוציא בשפתיו כמו שנתבאר בסי' קפ"ה:

ו וצריך ליזהר מצוואה ומי רגלים וגילוי ערוה ולבו רואה את הערוה כמו בקריאת שמע והאשה מותרת לישב ערומה ולברך מפני שבישיבתה פניה של מטה מכוסים בקרקע או בספסל שהיא יושבת עליו ובידיותיה כשתשוה רגליה ותאסוף אותן זו לזו משא"כ באיש שהגיד והביצים בולטים ונראים:

ז אין לברך בגילוי הראש כמו שנתבאר בסימן (ק) צ"א:

ח כל דבר שמברך עליו לאכלו או להריח בו או לעשות בו מצוה צריך לאחוז בימינו כשהוא מברך.

ויש מי שאומר שעל דרך הקבלה אין לתחוב הפרי שמברך

ב אבל שום ובצל שלא הזקינו וכן כרשים וכיוצא בהם שהם טובים חיים וכשמבשלים אותם בפני עצמן הם מתקלקלים ואין טעמן טוב כמו חיי מברכים עליהם שהכל כיון שנשתנו לגרעותא ואפילו נתבשלו עם בשר או דבר אחר ונשתבחו כיון שאין השבח מצד עצמן אין מועיל להם לברך בורא פרי האדמה.

ואינן דומין לאגוז שנתבשל במים ונשתנה לגרעותא ואח"כ מגנוהו בדבש ונתקן שמברכים עליו בורא פרי העץ אף ע"פ שאין התקון והשבח אלא מהדבש כמ"ש בסי' ר"ב לפי שהאגוז הוא עיקר והדבש הוא מפל אליו לתקנו ולהכשירו משא"כ בשום וכיוצא בו שהתבשיל שמשביחן הוא עיקר והם מקבלים טעם ממילא:

~ יום רביעי ~

ג יש מיני ירקות שאין דרך לאכלם חיון (אפילו עם פת) אלא מבושלים או מלוחים או כבושים שדינם כמבושלים כגון כרוב דלעת ותורדן וכיוצא בהם מברך עליהם כשהם חיון שהכל נהיה בדברו ומבושלים או כבושים בורא פרי האדמה.

וכן מיני לפתות (שקורין ריב"ן [ומערי"ן]) דרך אכילתם הוא לאכלם מבושלים ומברך עליהם בורא פרי האדמה כשהם מבושלים או כבושים בחומץ או בחרדל ואפילו אם היו משתנים לגרעותא אם היו מבושלים בלא בשר ונשתבחו מחמת הבשר כיון שדרכם בכך לבשולם עם בשר כדי שיתן טעם בהם הרי דרך אכילתם זו מחשיבם לברך עליהם בורא פרי האדמה משא"כ בשום וכיוצא בו שאין דרכם ליתנם בתבשיל כדי שיתן התבשיל בהם טעם אלא כדי שיתנו הם טעם בו לפיכך אין דרך אכילתם זו מחשיבם יותר מחשיבותם בפני עצמן וכשהם חיים מברך עליהם שהכל שאין זו דרך אכילתם שעל דעת כן נוטעים אותן:

ד וכן קטניות יבשים האוכלם חיים מברך שהכל שאין זו דרך אכילתם אבל בעודם רטובים מברך בורא פרי האדמה אפילו על השרביטין הראויים לאכילה במה דברים אמורים בשל גנות שהן נזרעים על דעת לאכלן חיים אבל הנזרעים בשדות דרכם להניחם ולהאכל מבושלים ולפיכך אין מברכים עליהם כשהם חיים אפילו בעודם רטובים אלא שהכל בין על הקטניות בין על השרביטין:

ה ירקות שסחטן מברך על מימיהם שהכל נהיה בדברו כעל שאר מי פירות אבל על מי בישולם מברך בורא פרי האדמה כמו שנתבאר בסימן ר"ב:

ו ירק מחותר אפילו נחתך לחתיכות קטנות לא נשתנית ברכתו ועל דרך שנתבאר בסימן ר"ב:

חלק א' סימן רו דין הפסק וטעות בברכת הפירות:

א בירך על פירות האילן בורא פרי האדמה יצא הואיל

הבית שזימנם הרי דעתם על כל מה שהביא לפניהם כמ"ש בס' קע"ט ואפילו הביא לפניהם מין אחר אחר שכלה הראשון א"צ לחזור ולברך:

~ שבת קודש ~

י וכל זה כשהראשון והשני הם שוים בחשיבות שאין לזה קדימה על זה אם היו שניהם לפניו אבל אם חב' חשוב מהא' מפני שהוא מין ז' או שהוא חביב על דרך שיתבאר בס' רי"א אינו נפטר בברכת הראשון אפילו אם הוא גם כן לפניו בשעת הברכה אלא שצריך בסתם ולא נתכוין לפטור השני בברכה זו ואף על פי שמן הסתם דעתו עליו מכל מקום אינו בדין שיפטור שאינו חשוב את החשוב בדרך גררא אלא אם כן נתכוין לפטור בפירוש אבל לא בסתם (כמ"ש בס' קע"ו) וכשנתכוין לפטור פוטרו אפילו לא היה לפניו בשעת ברכה ואם הביא אותו לפניו בעודו מברך אף על פי שהוא יפה מן הראשון וחביב עליו וגם הוא מין ז' יאכל תחלה מן הראשון (כיון שהתחיל עליו הברכה שצריך עליו):

יא נמל בידו פרי לאכלו וצריך עליו ונפל מידו ונאבד או נמאס עד שאינו ראוי לאכילה ויש ממין זה לפניו עוד צריך לחזור ולברך עליהם אפילו היתה דעתו עליהם כשצריך לפי שהברכה חלה על זה שאחזו בידו כשצריך וזה פוטר את כולם אבל כשלא אכל את זה לא נפטר בברכה שצריך על זה.

ומכל מקום העומד על אמת המים מברך ושותה אע"פ שהמים שהיו לפניו כשצריך חלפו והלכו לפי שלכך נתכוין מתחילה שלא לשתות מים אלו אלא מה שיבאו אחר ברכתו ועליהם חלה ברכתו.

ויש אומרים שהברכה חלה על כל מה שמוכן לפניו ודעתו עליו וא"צ לחזור ולברך עליו אם נפל מידו הפרי שצריך עליו וכן אם בירך על הכוס ונשפך וחזור וממלאו מן הקנקן שעומד לפניו על השלחן או על הספסל שאצלו מוכן לשתיה אין צריך לחזור ולברך עליו וכן עיקר להקל בספק ברכות.

והוא שהיתה דעתו בברור לאכול ולשתות ממה שלפניו אף אם לא היה נופל מידו מה שצריך עליו אבל בסתם אין הברכה חלה אלא על מה שבידו בשעת הברכה.

ואפילו אם היתה דעתו בברור לאכול ולשתות עוד אין הברכה חלה על זה אלא כשהוא לפניו בשעת הברכה אבל אם אח"כ הביא אותו לפניו צריך לחזור ולברך עליו אם נפל מה שבידו ממנו אפילו במקום שלא היה צריך לברך עליו אם היה אוכל או שותה ממה שבידו כשצריך.

(ובמים שבאמת המים כיון שהם מעורבים ומחוברים וגוף אחד הם הברכה על כולם אף על מה שלא היה לפניו בשעת הברכה):

~ יום שישי ~

ט ואם לא אחזו כלל אם היה לפניו כשצריך עליו יצא ואם בירך ואח"כ הביאו לפניו אף שצריך על דעת כן צריך לחזור ולברך.

אבל מי שצריך על פירות שלפניו ואח"כ הביאו לו יותר מאותו המין או ממין אחר שנפטר בברכה הראשונה כגון שברכותיהם שוות או שהראשון עיקר והשני טפל א"צ לחזור ולברך אפילו הביאו לפניו מין האחר אחר שכלה הראשון שכבר אכלו כולו.

והוא שכשצריך היה דעתו גם על השני לאכלו אפילו לא היה בדעתו בפירוש לפטור בברכה זו אבל אם לא היתה דעתו עליו בשעת הברכה צריך לחזור ולברך אם כבר אכל הראשון קודם שהביאו מין האחר לפניו אבל אם יש עדיין לפניו ממין הראשון כשהביאו לפניו מין אחר הדומה להראשון כגון ששניהם מיני פירות או ששניהם מיני משקין א"צ לחזור ולברך עליו שכל זמן שהוא עוסק באכילת או שתיית הראשון אינו עושה היסח הדעת מן הסתם אלא א"כ נמלך ממש לפי שכן דרכו של אדם כשהוא עוסק באכילה או בשתיה להמשיך בה ולגרוור מאכילה לאכילה ומשתיה לשתיה.

אבל אם שותה שכר והביאו לו דגים למתק השתיה אע"פ שהכל ברכה אחת וגם הדגים הם טפלים להשכר שעל ידי כך שותה יותר אינם נפטרים בברכה אחת אלא א"כ היתה דעתו עליהם או שהיו לפניו בשעת ברכה כמ"ש בס' רי"ב.

(ואם הביאו לפניו מאותו המין ממש אף אם כבר אכל הראשון כולו א"צ לחזור ולברך אלא א"כ הוא נמלך ממש אבל בסתם אינו עושה היסח הדעת ממין זה שהיה לפניו בשעת הברכה להיות נמנע מלאכלו עוד כשיביאו לפניו לפי שדרכו של אדם להמשיך באכילה ולהרבות בה מאחר שהתחיל בה).

ויש אומרים שלא אמרו כן אלא בסעודה שאדם קובע עצמו בה אבל בפירות וכיוצא בהם אף אם קובע עצמו בהם אין קביעתו כלום שאין קבע לפירות וכיון שלא היתה דעתו על מה שהביאו לפניו אחר הברכה אף שאינו נמלך ממש צריך לחזור ולברך בכל ענין אף אם הביאו לו מאותו המין ממש ולא אכל עדיין הראשון וספק ברכות להקל ומכל מקום לכתחלה טוב לזהר להיות דעתו על כל מה שיביאו לו.

ואורחים הקרואים לאכול מיני פירות כיון שדעתם על בעל

~ 'לקוטי תורה' פרשת פנחס - הפרשה החסידית ~

ביאור על פסוק "את קרבני לחמי"

וְחֶסֶד⁶, כִּי "יִסּוּרִים מִמֶּרְקִין"⁷; וְיִסּוּרֵי עוֹלָם־הֵנָּה – אִיבּוּר מִמּוֹן⁸, וְ"נוֹקֶה אֶצְבְּעוֹ כו"⁹ – אֵין עֲרוּךְ לִגְבֵי יִסּוּרֵי גֵיהֶנֶם, שֶׁה'אֵשׁ – אֶחָד מִשְׁשִׁים כו"¹⁰, וּמָה שֶׁהֵיָה רְאוּי לִידוֹן בְּגֵיהֶנֶם בְּעוֹלָם־הַבָּא, מִחֲשָׁבִין כִּנְגֵדוֹ יִסּוּרֵי עוֹלָם־הֵנָּה תְּקָלִים, וְהָרִי זֶה חֶסֶד כו'. מַה שְּׂאִין כֵּן בְּעוֹלָם־הַבָּא עוֹנֵשִׁים גֵּיהֶנֶם כו', לְפִי שֶׁהוּא נִבְנָה עַל תּוֹקֶה מִדַּת הַדִּין הַקָּשָׁה, לְשֵׁלֶם לְרָשָׁע רַע בְּרִשְׁעָתוֹ¹¹.

וְכֵן זֶה הוּא מִפְּנֵי שְׁעוֹלָם־הַבָּא, שֶׁהוּא גִילּוֹי הַחֲשֻנָּה וְתַעֲנוּג הַנִּשְׁמוֹת הוּא עַל יְדֵי גְבוּרָתוֹ וְצִמְצוּמִים¹². וְהוּא "לְהוֹדִיעַ לִבְנֵי הָאָדָם גְּבוּרָתוֹ, וְכַבֹּד הַרַר מְלֻכוֹתוֹ" (תְּהִלִּים קמ"ב, יב): זִיו הַשְׁכִּינָה "הֵן הֵם גְּבוּרָתוֹ"¹³, שֶׁהֵם צִמְצוּמִים עַל יְדֵי הַשְׁתַּלְשְׁלוֹת מַעֲלָה לְעִלָּה כו'. מִלְּאָכִים וְנִשְׁמוֹת, אֵין אֶחָד מֵהֶם דּוֹמֶה לְחִבְרִי: מִחֲנָה מִיכָאֵל – בְּאַהֲבָה דּוֹקָא; וּמִחֲנָה גְּבִרְיָאֵל – בְּיִרְאָה דּוֹקָא, וְאֵין לָהֶם אַהֲבָה מִיכָאֵל בְּאַהֲבָה, רַק אַהֲבָה אַחֲרֵת בְּאוֹפֵן אַחֵר.

וְהֵנָּה שְׁפּוֹלֶם מִקְבָּלִים מֵאוּר אֵין־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא,

– כְּמוֹ כֵּן הַנִּשְׁמָה הַמְתַּפְּשֵׁט בְּאִיכְרִים, שְׁבִנְשָׁמָה עֲצָמָה אֵין כֵּה הַתְּחַלְקוֹת, וְאֵף עַל פִּי כו', כֵּן הִרְאִיָּה מִקְבָּל הַעֵין וְכֵן הַשְׁמִיעָה מִקְבָּל הָאָזֶן כו', וְאֵין הַעֵין מִקְבָּל אֶלָּא חֶלֶק פְּרִטִי, שֶׁהוּא כֵּן הִרְאִיָּה בְּלִבָּהּ כו', בְּלִי

הֵנָּה כְּתִיב¹: "לְעַבְדָּהּ וּלְשִׁמְרָהּ", שֶׁהָאָדָם הוּא הַעוֹשֶׂה הַנִּזְעָדָן. דְּהֵיִינוּ, שֶׁהוּא הַמְּמַשִּׁיף גִּילּוֹי אֱלֻקִּית מֵאוּר אֵין־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא לְהִיּוֹת גִּזְעָדָן.

וְהֵנָּה אִמְרוּ רַז"ל (מְנַחֵם כ"ט, ב): "בִּיד"ד נִבְרָא הָעוֹלָם הַבָּא – פִּירוּשׁ: "בִּיד"ד – צִמְצוּם, הָאָרֶה, נִקְוָה קִטְנָה שְׂבָאֵין־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא, שְׂאִין לוֹ סוֹף וְאֵין לוֹ קֵץ וְתַכְלִית, "לִית מִחֲשָׁבָה תְּפִיסָא בֵּיה כָּל־ל"², וְאֵי אִפְשָׁר לְהִיּוֹת שׁוּם הַשְׁגָּה לְשֶׁכֶּל נִבְרָא לְהִיּוֹת תַּעֲנוּג הַנִּשְׁמוֹת, אֶלָּא שְׁנֵהֵינן מְזִידוֹ כו'³.

וְכַמְשָׁל בְּהִירוֹת הַשְּׁמֵשׁ אוֹ הָאֲבוֹקָה, שְׂאֵי אִפְשָׁר לְהַסְתַּכֵּל בָּהֶם מִחֲמַת בְּהִירוֹתָם – וְכֵן הוּא לְעֵנִין הַשְׁגָּה, שְׂבָאוֹר אֵין־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא עֲצָמוֹ לֹא שְׂיִיף שׁוּם הַשְׁגָּה כָּל־מִחֲמַת בְּהִירוֹת הַגָּדוֹל, כִּי "מֵשֶׁת חֲשָׁד סִתְרוֹ" (תְּהִלִּים י"ב, יב), רַק עַל יְדֵי צִמְצוּם הָאָרֶה נִקְוָה קִטְנָה⁴.

וְזֶה "הָעוֹלָם־הַבָּא" דִּיקָא, שֶׁהוּא גִילּוֹי הַשְׁגָּה לְשֶׁכֶּל נִבְרָא לְהַתְעַנֵּג. וְלִכֵּן עוֹלָם־הַבָּא נִבְנָה עַל מִדַּת הַדִּין הַקָּשָׁה. כְּמִבּוֹאֵר בַּפְּסָרִים⁵, שְׁעוֹלָם־הֵנָּה נִאֲמָר כו' (תְּהִלִּים פ"ב, ג): "עוֹלָם חֲסִיד יִבְנֶה", מַה שְּׂאִין כֵּן עוֹלָם־הַבָּא הוּא מִדַּת הַדִּין.

שְׁהָרִי יִסּוּרֵי עוֹלָם־הֵנָּה נִקְרָאִים 'יִסּוּרִים שֶׁל אַהֲבָה

1. (בְּרַשִׁית ב, טו): "וַיִּחַף ה' אֱלֻקִּים אֶת הָאָדָם וַיַּחַדּוּ בֵּן עָדָן לְעַבְדָּהּ וּלְשִׁמְרָהּ".

2. (תְּהִלִּים י"ב, יב): "מֵשֶׁת חֲשָׁד פָּתַח אֱלֹהֵי יו, א".

3. (בְּרַכּוֹת יו, א): הָעוֹלָם הַבָּא... צְדִיקִים יוֹשְׁבִין וְעִטְרוֹתֵיהֶם בְּרַאשֵׁיהֶם וְנִהְיִים מִזִּיו הַשְׁכִּינָה".

4. (וְעֵינִן מַה שְׁנִתְבָּאֵר מִזֶּה, בְּדִבּוּר הַמִּתְחִיל "שְׁחוּרָה אֵין וְנִאֲמָר" – "אֵשׁ שְׁחוּרָה עַל גְּבִי אֵשׁ לִבְנֵה" (לְקַטְנוֹ שִׁיר הַשִּׁירִים ד, ב וְאִיֶּדֶל)).

5. (רֵאָה רמב"ם בְּהַקְדָּמָה לְפִירוּשׁ אִיז"ב).

6. (רֵאָה בְּרַכּוֹת ה, א).

7. (שָׁם. סִתְהִירִין ל"ט, א).

8. (רֵאָה עֲרֻכִין טו, ב).

9. ("אֵין אָדָם נוֹקֶה (נִגְרָף) אֶצְבְּעוֹ מִלְּמִטָּה, אֶלָּא אִם כֵּן מִכְרִיזִין עָלָיו מִלְּמַעְלָה. חוֹלִין ג, ב).

10. (בְּרַכּוֹת נו, ב): "אֵשׁ – אֶחָד מִשְׁשִׁים לְגֵיהֶנֶם".

11. (לְרָשָׁע רַע נִשְׁעָתוֹ: נֶסֶח פִּיט "גִּדְל").

12. וְיֵשׁ לּוֹמַר, כִּי גַם הַחֲכָמָה, שֶׁהִיא בְּחִינַת יו"ד שְׁבוּ נִבְרָא

הָעוֹלָם־הַבָּא, דְּהִי הַתְּהוּוּתָהּ מֵאוּר אֵין־סוֹף הוּא עַל יְדֵי גְבוּרָתוֹ וְצִמְצוּמִים, וְהוּא מַה שְּׁנִמְשָׁף הָאוּר וְהַשְּׁפַע רַק עַל יְדֵי בְּחִינַת שְׁעֵרוֹת כו', וְשֶׁרֶשֶׁם מ'גְּבוּרָה דְּעִתִּיקִיּוֹמִין' הַמְּלוֹכֶשֶׁת בְּמוֹחָא־סִתְיָמָהּ.

וְעֵינִן מַה שְׁנִתְבָּאֵר בְּפִרְשֵׁת שוֹלַח (לְעִיל מו, א), עַל פְּסוּק "אֵין", מַעֲנִין שְׁעַר בְּשִׁמְלוֹ כו'.

וְעֵינִן מַה שְׁנִתְבָּאֵר בְּבִיאוֹר עַל פְּסוּק (תְּצַא כ"ט, ו) "וְלֹא אָבָה ה' אֱלֻקִּים לְשִׁמּוֹעַ אֶל בְּלַעַם כו'" (לְקַטְנוֹ תְּצַא ל"ט, ג), שֶׁהִיא עֲשׂוֹתֵהּ אֶת־לְתַתָּא לְצִמְצוּם וְגְבוּרָה זו, הוּא גַם כֵּן עַל יְדֵי שֶׁהָאָדָם מִצְמָצֵם אֶת עֲצָמוֹ בְּבִחִינַת "בְּשֵׁל רְצוּנָה" (אֲבוֹת ב, ד). וְזֶהוּ עֵנִין "לְעַבְדָּהּ כו'". וְכַמְבּוֹאֵר פִּירוּשׁ וְעֵנִין "עוֹבֵד אֱלֻקִּים" (מִלְּאָכִי ג, יח), בְּ"סִפֵּר שֶׁל בִּינוּגִים" פֶּרֶק ט"ו.

וְזֶהוּ "מַה רַב טוֹבָה אֲשֶׁר צִפְנָתָה לִירֵאִיק" (תְּהִלִּים לא, כ): צִפּוֹן הוּא בְּחִינַת גְּבוּרָתוֹ, שֶׁעַל יְדֵי זֶה נִמְשָׁף גִּילּוֹי הַתַּעֲנוּג בְּגִזְעָדָן.

וְעֵינִן מִזֶּה בְּרַשִׁית חֲכָמָה שֶׁעַר הָאֲהֲבָה פֶּרֶק ר: "לִירֵאִיק" כו' – כִּי "אִם אֵין יִרְאָה אֵין חֲכָמָה" (אֲבוֹת ג, יז) – יִרְאָה גִּימְטְרִיָּה גְּבוּרָה; "אִיזְהוּ גְּבוּר הַכּוֹבֵשׁ כו'" (שָׁם ד, א).

13. (רֵאָה יוֹקָא ס"ב, ב. וְלִקּוּט שְׁמַעוֹנִי נִתְמָהּ רְכוּ תַרְעָא).

תמיד בחינת רצון. וכמו שפתיב (תצוה כח, לח): "והיה על מצחו¹⁵ לרצון כו". ונקרא בזהר¹⁶ "רעוא דכל רעיון" כו¹⁷:

והנה שם ב"ן הוא בחינת נוקבא. "שמוד - לנוקבא וזכור - לדכורא"¹⁸. פי "מלכות - תורה שבגלגלה קרינו לה"¹⁹, בחינת מלכות - ב"ן. אמנם מ"ה הוא בחינת תורה שבכתב, "בחכמה אתפריור"²⁰.

והפריור הוא לעשות גן עדן. דהיינו להמשיך אור אינסוף ברוך הוא שבעיניו מקוה - להיות פנימי²¹. ועיקר ההמשכה - להיות בחינת ביטול. פי אין אור אינסוף שורה אלא במי שבטול²² דייקא. ומ"ה הוא בחינת ביטול גמור - "נחנו מ"ה" (בשלח טו, ו) כו.

ומתחלה נברר להיות עולם האצילות, שמה שאינו בטל שם אינו שורה גילוי אור אינסוף. ומכל מקום נדחה לעולם הבריאה, שבערך עולם הבריאה נחשב בחינת ביטול, שמלאכים וגשמות, בחינת נבראים - הם בטלים, הגם שבערך עולם האצילות אין זה ביטול גמור להיות גילוי רב כבעולם האצילות; ואחר כך נדחה לעולם היצירה; עד שתכלית הפריור הוא במדרגות תחתונות דבעשייה.

והוא ענין "פרע במודים", פריעה בעלמא להיות פפוף - בבחינת הודאָה כו. ואמרו רז"ל²³: "מאן דלא פרע במודים נעשה נחש", שנדחה להיות 'נחש דקליפה' לגמרי, שאין שם עוד שום בירור טוב. ובזהר (שלח, קס"ה, א'), ובסבא דמשפטים (דף ק, עמוד א') - שלא יקום בתחיית המתים.

והנה, לכן בעולם הקבא אי אפשר לשנות את טעמו

שום שכל והשגה; והשכל וההשגה שורה במוחין לבר, ואין שם כח הראיה הגשמיות; והאין מקבל כח השמיעה בלבר כו; וכיצא בזה בשאר אברים - שאין אחד דומה לחבירו כו¹⁴:

ב. והנה, כל ההשתלשלות מעילה לעילה הוא ב' בחינות - מריון ופנימי [מקוה - מה שאין נכנס תוך הכלי, שאין הכלי מלבישו, לפי שאין בו השגה כו], ומתחלה נמשך המקוה ואחר כך נמשך הפנימי:

פי הפנימי הוא הארה קצת מבחינת המקוה הנמשך - שנכנס להיות פנימי, ומפנימיות עליון נעשה מתחלה מקוה לתחתון, ואחר כך נמשך קצת הארה ממנו להיות פנימי. וכך הוא בכל סדר ההשתלשלות - מאימא לז"א, ומז"א כו, פי הכל הוא בחינת מקוה ופנימיות כו.

וכמשל הדבור מן המושכה - שלא כל מושכתו יוכל להכניס בדבור, רק אפס קצהו בלבד; וכן מן השכל למדות. כמו כן מהתבוננות בתפלה - שאי אפשר להיות התפעלות הלב כל כך בכל כח השגתו והתבוננותו, רק שמתקצר כח ההכנה וההשגה כו.

והוא בחינת "עגולים ויושר": שמתחלה נמשך 'עגולים', ואחר כך 'פרצוף יושר', שהוא בחינת האדם - כח הראיה בעין כו; ומ"ה אברים שונים. ובה יש - עיבור, וניקה, מוחין קטנות, וגדלות. מה שאין כן בעיגולים הוא בהשוואה לכל צד כו.

ובכלליות, ההשפעה וההמשכה מריש כל דרגין נקרא בשם מ"ה וז"ל, שבחינת מ"ה הוא מקוה לגבי ב"ן. הגם שגם שם מ"ה הוא פנימי, אך לגבי ב"ן הוא המקוה. ששרש מ"ה הוא מ'מצוה דא"ק, ומצח הוא הנקרא

14. [ועין מה שנתבאר בפרשת שלח (לעיל טו, א), בביאור על פסוק "והיה לכם לציצית", מענין שקלים ונדלים כו].

15. (תמיד).

16. (חלק ג קכט, א. קלו, ב. רפח, ב ועוד).

17. [עין מה שנתבאר בביאור על פסוק "ועשית ציצ" בסופו (תורה אור פר, א). ובדבור המתחיל "למנעם על השמינית" (לעיל תרע, ב, ד ואילך). ובביאור על פסוק "מי מנה עפר יעקב" (לעיל בלק סט, א).]

וענין מה שנתבאר במקום אחר, על פי מאמר הזהר בפרשת נשא (דף קכ"ח, עמוד ב'), בענין: "בחרטוב דשקית ושקית על דודניה", מענין מ"ה וז"ל שבמוקא סתימאה (באורי הזהר: לארמו"ר האמצעי קפד, א ואילך. לארמו"ר הצמח צדק חלק ב תתקעא ואילך).

וענין מה שנתבאר בביאור על פסוק "משה ידבר", מענין שם מ"ה (אולי הפוקה לתורה אור סט, א). ובדבור המתחיל ענין "אבות הן הן המרבה" (תורה אור עב, ד). ובביאור על פסוק "ויתני", בענין "מלאנו איהו שם מ"ה" (לקמן שיר השירים, ב).

ב). ובביאור על פסוק "והניח הכהן אותם על לחם הביכורים" (לעיל אמור לח, ב).
18. (זהר חלק א מה, ב. רסה, ב (בהשקפות). חלק ב צב, א. חלק ג צב, ב רכה, א - נתבאר בתורה אור יתר' ע, ג. עא, גיד. עג, ב).

19. (תקוני זהר בהקדמה, פתח אליהו יו, א).

20. (ראה זהר חלק ב רנה, ב. עין חיים שער יח, פרק ה. מבוא שער שער ה חלק א פרק ב).

21. [וענין מה שנתבאר בדבור המתחיל "ויקח קרח" (לעיל נב, ד), מענין בחינת חכמה שבה שורה אור אינסוף. ומה שנתבאר בדבור המתחיל "ואתבת את" (לקמן ואתחנן יב, ד ואילך). וחקמה היא בוח"מ"ה (זהר חלק ג לר, א. תקוני זהר בהקדמה).]

22. (ראה תניא פרק ו. לה).

23. (בבא קמא טו, א: "שררו של אדם - לאחר שבע שנים נעשה נחש. והני מילי דלא פרע במודים").

להיות בחינת אש מלמטה למעלה. כי "רוח אייתי רוח כו"³¹.

"ש'מאלו תחת לראשי" – ש"פני שור" שמהשמואל הוא המגביה בנסת ישראל – מקור נשמת ישראל, ומגשגשאה "תחת לראשי", על ידי בחינת גבורות, בחינת שמואל, התלהבות הנפש; ומה בא לידי ביטול שהוא למעלה מהתלהבות. כי "אחרי האש – קול דממה דקה כו"³².

ומה שכתוב (שם) "לא באש ה'", תירץ בתקוני זהר³³: "אית אש ואית אש, אית רעש ואית רעש כו". ומכל מקום, אפילו מה שהוא "באש ה'", מכל מקום "קול דממה דקה" – יותר נעלה כו'.

[כי אש, היינו בעולם הבריאה ששם השרפים. וקול דממה דקה" – מבחינת אצילות. והנה באצילות גם כן יש אפי"ע. והוא "אית אש ואית אש" – 'בריאה שבאצילות' כו'. וגם שם "קול דממה דקה" נעלה יותר – שהוא בחינת אצילות שבאצילות' כו'].

אך צריך להיות אש תחלה, שהוא העלאה ממטה למעלה, ואחר כך נמשך בחינת ביטול. וכענין "הפחמים הללוים"³⁴.

וזהו "לחמי לאשי"³⁵:

"לחמי" – "ישראל מפרנסין כו"³⁶, כמו שהמאכל משיב את הנפש להתפשט בגוף.

"לאשי" – שעל ידי אתערותא דלתתא "אש ה'", נעשה למעלה "אש יו"ד" – להיות "יורד אש למעלה" כו'.

והיינו "את קרבני" – א"ת – צירופי אותיות שמואלך עד תי"ו – "קרבני" נעשו קרובים אצלי ממש, להיות שורה בהם גילוי אלקות ואור אין סוף ממש על ידי

ממה שנמשך בעולם הזה: כי עולם הבא הוא עולם שלאחר הבור, דהיינו שכבר נמשך אחר הבור ממש מ"ה המקיף להיות פנימי וגילוי השגה ותענוג לשכל נבדל; הרי כבר נתברר הטוב ומוכדל מן הרע, שהרע נדחה לגמרי, ומוכדל בעצמו להיות מלאכי חבלה ומזיקים כו'. מה שאין כן עולם הזה, שהוא עולם הבור, שמאיר שם מ"ה המכרר בתורה ומצות, הרי יכול לשנות את עצמו ולהפך מרע לטוב²⁴.

והמשכה זו להיות כח זה של בורר שם מ"ה לברר שם ב", נמשך מבחינת רצון העליון, "רעוא דכל רעיון". ועל זה אמרו²⁵: "אין טעם לרצון כו" – שהוא למעלה מהשגה כו'.

וזהו "נחת רוח שאמרתי ונענשה רצוני" – שנעשה ונמשך רצון העליון שאין טעם והשגה בו.

[ואפשר שנקרא "נחת רוח", כי רוח היינו בחינת אויר – אור-יו"ד²⁶, שהוא מקור אותיות התורה]²⁷

וזהו בחינת תורה שבכתב, שהוא למעלה מהשגה, שעיקרה אינה אלא האותיות בדמותן ובצלמן. מה שאין כן התלכות על בורין, אי אפשר להשיג מתורה שבכתב. כגון, "יקשרתם לאות כו" – איני יודע מהו, עד שבאו חז"ל ופירשו²⁸: ד' פרשיות – "ט"ט בכתפי כו", וד' בתים – תפרן, ואלכסון; וכן "סוכה – גבוה כ' אמה כו"²⁹ – שהוא ענין השגות הרצון, שהוא כלי קיבול לרצון. שבשיעור דקא ששיערו חכמים להגביל כל מצוה ומצוה בדת מה לעשות, אזי שורה ומתגלה רצון עליון, וכאם לאו אינו שורה כו' :

ג. והנה, "אין לך מפה יורדת למעלה שאין טפחים עולים בנגדה כו"³⁰ – הם חסד וגבורה. והנה ה' גבורות, הם ה' פעמים אש – בחינת "אשה" – "אשה", שצריך

24. [וענין מה שנתבאר על פסוק "ועתה יגדל נא כו" (לעיל שלח לה, ד)].

25. [ראה של"ה בית ה' ד, ב בהנהגה בשם ר' יוסף אלקשטיאל. וינת אלם לרבי"ע מפאנו פרק ב. ועוד].

26. [פרדס ערכי חכמונים ערך אויר]

27. כמו שנתבאר במקום אחר – בבאור ד"מזוזה מימין כו" (תורה אור מג, ב). וענין בזה תרומה (דף קע"ח, סוף עמוד ב). ובאדרבא דנשא דף ק"ל, עמוד ב'.

28. [מנחות לה, ב].

29. [בתחילת מסכת סוכה].

30. [וזה חלק ג פ'שתנן, רמז, ב ברעיא מהימנא. וראה תענית כה, ב. בראשית

רבה פרשה יג, ג).

31. ["ואמשך רוח". וזה חלק ב תרומה כסב, ב].

32. [מלכים א' יב, יב. וישם: "אחר"].

33. [על פי תקוני זהר תקון י"ח לה, ב. בתקוני זהר חדש קו, ג].

34. [פרשת ראה יז, ט. ויחזקאל מו, טו. וראה ליקוטי תורה להאר"ל על פסוק (זה)].

35. [פרשתנו כה, ב: "צו את בני ישראל, ואמרת אליהם: את קרבני לחמי לאשי, ריח ניחח, תשמרו להקריב לי במועדיו"].

36. [זהר חלק ג, וקרא, דף ו', עמוד ב: "ישראל מפרנסין לאביהן שבשמים"].

(תרומוה כה, כב); "אֲשֶׁר לֹא יַעֲדָה כו'" (משפטים כא, ח) – יְעוֹד, ומוֹעֵד, וְנוֹעֵד – הַכֹּל לְשׁוֹן יְעוֹד, וְיַחְדוֹד, וְיַחְבּוּר;
שְׁכַל הַמְשָׁכוֹת הֵם מִבְּחִינַת שְׁבֵת, "קִדְשׁ הוּא לָכֶם"
(תשא לא, יד), בְּחִינַת אֶבֶט⁴⁰, אֵד הוּא עַל יְדֵי יוֹסֵטוֹב –
"מִקְרָא קִדְשׁ", בְּחִינַת 'אִימָא'. אֵלָּא שְׁגַם שֵׁם הוּא
הַתְלַבְּשׁוֹת אֶבֶט בְּאִימָא כו':

פֶּסַח – מִלְמַטְהָ לְמַעֲלָה, הוּא בְּחִינַת אֲבִרָהּם –
תַּפְלַת שְׁחִירָת: תַּחֲלָה עוֹלָם־הַעֲשִׂיָּה עַד "בְּרוּךְ שְׁאֵמֵר";
"פְּסוּקֵי דוֹמְרָה" הוּא עוֹלָם־הַיְצִירָה; וְ"יִצְרָר אֹזֶר" –
בְּרִיאָה. וְתַפְלָה הוּא בִּיטוּל וְהַמְשָׁכָה מִלְמַעֲלָה לְמַטָּה.
מֵה שְׁאִין בֶּן מִנְחָה – לְשׁוֹן מְנוּחָה, שְׁאִין שֵׁם אֵלָּא
תַּפְלַת י"ח בְּלִבָּר.

וְעַנְבִּית יֵשׁ בּוֹ גַם בֶּן קְרִיאַת־שְׁמַע וְתַפְלָה, אֵלָּא שְׁאִין
מֵאֲרִיכִין, לְפִי שֶׁיַּעֲקֹב כָּלִיל מְשִׁנֵּיהֶם.

וְגַם תַּפְלַת שְׁחִירָת כְּלוּלָה עֲקִידַת־יִצְחָק בְּאֲבִרָהּם כו'.
וְגַם "מוֹעֵד" – לְשׁוֹן "וְכַפְלָה תַּעֲבֹדָה כְּלִיָּה" (ישעיה סא,
י), שֶׁהוּא לְשׁוֹן "עֲדִי"⁴¹ וְקִישׁוֹט – בְּחִינַת כְּתָר כו'⁴²:

קִיִּצּוֹר מִפִּירוֹשׁ הַפְּסוּק "צוֹ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל":

"צו" – לְשׁוֹן צוּוּתָא, שִׁיחִיה נִמְשָׁךְ בְּחִינַת מִשָּׁה לְהוּיָה
בְּצוּוּתָא חָדָא עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל⁴³. וְעַל יְדֵי זֶה "וְאִמְרַתְּ אֵלֵיהֶם",
שֶׁעַל יְדֵי זֶה יוֹמִשָּׁךְ לָהֶם כַּח הַדְּבֹר, לְהוּיָה יַחְדוֹד וְכִיטוּל דְּבֹר
הָאֵדָם בְּדָבָר ה'⁴⁴.

וְזֶה "אֶת קִרְבְּנִי": "אֶת" הֵן בְּחִינַת אוֹתִיּוֹת מֵאֲלָף עַד
תֵּי, הֵן הֵן "קִרְבְּנִי" – קִרְבִּים אֵלֵי וּמִקְרָבִין אוֹתִי. וְכִמוֹ
שֶׁכְּתוּב: "וְדַבְּרִי אֲשֶׁר שְׁמַתִּי בְּפִיד" – "הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ־הוּא
קוֹרָא וְשׁוֹנָה כְּנַגְדוֹ"⁴⁵.

"לְחַמִּי לְאֲשִׁיר", שְׁמִ"א־שִׁי"ה נַעֲשֶׂה "אִשׁ יו"ד" – שֵׁם
מ"ה נִמְשָׁךְ מִמֶּשׁ לְחֹכֹ. וְהוּא בְּבְחִינַת מְלָכוּת־דְּאֲצִילוֹת,
שֵׁם ב"ן, כִּי "כָּל יִשְׂרָאֵל בְּנֵי כו"³⁷.

"רִיחַ נִיחוּחִי" – מִלְמַטְהָ לְמַעֲלָה, מְעוֹרָר מוֹחִיךְ
דְּאֶבֶט. שְׁבִנְלוֹת הוּא בְּחִינַת שִׁינָה וְהַתְלַקוֹת – וְרִיחַ
הוּא הַמְעוֹרָר כו'.

"נִיחוּחִי" הוּא לְשׁוֹן הוֹדְרָה וְלְשׁוֹן מְנוּחָה – הַמְשָׁכָה
הַבִּיטוּל כו'. הֵינֵנו בְּחִינַת "קוֹל דְּמָמָה דְּקָה", שֶׁהוּא
לְמַעֲלָה אֶפִּילוֹ מִבְּחִינַת אֲשִׁי"ד כו'.

"תַּשְׁמִדוּ" – "שְׁמוֹר זֶה מִשְׁנָה": שִׁיחִיה בְּחִינַת כְּלִי
לְגִילּוֹי אֹזֶר אִי־סוֹף בְּבְחִינַת "אֲשִׁי". וְכִמְאֵמֵר רַ"ל (תנא)
דְּבִי אֵלֵהוּ רַבָּה פֶּרֶק יח): "כָּל הָעוֹסֵק בְּתוֹרָה – הַקְדוּשׁ
בְּרוּךְ־הוּא שׁוֹנָה כְּנַגְדוֹ"; "וְדַבְּרִי אֲשֶׁר שְׁמַתִּי בְּפִיד" (ישעיה
נח, כא) מִמֶּשׁ.

שְׁוֵהוּ "אֶת קִרְבְּנִי", כִּי הִרִי הָאֲבוֹת הָיוּ "חַג"ת", "הֵן
הֵן הַמְרַבֵּכָה"³⁸, וּמִשָּׁה – בְּחִינַת בִּיטוּל; "וְעַל דְּמוֹת
הַפֶּסַח דְּמוֹת כְּמִרְאָה אֲדָם כו'" (יחזקאל א, כו) – בְּחִינַת
ה'רוֹכֵב' כו'. וְכָל זֶה הוּא מִבְּחִינַת מִשָּׁה, בְּחִינַת בִּיטוּל,
"דְּמוֹת כְּמִרְאָה אֲדָם" בְּחִינַת רוֹכֵב, שֶׁהוּא יְסוּד־אֶבֶט,
וְנִחְנָה מ"ה כו'.

וְאִידָּהּ יִגִּיעַ הָאֲדָם לְבְּחִינַת בִּיטוּל?

הוּא עַל יְדֵי "צוֹ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל": שְׁבִיחַת מִשָּׁה
יִשְׁפִּיל עֲצָמוֹ וְיוֹמִשָּׁךְ לְמַטָּה שִׁיחִיה בְּצוּוּתָא וְיַחְבּוּר.

וְעַל יְדֵי זֶה "וְאִמְרַתְּ אֵלֵיהֶם": אֲמִידָה – בְּחִינַת
אֶבֶט³⁹, שִׁיחִיה "וְדַבְּרִי אֲשֶׁר שְׁמַתִּי בְּפִיד".

"לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֵדוֹ": "מוֹעֵד" – לְשׁוֹן "וְנוֹעֲדַתִּי"

37. "כָּל יִשְׂרָאֵל בְּנֵי מְלָכִים הֵם" – שְׁבֵת סו, א בְּמִשְׁנָה. וְשֵׁם נִסְמָן).

38. (בְּרַשִׁית רַבָּה מו, ו).

39. (רַבָּה מְאֻרֵי אֹזֶר אוֹת א, סְעִיף צ"ו).

40. (מְאֻרֵי אֹזֶר אוֹת ק סְעִיף ו).

41. (שְׁמוּאֵל ב, א, כד: "עֲדִי וְהָבֵה עַל לְבוּשְׁכֶן").

42. [עֵינִין מֵה שְׁתַּבָּאָר דְּבִיטוּל הַמִּתְחִיל "אֵלָּה פְּקוּדֵי" בַּעֲנֵן "מִשְׁכֵּן הַעֲדוּת" (פֶּרֶק
ה וְאִידָּהּ, ג, ה, רִישׁ עֲמוּד א).

וְעֵינִין מַעֲנֵן "אֶת קִרְבְּנִי" – בִּדְהַר חֶלֶק א', וְצֵא (דָּף קס"ד, עֲמוּד ב'). וְכִמְאֵמֵר
אֲחֵר נִזְכָּר בְּזִהְרִי: "נִצַּח וְהוֹד – עֲלִיָּהוּ אֶתְמֵר "אֶת קִרְבְּנִי" כו'.
וְעֵינִין שֵׁם בְּבִיטוּר עַל פְּסוּק "צִאֲנִיָּה וְרִאֲנִיָּה" בְּסוֹפּוֹ (לִקְטָן שִׁיר הַשִּׁירִים כה,
ב). וְנִצַּח וְהוֹד הֵם בְּחִינַת אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה כו'.

וּמַעֲנֵן "רִיחַ נִיחוּחִי" – בְּפֶרֶשׁ פְּקוּדֵי (דָּף רל"ט, סוֹף עֲמוּד א').

וּמַעֲנֵן "לְהַקְרִיב לִי" – בְּפֶרֶשׁ שְׁמוֹת (דָּף כ', עֲמוּד ב').

וּמַעֲנֵן "בְּמוֹעֵדוֹ" – בְּפֶרֶשׁ לָךְ (דָּף פ"ט, עֲמוּד ב'). וְעֵינִין שֵׁם דָּף פ"ח, א'.
וּבְפֶרֶשׁ שְׁמוֹת דָּף כ"א. וּבְפֶרֶשׁ פֶּנְחָס: דָּף רכ"ד, א'. דָּף רכ"ו, עֲמוּד א'. דָּף רמ,
עֲמוּד א').

וְעֵינִין בְּפֶרֶשׁ וְקִרְבֵּי פֶרֶשׁ ב'. וּבְמִדְרַשׁ שׁוֹחֲרֵטוֹב פֶּרֶשׁ י"ט, מַעֲנֵן "תַּשְׁמִדוּ
לְמִקְרִיב לִי כו'" [כָּכָל מְקוֹם שְׁאֵמֵר לִי, אִינוּ זֶה לְעוֹלָם לֹא בְּעוֹלָם תִּהְיֶה וְלֹא
לְעוֹלָם תִּהְיֶה]. וְעֵינִין מֵה שְׁתַּבָּאָר מַעֲנֵן זֶה עַל פְּסוּק "וְאִרְשִׁתִּיךָ לִי כו'" [לְעוֹלָם
בְּמִדְרַשׁ ט, ג].

וְעֵינִין זֹה־חֶלֶק א', פֶּרֶשׁ וְיָחִי (דָּף רמ"ה, סוֹף עֲמוּד ב'). וְיֵמָה שְׁתַּבָּאָר מִזֶּה בְּבִיטוּר
עַל פְּסוּק "וְנִתְּנָה". וּבְפֶסֶק "שִׁיר הַשִּׁירִים כו'".

43. (וְעֵינִין מֵה שְׁתַּבָּאָר סוֹף דְּבִיטוּל הַמִּתְחִיל "וְאִתָּה תַּצְנֶה" (תּוֹרָה אֹזֶר רא, ד)).

44. (וְעֵינִין מֵה שְׁתַּבָּאָר דְּבִיטוּל הַמִּתְחִיל "רִאֲשִׁי הַמִּטּוֹת", גְּבִי "לֹאמֹר זֶה הַדְּבָר"
[לִקְטָן פב, א וְאִידָּהּ, פב, ב]. וְיֵמָה שְׁתַּבָּאָר סוֹף דְּבִיטוּל הַמִּתְחִיל "מִשָּׁה יְדִבֵּר" (תּוֹרָה
אֹזֶר סב, א)).

45. (וְעֵינִין מֵה שְׁתַּבָּאָר סוֹף דְּבִיטוּל הַמִּתְחִיל "וְאִתָּה תַּצְנֶה" הַג'ל, גְּבִי "מֵאֵת בְּנֵי

שִׁתְּהוּ נִשְׁמָר בְּלֵב הָאָדָם בְּחִינַת "לֹאֲשִׁי" – אֲשִׁיּוֹד (שְׁלֹא יִהְיֶה בְּחִינַת "פּוֹלָטָה"). וְכָל זֶה בְּחִינַת דְּבוּר, שֶׁהוּא תַלְמוּד־תּוֹרָה, שֶׁעַל זֶה נֶאֱמָר "אֵת קִרְבְּנִי" וְ"תִשְׁמְרוּ".

וּבְחִינַת מוֹשָׁבָה – זו תַּפְּלָה, עַל זֶה נֶאֱמָר "לְהַקְרִיב לִי", הַמִּשְׁכָּת אוֹר אֵינֶסוֹף שֶׁבְּחֻקָּהּ, בְּחִינַת שְׁבִת־קִדְשׁ.

"בְּמוֹעֲדוֹ" – יוֹסֵטוֹב, ג' מוֹעֲדִים שֶׁהֵם "מִקְרָאֵי קִדְשׁ", וּמִמִּשְׁכִּים בְּחִינַת קִדְשׁ בְּתַפְּלַת יָמֵי הַחֹל (עַל דֶּרֶךְ "חֻלִּין" שֶׁנַּעֲשֶׂוּ עַל טִהַרַת הַקִּדְשׁ"⁵¹).

וְנִרְאֶה, דְּ"אֵת קִרְבְּנִי" – זֶהוּ יַחֲדוּ וְזוֹן. אָכֵן "לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֲדוֹ" – זֶהוּ יַחֲדוּ אֶבְרָאִימָא. וְהוּא פֻּעֵנִין מִה שֶׁנִּתְבָּאֵר (לְעֵיל פְּקִידֵי ד, ג וְאֵלֶּיךָ) עַל פְּסוּק (פְּקִידֵי לֵה, כֹּא) "אֵלֶּה פְּקִידֵי הַמִּשְׁכָּן" – יַחֲדוּ וְ"ה"; "מִשְׁכָּן הַעֲדוּת" – יַחֲדוּ וְ"ה".

וְנִקְרָא בְּחִינָה זוֹ "לִי", כִּי יַחֲדוּ אֶבְרָאִימָא שְׂרִשׁוּ מַעֲתִיק וְאֵינֶסוֹף⁵². וְאֵף עַל גִּב שֶׁחֶקְרָנִן עֵיקוֹר הַמִּשְׁכָּת מ"ד מוֹ"א, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּ"אַגְרַת הַקִּדְשׁ" סִימָן כ"ח, מִכָּל מְקוֹם הָרִי פְּתִיב (בְּרֵאשִׁית ד, ה): "וַיֵּשֶׁב ה' אֶל הַבֵּל" – הַמִּשְׁכָּת שֶׁעַל הַגּוֹרִינִין⁵³:

וְעַל יְדֵי זֶה יִהְיֶה גַם כֵּן "לְחַמִּי לֹאֲשִׁי": "אֲשִׁי" – אֲשִׁיּוֹד, שֶׁהוּא בְּחִינַת אֲשׁ שְׂיֹרֵד מִלְּמַעְלָה, מִבְּחִינַת 'סוֹכֵב כָּל עֲלָמִין', לְהַעֲלוֹת יְסוֹד־הָאֵשׁ שֶׁבְּנִפְשֵׁי־הַבְּהֵמִיּוֹת, בְּחִינַת "אֲשֶׁה" – אֲשִׁיּוֹד⁴⁶, שֶׁהַמִּשְׁכָּה זוֹ דְּבְחִינַת אֲשִׁיּוֹד הוּא עַל יְדֵי "לְחַמִּי" – "יִשְׂרָאֵל מִפְּרִנְסִין"⁴⁷.

וְרִצּוֹנוֹ לִזְכּוֹר:

כִּי הוּא יַחֲדוּ מוֹשְׁפִיעֵי־וּמַקְבֵּל, עַל דֶּרֶךְ "כִּיּוֹם חֲתוּנָתוֹ" – זוֹ מִתְּחִילַת⁴⁸. כִּי יוֹד הוּא בְּחִינַת מוֹשְׁפִיעַ – פֻּעֵנִין "כִּיּוֹד נִבְרָא הָעוֹלָם־הַבָּא"⁴⁹. וְה' – בְּחִינַת מַקְבֵּל – פֻּעֵנִין "בְּה' נִבְרָא הָעוֹלָם־הַזֶּה". וְהוּא גַם כֵּן עֲנִין "רֵיחַ נִיחוּחִי".

(אוֹ יֵשׁ לִזְכּוֹר: שְׁלֵחוֹת "אֵת קִרְבְּנִי", שִׁתְּהוּ הָאוֹתִיּוֹת קְרוֹבִים אֵלַי, וְזֶהוּ עַל יְדֵי "לְחַמִּי לֹאֲשִׁי" – כִּי עַל יְדֵי הָאֲחֻזָּרוֹת־אֲדִלְתָּא נִמְשָׁךְ בְּתוֹרָה בְּחִינָה גְבוּהָ יוֹתֵר. וְעֲנִין "רֵיחַ נִיחוּחִי" – הַמִּשְׁכָּת "קוֹל דְּמָמָה דְּקִרָה" שֶׁלְּמַעְלָה מִבְּחִינַת אֲשִׁיּוֹד).

וְאַחֵר כִּד צִרִיד לְהִיּוֹת "תִּשְׁמְרוּ" – "שְׁמוֹר זוֹ מוֹשְׁנָה"⁵⁰,

47. (כִּי הִלָּחַם נִהְפָּךְ לְדָם – בְּחִינַת חוּם וְיֹסֵד הָאֵשׁ. וְהִינֵינוּ הַקְּרִבָּנוֹת שֶׁנִּקְרָאוּ "לְחַמִּי".

וְעִינִין בְּמֵאוּרֵי אוֹר" אוֹת לְמִ"ד, סֵעִיף כ"א – כְּמֵה בְּחִינּוֹת שֶׁנִּקְרָא: "לְחָם וְלִחְם מִשְׁנֶה". וַיֵּשׁ לְפָרֶשׁ, דְּבְחִינַת "אֲשֶׁה" – אֲשִׁיּוֹד נִקְרָא "לְחַמִּי לֹאֲשִׁי" לְבְחִינַת אֲשִׁיּוֹד. עַל דֶּרֶךְ מִה שֶׁכְּתוּב: "כִּי אִם הִלָּחַם אֲשֶׁר הוּא אוֹכֵל" (וַיֵּשֶׁב לִ"ט, ו). וְכֵן: "קִרְאָן לוֹ וַיֹּאכֵל לְחָם" בְּפִרְשַׁת שְׁמוֹת ב, כ).

48. (תַּעֲנִית כו, ב).

49. (מִנְחוֹת כט, ב).

50. (נִסְכֵּין לְעֵיל עו, א).

51. (תַּעֲנִית יט, ב וַיֵּשׁ נִסְכֵּין).

52. וְעִינִין זֶה: חֶלֶק ב' (בְּשֵׁלח ס"ג, ב'), עַל פְּסוּק (תְּהִלִּים קל, א) "מִמִּנְעֻמִּים קִרְאִיתִי". וּבְפִרְשַׁת תְּרוּמָה (קל"ד, ב') עַל פְּסוּק (כֹּה, ב) "וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה".

53. וְעִינִין בְּהֵרֵמ"ז רִישׁ פֶּרֶשׁת צו: קִדְשׁ הַקִּדְשִׁים – תַּלַּת רִישֵׁין כו' "קִדְשׁ – רִישָׁא עֵילָא, וְהַקְדִּישִׁים הֵם תְּרִין רִישֵׁין אֲהֲרִינִין".

וְעִינִין מַעֲנִין "צוֹ אֵת כו' תִּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב": בְּגִמְרָא: פֶּרֶק ד' דְּתַעֲנִית, (כ"ו, א). פֶּרֶק ט' דְּפִסְקִים, צ"ו, א'. וּבְרֵבוֹת: בְּרֵאשִׁית (סוֹף פֶּרֶק ט"ז), גְּבִי "לְעִבְדָה וּלְשִׁמְרָה". תוֹלְדוֹת (סוֹף פֶּרֶשָׁה ס"ה). פֶּרֶשָׁה צו (סוֹף פֶּרֶשָׁה פ"ז). אֲמוֹר (סוֹף פֶּרֶשָׁה כ"ז). בְּמִדְבָּר (פֶּרֶשָׁה ז'). נִשְׂא פֶּרֶשָׁה י"ב (רמ"ו, ג'). סוֹף פֶּרֶשָׁה בְּהַעֲלוֹתֵךְ (רס"ה, א'). עַל פְּסוּק (יא, טו) "אֶסְכֶּה לִי". רִישׁ פֶּרֶשָׁה פִּינְחָס, וְסוֹף פֶּרֶשָׁה. שִׁיר הַשִּׁירִים רָבָה (י"א, ג'). סוֹף פְּסוּק (א, י) "צִוְּנוּאֲרֵךְ בְּחִירוֹתִים". בְּפִתְחֵתָא דְאִיקָה (נ"א, א'). סוֹף דְּבוּר הַמִּתְחִיל "וְהָיָה כְּאֵדָם עֲבָדוֹ בְּרִית". שִׁיר הַשִּׁירִים רָבָה (ל"ה, ב') סוֹף פְּסוּק (ו, ו) "רֹאשֶׁךְ עֲלֶיךָ כְּכֹמֶל" (הַפְּרָאֵי מְקוֹמוֹת נִעְתָּקוּ וְנִתְבָּאֵרוּ בְּאוֹר הַתּוֹרָה פְּנִימָה עֲמוּד אִיקוֹ וְאֵלֶּיךָ).

יִשְׂרָאֵל" (תּוֹרָה אוֹר פֹּא, ד: פִּירֵשׁ 'מֵאת', הִינֵנוּ מִבְּחִינַת אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה שֶׁמֵּאֵלֶּיךָ וְעַד תִּיּוֹ, דְּהִינֵנוּ עַל יְדֵי עֵסֶק הַתּוֹרָה שֶׁל 'בְּנֵי יִשְׂרָאֵל'). וְעִינִין מִה שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּדְבוּר הַמִּתְחִיל "וְאֶתְחַנֵּן", גְּבִי "בְּעֵת הַהִיא" (לְקַטֵּן וְאֶתְחַנֵּן, ג, א: "פִּירֵשׁ, שִׁתְּהוּ בְּחִינַת עֲלָמָא דְאַתְפְּסִיאִי, שֶׁהוּא נִקְרָא בְּשֵׁם 'הַחַי' – לְהִיּוֹת בְּגִילּוֹ בְּחִינַת 'עַת לְאֹחִיב"'). וּבְדְבוּר הַמִּתְחִיל "וְיִדְעַת הַיּוֹם", גְּבִי "וְאֶתְבֵּת אֵת" (לְקַטֵּן וְאֶתְחַנֵּן, ג, א: פִּירֵשׁ 'אֵת' – כְּמוֹ 'עַת לְאֹחִיב' בְּעִינִין, . הַגִּילּוֹ לְהִיּוֹת סֶדֶר וּמִנִּים . אֵלֶּה שֶׁבְּחִינַת גִּילּוֹ זֶה בְּמִקְוֵי קוֹדֶם שֶׁבֵּא לִידֵי גִילּוֹ הִזְכֵּן נִקְרָא 'אֵת' בְּאֵלֶּךָ, כְּמוֹ 'אֵת בְּשִׁיר' – 'אֵת הַטָּפֶל לְבִשְׂרִי' כִּד בְּחִינַת גִּילּוֹ בְּמִקְוֵי הוּא הַטָּפֶל לְהַעֲלִים)).

46. (וְעִינִין מִה שֶׁנִּתְבָּאֵר: בְּדְבוּר הַמִּתְחִיל "וְהָיָה לָכֵן לְצִיעִית" (לְעֵיל מוֹד, ג וְאֵלֶּיךָ); וְסוֹף דְּבוּר הַמִּתְחִיל "כִּי תִצָּא", גְּבִי "וְנִתְּנָה ה'" (לְקַטֵּן תִּצָּא לֵה, ב).

וְעִינִין שֵׁם בְּדְבוּר הַמִּתְחִיל "עַל כֵּן יִאֲמְרוּ הַמוֹשְׁלִים", בְּעִנִּין "שְׁלֵהֲבֵת י"ה" (לְעֵיל חֶקֶת סו, כ: שְׁלֵהֲבֵת י"ה הוּא בְּחִינַת אֲהִבָה רַבָּה הַבָּא מִלְּמַעְלָה מִבְּחִינַת י"ה כו'. וְהִינֵנוּ שְׂאֵחַר הָאֲחֻזָּרוֹת דְּלִתְמָא בְּכִטּוּל הַשׁ דְּהוֹרָא תִּכְלָא שׁוֹרָה וְנִמְשָׁךְ עֲלֵיו אֲהִבָה רַבָּה כו'. אֵךְ גַּם כִּד שִׁתְּהוּ הָאֲחֻזָּרוֹת דְּלִתְמָא – הוּא עַל יְדֵי אֲחֻזָּרוֹת דְּלִעֵילָא בְּתַחֲלָה מִלְּמַעְלָה מִבְּחִינַת שְׁלֵהֲבֵת י"ה, שְׁוֹתוֹן כֹּחַ בְּנִפְשׁ הָאֱלֹקִית לְכַר אֵת הַנִּפְשׁ הַבְּהֵמִיּוֹת וְלְהִיּוֹת רִשְׁפֵי אֵשׁ). וְהוּא שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּדְבוּר הַמִּתְחִיל "אִתֵּם נִנְבִּים", בְּעִנִּין (וְאֶתְחַנֵּן ד, כד): "כִּי ה' אֱלֹקֶיךָ אֵשׁ אוֹכֵלָה הוּא" (לְקַטֵּן נִנְבִּים מוֹד, גיד: פִּירֵשׁ, כְּטַבֵּחַ הָאֵשׁ שֶׁמִּסְתַּלֵּק לְמַעְלָה עַל דֶּרֶךְ מִשְׁלֵי וְאִינוּ יוֹרֵד וּמִתְפַּשֵּׁט . . בְּגִילּוֹ אֲלוֹהֵיו וְחִבְדֵּךְ בְּעִצְמוֹ וּבְכַבּוֹדוֹ לֹא שִׁיךְ שׁוֹם הַשְׁפָּעָה, לֹא בְּגִיר מִמְלָא וְלֹא בְּגִיר סוֹכֵב . . וּמִשְׁם נִמְשָׁךְ לְהִיּוֹת לְאָדָם בְּחִינַת צִעֲקָה בְּפִינִיּוֹת הַלֵּב, לְמַעְלָה מִן תְּדַעַת, שְׁלֹא לְפִירֵד מִיחִירוֹ וְאֲחִירוֹתָיו וְחִבְדֵּךְ, וְלְהִיּוֹת לְכוֹ בּוֹעֵר בְּרִשְׁפֵי אֵשׁ שְׁלֵהֲבֵת"). וְהוּא שֶׁנִּתְבָּאֵר סוֹף דְּבוּר הַמִּתְחִיל "כִּי בִיּוֹם הַזֶּה יִכְפֹּר", בְּעִנִּין (תִּשְׁא לז, כב): "בְּנִקְרַת הַצּוּר" (לְעֵיל אַחֲרֵי כו, ג: פִּירֵשׁ, מִבְּחִינַת צוּר עֲלִיּוֹן, מְקוֹר יִשְׂרָשׁ כָּל שְׂרָשֵׁי הַתְּהוֹמוֹת . . וְשִׁרְשׁ הַתְּהוֹמָה הוּא בִּהְעֵלֶם, בְּכֹחַ וְלֹא בְּפִועֵל; שֶׁמִּבְּחִינַת שֵׁם הָיִן – לְהִיּוֹת מְתוּהָ כָּל הַמִּצְוִיּוֹת מֵאֵין לֵשׁ, שֶׁהוּא בְּחִינַת אֵשׁ אוֹכֵלָה הַנִּל. אָכֵל בְּחִינַת הַצּוּר הוּא – שֶׁמִּמֶּנּוּ נִמְשָׁךְ וְנִתְתַּהוֹוֶה בְּחִינַת אֵשׁ אוֹכֵלָה)).

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער - אדמו"ר האמצעי

~ תורת חיים ~

ויאמר ה' זעקת סדום ועמורה כי רבה כו'

יירדה זו לראות הוא בבחי' החסד דוקא כמדת שם הוי"ה דבחי' או"י ואמנם מבואר למעלה שגם ממדה זו דמדה"ר אין ראי' ברורה לאמתת הדבר שהרי יכול להצדיק גם את הרשע כנ"ל אלא צריך לומר ביירדה זו לראות הדבר לאמתתו להיפוך והוא שירד מדה"ר והחסד' דשם הוי"ה ונתלבש במדה"ד היפוכו דוקא שאז דוקא יתברר הספק הזה (מטעם הנ"ל שזהו כמו שכל המטה כלפי חסד שמתלבש במנגדו בשכל של דין ומהפכו לזכות כו') וזהו שאמר בוהר ומדרש בפי' ארדה נא שירד ממדה"ר למדה"ד פי' שאחר שעלה צעקת מדה"ד בהעלאה דגבורות דאח"כ ירד להאיר מבחי' החסד' דאח"כ שנק' מדה"ר לסתור כל טענות דמדה"ד ולהמתק בחסד' להפוך הכל לזכות וז"ש ארדה נא שזהו הנק' בשם יירדה דוקא כי טבע החסד' לירד מגבוה לנמוך היפוך הגבורות דאח"כ דצעקה דמדה"ד שעולים מלמטה למעלה אך א"כ ה' עיקר הכוונה לחסד ביירדה זו ואיך א' בוהר שירד למדה"ד דוקא הענין הוא שירידת החסד' הללו דאח"כ הוא שנתלבשו בגבורות דאח"כ הנק' מדה"ד דוקא לעיין בהם ולא לעשות כפי העלאה ממדה"ד אדרבה לסתור כל טענות מדה"ד ולהפוך לזכות ואם אח"כ לא ימצא זכות אז יתברר הספק הזה לאמתתו אם עשו כפי צעקת מדה"ד אם לאו כנ"ל וד"ל:

(מ) (אך) בלשון הוהר והמדרש אין המשמעות כך אלא להיפוך שהרי אמר בוהר ביירדה זו שהי' לביש וכן הראי' לביש כמ"ש אשכחן יירדה לביש כגון דא ארדה נא וראי' לביש כו' וגם מבואר בפי' הוהר שבשכיל דין וחוב ה' יירדה זו והוא מ"ש לאשגחא עלייהו דוקא וכן מ"ש במדרש שירד מכסא הרחמי' לכסא הדין שהכוונה בזה על התלבשות זו במדה"ד מצד עצמו וכוונת דוקא דהיינו שיהי' אופן המשפט כפי שייחבב מדה"ד דוקא ולא יועיל כלל מדת החסד שכנגדו להפוך לזכות שז"ש לאשגחא עלייהו בדינא שעיקר השגחת המשפט יהי' עפ"י מדה"ד דוקא וא"כ עיקר היירדה הזאת הי' למצוא בהם כפי שעלה מצעקת מדה"ד בתחלה והוה לאשגחא עלייהו בדינא שיעלה כפי כח מדה"ד ולא כפי שיעלה עפ"י מדה"ר היפוכו שלזה ירד מכסא הרחמי' לכסא הדין וזהו היפך פי' הפשוט דלעיל דעיקר היירדה הי' בהשגחה לטוב וחסד דהיינו למצוא בהם שלא כפי מדה"ד דוקא משום דאין ראי' מצעקת מדה"ד כלל כנ"ל

(לח) אבל אם לא אדעה פי' אם לא שאין עונם גדול כ"כ מפני שיצדקו בזכות וחסד עפ"י ההשגחה הטובה שע"י בחי' החסד' דאח"כ שירד מלמעלה למטה מטה להאיר גם החושך ולצד עוצם יירדת אור חסד זה יכול למצוא להם זכות ויש להם תקוה ובירור עדיין ואינם חייבים כל"י לגמרי אז אע"פ שמצד בחי' הדין וגבורות דאח"כ דמדה"ד חייבי' כל"י לגמרי לא אעשה בהם כל"י לגמרי כצעקת מדה"ד הבאה אלי אלא אדעה להמתק הדין בחסד' (כמשי"ת) כי צעקת מדה"ד הבאה אלי בבחי' הגדלת ענין חטאתם עפ"י בחי' הגבורות דאח"כ דחכ' שמטה כלפי דין מזה לבר אין ראי' כלל לפי שטבע מדה"ד בכך גם להרשע את הצדיק כנ"ל וא"כ אין מזה ראי' ברורה לאמתת הענין אם עשו כצעקתה של מדה"ד אך אם גם עפ"י השגחה דבחי' החסדים דאח"כ יתחייבו כל"י אזי ראי' ברורה לאמתת הענין שבדאי עשו כצעקת מדה"ד ואמנם באמת אם היתה ההשגחה עליהם רק מבחי' החסד' דאח"כ לכך גם מזה אין ראי' ברורה לאמתת הענין לטוב וזכות כי הרי טבע מדת החסד בכך להצדיק גם את הרשע ולטהר גם את הטמא ויכול להיות שעשו כצעקת מדה"ד וחטאתם רבה רק שמדה"ר דאח"כ מצדיקים ביתר מכפי המדה אך אם אחר צעקת מדה"ד בבחי' הגבורות ודין דאח"כ נמשך אח"כ ויורד מבחי' החסד' דאח"כ להשגיח עליהם ולראות בזכותם שזהו דוקא אחר התלבשות של מדה"ר במדה"ד שכבר עלה צעקתה אליו אזי יש ראי' ברורה באמת לאמתת הענין אם עשו כצעקת מדה"ד עליהם (כמו עד"מ מי ששכלו מטה כלפי חסד דוקא כאשר מניח טבע עצמו ומעיין בשכל של המנגדו דוקא המטה כלפי דין לשמוע אל סברתו לדין וחוב ואז סותר כל טענותיו ומהפך הכל לזכות שאז הוא בא לאמתת המשפט משא"כ כאשר אינו מתלבש בשכל שכנגדו ואינו מורה רק כפי טבע עצמו של חסד שלא יכוין לאמתת המשפט כו' כ"כ לפי שטבע מדת החסד להצדיק גם את הרשע כנ"ל וד"ל):

(לט) וזהו פי' הפשוט כמ"ש ארדה נא ואראה הכצעקתה כו' דמשמעות פשט הדבר כך הוא שכוונת יירדה זאת היא לראות את האמת אם עשו הרע כ"כ כפי הנשמע עליהם מצעקת מדה"ד הבאה אלי למעלה אם לאו ולזאת הוא יורד למטה לראות אם עשו כן אם לאו ולכאורה

לאשגחא עליהו דינא ר"ל היינו ע"י בחי' התלבשות דחסדי' דאוי' בגבורות ודינין דאוי' דמדה"ד כאשר צריך כח מדת החסד לדקדק ולעיין במדת הדין ולהתלבש בשכל המטה כלפי דין גם זה נק' השגחה לדיון אעפ"י שבאמת אין זה רק להפוך למענות דמדה"ד כנ"ל משא"כ השגחה של מדה"ד מצד עצמו כמו שהוא בלתי מתלבש בהיפוכו שהוא חסד ורחמי' לגמרי שזהו השגחה רק לחסד כו' ואמנם אין זה עולה ומתיישב בלשון חוהר והמדרש כפי פשט דבריהם):

וע"כ אמר ארדה נא ואראה כו' אם כצעתה כו' כלומר אולי לא כך הוא וזהו אמתת משמעות פשט הכתוב וראי' לזה מסוף דבריו שאמר ואם לא אדעה שמשמעו שלזה הי' ירידה זו אולי לא עשו כצעת מדה"ד אדעה להמתיק גבורות בחסדי' כו' רק שעכ"ז הי' ירידה זו מחסדי' דאוי' להתלבש במדה"ד כדי להפכו בלבד ולא לעשות כפי מדה"ד אדרבה לסתור מענותי' כנ"ל ור"ל ואפשר לפרש עפ"י דוחק גם בלשון חוהר שבירידה זו היה הכוונה בהשגחה לטוב ומ"ש

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל - אדמו"ר ה'צמח צדק'

~ דרך מצותיך ~

מאמרי אדמו"ר הצמח צדק - ביאור לד"ה אחרי ה"א

מתקני' להיות בבחי' פרצוף כו', ולכן בירור ותיקון זה הוא בבחי' בינה דוקא, כי כמו עד"מ בגשמיות בהתהוות הולד הנה אב מזריע המפה שהיא כוללת רמ"ח איברי הולד בבחי' העלם והתכללות, וע"י שהיה ששורה מפה זו בבטן האם נעשה מזה ולד שלם ברמ"ח איברים ושם"ה גידים, והרי מפה זו אף שיש בה כללות רמ"ח איברים וממנה עיקר התהוות הולד מ"מ היא אין בה עדיין מהות ולד כלל, ואם לא תהיה בבטן האם לא יתהוו ממנה כלום רק דוקא ע"י שהייתה בבטן האם בה הוא שיש הכח הזה להיות מן המפה ולד שלם, וע"י ששורה ט"ח בבטן האם ואוכל ממה שאמו אוכלת מתגדל ומתחזק כו'. וכך יובן ג"כ עד"מ למעלה ענין התיקון מנקודה לבחי' פרצוף הוא כמו עד"מ להיות מטפה ולד כו' כי ענין פרצוף הוא התכללות הי"ס טפ"ט ורת"ס כו' משא"כ הנקודה הוא רק בחי' א' הכוללת כולן בהעלם לבד ואין בה בחי' גילוי כו' והוא ג"כ כמשל התהוות גידול הפירות מן הגרעין כו' כמ"ש במ"א, ולכן בירור ותיקון זה הוא בבחי' בינה דוקא שנקראת אימא עילאה כמ"ש אם הבנים שמחה, והיינו שהמדות נמשכי' ומתהוים מן ההתבוננות בהתהוות הולד ע"י שהייה בבטן האם, וזהו אם אין בינה אין דעת, דהנה הדעת הוא פנימית המדות וחיותו וקיומו (והוא בחי' דעת תחתון דבין כתפין המתפשט במדות) ולכן תיקון והגדלת נקודות דתהו הנ"ל להיות בבחי' פרצוף נק' בחי' דעת כי נקודות הנ"ל הן בחי' ו' מדות שנפלו שהן הו' מלכים ומלך הראשון הוא בחי' הדעת ותיקון זה הוא ע"י העיבור בבטן אימא דוקא לכן אם אין בינה אין דעת. (וענין אם אין דעת אין בינה הוא בחי' דעת עליון המיוחד חו"ב):

והנה כל זמן שהאור אלקי הוא מוסתר ונעלם בבחי' הקליפות שהוא גוף הנסיון לא נראה וניכר עדיין עוצם רוממות מדרגתו כמו הפרי אגוז כשמכסה עליו קליפה הקשה של האגוז אינו נראה כלל אך כשמתברר' הקליפות ונשברו המסכים ה"ז כמשל שמשברים קליפת האגוז שנראה מיד הפרי ואז טוב הפרי למאכל כך כשיבוער הרע מן הארץ ויסור מכנ"י ההסתר פנים שהן היסורים אזי יתגלה האור אלקי שהיה גנוז וצפון ונעלם בהם שהוא גבוה מאד נעלה, וז"ש (יהוה קאל ל"ט) ולא אסתיר עוד פני מהם משא"כ עכשיו זמן הנסיונות נק' הסתר פנים כדלקמן, ומ"מ גם עכשיו ע"י שעומד בנסיון הרי מתגלה הניצוץ וממנו מאיר בתוספת וריבוי האור בנפש האדם יותר מכפי ערך נפשו בתחלה משום שניצוץ זה שמבחי' תהו גבוה יותר מנפש האדם שמבחי' תיקון ולכך ביכולתו לבוא בנפשו בחי' הדעת וז"ש כי מנסה כו' לדעת, שעי"ז יתהוו אצלו בחי' גדלות הדעת בה' מה שלא הי' בן קודם הנסיון, דהיינו שיעלה ויבא ויגיע לבחי' הדעת באלקות בבחי' גילוי ממש בבחי' הרגשה גלית כמו שמרגיש חיי נפשו אע"פ שאין רואה המהות כו' ויתפעל לאהבה את ה' באה"ר בלב ונפש חפצה, והיינו הכל מצד שעמד בנסיון משום שעי"ז בירור הניצוצות שמהן נמשך ונתגדל בחי' הדעת כדלקמן, אך הנה ארו"ל אם אין בינה אין דעת, והענין כי הנה ידוע שהספי' דתהו שנשברו הן היו בבחי' נקודות ונק' עולם הנקודים ונמשכו מבחי' ס"ג דס"ג כמ"ש בע"ת, ובירור שלהן הוא בבחי' בינה דאצי' שם הוא מקום הכיבדורים להיות נעשים בבחי' פרצוף כי ענין עולם התיקון הוא להיות בבחי' פרצוף אדם, ותיקון הניצוצי' דתהו הוא שאחר שנברר' ועולי' מהרע ליכלל בקדושה הם

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל - אדמו"ר מוהר"ש

~ תורת שמואל תרל"ג ~

לא תירא לביתה משלג

עכ"פ, והיינו מ"ש לאהבה את ה' כי הוא חייך שכאשר אוהב חיי נפשו כן כאשר יתבונן שאו"ס ב"ה הוא בחי' חיי החיים כו' מזה נמשך בחי' האהבה לאלקות ועו"ג כמים הפנים לפנים כן לב האדם אל האדם שע"י שנמשך ומתגלה מבחי' ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עי"ז נמשך להיות בלב האדם ג"כ בחי' האהבה כו', אמנם הוא בחי' הרגשת עצמותו בבחי' יש מי שאוהב והיינו מפני כי יש דוגמתה בלעו"ז כמ"ש את זה לעומת זה עשה האלקי' שיש בחי' אהבה רעה ותאוה זרה. אבל בחי' אהבה דבכל מאדך שהיא מבחי' יחידה שבנפש הנה לגבי בחי' זו לא יש כלל בלעו"ז. ולמעלה ז"ע נשמות חרשות שיתגלו לע"ל שעלי' ארו"ל צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ופ' הרמ"ז שהעטרות הוא בחי' הנשמות חרשות שיתגלו לע"ל.

אך לבוא לבחי' אהבה זו אינה ביכולת עבודת האדם מצד עצמו כ"א מה שנותני' לו מלמעלה, ולכן נא' ומל' ה' אלקיך שה' אלקיך עצמו ימול גם בחי' חיצוני' הלב היא האהבה שיש בה הרגשה כנ"ל, כי לגבי גילוי בחי' אהבה עליונה כזו גם האהבה שבהרגשה מסתיר כמ"ש בזהר דא מוחא דא דא קליפה דא, ולכן ימול ויעביר גם בחי' אהבה דהרגשה הנ"ל בכדי שיתגלה פנימיות הלב מבחי' יחידה שבנפש, ולכן במילה זו לא נא' ערלת הלב כמו שנא' במילה דומלתם שנא' בה את ערלת לבבכם כי שם יש בחי' ערלה החופה על הלב ואומם לבו לבלי יתגלה אור האהבה, ולכן צריכין להעבירה ע"י אתכפאי לעשות היפך רצונו עד שיהפוך לבו מן הקצה אל הקצה שתחת אשר אהב ותואב דברי' ורים יחי' בבחי' אהבה ותשוקה לאלקות, אבל כאן במילה הב' דומל' ה' אלקיך לא נא' ערלה כי אינו שייך לקרות זה בשם ערלה כלל כ"א זהו ג"כ אהבה לאלקות רק שלהיותו עדיין בבחי' יש מי שאוהב היינו בבחי' הרגשה הרי היא נק' קליפה נגד בחי' אהבה עליונה שמבחי' יחידה שבנפש כו' לכן גם בחי' אהבה זו דחיצוני' הלב ימול' ה' אלקיך בכדי להיות גילוי אהבה עליונה דבחי' פנימיות הלב כו'.

ובזה יובן מארו"ל הג"ל גדולה מילה שנכתרו עלי' י"ג בריתות מה שעל כל התורה לא נכתרו רק ג' בריתות לבד, שלכא' אינו מובן שהרי גם מילה היא בכלל התרי"ג מצות, אך הענין יובן בהקדם ענין הג' בריתות שנכתרו על כלליות התורה שהוא נגד ג' עולמות בי"ע דכתי' בהם ומשם

לא תירא לביתה משלג כו' שנים. ופי' בילקוט שהמצות הם כפולים מילה ופריעה, ציצית ותפילין. ובזה"א ויחי דרל"ח ע"ב א"ת שנים אלא שנים כגון מילה ופריעה, ציצית ותפילין, מוזהר ונר חנוכה. ולהבין זה צ"ל מארו"ל במשנה גדולה מילה שנכתרו עלי' י"ג בריתות, ולכא' הלא בכל התורה לא כרתו אלא ג' בריתות ומצות מילה ג"כ בכלל, ומדוע על מילה בפרט נכתרו י"ג בריתות לבד, גם מהו מספר י"ג דוקא.

אך הענין הוא דהנה מלבד מילה ופריעה הגשמיים יש בעבודה ב' בחי' מילה, והוא מ"ש ומלתם את ערלת לבבכם, וכתי' ומל' ה' אלקיך את לבבך, פי' ומלתם הוא בחי' תשובה כמארו"ל אם עושין תשובה נגאלין, ופי' וענין התשובה הוא להשיב את תשוקת הנפש לשרשה, דהנה בכא"א יש בחי' האהבה לאלקות כמ"ש צור לבבי וחלקי כו' שדוד אמר זה עבור כלליות ישראל, וכן כתי' אני ישנה ולבי ער שפירשו הגם כי אני ישנה בגלותא דמצרים ובכל מ"מ ולבי ער הוא בחי' האהבה שיש לכא"א כו' רק שהיא מוסתרת ומלוכשת בגוף ונח"ב המעלימים ומסתירים על אור האהבה, ותאות הגוף מונעי' ומעכבי' לבלתי הגלות נגלות האהבה מהעלם אל הגילוי ובענין רשע מכתיר כו', וכמו הערלה הגשמיית שחופה על העטרה לבלי תתגלה העטרה חוצה, כן ערלת הלב הוא בחי' האטימות הנעשה בלב מחמת תאות גופו ונפשו הבהמית מכתירים את נקודת האהבה לבלי תתגלה כו'. ולזה אמר הכתוב ומלתם את ערלת לבבכם שהו"ע בחי' אתכפאי ואתהפכא לעשות היפך רצון תאות לבו, שע"י ימול את ערלת הלב שיתגלה נקודת אהבתו לה', וכמו שע"י שכורתיים את הערלה מתגלה העטרה כן ע"י מילת ערלת הלב מתגלה האהבה לה'. כו' ועי"ז נמשך מלמעלה להיות בחי' מילה שפי' בת"ז מל' י"ה, שלשון מל הוא ל' גילוי כמו הדבור שנק' בשם מלל כמ"ש מי מלל לאברהם הניקה, והיינו להיות כי הדבור מגלה העלם המחשבה לכן נק' מלל, כן פי' מל' י"ה שמתגלה עי"ז בחי' י"ה שהוא בחי' עלמא דאתכסאי בבחי' גילוי כו'.

ב) אמנם הנה ענין מ"ש ומל' ה' אלקיך את לבבך היא בחי' היותר גבוה דהנה יש כמה מדריגות באהבה כמ"ש ואהבת כו' בכל לבבך כו' ובכל מאדך, והיינו הגם כי בכל לבבך ובכל נפשך הם ג"כ מדריגות גבוהות אמנם הנה יש בזה עדיין בחי' לגרמי' וגם הרי הוא בבחי' יש מי שאוהב

התורה שצ"ל בדבור כמ"ש ודברת בם וארז"ל בד"ת הכתוב מדבר, וכמארז"ל אם ערוכה בכל שמורה, מעשה הוא בחי' מעשה המצות, שע"י ג' קוין אלו ממשיכים המושכת אוא"ס ב"ה בנ' עולמות ביי"ע שיהי' היש דבי"ע בטל להאין כו'. וז"ע ג' בריתות נגד ג' עולמות ביי"ע כו', ונכלל בזה גם מצות מילה. ובעבודה הוא בחי' ומלתם את ערלת לבבכם, שהוא בחי' תשו' להשיב את הנפש בבחי' אהבה ולמול ולהעביר המכסה המעלים ומכסה את האהבה.

אמנם הנה בחי' המילה דומל' ה' אלקך את שוהו מה שיתגלה לע"ל הנה על מילה זו אמרו שנכרתו עלי' י"ג בריתות פי' שע"י מילה זו ממשיכים המושכות אוא"ס גם בע"ס דאצי' שיומשך בחי' תוס' וריכוי אור בע"ס דאצי' ובג' עולמות ביי"ע כו', וזהו י"ג בריתות.

יפרד, משא"כ באצי' איהו וחיוהי חד בהון ואיהו וגרמוהי חד בהון, וע"י התורה נמשך בבי"ע שיהי' היש דבי"ע ג"כ בטל והיינו בחי' ביטול היש עכ"פ, וזהו ע"י ג' בחי' מחדו"מ שיש בתורה שהם נגד ג' עולמות ביי"ע כנודע.

וזהו ענין ג' דברי' שהעולם עומד עליהם שהם תורה ועבודה וגמ"ח, עבודה הוא בחי' עבודת הקרבנות שעיקר העבודה בקרבנות הי' בבחי' מח' שלכן אם חשב הכהן מושבת חוץ פסל הקרבן, ועכשיו תפלה במקום תמידין תקנו עיקר עבודת התפלה הוא במח' שלכן ארז"ל גבי ק"ש אם כיון לבו יצא, ובשמו"ע העיקר היא המחשבה, רק הדבור הוא בכדי להוציא הכוונה והמחשבה מהעולם אל הגילוי כמ"ש במ"א, ע' בלק"ת בד"ה כי ביום הזה יכפר הא' בפ' אחרי, ובד"ה ואהבת את (למ"ד), דבור הוא בחי' לימוד

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער - אדמו"ר מוהרש"ב

~ המושך תער"ב ~

כי תצא למלחמה על אויבך, ש"פ תצא, תרד"ע

לבר לרוות צמאון נפשם כו' אלא כדפי' בתי' איזהו חסיד כו'), וכן בקיום המצות הוא בכדי לקשר נה"ט לאלקות כו', וזה במדר' הבינונים דבצדיקים ענין קיום המצות הוא לאתקנא רוא דשמי' דהיינו להוסיף אורות באצי' כו' וכמ"ש במ"א, אבל עבודת הבינונים בקיום המצות הוא לקשר את הנה"ב כו', וכנודע דמצות יש להם סגולה פרטי' לקשר את הנה"ט כו' כמ"ש בתו"א ד"ה מי כה' אלקינו המגביהו כו', וגם יש עבודה פרטיות בכל מצוה כמו תפלין לשעבד הלב והמוח כו' וכמ"ש בסש"ב פמ"א, וכמו אתרוג אל תבאני רגל גאווה כו' וכה"ג בכל מצוה כו' (ושכר עבודת המצות הו"ע מצותי, וכידוע שיש מצות ה' ומצותי כו' או שז"ע עבדי הם וכמ"ש כי לי בני' עבדים עבדי הם דענין עבדי הוא בחי' יר"ע וכמו משה עבדי כו', דמ"ש כי לי בני' עבדים הוא בחי' יר"ת ועבדי זהו בחי' יר"ע כו' וזהו שכר עבודתה כו'), והן בעבודה בהתבוננות אלקי יחי' בבחי' שייכות אל הנוף ונה"ט כו', והיינו שלא יתפעל בנפשו ביותר בהרגש הענין האלקי שבהתבוננות שיבוא לידי התפעלות יתירה ובבחי' הפשטה מהכחות הטבעיים, כ"א אדרבא להשקיש התפעלות הנפש ולעצור בעד כחות הנפש שלא יתפעלו כ"כ ויהי' בבחי' הרגש פנימי יותר, והיינו שיהי' בבחי' התיישבות יותר שאז ההתבוננות הוא בבחי' הנחה טובה ובבחי' הרגש פנימי ונהגש גם בכחות הטבעיים כו', ובכלל זה ג"כ שתהי'

(שב) והנה שני האופנים הנ"ל אינם כפי הכוונה העליונה בירידת הנשמה למטה, שהכוונה היא להאיר את הנוף לתקנו ולזככו ולהאיר חלקו בעולם כו', והיינו שכל עבודת הנשמה יהי' בבחי' שייכות אל הנוף ונה"ט וכמ"ש כי לי בני' עבדים שעובדים עבודתם לזכך את הנוף ונה"ט כו' (ועבודת הנשמה האמיתית מצ"ע זהו שכר עבודתה כו', וכמו בתפלה דשבת להתענג על ה' שזה קבלת שכר דמי שטרה בע"ש דוקא בעבודה דששת ימי החול יאכל בשבת כו' וכמ"ש במ"א), והיינו הן בעסק התו' והמצות דמעיקרא כי עבד אינש אדעתא דנפשו עבד לזכך נפשו שהתו' נק' עוז ותושי' שמתשת כח הנה"ב ומגברת כח הנה"א כו', וזה אם בהתיקון שע"י התורה עצמה או מה שהתורה מסייעה בעבודה דתפלה כו' וכמשנת"ל פקע"ו, והוא שיש חילוקי מדר' בנשמות יש נשמות דעיקר עבודתן הוא בתפלה, דבתפלה הוא התגלות הכחות דנה"א ומתישים את כח הנה"ב כו', רק שזהו ע"י סיוע התורה שקודם התפלה כו', ויש נשמות שעיקר עבודתן הוא עסק התורה שע"י התורה עצמה נעשה התגברות הנה"א והתשת כח הנה"ב כו' (ולמוד התורה לשמה זהו שכר הנשמה כו', וגם בזה יש ביורר ותיקון בכללות העולם וכמא' ר"י כולחו תנווי בניזקין כו', וגם שהכוונה האמיתית היא ליחדא קוב"ה ושכינתא בתחתונים כו', וכמ"ש בסש"ב ספ"י ולא בכדי לדבקה בו ית'

שיחי' בבחי' כלי אל אור הנשמה והיינו שיחי' בבחי' ביטול היש שע"ז יהי' כלי אל הנשמה, ושלא יהי' בבחי' ביטול ביותר שאז אינו בבחי' כלי וכאלו אינו כו' וכנ"ל בפ' ש"א, והיינו כאשר הביטול של הגוף לא יהי' מצ"ע (שזהו שהגוף הוא כמבכו העצמי כו' כנ"ל) כ"א מה שהנשמה פועל בו הביטול ועושה אותו לכלי כו', ובתחלה הוא מצד הגוף שהוא בבחי' כלי היינו שאינו בבחי' יש ביותר בבחי' הגסות כ"א הוא בבחי' ביטול היש כו', ואח"כ הנשמה פועל בו הביטול ועושה אותו לכלי ביותר כו', ובכללות הוא הביטול בהנשמה ובהגוף שלא יהיו כמו טבעם העצמי הן בהנשמה שלא יהי' בבחי' אין ביותר ובבחי' הפשטה מן הגוף, וכן בעבודתו לא יהי' לעצמו שע"ז נעשה בבחי' אין יותר כו', ובהגוף שלא יהי' בבחי' יש ביותר רק יהי' בבחי' כלי כו', וכן כאשר הגוף ונה"ט הוא בבחי' הביטול ביותר בכללות זהו כאשר הוא בבחי' קטנות והוא כעצם לא בבחי' כלי ולהיותו בבחי' הטוב ה"ה בבחי' ביטול ביותר כו', וג"ז הוא שעומד על עצם טבעו (דהביטול שבהגוף הוא מצ"ע לא בדרך עבודה והוא עומד על טבעו) שאינו בבחי' כלי כעצם כו'. קיצור. והכוונה בירידת הנשמה למטה הוא לזכך נפשו וגופו הן בעבודה דתורה להגביר הנה"א ולהתייש הנה"ב (ותו' לשמה הוא שכן עבודתה וגם ליחדא קוב"ה ושכינתו' בתחתונים), ובעסק המצות לקשר הנה"ב באלקות, ובהכפ' פרטיות שבמצות (ומצוותיו זהו שכן עבודתה), והן בתפלה שהתבוננות בהתיישבות בכלי, ובהרגש פנימי, ובענינים השייכים לנה"ב וכלבושי השגה, ובהגוף הוא שיחי' ביטול היש שלו בהדרגה רק שיחי' כלי לאור הנשמה (והנשמה עושה אותו לכלי ע"י שפועל בו הביטול).

ההתבוננות בענינים השייכים לנה"ט, והיינו בההארה אלקית שבאה בבחי' התלבשות בעולמות כו', ושתחי' ההתבוננות בבחי' השגה ממש בלבושי השגה דוקא בכדי שיחי' השגה הענין גם בהשכל הטבעי כו' וכמשת"ל פ' רצ"ח (וכאשר ההתבוננות הוא באופן כזה זה גופא מעציר ומשקט התפעלות הנפש מצ"ע כו', כי התפעלות הנפש עצמו הוא יותר בענינים נעלים באלקות וכאשר אינם בלבושי השגה כו', אך באופן הנ"ל בפ' ש"א היינו כאשר הנשמה אין לה שייכות אל הגוף הנה בד"כ אין זה בהשגה גמורה (לכד) בנשמות גבוהות שבירידתם למטה ה"ה כמו שהן למעלה ממש כו', וכמו הנשמות שנבקע עליהם הפרגוד ובאו למטה כמו שהן למעלה כו') ומתפעל מהרגש כללות הענין האלקי כו', ואמיתת עבודה הנ"ל היא בשכר הנשמות להתענג על הוי' כו' כנ"ל). וכן בענין התשובה הוא שירגיש את הלא טוב מריחוקו מאלקות ויהי' בהרגש פנימי ויהי' צד לו מאד מזה כו', ואם כי זה עושה כליון בנפשו בבחי' יציאה מגדר כלי, אין זה שזהו הנוחם לנפשו כ"א זהו בבחי' תוקף הרצוא והצמאון לאלקות כו', או בדרך בריחה שבורח מהרע ונמשך ביותר (מיט' א שטארקען ציא) לאלקות כו', אבל משו"ז דוקא נעשה הסכם חזק בנפשו בקיום המצות ובעסק התורה ובהלך בדרכי ה' ובוה דוקא ימצא נוחם נפשו כו' (וכן במה שצר לו למטה שיש אופן כזה בתשובה וכמ"ש במ"א בענין בצר להם שהעוה"ז הוא מקום צר כו', כל מוגמתו וחפצו הוא להרחיב מקומו למטה דוקא וכמו הרחיב מקום אהלך בהמשכת אוא"ס למטה ע"י עסק התורה ובוה ירחב לו המקום וימצא עונג נפשו בוה כו'). וכ"ה הוא מצד הנשמה שיחי' בבחי' שייכות אל הגוף כו', וכמו"כ הוא בגוף ונה"ט

1.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק - אדמו"ר מוהרי"צ

~ ספר המאמרים תרפ"ט ~

ביום השמיני עצרת תהי' לכם - ש"פ ויצא, תרפ"ט

הרי אינו שייך בו בהכח המשכיל כלל, אבל מ"מ גם הוא שכל שהרי נק' שכל נעלם או שכל מופלא ה"ה שכל עכ"פ והיינו לפי דגם כח המשכיל הוא מה שכבר נמשך מעצם הנפש להיות מקור לשכל דהרי גם כח המשכיל אינו כח עצמי ממש ואינו אלא רק מה שכבר נמשך, ולזאת הנה כשם דכתר שבח' שזהו מה שכבר נובע מכח המשכיל להיות מקור אור מושכל פרטי ה"ה אור שכל שמורגש אף גם בכלי השכל גם קודם שמתגלה, דעם היות דהשכל שבכתר שבחכמה הרי

נב) והנה בעומק הענין יותר, הנה אפילו בחי' חכ' שבכתר שיש בוה כמה מדרי' דלפעמים נק' תעלומות חכ' ולפעמים נק' חכ' סתומאה, או שכל הנעלם מכל רעיון, וכל' הגאונים נק' שכל מופלא, ובנפש הוא כח המשכיל, והוא כח היולי על כל מיני שכליים והוא בעצמו מושלל עדיין מבחי' שכל, וכידוע דכל היולי מושלל מהגילויים הנמשכים ממנו, הנה באמת דזה מה שכל המשכיל מושלל משכל הנה זהו רק מה שכל המשכיל הוא מושלל מאור שכל גלוי דאור שכל גלוי

בהם כלל ובכחו להביא כל ענין עמוק ביותר אל הגילוי וכל רז לא אנים לי', וזה מה שבעת הזקנה מתחלש כח השכל זה רק חלישות כלי המוח, אבל אין זה נוגע לעצם כח השכל שאדרבה מתחזק יותר, ונמצא אנו רואין דגם כח המשכיל הרי יש לו מקור המוסיף בו כח, או יגרע בו בהעדר אורו ושפעו ממנו כמו השינוי שבין קטנות לגדלות, וכמו וד' נתן חכ' לשלמה. וכן יהיה חכמתא לחכימין דחכימין הוא כח המשכיל העצמי שמקבל מקור השפעתו מלמעלה מהחכמה וכן וד' נתן חכמה לשלמה הוא שניתן לו תוקף בעצם כח חכמתו דוקא להיות כח המשכיל ההיולי שלו בתכלית ההתגברות להשכיל בכל דבר בריבוי התחכמות מאד.

קיצור. יבאר דבעומק הענין הרי אפילו בחי' חכמה שבכתר, ובנפש הוא כח המשכיל ה"ה ג"כ שכל אלא שהוא שכל נעלם, ולכן יש שינויים בכח המשכיל שמתמעט או מתגדל.

אינו כמו אור השכל הגלוי ממש, מ"מ ה"ה מציאות שכל כמו אותו האור שכל שבא אח"כ בגילוי, הנה כמו"כ הוא גם בכח המשכיל דאחרי שכבר נמשך מהנפש להיות מקור לשכל, ה"ה ג"כ שכל אלא שהוא שכל נעלם, ולכן אנו רואים שיש שינויים בכח המשכיל דלפעמים יתרבה אורו בעצמו ואז ישכיל יותר, ולפעמים מתמעט אור שכלו בעצמו ולא ישכיל כ"כ, וכמו בימי הגדלות שהוא חזק וגדול בכח המשכיל שלו ביותר אשר אז ירבה להתחכם יותר בכל דבר חכ', משא"כ בהיותו קטן בכח שכלו בימי הקטנות ימעט להתחכם, וכמ"ש ימים ידברו ורוב שנים יודיעו חכמה, היינו שיודיעו חכ' יותר מהעלם כח המשכיל, ונק' זקן שקנה חכ' בכח עצם שכלו וע"כ ישכיל יותר בכל מיני התחכמות, וכמו וקני ת"ח כ"ז שמזקינים דעתם מתיישבת עליהם דסבא דעתוהי סתים כחמר טב דשקט כו' והוא שמתחזק עצם כח שכלו בתוקף ביותר לאחד ולאחר כמה שכלים הפכים גם בענינים עמוקים ביותר ולא יתבלבל

~ לקוטי דיבורים – בלה"ק ~

רשימה לחג הגאולה – י"ב-י"ג תמוז

וממנה שביל סולם ברזל אל האיצטבא השני' שהיא הקומה השלישית.

ועל האיצטבא הנני מטייל עתה מחדרו של הפקיד הראשי אל החדר מאה וששים. אי' הוא לא אדע עדיין כי הולך הנני אחרי פעטיא המדבר ומבהיל אותי בסיפורי שנעים לו במאד לראות שפיכות דמי העשירים וכנהי הדתות אשר פעם חיכה על יציאת נשמתו של אחד המומתים כי עליו הי' להשליך שבע גויות מומתות אל אחד הבארות אשר מתחת למכפלה השני' שבמרפתי הבית, וכולם כבר זרקם, רק אחד עוד פפר, אי נייע חאטיעל וויפוסטיט דוך [ולא רצה להוציא רוחו].

אן – ממשיך סיפורו – ביל טאקאי קאק טי בליעדני אי פאלני, אי חאטיא אן ביל פיאטי ווסיאטאקי ווידערזשאל באלשע ווסייעך, ווסיא ווירעמיא דראגנול טא רוקאי טא נאגאי [הי' כמור, חיזור ובעל גוף, והגם שהי' החמישי, בכל זאת האריך יותר מכולם, כל העת פפר, פעם בידו פעם ברגלו].

טאווארישטש אושאל זא פאלוטשקו, ודאראווא זאראבאטאל 420 צעקאווין (עבור כל הריגה ר"ל משלמים ששים רובל) אי טרי בוטילקי וואדקיא א מאיא ראבאטא וויעסטי איז קאמערי, פריוועסטי אוז פריגאטאוויטעלניוויא אי ראזדאוואט א קאגרא אוזשע

אנכי לא שמתי לבי לדיבוריו ואתבונן אל הבנין הגדול של בירת שפאלערנא, ואתפלא על הכשרון הגדול שהי' לו להאדריכל לבנות בנין כזה מעובד ומשוכלל בעיבוד ושכלול כזה אשר יתאים לכל עניני האסירים, ומקומות מיוחדים להעיק ולהציק ללחוצן ולענות בני אדם.

הבנין שפאלערנא מתוכו הוא בית בתוך בית, חומה בתוך חומה, חומה אחת גדולה מקיפה מכל ארבעה צדדי', חומה אחת מרובעת כמאה אמה על מאה אמה, החומה הפנימית עשויה היא כתיבה מרובעת ובקיר החומה מכל ארבע צדדי' חדרים-תאים עם דלתות של ברזל, בין החומה הפנימית להחומה החיצונית פרודור כרוחב ששה אמות בערך ובקיר החומה החיצונית חלונות גדולים וגובה כשמונה אמות, ובהשמונה האמות הללו הם שלש קומות, קומה התחתונה, וממעל לה קומה שני' ועלי' ממעל קומה שלישית.

מסביב לקירות הבית חומה הפנימית סובבת והולכת איצטבא רחבה כאמה ורבע אשר בסולמות של ברזל עולים עלי' למען לכנס אל החדרים והתאים, והרוחב אשר בין החומה החיצונה להחומה הפנימית למטה היא כעין רחוב אשר ממנו עולים בסולם של ברזל אל האיצטבא הראשונה המשמשת הילוך לקומה השני',

החלל כארשין ורחבה כחצי ארשין, פסי ברזל באורך החלל ופס אחד ברוחב החלל, שתי וערב, והחלון עשוי משבצת ברזל באופן אשר גודל הזכוכית כטפח על טפח. והחלון הלזה מלבד שקבוע במסמרות ברזל יש לו שלש שרשרות ברזל עבה, שתיים משני צדי החלל ואחת באמצע החלל ממעל, כי החלון נפתח ואז הוא אחוז בשרשרות אלו, ומעבר השני מעקה של ברזל מקפת את אורך החלל למען שלא יוכלו האסירים לראות מה נעשה בחוץ, ושלא יתדברו עם האסירים היושבים בחדרים אשר מעבר החצר ממולם.

בחדר זה מטה של ברזל קבועה בכותל, ושולחן ברזל כאמה על אמה גם כן קבוע בכותל וצינור מים, ובקרן זזית כלי חלול לצרכי אדם, ונר של חשמל וצינור של חמין עובר דרך החדר להחמם.

חדר כזה נחשב לחדר של יחיד "אדינאטשענאיע זאקלויטשעניע" אבל כאשר רבו האסירים לזאת מושיבים שנים שלשה גם ארבעה בחדר אחד.

דלת החדר עוביו כטפח ויותר, ואינני יודע אם היא כולה של ברזל או שהיא מצופה ברזל משני עבריו, גבהה כאמתים ורחבה כאמה, ואשנב קטן כגודל ביצה באמצע הדלת, מכוסה במכסה ברזל, ותעודתו היא למען אשר השומר יוכל בכל עת להסתכל ולהשגיח על מעשה האסירים היושבים בחדר, ומתחת לאשנב זה בריחוק חצי אמה חלון קטן זרת ארכו וזרת רחבו רבוע, אשר דרך בו נותנים להאסירים מאכלם ומשקם, וחלון זה סתום הוא בדלת ברזל, סגורה על מסגר.

* * *

חוקי בית האסורים המה:

- (א) הפקידים אסורים לבוא בשיח ושיג עם האסירים.
- (ב) כל החדרים צריכים להיות על מסגר כפול.
- (ג) האסירים מחוייבים לשכב לישון בשעה הקבועה כפי הציווי ולעמוד בשעה הקבועה.
- (ד) ביום אסור לישון.
- (ה) אסור לכסות את האשנב.
- (ו) אסור להסתכל בחלון (הגם שאי אפשר לראות מאומה).
- (ז) אסור להשליך דבר מה דרך החלון.
- (ח) אסור לעשן מקטורות בלילה.
- (ט) אסור להדליק נר בחדר.
- (י) אסור לשוח בלילה.
- (יא) אסור לדרוש שום דבר משעה האחד עשר בלילה עד שעה שביעית בבוקר, כלומר מזמן השכיבה עד זמן קימה.

וויסא קאנטשענא טאגדא אובראט חלאם, ווימיט פאלי אי סטיעני אט קראווי [חברי הלך לקבל שכרו, השתכר היטב בעד עמלו, 420 רובל ושלושה בקבוקי יי"ש, ועבודתי להובילם מהכלא, להביאם להכנה ולחלקם, וכאשר הכל נגמר כבר, עלי להוציא את הפגרים, לנקות את הריצפה והקירות מדם].

טאט יעשטשא ניע גאטאוו, רעשיל איטי בראט קרוזשקו טשאי אי פרישאל אבראטנא אן יעשטשא טאראפעטשילסיא, מניע בילא טאק פריאטנא סמאטרעט טשטא וויפיל טשאי בעז סאחארא, טאטאם ניע נאדאיעלא, יא יעמו אודאריל דווא ראזא נאגפני אי טאגדא וויפוסטיל דוך, א איז גארלא נאטשאלאס ליעטסיא קראוו, אי מאמענטאלנא סטאל טשארי קאק זשוק [פלוני עדיין לא מת. החלטתי ללכת לשתות ספל תה וחזרתי, ועדיין פרפר, כל כך הי' נעים לי להביט, עד ששתיתי את התה בלי סוכר! אחר כך פקעה סבלנותי, בעטתי בו פעמיים ברגלי ואז הוציא רוחו, ומגרוננו החל שותת דם, ומיד נעשה שחור כחיפושת].

אם כי דברי פעטיא לא הבהילו אותי, אבל בכל זאת עשה עלי רושם עז, ורעד עבר בי בשמעי סיפורו בארוכה ובפרטיות.

טיעבע – אומר פעטיא – סליעדאואלא בי פאסאדיט אוו אטדיעלניוויא קאמנאטו, טי סטשיטאיעשסיא סמערטניקאם, א סמערטניקאם פאלאגאיעטסיא אטדיעלנאייא קאמערע, נאזיוואיעמאייא אדינאטשנאיע זאקלויטשעניע, נא ווידנא טשטא טיעפער וויסא פערעפאלניענא טיעבע נאזנאטשילי קאמנאטו סטא שעסטדיעסאט [אותך הי' צריך להושיב בחדר ביחידות, נמנה אתה בין היוצאים לקולר, ולא לה מיועד חדר מיוחד הנקרא כלא בודד, אבל כנראה כל החדרים מלאים, וקבעו לך חדר 160].

וואט טוואיא קאמנאטא [הנה החדר שלך] – ופעטיא לוקח מפתח גדול ופותח את המנעול של אחד מדלתי הברזל, ואחר כך לוקח עוד מפתח ופותח את המנעול שבדלת עצמה ופותח את הפתח ואומר לי היכנס ושכב על הריצפה. וטרם הספקתי להיכנס אחז בי בשתי ידי בקצף גדול על לא דבר וידחקני להיכנס החדרה, ויוסף לי מכאוב על מכאובי, ויסגור את הדלת וילך לו.

* * *

החדר הוא כשני ארשין וחצי רוחב על חמשה ארשין אורך ושני ארשין וחצי גובה, הכתלים הם אבנים ועבים כארשין, הדלת היא של ברזל, וחלל חלון אחד בכותל היוצא אל החצר בגובה הכותל סמוך אל התקרה, אורך

(ד) כעבור איזה זמן כרוז יוצא היכנו לקבל חמין, כי לכל אסיר בבואו לחדר כלאו נותנים לו כף עץ, קערה וכד גדול ככוס מאליומניום, ובהישמע כרוז זה האסירים עומדים הכן לקבל המתנה טובה ומתוקה מים חמין.

(ה) כרוז יוצא היכנו לקבל סעודת צהרים וכל אחד האסירים מנקה את הקערה והכף ועומד הכן לקבל הסעודה ומפלפלים ביניהם מה יהי' בארוחה היומית.

(ו) כרוז יוצא היכנו לקבל דייסא, והיא סעודת הערב, ועוד הפעם תנועה גדולה בחדר, זה אומר אקח ולא אאכול, וזה אומר אקח ואאכול, והשלישי אומר לא אקח והחור נפתח והמלצר ממלא הקערות דייסא שחורה.

(ז) כרוז יוצא היכנו לקבל מים, מים חמין, כי פעמיים ביום נותנים כד מים חמין לאיש, אבל כד אחד ולא יותר, כל כד עשוי שיש לו בית יד, ועל דרך הרגיל אווזים הכד על ידי אמצעות בית ידו, אבל לפעמים הפקידים המחלקים מצווים לאחוז את הכד ולא בהבית יד, וכוונתם לצער על ידי החום הגדול, עוד זאת כי כל אסיר צריך הוא לקבל בעצמו המנה שלו דוקא, וכאשר אנכי לא חפצתי לקום ממקומי לקבל בעצמי מנת חלקי וכוסי במים חמין (ביום הששי י"ז סיון, כי ביום ד' ויום ה' עד פעם השני' של חלוקת מים ביום הששי ישבתי בתענית) נשארתי בלי מים, ורק אחרי כן, כאשר יבואר הלאה במקומו הובא לי מים ביחוד.

(ח) כרוז יוצא חדר פלוני היכנו לטייל, כרוז זה של טיול מתקבל בנעימות גדולה בין האסירים המחכים על זה יום תמים, עשרים וארבע שעות, כי חוק הוא להינתן לכל אסיר ואסיר ללכת רבע שעה בכל יום ויום לטייל בשמירתם של פלוגת שומרים מיוחדת.

(יב) אסור לשבור הכלים הנמצאים בחדר (?).

(יג) כל אסיר מחוייב לכבס את הריצפה.

(יד) כל אסיר מחוייב להיכנע לפקודת השומר שהוא הממונה על הארליקים, כלומר האסירים.

(טו) אם אסיר ממרה ציווי השומר, או עובר על אחד החוקים הנזכרים, ביד השומר לענוש אותו כפי הבנתו במניעת אוכל או חמין יום או יומים, או יכתוב אודותו לפקיד המחלקה להושיבו במבצר הצינוק על יום או יומים ולפעמים גם על שבוע.

הנהגת בית האסורים:

(א) בבקר מקיצים את הארליקים על ידי הכרזה עמוד, עמוד, הגיע הזמן לעמוד, ובהישמע הכרזה זו הכל מחוייבים לרדת ממטתם, כי השומר מביט דרך האשנב, ואוי לו לאסיר אשר השומר מוצא אותו מושכב במטתו או על הריצפה אחר ההכרזה.

(ב) כרוז יוצא קבלו לחם, היכנו לקבל לחם, ובה בשעה איש אחד פותח מנעולי החורים הקטנים אשר בדלתי החדר, אבל עודם סגורים על מסגר השני, והאסירים עומדים הכן לבוא השומר השני הפותח את המנעול השני ואחריו הולך המחלק לחם.

(ג) לכל אסיר נותנים פרוסת לחם שחור במשקל קילו המספיק על יום שלם, ועל הרוב נשארים פתיתים גדולים אצל כל אסיר.

שמחה גדולה היא להאסירים בהיפתח החור ורואים פני איש יהי' מי שיהי' ומה גם כי ברגעים ההם יכול הוא האסיר לראות גם כותל החומה החיצונית ולהתענג על שאיפת רוח קרה החודרת מהאיצטבא וכרגע אחרי חילוק הלחם נסגר החור על מנעול אחד.

~ רשימות אדמו"ר מוהריי"צ ~

אבות החסידות

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א מה שכתב לאחד מחתניו הרבנים שליט"א בנוגע למאמרו "אבות החסידות" שכתב בהיותו במאריענבאד כ"ג מנ"א תרצ"א.

מוד.

ה', ב' מ"ח רנ"ח, ליובאוויטש,

שעה אחד עשר לילה.

כארבע שנים ישב הבחור מאיר זלמן בשיבת סמארגאן וילמוד בשקידה עצומה, וירכוש לו ידיעה גדולה בגפ"ת ויהי לאחד מבחירי תלמידי הישיבה.

כשחזר לביתו, השיאה לו אמו אישה את בת דודו אחי אביו ר' ירחמיאל, וישב כחמש עשרה שנה על שולחן חותנו וילמוד בשקידה גדולה אבל בנים לא הי' לו ולכן פטר את אשתו בגט פיטורין ויעזוב את בית דודו, ויתחיל לעסוק במסחר וה' הצליח לו.

לרגלי מסחרו, העתיק את מקום מגורו לעיר פאטשעפ ויתחתן את אחד מנכבדי העיר, ויולדו לו שלוש בנות ובן אחד, ויקרא את שם בנו כשם אביו אבא.

בעל אחוזה אשר עמד עמו בקשרי מסחר, הציגו לפני אחד השרים הגדולים ויחכור מאתו את העיר קלימאוויתש, כפרי' נהרותי' ובתי המלון אשר על הדרכים ויעתיק את מושבו שמה.

במרץ רב ובחכמה עבד הרמ"ז את עבודתו וירבה את יכול שדותיו, ומסחרו פרץ בארץ.

* * *

מאז אשר יצא הרמ"ז מאהלה של תורה - בבית דודו וחותנו - וישת אל המסחר פניו, קבע לו עתים לתורה, ויהי ביתו ועד ללומדי תורה, ויתמוך בידי ת"ח ביד רחבה.

את שיעוריו ללמוד אשר קבע, שמר מבלי התחשב עם טרדותיו העצומות בעסקיו, וכאשר קבע דירתו בקלימאוויתש בנה לו בית מדרש בחצרו, ובית מיוחד להכנסת אורחים בני תורה, ויבחר בעשרה זקנים ת"ח פרושים ויושיבם בבית המדרש שלו ויספיק את כל צרכיהם, וכפעם בפעם הי' הוא בעצמו מגיד שיעור גמרא בעיון רב.

את ימי שבתו בישיבת סמארגאן הי' מזכיר בגעגועים רבים, וביחוד את מדריכו ראש אנשי הכולל אשר על יד הישיבה, הגאון ר' אליקום פיווש הפרוש אשר נתגעגע עליו במאוד.

~ אגרות קודש - אדמו"ר הרי"צ ~

ידי שנותן חלק מיגיעתו ופרנסתו לטובת אחינו שי' היושבים בקדש, ועוסקים רק בתורה ועבודה, הי"ה כאלו משתתף בזה.

ובגלל זאת יתברך מאת הי' אלקינו בברכה כפולה ומכופלת, בבני חיי ומזוני רויחא. וכאמור שמח זבולון בצאתך, וישכר באהליך, ופרש"י ז"ל, זבולון וישכר עשו שותפות, זבולון לחוף ימים ישכון, ויוצא לפרקמטיא בספינות ומשכר, ונותן לתוך פיו של ישכר, והם יושבים ועוסקים בתורה. לפיכך הקדים זבולון לישכר, שתורתו של ישכר, ע"י זבולון היתה.

וכל איש החפץ בחיים ואור מצות כ"ק אבותינו רבותינו הק', ולהנות באור זכותם, אשר יאהיל עליו ועל כל אשר לו, יקבע שופר של צדקה זו בביתו, כמצות כ"ק אבותינו רבותינו הק', ויתברך בברכה כפולה ומשולשת, האמורה במכתבי קדש חוד כ"ק אבותינו רבותינו הק',

בי"ה. אי"ב סיון תרפ"ג

ראסטאו דאן

אל ידידינו אנ"ש די בכל אתר ואתר הי'

עליהם יחי

שלום וברכה.

בזה הנני לעורר, לתת לב על החזקת הכולל חב"ד יצ"ו אשר בעה"ק ירושלים תוב"א. כל אחד ואחד מאנ"ש שי' עליו החובה והמצוה מאת הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק' זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע להחזיק ידי אחינו יחי, היושבים בקדש, על התורה והעבודה, ולהיות בעזרם, ביד רחבה, בכל הדרוש להם, שלא יהי' להם שום דאגה מדאגת וטרדת הפרנסה, ואז יהי' ביכלתם להיות מסורים ונותנים, בכל לבם ונפשם אל העבודה האלקית, אשר זה כל האדם. אמנם להיות כי לא כל אדם זוכה לזה לבוא אל הקדש פנימה, ולשקוד בתורה ועבודה, אשר על כן, על

ומשולש כאשר ההנהגה תהי' כאמור, בלי שום שינוי ח"ו מחפץ ורצון אבות, ואז יכולים לפרסמו בכל המקומות כדמותו, ובכל אופן אשר יביא תועלת בעזה"י. ואם ח"ו וח"ו אין ההנהגה כן אז לא יוכלו להשתמש בו ודבריי אלו כאלו לא נאמרו, כי אם הנני חושב את הכולל למוסד המנגד לרצון אבות ואנגד לו בכל תוקף ועז, אך תקותי חזקה כי יתנו לבם ודעתם שיהי' כפי רצון אבות.

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע מאז ומקדם.

ויקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאו"י וידידם עוז הדו"ש וחפץ בטובם בגו"ר והמצפה לראות בטוב ישראל ובהרמת קרן התורה והעבודה, המברכם

יוסף יצחק שניאורסאהן

מכ' הכללי המצורף לזה, כתוב על מנת ותנאי כפול

אגרות קודש

ב"ה, כ"ד תמוז, תשי"ג
ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מוה"ר שמואל צבי שי'

שלום וברכה!

בנועם קבלתי מכתבו מ"ז תמוז (יהפך במהרה לששון ולשמחה) בו כותב אשר בהשתדלות הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מוה"ר יונה שי' איידעלקאפ, הנה נתיסדה תלמוד תורה בעירו ההולכת וגדלה, ולפי ידיעתו בתור תושב המקום הנה יש סיכויים רבים להתפתחות הת"ת לשם ולתפארת כי ישנם די הורים ועסקנים מעוניינים בחינוך דיראת שמים וכן גם כסף לא יחסר.

והנה כנראה ממכתבו הנה כל הנ"ל במדה ידועה נמצא רק בכח וצריך להוציא מן הכח אל הפועל וכמרז"ל קריינא דאגרתא איהו להוי פרוונקא בטח ישתדל במרץ היותר גדול וכן ימשיך לזה את ידידיו ומכיריו אשר יבוא כל הנ"ל מהכח אל הפועל, אשר בטח לא יחסרו אז ג"כ מלמדים יראי שמים שיקחו עליהם עיקר העבודה היינו חינוך הבנים והבנות ברוח ישראל סבא, ופשיטא אשר ת"ח מראש אם יכתוב ע"ד הגשמת כל הנ"ל בפרטות המתאימה.

מה שמסיים במכתבו שדרוש להם מלמד כו'. הנה לכל לראש יסדרו את המלמד שנמצא כבר באופן המתאים שזה גופא ישמש כח המושך לעוד מלמדים.

בתחלת מכתבו כותב אשר אביו הי' בשחרית ימיו דבוק בחב"ד וגם אחד מהרא"י בשיבת חב"ד בחברון, ולכן לפלא שאינו מפרט אודות קביעות עתים שלו בתורת חב"ד, שאם בימינו אלה חובת מצוה וחובת חובה על כל ישראל הוא זה הרי עאכ"כ לברא כרעא דאבוה שהי' מחסידיו חב"ד, והאריכות בזה אך למותר.

בברכה.

לימוד ענייני בית הבחירה

ידוע ומפורסם בתפוצות ישראל מכמה וכמה שנים על דבר המנהג שבימי בין המצרים מוסיפים בלימוד התורה בענייני בית הבחירה, על יסוד דברי המדרש "בא וראה כשהקב"ה מראה ליחזקאל את צורת הבית מה הוא אומר, הגד את בית ישראל את הבית ויכלמו מעונותיהם ומדדו את תכנית, אמר יחזקאל לפני הקב"ה, ריבונו של עולם, עד עכשיו אנו נתונים בגולה בארץ שונאינו ואתה אומר לי לילך ולהודיע לישראל צורת הבית. וכי יכולין הן לעשות, הניח להם עד שיעלו מן הגולה, ואחר כך אני הולך ואומר להם, אמר לו הקב"ה ליחזקאל ובשביל שבני נתונים בגולה יהא בנין ביתי בטל. גדול קרייתו בתורה כבנינה, לך אמור להם ויתעסקו לקרות צורת הבית בתורה, ובשכר קרייתו שיתעסקו לקרות בה אני מעלה עליהם כאילו הם עוסקין בבנין הבית".

(משיחת ש"פ בלק, י"ז תמוז ה'תש"א)

· מסכת מדות ·

פרק א

א. בשלשה מקומות הפהנים שומרים בבית המקדש: בבית אבטינס ובבית הניצוץ ובבית המוקד, והלויים בעשרים ואחד מקום: חמשה על חמשה שערי הר הבית, ארבעה על ארבע פנותיו מתוכו, חמשה על חמשה שערי העזרה, ארבעה על ארבע פנותיה מבחוץ, ואחד בלשכת הקרבן, ואחד בלשכת הפרכת, ואחד לאחורי בית הכפרת.

ב. איש הר הבית היה מחזר על כל משמר ומשמר, ואבוקות דולקין לפניו, וכל משמר שאינו עומד, אומר

הביאור והאיורים מתוך מסכת מדות בהוצאת הראנו בבנינו - מכון ללימוד תורת המקדש

בשערי הר הבית ובפינותיו שמרו לפנים מחומת הר הבית, חמשה לויים שמרו על חמשה שערי העזרה, ארבעה לויים שמרו על ארבע פנותיה מבחוץ כלומר השומרים בשערי העזרה ובפינותיה שמרו מחוץ לחומת העזרה, ואחד שמר בלשכת הקרבן בה היו נמצאים הכבשים המיועדים לקרבן התמיד, ואחד שמר בלשכת הפרכת לשכה בה היו אורגים את הפרוכת, ואחד שמר לאחורי בית הכפרת מאחורי קודש הקודשים הנקרא בית הכפורת על שם הכפורת שעל הארון.

ב. איש הר הבית הממונה על כל השומרים במקדש היה מחזר על כל משמר ומשמר בכל לילה, ואבוקות של אש היו דולקין לפניו להאיר לו את הדרך, וכל משמר שאינו

במסכת מדות מבוארת צורת הבית השני אשר בנו עולי הגולה לאחר שבעים שנות גלות בבל. מסכת זו נשנתה על ידי התנא רבי אליעזר בן יעקב אשר חי בסוף תקופת ימי הבית השני וראה בעיניו את בית המקדש.

א. בשלשה מקומות הפהנים שומרים בבית המקדש: ואלו הם בבית אבטינס היא לשכה הבנויה על גבי שער המים, ובה היו מכינים את הקטורת, ובבית הניצוץ היא הלשכה הבנויה על גבי שער הניצוץ, ובבית המוקד בית גדול שהיה בנוי בשער המוקד, והלויים שמרו בעשרים ואחד מקום: ואלו הן (ראו מפה בסוף הפרק) חמשה לויים שמרו על חמשה שערי הר הבית, ארבעה לויים שמרו על ארבע פנותיו מתוכו כלומר השומרים

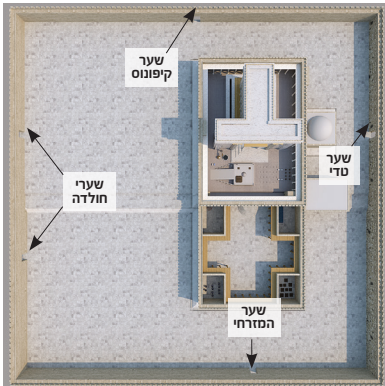
לו איש הר הבית שלום עליך. נָכַר שֶׁהוּא יִשְׁן, חוֹכְמוֹ בְּמִקְלוֹ. וְרִשּׁוֹת הָיָה לוֹ לְשׁוֹרֵף אֶת כְּסוּתוֹ, וְהֵם אוֹמְרִים מַה קוֹל בְּעֶזְרָה, קוֹל בֶּן לִוִּי לֹקֵה וּבִגְדָיו נִשְׂרָפִין, שִׁישָׁן לוֹ עַל מִשְׁמְרוֹ. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב: פַּעַם אַחַת מָצְאוּ אֶת אַחֵי אֲמָא יִשְׁן, וְשָׂרְפוּ אֶת כְּסוּתוֹ.

ג. חֲמִשָּׁה שָׁעֵרִים הָיוּ לְהֵר הַבֵּית: שְׁנֵי שָׁעֵרֵי חֲלָדָה מִן הַדְּרוֹם, מִשְׁמִשִּׁין בְּנִיָּסָה וַיְצִיאָהּ, קְפוֹנוֹס מִן הַמַּעֲרָב, מִשְׁמִשׁ בְּנִיָּסָה וַיְצִיאָהּ, טָרִי מִן הַצָּפוֹן לֹא הָיָה מִשְׁמִשׁ כָּלּוּם, שָׁעַר הַמְּזוּרְחֵי עָלָיו שׁוֹשֵׁן הַבִּירָה הַבִּירָה צוּרָה שָׁבוּ בְּהֵן גְּדוֹל הַשּׁוֹרֵף אֶת הַפָּרָה, וּפָרָה וְכָל מִסְעָדֶיהָ יוֹצְאִין לְהֵר הַמְּשֻׁחָה:

❧ ביאור 'הראנו בבנינו' ❧

וַיְצִיאָהּ מֵהֵר הַבֵּית. שַׁעַר בִּשְׁם קְפוֹנוֹס הָיָה מִן הַמַּעֲרָב, וגם הוא היה מִשְׁמִשׁ לְבְּנִיָּסָה וַיְצִיאָהּ מֵהֵר הַבֵּית. שַׁעַר טָרִי הָיָה מִן הַצָּפוֹן, ושַׁעַר זֶה לֹא הָיָה מִשְׁמִשׁ כָּלּוּם. הַשָּׁעַר בְּצֵד הַמְּזוּרְחֵי עָלָיו שׁוֹשֵׁן הַבִּירָה הִיטָה צוּרָה - מְצוּיֶתָהּ, וְהוּא הַשָּׁעַר שָׁבוּ בְּהֵן גְּדוֹל הַשּׁוֹרֵף אֶת הַפָּרָה

אדומה, וּפָרָה וְכָל מִסְעָדֶיהָ
- האנשים
ה ע ו ז ר י ס
בשריפתה, היו
יוצאין לְהֵר
הַמְּשֻׁחָה:

עוֹמֵד מִפְּנֵיו, אוֹמֵר לוֹ אִישׁ הֵר הַבֵּית שְׁלוֹם עָלֶיךָ בְּכַדִּי לְבִדּוֹק אִם הוּא עַר אוֹ יִשְׁן, וְאִם הַשּׁוֹמֵר לֹא הָיָה עוֹנָה לוֹ, הָרִי נָכַר שֶׁהוּא יִשְׁן, וְאִישׁ הֵר הַבֵּית הָיָה חוֹכְמוֹ בְּמִקְלוֹ. וְרִשּׁוֹת הָיָה לוֹ אֵף לְשׁוֹרֵף אֶת כְּסוּתוֹ כְּדִי לְהַעֲנִישׁוֹ עַל כֵּךְ שֶׁנִּרְדַּם עַל מִשְׁמְרוֹ, וְהֵם אֲנָשֵׁי יְרוּשָׁלַיִם, הַשּׁוֹמְעִים אֶת צִעֲקַת הַשּׁוֹמֵר הָיוּ אוֹמְרִים מַה קוֹל שֶׁנִּשְׁמַע בְּעֶזְרָה קוֹל בֶּן לִוִּי לֹקֵה וּבִגְדָיו נִשְׂרָפִין, כִּיּוֹן שִׁישָׁן לוֹ עַל מִשְׁמְרוֹ. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב מַעֲשֵׂה שֶׁהָיָה, פַּעַם אַחַת מָצְאוּ אִישׁ הֵר הַבֵּית וּמְלוּוֵיוּ אֶת אַחֵי אֲמָא יִשְׁן עַל מִשְׁמְרוֹ, וְשָׂרְפוּ אֶת כְּסוּתוֹ.

ג. הָהָר שֶׁעָלָיו בָּנוּ אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ נִקְרָא הֵר הַבֵּית, וְחוֹמָה גְּבוּהָה הַקִּיפָה אֶת הָהָר סָבִיב, וּבְחוֹמָה זוֹ חֲמִשָּׁה שָׁעֵרִים הָיוּ לְהֵר הַבֵּית, (ראו איור) שְׁנֵי שָׁעֵרִים שֶׁנִּקְרְאוּ בִּשְׁם שָׁעֵרֵי חֲלָדָה הָיוּ מִן הַדְּרוֹם, וְהֵם הָיוּ מִשְׁמִשִּׁין לְבְּנִיָּסָה

❧ נקודות משיחות קודש ❧

שמירת המקדש - במסכתות תמיד ומדות

אבל בלילה, כשהעבודה נפסקת, באה השמירה וממשיכה את אותו עניין: שגם אז לא יהיה היסח הדעת מהמקדש ומקדושתו.

לפי זה מובן מדוע עניין השמירה מובא גם במסכת תמיד: כי השמירה בלילה היא המשך לעניינה של עבודת התמיד ביום - שתיהן מבטאות יחס תמידי של כבוד ותשומת לב למקדש.

ומכל מקום יש צורך להביא זאת שוב במסכת מדות, מפני שהשמירה אינה רק חלק מעבודת הכהנים, אלא פרט בכבודו של בית המקדש עצמו; וזהו עניינה של מסכת מידות - לבאר את פרטי בית המקדש.

(על פי לקוטי שיחות ח"י"ג עמ' 56 ואילך)

מסכת מדות פותחת במילים: "בשלושה מקומות הכהנים שומרין בבית המקדש". באותן מילים ממש נפתחת גם המסכת הקודמת, מסכת תמיד.

וצריך להבין: מדוע עניין שמירת המקדש נכתב פעמיים? אפשר להסביר זאת, על פי הבנת הטעם בשמירת המקדש. הרמב"ם כותב ששמירת המקדש לא הייתה חלילה ממזיקים, אלא משום כבוד המקדש. ולכאורה, אם השמירה היא מצד הכבוד, מדוע היא הייתה רק בלילה ולא גם ביום?

אלא שהשמירה באה לבטא שאין מסיחים דעת מהמקדש, בגלל כבודו וקדושתו. ביום, כאשר הכהנים עוסקים בעבודת התמיד ושאר עבודות המקדש, הרי המקדש נמצא כל הזמן במרכז ההתעסקות וודאי שאין מסיחים ממנו דעת.

ד. שבעה שערים היו בעזרה: שלשה בצפון, ושלשה בדרום, ואחד במזרח. שבעה בדרום, שער הדלק, שני לו שער הבכורות, שלישי לו שער המים. שבמזרח שער ניקנור. ושתי לשכות היו לו, אחת מימינו ואחת משמאלו: אחת לשכת פנחס המלביש, ואחת לשכת עושה חביתין.

ה. ושבצפון, שער הנצוץ, וכמין אכסדרה היה ועליה בנויה על גביו, שהכהנים שומרים מלמעלן והלויים מלמטן. ופתח היה לו לחיל, שני לו שער הקרפן, שלישי לו בית המוקד.

ו. וארבע לשכות היו בבית המוקד בקיטונות פתוחות למרקלין, שתיים בקדש, ושתיים בחול, וראשי

ביאור 'הראנו בבנינו'

רביעית היתה פתוחה לכל רוחבה ועליה בנויה על גביו - על גבי השער והאכסדרה, והיא בית הנצוץ (לעיל משנה א) שבו הכהנים היו שומרים, ובנו את בית הנצוץ בגובה על גבי השער כדי שהכהנים יהיו שומרים מלמעלן שעיקר השמירה היא על ידי הכהנים, והלויים שומרים מלמטן ששמירתם טפלה לשמירת הכהנים. ופתח היה לו - לבית הנצוץ, לחיל לשטח שבין חומת העזרה לסורג. שני לו שער הקרפן בו היו מכניסים את קורבנות קדשי קדשים, אשר שחיטתם בצפון, שלישי לו שער בית המוקד.

ו. וארבע לשכות היו בבית המוקד בארבע פינותיו, (מכאן עד סוף הפרק ראו איור בדף הבא) בקיטונות פתוחות למרקלין - כחדרים קטנים הפתוחים לאולם גדול, שתיים מהם היו בקדש בשטח העזרה, ושתיים היו בחול מחוץ לחומת העזרה, וראשי פספסין - ראשי

ד. שבעה שערים היו בעזרה שלשה שערם בצפון, ושלשה שערם בדרום, ושער אחד במזרח. אלו הם השערים שבעה בדרום, שער הדלק בו היו מכניסים עצים למערכה, שני לו שער הבכורות בו היו מכניסים קורבן בכור, שלישי לו שער המים בו היו מכניסים מים לצורך ניסוך המים. השער שבמזרח נקרא שער ניקנור על שם נקנור שהביא את דלתות השער (להלן פרק ב). ושתי לשכות היו בנויות לו משני צידי השער בעובי החומה, אחת מימינו של הנכנס לשער ואחת משמאלו, לשכה אחת נקראה לשכת פנחס המלביש, ולשכה אחת נקראה לשכת עושה חביתין.

ה. ואלו הם השערים שבצפון, שער הנצוץ, וכמין אכסדרה היה השער, כלומר לפני השער היה מקום מקורה מוקף משלושה רוחותיו בקירות מלאים חלונות, ורוח

נקודות משיחות קודש

שריפת הכסות - לטובת השומר

תועלת אמיתית לאדם, אין בזה איסור של כל תשחית. כמו כן מצינו גם ביחס לאחרים: מותר לאדון להכות את משרתו (אם התנה עמו על זה כאשר שכר אותו) כאשר הדבר נעשה לטובתו, למרות שהתועלת באה על ידי ההכאה. לפי זה מובן גם כאן: איש הר הבית היה ממונה על השומרים, והם היו נתונים תחת אחריותו. לכן, כאשר שריפת הכסות באה לטובתו של השומר, כדי להעמידו על חומרת תפקידו ולמנוע ממנו להירדם שוב בשמירת המקדש, אין בזה איסור של כל תשחית, כי איבוד הכסות עצמו נעשה לצורך תועלתו.

(על פי לקוטי שיחות חלק י"ח עמ' 465)

כיצד הותר לאיש הר הבית לשרוף את כסותו של השומר שנמצא ישן, הרי יש בזה לכאורה איסור של כל תשחית? ויש לבאר זאת על פי דברי אדמו"ר הזקן, שפותח את דיני כל תשחית בהשוואה בין שמירת הגוף לשמירת הממון: "כשם שצריך להזהר בגופו שלא לאבדו ולא לקלקלו ולא להזיקו, כן צריך להזהר במאדו [=ממונו] שלא לאבדו ולא לקלקלו ולא להזיקו".

מהשוואה זו, מחדש אדמו"ר הזקן, שלשני איסורים אלו יש גדר שווה. וכשם שבנוגע לגוף מצינו שלפעמים מותר לאדם לצער את עצמו, כאשר הצער עצמו מביא לו תועלת, כמו בתענית לתשובה, ש"צער זה טובה היא לו להציל נפשו כו". כך גם בנוגע לממון: כאשר איבוד הדבר עצמו מביא

פספסין מבדילין בין קדש לחול. ומה היו משמשות, מערבית דרומית היא היתה לשכת טלאי קרבן, דרומית מזרחית היא היתה לשכת עושי לחם הפנים, מזרחית צפונית בה גזזו בני חשמונאי את אבני המזבח ששקצו מלכי יון, צפונית מערבית בה יורדים לבית המבילה.

ז. שנים שערים היו לבית המוקד, אחד פתוח לחיל, ואחד פתוח לעזרה. אמר רבי יהודה זה שהיה פתוח לעזרה, פשפש קמן היה לו, שבו נכנסין לבלוש את העזרה.

ח. בית המוקד כפה, ובית גדול היה, מקף רובדין של אבן, וזקני בית אב ישנים שם, ומפתחות העזרה בידם, ופרחי כהנה איש כסתו בארץ.

ט. ומקום היה שם אמה על אמה, ומבלא של שיש ומבעת היתה קבועה בה, ושלשלת שהמפתחות היו תלויות בה. הגיע זמן הנעילה, הגביה את הטבלא במבעת, ונטל את המפתחות מן השלשלת, ונעל הכהן מבפנים, ובן לוי ישן לו מבחוץ. גמר מלנעול החזיר את המפתחות לשלשלת, ואת הטבלא למקומה, נתן כסותו עליה, ישן לו. ארע קרי באחד מהם, יוצא והולך לו במסכה ההולכת תחת הבירה, והנרות דולקין

ביאור 'הראנו בכנינו'

אב העובדים למחרת במקדש היו **ישנים שם** על רובדים אלו, ומפתחות העזרה בידם ברשותם ובאחריותם, ופרחי כהנה - הכהנים הצעירים כל איש מהם הניח כסתו - את הכר והכסת שלו בארץ וישן עליהם.

ט. ומקום חלול כמין בור היה שם ברצפת בית המוקד בגודל אמה על אמה, ומבלא של שיש היתה מכסה את אותו הבור ומבעת היתה קבועה בה בצד העליון של הטבלא, כדי שיהיה אפשר לאחוז בטבעת ולהרים את הטבלא, ושלשלת היתה תלויה מתחת לטבלא שהמפתחות היו תלויות בה. הגיע זמן הנעילה של שערי העזרה, הגביה הכהן את הטבלא במבעת, ונטל את המפתחות מן השלשלת, ונעל הכהן את שערי העזרה מבפנים, ובן לוי עדיין היה ישן לו מבחוץ עד שמגיע זמן שמירתו, שאז קם לעמוד על משמרו. גמר הכהן מלנעול את שערי העזרה החזיר את המפתחות לשלשלת, ואת הטבלא למקומה, נתן כסותו עליה, ישן לו. ארע קרי - מקרה טומאה באחד מהם, יוצא דרך לשכת בית המוקד והולך לו במסכה - במחילה שתחת המקדש לא נתקדשו ומותר לטמאים ללכת בהם, והנרות היו דולקין מכאן ומכאן לכל אורך המחילה עד שהוא מגיע לבית המבילה.

(במסכת תמיד פרק א משנה א, המשנה

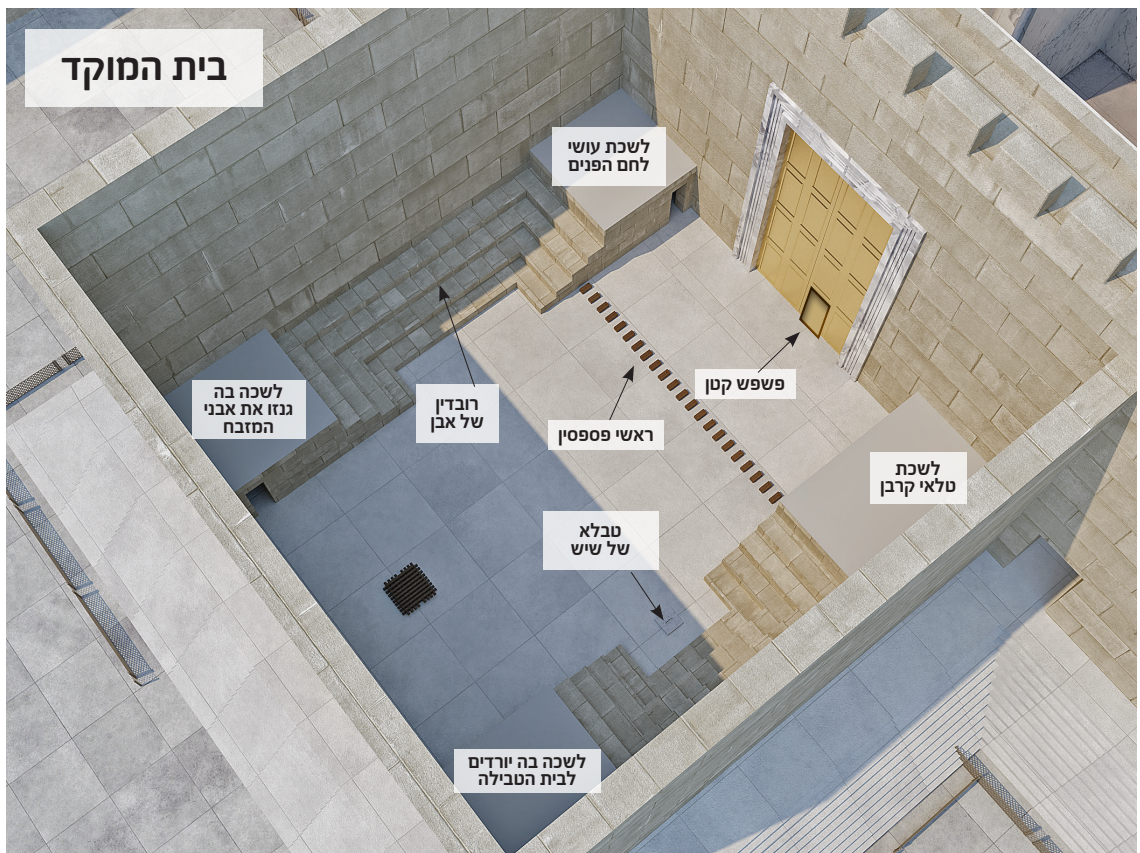
קורות היוצאים מהרצפה, היו מבדילין בבית המוקד בין חציו שבקדש לחציו שבחול. ומה היו לשכות אלו משמשות, לשכה מערבית דרומית היא היתה לשכת טלאי קרבן שם היו שומרים טלאים המבוקרים ממום לקרבן התמיד, לשכה דרומית מזרחית היא היתה לשכת עושי לחם הפנים שם היו אופים את לחם הפנים, לשכה מזרחית צפונית בה גזזו בני חשמונאי את אבני המזבח ששקצו מלכי יון על ידי שהקטירו במזבח לעבודה זרה, לשכה צפונית מערבית בה יורדים במדרגות לבית המבילה שהיה במחילות שתחת הקרע.

ז. שנים שערים היו לבית המוקד, שער אחד היה פתוח לחיל - לשטח שבין חומת העזרה לסורג, ושער אחד היה פתוח לעזרה. אמר רבי יהודה: שער זה שהיה פתוח לעזרה, פשפש קמן היה לו כלומר בתוך השער הגדול עשו פתח קטן, שבו היו הכהנים נכנסין בכל בוקר לבלוש את העזרה - לבדוק שכל כלי השרת נמצאים במקומם.

ח. תקרת בית המוקד היתה בנויה בצורת כפה עגולה, ובית - אולם גדול היה בית המוקד, וסביב קירותיו היה מקף רובדין - שורות של אבן, כלומר מקירות בית המוקד היו יוצאים שורות אבנים גדולות, השורה הראשונה (התחתונה) היתה רחבה מהשורה השניה, והשורה השניה רחבה מהשלישית וכו' כעין מדרגות גדולות. וזקני בית

❧ ביאור 'הראנו בבנינו' ❧

מרחיבה בעניין זה. להלן לשון המשנה שם:
ומדורה היתה שם בבית הטבילה ירד ומבל,
עלה ונסתפג נגב גופו במגבת ונתחמם
בנגד חמדורה מפני שמי המקוה היו קרים,
כא בחזרה לבית המוקד וישב לו אצל אחיו
הכהנים, עד הבוקר שהשערים נפתחים ואז
היה יוצא והולך לו לביתו לפי שטבול יום
אסור להיכנס לעזרה).

[illegible]

הר הבית

- מקום שמירת הכהנים
- ▲ מקום שמירת הלויים

רמב"ם - הלכות בית הבחירה

בית שני – כעין בית שלישי

פרק א, הלכה ד

בְּנִין שֶׁפָּנָה שְׁלֹמָה כָּכָר מִפָּרֶשׁ בְּמַלְכִים. וְכֵן בְּנִין הֶעֱתִיד לְהִפְנוֹת אָף עַל פִּי שְׁהוּא פָּתוּב בִּיחֻזְקָא לְאִינוּ מִפָּרֶשׁ וּמִבְּאָר. וְאֲנָשֵׁי בֵּית שְׁנִי כִּשְׁפָנוּ בִּימֵי עֶזְרָא בְּנוּהוּ כְּבָנִין שְׁלֹמָה וַיַּעֲזִין דְּבָרִים הַמִּפְרָשִׁים בִּיחֻזְקָא לְ:

* * *

ב. ויש לומר, שהשייכות דבית שני למקדש דלעתיד בענין הבירורים – מודגשת גם בענין הברזל, כדלקמן.

ובהקדם:

מצינו ש"ברזל" מושלל בבית המקדש⁸, כמ"ש⁹ "והבית בהבנותו אבן שלמה גו' ומקבות והגרזן כל כלי ברזל לא נשמע בבית בהבנותו"¹⁰, כיון ששייך לחורבן בית המקדש, כדאיתא במדרש¹¹ "וזאת התרומה גו' זהב וכסף ונחושת"¹². אבל ברזל אין כתיב כאן לא במשכן ולא במקדש למה שנמשל בו אדם שהחריבו בית המקדש¹³.

וזה שמצינו ברזל בנוגע לעשיית המנורה, "אין לו זהב מביא אף של כסף של נחושת של ברזל כו'", ומנוראה שעשו מלכי בית חשמונאי של ברזל היתה¹³ - הרי: (א) כיון שהברזל הוא תמורת כסף וזהב הרי זה "ברזל" כפי ששייך להדרגא דכסף וזהב¹⁴, (ב)

א. כתב הרמב"ם: "בנין שבנה שלמה, כבר מפורש במלכים. וכן בנין העתיד ליבנות, אף על פי שהוא כתוב ביחזקאל, אינו מפורש ומבואר. ואנשי בית שני, כשבנו בימי עזרא, בנוהו כבנין שלמה ומעין דברים המפורשים ביחזקאל".

ובהלכה זו מודגשת השייכות שבין בית שני למקדש דלעתיד (יותר מבית ראשון¹); ויש לומר הטעם לזה:

אמרו רז"ל² שלעתיד לבוא יאמרו ליצחק דוקא "כי אתה אבינו"³ – כיון שעיקר השחוק והתענוג למעלה נעשה על ידי בירור המטה, ענינו של יצחק⁴.

וזהו שנאמר בו "ויצא יצחק לשוח בשדה"⁵ – שרומז גם על הבירור דבחינת שדה שלמטה מעיר מושב⁶.

וענין זה שייך לבית שני שהוא כנגד יצח, שקראו שדה⁷, וקשור עם העבודה בבחינת "שדה" (בירור המטה) דוקא – שעל ידי זה פועלים הגאולה ובית המקדש דלעתיד.

שהמזבח מטיל שלום בין ישראל לאביהם שבשמים, לפיכך לא יבוא עליו כותר ומחבל" (יתרו כ, ב ובפרש"י – ממכילתא. וראה בארוכה בפי' הרמב"ן. תורה שלמה (אות תקנ"ה)).

(9) מלכים"א ו, ז.

(10) והשימוש בברזל לסתת את האבנים ("אבנים גו' גזית מגוררות במגרה", "חתיכות במגרה", "כלי ברזל מלא פגימות כו'") (שם ז, ט ובמצודות) – ה' בחוץ, כדברי הרמב"ם לקמן ה"ח: "מפצלין אותן ומסתתין אותן מבחוץ ואח"כ מכניסין אותן לבנין".

(11) שמו"ר פל"ה, ה.

(12) תרומה כה, ג.

(13) מנחות כח, ב.

(14) ע"ד המבואר בענין אבנים ולבנים, ש"אם לא נמצאו אבנין בונין בלבנים" (רמב"ם לקמן ה"ח. וראה לקו"ש ח"ו ע' 23 הערה 76).

(1) וכן מובן מזה שהפסוק "גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון" (חגי ב, ט) אמר על בית שני (ב"ב ג, סע"א) וגם ובעיקר על ביהמ"ק השלישי (זח"א כח, א).

(2) שבת פט, ב.

(3) ישעי' סג, טז.

(4) ראה תו"א תולדות יו, ד ואילן. ועוד.

(5) חיי שרה כד, סג.

(6) ראה לקו"ת פ' ראה לב, סע"ד.

(7) פסחים פח, א ובחדא"ג מהרש"א.

(8) ומודגש בעיקר במזבח – עיקרו של ביהמ"ק, "בית לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות" (רמב"ם ריש הל' ביהמ"ק) – "ואם מזבח אבנים תעשה לי לא תבנה אתהן גזית (שפוסלן ומכתתן בברזל) כי חרוב הנפת עלי' ותחללה", ש"המזבח נברא להאריך ימיו של אדם והברזל נברא לקצר ימיו של אדם, אין בזה בדין שיונף המקצר על המאריך, ועוד,

ש"פורים של ברזל היו וחיפוס בעץ", שאין הברזל נראה מבחוץ.

[ועל פי זה יומתק שה"ברזל" נזכר רק (א) בהכנת המקדש ע"י דוד (ולא בבנין המקדש על ידי שלמה), (ב) בדברי הימים (ולא במלכים) שעיקרו "משום יחס דוד המלך"²², דוד מלכא משיחא, שעל ידו יהיה בנין בית המקדש השלישי].

ד. והנה, מכיון שיש שייכות בין בית המקדש השלישי לבית שני (כנ"ל סעיף א) – היה מעין זה (הפיכת הברזל) כבר בבית השני:

הברזל במנורה היה בזמן החשמונאים – בבית שני;

וכן הברזל באמה כליא עורב – שהיתה בבית שני, מה שאין כן בבית ראשון שמפני רוב קדושה שהיתה בו לא היה צריך כליא עורב²³.

ויש לומר ההסברה בזה:

בבית שני היתה ההתעסקות בכירור והפיכת הלעומת זה²⁴ (מה שאין כן בבית ראשון שמפני רוב קדושתו נדחו החיצונים), ולכן מצינו בו גם ברזל – אבל, רק הברזל שבמנורה שבא במקום כסף וזהב ומחופה בעץ, והברזל שבאמה כליא עורב על גג המקדש שהוא כמו בחוץ (כנ"ל סעיף ב);

מה שאין כן בבית המקדש השלישי יהיה ריבוי ברזל ("מאה אלף ככרים") בהבנין עצמו, כיון שיהיה בירור והפיכת הברזל בתכלית השלימות.

(משיחות ש"פ עקב ה'תש"נ וש"פ ויחי ה'תשנ"ב)

ומה שמצינו אמה כליא עורב¹⁵, טס של ברזל כמו סיף גובהו אמה על גבי המעקה סביב כדי שלא ישבו העורבים עליו (כדברי הרמב"ם בהמשך ההלכות¹⁶) – היה זה על גג המקדש, שגגין לא נתקדשו (כמו בחוץ).

ג. ואולי יש לומר, שבענין זה יהיה חידוש בבית המקדש השלישי, שבנינו יהיה (לא רק מאבנים, אלא) גם מברזל, שהברזל יהיה חלק מהבנין דבית המקדש עצמו:

זה "שברזל אין כתיב . . . במקדש ובמקדש . . . שהחריב בית המקדש" – קאי על בית ראשון ובית שני שנחרבו על ידי ברזל; מה שאין כן מקדש העתיד, בית נצחי שלא שייך בו חורבן – לא שייך בו חשש מענין של ברזל דלעומת זה, כיון שלעתיד לבוא תתבטל מציאות הברזל דלעומת זה¹⁷, ובמילא יכול וצריך להיות בנינו גם בברזל, כדי להדגיש את העילוי והשלימות דהפיכת הברזל¹⁸ שהחריב בית המקדש לברזל שנעשה חלק בהבנין דבית המקדש.

ויש לומר, שמה שכתוב בדבר הימים¹⁹ (בנוגע לפעולתו של דוד בהכנת כל הדרוש לבנין בית המקדש) "הכנינו לבית אלקי הזהב לזהב והכסף לכסף והנחושת לנחושת והברזל לברזל כו'", "וברזל מאה אלף ככרים" – עיקרו ושלמותו במקדש העתיד²⁰ להבנות על ידי דוד מלכא משיחא, שבנינו יהיה (לא רק) מזהב וכסף ונחושת בתכלית השלימות²¹, (אלא) גם

(15) מ"ק ט, רע"א. וש"נ.

(16) פ"ד ה"ג.

(17) שאז לא תהי' מציאות הברזל שמקצר ימיו של אדם, ח"ו, כמ"ש (ישעי' ב, ד) "וכתתו חרבותם וגו'", ויתירה מזה – שיתבטל בענין דהיפך החיים. וראה תנחומא ס"פ יתרו: "בעוה"ז ע"י יצה"ר השנים מתקצרות, אבל לעתיד לבוא בלע המצות לנצח ומחה ה' דמעה מעל כל פנים".

(18) ראה אבות דר"נ פט"ז: "יצה"ר דומה לברזל שהטילוהו בתוך האור כל זמן שהוא בתוך האור עושין ממנו כל כלים שרצו, אף כך יצה"ר כו".

(19) דבריי-הימים א כט, ביז (ושם כב, יד: "ולנחושת ולברזל אין משקל").

(20) בפ"י הרמב"ן ס"פ יתרו: "והברזל אשר הקדיש דוד שלא נחקר משקלו לעשות ממנו כלים לכרות העצים ולחצוב האבנים ה'", אבל בנוגע להמשכן והמקדש עצמו מושלל הברזל לגמרי, עיי"ש. וראה השק"ט בזה בתורה שלמה שם. וצ"ע גם מאמה כליא עורב ש"צורך בנין הבית הוא" (מ"ק שם), והיתה (לא רק במקדש, אלא גם) במזבח

החיצון שבמשכן (ברייאת דמלאכת המשכן פי"א. יל"ש תצוה רמז שפה ובפ"י זית רענן).

ובפ"י מהר"ו (לשמו"ר שם): "ומ"ש בסוף ד"ה א' והברזל לברזל וגו' מאה אלף ככרים ברזל, יתכן שהי' זה בחצרות ולא בפנימה" – שהברזל הי' בבנין המקדש עצמו (ולא כדעת הרמב"ן שהי' רק עבור הכלים לכרות העצים ולחצוב האבנים), אלא בחצר ולא בפנים. וצ"ע היכן מצינו שהשתמשו בחצרות דבית ראשון בכמות ברזל גדולה כזו (משא"כ במקדש העתיד להבנות – "אע"פ שהוא כתוב ביחזקאל אינו מפורש ומבואר", ויש מקום לומר שבנינו יהי' גם בברזל, ככפנים).

(21) נוסף על השלימות דזהב שהיתה בבתי המקדשות שלפנ"ז – "שבעה זהבים" (יומא מד, סע"ב).

(22) פרש"י ריש דה"י. הקדמת הרד"ק לדה"י, עיי"ש.

(23) ערוך ערך כל. וראה תוס' מ"ק שם. תוד"ה כליא מנחות קז, א. תוד"ה כגון ערכין ו, א.

(24) ועד"ז במשכן שהי' במדבר כדי לברר החיצונים (לקו"ת במדבר ג, ד ואילך. ובכ"מ) – הי' צורך באמה כליא עורב.

"מֵאֵן דָּא אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל"

חלקת ארץ ישראל לשבטים, עליה נצטוינו בפרשת פנחס, היתה "על פי הגורל תחלק נחלתו", וכפי שמפרשים חכמינו זכרונם לברכה: "הגורל עצמו היה צווח ואומר, אני הגורל עליתי לגבול פלוני לשבט פלוני".

ידוע הכלל שהקדוש ברוך הוא אינו עושה נס לחנם. אז בשביל מה היה צריך בנס כזה מיחד בחלקת הארץ, שהגורל עצמו ידבר?

בהתועדות שבת פרשת פנחס תנש"א באר זאת הרבי על פי הספור הבא:

"פעם אחת בהתועדות הרגיש כבוד קדשת אדמו"ר נשמתו עדן כי הבחורים מנגנים נגון בחפזון, כהקדמה למה שיבוא לאחריו הנגון (אמירת חסידות וכיוצא בזה). והקדיש לזה שיחה שלמה, שתכנה הוא, שבועדותו של יהודי צריך הוא לעשות כל דבר בשלמות. אפילו כאשר מדבר אודות ענין שהוא הקדמה לענין אחר - הרי כאשר נמצאים עדין במצב זה, צריכים להיות מנחים בזה לגמרי. ולאחרי זה יבואו לענין השני (שעבורו ענין זה הוא הקדמה), ויעשו אותו בשלמות".

ולעניננו: "כשם שעצם העבודה דכבוש וישוב הארץ צריכה להיות בתכלית השלמות, במחשבה דבור ומעשה, על דרך זה הוא גם בנוגע לכל הפרטים בעבודה, וגם הענינים שהם רק הכנה והקדמה לעבודה - הגם שאין הם תכלית לעצמם, או שהם רק פרט בעבודה, צריכים גם הם להעשות בתכלית השלמות, במחשבה דבור ומעשה".

ולכן גם בגורל, שהיה לכאורה רק הכנה בלבד לכבוש ארץ ישראל, נעשה נס מיחד שהגורל ידבר, ללמד אותנו שגם להכנה יש חשיבות גדולה בפני עצמה;

ליהודי שבקש לעלות לארץ ישראל, אמר הצמח צדק "עשה כאן ארץ ישראל". המצוה של כבוש הארץ ברוחניות קימת גם היום. יהודי צריך 'לכבש' את הארציות והחמריות של העולם, ולעשות מכל דבר ארץ ישראל - כלי להשראת הקדשה. עבודה זו צריכה להיות משלמת: א. לכבש את כל הארץ - לא להשאיר שום חלק בעולם שלא יהפך לקדשה; ב. הכבוש צריך להיות גם בכל כוחות נפשו של האדם, במחשבה, דבור ומעשה, כמו הגורל שהיה בו גם מחשבה (איד לערך את הגורל), גם דבור (הגורל היה מדבר) וגם מעשה (צריכת הגורל).

וכאן מלמדת אותנו התורה, שאין לחלק בין העבודה עצמה לבין ההכנות לה. כל פרט שקשור בעבודת השם, אפילו אם מדבר בהכנה למצוה, יש לו חשיבות עליונה, ויש לעשותו בתכלית השלמות. כך גם בזמן הגלות ("חויץ לארץ"), אנו כבר חיים ומתרגלים למצב של גאולה ("ארץ ישראל"), והופכים את ה"גולה" ל"גאולה", כהכנה ליום בו ננחל את כל ארץ ישראל, בגאולה האמתית והשלמה, בקרוב ממש.

(מעובד על פי ספר השיחות תנש"א כרך ב, עמוד 695. מתוך 'נשמתא דאורייתא')

פרשת פינחס

זמרי, והיה יכול לחשב שבגללו נמשכה המגפה מעט; לכן נקט דבר שהרועה אשם בו – "זאבים".

(לקוטי שיחות, כרך יח, עמ' 327)

שני ^הראובן בכור ישראל בני ראובן חנוך משפחת החנכי לפלוא משפחת הפלאי: ולחצון משפחת החצוני לברמי משפחת הפרמי: ואלה משפחת הראובני ויהיו פקדיהם שלשה וארבעים אלה ושבע מאות ושלושים ^חובני פלוא אליאב: ^טובני אליאב נמואל ורתן ואבירים הואדלתן ואבירם כתיב קרואי קרי קריאי העדה אשר הצו עלימשה ועלההרן בעדת קרח בהצתם עליהוה: ותפתח הארץ את פיה ותבלע אתם ואת קרח במות העדה באכל האש את חמשים ומאתים איש ויהיו לנם: ^אובני קרח לאמתו: ^בבני שמעון למשפחתם לנמואל משפחת הנמואלי לימין משפחת הימיני לזכין משפחת היכניני: ^גלזרח משפחת הזרחי לשאול משפחת השאולי: ^דאלה משפחת השמעני שנים ועשרים אלה ומאתים: ^הובני גר למשפחתם לצפון משפחת הצפוני לחגי משפחת החגי לשוני משפחת השוני: ^ולאזני משפחת האזני לערי משפחת הערי: ^זלארוד משפחת הארודי לאראלי משפחת האראלי: ^חאלה משפחת בניגד לפקדיהם ארבעים אלה וחמש מאות: ^טובני יהודה ער ואונן וימת ער ואונן בארץ כנען: ^יויהיו בנייהודה למשפחתם לשלה משפחת השלני לפרץ משפחת הפרצי לזרח משפחת הזרחי: ^{יא}ויהיו בניפרץ לחצון משפחת החצוני לחמול משפחת החמולי:

כה. וידבר יהוה אלמשה לאמר: ^אפינחס בןאלעזר בןאהרן הכהן השיב אתחמתי מעל בניישראל בקנאו אתקנאתי בתוכם ולאכליתי אתבניישראל בקנאתי: ^בלכן אמר הקני נתן לו אתבריתי שלום: ^גוהיתה לו ולזרעו אחרייו ברית כהנת עולם תחת אשר קנא לאלהיו ויכפר עלבני ישראל: ^דושם איש ישראל המכה אשר הכה את המדינית זמרי בןסלוא נשיא ביתאב לשמעני: ^הושם האשה המכה המדינית כזבי בתצור ראש אמות ביתאב במדין הוא: ^ופ אתהמדינים והפיתם אותם: ^זפי צררים הם לכם בנגליהם אשרנבלו לכם עלדבר פעור ועלדבר כזבי בתנשיא מדין אחתם המכה ביוםהמגפה עלדבר פעור: ^חבו ^אויהי אחרי המגפה ^פפסקא באמצע פסוק ויאמר יהוה אלמשה ואל אלעזר בןאהרן הכהן לאמר: ^בשאו אתראש ^אכלעדת בניישראל מן עשרים שנה ומעלה לבית אבתם בליצא צבא בישראל: ^גוידבר משה ואלעזר הכהן אתם בערבת מואב עלירדן ירחו לאמר: ^דמן עשרים שנה ומעלה פאשר צוה יהוה את משה ובני ישראל היצאים מארץ מצרים:

~ נקודות משיחות קודש ~

שאו את ראש כל עדת בני ישראל (כו, ב)

"משל לרועה שנקנסו זאבים לתוף עדרו" (רש"י). ובירושלמי פרשת תשא, לגבי חטא העגל, נקט "לצאן". שגפול בה דבר. ויש לומר, ששם היה משה בקר ולא היה אשם בתוצאות, ולכן נקט "דבר", שאין הרועה אשם בזה. אך כאן נתעלמה ממנו הלכה, והמגפה נעצרה רק כשהרג פנחס את

בְּאֵלֶּה מִשְׁפַּחַת יְהוּדָה לְפָקְדֵיהֶם שְׁשֶׁה וְשִׁבְעִים אֶלֶף וַחֲמִשׁ מֵאוֹת: ^ב בְּנֵי יִשְׁשַׁכָּר לְמִשְׁפַּחָתָם תוֹלָע מִשְׁפַּחַת הַתּוֹלָעִי לַפֹּה מִשְׁפַּחַת הַפּוּנִי: ^ג לִישָׁב מִשְׁפַּחַת הַיִּשְׁבִּי לְשִׁמְרֹן מִשְׁפַּחַת הַשְּׁמֶרְנִי: ^ד אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת יִשְׁשַׁכָּר לְפָקְדֵיהֶם אַרְבַּעַה וְשִׁשִּׁים אֶלֶף וְשָׁלֹשׁ מֵאוֹת: ^ה בְּנֵי זְבוּלֹן לְמִשְׁפַּחָתָם לְסֹרֵד מִשְׁפַּחַת הַסֹּרְדִי לְאֵלֹן מִשְׁפַּחַת הָאֱלֹנִי לִיחִלָּאֵל מִשְׁפַּחַת הַיַּחֲלָאֵלִי: ^ו אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת הַזְּבוּלָנִי לְפָקְדֵיהֶם שִׁשִּׁים אֶלֶף וַחֲמִשׁ מֵאוֹת: ^ז בְּנֵי יוֹסֵף לְמִשְׁפַּחָתָם מְנַשֶּׁה וְאֶפְרַיִם: ^ח בְּנֵי מְנַשֶּׁה לְמִכִּיר מִשְׁפַּחַת הַמִּכִּירִי וּמִכִּיר הוֹלִיד אֶת־גִּלְעָד לְגִלְעָד מִשְׁפַּחַת הַגִּלְעָדִי: ^ט אֵלֶּה בְּנֵי גִלְעָד אִיעָזֵר מִשְׁפַּחַת הָאִיעָזְרִי לְחֵלֶק מִשְׁפַּחַת הַחֵלְקִי: ^י וְאִשְׁרָיָאֵל מִשְׁפַּחַת הָאִשְׁרָאֵלִי וְשִׁכֶם מִשְׁפַּחַת הַשִּׁכְמִי: ^{יא} וְשִׁמְיֵדֶע מִשְׁפַּחַת הַשְּׁמִידְעִי וְחֹפֵר מִשְׁפַּחַת הַחֹפְרִי: ^{יב} וְצִלְפָּחֵד בֶּן־חֹפֵר לֹא־הָיוּ לוֹ בָּנִים כִּי אִם־בָּנוֹת וְשֵׁם בָּנוֹת צִלְפָּחֵד מַחֲלָה וְנֹעָה חֲגִלָּה מִלֶּפֶה וְתֹרַצָּה: ^{יג} אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת מְנַשֶּׁה וּפָקְדֵיהֶם שְׁנַיִם וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְשִׁבְעַת מֵאוֹת: ^{יד} אֵלֶּה בְּנֵי־אֶפְרַיִם לְמִשְׁפַּחָתָם לְשׁוּתָלַח מִשְׁפַּחַת הַשְּׁתָלַחִי לְבָכָר מִשְׁפַּחַת הַבִּכְרִי לְתַחַן מִשְׁפַּחַת הַתַּחְנִי: ^{טו} וְאֵלֶּה בְּנֵי שׁוּתָלַח לְעֶרֶן מִשְׁפַּחַת הָעֶרְנִי: ^{טז} אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת בְּנֵי־אֶפְרַיִם לְפָקְדֵיהֶם שְׁנַיִם וְשִׁלְשִׁים אֶלֶף וַחֲמִשׁ מֵאוֹת אֵלֶּה בְּנֵי־יוֹסֵף לְמִשְׁפַּחָתָם: ^{יז} בְּנֵי בִנְיָמִן לְמִשְׁפַּחָתָם לְבָלַע מִשְׁפַּחַת הַבִּלְעִי לְאִשְׁפָּל מִשְׁפַּחַת הָאִשְׁפָּלִי לְאַחִירִם מִשְׁפַּחַת הָאֲחִירִמִי: ^{יח} לְשׁוּפָם מִשְׁפַּחַת הַשׁוּפָמִי לְחוּפָם מִשְׁפַּחַת הַחוּפָמִי: ^{יט} וְיִהוֹי בְּנֵי־בָלַע אֶרֶד וְנַעֲמָן מִשְׁפַּחַת הָאֶרְדִּי לְנַעֲמָן מִשְׁפַּחַת הַנַּעֲמִי: ^כ אֵלֶּה בְּנֵי בִנְיָמִן לְמִשְׁפַּחָתָם וּפָקְדֵיהֶם חֲמִשָּׁה וְאַרְבָּעִים

אֶלֶף וְשִׁשִּׁים מֵאוֹת: ^{כא} אֵלֶּה בְּנֵי־דָן לְמִשְׁפַּחָתָם לְשׁוּחָם מִשְׁפַּחַת הַשׁוּחָמִי אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת דָּן לְמִשְׁפַּחָתָם: ^{כב} כָּל־מִשְׁפַּחַת הַשׁוּחָמִי לְפָקְדֵיהֶם אַרְבַּעַה וְשִׁשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּעַת מֵאוֹת: ^{כג} בְּנֵי אֲשֵׁר לְמִשְׁפַּחָתָם לִימָנָה מִשְׁפַּחַת הַיִּמָּנָה לִישׁוֹי מִשְׁפַּחַת הַיִּשׁוֹי לְבִרְיָעָה מִשְׁפַּחַת הַבִּרְיָעִי: ^{כד} לְבָנִי בִרְיָעָה לְחֹבֵר מִשְׁפַּחַת הַחֹבְרִי לְמִלְכִּיאֵל מִשְׁפַּחַת הַמִּלְכִּיאֵלִי: ^{כה} וְשֵׁם בֶּת־אֲשֵׁר שָׂרַח: ^{כו} אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת בְּנֵי־אֲשֵׁר לְפָקְדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּעַת מֵאוֹת: ^{כז} בְּנֵי נַפְתָּלִי לְמִשְׁפַּחָתָם לִיחֲצִיאֵל מִשְׁפַּחַת הַיַּחֲצִיאֵלִי לְגוֹנִי מִשְׁפַּחַת הַגּוֹנִי: ^{כח} לִיצֵר מִשְׁפַּחַת הַיִּצְרִי לְשִׁלֵּם מִשְׁפַּחַת הַשְּׁלִמִי: ^{כט} אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת נַפְתָּלִי לְמִשְׁפַּחָתָם וּפָקְדֵיהֶם חֲמִשָּׁה וְאַרְבָּעִים אֶלֶף וְאַרְבַּעַת מֵאוֹת: ^ל אֵלֶּה פָקוּדֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁשִׁי־מֵאוֹת אֶלֶף וְאַלֶּף שִׁבְעַת מֵאוֹת וְשִׁלְשִׁים: ^פ

~ נקודות משיחות קודש ~

צָרוּר אֵת הַמִּדְּבָרִים וְהַפִּתְיָם אוֹתָם (כח, יז)

וְהַקְשָׁה בְּאֹזֶר הַחַיִּים הַקְדוּשׁ, "לִמָּה כָּפֹל צָרוּר וְהַפִּתְיָם". וְיֵשׁ לוֹמֵר, שְׂרַשׁ"י אֵינוֹ צָרִיף לְבָאֵר כָּפֹל זֶה, שֶׁכֵּן "צָרוּר" הֵינּוּ "לְאַיֵּב אוֹתָם" (רש"י), וְכֵן חֲמֵשׁ לְמִקְרָא מִכִּין מַעֲצָמוֹ שֶׁהַקָּאָה, שְׂכּוּלָל גַּם הַכָּאָה לְפִי תִּרְב, חֲמוּרָה יוֹתֵר מִשְׁנֵאָה בְּלִבּוֹ. וּבִפְרָט שְׂכִילֵד בְּפִרְשֵׁת דְּבָרִים "אֵל תַּעֲזֹר אֶת מוֹאֵב (הַשְּׁלִילָה שֶׁל צָרוּר) וְאַל תִּתְּנֶנּוּ בָּם מִלְחָמָה" (הַשְּׁלִילָה שֶׁל וְהַפִּתְיָם).

(שיחת ש"פ פנחס, תשמ"ו)

שְׁלִישִׁי בְּוִידְבָּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ^א לְאֵלֶּה תַּחֲלֹק הָאָרֶץ בְּנַחֲלָה בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת: ^ב לְרֹב תִּרְבָּה נַחֲלָתוֹ וְלִמְעַט תִּמְעִיט נַחֲלָתוֹ אִישׁ לְפִי פָקְדֵיו יִתֵּן נַחֲלָתוֹ: ^ג אֶדְ־בְּגוֹרָל יַחֲלֹק אֶת־הָאָרֶץ לְשְׁמוֹת מִפְּוֹת־אֲבֹתָם יִנְחִלוּ: ^ד עַל־פִּי הַגּוֹרָל תַּחֲלֹק נַחֲלָתוֹ בֵּין רֹב לְמְעַט: ^ה וְאֵלֶּה פָקוּדֵי הָלוֹי לְמִשְׁפַּחָתָם לְגִרְשׁוֹן מִשְׁפַּחַת הַגִּרְשֹׁנִי לְקָהָת מִשְׁפַּחַת הַקָּהָתִי לְמִרְיִי

לפרש בן, וְהָרִי יִתְּכֵן שְׁלֹא שָׁמַע הִלְכָה זוֹ מֵה'. וְיֵשׁ לֹאמֹר, דְּהִנֵּה יֵשׁ הִבְדֵּל בֵּין "מִשְׁפָּט" ל"דִּבְרוֹן" (כְּמוֹ "כִּי יִהְיֶה לָּהֶם דִּבְרַר כֹּא אֱלִי"). דִּבְרַר — טַעֲנוֹת וְשִׁקְל־אֲדִינִי. מִשְׁפָּט — פֶּסֶק דִּין. וְהִקְשָׁה לוֹ: כִּינֹן שְׁלֹא יָדַע אֶת הַהִלְכָה, אִיךְ הִקְרִיב "אֶת מִשְׁפָּט". לָכֵן מִפְּרֵשׁ שָׁאֵכֵן יָדַע אֶת הַהִלְכָה, אֲלֵא שְׁנַתְעַלְמָה מִפְּנֵי.

(לקוטי שיחות, כרך יג, עמ' 93)

רביעי וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּפֶן בָּנוֹת צִלְפָּחֵד דְּבִרְתִּי נָתַן תִּתֵּן לָהֶם אַחֲזֵת נַחֲלָה בְּתוֹךְ אַחֵי אֲבִיהֶם וְהַעֲבַרְתָּ אֶת־נַחֲלַת אֲבִיהֶן לָהֶן: וְאֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תִּדְבָּר לֵאמֹר אִישׁ כִּי־יָמוּת וְכֵן אֵין לוֹ וְהַעֲבַרְתֶּם אֶת־נַחֲלָתוֹ לְבָתּוֹ: וְאִם־אֵין לוֹ בֵּת וְנָתַתֶּם אֶת־נַחֲלָתוֹ לְאָחָיו: וְאִם־אֵין לוֹ אַחִים וְנָתַתֶּם אֶת־נַחֲלָתוֹ לְאָחִי אָבִיו: וְאִם־אֵין אַחִים לְאָבִיו וְנָתַתֶּם אֶת־נַחֲלָתוֹ לְשֹׂאֲרוֹ הַקָּרִב אֵלָיו מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ וְיִרֶשׁ אֹתָהּ וְהָיְתָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְחֶקֶת מִשְׁפָּט כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: פ' וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה עֲלֶה אֶל־הָרִי הָעֲבָרִים הַזֶּה וּרְאֵה אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל: וְרֹאִיתָה אֹתָהּ וְנֹאסַפְתָּ אֶל־עַמּוּד גַּם־אֹתָהּ כַּאֲשֶׁר נֹאסַף אֶהֱרֹן אַחִיד: כַּאֲשֶׁר מָרִיתֶם פִּי בַּמִּדְבָּר־צֹן בְּמִרְיַב־הָעֵדָה לְחֻקְדִּישֵׁנִי בְּפִימִים לְעִינֵיהֶם הֵם מִי־מִרְיַב־קֹדֶשׁ מִדְּבָר־צֹן: ס' וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה לֵאמֹר: יִפְקֹד יְהוָה אֱלֹהֵי הָרוּחַת לְכָל־בָּשָׂר אִישׁ עַל־הָעֵדָה: וְאֲשֶׁר־יֵצֵא לַפְּנִיָּהֶם וְאֲשֶׁר יָבֹא לַפְּנִיָּהֶם וְאֲשֶׁר יֵצֵאֻם וְאֲשֶׁר יָבִיאוּם וְלֹא תִהְיֶה עֵדֶת יְהוָה כִּצָּאֵן אֲשֶׁר אֵין־לָהֶם רָעָה: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה קַח־לְךָ אֶת־יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נֹון אִישׁ אֲשֶׁר־רוּחַ בּוֹ וְסִמַּכְתָּ אֶת־יָדְךָ עָלָיו: וְהָעַמִּידְתָּ אֹתוֹ לְפָנַי אֶלְעֹזֵר הַכֹּהֵן וּלְפָנַי כֹּל־הָעֵדָה וְצִוִּיתָה אֹתוֹ לְעִינֵיהֶם: וְנָתַתָּה מִהוֹדֶךָ עָלָיו לְמַעַן יִשְׁמְעוּ כֹל־עַדְתִּי בְנֵי יִשְׂרָאֵל: וְלְפָנַי אֶלְעֹזֵר הַכֹּהֵן יַעֲמֹד וְשֹׂאֵל לוֹ בְּמִשְׁפָּט הָאוֹרִים לְפָנַי

מִשְׁפַּחַת הַמִּרְרִי: וְאֵלֶּה | מִשְׁפַּחַת לְוִי מִשְׁפַּחַת הַלְבִּנִי מִשְׁפַּחַת הַחֲבֹנִי מִשְׁפַּחַת הַמַּחֲלִי מִשְׁפַּחַת הַמוֹשִׁי מִשְׁפַּחַת הַקֶּרְחִי וְקָתָה הוֹלֵד אֶת־עַמְרָם: וְשֵׁם | אִשְׁתּוֹ עַמְרָם יוֹכָבֵד בַּת־לְוִי אֲשֶׁר יָלְדָה אֹתָהּ לְלֹו בְּמִצְרַיִם וְתָלַד לְעַמְרָם אֶת־אֶהֱרֹן וְאֶת־מֹשֶׁה וְאֶת מָרִים אַחֲתָם: וַיִּוֹלֵד לְאֶהֱרֹן אֶת־נָדָב וְאֶת־אֲבִיהוּא אֶת־אֶלְעָזָר וְאֶת־אִיתָמָר: וַיָּמָת נָדָב וְאֲבִיהוּא בְּהַקְרִיבֶם אֲשֶׁר־זָרָה לְפָנַי יְהוָה: וַיְהִי פְקֻדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְעֶשְׂרִים אָלֶף כָּל־זָכָר מִבֶּן־חָדָשׁ וְעַד־כָּל־לֵא לֹא הָתַפְּקֻדוֹ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי לֹא־נָתַן לָהֶם נַחֲלָה בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וְאֵלֶּה פְקוּדֵי מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֲשֶׁר פָּקְדוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֶרְבַת מוֹאָב עַל יַרְדֵּן יְרֵחוֹ: וְכֹל־אֵלֶּה לֹא־הָיָה אִישׁ מִפְּקוּדֵי מֹשֶׁה וְאֶהֱרֹן הַכֹּהֵן אֲשֶׁר פָּקְדוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר סִינַי: כִּי־אָמַר יְהוָה לָהֶם מוֹת יָמוּתוּ בַּמִּדְבָּר וְלֹא־נֹוֹתֵר מֵהֶם אִישׁ בִּי אִם־כָּלֵב בֶּן־יִפְנֶה וְיְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נֹון: ס' כֹּז וְתִקְרָכְנָה בָנוֹת צִלְפָּחֵד בֶּן־חֲפֹר בֶּן־גִּלְעָד בֶּן־מְכִיר בֶּן־מְנַשֶּׁה לְמִשְׁפַּחַת מְנַשֶּׁה בֶּן־יוֹסֵף וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בָּנָתָיו מִחֲלָה נָעָה וְחַגְלָה וּמִלְכָּה וְתַרְצָח: וְתַעֲמֻדָּנָה לְפָנַי מֹשֶׁה וּלְפָנַי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וּלְפָנַי הַנְּשִׂאִים וְכֹל־הָעֵדָה פָּתַח אֹהֶל־מוֹעֵד לֵאמֹר: גִּאֲבִינוּ מֵת בַּמִּדְבָּר וְהוּא לֹא־הָיָה בְּתוֹךְ הָעֵדָה הַנּוֹעָדִים עַל־יְהוָה בְּעֵדֶת־קֶרֶח כִּי־בַחֲטָאוֹ מֵת וּבָנִים לֹא־הָיוּ לוֹ: וְלָמָּה יִגְרַע שֵׁם־אֲבִינוֹ מִתוֹךְ מִשְׁפַּחְתּוֹ כִּי אֵין לוֹ בֶּן תִּנְהַלְגוּ אַחֲזָה בְּתוֹךְ אַחֵי אֲבִינוֹ: וַיִּקְרַב מֹשֶׁה אֶת־מִשְׁפָּט לְפָנַי יְהוָה: פ'

~ נקודות משיחות קודש ~

וַיִּקְרַב מֹשֶׁה אֶת מִשְׁפָּט (כז, ה)

"נִתְעַלְמָה הִלְכָה מִמֶּנּוּ" (רש"י). וְיֵשׁ לְשֹׂאֵל, מֵה מִכְרִיחוֹ

יְהוָה עַל-פִּי יֵצְאוּ וְעַל-פִּי יָבֹאוּ הוּא וְכָל-בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אֹתוֹ וְכָל-הָעֵדָה: ־ וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כְּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ וַיִּקַּח אֶת-יְהוֹשֻׁעַ וַיַּעֲמֵדְהוּ לִפְנֵי אֱלֹעֶז הַכֹּהֵן וּלְפָנָי פַּלֵּה-הָעֵדָה: ־ וַיִּסְמְךָ אֶת-יָדָיו עָלָיו וַיִּצְוֵהוּ כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה בְּיַד-מֹשֶׁה: ־ פ

~ נקודות משיחות קודש ~

קח לך את יהושע ... וסמכת את ידך עליו (כו, יח)
יש לשאול, מדוע לא מציינו שמשה משח את יהושע בשמן המשחה, שהרי בשמעימדין מלך מושחין אותו? ויש לומר, שמלכות יהושע עיקרה נשיאות בתורה, שהרי הוא מקבל התורה ממשה. לכן נפעלה מלכותו על ידי סמיכה, שקשורה לתורה, כמאמר (סנהדרין יד, א) סמוכין איש מפי איש, ולא על ידי משיחה בשמן.

(לקוטי שיחות, כרך כג, עמ' 196)

חמישי כח א וידבר יהוה אל-משה לאמר: ב צו את-בני ישראל ואמרת אליהם את-קרבני לחמי לאשי ריח ניחחי תשמרו להקריב לי במועד: ג ואמרת להם זה האשה אשר תקריבו ליהוה כבשים בני-שנה תמימים שנים ליום עלה תמיד: ד את-הפֶּבֶשׂ אחד תעשה בכקר ואת הפֶּבֶשׂ השני תעשה בין הערבים: ה ועשירית האיפה סלת למנחה בלולה בשמן פתית רביעת ההין: ו עלת תמיד תעשה בחר סיני לריח ניחח אשה ליהוה: ז ונספו רביעת ההין לפֶּבֶשׂ האחד בקֶּדֶשׁ הפֶּדָה נסד שכר ליהוה: ח ואת הפֶּבֶשׂ השני תעשה בין הערבים כמנחת הפֶּקֶר ונספו תעשה אשה ריח ניחח ליהוה: ט וביום השֶׁבֶת שני-כבשים בני-שנה תמימים ושני עֲשָׂרִים סלת מנחה בלולה בשמן ונספו: י עלת שבת בשבתו על-עלת התמיד ונספה: יא ובראשי חֲדָשִׁיכם תקריבו עלה ליהוה פֶּרִים בְּנֵי-בֶקֶר שְׁנִים ואיל אחד כבשים בני-שנה י: ושלשה עֲשָׂרִים סלת מנחה בלולה בשמן לפֶּר האחד

ושני עֲשָׂרִים סלת מנחה בלולה בשמן לאיל האחד: י ועשרון עֲשָׂרִים סלת מנחה בלולה בשמן לפֶּבֶשׂ האחד עלה ריח ניחח אשה ליהוה: יג ונספיהם חצי ההין יהיה לפֶּר ושלישית ההין לאיל ורביעת ההין לפֶּבֶשׂ יין זאת עלת חֲדָשׁ בְּחֲדָשׁוֹ לְחֲדָשִׁי הַשָּׁנָה: יד ושלעיר עִזִּים אחד לחטאת ליהוה על-עלת

התמיד יעשה ונספו: ט

~ נקודות משיחות קודש ~

צו את בני ישראל (כח, ב)

"עד שאתה מצוני על בני, צוה את בני עלי" (רש"י). והינו, שבתור מענה לבקשת משה למנות איש "אשר יצא לפניכם ואשר יבא לפניכם" . ולא תהיה עדת ה' כצאן אשר אין להם רועה", נצטוה על קרבן התמיד. ויש לבאר, דהנה קרבן זה (וקרבנות בכלל) שולל את הטעות ש"אין רועה" בעולם ו"עולם כמנהגו נוהג", ומגלה שהעולם מתנהג בהשגחתו הפרטית של הקב"ה, שהוא זה "אשר יצא לפניכם ואשר יבא לפניכם".

(לקוטי שיחות, כרך יב, עמ' 18)

ששי טז ובחדש הראשון בארבעה עשר יום לחדש פסח ליהוה: יז ובחמשה עשר יום לחדש הזה חג שבועת ימים מצות יאכל: יח ביום הראשון מקרא-קדש כל-מלאכת עבדה לא תעשו: יט ותקרבתם אשה עלה ליהוה פֶּרִים בְּנֵי-בֶקֶר שְׁנִים ואיל אחד ושבעה כבשים בני שנה תמימים יהיו לכם: כ ומנחתם סלת בלולה בשמן שלשה עֲשָׂרִים לפֶּר ושני עֲשָׂרִים לאיל תעשו: כא עשרון עֲשָׂרִים תעשה לפֶּבֶשׂ האחד לשבעת הכבשים: כב ושלעיר חטאת אחד לכפר עליכם: כג מלבד עלת הפֶּקֶר אשר לעלת התמיד תעשו את-אלה: כד כאלה תעשו ליום שבעת ימים לחם אשה ריח-ניחח ליהוה על-עולת התמיד יעשה ונספו: כה וביום השְׁבִיעִי מקרא-קדש יהיה לכם כל-מלאכת עבדה לא תעשו: ס וביום הפֶּקֶדֶשׁים בהקריבכם מנחה

הַלֶּחֶם" (רש"י). שְׁתֵּי הַלֶּחֶם וּרְמֵזִים לַתּוֹרָה שֶׁבְּכֹתֵב וְשֶׁבַע-לֶּפֶת. וְהֵנָּה, בְּלִמּוּד תּוֹרָה שֶׁבְּכֹתֵב מְרֻבָּשׁ יוֹתֵר הַבְּטוּל ל"נִוְתָן הַתּוֹרָה", שֶׁהָרִי הַקּוֹרָא בָּהּ וְלֹא יָדַע מֵאֵי קָאָמַר קָאָמַר מִצּוֹת תְּלִמּוּד תּוֹרָה, בְּנִגּוּד לַתּוֹרָה שֶׁבַע-לֶּפֶת, שֶׁאֵינּוּ נִחְשָׁב לַמּוֹד קָלִל. וְהַקְרָבֶת שְׁתֵּי הַלֶּחֶם מוֹרָה עַל כֵּן שֶׁהַבְּטוּל שֶׁל תּוֹרָה שֶׁבְּכֹתֵב צָרִיךְ לַחֲדוֹר לַהֲבִנָּה שֶׁל תּוֹרָה שֶׁבַע-לֶּפֶת.

(לקוטי שיחות, כרך לב, עמ' 137)

שְׁבִיעִי י. וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא-קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כְּלִמְלֹאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ וְחֻגְתֶּם חֹג לַיהוָה שִׁבְעַת יָמִים: וְהַקְרָבֶתָם עֲלֶיהָ אִשָּׁה רִיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פָּרִים בְּנִי-בֶקֶר שְׁלֹשָׁה עָשָׂר אֵילִם שְׁנָיִם כִּבְשִׂים בְּנִי-שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם יִהְיוּ: וּמִנְחָתָם סֶלֶת בָּלוּלָה בְּשֶׁמֶן שְׁלֹשָׁה עָשָׂר לָפָר הָאֶחָד לְשֹׁלֶשָׁה עָשָׂר פָּרִים שְׁנֵי עָשָׂר לָאֵיל הָאֶחָד לְשְׁנֵי הָאֵילִם: וְעֶשְׂרֹן עֶשְׂרֹן לִכְבֹּשׁ הָאֶחָד לְאַרְבָּעָה עָשָׂר כִּבְשִׂים: וְשְׁעִיר-עִזִּים אֶחָד חֲטָאת מִלֶּבֶד עֹלֹת הַתְּמִיד מִנְחָתָהּ וְנִסְפָּהּ: וּבִיּוֹם הַשְּׁנִי פָּרִים בְּנִי-בֶקֶר שְׁנָיִם עָשָׂר אֵילִם שְׁנָיִם כִּבְשִׂים בְּנִי-שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם: וּמִנְחָתָם וְנִסְפָּיהֶם לָפָרִים לָאֵילִם וְלִכְבָּשִׁים בְּמִסְפָּרָם כְּמִשְׁפָּט: וְשְׁעִיר-עִזִּים אֶחָד חֲטָאת מִלֶּבֶד עֹלֹת הַתְּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְפָּיהֶם: וּבִיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי פָּרִים עֶשְׂתֵּי-עָשָׂר אֵילִם שְׁנָיִם כִּבְשִׂים בְּנִי-שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם: וּמִנְחָתָם וְנִסְפָּיהֶם לָפָרִים לָאֵילִם וְלִכְבָּשִׁים בְּמִסְפָּרָם כְּמִשְׁפָּט: וְשְׁעִיר חֲטָאת אֶחָד מִלֶּבֶד עֹלֹת הַתְּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְפָּהּ: וּבִיּוֹם הָרִבְעִי פָּרִים עֶשְׂרֵה אֵילִם שְׁנָיִם כִּבְשִׂים בְּנִי-שָׁנָה אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם: וּמִנְחָתָם וְנִסְפָּיהֶם לָפָרִים לָאֵילִם וְלִכְבָּשִׁים בְּמִסְפָּרָם כְּמִשְׁפָּט: וְשְׁעִיר-עִזִּים אֶחָד חֲטָאת מִלֶּבֶד עֹלֹת הַתְּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְפָּהּ: וּבִיּוֹם הַחֲמִישִׁי פָּרִים תְּשֻׁעָה אֵילִם שְׁנָיִם כִּבְשִׂים

חֹדֶשׁ לַיהוָה בְּשִׁבְעַתֵּיכֶם מִקְרָא-קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כְּלִמְלֹאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ: וְהַקְרָבֶתָם עֹלָה לְרִיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פָּרִים בְּנִי-בֶקֶר שְׁנָיִם אֵיל אֶחָד שִׁבְעָה כִּבְשִׂים בְּנִי שָׁנָה: וּמִנְחָתָם סֶלֶת בָּלוּלָה בְּשֶׁמֶן שְׁלֹשָׁה עָשָׂר לָפָר הָאֶחָד שְׁנֵי עָשָׂר לָאֵיל הָאֶחָד: וְעֶשְׂרֹן עֶשְׂרֹן לִכְבֹּשׁ הָאֶחָד לְשֹׁלֶשָׁה עָשָׂר כִּבְשִׂים: וְשְׁעִיר עִזִּים אֶחָד לִכְפֹּר עֲלֵיכֶם: מִלֶּבֶד עֹלֹת הַתְּמִיד וּמִנְחָתָהּ תַעֲשׂוּ תְּמִימִם יִהְיוּ-לָכֶם וְנִסְפָּיהֶם: כַּמֵּן וּבַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ מִקְרָא-קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כְּלִמְלֹאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ יוֹם תְּרוּעָה יִהְיֶה לָכֶם: וְעֲשִׂיתֶם עֲלֶיהָ לְרִיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פֶּר בֶּן-בֶּקֶר אֶחָד אֵיל אֶחָד כִּבְשִׂים בְּנִי-שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם: וּמִנְחָתָם סֶלֶת בָּלוּלָה בְּשֶׁמֶן שְׁלֹשָׁה עָשָׂר לָפָר שְׁנֵי עָשָׂר לָאֵיל: וְעֶשְׂרֹן אֶחָד לִכְבֹּשׁ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכִּבְשִׂים: וְשְׁעִיר-עִזִּים אֶחָד חֲטָאת לִכְפֹּר עֲלֵיכֶם: מִלֶּבֶד עֹלֹת הַחֹדֶשׁ וּמִנְחָתָהּ וְעֹלֹת הַתְּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְפָּיהֶם כְּמִשְׁפָּטָם לְרִיחַ נִיחֹחַ אִשָּׁה לַיהוָה: וּבַעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה מִקְרָא-קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְעֲנִיתֶם אֶת-נַפְשֵׁיכֶם כְּלִמְלֹאכֶת לֹא תַעֲשׂוּ: וְהַקְרָבֶתָם עֲלֶיהָ לַיהוָה רִיחַ נִיחֹחַ פֶּר בֶּן-בֶּקֶר אֶחָד אֵיל אֶחָד כִּבְשִׂים בְּנִי-שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם יִהְיוּ לָכֶם: וּמִנְחָתָם סֶלֶת בָּלוּלָה בְּשֶׁמֶן שְׁלֹשָׁה עָשָׂר לָפָר שְׁנֵי עָשָׂר לָאֵיל הָאֶחָד: וְעֶשְׂרֹן עֶשְׂרֹן לִכְבֹּשׁ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכִּבְשִׂים: וְשְׁעִיר-עִזִּים אֶחָד חֲטָאת מִלֶּבֶד חֲטָאת הַכִּפָּרִים וְעֹלֹת הַתְּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְפָּיהֶם: וְ

~ נקודות משיחות קודש ~

וביום הכפורים (כח, כו)

"חג השבועות נקרא בפורי קציר חטים, על שם שתי

אמן בתיכון וביומיוון ובתי בית ישראל, בעגל
ובזמן קריב ואמרו אמן: אמן יהא שמה רבא מבדך לעלם ולעלמי
עלמיא. יתברך: יהא שמה רבא מבדך לעלם ולעלמי עלמיא.
יתברך, וישתבח, ויתפאר, ויתרום, ויתנשא, ויתחדד,
ויתעלה, ויתהלל, שמה דקדשא בריך הוא. אמן לעלא מן
כל ברכתא ושירתא, תשבתתא ונחמתא, דאמירן
בעלמא, ואמרו אמן: אמן

~ נקודות משיחות קודש ~

ומנחתם ונספיהם לפרים (כט, יח)

"כנגד שבעים אמות... ובימי המקדש היו מגנין עליהם" (רש"י). ואלו לגבי הכבשים אומר "לכלות מהם צ"ח קללות", לא רק בימי המקדש. ויש לבאר, דהנה מה שפעל קרבן בזמן הבית, נפעל היום על ידי תפלה; אלא שאז הגיע השפע לעולם ("בחיצוניות בפעל ממש"), והיום הפעלה היא רק בנפש האדם. מוכן אפוא, שהשפעה לאמות העולם יכולה להיות רק בזמן הבית, ואלו ההשפעה לישראל ישנה גם בזמן הגלות.

(לקוטי שיחות, כרך כג, עמ' 205)

מפטיר לה ביום השמיני עצרת תהיה לכם כל-מלאכת עבודה לא תעשו: והקרבתם עליה אשה ריח ניחח ליהוה פר אחד איל אחד כבשים בני-שנה שבעה תמימים: ומנחתם ונספיהם לפר לאיל ולכבשים במספרם כמשפטם: ושעיר חטאת אחד מלבד עלת התמיד ומנחתה ונספה: אלה תעשו ליהוה במועדיכם לבד מנדריכם ונדבתיכם לעלתיכם ולמנחתיכם ולנספיהם ולשלמיכם: ויאמר משה אל-בני ישראל ככל אשר-

צוה יהוה את-משה: פפפ

קס"ח פסוקים, לחל"ק סימן.

בני-שנה ארבעה עשר תמימים: ומנחתם ונספיהם לפרים לאילם ולכבשים במספרם כמשפטם: ושעיר חטאת אחד מלבד עלת התמיד ומנחתה ונספה: ס וביום השמיני פרים שמונה אילם שנים כבשים בני-שנה ארבעה עשר תמימים: ומנחתם ונספיהם לפרים לאילם ולכבשים במספרם כמשפטם: ושעיר חטאת אחד מלבד עלת התמיד ומנחתה ונספיה: ס וביום השביעי פרים שבעה אילם שנים כבשים בני-שנה ארבעה עשר תמימים: ומנחתם ונספיהם לפרים לאילם ולכבשים במספרם כמשפטם: ושעיר חטאת אחד מלבד עלת התמיד ומנחתה ונספה: ס ביום השמיני עצרת תהיה לכם כל-מלאכת עבודה לא תעשו: והקרבתם עליה אשה ריח ניחח ליהוה פר אחד איל אחד כבשים בני-שנה שבעה תמימים: ומנחתם ונספיהם לפר לאיל ולכבשים במספרם כמשפטם: ושעיר חטאת אחד מלבד עלת התמיד ומנחתה ונספה: אלה תעשו ליהוה במועדיכם לבד מנדריכם ונדבתיכם לעלתיכם ולמנחתיכם ולנספיהם ולשלמיכם: ויאמר משה אל-בני ישראל ככל אשר-צוה יהוה את-משה: פפפ

חצי קריש

יתגדל ויתקדש שמה רבא. אמן בעלמא די ברא כרעותה וימליך מלכותה, ויצמח פורקנה ויקרב משיחה.

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה - אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה

(= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לִפְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל:

עֲנִיִּים הֵי אֵל לַמַּחְזִיקִים בָּהּ, וְתַמְכִּיהָ מֵאֲשֶׁר. דְּרָכֶיהָ דְּרָכֵי־נֶעַם, וְכָל־נִתְיבְתִיהָ שְׁלוֹם. אֲרֹךְ יָמִים בְּיָמֶיהָ, בְּשִׂמְלָהּ עֶשֶׂר וְכָבוֹד. יִי חֲפֵץ לְמַעַן צִדְקוֹ, וְיַגְדִּיל תּוֹרָה וַיֹּאדִיר:

מדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפניה

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדִבְרֵיהֶם הַנֶּאֱמָרִים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְנִבְיָאֵי הָאֵמַת וְצִדְקָה:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזוהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הזקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

עטרת מרים

אֵלֶּה הֵם דִּבְרֵי יְרֵמְיָהוּ בֶן־חֶלְקִיָּהוּ מִן־הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר יָשָׁב בְּעִנְתוֹת מַעְיַר הַכֹּהֲנִים שֶׁהָיָה בְּאֶרֶץ בְּנִימִן: בִּשְׁנֵי הָיָה תַחֲלֵל דְּבַר־יְהוָה אֵלָיו בִּימֵי יְאֹשִׁיָּהוּ בֶן־אֲמֹן מֶלֶךְ יְהוּדָה שֶׁהָיָה וְהָיוּ צִדִּיקִים, בִּשְׁלֹש־עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְמָלְכוֹ: ג וַיְהִי יְרֵמְיָהוּ נָבִיא כָּל יְמֵי יְאֹשִׁיָּהוּ הַנּוֹתָרִים, בִּימֵי יְהוֹשִׁיָּהוּ בֶן־אֲשָׁנָה מֶלֶךְ יְהוּדָה וְהַתְּמִידָה נִבְּאָתוֹ עַד־תֵּם עֲשֵׁתִי־עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְצִדְקִיָּהוּ בֶן־יְאֹשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה בְּתֵם מַלְכוּתוֹ בִּשְׁנַת אַחֲתֵי־עֶשְׂרֵה לְמַלְכוּתוֹ עַד־גְּלוֹת יְרוּשָׁלַיִם בַּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי כִּי אָז נָפַל צִדְקִיָּהוּ בְּיַד מֶלֶךְ בָּבֶל: ד וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: ה בְּתָרִם אֶצְרֹךְ בְּכָטָן אִמְךָ יְדַעְתִּיךָ הַכֹּרֵת כִּד שֶׁתִּהְיֶה הָיָה וּמִכֵּן לִנְבִיאָה וּבְתָרִם תֵּצֵא מִתָּרִם הַקִּדְשִׁיךָ וּמִנְתִּיךָ לְכָךְ נָבִיא לְגוֹיִם עַל הַגּוֹיִם כָּלֵם נִתְתִּיךָ: ו וַאֲמַר אֶתָּה אוֹי לִי עַל הַמְּנִיעָה אֲדֹנִי יְהוָה הַנֶּה לֹא־

שי למורא
(ב) בִּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְמָלְכוֹ, אִם תַּחֲלִיל לְשֵׁרֹת עָלָיו הִשְׁרָאָה הַנִּבְּאָתָה. (ג) וַיְהִי בִימֵי יְהוֹשִׁיָּהוּ וְגו', וְהָיָה מִתְּנַבְא נָם בִּימֵי יְהוֹשִׁיָּהוּ בְּנֵי וְיִבְיָם צִדְקִיָּהוּ וְכו'. (ה) בְּתָרִם אֶצְרֹךְ בְּכָטָן יְדַעְתִּיךָ, בְּתָרִם יִצְרִיךָ צִדְקָה בְּכָטָן אִמְךָ, גְּדִלְתִּיךָ. הַקִּדְשִׁיךָ, הַבְּדִלְתִּי אוֹתְךָ. (ו) אֶתָּה, לְשׁוֹן קְרִיאָה עַל הַצֶּעֶר וְעַל הַדָּאָה. לֹא

הַפְטֵרָה לְפָרֶשֶׁת פִּינַחֵם לְקִרְיָה בְּצִיבּוֹר
וּלְשִׁמּוֹ"ת בִּירְמִיָּה פֶּרֶק אֶב
א אֵלֶּה הֵם דִּבְרֵי יְרֵמְיָהוּ בֶן־חֶלְקִיָּהוּ מִן־הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר יָשָׁב בְּעִנְתוֹת מַעְיַר הַכֹּהֲנִים שֶׁהָיָה בְּאֶרֶץ בְּנִימִן: ב בִּשְׁנֵי הָיָה תַחֲלֵל דְּבַר־יְהוָה אֵלָיו בִּימֵי יְאֹשִׁיָּהוּ בֶן־אֲמֹן מֶלֶךְ יְהוּדָה שֶׁהָיָה וְהָיוּ צִדִּיקִים, בִּשְׁלֹש־עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְמָלְכוֹ: ג וַיְהִי בִימֵי יְהוֹשִׁיָּהוּ בֶן־אֲשָׁנָה מֶלֶךְ יְהוּדָה וְהַתְּמִידָה נִבְּאָתוֹ עַד־תֵּם עֲשֵׁתִי־עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְצִדְקִיָּהוּ בֶן־יְאֹשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה בְּתֵם מַלְכוּתוֹ בִּשְׁנַת אַחֲתֵי־עֶשְׂרֵה לְמַלְכוּתוֹ עַד־גְּלוֹת יְרוּשָׁלַיִם בַּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי כִּי אָז נָפַל צִדְקִיָּהוּ בְּיַד מֶלֶךְ בָּבֶל: ד וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: ה בְּתָרִם אֶצְרֹךְ בְּכָטָן אִמְךָ יְדַעְתִּיךָ הַכֹּרֵת כִּד שֶׁתִּהְיֶה הָיָה וּמִכֵּן לִנְבִיאָה וּבְתָרִם תֵּצֵא מִתָּרִם הַקִּדְשִׁיךָ וּמִנְתִּיךָ לְכָךְ נָבִיא לְגוֹיִם עַל הַגּוֹיִם כָּלֵם נִתְתִּיךָ: ו וַאֲמַר אֶתָּה אוֹי לִי עַל הַמְּנִיעָה אֲדֹנִי יְהוָה הַנֶּה לֹא־

וּלְעַמּוּד בְּרוּךְ שֶׁלֹא יוכל אדם להטותו ולשברו וּלְחַמּוֹת נְחֹשֶׁת כְּלִישׁוֹן
אם יחיו לעיר חומות נחשת, וכל זה כדי שתוכל להתגבר על כל הארץ
בניהם למלכי יהודה לשויה

נְתִיתִיךָ הַיּוֹם לְעִיר מְבָצָר וּלְעַמּוּד בְּרוּךְ
וּלְחַמּוֹת נְחֹשֶׁת עַל־כָּל־הָאָרֶץ לְמַלְכֵי
יְהוּדָה לְשׁוּיָה לְכַהֲנִיָּה וּלְעַם הָאָרֶץ:
יט וּנְלַחֲמוּ אֵלֶיךָ וְלֹא־יִכְלוּ לָךְ כִּי־אַתָּה
אֲנִי נֶאֱמַר־יְהוָה לְהַצִּילְךָ: ב אֲנִי
דְּבַר־יְהוָה אֵלַי יֹאמֶר: ב הֲלֹךְ וּקְרֵאתָ
בְּאֲזֵנֵי יְרוּשָׁלַיִם לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה
זְכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד נְעוּרֶיךָ אֲהַבְתִּי
כָּל־וַתִּיךְ לְכַתֵּךְ אַחֲרֵי כִמְדָּכָה בְּאֶרֶץ
לֹא זְרוּעָה: ג קִדַּשׁ יִשְׂרָאֵל לַיהוָה רֵאשִׁית תְּבוּאָתָה כָּל אֲכָלֶיךָ
יֹאשְׁמוּ רָעָה תָּבֹא אֲלֵיהֶם נֶאֱמַר יְהוָה:

וְהַקְדִּישׁ בְּרוּךְ־הוּא מְבִיא הַאֲזִיב בְּעִבּוֹר הַמָּאָם, עַם כָּל זֶה רָעָה תָּבֹא אֲלֵיהֶם לְאוֹמוֹת בְּסוּף נֶאֱמַר יְהוָה כִּי זֹכֵר אֲנִי לְיִשְׂרָאֵל חֶסֶד נְעוּרִים שֶׁהוּא חֶסֶד הָאֲבוֹת:

לאחר שמסיים ההפסדה יאמר המפטיר ברכות אלו

בְּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת,
הָאֵל הַנֶּאֱמָן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַּבֵּר וּמְקַיֵּם, שֶׁכָּל דְּבָרָיו אֵמֶת וְצֶדֶק:
נֶאֱמָן, אַתָּה הוּא יי אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדָבָר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזוֹר לֹא
יָשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הָאֵל הַנֶּאֱמָן בְּכָל
דְּבָרָיו:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפֶּשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה
בְּיָמֵינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָה:
שְׂמַחְנוּ, יי אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְהֵי הַנְּבִיא עֲבָדֶיךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֶךָ,
בְּמַהֲרָה יָבוֹא וַיַּגֵּל לַבָּנוּ, עַל כֶּסֶּאוֹ לֹא יֵשֵׁב זֶר, וְלֹא יִנְחָלוּ עוֹד
אַחֵרִים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בִשְׁם קִדְשְׁךָ נִשְׁפָּעֶתָ לוֹ, שֶׁלֹא יִכְבֶּה נֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:
בְּרוּךְ אַתָּה יי, מִגֵּן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתָּה לָנוּ יי
אֱלֹהֵינוּ לְקַדְּשָׁה וּלְמַנוּחָה, לְכָבוֹד וּלְתִפְאַרֶת. עַל הַכֹּל, יי אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ
מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ, יִתְבָּרֵךְ שְׁמֶךָ בְּפִי כָל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בָּרוּךְ
אַתָּה יי, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

שי למורא

עטרת מרים

מו וַיְדַוְּהוּהָ רֹחַ זְבוּדָה מִה' הִתְהַלֵּךְ אֶל־אֱלֹהֵיוּ וַיִּשְׁנֶם מִתְּנוּי חֲנַר מִתְּנוּי,
לְהוֹיֹת מִזְוֹר וַיִּזְרַץ וַיִּלְךְ לִפְנֵי מִרְכַּבָּת אַחָאב עַד־בְּאֶכָה עַד בּוֹא
וַיִּרְעָאֵלָה לְחֻלּוֹק קְבוֹד לְמַלְכוּת: א וַיִּגְדֹּ אַחָאב לְאַיִזְבֵּל אֵת כָּל־אֲשֶׁר
עָשָׂה אֱלֹהֵיוּ בְּהוֹדֶדֶת הָאֵשׁ וַתִּשְׁנֶם וְאֵת כָּל הַסִּפְהָ־אֲשֶׁר שָׁבַעְהָ הָרֶג
אֶת־כָּל־הַנְּבִיאִים בַּחֲרֹב:

(מו) וַיְדַוְּ ה', רֹחַ זְבוּדָה מֵאֵת ה'. וַיִּשְׁנֶם מִתְּנוּי, חֲנַר מִתְּנוּי לְהוֹיֹת מִזְוֹר
בְּיֹתֵר וַיִּזְרַץ לִפְנֵי אַחָאב, רֶזֶן בְּרִנְלִיו לִפְנֵי הַמִּרְכַּבָּה, שְׁלֹא יִלְךְ אַחָאב וַיְחִידֵהוּ,
מִשּׁוּם קְבוֹד הַמַּלְכוּת. (א) אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלֹהֵיוּ, בְּהוֹדֶדֶת הָאֵשׁ
(וַתִּשְׁנֶם. ב) בַּה' יַעֲשׂוּן אֱלֹהִים וְכֵה יוֹסֵפוֹן, הוּא לְשׁוֹן שְׁבוּעָה וְעֵנָן

זָכוֹת. כִּנְפֵּשׁ אֶחָד מֵהֶם, כְּמוֹ נֶפֶשׁ
אֶחָד מִנְּבִיאֵי הַבַּעַל שֶׁהִרְגָה.
(ג) וַיִּרְא, רָאָה עֲצֻמוֹ בְּסִכְנָה. אֲשֶׁר
לִיהוּדָה, אֲשֶׁר אֵינָה תַּחַת מְמִשְׁלַת
אַחָאב וְאַיִזְבֵּל, אֶלָּא לְמַלְכוּת יְהוּדָה.
(ד) רָתֶם, שֵׁם עֵץ שֶׁחֲלָיו חֲמוּם
מְאֹד. לֹא טוֹב אֲנֹכִי מֵאַבְתָּי, כִּי
אֲרֻכּוֹ יָקוּי וְיֹתֵר מִימֵי אֲבוֹתָיו. (וְאַמְרוּ
רוֹ"ל "פִּינְחָם זֶה אֱלֹהֵינוּ"). (ה) וַתִּהְיֶה
זֶה, כְּלוּמַר, מִיָּד כְּשִׁישָׁן בָּא אֵלָיו
הַמֶּלֶךְ. (ו) מִרְאֲשֵׁתָיו, סְמוּךְ
לְרֹאשׁוֹ. עֲגַת רִצְפִּים, עֲנֵה אֲפִיָּה
בְּנִחְלִים. וְצַפְחַת, שֵׁם כְּלִי. וַיֹּאכֵל
וַיִּשְׁתֵּה, אָכַל חֶלֶק מִהַעֲוָה, וְשָׁתָה
חֶלֶק מִהַמּוֹם. (ח) וַיִּקֶּם וַיֹּאכֵל

הפטרה לפרשת פינחס לשמו"ת

במלכים א פרק יח

יח מו וַיְדַוְּהוּהָ הִתְהַלֵּךְ אֶל־אֱלֹהֵיוּ וַיִּשְׁנֶם
מִתְּנוּי וַיִּזְרַץ לִפְנֵי אַחָאב עַד־בְּאֶכָה יוֹרְעָאֵלָה:
יט א וַיִּגְדֹּ אַחָאב לְאַיִזְבֵּל אֵת כָּל־אֲשֶׁר
עָשָׂה אֱלֹהֵיוּ וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר הָרֶג אֶת־כָּל־
הַנְּבִיאִים בַּחֲרֹב: כ וַתִּשְׁלַח אֵיזְבֵּל מַלְאָךְ
אֶל־אֱלֹהֵיוּ לֵאמֹר כֹּה־יַעֲשׂוּן אֱלֹהִים וְכֵה
יוֹסֵפוֹן כִּי־כָעַת מִחֹר אֲשִׁים אֶת־נַפְשִׁי בְּנַפֵּשׁ

אֶחָד מֵהֶם: ג וַיִּרְא וַיִּקֶּם וַיִּלְךְ אֶל־נַפְשׁוֹ וַיָּבֵא בָּאֵר שָׁבַע אֲשֶׁר לִיהוּדָה
וַיִּנַּח אֶת־נַעְרוֹ שָׁם: ד וְהוּא־הִלְךְ בַּמִּדְבָּר דֶּרֶךְ יוֹם וַיָּבֵא וַיִּשָּׁב תַּחַת
רָתֶם אֶחָד וַיִּשְׁאֵל אֶת־נַפְשׁוֹ לָמוֹת וַיֹּאמֶר ו רַב עָתָה יְהוֹה קַח נַפְשִׁי
כִּי לֹא־טוֹב אֲנֹכִי מֵאַבְתָּי: ה וַיִּשְׁכַּב וַיִּישָׁן תַּחַת רָתֶם אֶחָד וַתִּהְיֶה־זֶה
מַלְאָךְ נֹגֵעַ בּוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ קוּם אֲכוֹל: ו וַיִּפֹּט וַתִּהְיֶה מִרְאֲשֵׁתָיו עֲגַת רִצְפִּים
וְצַפְחַת מִיָּם וַיֹּאכֵל וַיִּשְׁתֵּה וַיִּשָּׁב וַיִּשְׁכַּב: ז וַיִּשְׁכַּב מַלְאָךְ יְהוֹה ו שְׁנִית
וַיִּנְעֲבֻ וַיֹּאמֶר קוּם אֲכַל כִּי רַב מִמֶּךָ הִדְרָךְ: ח וַיִּקֶּם וַיֹּאכֵל וַיִּשְׁתֵּה
וַיִּלְךְ בִּכְתָּה ו הָאֲכִילָה הָיָה אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה עַד הָר
וַיִּנְעֲבֻ וַיֹּאמֶר קוּם אֲכַל כִּי רַב מִמֶּךָ הִיא בְּמִדְרַךְ רַב מִפְּהָ, וְלֹא תִמְצָא מִה לֵּאכֹל: ח וַיִּקֶּם וַיֹּאכֵל וַיִּשְׁתֵּה וַיִּלְךְ בִּכְתָּה ו הָאֲכִילָה הָיָה

וַיֵּשֶׁב אֶל־הַמַּעְרָה וַיֵּלֶן
לְאִי וַיֹּאמֶר לוֹ מִה־לָּךְ
נָא קִנְאָתִי לַיהוָה |
בְּרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְאֶת־נְבִיאֶיךָ הִרְגוּ
יְי וּבִקְשׁוּ אֶת־נַפְשִׁי
וְעַמְדַת בְּהָרָא לַפְּנֵי
יְי וְרוּחַ גְּדוּלָּה וְחֹזֶק
לְעַיִם לַפְּנֵי יְהוָה לֹא
יִחַר רַעַשׁ לֹא בְּרַעַשׁ
אֵשׁ לֹא בְּאֵשׁ יְהוָה
דַּקָּה: יג וַיְהִי | בַּשְּׁמַע

אֶלֵיהֶוּ וַיִּלֶּט פָּנָיו בְּאֶדְרֹתָיו וַיֵּצֵא וַיַּעֲמֵד פֶּתַח הַמַּעְרָה וַהֲנִה אֵלָיו קוֹל
וַיֹּאמֶר מִה־לָּךְ פֹּה אֵלֵיהֶוּ׃ יד וַיֹּאמֶר קָנָא קָנָאתִי לַיהוָה ׀ אֵלֵהִי צְבֹאוֹת
פְּרִיעֻזְבוֹ בְּרִיתֶךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־מִזְבְּחֶיךָ הָרָסוּ וְאֶת־נְבִיאֶיךָ הָרְגוּ
בַּחֶרֶב וְאוֹתָר אֲנִי לְבָדִי וַיִּבְקְשׂוּ אֶת־נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ׃ טו וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו
לָךְ שׁוּב לְדַרְכְּךָ מִדְּבָרָה דַּמָּשֶׁק וּבֹאתָ וּמִשְׁחַתָּ אֶת־חֲזוּאֵל לְמַלְךְ
עַל־אַרֶם׃ טז וְהָאֵל יְהוָה בֶּן־נִמְשִׁי תִמְשַׁח לְמַלְךְ עַל־יִשְׂרָאֵל וְאֶת־אֱלִישָׁע
בֶּן־שַׁפְטָל מֵאַבְגַּל מְחוּלָה תִמְשַׁח לְנָבִיא תַחְתֶּיךָ׃ יז וְהָיָה הַנִּמְלָט מִחֶרֶב
חֲזוּאֵל יָמִית יְהוָה וְהַנִּמְלָט מִחֶרֶב יְהוָה יָמִית אֱלִישָׁע׃ יח וְהִשְׁאֲרֹתַי
בְּיִשְׂרָאֵל שִׁבְעַת אֲלָפִים כָּל־הַבְּרָפִים אֲשֶׁר לֹא־כָרְעוּ לַעֲשׂוֹל וְכָל הַחֶפֶה

תחתיד שימנה את-החזאל למלך על-אדם: מן ואת יהוא בן-נמשי תמשה תעזה לאלישע שימשהו למלך על-ישראל ואת-אלישע בן-שפט מאבל מחולת תמשה לנביא תחתיד אחר שתעלה בסערה השמים: יו ויהי הנמלט מהרב חזאל ימית יהוא שחרה כל עובדי הבעל וכל בית אחאב שהיו עובדי גלולים והנמלט מהרב יהוא ימית אלישע הם הארבעים ושנים ילדים המערים מן המצות שנהרגו על ידי הרבים בירחו (מלכים ב ז כד): יח אף שתמשול עם הרב חזאל והשארתי בישראל הפשרים שבהם שהיו שבעת אלפים אשר המה חשבון בלהפרפים אשר לא-קרעו

על פי גס ארבעים יום וארבעים לילה עד בואו תו האלהים הרב:
 ט ויבא־שם אליהם עשרה שעמור בה משה ויגן שם והנה דבר־יהוה
 אליהו ואמר לו לחכם עמו בדברים מזה־לדך פה למה באת הנה אליהו:
 י ויאמר קָמָא קָמָאתי ליהוה | אֵלַי צְבָאוֹת לעזור הקסור ולתרגו גביא

הַבַּעַל הַמִּתְעַמָּה אֶת יִשְׂרָאֵל עַד כִּי־
עֲזָבוּ בְרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־
מִזְבְּחֶיךָ הָרָסוּ בְּמוֹת יְהוָה לִשְׁם־
שָׁמַיִם וְאֶת־נִבְיֹאֶיךָ הָרְגוּ בַּחֶרֶב
וְאוֹתָר אֲנִי לְבָרִי וְהַמָּוָה שֶׁהִכָּיִיתִי
עֹבְדֶיךָ אֵינֶם יָדְעִים לָהֶם וַיִּבְקְשׁוּ־
אֶת־נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ׃ יֹא וַיֹּאמֶר
צָא מִן הַמַּעֲרָה וְעִמְדַתְךָ בְּהָרָה לִפְנֵי־
יְהוָה כְּבוֹד חֲשִׁכְתָּה וְהִנֵּה יְהוָה
כְּבוֹד ה' עֹבֵר אַחֵר כָּל הַמַּחֲנוֹת הָהֵם
וְרוּחַ גְּדֹלָה וְחוֹק מִפְּרָק מִשְׁבַּר
הָרִים וּמִשְׁבַּר סֻלְעִים לִפְנֵי־
יְהוָה בָּא אֵלָיו קוֹל תְּהִיבָהּ וְאָמְרָה
לֹא בָרוּחַ יְהוָה וְאַחֵר הָרוּחַ
רָעַשׁ קוֹל תְּהִיבָהּ אָמְרָה לֹא בָרַעַשׁ
יְהוָה׃ יב וְאַחֵר הָרַעַשׁ אֵשׁ וְקוֹל
תְּהִיבָהּ אָמְרָה לֹא בָאֵשׁ יְהוָה
וְאַחֵר הָאֵשׁ קוֹל דְּמָמָה דִּקָּה
וְאִין שׁוֹמְעִין קוֹל מִשֵּׁ׃ יג וַיְהִי ׀
כִּשְׁמַע אֱלֹהֵיו אֶת קוֹל הַדְּמָמָה
וַיֵּלֶט וַיִּכְרַד פָּנָיו בְּאֹדְרָתוֹ לְכָל יְבֵשׁ
אֵשׁ הַכְּבוֹד וַיֵּצֵא מִהַמַּעֲרָה וַיַּעֲמֵד
פֶּתַח הַמַּעֲרָה וְהִנֵּה אֵלָיו קוֹל
וַיֹּאמֶר מֹה־לָּךְ פֹּה אֱלֹהֵיו הַעֲוִיד
כָּאתָ הֵנָּה, לִבְקֹשׁ וְנִמְכָּה׃ יד וַיֹּאמֶר
קָנָא קָנָאתִי לַיהוָה ׀ אֱלֹהֵי
צִבְאוֹת וְלֹא לִכְבוֹד כִּי־עֲזָבוּ
בְרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־
מִזְבְּחֶיךָ הָרָסוּ וְאֶת־נִבְיֹאֶיךָ
הָרְגוּ בַּחֶרֶב וְאוֹתָר אֲנִי לְבָרִי
וְלֹה נָם עֵתָה אֲבַקֵּשׁ נָקָם, לִמְעַן כְּבוֹד־
שְׁמוֹ וַיִּבְקְשׁוּ אֶת־נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ׃
טו וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו לָךְ שׁוּב
לְדַרְפֵּךְ בִּדְרֹךְ אֲשֶׁר כָּאתָ הֵנָּה, וְהוּא
מְדַבֵּר דְּמִשְׁק וְכָאתָ אֵל דְּמִשְׁק
וּמִשְׁחַת תַּצּוֹה לֹאֲלִישַׁע שִׁירָתָה נְבִיא

תהיך שימה את־הואל לְמַלְךְ עַל־אֲרָם: מִן וְאֵת יְהוָה בְּרִנְיָמִי
מֵאֵבֶל מִחוּלָה תִּמְשֹׁךְ לִבִּי תִּתִּיךְ אַחֵר שֶׁתַּעֲלֶה בְּסֶעֱרַת הַשָּׁמַיִם:
אֲחָב שְׁחִי עֹבֵד גִּלְזִים וְהַנְּזֻלִּם מִחֶרֶב יְהוָה יְמִית אֱלִישֶׁעַ הֵם הָאֵר
בְּכֹר: יח אף שֶׁמִּשְׁמֹול בָּם חֶרֶב הָיָה וְהַשְׂאֲרָתִי בְּיִשְׂרָאֵל הַבְּשָׂרִים שֶׁ

לַבַּעַל וְכָל הַפֶּה אֲשֶׁר לֹא-נִשְׁקָ לּוֹ אֶבֶל חוּץ מֵהֶם לֹא יִשָּׂא בָהֶם עוֹד בְּשָׂרִים: יֵט וַיִּלָּךְ מִשֵּׁם וַיִּמָּצֵא אֶת-אֵלִישַׁע בֶּן-שַׁפְטָן וְהוּא חָרָשׁ הוֹלֵךְ אַחֵר הַבָּקָר הַחוּרֵשׁ שְׁנַיִם-עֶשְׂרֵי צִמְדִּים וְזֶה בָקָר לִפְנֵיו וְהוּא בְּשָׁנִים הָעֶשְׂרִי בְּאַחֲרֹנָה וַיַּעֲבֹר אֵלָיו וַיִּשְׁלַךְ קֶצֶת מֵאֲדָרְתּוֹ אֵלָיו לְרִמּוֹ שִׁיחָא נְבִיא לַח': כִּי וַיַּעֲזֹב אֶת-הַבָּקָר וַיֵּרֶץ אַחֲרָיו וַיֹּאמֶר אֲשַׁקְּה-נָא לְאָבִי וּלְאִמִּי וְאֶלכָּה אַחֲרָיו וַיֹּאמֶר לוֹ לָךְ שׁוּב אֵלַי כִּי תִפְלְאוֹת וְתַסִּיּוֹס מִתְּעַשִּׂיתִי הֵמָּה גַם לָךְ גַּם אֶתָּה תַעֲשֶׂה כְמוֹתָם: כֹּא וַיָּשָׁב מֵאַחֲרָיו לְנִשְׁק לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ וַיִּקַּח אֶת-צִמְד הַבָּקָר וַיִּזְבַּחְהוּ כִּי לֹא הָלַךְ לְחֻטֹּב עֲצִים אֵלָּא וּבְכָלִי הַבָּקָר

שי למורא

שבהם. יט) צמדים, צמדים של זוג בקר המושכים בעל המחרשה. כא) בשלם הבשר, בשל להם הבשר. ור"ש פרש, בשל את שני השורים, דהיינו, הבשר שלהם. ויתן לעם ויאכלו, מרב שמחה עשה משתה.

אֲשֶׁר לֹא-נִשְׁקָ לּוֹ: יֵט וַיִּלָּךְ מִשֵּׁם וַיִּמָּצֵא

אֶת-אֵלִישַׁע בֶּן-שַׁפְטָן וְהוּא חָרָשׁ שְׁנַיִם-עֶשְׂרֵי

צִמְדִּים לִפְנֵיו וְהוּא בְּשָׁנִים הָעֶשְׂרִי וַיַּעֲבֹר

אֵלָיו וַיִּשְׁלַךְ אֲדָרְתּוֹ אֵלָיו: כִּי וַיַּעֲזֹב אֶת-הַבָּקָר וַיֵּרֶץ אַחֲרָיו וַיֹּאמֶר אֲשַׁקְּה-נָא לְאָבִי וּלְאִמִּי וְאֶלכָּה אַחֲרָיו וַיֹּאמֶר לוֹ לָךְ שׁוּב כִּי

וַיִּקַּח אֶת-צִמְד הַבָּקָר וַיִּזְבַּחְהוּ וּבְכָלִי הַבָּקָר בְּשָׁלֵם הַבָּשָׂר וַיִּתֵּן

לָעָם וַיֹּאכְלוּ וַיִּקְּם וַיִּלָּךְ אַחֲרָיו וַיִּשְׁתַּחֲוֶהוּ:

קריאת התורה למנחת שבת קודש

שַׁפְּתֶיהָ אֲשֶׁר אָסְרָה עַל-נַפְשָׁהּ וַיְהִי וַיִּסְלַח-
לָהּ: (לוי) וַנִּדְרֵהּ אֶלְמָנָה וְגִרּוּשָׁה כָּל אִשְׁרָא-אָסְרָה
עַל-נַפְשָׁהּ יָקוּם עָלֶיהָ: ׀ וְאִם-בֵּית אִישָׁה נִדְרָה
אִשְׁרָא-אָסְרָה אֶפְרָ עַל-נַפְשָׁהּ בְּשַׁבָּעָה: ׀ וְשָׁמַע
אִישָׁה וַתַּחֲרֹשׁ לָהּ לֹא הִנִּיא אֶתָּה וְקָמוּ
כָּל-נִדְרֶיהָ וְכָל-אֶפְרָ אִשְׁרָא-אָסְרָה עַל-נַפְשָׁהּ
יָקוּם: ׀ וְאִם-הִפְרָ יִפְרָ אִתָּם ׀ אִישָׁה בְּיוֹם
שָׁמְעוֹ כָּל-מוֹצֵא שַׁפְּתֶיהָ לְנִדְרֶיהָ וְלֹא-אֶפְרָ נַפְשָׁהּ
לֹא יָקוּם אִישָׁה הַפָּרִם וַיְהִי וַיִּסְלַח-לָהּ: (ישראל)
׀ כָּל-נִדְרָה וְכָל-שַׁבָּעַת אֶפְרָ לַעֲנֹת נַפְשׁ אִישָׁה
יִקְרָנוּ וְאִישָׁה יִפְרָנוּ: ׀ וְאִם-הִחֲרַשׁ יַחֲרִישׁ לָהּ
אִישָׁה בְּיוֹם אֲלִיּוֹם וְהַקִּיּוֹם אֶת-כָּל-נִדְרֶיהָ אוֹ
אֶת-כָּל-אִסְרֶיהָ אֲשֶׁר עָלֶיהָ הַקִּיּוֹם אִתָּם כִּי-
הִחֲרַשׁ לָהּ בְּיוֹם שָׁמְעוֹ: ׀ וְאִם-הִפְרָ יִפְרָ אִתָּם
אַחֲרֵי שָׁמְעוֹ וְנִשָּׂא אֶת-עֹנָהּ: ׀ אֵלָּה הַחֲקִיּוֹם
אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ
בֵּין-יָאֵב לְבִתּוֹ בְּנִעְרֶיהָ בֵּית אֲבִיהָ: פ

ל ׀ וַיִּדְבֹּר מֹשֶׁה אֶל-רָאשֵׁי הַמִּטּוֹת לְבְנֵי
יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה: ׀ אִישׁ
כִּי-יִדְרֵה נִדְרָה לִיהוָה אוֹ-הַשַּׁבָּע שַׁבָּעָה לְאֶפְרָ
אֶפְרָ עַל-נַפְשׁוֹ לֹא יַחַל דְּבָרוֹ כְּכֹל-הֵיכָא מִפְּנֵי
יַעֲשֶׂה: ׀ וְאִשָּׁה כִּי-תִדְרֵה נִדְרָה לִיהוָה וְאִסְרָה
אֶפְרָ בְּבֵית אֲבִיהָ בְּנִעְרֶיהָ: ׀ וְשָׁמַע אֲבִיהָ
אֶת-נִדְרָהּ וְאִסְרָהּ אֲשֶׁר אָסְרָה עַל-נַפְשָׁהּ
וַתַּחֲרִישׁ לָהּ אֲבִיהָ וְקָמוּ כָּל-נִדְרֶיהָ וְכָל-אֶפְרָ
אִשְׁרָא-אָסְרָה עַל-נַפְשָׁהּ יָקוּם: ׀ וְאִם-הִנִּיא אֲבִיהָ
אֶתָּה בְּיוֹם שָׁמְעוֹ כָּל-נִדְרֶיהָ וְאִסְרֶיהָ אֲשֶׁר-
אָסְרָה עַל-נַפְשָׁהּ לֹא יָקוּם וַיְהִי וַיִּסְלַח-לָהּ
כִּי-הִנִּיא אֲבִיהָ אֶתָּה: ׀ וְאִם-הִזִּי תִהְיֶה לְאִישׁ
וְנִדְרֶיהָ עָלֶיהָ אוֹ מִכֻּמָּא שַׁפְּתֶיהָ אֲשֶׁר אָסְרָה
עַל-נַפְשָׁהּ: ׀ וְשָׁמַע אִישָׁה בְּיוֹם שָׁמְעוֹ וַתַּחֲרִישׁ
לָהּ וְקָמוּ נִדְרֶיהָ וְאִסְרָהּ אִשְׁרָא-אָסְרָה עַל-נַפְשָׁהּ
יִקְרָנוּ: ׀ וְאִם בְּיוֹם שָׁמְעוֹ אִישָׁה יִנִּיא אוֹתָהּ
וְהִפְרָ אֶת-נִדְרָהּ אֲשֶׁר עָלֶיהָ וְאֵת מִכֻּמָּא

ביאורים לפרקי אבות

בארץ הקודש - פרק א

משנה א

מֹשֶׁה קִיבַּל תּוֹרָה מִסִּינַי, וּמִסֵּרָה לְיִהוֹשֻׁעַ, וְיִהוֹשֻׁעַ לְזִקְנִים, וְזִקְנִים לְנָבִיאִים, וְנָבִיאִים מִסֵּרָה לְאַנְשֵׁי כְּנָסֶת הַגְּדוּלָּה. הֵם אָמְרוּ שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים, הָיוּ מְתוּנִים בְּדִין, וְהִעֲמִידוּ תַלְמִידִים הֶרְבֵּה, וַעֲשׂוּ סִיג לַתּוֹרָה:

~ נקודות משיחות קודש ~

לעליונים". כלומר, לחבר בין העליונים לתחתונים ולעשות מגשמות העולם – אלוקות. (בכך נשלמת תכלית בריאת העולם – "לעשות לו יתברך דירה בתחתונים"⁵). את זאת מסמל הר סיני. מצד אחד, "הר" – עליונים, רוחניות; מצד שני "סיני" – תחתונים, גשמיות. במתן-תורה היה איחוד של אלה עם אלה. יכול יהודי לחשוב: מנין לו הכוח והאפשרות ליישם דרך זו בעבודת ה' – איחוד של גשמיות ורוחניות שביסודם הם שני הפכים?

על כך משיבה המשנה ואומרת: "משה קיבל תורה מסיני" – כבר "מסיני" ניתן לכך הכוח. אם להר סיני שהוא ממין ה"דומם", נתן הקב"ה כוח לחבר בין קצוות מנוגדים, על-אחת-כמה-דומם האדם, ממין ה"מדבר" שהוא הנעלה מכל המינים – בוודאי ובוודאי ניתן לו הכוח לעשות כן ולקיים בכך את תכלית בריאתו ובריאת העולמות – "להיות לו יתברך דירה בתחתונים".

(לקוטי שיחות א, עמ' 276. מתוך שערי אבות בהוצאת היכל מנחם)

אנשי כנסת-הגדולה היו בתחילת זמן בית שני. זו היתה תקופה שביחס לתקופת בית ראשון חלה בה ירידה רוחנית; כידוע⁶, שבבית שני חסרו חמשה דברים שהיו בבית ראשון. עם ישראל גם לא היה במצב של גאולה שלימה, כי עדיין מלכי עובדי-כוכבים מושלים עליהם⁷. היתה אז תערובת של טוב ורע, עד שקשה היה להבחין בין צדיק לרשע⁸.

על רקע תקופה זו הורו אנשי כנסת-הגדולה את שלוש ההוראות האלה:

"היו מתונים בדין" – כיון שהיתה אז תערובת של טוב ורע (ובהתגברות), קשה היתה ההבחנה ביניהם ונדרשת זהירות מיוחדת להיות "מתונים בדין".

המפרשים שואלים במשנה זו, מהו הלשון "משה קיבל תורה מסיני" מדוע לא כתוב "משה קיבל תורה מהקב"ה"?

יש לבאר זאת על פי המובא במדרש¹, שבשעה שרצה הקב"ה לתת את התורה לישראל, התכנסו ההרים וכל אחד מהם ביקש שעליו תינתן התורה בגלל מעלתו. אמר להם הקב"ה, "למה תרצדון הרים גבנונים"² הגאווה שאתם מתגאים בה, עושה אתכם ל"הרים גבנונים" – מלשון "גיבן" – ונוטלת מכם את הזכות שתינתן עליכם התורה. לעומת זאת הר סיני, הנמוך מכל ההרים – עליו תינתן התורה, כי הוא "ההר חמד אלוקים לשבתו"³.

מכך אנו למדים שהביטול והענווה הם תנאי הכרחי ומוקדם לקבלת התורה ולימודה. זו אפוא כוונת המשנה, ללמדנו שקבלת התורה צריכה להיות "מסיני" דוקא – ביטול וענווה.

אך לפי זה, אפשר להקשות לאידך גיסא: אם מה שמכשיר לקבלת התורה הם ביטול וענווה, מדוע ניתנה התורה על הר (נמוך ככל שיהיה) ולא בעמק, או לפחות במישור?

נמצאנו למדים כי המצב הרצוי לקבלת התורה הוא – הר נמוך; מצד אחד הר ומצד שני נמוך.

משמעות הדבר בעבודת האדם:

ככלל נדרש האדם להיות ענו ושפל-רוח. אך ביחד עם זאת אין הנהגה זו שוללת התנשאות ותוקף במקום הדורש זאת, כפי שנאמר בתחילת השולחן-ערוך – "ואל יבוש מפני המלעיגים". יש זמנים ומצבים שבהם נדרש האדם לעמוד בעוז ובתוקף כנגד המונעים ומעכבים אותו מעבודת ה'.

באופן אחר, יש לומר: התכלית של מתן-תורה היא, כמאמר חז"ל⁴, "עליונים ירדו לתחתונים ותחתונים יעלו

(1) מדרש תהילים (הוצאת בוכר) סח, יז. ראה גם מגילה כט, א. (2) תהילים סח, יז. (3) שם, שם. (4) שמות רבה פרשה יב. (5) תניא פרק לו. (6) יומא כא, ב. (7) ליקוטי-תורה דרושים לראש השנה נז, ג. (8) עיין ליקוטי-תורה חוקת סב, א.

באותם הימים, התגברה "יניקת החיצוניים", והיה אפוא צורך בהטלת סייגים וגזירות [כמבואר בליקוטי־תורה¹⁰ ש"רוב הגזירות והחומרות והסייגים היו בזמן בית שני דוקא"].

(דשימות' חוברת מז עמ' 9. מתוך שערי אבות בהוצאת היכל מנחם)

"והעמידו תלמידים הרבה" – בתקופה זו, שלא היו בה צדיקים גדולים וגם לא בעלי הבנה כל־כך⁹ הורו "והעמידו תלמידים הרבה", כי לנוכח התמעטות האיכות נתחייבה, לכל הפחות, צמיחה והתרחבות בכמות. "ועשו סייג לתורה" – מפאת הירידה הרוחנית

(9) ראה תורה־אור מקץ מא, א. 10) דרושים לראש־השנה נז, ג.

אגרות קודש

ב"ה, ב' מנחם אב, ה'תשי"ג

ברוקלין, נ.י.

הרה"ג והרה"ח וו"ח אי"א נוי"מ איש מדעים

עוסק בצרכי ציבור וכו' מוהר"ר שמשון רפאל שי

שלום וברכה!

ימים אלה קבלתי חוברת השנתית של "ישראל הצעיר" עם דו"ח הנשיא, ובטח נשלחה על פי הצעת כת"ר, ות"ח עבור שימת לבו בזה. גם נהניתי לראות במקומות אחדים בהנוגע לעמדת "ישראל הצעיר" לעניני דת, כגון בארצנו הק' ת"ו בנוגע לחינוך בכלל וגיוס הבנות, ובמדינתנו בנוגע חיוב ההבדלות מהקאנסערוואטיוויזם, אשר טשטוש הגבולים בזה עוד גרוע מההיזק המובא על ידי התנגדותם גרידא. והגם אשר בשים לב לרציניות הענינים היתה עמדת "ישראל הצעיר" צריכה להיות מודגשה עוד יותר ובחריפות יותר, ובפרט אשר לפי מצב הרוחות כעת שעת הכושר היא להשמיע דברים כבשים ומוכנים לקבלם, ועוד זאת אשר הנוער האמריקאי טבעו להביט על פשרה כעל ענין של "בלאף" לגמרי, הנה תקותי אשר למעשה לא תחסר עמדתם התקיפות והחריפות הדרושה ופעולותיהם בזה תהיינה במרץ המתאים.

עוד ארשה לי להעיר בקצרה, הגם אשר עברתי על החוברת במהירות מפני קוצר הזמן, והוא, אשר עד כמה שדרוש להביא בחשבון ההישגים שהשיגו במשך עבודתם בשנה העברה, שזה משמש עידוד רוח להמשך העבודה, אבל לאידך גיסא, יש להיזהר שלא תביא השביעות רצון לאמירה בלב ואולי גם בפה, כבר עשיתי די, ואשמח בחלקי, ובבת אחת עם מנין המעלות יש גם להגיב על מה שעדין לא נעשה ועל החסרונות שבעבודה (שכל מעשה בני אדם הרי הם חסרים השלימות).

רואה אני מהכתוב בפירוש ועוד יותר מבין השטין, אשר חלק גדול לכת"ר בהשמירה על הגישה המתאימה, ברוח התורה והמסורה, לכמה בעיות חשובות, ונעם לי לראות בכמה מקומות מהדו"ח שגם הנהלת היאנג איזראעל מכירה בזה, ולא לבד שאין זה 'מפחיד' אותם, אלא אדרבה...

בהזדמנות זו הנני להביע תודתי, נוסף על מה שמסרתי על ידי הרה"ח וו"ח אי"א נוי"מ עוסק בצ"צ וכו' מוהר"חמ"א שי' חדקוב, על תשורתו - ספר לקוטי תורה מספר דברים, הוצאה הראשונה. וכיון שזה עתה יצא לאור ספר המצות להצמח צדק בהוצאה חדשה עם הוספות, הנה על פי בקשתי נשלח לכת"ר בחבילה בפ"ע, ובלי ספק אשר יוכל להשתמש במאמרים שבספר זה ותכנם בדרשותיו ומאמריו הוא.

בברכה להצלחה בעבודתו ובעניניו הפרטיים.

ביאורים לפרקי אבות

בכל העולם - פרק ו

משנה ה

אַל תִּבְקֶשׁ גְּדוּלָּה לְעַצְמְךָ וְאַל תַּחְמוֹד כְּבוֹד. יוֹתֵר מִלְמוּדְךָ עֲשֵׂה. וְאַל תִּתְאַוֶּה לְשִׁלְחָנְךָ שֶׁל מְלָכִים, שִׁשְׁלָחְךָ גְּדוּלָּה מִשְׁלָחָנְךָ, וְכִתְרְךָ גְּדוּלָּה מִכְתָּרְךָ. וְנֶאֱמָן הוּא פֶּעַל מְלֹאכְתְּךָ, שִׁשְׁשֶׁלְּךָ לֶךְ שָׂכָר פְּעֻלָּתְךָ.

~ נקודות משיחות קודש ~

וואס נקבע לך משמים תפקיד של מורה הוראה בישראל זימינו לך זאת מלמעלה).

וכן אפוא מתפרשים דברי המשנה: "אל תבקש גדולה לעצמך ואל תחמוד כבוד". כבוד – הוא דבר שלילי, שהרי "הקנאה, התאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם"³, ולכן אל תחמוד אותו אפילו בלבך. "גדולה", לעומת זאת, מותר לרצות. אין כל פסול בשאיפה לגדלות בתורה עד לדרגה שיוכל להורות הלכה, כי על-ידי-זה הוא מתעלה בתורה. ובכל זאת "אל תבקש גדולה". אין לרדוף ולחפש אחר גדלות זאת נאולם לכשיציעו לו משרת מורה הוראה יכול לקבלה⁴.

מכיון שאסור לחמוד כבוד, ואף גדולה אין לבקש – יכול הלומד לחשוש, שמא יהא לימוד התורה שלו נטול כל "חיות" – כי הנפש הבהמית מקבלת "חיות" רק כאשר יש לה כבוד וגדולה – והרי הלימוד צריך להיות ב"חיות" (גם של) הגוף והנפש הבהמית⁵!

על-כך מוסיפה משנתנו ואומרת, "יותר מלמודך עשה" – "עשה" מלשון כפיה⁶, כלומר, אף אם אין לך "חיות" ותענוג בלימודך, כפה על עצמך ("עשה") ולמד "בקבלת עול" במידה גדולה יותר מאשר "התענוג" המוגבל שלך.

(לקוטי שיחות, כרך ד, עמ' 1240)

לענין "גדולה" אומרת לנו המשנה "אל תבקש" ואילו לענין "כבוד" – "אל תחמוד". משמעות הדברים היא ש"כבוד" – לא רק שאין "לחפש" אלא אסור "לחמוד" אותו כלל. לעומת זה "גדולה", אין "לחפש" אחריה ולבקשה, אך אין מניעה לחמוד אותה, שהרי לא נאמר "אל תחמוד גדולה" אלא רק "אל תבקש". והדבר דורש הסבר.

עוד צריך להבין: מהי הוראת המשנה "יותר מלמודך עשה"; אם כוונתה לומר שיש ללמוד תורה יותר מהרגילות¹, היה עליה לכתוב זאת באופן ברור ומפורש – "יותר מלמודך למד"!

הביאור בזה:

בלימוד תורה יש מעלה ועדיפות ללימוד החותר אל ההלכה. כי בכדי לברר את סוגיות הש"ס, ולמצות את הדיון בשיטות הפוסקים עד לפסיקת הלכה למעשה, דרושה יגיעה והעמקה מיוחדת².

לאור זאת, היה מקום לומר כי לימוד ההלכה ולמעשה כדי להיות מורה הוראה בישראל הוא לימוד נכון ורצוי, שהרי באופן כזה הלימוד הוא בדרגה גבוהה! משמיענו התנא ואומר: "אל תבקש גדולה לעצמך". בבואך ללמוד תורה, אל תעשה זאת לשם "גדולה" – להיות "מורה הוראה". לימוד תורה באמת הוא לימוד "לשמה", לשם התורה עצמה, ולא לשום מטרה אחרת

(1) שהרי הפרק קרוי "קנין תורה", ובהתאם לכך, ההוראות בפרק זה מתייחסות ללימוד התורה. (2) ראה המשך יום-טוב של ר"ה תרס"ו, עמ' ת"כ. וראה ירושלמי בכורים, פרק ג, הלכה ג ר' זעירא. (3) לעיל פרק ד, משנה כא. (4) ראה ירושלמי בכורים שם. (5) ראה עירובין נד, א. והלכות תלמוד-תורה לרבנו הזקן, פרק ד, הלכה ט "כל המשמיע קולו בשעת תלמודו תלמודו מתקיים", ונתבאר בתניא פרק לו. (6) ראה בית יוסף יורה-דעה סימן רמח ד"ה ומי שאינו.

אגרות קודש

ב"ה, י"ח תמוז, תשי"ד

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מו' תמוז, בו כתב אשר בקרוב ימלאו לו תשע עשרה שנה ותיכף אחר זה ממשיך מויכוחו עם הנהלת הישיבה שאינו יכול לקיים דרישתם ללמוד מתאים לסדרי הישיבה וכו'. הנה בטח גם הוא מבין שזהו סתירה מרישא לסיפא כי אם בקרוב ימלאו לו תשע עשרה שנה בודאי אי אפשר שיהי' לו הנסיון בחינוך ובאופני הנהגה], כאדם של כמה עשירות שנים ובמילא מובן אשר החלטותיו בזה אי אפשר וזה מוכרח וכו' הרי עלולים לטעות ובפרט כשאלו העוסקים במשך כמה שנים בחנוך ואינם נוגעים בדבר אומרים ההיפך מהחלטתו הוא, ובנוסף על זה ההנהגה כיון שהמסובב מהחלטתו הוא שהזניח את הלימוד יצא מהישיבה ומהמשמעת שם וכו' הרי בטח קרוב לודאי גם בעיניו שזהו מתעלולי ופתויי היצר הרע המתנכל בכל הדרכים האפשריים לנתק את האדם מעבודת הבורא, ובא אליו בטענות של יראת שמים כבוד אם, מוצא כמה אשמות בהנהלת הישיבה כו'.

ואם לדעתי ישמע יחזור להישיבה על מנת ללמוד שם במסירה ונתינה ואז יצליח וגם בהנוגע לבריאות הנה כשיתייעץ עם רופא דמקצוע זה בודאי יסדר לו לימודו שתהי' הנשמה בריאה וגם הגוף בריא, ואין הדבר תלוי אלא בו שיחליט באמת לעסוק בתורת ד' עכ"פ עוד משך איזה זמן וללכת בדרכיו ואז יצליח.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

ב"ה, י"ט תמוז, תשי"ד

ברוקלין.

שלום וברכה!

לאחרי הפסק הארוך נתקבל מכתבו מיום גאולת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע וגאולתנו כי גופא בתר רישא אזיל. ומה שכותב שאינו כותב מפני שאין לו מה להודיע. הנה זהו תמוה וקשה יותר מאשר העדרת הכתיבה, כי בשעה שנמצא הוא בעיר בה דרים אלפים ואלפים מבני ישראל ואיך שלא יהי' המצב ביהדות הרי תמיד יש מה לתקן שזהו צד השווה בכל המקומות ובכל הזמנים מלאחר חטא העגל ועד אשר רוח הטומאה יעבור מן הארץ הרי מובן שמן המוכן הוא ג"כ חומר לכתיבה, פרט באם אין הרצון לעשות ולתקן מה או שאין הרצון לכתוב עד"ז. ומ"ש אשר המקום הוא באופן שלא ירים איש את ידו וגו' הרי יש לדון בזה כ"ש וק"ו שזה מקום אשר לא ירים איש את ידו מבלעדי הקב"ה שהוא ממח"מ וגם ע"פ שכל האנושי ואפילו ע"פ שכל דנה"ב הנה נוגע שם ענין המרות והבעלות כלפי חוץ אבל הפעולות עצמן אינן מבלבלות ובמילא לא יעכבו עליהם וכיון שבפנימיות הענינים הרי אינו נוגע אלא הפעולות והמרות והבעלות כלפי חוץ אינו נוגע הרי יש מקום לפעולה והמרות אינה נוגעת בכל הנ"ל, סיכום החשבון במלות אחרים:

בכל הצעות והסברות והצטדקות שאמר לי בע"פ ושכותבם במכתבים. אם אף צודקים לא תתוסף אף פעולה אחת בהפצת התורה בכלל והפצת המעינות בפרט, משא"כ כשיתחיל לפעול מה וידוע פסק נשיאנו הק' אשר חזקה לתעמולה שאינה חוזרת ריקם וטובה פעולה אחת מאלף אנחות, ובפרט שאין אתנו יודע עד מה תוצאות פעולה שבקדושה שיכולה להביא פירות ופירי פירות עד סוף העולם וכפירוש רבותינו עד סוף ההעלם וההסתר.

בברכה.

ב"ה, ט"ו תמוז, תשי"ד
ברוקלין.

הנהלת בית ספר למלאכה בכפר חב"ד
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת המכתב מג' תמוז. ומ"ש אודות הלימודי חול, הנה הנקודה בזה שאין מתפקיד חב"ד לייסד בתי ספר ללימודי חול ואפי' לא בדרך טפל, ויוצא מן הכלל בזה (וזהו רק בדרך אונס) הוא ע"ד הנעשה גם בארצות"ב בידיעתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע שעד הגיל שחל ע"ז לימוד חובה מצד הממשלה לומדים המינימום דלימודי חול שדורש החוק כיון שבלתי זה אי אפשר להחדרים והכתות הנמוכות שיתקיימו ובנין אב מזה לחדרי הרשת הת"ת דהכפר הבית רבקה כו'. משא"כ בהנוגע לבית ספר למלאכה ובכלל להכתות שכבר עברו הגיל דחנוך חובה אלא שישנם הורים או שישנה תנועה באיזה אנשים מהקרובים לחב"ד שילמדו ג"כ לימודי חול, הרי זה שינוי שאין להסכים עליו.

מובן שדבר זה אמור בלימודי חול בכלל אבל המשמש טפל ללימוד המלאכה הנלמדת בב"ס למלאכה הרי אינו לימוד בפ"ע אלא סניף ללימוד המלאכה,

וה"ה בנוגע לתכנית ב"ס למלאכה הרי אינו נוגע מה שנקרא זה אצל מי שהוא בשם ב"ס תיכוני, כי מה שדברתי כאן עם הרב יאנג שי' הוא ע"ד יסוד ב"ס למלאכה ולא ב"ס תיכוני ללימודי חול או אפי' ללימודי חול וקדש ביחד, ומזה מובן אשר יש מקום ללמוד הענינים השייכים להעבודה וכמו שכותבים במכתבם, אבל אין כל מקום בב"ס זה לימוד ענינים כדי שהתלמידים יוכלו לקבל תעודת גמר ב"ס תיכוני וכה"ג.

ובודאי גם בזה יש להתחיל מפתחה לשלום ובדרכי נועם אף שאי אפשר לוותר על הענין.

(ב) נהניתי ממ"ש שלימודי קדש ותפלה הם הרבה יותר זמן מאשר לימוד העבודה והשייך אלי' ובודאי ישמרו על זה...

בודאי למותר לעורר עוה"פ לשמור שבית הספר למלאכה לא יהי' מקום בריחה מישיבת תו"ת דלוד וכן שבכלל הכניסה לשם תהי' אחרי לימוד משך זמן בישיבת תו"ת דלוד ורק באופן יוצא מן הכלל יש לקבל תלמידים אחרים...

בברכת הצלחה בעבודתם בקדש.

לוח זמנים לשבוע פרשת פינחס - בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעות חורף (ק) = שעות קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		מנחה גדולה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמו"ר											
	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש		
באר שבע (ק)	5:39	5:41	8:29	8:31	9:10	9:11	10:22	10:24	13:20	13:21	19:49	19:49	20:19	20:19	19:29	20:30
חיפה (ק)	5:34	5:37	8:24	8:27	9:07	9:09	10:20	10:22	13:19	13:20	19:56	19:55	20:23	20:22	19:22	20:35
ירושלים (ק)	5:36	5:38	8:26	8:28	9:07	9:09	10:20	10:22	13:18	13:19	19:54	19:54	20:19	20:18	19:14	20:30
תל אביב (ק)	5:37	5:40	8:27	8:29	9:09	9:10	10:22	10:23	13:20	13:21	19:51	19:51	20:21	20:21	19:29	20:33
אוסטריה, וינה (ק)	4:56	5:00	7:40	7:45	8:55	8:57	10:17	10:19	13:38	13:39	20:59	20:58	21:43	21:41	20:40	22:00
אוסטרליה, מלבורן (ח)	7:37	7:36	9:18	9:19	9:58	9:58	10:48	10:48	12:53	12:55	17:12	17:14	17:42	17:44	16:55	17:56
אוקראינה, אודסה (ק)	5:07	5:10	7:55	7:58	9:01	9:04	10:22	10:24	13:40	13:41	20:54	20:53	21:36	21:34	20:35	21:52
אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ק)	4:40	4:44	7:23	7:28	8:40	8:42	10:02	10:04	13:23	13:24	20:46	20:44	21:30	21:28	20:26	21:48
אוקראינה, ז'יטומיר (ק)	4:57	5:01	7:27	7:35	9:01	9:03	10:25	10:27	13:50	13:51	21:20	21:18	22:08	22:05	21:01	22:27
אוקראינה, קייב (ק)	4:49	4:53	7:15	7:24	8:53	8:55	10:17	10:19	13:42	13:43	21:13	21:12	22:02	21:59	20:54	22:21
אדוד אמירויות, אבו דאבי (ח)	5:36	5:39	8:22	8:24	9:01	9:01	10:09	10:11	13:00	13:01	19:15	19:15	19:42	19:42	18:55	19:53
איטליה, מילאנו (ק)	5:37	5:40	8:27	8:30	9:30	9:32	10:50	10:52	14:06	14:07	21:19	21:17	21:56	21:55	20:57	22:12
אקוודור, קיטו (ח)	6:14	6:15	8:43	8:44	9:14	9:15	10:16	10:17	12:48	12:49	18:21	18:22	18:45	18:46	18:04	18:55
ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)	8:01	8:01	9:49	9:50	10:27	10:28	11:19	11:19	13:27	13:28	17:54	17:56	18:23	18:25	17:37	18:36
ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)	9:12	9:11	10:46	10:46	11:28	11:28	12:16	12:17	14:19	14:20	18:26	18:29	18:59	19:02	18:10	19:14
ארה"ב, בולטימור (ק)	5:42	5:45	8:34	8:37	9:24	9:26	10:41	10:42	13:47	13:48	20:37	20:36	21:12	21:11	20:19	21:25
ארה"ב, ברוקלין (ק)	5:27	5:30	8:19	8:22	9:11	9:13	10:28	10:30	13:37	13:38	20:31	20:30	21:06	21:05	20:12	21:20
ארה"ב, גרסי סטי (ק)	5:28	5:31	8:20	8:22	9:12	9:14	10:29	10:31	13:37	13:38	20:32	20:31	21:07	21:06	20:13	21:21
ארה"ב, ניו יורק (ק)	5:58	6:01	8:50	8:52	9:45	9:47	11:03	11:05	14:14	14:15	21:13	21:12	21:50	21:49	20:54	22:04
ארה"ב, האוסטון (ק)	6:23	6:26	9:12	9:14	9:52	9:54	11:04	11:06	14:00	14:01	20:27	20:27	20:55	20:55	20:08	21:07
ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)	5:44	5:46	8:34	8:36	9:17	9:19	10:31	10:33	13:31	13:32	20:07	20:07	20:38	20:37	19:49	20:50
ארה"ב, מיאמי (ק)	6:32	6:34	9:19	9:20	9:56	9:58	11:07	11:08	13:59	14:00	20:17	20:17	20:44	20:44	19:58	20:55
ארה"ב, ניו הייבן (ק)	5:21	5:24	8:13	8:16	9:06	9:08	10:24	10:25	13:33	13:34	20:29	20:28	21:05	21:04	20:10	21:19
ארה"ב, ניו יורק, גן ישראל (ק)	5:26	5:29	8:18	8:21	9:12	9:14	10:30	10:32	13:40	13:41	20:38	20:37	21:15	21:14	20:20	21:29
ארה"ב, פיטסבורג (ק)	5:52	5:55	8:44	8:47	9:36	9:38	10:53	10:55	14:01	14:02	20:54	20:54	21:30	21:29	20:36	21:43
ארה"ב, שיקגו (ק)	5:18	5:21	8:10	8:12	9:04	9:06	10:22	10:24	13:32	13:33	20:30	20:29	21:06	21:05	20:11	21:20
בוליביה, לה-פס (ח)	7:01	7:02	9:14	9:15	9:47	9:47	10:44	10:45	13:06	13:07	18:11	18:12	18:36	18:37	17:54	18:47
בלגיה, אנטוורפן (ק)	5:29	5:33	-	-	9:35	9:38	11:00	11:02	14:27	14:28	22:02	22:00	22:52	22:49	21:42	23:12
בלגיה, בריסל (ק)	5:31	5:35	-	-	9:37	9:39	11:01	11:03	14:27	14:28	22:00	21:58	22:50	22:47	21:41	23:09
ברזיל, סאו פאולו (ח)	6:49	6:50	8:54	8:55	9:28	9:28	10:23	10:24	12:40	12:41	17:36	17:38	17:57	17:59	17:14	18:09
ברזיל, ריו דה-ז'נירו (ח)	6:36	6:36	8:41	8:42	9:15	9:16	10:11	10:12	12:28	12:29	17:20	17:22	17:47	17:48	17:04	17:58
בריטניה, לונדון (ק)	4:46	4:50	-	-	8:53	8:55	10:18	10:20	13:45	13:46	21:24	21:22	22:12	22:10	21:05	22:32
בריטניה, מנצ'סטר (ק)	4:42	4:47	-	-	8:55	8:58	10:22	10:24	13:55	13:56	21:42	21:39	22:38	22:35	21:25	23:01
גרמניה, ברלין (ק)	4:46	4:50	-	-	8:56	8:58	10:22	10:24	13:52	13:53	21:35	21:33	22:27	22:24	21:14	22:48
גרמניה, פרנקפורט (ק)	5:18	5:22	7:50	7:57	9:21	9:24	10:45	10:47	14:10	14:11	21:39	21:37	22:27	22:25	21:20	22:45
דרום אפריקה, ויטנסבורג (ח)	6:55	6:56	8:56	8:57	9:31	9:32	10:26	10:26	12:41	12:42	17:33	17:35	17:53	17:55	17:09	18:05
הודו, מומבאי (ח)	6:04	6:05	8:46	8:48	9:21	9:22	10:29	10:30	13:15	13:16	19:20	19:20	19:46	19:46	19:02	19:57
הודו, פונה (ח)	6:01	6:03	8:43	8:45	9:17	9:19	10:25	10:27	13:11	13:12	19:15	19:15	19:41	19:41	18:57	19:51
הונגריה, בודפשט (ק)	4:49	4:52	7:35	7:39	8:46	8:48	10:07	10:09	13:27	13:28	20:45	20:44	21:28	21:26	20:26	21:45
טורקיה, איסטנבול (ח)	4:30	4:33	7:22	7:25	8:15	8:17	9:33	9:34	12:41	12:42	19:37	19:36	20:13	20:12	19:18	20:26

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		מנחה גדולה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמו"ר											
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
יוון, אתונה (ק)	6:05	6:08	8:57	8:59	9:45	9:47	11:01	11:02	14:05	14:06	20:52	20:51	21:25	21:25	20:33	21:38
מולדובה, קשינב (ק)	5:12	5:15	7:59	8:03	9:08	9:10	10:29	10:31	13:48	13:49	21:04	21:03	21:46	21:45	20:45	22:03
מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)	6:00	6:02	8:43	8:45	9:18	9:19	10:26	10:28	13:12	13:13	19:18	19:18	19:44	19:44	19:00	19:55
ניו-זילנד, קריסטצ'רץ' (ח)	8:11	8:10	9:34	9:34	10:20	10:20	11:05	11:06	13:03	13:04	16:54	16:58	17:31	17:34	16:39	17:48
נפאל, קטמנדו (ח)	5:10	5:13	7:58	8:00	8:37	8:38	9:48	9:50	12:42	12:43	19:03	19:03	19:32	19:32	18:46	19:43
סין, בייג'ינג (ח)	4:48	4:51	7:40	7:42	8:31	8:33	9:48	9:49	12:55	12:56	19:47	19:46	20:22	20:21	19:27	20:35
סינגפור, סינגפור (ח)	7:02	7:03	9:32	9:33	10:03	10:04	11:06	11:07	13:38	13:39	19:14	19:15	19:38	19:39	18:57	19:48
פולין, ורשא (ק)	4:17	4:21	-	-	8:26	8:29	9:52	9:54	13:21	13:22	21:01	20:59	21:54	21:51	20:42	22:15
פרו, לימה (ח)	6:29	6:30	8:47	8:48	9:18	9:19	10:17	10:18	12:42	12:43	17:54	17:56	18:19	18:20	17:38	18:30
צרפת, ליון (ק)	5:53	5:57	8:42	8:46	9:47	9:49	11:07	11:09	14:23	14:24	21:35	21:33	22:15	22:14	21:16	22:31
צרפת, פריז (ק)	5:49	5:53	8:31	8:35	9:50	9:52	11:12	11:14	14:34	14:35	22:00	21:59	22:44	22:42	21:39	23:01
קולומביה, בוגוטה (ח)	5:48	5:49	8:20	8:22	8:52	8:53	9:56	9:57	12:31	12:32	18:12	18:13	18:36	18:37	17:54	18:46
קנדה, טורונטו (ק)	5:38	5:42	8:30	8:33	9:28	9:30	10:47	10:48	13:59	14:00	21:06	21:05	21:42	21:40	20:44	21:56
קנדה, מונטריאול (ק)	5:08	5:11	7:57	8:01	9:01	9:03	10:21	10:23	13:37	13:38	20:48	20:47	21:28	21:26	20:28	21:43
קפריסין, לרנקה (ק)	5:34	5:37	8:25	8:27	9:09	9:11	10:24	10:25	13:25	13:26	20:03	20:03	20:35	20:34	19:45	20:47
רוסיה, לובאטוביטש (ח)	4:21	4:25	-	-	8:38	8:41	10:06	10:09	13:43	13:44	21:38	21:35	22:39	22:35	21:18	23:05
רוסיה, מוסקבה (ח)	3:47	3:52	-	-	8:08	8:11	9:38	9:40	13:17	13:17	21:22	21:20	22:23	22:19	20:58	22:52
רוסיה, פטרבורג (ח)	3:38	3:45	-	-	8:18	8:22	9:54	9:57	13:49	13:50	22:25	22:21	0:19	0:03	22:01	-
רוסיה, רוסטוב על-הדון (ח)	4:27	4:31	7:14	7:18	8:24	8:26	9:45	9:47	13:04	13:05	20:21	20:20	21:04	21:02	20:02	21:20
שווייץ, ציריך (ק)	5:31	5:35	8:18	8:22	9:28	9:31	10:50	10:52	14:09	14:10	21:32	21:30	22:10	22:08	21:08	22:26
טאילנד, בנגקוק (ח)	5:53	5:55	8:32	8:34	9:05	9:07	10:12	10:13	12:54	12:55	18:49	18:50	19:14	19:15	18:32	19:25

(* הזמנים נערכו על-פי תוכנת 'חזון שמים'.

סדר מצות הדלקת נרות לערב שבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משיחת י"ג תשרי תשד"מ סכ"ח - התועדויות תשד"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה. מנהג הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבַּת קֹדֶשׁ:

תפילת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצעדנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכף כל-אויב ואורב ולסמים וחיזות רעות בדרך ומכל פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל-מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל-רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלה כל-פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה וזוגתו אולגה שרה בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי ומשפחתו

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוריאל

אילת ובעלה גדעון יעקובסון

יהושע הלוי וזוגתו מעיין חנה

אור אבנר הלוי וזוגתו רינת שיחיו

לבייב

לעילוי נשמת הרה"ח ר' טובי' ב"ר יעקב ע"ה

לבקשות ושינויים: Israel@DvarMalchus.org

בארה"ב וקנדה: USA@DvarMalchus.org

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל: Office@Chazak.co.il

ללימוד שיחות קודש ומאמרים:

Biurim.co.il Otzar770.com Chasidut.tv Lahak.org

הרשמה כמנויים
לדבר מלכות

03-9601001

DvarMalchus.org

חפשו 'דבר מלכות' בעמדות נדרים פלוס

P.P.
שולם
1949
תל אביב

2 3 0 4 - 3 3 7 7